శ్రీమదుత్తర రామాయణము — ప్రథమాశ్వాసము

...నరసమాంబగర్భాం। భోనిధినమృతాంశుచందమున దానయశోనూనవిభావిభవైక... దయిత...
...మెఱ॥ మ॥ దయ్యమూనా న్మదయాబ్ధిగు ప్తకవి విద్యావైదుషీభోజభూ। ...
...ప్రభూ। తయశోభ్రాతవిశ్రావ కాకుంఠము ... రంభూతవామాంగుఁడ। ...
...ప్రస॥ తే॥ వినయమునకెమ్మదాక్షిణ్యమునకు నెలవు। సత్యమునకా...
...కొన్న యలవి ... జనను తుండ...
...దనుజామణి యయిగుణములం బెనుపొందెడు నరసమాంబఁ బెండ్లి...
...చుక పాటియనగవచ్చు। రూఢిగాదోషాకరునిఁ బెంపకుండెనాయన...
...యుంధతినాకరగ తనెడనంగవఁ. ... ంబునిందిం ...ందునిం
...ద్రవములు ... రఘుపతి। ... శతకోటి ప్రవిస్తరమ్ ... ఏకైకమక్షరం ప్రోక్తం మహాపాతకనాశనమ్
రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే। రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాఃపతయే నమః॥

సుత్సమేత శ్రీరామచంద్రాయనమః

రామాయణము.

అతిశయ...

—(* ఇష్టదేవతా ప్రార్థనం. *)—

శ్రీరాధాధరబింబమువ్వా ... యురాచిలుకన్నిజోరస్థలీ। రారాజన్మణికాంతి రాఁబిలిచితన్రాకేందుబింబాననా। స్మే...
రాంకూరము చేఁగృతార్థుడగుచుం జెల్వొందు గోపాంగనా। జారగ్రామణి కృష్ణుఁడీవుత మహైశ్వర్యంబు మాకెప్పుడున్॥ సీ॥ వృ...
షకరవిహారణస్ఫురణంబువహియించి యచలానుగుణవృత్తి యవధరించి। యార్యాభిగణ్యసౌకర్యంబు నరహించి ప్రబల
హిరణ్యావర్ధనత మించి। త్రిభువనవాంఛితరూపవిభవంబు ప్రాపించి భృగుకులంబు పవిత్రముగ జనించి। యంభోధిభంగలీ
లాస క్తివర్తించి కామపాలనరీతిఖ్యాతిగాంచి। పుణ్యజనములపూజనముల గ్రహించి। కలికితనమెందు నిట్టిదికలదేయనకఁ
జెలువు చెలువుననలువొందు కలిమిచెలువ। మెచ్చి నిచ్చలు మాకోరుకలిచ్చుగాత॥ చ॥ వసితరో వెండికొండ నెలవంకలు పెరిక
వహించెచూచితే। యసిసరసోక్తి తాననిననచ్చప్రగందవుపూంతగుబ్బజా। రిననుచు పైటకొంగుసవరించుచునవ్వినఁ గౌరిఁ
గాఁగిటన్। దనిపెడు చంద్రశేఖరుడు దారకృపన్ మముఁ బ్రోచుగావుతన్॥ ఉ॥ ఊరక చుట్టుకొన్న కమలోత్పలపుష్పరులు
వాడునంచునో। యేమను కూర్చిచుట్టితివి యెంతటి జాణవు మేలు మేలునీ। నేరుపు మెచ్చవచ్చునని నిచ్చలు మచ్చిక। శంభుఁ గేరు
నీ। హారగిరీంద్రకన్యకదయామతి గోరుకలు మాకొసంగుత న్॥ చ॥ భువనములం బ్రసిద్ధిగని భూరితరోర్మివరప్రభావమొం।
దివిభునిరాకకుబ్బుచు సుకీర్ణగుణాంచితరత్నరాశినై। కవులు సమాశ్రయింపదగి కర్బురగర్భత శ్రీగురుత్వముం। దవులుసర
స్వతీశ్వరుఁడు దారత మాకుజిరాయువీవుతన్॥ చ॥ తనహృదయాంబుజాతమున దారికనునాథగ తానురాగవా। హినివె
లిఁగ్రమ్మజేసె నాకో యీగతి నాగవిధాత చెంగటం। దనరిజపాప్రసూనసవిధస్ఫటికాకృతిరక్తిఁగులుకవా। గ్వనజదళా
క్షి మాకొసఁగుఁగాతవచోరచనాచమత్కృతుల్॥ మ॥ కలుషేభావలినాఁపనంకుశమువిఘ్నధ్వాంతధరశ్రేణివ। కటలుగా
వింపవరస్ఫురత్కులిశముల్ గర్వప్రమత్తారివి। రులిబంధింపఁగ పాశమున్నతమనోరుగ్రేణువుల్మార్పంబు। షరలదానాంబువ
లూను వేల్పడఁ చుము తాకవ్యాంతరాయచ్ఛటల్॥ సీ॥ శైశవంబున నభోనకరు మిర్రింగె నితని తేజమునకే ఘనుఁడెంక సద్వ
తుండనుచు। హనుమతోద్ధతవజ్రము డఁచెనితనిశౌర్యదళిమకేమింక బోల్పదగునటంచు। సురుధాటింగడలిలో దాఁటెసీత
తకనిలతపదుడుని యింకేఁత్రతియటంచు। వాలాగ్రమున గిరుల్ ప్రాల్చెనీతనిశౌర్యసంపద కిఁక నెవ్వి సాటియనుచు। జా
నకీ రామచంద్రులే శౌర్యవంతు। పటుగుణస్ఫూర్తుల ప్పటప్పటికి నెంతు। రామహా శాంతునతిదాంతునరిక్రుతాంతు। నతు

—(* సుకవిస్తుతి కుకవినిందం. *)—

లమతి నుంపుహనుమంతునభినుతింతు॥ ఉ॥ ఏకవిజిహ్వాగ్రట్టనటియించె సరస్వతిపాదనూపురో। ద్రేకరుచుల్ ... శా
శ్వటుఁ డవికుకలు వికటలంగ నేసుభ। శ్లోకుని మాననసాబ్జమున శోభిలె దారకహంసమట్టివా। ల్మీకిమహర్షిశేఖరుని వేయ
గు శాకరు నాశ్రయించెదన్॥ మ॥ ధరణిభృన్మణిమాళిప ర్తనములందశ్రాంతి యార్యోక్తివై। ఖరిప్రాపించియ హీనపస్ఫుర
దలంకారాప్తి శోభిల్లి భూ। రిరసాయాధి జెలంగియుద్ధవర మైత్రింజోకి మేటౌకవీ। శ్వరులంగొల్చెదసన్మనోహరకళా
తంచత్ప్రభావాభ్యుత్॥ చ॥ సరసతఁ బామునుం దెలియఁ జాలరు చెప్పిననీసులేకనా। దరణవహించి యొకొనరుత
ప్పులెపట్టుమరొప్పుగన్నమె। చ్చరుపెడయుక్తులెన్నుదురుశత్రులుగా రొక మైననింపుచే। కురురచియింపనట్టి చెడుగుల్వినవో
ర్తురెసత్ప్రబంధముల్॥ వ॥ అనియిష్టదేవతాప్రణామశ్లోకంబును సుకవిస్తుతి మేళసంబును నిక్కృష్టకవిజనావహేళనంబు
నుం గావించి॥ మ॥ పరమశ్రావ్యముఘవ్యయామితకథాభవ్యంబు దివ్యత్వధీ। పరిషత్సంతతసేవ్యమజ్జభవసద్భావ్యంబువై
ంచును। త్తరరామాయణకావ్యమున్మృదువచోదారార్థసద్భావ ... తత్ప్రసముల్ రసింపర చిరుంచు ... బూనితిన్ స్వే
షకన్॥ వ॥ వరుసం దికటనయజ్వనిర్వచనకావ్యంబై నెగడం జేసెను ... త్తర రామాయణముం జనన్మ విప్రబంధంబు నే మిం...

చుటే సరసస్వాంతసుప్రాజ్ఞులారసిరసించంబోరుం, కకర్త భూమి యుమానుష దేహముతో హితాహిత చింపక యుసతరకథలెన్ని రచించె నేనియుఁ గా। వాసిపి వేక ప్రసిద్ధి వహించి వెనుక వాల్మీకి రఘుప్రవీరుకథ లేర చియించిం టంబు। తొల్లి గను న రాముకథన్ సాహిత్యము మాన్పదె యెట్టివ భై విఖ్యాతగ కామితార్థఫలదం బై శ్రీపదంబయసుశ। బ్రావా మాత్రయింతగ విత ప్రఖ్యాతికర్తృంబుగ న్॥ చ॥ ఇహపర దాతి కైవాసిగ సక్కృతిరత్నమేమిహా। మహనకుసంతసంబు ణజే యునంచు నెమ్మది లె యోజన సేయుచున్నడె న్॥ సీ॥ పొడుపు కెంపువహిం సంపువిను కెంపురపిసింప హారంబువాడు యోరగొనచిరిఁగు బుజాఅంగట్టినబంగారు పట్టువాడు। గారగతిమీటి చెలువొందు. స్తూరీతిలకంబు చేమద్దుగులుకువాం డు। మకరకుండలలో లమణిజాలరుచి యొజదళుకొత్త చెకుకటద్దములవాడు। తలనువలగొన్న పింఛపుదండవాడు। విమలశతప త్రశైత్య నేత్రములవాడు। మురళి డాచేత గల జగన్మోహనుండు। కండునా స్వప్నమునను సాంగత్కరించె॥ క॥ ఏనును నతసింబా డగని। ధ్యానంబున నలరు శ్రీమదనగోపాలుం। డానని కలలో నే పరమానందము జెంది మ్రొక్కి యర్చించు నెడన్॥ ఉ॥ అమ్మహనీ యమూర్తి కరుణాన్వితుడై యనువత్సనిప్రబం। ధమ్ము మదంకితంబుగనొనర్పుకృతార్థుఁడవయ్యెదింతెకా। దిమ్మహి నస్తువాహ నసమృద్ధరమారమణీయభోగభా। గ్యమ్ములుగ ల్గెడుం గృతియు నారవితారకమై ప్రకాశిలున్॥ గీ॥ శ్రీ వెలయు మన్నదేష్టమా యావిలాస। యత్న గానంబుమాకె సమర్పణముగ। జేసితదియాదిగా మేమునీసు ధాను। సారివాకుకలజొక్కియు సాంద్రమనఘ॥ క॥ అనిపలికియాకృపాళుడు। నసుటయు నేమేలుకాంచి స్వప్నమునందు। న్నను నేలుస్వామిగ నగలి। గనెయసిరోమాంచకంచు కితగాత్రుడనై। మ॥ హనుమద్దివ్యపదారవిందమకరందానందనేండిందిరా। త్మునసేకాంధ్రకృతిప్రకల్పనసమర్థుఁ బుష్పగిర్య ప్పరా। ర్యునిసత్పుత్రునిదిమ్మ వాఖ్యకవిచంద్రున్మత్సహస్రోత్రబ్రొద్దున నేబిల్వనబంచికన్నకలసంతోషంబునం దెల్పినన్॥ మ॥ అత డానందము జెందినన్నుగనియ వ్వాజాళువా పైడికిం। గృతవర్ణాంచితరత్నముబ్బిసటుల వ్యోమ్నిపువాక్పొ ఢిమం। గృతిసేయంగ వొడంగు రామకథకుం గృష్ణుండు రాజౌటబ్రు। స్తుతిగావింపగ మాకు శక్యమె భవత్పూజ్యప్రభావోన్నతుల్॥ తే.గీ॥ అసికిరీటకిశోరి తోడై న్యయటుల। నమ్మహాకవిసాహాయ్యమాచరింప। గృతినొనర్పగబూనిన యేను మొదట। నెంతుమద్వంశవిధమదియెట్టులనిన॥

—(* గ్రంథకర్తృవంశవర్ణనము *)—

సీ॥ అఖిలరాజాధిరాజాస్థానజనహృద్యవిద్యావిహారులాక్వేలవారు। కల్పకబలికర్ణకలశౌర్ణవోదీర్ణవితరణోదారులాక్వేలవా రు। సజ్జనస్తవనీయసతతసర్వ్యాజహరిపరోపకారులాక్వేలవారు। ఘనదుర్ఘటస్వామికార్యనిర్వహణప్రవీణతాధారులాక్వే లవారు। విమతగర్వాపహారులాక్వేలవార। లట్టియాక్వేలవారిలో నలఘుకీర్తి। వెలయు శ్రీవత్సగోత్రారవిందహేళి। మహితగుణ శాలి వల్లభామాత్యమౌళి॥ ఉ॥ ఎల్లభయంబులన్నిడువుడేగలనంచు వచించి ప్రేమతో। ఖిల్లభరించు బంధుజనబృందము డెందము నందు భక్తిరం। జిల్లభజించు సంతతము శ్రీహరిదివ్యపదారవిందము। ల్వల్లభమంత్రిబుద్ధిసురవల్లభమంత్రియమాత్యమాత్రుడే॥ క॥ శ్రీవల్లభుండు లక్ష్మీ। దేవినిమును బెండ్లియయిన తెఱగున దనరున్। దెవేరిగ లక్ష్మాంబిక। నావల్లభమంత్రి పెండ్లియాడె న్వేడ్కన్॥ సీ॥ జలనిధిబొడమనిజలజాతగేహిని చండికాఖ్యదొఅంగు శైలకన్య। బహుముఖావాసంబు చాయు సరస్వతిగోత్రభి త్సతియన గూడనిశచి। చక్రవిద్వేషణాశ్రయగానిరోహిణి పతిప్రతాపము మెచ్చి ప్రబలు సంజ। హీనవంశోత్పత్తి లేనియరుంధ తిపృథుపంకమొందని భీష్మజనని। యీ మెయానని చుట్టంబులెల్ల బొగడ। నగణితక్షాంతిసంపదనవనిబోలి। వల్లభుని సేవసేయు సవార్యలలిత। లక్షణకదంబకంకంటి లక్ష్మమాంబ॥ క॥ ఆల్లక్ష్మమాంబయందా। వల్లభనామప్రధానవర్యుడు గనియెం। బల్లవ బాణాకారున్। హల్లకహితకీర్తిధారు నయ్యనధీరున్॥ మ॥ కనకాహార్యసమానధైర్యుడగు కంకంటయ్యనామాత్యవ। ర్యున కుంత్రాక్తనమంత్రులవ్యతనమంత్రుల్ప్ఫవిమంత్రుల్ విశు। ద్ధనయోద్యత్కీర్తిబరోపకారవినయోదార్యప్రసక్తిస్మృదూ। క్తిసిజ స్వామిహితోరుకార్యఘటనాధీశక్తిడౌదురే॥ క॥ అయ్యనవద్యగుణావని। యయ్యనమంత్రిమణిసరసమాంబవివాహం। బయ్యె నహార్యకుమారుని। నెమ్మెయంబున బెండ్లియైన నెలదాల్పురహిన్॥ సీ॥ వసియింపఁ బ్రభుండు మురంబొసగిన చోవనజాతంబు డాయు శ్రీసతిహసించి। ప్రియుని సామేనను ండియునుదత్తేజంబు సైరింపఁ జాలని శాంభవిసగి। విభుసమ్ముఖంబున వెలయు బహురసజ్ఞా ధినయయుయున్న బ్రాహ్మి దెగడి। తన కెందు గతి యయినధవుని లావణ్యంబుఁ గలయునప్పుడడంచు గంగ గేరి। యేకొఅంతయు లె యస్తోకభక్తి చేనిజేశునిపరిచర్య సేయునపుడు। ధర్మగుణధామ పతిదేవతాలలామ। భవ్యమతి పేటినరసమాంబాంబ వధూటి॥

ఆనరసమాంబగర్భాం। భోనిధినమృతాంశుచందమున దానయశో। నూనవిభావిభవైకని। ధానంబగు నప్పయప్రధానుఁడు వొ
ఱమెన్॥ మ॥ దయ్యమనాస్మదయాబ్ధిగుప్తకవివిద్యావైదుషీభోజభూ। దయితగ్రామణిపూర్వదాతృమహిమ ధిక్కారిదాన
ప్రభూ। తయశోధౌతదిశావకాశకులుఁడై మాఘరంభాతవామాంగుఁడై। ప్పయమంత్రీశ్వరుఁడమ్మహామహుఁ నుతింపజెల్లఁ జేయె
వ్వ్యేరక్॥ తే॥ వినయమునకిమ్ము దాక్షిణ్యమునకు నెలవు। సత్యమునకాస్పదము సదాచారమునకుఁ బ్రాపునై పుణ్యమునకుఁజే
పట్టుకొమ్మ। యలవి యెనుతింపఁగం గంటి నప్పమను నిఁ। క॥ జననుతుఁడయ్యాప్పఘనుం। డనఘుఁడుచిముఁ గారినరసయకుఁ దివ్యమ
కుం। దనుజామణియయిగుణములఁ। బెనుపొందెడునరసమాంబఁ బెండ్లియయ్యెన్॥ సీ॥ తలఁపసురాధీసుతల్లి గాకుండెనాయది
తినించుక సాటియనఁగవచ్చు। రూఢిగాదోషాకరునిఁ బెంపకుండెనాయనసూయసింతిజోడనఁగవచ్చు। శక్తిగర్భీకరించకయుం
డెనాయుమింథతినొకర్కగతనిడనంగవచ్చు। జనులునిందింపమండునిఁ గాంచకుండె నాథాయగొంతసమంబుసేయవచ్చు। న
కొఱ్ఱదవలున్న నాకలయ్యాతివకుఁ బ్రతి। యాదు రేయనిబుధులెన్న నతిశయిల్లె। నప్పయామాత్యమౌళియర్ధాంగలక్ష్మి। నయద
యావిగుణాలంబనరసమాంబ॥ క॥ అన్నరసమాంబయందుస। మున్నతగుణుఁడప్పనార్యముఖ్యుఁడు గనియెన్। సన్నుతనిబాప
రాజా। ఖ్యున్నరసింహాభిధానుఁగులము వెలయఁగన్॥ తే॥ వారిలోఁ బాపరాజాఖ్యవన్నెఁగన్న। వాఁడనే బూర్వకృతపుణ్యనా
సనావి। శేషమునఁ గృష్ణదేవునిఁ జెలఁగికొలిచి। తత్కృపమహాకృతియొనర్పఁ దలచినాఁడ॥ ఉ॥ కాంచనగర్భశంకరముఖత్రిదశేం
ద్రులుప్రౌఢకీర్తిఁగీ। ర్తించిన మెప్పుతో వినినఁ గృష్ణుడు మత్కృతకీర్తనంబ్రహా। ర్షించివినున్ స్వకీయకృపచేవిలసిల్లఁడువారకులో
టఁ దా। ర్పించిననిల్కపల్కవిని ప్రీతివహింపకయుండు లేదొరల్॥ శా॥ వైదర్భీవిలసద్విలాసమున జెల్వంబూనిసత్యోక్తినేం।
తేపింపించికళిందజోజ్జ్వలరసాప్తిస్నిచిభద్రాత్మకం। బైవీవ్యర్థ్య వలక్షణాశ్రయసమాఖ్యంగాంచుమత్కావ్యమా। హ్లాదంబి
చ్చుగ్రహింపఁ గృష్ణునకు నర్హంబేకదామెయ్యెడన్॥ సీ॥ శ్రీరుక్మిణికిమకరికలుచెక్కులవ్రాసి సత్యకీలల్లడకుఁ బూసరులుచుట్టి। జాం
బవతికిఁ గొప్పుచక్కగా నిడి మిత్రవిందకుఁ బుక్కిట విడెమొసంగి। భద్రసిబ్బెంపుగుబ్బలగంధమలఁదిసుదంతకుఁ దిలకమందము
గదిద్ది। కాళిందిముఖసుఘర్మకణముగోటను మీటిలక్షణయడుగునలాక్షయుంచి। నీలకుమణివిభూషణపాళిదొడగి। నవ్యకువ
లంబురాధకర్ణమునఁ జెరివి। వెలఁదిమిన్నలు పదియారువేలు గొలువ। మించుకృష్ణునిశృంగారమెంచవశమె। షష్ఠ్యంతములు॥ క॥ ఏ
వంవిధగుణనిధికిన్। దైవతచాతకఘనాఘనప్రతినిధికిన్। లావణ్యరసాంబుధికిని। సేవకశేవధికి మానసించింతావధికిన్॥ క॥ పురుషగ్రా
మణికిని రోహిత। రభృతరమణికిని బూతనాప్రాణమరుద్ధరణోగ్రఫణికివినతా। రమణికి మహామహారమాద్యోమణికిన్॥ క॥ ఆ
నతవిందునకున్ శ్రుతి। నానటితపదారవిందునకుమదితయశో। దానందునకుసదాత్మస। దానందునకవితశివతానందునకున్॥
క॥ కందళితానందశతా। నందసుతానూనగాననవనాధ్వతికిన్। గుందశరతల్పందమరుత్తుందభరప్రభువిఘాసృధుయవోరతికిన్॥
క॥ నీలమణినీలఘృణిజాతాలత్రృణీకరణనిపుణచారుతనునకున్। శూలధరాభీలకరా। వేలశరాకారఘోరవిహృతిఘనునకున్॥
క॥ వివిధావతారునకు సఖ। రవిజితతారునకుఁ బరధరశతారునకున్। స్తవనదవప్లుషితసుద్వి। గ్బవకాంతారునకు భవనభయ
తారునకున్॥ క॥ వ్రజగజగమనాలోలున। కజగరవరజఠరవారణాభీలునకున్। సుజనైకకృపాళునకుం। గుజనవిఫాళునకుమదన
గోపాలునకున్॥ వ॥ సమర్పితంబుగా నాయొనర్పంబూనిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబు మొదటసంక్షేపరూపంబుగారచియిం

—(* పూర్వరామాయణకథాసంగ్రహము. *)—

పఁదలంచిన పూర్వరామాయణకథా ప్రపంచంబునకు నాదికారణంబయిన సాకేతపట్టణం బెట్టిదనిన॥ ఉ॥ శ్రీతరుణీవిహారసరసీ
జవిరాజితరాజసౌధసం। ఘాతముగోపురస్ఫురితకాంచనకుంభవిభాషిభూతఖ। ద్యోతముద్యోతమానమణితోరణవార
సమేతమొప్పుసా। కేతము వాతసంచలితకేతుపటప్రసహతాభ్రజాతమై॥ మ॥ హరిదశ్వస్ఫురదశ్వఘోరఖురభిన్నారామ
భూనారికే। ళరసారుట్ఫలనిర్గళద్విమలనీరస్ఫాగధారాధరాం। తరవత్తీక్ష్ణతఁ బోయపూతికగనిదానన్ మబ్బుధారా
ధరా। ఖ్యరహించెన్ జలరాశిద్వ్యర్థమయి ఖేయస్ఫూర్తిఁ గోల్వంబురిన్॥ సీ॥ కృష్ణపక్షవిభావరీవేళలఁ జకోరసమితిచం
ద్రికలంచు సంతసింప। చలిపెక్రొందళులకు మేల్ తెలిపట్టుపట్టముల్ కట్టినయట్లుదిక్కాంతలలర। గంగాతరంగసంఘమువీ
టిపైఁ బొల్చె యేలవచ్చెనటంచునింద్రుడడరయఁ। దారకాకైరవోద్యన్నభఃకాసారముదుటురాయంచలయునిక్కఁ దెలుపఁ। బ
లఁగుశరదంబుధరదిగంబరగురుప్ర। కాశపేశలవజ్రసంఘటితవప్ర। దీప్రరోచిఃపరంపరల్ దివముఁబ్రాఁకి। పరతమోలీలఁ
దూలనప్పట్టణమున॥ మ॥ పురిఖేయతంబుఁ బయోధియుంగనిజనంబుల్ రెంటికిన్ భేదమే। ర్వరుపంజాలకయున్నబ్రంహావి
వరింపంబూని వారాశిపైఁ। గరముప్పన్మణిముద్రవైచెనదియాఁ గాకున్న నీలచ్ఛవిన్। భరియింపంగతివేమి యేటికిసము
ద్రఖ్యాతిమున్నీటికిన్॥ మ॥ పరిఘాంభోనిధినప్పురంబు ప్రతిబింబంబొప్పనే వేళదు। ర్ధరభూలోకధురంధరాహివరపూతాత్య
తోత్థకీలావళిం। బరితాపంబువహించి భోగినులతోఁ బాతాళమున్ వాసిభా। సురవాఁకేళికివచ్చుభోగవతియంచుంబోల్ప

గానర్హ్మమగు॥ ఉ॥ నీలపుఁజాలమేడలకు నిచ్చలపుంబటికంపు వెట్టులుం । బోలుపెఱుంగు గోపురపుముత్తెపువాకిటకీలుజళువా మేలిపసిండిబొమ్మచనుమిట్టలకుం దెలిసల్వపైఁడి । చేలచెఱుంగులై యచటఁ జెల్వగు వేలుపు తేఁటి పెండెరల్॥ సీ॥ కేళీసరఃపద్మసాళివిహారియు ఝుంకారించు సుగంధంబు గంధవహుఁడు । లీలాద్రివన్యామహైలావళీల్లాసిగ్రహియించు వీరులచాల్గనఁ గలకి । నూతనాంశుకరత్నకేతనాంశుకయుక్తిఁ బ్రాపించుఁ జిత్రాంబరములు హేళి । గగనచుంబిపథతోరణనికాయములాని మొనయుముత్తెపు పేరులనిమిషనది । నన్మహార్గ్యాంతరస్థైర్యగానవ్యగాన । కౌశలింద్రవమానాబ్జకాంతవారి । ప్రషితెచాతఁమయిన యప్పురవరమునఁ । జతురలంకారవితతులాశ్రితులకయి దే॥ మ॥ జనులెల్లప్పుడుఁబోయ దానమునఁ జంచత్తాళవృంతానిలం । బునఁబాంథవ్రజమొందుదప్పియుఁ శ్రమంబు న్మాన్పఁ బ్రోల్లచ్చియుఁ । వనితాగానరసద్రవచ్ఛశిమణీవార్ధార చేఁజాతకా । వనముం జేసి ధ్వజాశుగా ప్తినడచుక్ నైమానికక్రాంతియుక్॥ చ॥ ఘనజఘన స్తనద్వితయగౌరవముల్ ధరియించియాకసం । బునఁ జగయి పలేకదమముందటనందము జెందుజాళువా । మినుకుపసిండి మేలిపని మెచ్చుల మేడలఁ జూచిసోలి వ్రా । లినయమరీశిరోమణులలీల జెలంగుదురింతులప్పురిన్॥ మ॥ త్రిదివోద్యానముఁదాయుమాడువులపైఁ గ్రీడించు బూబోఁడ్లకుం । త్రిదశస్త్రీలు వయస్యలయి సవినయోక్తిం బూఁచుఁదారంభయి । ల్లదెయా చెంగటిదేతిలోత్తమనికాయ్యంబూర్వసీమందిరం । బిదెయంచు న్వివరించి చూపుదురువారింపొందివీక్షింపగన్॥ మ॥ విధుకాంతోజ్జ్వలసౌధవీధికలఁ దీప్తస్తంపతుల్గాడియై । తుధనుఃకేళికిఁ జొక్కి కూరురుటయునచ్చో వేకువన్వందిమా । గధసంభూతముఖోల్లిఖ మేలాలపునుతలఁ దాగ్భటినాకలో । కధునీహాటకపద్మరఘూటచరచక్రక్రౌంచచక్రాంగముల్॥ చ॥ ఘనతరరత్నసంఘటితకాంచనసౌధములప్పురంబునం । దనరగజాచిభాసురుఁడ దైవతశైలముపైనితోడజో । డనగదగుంభరాశుగహనాంచితశృంగముగాకయున్నచో । ననుచు ననూరుతోసనుదదంతికజాలకమార్గవరిత్రమై॥ గీ॥ అహికులములావరింపనయ్యడుగువట్టి । తెలియఁబడకున్న భోగవతియదివంబు । పేరుగనియాసురులకుఁ బ్రాపింపఁదగిన । స్వర్గపురమప్పురంబుతో సాటియగునే॥ సీ॥ బ్రహ్మహమనఁబోయిభంగ మొందినశుచిద్విజవాహనునిసద్విశేషమెంత । యనిశంబుదోషాకరునిమౌళిధరియించుధర్మాభియాతిప్రతాపమెంత । ఘనతరస్వర్ణముల్ గలిగియుఁ మకరసంగతినున్నయక్షేశుకలిమియెంత । మేరుద్రవ్యమ్యాలొనర్చియూరుడయ్యెఁగఁజేసి మఱియుల హరికాసవహిమయెంత । యనిచతుర్ముఖచండీశధనదసీర । ధరులసుజ్ఞానధర్మసత్పుణ్యకృషిని । శేషములమెచ్చరప్పురిఁజెలఁగుద్విజశిఖామణులు రాజులూరుజులాలపుప్రజలు॥ చ॥ ప్రతిగజశంకనభ్రనికరంమురదమ్ములఁగ్రుమ్మదికరి । ప్రతతులమారొరనంబిలుచుభంగిబృంహితముల్ ఘటించు నభ్రితటినిఁబద్ధముల్పెనచిపట్టి పెకల్చుటరున్ వలెన్ సము । న్నతకరముల్ నిగుడ్చగజనమ్మునకప్పురిమత్తవేదండముల్॥ సీ॥ రవగాలునకు సాటిరాకగాడ్పుపటానిపాదలుసిగ్గునబోయి పోదలజొచ్చు । జోడనలకకొకింతజోడుగానేరకవేల్పురాయనితేజిపల్లనవ్యె । బలునిబ్బరమునకుఁ బ్రతిగాకగరుడేయనామధేయునివాహనంబనఁదగెఁ । జట్టుపట్టులకునించుకయునీడౌందలేకనుహరుల్ పిచ్చుగుంటునకగపడె । నింకనీవాహములకెద్దియెనయటంచు । జనులవొగడవనోపగవాజినసిధార । లోలసిలోకప్రసిద్ధులనూనిమేటి । సాహిణులశేతునలరునచ్చటిహయములు॥ మ॥ వరనీలోన్నతినించుటఁదనరెదివ్యద్రాజరాజాప్తినూ । ధరదూథింగననొడశృంగకలసందళౌరంచెఁగేతుస్థితిం । గరమొప్పారుటనభ్రముంబొరసెజక్రఁస్ఫూర్తిఁ వత్తిల్లుటన్ । హరిలీలన్వహియించెఁగాంచనశతాంగానీకమప్రోలునన్॥ చ॥ గనికరవప్రలయినఁ బెడికిత్స్నెప్రయ్యాలోనతుర్గముగ్రకే । సరిసటలయినఁ జేకొనివెసం బెకలింపుదురశ్వయూథపివి । నఖరదశనిఃప్రంజయినచోనరచేతనతట్టిపయితురో । డనుహరిడమునబోరులకుదాసినయప్పుడు వీరులప్పురిన్॥ సీ॥ ఓడిడస్నినదిగాకన్నెనెందులకగావుబ్బితదూపథూమమునబలియఁ । దనకంటెమనకాంతిగనకున్న నెలవినికాశ్రితగతినేలయాశహించు । దంమలకంటెనందముల దాగినన్నవంచలేమిటికిగాననుసరించు । దమసొంపుగుదియించితఱుమకున్న నుతారలేటికిగాబట్టజైటఁ బ్రవేలు । నప్రకీర్ణంపఁదగుకొప్పులాననములు । చరణయుగములునఖములుసాటిలేని । పెంపుపహియింపనెప్పుడునిలింపసతులు । సతతనజలఁగదురువాతయువతులచట॥ సీ॥ పొగడవిరుల్లౌ వెమ్మగరాజమధ్యమవిటరాజచెంగల్వవిరులుగావె । జాతులేమైననుసంతరించితెకొమ్మనేర్పుకోవలసినదీటు కాదుఁడ । వగలాడియిచటసువర్ణముల్ గలుగునేకలయిండ్లఁగలుగును జెలువరాయ । తమ్మిలేఁజూపవేతరుణీశిరోమణియాడిఁగాఁజనిరి రేపాడిరంము । వలయుపున్నాగతతులేవెవన్నెలాడి । వేలయాడిగదటేయూరసేమికొదువ । యనివిటులజాణతనములనపహసించి । పువ్వులంముదరవ్వీఁటఁబువ్వుబోఁడ్లు॥ ఉ॥ సారవసైరవాంబురుహసారమరందభరంబుజెందిశ్వం । గారవనావలీవిపథకౌసుమరేణువులూదిసౌధసం । చారివధూకుచోరుఘనసారమృగీమదగంధసారకా । స్మీరసవాసనల్గొరసిమీరుసమీరకుమారుఁడప్పురిన్॥ మ॥ నగరాధీశునిసద్గుణంబులకునానందించి దేవేంద్రుఁడ । న్నగరీరత్నముచుట్టునున్నరియుస్వర్ణగ్రావచూర్ణంబు నాఁదగునవత్సరయూనదీకటకకేదారంబులంబండి సోయగమయి మెన్నుల ప్రేగునన్ ధరణిప్రేమాయుఁ రివ్వాలిసస్యాపళుల్॥ క॥ ఆప్రోలు సురావతియును । రత్నఘనఁ డేంగతిఁ జిత్రరథుఁడేలుదినేం । ద్రప్రభాసుప్రతిభా

శ్రీప్రశుభాన్వితగుణప్రతిష్ఠానిధియై॥ సీ॥ తనయాభిధానంబుగనిపించెసకలసన్నుతసత్కళాప్రవీణతవహించి। తనగభీరతజూ
పివటిసిమనోహరప్రఖ్యాతసంపదలఁజెలఁగి । తనప్రభావముదెల్పెఁదపసనందన గర్వనిర్గంధనక్రియానిరతిదనరి । తనతేజ
మెంతిగించెసనిమిషేశ్వరవజ్రమసాధ్యదైత్యపజ్జులవధించి। రాజమాత్రుడైయష్టదిగ్రాజవినుత। రాజితయశఃప్రతాపసర్గ
శితరాజ। హేళిరిపురాజభయదాజికేళిరాజ। రాజతనసాలిదశరథరాజమౌళి॥ తే.గీ॥ అనరేంద్రుఁడుబంధుసంతానమలరి।
పొగడసంతానభూజంబుపగిదిఁబెద్ద। కాలమిలమేలిసంతానకాంక్షమించి। శిష్టసమ్మతినొకయిష్టిసేయునపుడు॥ మ॥ అమరు
ల్విష్ణునిజేరపత్తిపదనుండత్రాసియైగాసిసే । యమరుల్లోకమసంచలించెనికమందాపన్నులంబ్రోవనా । యమరుల్సీకెదురే
జయింపగదవయ్యాయన్నలేనవ్వడా। యమరులాల్పుచువారివీటఁగలిపిదైత్యచ్ఛేదనోద్యోగినై॥ సీ॥ శ్రీసూర్యకులసుధా
సింధువాకాంక్షించిపాలమున్నిటిపైబాళిమాని । సహసముచ్ఛితవాత్సల్యముంచెఁదలంచిచిలువరాపాన్పుపైనెలమిమాని।
జగతీసుతాంగసౌఖ్యముగాంచఁ గామించికలిమితొయ్యలితోడిచెలిమివిడిచి । యలఘుమానుషలీలలవధరింపఁదలంచితనయ
మానుషచర్యయునుదొలంగి। వనచరత్వంబుఁబూనిబ్రోవఁగదలంచి । బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతాప్రభులమీఁది। హాళియును
మానినందకాద్యాయుధా । భిరాముఁడయ్యెడదశరథరాముఁడయ్యె॥ సీ॥ చలిగట్టువారపట్టిజపియించుమంత్రంబువేయిరేకుల
తమ్మివెలయునంచ । పలుకుకొమ్మకురేనిఁగలిగించుతొలిపెద్దయూరేశుజగముల నేలుఱేఁడు । ప్రాఁబలుకుజవరాండ్రబలగం
బుముచ్చటపెనుసీటఁజేలాడుపిన్నపాపఁ । మరుగొంగతలపుఁదామరమీదిమెలఁతేటికలిమియొయ్యారినోములఫలంబు । క
టికిచీకటివెలుగునెకరుటివెలుంగు । మేటిరేఁడ్రిమ్మరులగంటుపోటుబంటు । తొగలఁదంములబ్రోచుకందోయిఁబూచు । వే
ల్పుకౌసల్యకొమరుడైవృద్ధిఁబొందె॥ క॥ దారకుఁడయిరఘువీరుఁడు । దారకతపోహలముతోడఁదంద్రివచుపబృందారకులెం
చఁగమునిబృందారక క్రతురక్షగరిగొఁదమ్ముఁడుకొలువఁ ॥ వ ॥ ఈవిధంబునగౌశికతపోవనంబునకుసవనావనంబుసేయం
జనినతదనంతరంబ॥ సీ॥ హోమధూమంబుతోవ్యోమంబువ్యాపించెభీమదైత్యస్తోమధూమరుచులు । సవనాగ్నిశిఖలతోదివిఁ
బ్రాకెరేగాము కటకుజుంజుఱువెండ్రుకలబెడంగు । లనలకుండస్ఫులింగాళితోజడలానెనసుర దంతోద్ఘట్టనాగ్నికణము ।
లలఘుమంత్రారవంబులతోడనించెనా కసముఁరాక్షసచమూకలకలములు । జటిలసంకల్పములతోఁడజటులదనుజ। కుటిల
సంకల్పములుమీఱఁగుశికతనయుఁ । డసదృశప్రజ్ఞ రాఘవునాజ్ఞచేతయజ్ఞదీక్షవహించినయాక్షణమున॥ ఉ॥ దానవనీతిప్రీ
తిగుణధాముఁడు రాముఁడుద్రొల్చదాటకా । దానవిప్రాణముల్గొనినదారుణ శాతశిలీముఖంబునన్ । దానవిరాజమున్న
ముచిశానవసూనునుపుర్విఁగూల్చెచం । దానవిరాజమానభుజదర్పముతోఁగెడపెన్నుబాహునిన్ ॥ క ॥ పారంముఁలేనివగ
ల । పారంమునఁగ్రఘువరుండుపడినేసెనకూ । పారంమునగుబ్బవ్యాపారంమునమెలఁగునలఘుబలుమారీచున్॥ వ॥ అప్పు
డు॥ ఉ॥ జన్నమునిర్వహించితనిసన్నుతులెంచగనింతచిన్నరాజ। న్నమునగల్గజేసెమనకందఱకంచుసురల్ప్రకీర్తనల్। బన్నము
నీంద్రుతోజనకుపాలికిబోవుచుద్రోవశాపపుం । బన్నమువాపెగౌతమికిభానుకులుండునిజాంఘ్రిసంగతిన్॥ సీ॥ నిటలాక్షుధ
నువుప్రోంచుటకుగౌశికుఁ డెట్లులనుమతించెనటంచునమరులనఁగ । జెలికానిధర్మంబుజెలుపగాకుత్సాఁడేగతి । బూనెసని
శైవగణముసుడువఁ । గడిదివిల్లునియ్యుచప్పుడువీనులకు విందుసేయునెప్పుడటంచుసీతదలప । నితడల్లుడయినశ్రీపతిమామ
యగురమాజనకుఁబోలెనెయంచుజనకుడెంచ । హరధనుర్భంగకార్యమెవ్వరికిఁదెలిపి । సూడుపుట్టింతుననినిల్వచోనిలువక।
కలహభోజనమౌనినల్లడలఁదిరుగ। శివునివిలుద్రుంచెరఘువీరశేఖరుండు॥ వ॥ హరకోదండవిఖండనప్రవణబాహాదండపాం
డిత్యవి । స్ఫురణంజెలువినకీర్తిలక్ష్మిచలెభూపుత్రీలలామంబుసే । కురనకోఁమలికొమ్మ తేఁటితెగ కుంగుందముల్పంచుబో
లిరఘుగ్రామణి క్రొత్తముత్తియపుబ్రాల్నించెవ్వివాహంబునన్॥ ఉ॥ బాడబళూరునింజెనకపార్థివులెవ్వరటంచుగేరడం।
బాడబలాఘుదేటిమదమంచుభృగూద్వహగర్వవార్థికి । న్బాడబమౌచుతాపముగనంబడజేసిదివిన్ఫురీజనం । బాడబలంబు
శ్రీరఘుకులాగ్రణిచేరెనయోధ్యవేడుకన్॥ మ॥ తనుహేమంబధరాబ్జరాగమణియున్ధమ్మిల్లనీలంబు వానసబద్మంబునఖాం
శుమౌక్తికవితానంబుంగటీచక్రమున్। స్తనదుగ్గంబుఁగల్గిరాజ్యరమచందంబొందుభూపుత్రితో। జనగాజ్ఞన్వనిఁజేరురాము
డెలమిన్సౌమిత్రిసేవింపగన్॥ సీ॥ చిత్రకూటమణీవిచిత్రకూటసుఖేటచిత్రకూటస్థలాసీనుఁడగుచు। దండకాశరభవేదండకా
సరముఖోద్దండకాననమృగధ్వంసియగుచు । మానవారితపూజ్యమానవాసవిరాధమానవాదహిమెగ్రభానుఁడగుచు । దా
నవాగ్నిబిదానిదానవార్యభయప్రదానవాక్పరితుష్టమౌనియగుచు । దూషణాలాపఖరఖరదూషణాము । రేషణద్వేషణాన్వి
కశోషణాతిభీషణాశనిఘోషణాశ్లేషణాస్త్ర। పోషణుఁడుమించెరఘువంశభూషణుండు॥ తతాఁలంబున॥ ఉ॥ శూర్పణఖో
క్తిమారుతము సోకదశాస్యుఁడుగోపవహ్నియుం। దప్పకరోపవహ్నియునుదండగులందగునీతిడెందముం। దర్పకమాయచే
డివలెఁజేసిసుబాహునియన్ననంపినన్। దర్పమెలర్పవాఁడురఘునందనుఁడందఱఁజెష్టలొందగన్॥ పంచచామరము॥ నారదుండీ
మృగంబుడంబునన్వనంబులోనగా । నరాదురాశసీతదెల్పినన్నరేంద్రవేఁటబూ । నరాధమామాయయంచుఁదోడనంగనవ్వ

కొంచుఁగి । స్మరాదు రెంచ రామస్వామి నాథుఁ డేగె వెంబడిన్॥ శా॥ సారంగంబుదయాంతరంగమున మున్ సంరక్షగా పెంచి
యా। సారంగంబు హరించు టెట్లు వక కాంక్షన్ సీత వర్ణాబ్దమున్ । సారంగంబు వలెన్నిజాంగతదలంచం డన్మనః పద్మనీసారంగంబౌ
విభుండు పట్టుబడ కేచూ లేడి జంపెన్ దురిన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబున గృహనాహారిణంబు మరణంబు నొందించి యుత్తరణకులాభరణంబు
మరలనరుదెంచి పంచవటిం బ్రవేశించి॥ చ॥ అవనిజ బర్ణశాలకతనారసి కానక రాముడింపు బా। యవనిజరించుచున్ జని జటాయు
వు దెల్పఁగ భార్యకార్యము । ప్పవినిఘనాంక బంధునిఁ గబంధునిదుంచి కిరాతిపూజలప్పవిని భసాయకుండు గొని పంపకడన్ వసి
యించి యున్నెడన్॥ సీ॥ హిమధామకరకుందసుమధామశరబృందసమధామమై జన్నిదము పొసంగ । వినుకెంపుసగజాలుచును
కెంపుతెగడాలు మొనయింపు కుండలంబులు వెలుంగ । శుచిరత్నవరనీలరుచినూత్నహారిసీల సుచిరత్నహారరోచులు నెలంగ।
చులకించు వ్రోలుకారు బలుమించుఁ బలుమాఱులలయించు మేరి కాంతులు రహించ । బసిడి ముంజియుహొంబట్టుపంవ హైమ।
కంకణంబులు నరుణముఖంబు దీర్ఘ । వాలమును గల్గునొక మహావానరుండు । వచ్చి పొడగన్న రఘువంశవర్యుఁడలరి॥ ఉ॥ ఆయన
భక్తియుక్తి వనకంబు జమిత్రుని పుత్రుమిత్రునిం। జేయు బహూకరించుచు నజేయభుజాయుతశక్తితో శతా। రాయుతశాతబాణ
హతినైం। దిసురేంద్రునిఁ జూడ నంపి తారాయుతమైన ప్రాజ్యకపిరాజ్యము సంగెబతంగసూతికిన్॥ క॥ ఈలాగున రఘువీరన్న
పాలుఁడు సుగ్రీవు వెడ గృపాళుండగుచున్। మేలుఘటియించి కపిపద। మేలుమనుచు వాన్ధకొకట మెడవసియించెన్॥ తతా
లంబున॥ సీ॥ కాదంబినులు మానసోదంబుల నెయుం డెఁగాదంబినులు నభోగణము నిండెఁ । జాతకంబులు జాలిఁ జాలించెదవశి
ఖాజాతకంబులు సమజ్జ్వల తడించెఁ। బుండరీకములు భూపుఁడు డాపసెల విచ్చెఁ బుండరీకముల గుంపులును హెచ్చెఁ। జంచలా
లోకాప్తి సంసారివర్తించెఁ జంచలాలోకాప్తి జదలు నించె। స్తనితములు మీటెఁ గరకలు ధాత్రి జాటె। నదులు వడిఁ బాటె మ్మ
గములు పెదలు దూటె। గర్షకుఁడు మెచ్చె నలిమిరి గాడ్పు హెచ్చె। వనధి బహుఘోషమునఁ బొల్చె వాన పేర్చె॥ ఉ॥ వానకరం
బుదీఱుట యువానరనాథుఁడనేక సేనతో । మానవనాథు గాంచి బహుమానవచోగతి కుబ్జి జానకీ మానవతింగనం గనసమా
నవనాటులబంపవారలు । న్మానితమానితంజడిమ మానిత దాక్షజనంగ వారిలోన్॥ క॥ పావని తారకమంత్రజ। పావని రఘువీ
రుడనుపనరి గెద్రిలోకి। పావని వెదకుటకుదలం। పావని తాలోకనార్థమై త్వరపడగన్॥ వ॥ ఈచందంబునం బవననందనుండు
జనకనందనీసందర్శనంబు సేయం జని॥ సీ॥ తనధైర్యరమకోర్వదని నట్టు తోకగట్టువడి మెట్టియొకగట్టు జడియదాకె। దనగభీరతజా
లదను లీలజలరాశి మేజవంబున గ్రిందుమీదు చేసె । దనయణుత్వము మహత్త్వము దెల్పుచందాన సురసలో దనులీలఁ జొచ్చి వెడ
లె। దనలోకబాంధవత్వము గోచరము సేయు కరణిఛాయాగ్రాహకత్వ మొందె। తనతపఃఫలదేవతగనినసరణి। ధరణిసుతలంక
లోగాంచె దనహరిత్వ। మెఱుకగావించు జోకననేకదైన్య। వరమదేభంబులను ద్రుంచె వాయుసుతుడు॥ మఱియును॥ మ॥ పురదా
హంబొనరించు శూలివలె నంభోజాప్తభూమంత్రిభీ। కరవాలానలకీలికావళులలంకాదాహముం జేసి ముం। దర రామాస్త్ర
పరంపరాగ్నిశిఖలిదారిం బ్రవేశించు నం। చరులెల్లన్వినబల్కి వచ్చి సతిమేలాత్మేశుతో దెల్పినన్॥ మ॥ పరమానందమునన్ విభుం
డనిలభూబాహాప్రతీపప్రతా । పరమావైఖరికాత్మ మెచ్చి శుభమాపాదింపనాపత్పరం । పరమాన్పన్ వినుబోటి బాంధవుని
సంపాదింపగల్గెన్ దయా। పరమా కేమికొఱంతయంచతనిసంభావించి దీవించుచున్॥ సీ॥ వటువనాటకవీరభటమహార్భటు
లచే వనమార్గమార్గములు వనటజెంద । నగచరవ్యాయామనాదంబుచేఁ బ్రతిధ్వనిమిషంబున ధరాధరములడర । ప్లవగవేగా
టోపబాహుళ్యమున నదీగణములుత్తుంగభంగములు నోలయ । హరియూథపులయట్టహాసంపుఁ బవళిచే బూర్వాదిదిగ్గజంబులు
చలింప। గలసి బహువాదిప్రభుల్గూలు వరామ। విభుడు దక్షిణవాహినీవిభుని చేరి। విరహవారాశిదరి జేరు విధము దోప। దత్త
టంబున దిటముతో దండువిడిసె॥ తదనంతరంబున॥ తే-గీ॥ దశముఖుడు యుద్ధచలితత్రిదశముఖుడు। దన్నునయమార్గమెంచక
దన్నుటయు। విభీషణుఁడు ధర్మమూరవిభీషణుండు। శరణుశరణనెఖరవినాశరణు జేరి॥ క॥ పగతుని యనుజుసమీపాగతు
నిదయబ్రోచి విభుడు పౌలస్త్యవధింపగ దేవత్రోవయిటటూ । పగ జేయనిమూడునాళ్ళపాంపతి వేడెన్॥ ఇవ్విధంబున॥ చ॥
పలుమారుందను వేడు రామవిభునిం బాటింపకుత్తుంగభం । గలసత్తోయభుజంగసంఘఫణభంగప్రౌఢరంగత్తిమింగిలవాల
ప్రహతప్రవాళశకరాకీర్ణారుణార్ణప్రభా। కలనం దేజముచూపెవార్ధిజడధుల్ గైకొందు రేధీరులన్॥ క॥ తనవారిసత్త్వగతిచే।
తనవారిత నాదమగు నుదధిఁ జూచి విలో। కనలురదనలశిఖుండై। కనలుచు రఘువీరుడుగ్రకార్ముకమూనెన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునన ద్దం
డకోదండమండితకరుండై యచ్చండకరకులుండు ప్రచండరోషరసావేశంబున వారిరాశిం గనుంగొని॥ సీ॥ మొగులాననపరా
గను బుపరాగములు గాశతకోటిశితకోటిశరములేసె । గగనంబు నొరయు భంగములు భంగములుగా జటులబాడబశిఖాస్త్ర
ము బుపరపె। సపక్షైనజలక రేణువులు రేణువులుగా హరిదంష్ట్రికోగ్రసాయకములనిచె। గమఠమీనాదికాంగవిభూతి భూతిగా
గాగొన్నతులితాంబకములనినిచె। మహితవిద్రుమములు విద్రుమములుగాగ। లలితమణిజాలములు జాలములుగాగ। గ్రచముఖ
నిర్భరశిలీముఖములు బుకురిసె వారినిధిమిద రఘువంశవర్యుఁడడరి॥ క॥ భువనములు దలకగా దన । భువనములింకించు రామభూ

పతిజితవా। సవినయవిధిగనిజలనిధి। సవినయముగగదిసిమ్రొక్కిరి సంస్తుతిఁజేసెన్॥ సీ॥ శ్రీకరరఘుకులక్షీరాంబునిధిసోమ సోమముఖ్యామరస్తోమధామ। ధామనిధిపశస్తప్రతాపోదారదారకత్వవిదారితారివీర। వీరబల్ప్రోన్నద్రవీరరసాధారధారణాభ్యాసచేతఃప్రచార। చారణశ్రీవిలాసనిరస్తరాజీవజీవభావైకల్యదృష్టిప్రదాన। దానవప్రాణహృతిబాణతతిభుజంగ। జంగమస్థావరరచనాంచత్ప్రభావ। భావనాతూరబహుపావనావతార। తారకబ్రహ్మనామకోదండరామ॥ మ॥ శరముల్గావకృశానుకీలలవినాశంబొందుచందాననా। శరముల్డిందెభవత్కరస్థలమిళచ్చాపప్రయుక్తంబులౌ। శరముల్గాసినయంతనికెదురెయీసప్తాంబురాసుల్జితా। శరముల్లోకములంజనించెనికరోషంబూనకేనావుడున్॥ క॥ జలధినిరఘుపతికరుణన్ జలధింగానికకాచిసరగదాజ్ఞన్। నలుచేరిపుసైన్యదవా। నలుచే సేతువుప్రియంబునంగట్టించెన్॥ చ॥ కపులుహితోచితక్రియలుగైకొని చేయుటయుంబయోధిపై। విపులశిలాపరంపరలువేవినదేలుటయున్నరుల్నరా। సీదపులజయింపబూనుటయు హావిపరీతవటంచు రావణుం। డపుడుదలంచె గానికనడయ్యెను రాముప్రభావమెంతయున్॥ మ॥ పదవిధ్వస్తగిరులపీంద్రులుభజింపన్ దేవభూదేతవతా। పదవిచ్ఛేదనవజ్రిరామధరణీపాలుండు సేతుస్థలీ। పదవింబోయిసువేలమెక్కిరి యెదుటంచాలస్వ్యప్రోల్లసన్నసం। పదవిన్నట్టులచూచి సైనికులబంపె న్వారలత్యుగ్రులై॥ మహోగ్రస్థరకారాకారంబులయి రాక్షసులహృదయముల్గాట్పడ న్రాముననాజ్ఞం। గారాకుల్ దుల్చువాత్యాగణములవలె వేగంబుమీఱంబ్రదీపా। కారాధ్యుర్విరవర్యులపులుగదిసి లంకాపురీగోపురప్రాకారాదుల్గూల్చి। కారాగతసురవనితాక్లాంతిమాయించిరంతన్॥ మ॥ రవిపుత్రాంగదజాంబవత్పవన భూరంభప్రజంఘాంజనా। దవనీలర్షభతారధూమ్రనలమైందశ్వేతముఖుల్ప్రహ। స్తవిరూపాక్ష నరాంతకప్రముఖదైత్యగ్రామణుల్మారొర్రనం। బవరంబయ్యె సురాసురాదిమనరస్పర్థాళితాత్యుగ్రమై॥ సీ॥ అస్త్రాసహస్తప్రహస్తాఖ్యదైత్యవిధ్వంసినీలాదియూధపమహోగ్ర। మనలధూమ్రాక్షదేవాంతక ప్రముఖేభహరికులగ్రామణిహావనభము। ఘటకర్ణపటునాసికాకరనిగ్రహోగ్రహరవిగ్రహ కుమారప్రచార। మతికాయమేఘనాదతమోవినిర్భేదమిత్రాయమాణసౌమిత్రిశరము। భూరిబలమూలబలవనప్లోషరోష। భీమరఘురామసాయకస్తోమఘూమ। దానపావకశలభీకృతత్రిలోక। కంటకదశాస్యమగుచునకదనమమరె॥ చ॥ సమరనిదాఘవేళ శరశాతకరంబులరామభాస్కరుం। డమరవిరోధిరాజకముదావలినొంచితపస్వివమానసాబ్జములలరించి వేల్పులకవజకరవలన్ వెలిగించిలోకశుక్తమములడంచితోరపుప్రతాపమునన్ వెలుగొందెనయ్యెడన్॥ మ॥ నటదాదిత్యవధూటికా తనువితానశ్రీలుసౌదామనీ। పటలచ్ఛాయలుగానభస్తటరతత్వాకాభియాతిస్ఫురత్పటహధ్వానముగర్జగాఁగురిసెఁగల్పక్ష్మాజసూనచ్ఛటా। పటువర్షంబుదశాస్యకోపవరితప్తక్షోణిపైఁజల్లఁగన్॥ సీ॥ అనిదీర్ఘనిద్రజెందినవనేచరకోటిఁ బ్రతికించియాశ్చర్యరసముఁజూపె। శుచిముఖంబున నిత్యశుచియైనసీతతోరహిఁగూడి శృంగారరసముజూపె। బగతుసోదరునికిబ్రాజ్యరాజ్యమొసంగి రక్షించికారుణ్యరసముఁజూపె। నరరుజాదులఁగొల్వహైమపుష్పకమెక్కి ప్రభుతగైకొనిశాంతరసముఁజూపె। నలభరద్వాజమునివిందులారగించి। సంతసమెసఁగ స్నేహాతిశయముజూపె। భరతుసేమంబుగనవాయుభవునిబంపి। దశరథసుతుండు భ్రాతృవత్సలతజూపె॥ క॥ ఆనందించుచు రఘుపతి। యానందిగ్రామమునకుటులనరగినీ। తానుజపరినయుతుఁడయి। తానుజతురలంకృతులును దారతఁబూనెన్॥ వ॥

—(* శ్రీరామపట్టాభిషేకమహోత్సవము. *)—

ఇవ్విధంబునం జతుర్విధాలంకారచారుశరీరుండైతదవసరంబున॥ సీ॥ తనదివ్యమకుటంబుతనడంబున ననంతమణిసంతతిద్యోతమహిమఁగాంచ। దనకాంచనరథంబుతెనవిధంబున సమాశ్రితదేవతానగశ్రీరహించఁ। దనసితచ్ఛత్రకేతనరాశితనలీలఘనమార్గవర్తిహంసగతివహింపఁ। దనపార్శ్వచామరద్వంద్వంబుదనయట్లసరిలేని శరకళాస్ఫురణమించఁ। దనపురోవీధిమ్రోయువాద్యములుదనమహోద్యమంబుబువలెద్రిలోకోత్సవప్రదానహేతువులయి దిగంతములనోలఱయ। రామచంద్రుఁడయోధ్యాపురంబుఁజేరె॥ సీ॥ కనఁగద్దెనేటికైనను రామునను చుఁగౌసల్యాదిజనములుత్సాహమొంద। రావనీకీర్తియోరవిచంద్రమవుగాతయవనివసిష్ఠుండుదీవనలొసంగఁ। దమకుసేసినసుధర్మములునెండఫలించెననిపౌరులుత్సవమునమెలంగ। సకలదేశాధినాయకులు గానుకలిచ్చి యలికకీలితహస్తులయిభజింప। భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నపవనతనయ। భానుజాంగద జాంబవత్ప్రముఖధన్య। లుచితమగు నూడిగములుచేయుచును గొలువ। రాముడప్పుడు పట్టాభిరాముఁడయ్యె॥ సీ॥ కమనీయరత్నోర్మికల బూనిసితఫేనచందనాంగకుఁడయ్యె సాగరుండు। పైడిపచ్చలతాళి నీరమొలకలగఁగుర్పాటుకంచుకమూనెరత్నగర్భ। వినుకెంపుపతకంబు గనువింపసురదీర్ఘికాచేలనై మించెగగనలక్ష్మి। విమలకోరకమౌక్తికములతో జిగురుకెంబట్టుపట్టముఁగట్టెబహులవనాళి। కుంభికుంభాగ్రశోణిమ్న

తుఱంకుమంబు దంతరుచివజ్రహారముల్ప్రాల్చెదిశలు । సీతతో గూడి సరిలేని చెలువుపూని। శ్రీరఘుస్వామి పట్టాభిషిక్తుడైన॥ శా॥ ఉగ్రంతున్ని దురించె నిర్భరతం జెందెన్ ధరాధరంబుల్ మరుగ్భృ । గ్దేవేంద్రుండు భోగసిరిలిసుఖంబల్గాంచె యజ్ఞాంగతి । ర్వృద్ధాహం బుశమించె నాటవిడు మైనట్లుం డెగూర్గంబున । మృగ్గోదండమునన్ ధరాభరము రామక్ష్మావరుం డూనినన్॥ వ॥ ఇత్తెరంగున ననత్తరణికులగ్రామణి సకలదిగ్రామణీయక యశశ్చంద్రచంద్రికా విశేషంబున నశేషబుధలోకచకోరకంబులతో నతజన మహోత్పలంబుల నలరించుచుం దామసగుణాంధతమసంబుల విరియించుచు సింధురాట్చతుష్టయ పరివేష్టితబంధురవసుంధరాధార దురంధరుండయి యొకనాండు పూర్వపర్వతోర్వీరమణశిరోభాగభాగరుణమణిప్రభాగణితవకుటప్రకటాతిశయంబునను నిశటంబయి యుంబుజప్రియబింబంబుడుంబు జెందక యమందరనమందమకరందరసాస్వాదనానందరంగద్భృంగసంఘాత సంగీత ప్రసంగంబులతో వికసించి సితకమలంబుల విమల ప్రకాశంబునం జెలువొందు వందిమాగధ జనబృందాభినందనంబునం దన నేత్రారవిందంబుల విచ్చి మచ్చికతో నెదుటవచ్చి నిలుచున్న ప్రథమకన్నె చిన్నారి నగు మద్దుమొగంబు ఉద్దంబుగనుంగొనుచు బాన్పుడిగ్గి సముయోచితాచారంబులు సంఘటించి కొలువుసింగారంబయి యభంగళితదష్టాంగ వజ్రమయకుడ్యము హోష్టాంగసంగంబునం గనుపట్టు గట్టురాయలపట్టినెన్నిసిచాయలం దొట్టిన గట్టినీలంపుమూలంబుల దండితనంబు లెచ్చరించి హెచ్చునంబయి పయిం గ్రచ్చుకొను పచ్చరాయరుంగుల పచ్చలచ్చజిగి పచ్చికలని మచ్చికలతో వచ్చి మారొఱనులీలాబాలకురంగంబులకు బెదరుపుట్టించు పులిచర్మంబులు గలచిత్తరవు తపసుల పైకెడల కెంజాయవలెబుంజిగను మంజుల ప్రవాళ మహాస్తంభంబుల రంగారు బంగారుబొంమల ప్రతిబింబంబులకు నెలవయిన నిర్మలచంద్రకాంత జగతీస్థలంబులను గంగాజలంబులం దోగుచందమువాం చెందామర కెంపంగల పువ్వుతెగలం గ్రందుకొను తుమ్మెదలమెమ్మెలకిమ్మగు బూపుసాంబ్రాణి ధూపధూమంబులతో వాసించు ప్రాలంబకుసుమమాలికాపరంపరల కాంతిసంపదల కిరుగు పొరుగులగు సౌరణగండిగొప్పసొప్పాణిముత్తెపు తాలతండంబులు భుజగాండ కాండంబులనినిండుకొను గృహమయూరికల విప్పగల పింఛంబుల యొప్పెను పుత్తిల్లు కొలువు వెలయొప్పుల [illegible]మలకప్పగీలుకొప్పులను క్రొమ్మెఱుంగులకు మెఱుంగులగు తదుపరిపరివేష్టితకాంచన దామంబులతో బురణించు కాంచనవోరణసంభంబులును నిజమణినభోమణికాంతిపరీక్షోద్ధరం బరుణబింబంబునం బరకలితకరాగ్రంబున బిలుచుచున్నదోయన జన్నగునున్న ధ్వజపటసటలంబుల పటాతాఱరంబుల కిళుకుపద్మరాగ విటంకభాగరటత్పారావత వారంబుల యారావంబు మించిన రఘువీరు నగరివాకిటనుండియు జలధిఘోషంబేల జేలతనంబు నేర్చితిరనిసుధా గౌరవర్ణచ్ఛలంబున వానినగు సౌధలక్ష్మి నవ్వువెన్నెలల ముకళించిన కెందమ్మి మొగ్గలన నగ్గలంబగు పసిండిచూరు మొగ్గలని గ్గలజగ్గుమను పువ్వరాగవలభిప్రతానంబులతో నుప్పరంబారయును బ్బచప్పరంబులలోపల నెపొందు స్ఫటికోపలసోపానమార్గంబుల చెంగటి కురంగనాభికాపంక సంకుమదపంకిలాంగణంబుల రంగ్గైనమణిమయ రంగవల్లికల ప్రభావల్లికెల్లుకొనగొల్లలగు ఫలపుష్పభరానమ్రక్రముకతరకన కదళికాక్రముకతరు స్తంభంబులమీఁదు ప్రతిద్వారంబుల తీర్చైన నవరత్న ఘటితకవాట హాసముఖిలవేషంబుల వాటంబగు కొలువుకూటంబుం బ్రవేశించి భద్రాసనాసీనుండైన యవ్వంకల భరతలక్ష్మణ శత్రుఘ్న దేహ

—* కణ్వాదిమహర్షులు రాములజూడవచ్చుట. *—

త్సుగ్రీవాంగదనలనీలజాంబవద్విభీషణాదులు సేవింపనిండుకొలువున్నసమయంబున॥ సీ॥ కణ్వగాలవగార్గ్యకౌశికవరతంతు రోమశాదికులుతూరుపుననుండి । విముఖశంకశాదశుముఖాత్రికుంభజప్రముఖమునులు దక్షిణముననుండి । జాబాలికత్స త్రిశంకులోర్ధ్వికధూమ్ర మంకణాదులుపశ్చిమముననుండి। వత్సకశ్యపభరద్వాజగౌతమ పౌద్రజమదగ్నిముఖులుత్తరముననుండి । ప్రాప్తసామ్రాజ్యవిభవుడై బాగుమీఱు। దనుజసంహారు రఘువీరుగని ప్రశంస। సేయుతలపుల [illegible] కోటి। కొలువనరుదెంచి మొగసాలనిలిచిరపుడు॥మ॥ మునులేతెంచినవార్తదెల్పు రఘురాముం జేరినీవంచగ । స్తిర యోగించిన ద్వారపాలుడు సముద్రేకత్వరంబోయి రా । మునిసేవించి పరాకుస్వామిఘుటభరాముఖ్యప్రతుల్వచ్చిరా । రని విజ్ఞాపనమాచరించుటయు హానత్యంతహర్షంబునన్॥ఉ॥ బంగరుకొండనుండిదిగు బాలదివాకరులీలరాముడు । తుంగమణిమయాసనము దొరవువేడుకడిగ్గి యుంగము ప్సింగమహర్షులంగదియబోయినమస్కృతులాచరించిభ । క్తింగరముల్మొగిడ్చితోడితెచ్చి సభాంతరరత్నవేదికన్॥ చ॥ కుశమృగచర్మసంకలితకోమలకాంచనరత్నపీఠులం। గుశికసుతాత్రికణ్వభృగుకుంభజముఖ్యులనుంచి పూజనా। తిశయవిశేషగౌరవవిధేయగుణంబులనింపొనర్చుచున్ । దశరథనందనుండమనదభ్రినవాభ్రినదభ్రిమాల్పటన్॥మ॥ కుశలంబే మునులార శిష్యులకు మీకున్ శిష్యసంఘంబహా। గ్నిశముల్ సేవలు సేయునే తపములు న్నిర్విఘ్నతన్ సాగునే। కుశవర్ణాంబుఫలాదులబ్బునె వనస్థోణిన్ నిమ్ముజేరిదు । గ్దశలెవ్వారును జేయకుందురుగదా తథ్యంబుగా దెల్పరే॥ మ॥ భవదాశీర్మధువైభవంబునగదా ప్రాపించుమాదృగ్భుజా । భవదేవ బుయ [illegible]ప్రతాపసమతు భత్తల్లవంబుల్ మహాభవదాహంబు శమించు మీపదజలప్రాశంబునం బద్మభూ । భవదామోదకులైన మీకలిగినన్ భాషింపగా శక్తులే॥సీ॥ ఊరుభాగమున భూభారమిము

నిదాల్చెబ్రహ్మసృష్టి నెవ్వఁడుతపస్వివరునె। నలత్రిమూర్తులంబుత్రికులగనీయతిగాంచెనలిగివారలనమ్మహర్షి దన్నె। భువనసృష్టికి మాఱుసృష్టింజేసిమానిపూనియాయసమ్రింగెభువనరాశి। దనయోగమహిమనితపసిక్రోధుజయించెనడగకుగ్రతనుగ్రునతడు గెలిచె। యోగమహిమంబులనుమెచ్చరొకరినొకరు । యోగమన్ననునవ్వుచునుందురెపుడు। వింటిమీచర్యలెదమెచ్చకొంటి నిత్య। హర్షులనుమిమ్మగంటిమహర్షులార॥ వ॥ అనియదంభగంభీరవచోనిగుంభంబునంబొగడునరుఁడంభినీసుతాధీశ్వరునితో

—(* అగస్త్యాదిమహర్షులు శ్రీరామునిగీర్తించుట. *)—

గుంభసంభవాదులిట్లనిరి॥ ఉ॥ లోకమునీదృగంచలవిలోకమునన్ రహింజెంచెభాసురా । లోకమునంబయోజనివెలుంగుర సోఁకనుజవావనైకలీ । లాకుశలప్రభావముచెలంగజగంబిటులీవుప్రోవగా । మాకుశలంబువేఱయొకమాటడఁగన్ వలెనా రఘూత్తమా॥ శా॥ శ్రీలక్ష్మీనరవఁశ్రితాపసజనశ్రేణితపస్యానిల । వ్యాళస్వామిపనాఁగనారతిలతావాలంబుధర్మాంబురు ట్కాలాంభోదమురావణుండనఁగనీకాండాగ్నిచేమాతపం। బేలాగొందెడువిఘ్నమేచుఖలుడింకెవ్వాఁడుసీతాధిపా। తే॥ గీ॥ అనిమిషులకుండెలోగాలమఖిలలోక । నేత్రమునఁజాటివేధించునెకసుగాలి । కాలిముల్లుకుభృత్యాళిపాలిపిడుగు । రావ ణుఁడుడిందెభువనములరక్తిఁజెందె॥ సీ॥ ముసుకువేసుకమూలమూలడాగినదిశాధిపులకిప్పుడుబయల్చేరగలిగెఁ। గులకులాం దకకొండగుహలఁద్రిమ్మరువేల్పు చెలులకిప్పుడుచెల్వుసేయగలిగె । జపతపంబులుమానిజడవృత్తిందిరుగు మౌనులకునిప్పుడుని ష్ఠసలుపఁగలిగె । ననదలైగతిమాలిచనినఖేచరులకిప్పుడువిమానములెక్కిఁబోవగలిగె । బడకలెత్తగబడుగులబట్టియడఁగియు న్నఫణిజాతికిప్పుడువన్నెగలిగె । దశరథకుమారతిలకనీధర్మమునను । దనుజవిభుద్రుంచిభయముమాన్పినకతమున॥సీ॥ మును లపాలిటివాడవనుటకాదినీపు సవరించుయజ్ఞరక్షణమెసాక్షి । యతిపావనుడవౌటకలయహల్యాదోష రాశిద్రోచినపాద రజమెసాక్షి । భువనాధికుఁడవౌటకవిరతోద్ధతికూలి విఱుదళించినబాహుబలమెసాక్షి । యఘటనప్రఘటనోద్యముఁడవౌట కురాళ్ళునీటిపైదేలించునేర్పెసాక్షి । యఖిలజీవేశ్వరుఁడవయినయందులకును । వనచరులచేతఁదగుపనల్గానుటెసాక్షి । యి ట్టినీకేమునీవింపఁజీప్రతాప । మీయశముగల్గెననుమాటకేమిసాక్షి॥ క॥ వినునిజాశ్రితపక్షము । చేనానతియిచ్చితిరివిశేష్టులమ నుచున్ । మీనామమునుజపియించం । గానెకడప్రతిష్ఠమాకుగలిగెజగములన్ ॥ సీ ॥ ఖలశిక్షసాధురక్షయునొనర్పనెకదాగు రునాజ్ఞవనినీవుదిరుగుటెల్లఁ । బగతుఖండింపనెపంబుగల్గనెకదాసతినొంటినిడివేఁటచనుటయెల్లఁ । గాండీవులంబోషించుకరు ణఁజూపనెకదాభానునందనునఁజేపట్టుటెల్ల । నేకాంతభక్తుడౌటెఱింగియేలనెకదా హనుమచేనుంగరంబనుపుటెల్ల । గ ణనసేయకదశకంఠుఁడదృణముగాఁద । లంచియెకదావిభీషణులంకఁగట్టి । కట్టకయెమున్నపట్టంబుగట్టుటెల్ల । రవిసహస్ర మహస్సాంద్ర రామచంద్ర ॥ సీ ॥ కులకర్తనంతిమీగురునంపిమాన్పునా యకుభంగమనిగంగయమునకనిమెఁ । దనతోడఁబు ట్టువింద్రుసకగ్గమావెంగాయనిగౌరిపతిమొగంబట్టచూచె । మామనీగతిఁదలంపఁగనాయమేయంచుఁ బరవాసుదేవుతోఁబ ల్కపలికె । దినుగసద్భుతతోడఁద్రిభువనంబులానర్ప వలయునోయనివాణివరునినడిగెఁ । దనహయంబులకెల్లజీవనములిచ్చు నత్ప్రిభుఁడనొక్కనోయంచునడలెవజ్రి। బాడబజ్వాలలట్లునీపటుశరణములు । వార్ధినింకించునప్పుడీశ్వరతిలక॥చ॥కరమన నీకృపిల్లుకొంకాండముంబూనినమూఁడులోకముల్ । కరముభయంబునొందఁగడకన్నినమారొంగనెవ్వఁడొప్పఁభీ । కర ముఖనిర్గతానలశిఖాపరిదగ్ధసుపర్వరావణున్ । దురమునబంధుయుక్తముగఁద్రుంచఁగనీకెతగున్ రఘూద్వహా॥ సీ॥ అమి తాత్రశత్రుప్రహస్తుఁడమునప్రహస్తుఁడుతుమహోదరుఁడంమహోదరుండు । చండయుద్ధాకంపనుండకంపనుఁడుదేవాం తకుండమునదేవాంతకుండు । కువచోనిగుంభుండుకుంభుండుదితశత్రు దానికుంభుండునాఁదగునికుంభుఁ । డహితవీరూపా క్షుఁడగువిరూపాక్షుండుయతియజ్ఞకోపుఁడౌయజ్ఞకోపు । డాదిగాఁగలదముతేయులడంగినద్ర । సంగరంబుననీయోధన మితెదొడరి । కడకనతికాయుడగునతికాయుఁడీల్గె । నీసహోదరుచేతసీతాసమేత॥ మ॥ ప్రళయాబ్దప్రతిమాప్రమాణతనుశుం భకుంభకర్ణాద్రినీ । కులిశాత్యుగ్రనిశాతబాణహతులంగూలెన్ దశగ్రీవదో । ర్బలమయినన్ సహియింపవచ్చుసహియింపం గూడనేమింద్రజి । ద్బలమవ్వీరుడునొచ్చెనీకహితమాపాదించుసౌమిత్రిచేన్॥ మ॥ సురకన్యాకబరీపరిగ్రహణజాశుభ్రాపకీ ర్తిచ్ఛటాహరసంసూచకవర్ణు రావణసుతున్ భంజించుటింద్రాదిభీ । కరపౌలస్త్యముఖాసురప్రవరులన్ ఖండించుకార్యంబుతో సరియౌనందునఁగాదెనిర్భయతమించంగల్గె జేజేకులన్॥క॥ జేజేయనిజగమెంచగ। జేజేలకునభయమొసఁగిచెలగితివిభళీ। యా జేయమవీరత్వైతే। యాజేయజయాప్తివలరుమనియగ్గింపన్॥ క॥ ఆగాముడుబుధవిహగచయారాముడు వెలుగుజెందియంజలియు

—(* శ్రీరాముడుమునులను రావణజననాదివృత్తాంతములనడుగుట. *)—

తుఁడై । వారలగనిగగనధుని వారలఘుఘుమంఘుమారువంబునఁబలికెన్॥ సీ॥ ఘటకర్ణకంపనాకంపనాదులహానియింద్రజిత్తు ప్రతాపమెంచనేల। ధూమ్రనాక్షయూపాక్షదుర్ముఖాదులవానియింద్రజిత్తుప్రతాపమెంచనేల।నతికాయవికటప్రహస్తాదుల నువానియింద్రజిత్తుప్రతాపమెంచనేల । త్రిశిరోనరాంతకత్రిదశాంతకులవాని యింద్రజిత్తుప్రతాపమెంచనేల । వారికం

బెనువీడంతవీరుఁడైన। కారణంబేమిజన్మప్రకారమెట్టు । లెవ్వరివరంబుచేసి రక్షోరేంద్రుఁ గెలిచె। నెటులుదనతండ్రికింబొందా
నెకుఁడయ్యె॥ ఉ॥ తాదృశవిక్రమాన్వితసుతప్రభవంబునకాదికారణం । బౌదశకంధరుజన్మము తదన్వయపద్ధతిదత్తపోమహ
త్వాదులుతత్త్రిలోకవిజయంబును మున్నగుచర్యలెల్లను। ణ్యోదయులార గోప్యదశనొందిన డాపకనానతీయరే॥ చ॥ పరులకు
డాచుపోలిక ప్రసన్నులకున్ మువంటి తెల్విచూ । పఁ ఉలుగు పెద్దలంవికృత పౌరశినెంతరహస్యమైనడాఁ । పరులలి తాత్ముల

—(* అగస్త్యుండు రావణునివృత్తాంతము జెప్పనారంభించుట. *)—

రయున్నిపలెకుడు రామునిఁజూచి తత్తపః । పరులయనుజ్ఞ గుంభజుఁడు పలెకెనదంభవచోనిగుంభనన్॥ ఉ॥ వారిజబంధువంశ
వరవారిధిచంద్రదశాననాదిదే । వారిజను స్తపోబలజితస్ఫురణంబులువిస్తరించెదన్। సారసభృంగఝంకరణసంగతరంగ

—(* పులస్త్యబ్రహ్మవృత్తాంతము. *)—

రవంబులేలనా। సారవచోవిజృంభణలుసారెవినందగునంచునిట్లనున్॥ చ॥ పదములునాల్గుగల్గికవిపద్యముకైవడినెందుధర్మ
మెం । దధికృతమయ్యెగంబునదిదంచితధర్మగుఁడైపులస్త్యుఁడ । న్నొదలిటివేల్పుపట్టిముని ముఖ్యులకుంగమిఁకొడుజ్ఞానసం
పదలబిడారుశాంతుఁడుకృపానిధియొప్పునహాఃపతిప్రభన్॥ క॥ శ్రీమించుసత్యమెనసిప । తామహునకుసాటినైయుఁడుంచి
తకరుణా। సామగ్రిసత్త్వయుక్తిని। తామహునకుసాటియనసతఁడువిలసిల్లున్॥ సీ॥ అకలంకసుగుణమౌక్తికజన్మదేశమై
యేమౌనిహృదయాబ్జమింపుగులకు । త్రిభువనీవిమలవారిజవనీహంసమైయేతపోధనుకీర్తియెంమెగాంచు । నజపనకవలహా
స్థాపాదినై యేమహర్షి మహాతపంబతిశయిల్లు । సకలమౌనివతంసులకుమేలుబంతియై యేపుణ్యదినచర్యయేపుజెందు ।
వినతదేవకిరీటభావితసరోజ। రాగరుచిచక్రచక్రచంక్రమణగతుల। నేమునిపదాంబుజములొప్పునామహాత్ముఁడతఁడుసాధా
రణుండెపులస్త్యాహ్వయుండు॥ ఉ॥ ఆమునిచక్రవర్తితనయంచితధైర్యముపోలికమించునాస్పైమనగంబుచెంతజలజాత్పణబిం
దునియాశ్రమంబునం । దామసముజ్జగించివనితావిముఖత్వముగాంచిక్రోధముక్ । గాముజయించినూత్నశేపుకయివడినగ్ర
తపంబుసేయఁగన్॥ సీ॥ వలరాజుకోసమైయెలవసంతుఁడుగుంపుసేసినచిలుకతేజీలనంగ । వనరాశినావరించినకరంజనమే
ఘతతినిండుచంచలాలతలనంగ। భువనముల్ భ్రమియించుపూవిల్లునెలయింపరతిదాల్చురూపాంతరంబులనంగ। మునిచిత్త
ములనొంపమనసిజుండఁపుడంపవచ్చుమంత్రాదిదేవతలనంగ। బెళుకుచూపులునొయ్యారములుమొలకనడలుదళుకుతోడలును
సిబ్బెంపుకుబుకుగుబ్బ। లమరునమరాహిఖచరకన్యలుసఖీస। మాజములతోఁబులస్త్యాశ్రమంబుజేరి॥ సీ॥ పాటవాడుదురొ
కకొచోటమోటులుపల్లవించికోయిలలకువిందుసేయ । నాటలాడుదురొకకొచోటఁగాంచిఘుంటిరలుమ్రోయమరుమదా
వళములనఁగ । మాటలాడుదురొకకొచోటఁజకెకొరవింటిజాణతేజికిఁదియ్యఖాణమొసఁగ । సీటుసేయుదురొకకొచోటఁగే
ళినిమునోహాయుజేడవలచునోయనిచలింప। నగుదురొకచోటఁగుముదసంతతులువిరియ। నిలుతురొకచోటవెట్టితమ్ములుజనిం
పఁ ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలుమీరి । బ్రహ్మకొడుకుతపోవనాభ్యంతరమున॥ సీ॥ గణకసోకకురంటకముకంటకవిషం
బుననుగగుర్పాటొందెవనితచూడు। సరసమాధవిచేరవిరితేనెనెపముతోఁ జెమరించెసురపొన్నచెలియచూడు। లతకూనగ
దియఁబల్లపథంబమునరసాలమురక్తిఁగనిపించెరమణిచూడు । తనజాతికొంమచెందినమరుద్గతిబంధుజీవంబువడఁకునెచ్చెలు
వచూడు। మల్లికామోగమందిసంపెగసువర్ణ । పుష్పములుపెకుకమొనయించెఁబాలతిచూడు। మనుచుసకలర్తుశోభితంబ
యినమునితపోవనంబున మెలఁగిరప్పువ్వుఁబోండ్లు॥ చ॥ ఇటువలెజవ్వనంపుమదమెచ్చఁగనెచ్చెలులిచ్చవెచ్చగా। నటునిటు
చెంతవారు చెరలాడగగందువమాటలాడగా । జిటిపొటిగుబ్బచేలలలి జీరగబల్మియుజేరజీరగా । జటిజపవిఘ్నమోరు
వగజాలకచాలగలంగియిట్లనున్ ॥ శా ॥ ఓలీలావతులారనేడు మొదలేయొయ్యారివీక్షించున । న్నాలేత్తుణయాతుణంబు
ననేకన్యాత్వంబుటూష్యంబుగా । జూలాలౌననుచున్ శపింపముని రాజుంజూడశంకించియుందే । ల యాటలుచాలుచాలు
నింకరారేయంచువారేగుచున్॥ సీ॥ మగరాలచికిలిగమ్ములుఁడాయదెలుపెకెకొ జెకికొలేమనియోర్తుచెలియనడిగె । నీలకాం
తిచ్ఛాయనెరయఃస్సినూగారు మెఱసెనేమనియోర్తుమెలతనడిగె । గస్తూరికరగఁబైగ్రమ్మనేడిదెచూచు కములనల్పనియోర్తు
కాంతనడిగె । నళుకుచేబలుగెత్తియలసి రానేమొయీయల సత్యమనియోర్తుకలికినడిగె । దారినడచుచుసలజడదా
రికనుక । దారితోత్సాహులయితప్పితారియతని । జూచితిమెయంచుబాలాంద్రసోబగులెంచి । భ్రమసియొండొరునడు
గుచుబడతులరుగ॥ వ॥ అంత॥ ఉ॥ బిందునిరోదమందుద్భృణబిందునినందినితత్తపోవనం । బిందునిభాననంబుగలయిష్టసఖీమణి
తోడజేరియుం । దంతచరించుచుండెభయ మన్నదొకింతయులేకమౌనిసం । క్రందనుడప్పుడాడినతెరంగదివిన్నదిగాదు
కావునన్ ॥ ఇవ్విధంబున ॥ సీ ॥ తనతనూసురభిశత్వముఘుమ్ముదుసగ్రమ్మకొనిగంధవహభావవనిలుడొంద । దనకాం
తిలతలల్లుకొనవనీతపులెల్ల గనకసాలశ్రీలగనివెలుంగ । దనమందహాసకుందములకయివిరియ నారదేగూర్పమరుదసా
రెకునుదికుగ । దనకరారుణపచురుల్ఘనలతాదులదారసిలినవ్యకిసలయావళులనింప । దనపలుకుచిలుకపలుకతోడ్ర

స్తరింపఁ । దననడలు నేమికొమ్మలఁ దప్పవట్ట । దనన ఖాంశువులిలకుఁ గందంబు పూయ । రాజఋషిపుత్త్రి వనవిహారంబు సలి
పె॥ వ॥ ఇవ్విధంబున నవ్వనంబులోన నజ్జవ్వని విహరించుచు దనతోడి ముద్దులాడి బోఁడగానక నవ్వాలుగంటి యెటు పోయె నోయ
ని యొంటిగా నవ్వల నరిగి చని॥ మ॥ కనకాంగీమణి కంచుగీచినగతిన్ గంఠంబు మీఱన్ జటాం । తసీరూఢశ్రుతిపాఠమొందిన పుల
స్త్యబ్రహ్మ వేదధ్వని । స్వనియార్ద్రక్తజటాధరుం గుశతృణాస్వీతాసనస్థున్ స్మరాగా । జినవాసఃపిహితాంగు సజ్జటిలుఁ గాంచెన్
దత్సమీపంబునన్ ॥ మ ॥ కనుఁగొన్నంత నెకన్యకామణికి లేఁగౌనింక గాస్పించె । జన్నొసలన్ స్వేలి మయ్యావరించె ముఖపాండు
శ్రీ మిటారించెఁగు । లుకనడల్ గొంచెఁ గృశించె మేన రుచియాలోమించె నారుల్ల సించె నురశ్శ్రాంతి జనించె । గర్భమురహీం
చెన్ మించె నిట్టూర్పుల్॥ క॥ ఈలాగున బాలామణి చూలాలి తనంబు తనకుఁ జొప్పడిన మదిన్ । జాలన్ జాలింబడి యిది । యేలీలఘ
టిల్లె హేతు వెయ్యదియొక దా॥ తే-గీ॥ పేరు ఋషిగాని మాతండ్రి పేరు సొంపు । గలమహారాజమణి యట్టి ఘనుకడుపున । బుట్టినే
నిట్టి యట్టోడిఁ గట్టుకొన్నఁ । జెట్ట యనితిట్ట రే తోడి చెడె లెల్ల ॥ క॥ వచ్చిన వేళాగుణమో । యిచ్చటి యోషధులవసామ మిటు సేసెనొ
దో । మచ్చరమునఁ గన్నెఁ జికి । మ్మెచ్చెముగ నెవ్వరెటులనొ నరించిరొకో॥ మ॥ కడులేఁ బ్రాయపుఁ బూపచన్నుఁ గవ సింగారం
బుఁ బోనాడి యూ । కడుపున్నేనున బోయి బ్రమోలనిలువంగ నన్న్యాకాపట్యమొం । దఁ డెవిన్నన్ యాలు పశ్వసింపుదురె యేసంబంధ
ముక్ లేనియా । సడి నావంటిల తాంగికిన్ విధి ఘటించెం జెల్లు నేయక కటా॥ అని చింతించుచు ॥ మ॥ స్తనభారానత మైమదావృ
తసముద్యద్గర్భదౌర్బల్యపఁ । జనితోచ్ఛ్వాసపరంపరాగత కవోష్ణమ్లాని తాస్యాబ్జయై । కనదాలోకసరోధిబాష్పకణ వైయగాధ
త్రపాక్రాంతయై । జనకుం జేరికుమారి యేమియు గణించ న్నేరకున్నంతకన్ ॥ క॥ వంచిన తల యెత్తక తనయంచల నిలుచున్న క
న్నెనట్టె యవలోకించి యొకించుక సంశయ । మెంచి వెఱవహించి తండ్రి యిట్లనిపలికెన్॥ ఉ॥ ఎక్కడఁ బోయితింత తడ వెవ్వరిక
ప్రియమాచరించి నా । వెక్కరితిను దమనిస్పృశ పెయించె నిమేష ములోన నీకుఁ బూ । లెక్కరణీ ఘటిల్లెవఁగ వెంచక నింత యకృ
త్యమెవ్వఁడే । దిక్కననుండి చేసెనిది డెల్లము గా వివరింపు బాలికా॥ క॥ కులమపకీర్తిఁ జెందజనకుండును వెల్వెలఁ బోవ బాంధవా
వలి వలవంపఁ దల్లి వగవం జెలికత్తెలు సిగ్గు చేటుల । న్గళవళమొంద నెవ్వఁడును గైకొనకేఁగఁగ జన్మనష్టిగా । నళుకుఁ డాఱింగి కన్నె
ఱికమారడి బెట్టుదురే మెకూఁతురా॥ మ ॥ తలవంపుల్ ఘటియించి తండ్రికిఁ గాగాంతా యింక నీకేలనో । దలవంపన్ వివరింపు
మెట్లొదవె నేతద్గార్భ్యవశ్రీయనం । జెలిబద్ధాంజలియై వడంకుచుభయ స్వేదంబుతో మోము వె । ల్వెలఁబాఱ దనుఁ గన్నతండ్రి
గని పల్కెం బక్కు బాల్తెల్లఁగన్॥ శా॥ ఏనే పాపమెఱుంగ నాటలకు దండ్రీ యీపులస్త్యాశ్రమ । స్థానాభ్యంతర భూమికిం జనివ
యస్యాసంఘముఁ గానక చ్చోనొంటిం జరియింపనద్భుతముగా బూలేర్పడెన్ హేతువున్ । గానన్నిచరణంబు లాన మదిఁ జక్కం
బూడ వేనొప్పుడున్॥ శా॥ ఆరాజర్షివరుండు పుత్త్రివచనంబాలించి ధ్యానవధా । నారూఢాంచిత దృష్టిదర్పణముచే నాద్యంత
ముం జూచి యెం । తేరోమాంచముతో గుమారి గని తల్లి నిన్నుఁ శోధింపకే । నేరం బెంచితి వంత జెందకుము సందేహంబు దీఱెన్మ
దిన్॥ శా॥ తనుగన్గొన్న దిగర్భమూనని పులస్త్యబ్రహ్మ మున్న లేకనా । తని శాపంబిది నీ వెఱుంగ కెదుటన్ దర్శింపని యిట్లయితి విం । దు

—(* తృణబిందుపులస్త్యదర్శనముచే గర్భిణియైన తనపుత్త్రిని పులస్త్యునకొసంగుట. *)—

లనీకేమి కొఱంత యించుక తృణబిందుండప్పుడే పుత్త్రి వోడ్కొని బ్రహ్మర్షిన్ జేరబోయి భయభక్తుల్ మీఱగా నిట్లనున్॥ సీ॥ ముని
చంద్ర సద్గుణంబుల సమంచుమ సికన్యహస్తాభియుక్తి సేకగువహింపు । వ్రతిమహేశ్వర సతీత్వము గన్నతి శ్యామమహీభృత్కుమారి బ్రే
మమున నేలు । జటిలభాస్కర చారుసంజ్ఞ యీపద్మినీఛాయానుసారిణి నవధరింపు । మపరాత్మభవ నిగ్మలాంగి యీమృదువాణి
విద్యావతి దయార్ద్ర వీక్షణాను । యోగిచక్రేశ వినుపిప్ప యోజపాణి । శ్రీవిలాసిని బోలు బరిగ్రహింపు । శమధనర్షభ కామితార్థ
ముగా నంగుళు రుచిశుభ రాశి యీబంధుసురభిఁ బ్రోవు॥ క॥ ఆతపమునం దెనిలిచిన । హాతపములనర్చిబడలి యరుదెంచినమీ ।
కీతరుణీకల్పలతవలె । శీతలసత్క్రియలనింపు సేయక యున్నే॥ శా॥ అశ్రాంతశ్రుతిపాఠయత్నజనితాయాసంబు పంచాగ్నిమ ।
ధ్యశ్రద్ధాసహితవ్రతస్థితశపస్యాభ్యాస్యపత్యుగ్రయో । గశ్రాంతి స్ఫురణంబు మాల్పఁగలదీకన్యాలలామంబు మీ । శుశ్రూషాసా
ధనముసేయఁగైకొనుఁడటంచున్ బుత్త్రి నర్పించినన్॥ ఆ-వె॥ ఆమహర్షిమిగుల హర్షించి । రాజఋషీంద్రసుతఁ బరిగ్రహించి వరాము ।
సత్కరించి యనుపశౌరికివ సామయాన్నిగ్రహణబోఁగుసతఁడు చనియె॥ సీ॥ స్నానంబు గావించి చనుదెంచునంతలో జపవేదిఁ దగు
రీతిసవరు చేయు । జపనిష్ఠ మొనరించి చాలించునంతలోఁ జక్కగా దేవపూజకు సమర్చుఁ । దేవపూజ యొనర్చి నిలకించునంతలో మ
ధ్రుసాపూర్ణభోజనము పెట్టు । భోజనంబు కరంబు బుగడుగునంతలోఁ బణాజినముల చే బాన్పొనర్చు । బాన్పుపయి జేరునం
తలో బడలిక నిసు । నంబు నదలంచి తాలవృంతమున విసరి । తొడలపయి నంఘ్రులుంచి యొత్తుచున నేక । సేవలొనరించు దపస
కచ్చి గురుబోడి॥ ఉ॥ తోయములాడుచో నొడలు దోమెదు కూర్మికి కొంకితయాకటన్ । గాయము డయ్యనీక నొడికంబుగ నన్నముఁ
బెట్టు ప్రేమకున్ । రేయుంబగల్ సపర్యలొనరించుటన్ గరఁగెన్ద పస్వి లే । బ్రాయపుటాలి సేవలఁ గరంగరె యంతటివారు
రాఘవా॥ చ॥ పలికిన చోసదుత్తరము పల్కె బెకానిబ్రహూక్తులాడఁగా । దలకట కెప్పుడేది యుచితంబది సేయుటకున్ మగనో

తుల్ । జెలిసి మెలంగ నేర్చుటకు దీపససముస్వినయంబు దాల్మియున్ । గలుగుటకుం బ్రితాపసుడొకానొకనాడలకన్యతోననన్॥

—(* విశ్రవోబ్రహ్మజననప్రకారము. *)—

శా॥ ఓలీలావతి నీగుణంబులకు నాయుల్లంబు రంజిల్లెన । న్నాలోకింపగనైనగర్భమున నీకస్యాద్భుతుఁడాత్మజుం । డీలోనబ్బెడునేం బతిశుశ్రుతి నీవీవేళ నాలించితా । వేళంగర్భముగుండెౌటవిశ్రవుఁడనస్వేడొప్పులోకంబునన్॥ శా॥ సుధ్యాగ్రేసరుఁడ ప్రవరత్త్వనియువరాస్తోకతపరాయుక్తప । స్వాధ్యాయవ్రతశీలుఁడాగమరహస్యజ్ఞానవైజ్ఞానికుం । డధ్యాత్మార్థవిశారదుండుభయవంశాధారుఁడబ్జాక్షురా । పధ్యానారతవిభానిరస్తముఁడీపౌలస్త్యుఁడజ్ఞానవా॥ క॥ మాతామహుఁడుపితామహు । డీతనయునినడకఁజూచియింపొందుదురం । చాతపసియానతీయసతిలకముహర్షజలధిఁదేలుచునుండెన్॥ తత్కాలంబున॥ వ॥ శుభనక్షత్రమునన్ శుభేక్షగ్రహములున్నెడన్ శుభోచ్చస్థితిన్ । శుభవేళన్ దృణబిందుపుత్రుఁగనియెన్ శక్త్యాత్ముఁదేజస్వినా । త్మభవున్ విశ్రవునాతపున్ సకలవిద్యావైనుషిందంద్రడినా । త్మభవుఁబోలితపంబునన్నిలిపెస్వాంతంబంతబాల్యంబునన్॥ సీ॥ పూరుషాకారంబుబొందుత్రయీవిద్యబాలత్వమొందినబ్రహ్మచర్య । మాలోకగోచరయాధర్మదేవతప్రాణంబులూనినభవ్యనియమ । మవయవంబులుదాల్చినట్టివైరాగ్యంబుజంగమస్థితిగన్నశాంతిరసము । వైయాత్యమొందినవయిదికాచారంబుబ్రహ్మణ్యమైనయుక్కుపాగుణంబు । దానెయనవిశ్రవోబ్రహ్మ తల్లితండ్రు । లనుమతియొసంగనొకతపోవనముజేరి । యాశ్రమంబుచివెలయుఘోరమిసులీల । నాశబుజమునించితపముసేయంగదొడగె॥ క॥ రుచిరజటారుచికీల । ప్రచయముపోలంగుశాస్త్రపరివృతుఁడై । శుచిభావమునదపముసేయుచునచ్చిఋతిజడదారియున్నట్టియెడన్॥ క॥ ఆముసితనయుగృతేంద్రియ । యాముసియోగముఖభావితాంచత్ప్రాణా । యామునిజపఫలితప్రతి । యామునిఁగనిరోమహర్షులయిరిమహర్షుల్॥ మ॥ శమసౌఖ్యామృతవార్థిమగ్నసతసిన్ జావరాతగాంజేయుచి । త్తముతోనుత్తమతాపసుండగుభరద్వాజుండులేబ్రాయముం । గొమరుంగల్గినపుత్రిఁదోడ్కొనిరమాకోకస్తనిందెచ్చితో । ల్లిమధుద్వేషికొసంగవచ్చుభృగుపొల్పొన్వచ్చిపల్కెన్నరహిన్॥ క॥ పణిఁసిధానమయావర । వణినిమత్పుత్రిదేవవణినియనంగా । వణింపదగినదిదియా । కర్ణాంతవిశాలనయనకైకొమ్మునిమెన్॥ సీ॥ అలమందగమనంబుహంసబోధముసంగగానునభోలక్ష్మిగతిఁబొసంగ । మోవికెంజిగురుజపావృత్తివహియింపఁబలుచాయచెట్టాంగపటిమనింప । ఘననఖప్రభదారకాయోగముగణింపనాననంబమృతకరాభమించ । గొమరుజందుపిఁఉందుగురువహత్త్వముఁదెల్పఁజెనువవ్వుముక్తానుసరణఁదాల్ప । దనతపోరీతిచిత్తమైతగినదేవ । వర్ణినీనామకన్యనవ్వర్ణితల్లి । దండ్రులయనుజ్ఞవరియించిత

—(* విశ్రవోబ్రహ్మకుఁగుబేరుండుజన్మించుట. *)—

త్సవరాగమమునసకలగృహస్థధర్మములునడపె॥ శా॥ ఈలీలన్ స్వగుణానుగుణ్యమయయానిల్లాలితోఁగూడియ । ప్పౌలస్త్యుండుగృహస్థధర్మకలనాపారీణుఁడైనార్వతీ । లోలుంబాలకయందుశంభుఁడుగుమారుంగన్నయట్లాధరా । స్థూలాంచత్తటియందుగాంచెనొకపుత్రున్బుణ్యచారిత్రునిన్॥ చ॥ అవిరళపుణ్యలీలయగునాశిశుసంభవవేళధారతీ । ధవఁడరుదెంచిపౌత్రజునిదప్పకకాంచిధనేశ్వరుండవీ । డవునికవిశ్రవోమునికులాగ్రణిగన్నయసత్యమాటవై । శ్రవణుఁడనన్ జగంబునఁబ్రశస్తివహించునటంచునేగినన్॥ వ॥ ఉపనయనంబుసేసిశ్రుతియుక్తినిగానొనరించిశాస్త్రముల్ । కృపజదివించిధర్మమెఱిగించిహితంబుపదేశమిచ్చిపుణ్యపురుషుడైనతండ్రిదనునన్నిటనేర్పరిజేయనాతడున్ । దపమునకేగెవంశగతధర్మముమానరుసాధులెన్నెడన్॥ వ॥ ఇవ్విధంబునవయిశ్రవణుండుతపంబుసేయంజని॥ క॥ ఆహుతులబ్రజ్వరిల్లెడు । స్వాహాపతిభంగిలీలబ్రహ్మావర్చసముక్షమన్ । బాహుళ్యమొందనియమో । త్సాహంబుననుగ్రతపముతండొనరించెన్॥ మ॥ ఘనసస్థన్ జలపాయియైపటుతటిత్కాంతిచ్ఛటన్ బెంజెడల్ । దనరన్మించెసహస్రవర్షములనంతక్షాంతివాతాశనం । బునవేయేండ్లుగ్రమించెమేనచలమున్ బోలన్నిరాహారుఁడై । తనునాశింపకయేండ్లువేయుఁగడపెందైలోక్యమారాయనన్॥ సీ॥ సద్మాప్తగతిచహింపగలాడుగావునమొనసిపద్మాప్తాభిముఖ్యమూని । మకరసంగతిమీదమనుగానమకరభీకరజలాకరతరంగములనాని । ఘనవిభాగతసమగ్రతముందరికిగాంచఘనవిభావసుమధ్యగత్వమొంది । యతనువర్ధనమ్మైత్రినలరబోడెడుగాననతనువర్ధనసక్తియవధరించి । ఘోరతపములుసేసిమికుటటవుమహిమ । లవధరించినమునులుప్రయాసమనుచు । వర్ణనలొనర్పద్విసహస్రవత్సరములు । దపముగావించెవిశ్రవస్తనుభవుండు॥ అంత॥ సీ॥ ద్వాదశద్వాదశాత్మలకిరీటమణిప్రకాండదీధితులులేయెండగాయ । భాషాబ్జపత్రదృక్సత్రాతపత్రముల్ స్థిరశరచ్చంద్రచంద్రికలోన । సురనదీతటిదురుస్ఫురణతోదన తనూవరచుల్ బంగారువాన గురియ । బ్రగుణాగమశ్రీలదగుబుషుల్ కిసలయోజ్జ్వల జటాగ్రములనంజలులుదాల్ప । గగురుపాటుననడకనుగానుపింపనెల్లసుమనోవితానంబులెనసికొల్వ । మంచుజిగిపట్టిపొగడవిరించుచుండు । గరుణబొలస్త్యజునకుసాక్షాత్కరించె॥ క॥ పెన్నిధివాలెదనకిటెవలె । సన్నిధిసేసినకడానిచాయలజేజే । మదొరపెద్దజూచిప్ర । పన్నమతిన్ లేచిమ్రొక్కిభయభక్తులతోన్॥

—(* కుబేరునకుబ్రహ్మప్రత్యక్షుండై వరంబులిచ్చుట. *)—

పంచచామరము॥ హరీ! మరాగ్రణిస్తుతావ్యయప్రభావభాస్వరా! స్వరాదినైకలోకసృష్టిశాసనక్రియాదక్షా! దరాబ్జహీర
హారభాస్యుదారదారధీవరా! పరాఖ్యమంత్రభృన్మనోబ్జపద్మినీమనోహరా॥ క॥ అనితనుంబొగడినవ మని । వినయ
మునకు మెచ్చి నలువ వేఁడుము వత్సా । నిను మెచ్చితి వర మిచ్చెద । ననివచ్చితి ననిన బులస్త్యజాత్మజుఁ డనియెన్॥ తే-గీ॥ లోకపతి
వై ననిన్ను నేలోకపాల! కత్వమును హైమగర్భ తగ నన్ను నిన్ను । బహుధనాధీశ్వరత్వంబుఁ బ్రార్థనంబు । సేయుచున్నాఁడఁ
గట్టడ సేయుమయ్య॥ ఉ॥ కామితదాయివయిన నిను గన్గొనినంత ననంతలోకలో । కామితచింతితార్థములయా రెలభించ వె
యంచు వేఁడెదన్ । దామరచూలిసరేఁ ధననాధపదంబుదగీశ్వరత్వమున్ । నేముదమందినీకెకరుణించితి దేవతలెల్ల మేలనన్॥
క॥ ప్రాగపరదక్షిణములకు । నీగిరిరిపువరుణయములసృజియించియుద । గ్భాగమునకొకనిదలఁచం । గా గల్గితివీవు మేము
గౌతుక మొందన్॥ ఉ॥ పాలితసత్యధర్మ మగు బ్రహ్మకులంబునఁ బుట్టినట్టినీ । నాలవవానిఁ జేయఁదగునా యనలోకదిగీశ్వరా
ళిలో । నాలవవాఁడవై బహుధనస్థుఁడవై మనుమంచు మన్ననన్ । లాలన సేసి ధాత యొకనవ్య విమానము సంగి వెండియున్॥
గీ॥ పుష్పకాఖ్యమిది యపూర్వయానము దివ్య । పుష్పకాయమాన పూజ్యమాన । మీవిమానమెక్కి యెల్లవేల్పులలోన । నీవిమా
నకేళిరుమింక ననుచు॥ మ॥ సవిశేషాదర భాషలాడియజుఁడుం జన్నన్ ధనేశుండు వి । శ్రవుఁ జేరం జని మ్రొక్కి తండ్రి భవదాజ్ఞన్
బ్రహ్మ మెప్పించియి । ష్టవరంబుల్ గొనివచ్చితిం దగునివాసంబా యజన్ వేఁడనై । తివి నూత్నస్థలమయ్యెదెందు నిలుతుం దెల్లం
బుగాఁ దెల్పవే॥ ఆ-గీ॥ ఈతిబాధ లేక యింతైన బగవారి । చేతిబాధ లేక చెలువుగలుగు । నట్టిగీడు వలయు నానతియిమ్మన్న!
బట్టి మోముఁ జూచి బలికె గురుఁడు॥ మ॥ కలదీ దక్షిణవార్ధిమధ్యమున లంకానామదివ్యత్పురం । బలఘుప్రాక్తటినీవిటోత్తరమణ
ధుర్యావార్యహర్మ్యశ్వక । ధ్వ్యలసత్తూర్యరఖురాగ్రసౌధగతపంకాలేపసంక్షాళనా । కలితాకాశతరంగిణీతరళరంగత్తుంగ
భంగాఢ్యమై॥ సీ॥ కనకకుంభప్రభాకలనబాలార్కవిభ్రమము జూపెడుగోపురములుగలుగ । భర్మభూమిధరంబు పలురూ
పులాయెనో యనమించు నర్మహర్మ్యములు గలుగ । హీరకాంతుల చేత పారకావళిగేరుల సమానలీలాచలములు గలుగ । నగ
రీందిరాదేవిన యుమ బూనిన కాంచి కొమరు గాంచిన పైడికోటగలుగ । భూరి వైడూర్యతోరణస్ఫురితవిపణి । మార్గములుగల
స్వర్గసామ్యముగ విశ్వ । కర్మ నిర్మించె నిర్మాణకౌశలమున । రాక్షసార్థంబు మున్న పురముగుమార॥ క॥ ముందు ముకుందుని
భయమున । నందునిలువ వెఱచి దైత్యులందఱు సుతలం । బొందిరి నిర్భయపదమది । చెందసుఖింపుమని తండ్రి సెలవిచ్చుటయున్॥
సీ॥ ఉపవనీరమ మారుతోత్పతత్కుసుమరాజములైఁ తవంబున సేసలిడగ । ప్రాకారలక్ష్మి వజ్రపురాలతళుకు చేద నమేనమంచి గం
దంబుఁబూయ । భస్మగోపురచరత్పారావతధ్వజశ్రేణి పలుకుల నెయ్యాశీర్వదింప । రాజమార్గచిరత్నరత్నసౌధశ్రేణులు గడురక్తి
గుంకుమ గానుక సేయ । గేళిభూభృత్పరంపర లేఁతనాంశు । కాప్తి బావడలూనము కాశ్మధామ । లలితరుచి నూతచంద్ర
కలంకలంక । రాజసమున బ్రవేశించె రాజరాజు॥ మ॥ ధనదుండీగతి లంకఁ జేరి సురగంధర్వాప్సరస్సేవ్యుడై । తనయ జ్యోత్స్నతి
నైపృకుల్ భయము జెందందత్పురంబేలుచున్ । జనయిత్రింజనకుంగనుంగొనగ నిచ్ఛల్ పుష్పకారూఢుడై । చనుచున్ గ్రం
మరుచున్ సుఖించె నతులైశ్వర్యంబ వార్యంబుగన్॥ తే-గీ॥ అని యదంభవచోనిగుంభనల గుంభ । సంభవుండు పులస్త్యవం
శక్రమంబు । గొంత దెలుపన విని శ్రీరఘుప్రవీర । వర్యుఁ డిట్లను నాశ్చర్యధుర్యుఁడగుచు॥ శా॥ ఓవింధ్యాచలగర్వసంహరణ యత్యో
ద్యోగపూర్వంబులం । కావాసంబు సురాధినాథుల నికాయ్యంబంచు మీరానతీ । గావిన్నప్పటినుండి చిత్రరసశంకాసంకులంబ
య్యెమ । ద్భావంబంతకు మున్న తాదృశబలుల్ దైతేయులెవ్వారొకో॥ ఉ॥ ఆదిపులస్త్యవంశభవులా సురముఖ్యుర సంగవిం
టినే । తాదృశరాక్షసాధికులు దానవులంతకు మున్నె లంకలో । బాదుకయుందురంచిపుడు పల్కితిరీదశకంధరప్రహస్తాదు
లకంటె వీరవరులైన సురారులు వారలెవ్వరో॥ ఉ॥ వారికి వంశకర్త యగువాని తెఱంగు నవ్వారి పేరులున్ । వారిబలోన్నతుల్
విదపవారి ముకుందున కోడి లంక కుల్ । జేరక పోవుటల్ జటిలశేఖర తెల్పుము విస్తరించి నీ । చారుసుధారసోపమవచఃకలనన్ జె
వులింపుఁ జెంచెదన్॥ ఉ॥ భానుని చే మహాత్మ మముఁ బాయు తెఱంగున మానుమాదృశా । జ్ఞానము మిమ్ముఁ బోని బుధచంద్రుల చే నని
జానకీబహుః । ప్రాణము రామభూవిభుఁడు ప్రశ్నయొనర్ప దరస్మితంబుతోఁ । దాననియెంద ధావిధకథావిదుఁడం మునిస
న్మదంబునన్॥ మ॥ రవివంశోత్తమ సంశయంబయిన చోఁ బ్రశ్నంబు గావింపనే । తుర్వినన్ నేతుర్యపుసావధానముగ నిన్ స్తోత్రం

—(* రాక్షసవంశోత్పత్తిక్రమము. *)—

బు సేయంగ మా । కువశం బేపరమేష్ఠినుండియు సురద్వేవంశ మాద్యంతమున్ । వివరింతున్ వినుమంచగస్త్యుఁ డను బ్రావృట్కాలమే
ఘూర్ఘ్యటిన్॥ మ॥ హరినాభీకుహరారవిందమకరందానందనేందిందిరం । బుర హేసించి విరించియంచితతపస్స్ఫూర్తిన్ జగత్సృ
ష్టివై । ఖరిబ్రాపించి మహాజలంబు దొలుతన్ గల్పించి తద్రక్షణా । కరకాండస్సృజియించె సత్త్వముల సంకల్పంబనల్పంబు
గన్॥ శా॥ ఆసత్త్వంబులు క్షుత్తృడాతురతబ్రహ్మన్ జేరగావచ్చి వి । శ్వాసంబుల్ గనిపించ నేమియొనరించన్నం మముం బుట్టించినా
వో సామీ మఱుపు డేమి సేయుదుము నాను క్లీశుఁడన్నవ్వుతో । మీసామర్థ్యము బూతివిజ్ఞలము నెమ్మిన్నోప్రీవుడీనావుడున్॥

మ॥ జలసంక్లిష్టమునతుషారమంబుజనియాసత్త్వావళుల్ తుత్తృడా। నిలభావంబునహింపకంబుహృతిగావించంగనుంకించియం।
చలబ్రహ్మాన్యనికి చికొన్నియనేజక్షోమేతధాత్వర్థ। వాకరాలనన్నిట్లవసించుకొన్నియసరక్షోమేతగ న్యాక్షరేక్॥ గీ॥ అపుడు
పరమేష్ఠి క్షుంతుసనిపలికిన। జంతువులయక్షులగుచుబ్రశస్తి జెందు। డనియెరక్షింతుమనిపలిక-సట్టివారి। రాక్షసులగంమను
చుంబలెరఘువరేణ్య॥ ఆ గీ॥ రామయిట్టియక్షరాక్షసకోటిలో। నెంచదగినవిరులిద్దరైరి। యెవ్వరనలయాగ్నిహేతిబోలిన హే

—(* హేతిప్రహేతులవృత్తాంతము. *)—

తి। హస్తిప్రహేతియనుప్రహేతి॥ క॥ ఖ్యాతిప్రతివీరులుమధు। కైటభనిభవిక్రమప్రకారులుపటుబా। హాటోపచేటులాదివి। శా
టులుహేతియనుప్రహేతులధ్భుతహేతుల్॥ క॥ వారలయందుంబ్రహేతియు। దారుడుగామాదిరిపువిదారుండై శ్రతమం। దారుం
డగుణనందితబ్రహ్మం। దారుండనపేక్షతార్థదారుండయ్యెన్॥ మ॥ భయహారుండలహేతితాతవసుపన్యాభ్యాకుమారస్ఫు
హెూ। భయసంగాత్మకుండౌటంగాలభగిన్యభ్రదేభకుంభస్తనిన్। భయయన్నానింబరిగ్రహించెదశదిగ్భాగస్ఫురస్స్లిక్కా భయ
శంపాంసురమాక్రికప్రలతిప్పైపె సేనగావింపంగన్॥ క॥ ఆశాతోదరివిద్యు। త్కేశునిసంధ్యాబ్దనికటదీపితవిద్యు। త్కేశునితే
జశ్శ్రేచి। షేకేశునింగనె హేతిప్రతిచెన్నువహింపన్॥ శా॥ విద్యుత్కేశుండతోయగాంబుజముఖీవిందాతకీర్తుల్యన్నతి। స్వాధ్యా
భ్యాసవివేకమున్ వలెమహావిజ్ఞానివైరాగ్యము। ట్టుద్యోగస్థునికస్మేలిలహరయోగోద్భాసియాయాగన్ దేన్। ఖద్యోతసత్యతిప్ర
ద్ధిహాంచెంబిత్రరక్షంజేసినానాటికిన్॥ మ॥ నవవర్షాగమజృంభితాంబుదముచంచానన్మధుస్ఫూర్జిత తో। టవిలీలన్వట మావస
స్ఫురదవష్టంభంబునంబుత్రకుం। డువిజృంభించినరీతి సోముగనిసుష్ఠుప్రీతింబ్రాపించివా। నినయోరూపనిరూఢికిందగినకన్యాం
గాంక్షగావింపగన్॥ సీ॥ కమనీయకమలకోశములతోసముమ్మెకులుకుగుబ్బమెఱుంగుగుబ్బలమర। నసమాననీలోత్పలస
మానరుమ్ములొందికలికిసోయగపువాల్గన్నులలర। శ్రీనందనస్యందనానందనరథాంగపటిమవిస్తృతనితంబమురహింపం। గం
జరాగముమీఱుసంజకెంజిగితీరువహించికెంమోవిమిన్నమిగుల। నిరుల్సరులనుబెన్నెఱులెరవుకొనంగ। దారకస్ఫూర్తిగన
నఖోదారకాంతి। సంధ్యవలెమించుసంధ్యాస్మజాలలాము। బ్రియకుమారునకాహేతిపెండ్లిసేసె॥ శా॥ తత్తాలంబునంజారు
గాత్రియగుసంధ్యాపుత్రిబ్రాపించివి। ద్యుత్కేశుండుశచీసమేతుడగునింద్రుక్ రోహిణియుక్తుడౌ। సత్తారాంతన్నిరిజావిలో
లుడగుపశ్యత్ఫాలునిన్ బోలియ। త్యుత్తరంగోద్ధరతిక్రియన్మదనసేవోపాస్తిగావింపగన్॥ ఉ॥ నీలపయోదయుక్చపలసీటుననా
ఘునిగూడిమెుప్పవా। సాలకటంకటాయువతి స్వాతిగతాంబువృష్టిశుక్తియున్। బోలెనిజేశుతేజముసభూరితరంబుగసం
తగర్భమున్। దాలిచిమందరాదచలనితంబమునందురుసాహసంబునన్॥ మ॥ పరులెవ్వారనుగానకుండనిజగర్భస్థార్భకుండద్ధ
రా। ధరమధ్యంబునవించివహ్నిజనితోద్యద్గర్భభారంబుమున్। శరముంజేర్చెనగంగబోలుసురతేచ్ఛాలోలయై జీపతె। శ్వరు
నీరంజనెబాపమెంచరుకదాచానద్రఘుగ్రామణీ॥ శా॥ ఆసంధ్యాతనయావిసృష్టశిశువాస్యాంతస్స్ఫురన్ముష్టియై। యాసన్న
క్షితిభృద్గుహల్బగుహలుమ్రోయంగాలజీమూతగ। ర్జాసామ్యధ్వనిరోదనంబుఘటియించన్ సాగసింహాదినా। నాసత్త్వంబులు
దద్ధ్వనింబెదరిచెంతంజేరలేకేగగన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ బలుకెంజెడలతోడజెలిగన్నెరలవన్నెగలక్రొన్నెలవతంసకంబుతోడ। వ
లుదకూలముతోడనలినుబ్బువలమబ్బువెలిబ్రోబ్బుగరళభృద్గళముతోడ। గిబ్బతత్తడితోడగిరిరాజుహరిరాజకరిరాజునగుమేని
కాంతితోడ। బుసుకకంచముతోడనసతూపులనయేపుగననోపుదొరబూదమినుకుతోడ। బ్రమథతతితోడచార్వతీప్రవ
దతోడ। గరిముఖాదికుమారవర్గంబుతోడ। శివుడుమంథానగిరితుంగశృంగవీధి। జెలువుమీరంగస్వారివేంచేయునపుడు॥ క॥
వాపోయెడుసంధ్యాతన। యాపత్యముదికుకూచెనభవుడుగారు। ణ్యాపారసుధాపూర। వ్యాపారకటాక్షవీక్షణాలక్ష
యమునన్॥ క॥ అంగజహరుగనిప్రియమెన। యంగజగజ్జననిగిరిజయవధారహిరా। డంగదయాపసిపాపని। యంగడబా
యంగజేయవహణంబనినన్॥ మ॥ ప్రియురాలాడినమాటదాటకపురస్త్రీచిత్రకక్షాళనా। క్షయదర్పకశరుండుశంభుడుద
యాంచద్వృద్ధినద్బాలుబా। చియమర్త్యత్వముమాతృసన్నిభవయస్కోత్సూఫతియువిశ్వది। గ్జయతేజంబునభశ్చరత్వమత
ముగల్గంగావరంబిచ్చెన్॥ శా॥ శ్రీగౌరీజలజాయతాక్షిపలలాశిశ్రేణికెంగూర్మిస। ద్యోగర్భాతిశయప్రసూతులనుసద్యో
యౌవ్వనప్రాప్తిస। ద్యోగాఢప్రతిభాపరాక్రమజయోద్యోగంబులిచ్చెన్ లస। ద్యోగారూఢమనఃప్రసన్నుడగుకాంతుండ
ట్టులౌగాకనన్॥ క॥ దేవికివేడుకయవునని। దేవరయునువరములొసగదేవరకనుచున్। దేవియుసాటిరిబేటకి। దీవింపగ దై
త్యశిశువృదేజమునొందెన్॥ చ॥ జననిసుఖంబకోరికశైలతటంబునబారవయిచిపో। యినశిశువేడవానికియతీంద్రులకం
గనరానివేల్పు। ల్గనబడికోరసేరడనిగాఢవరంబులొసంగుటేడన। ద్దనుజునిపూర్వజన్మసుకృతంబెటువంటిదోకాకరాఘవ॥
ఉ॥ ధారుణిలోనవతీతుడైదైవసురక్షితుడందువార్యలౌ। వారదియట్టులుండెరఘువంశసుధాంబుధిచంద్రవింటివే। యా
రజనీచరాగ్ర్యసుసునంతసుకేశుడనంబ్రసిద్ధుడై। గౌరియుశంబుడున్నపగాశివదత్తపురానువర్తియై॥ సీ॥ జలజాతరాగమం
పిలచండెలమండలావిష్ణుడగుభానునునుకరించి। తపనీయదివ్యరత్నవిమానసంచరిష్ణుతనిన్నిపించుజిష్ణునెసంచి। బహుయో

జనా యనఁ బ్రథమానరథమెక్కి చరియించు పూర్ణిమాచంద్రుఁ డెగడె। రకనకాచలాంగసంగతపతంగపతంగవాహసుందగ్రస్థ
వైఖసనగి। గగనబహులపాదపరారుహాగ్రమున్ స్వకీయ । పురమణీప్రవప్రగోపురవిభామ । తెల్లికాపల్లికాంక్షేణులిల్లికోనసు
కేశుఁడు లరారె నంబర కేశుకరుణ॥ క॥ ఆమనుజాశిస్త్రోమల। లామునకీర్తిప్రతాపలావణ్యంబు। ల్రావ జీవనుగంధర్వ। గ్రావణి
దిలకించి కౌతుకంబలరారన్॥ సీ॥ వేణికారుచిగృష్ణవిభవంబు వహియించి ముఖదీప్తిబూర్ణసోముని గ్రహించి। తనుకాంతిఁ గన
కగర్భుని ఘాఘ్రాపించి స్తవలీలగిరిజాతఘనతఁ గాంచి । వరనాభిగతి దేవవల్లభోన్నతినొంది మధ్యరీతిననంగమహిమఁ జెంది। క
టితటస్ఫురజక్రహితాభ్యుదయవరానినడలచేశిఖివాహనటనమూని। సౌరభంబున సుమప్రసక్తిమించి । గుణఖిలసుమనోగు
ణంబులనతిశయించు। దేవవతియను తనకన్య దెచ్చియిచ్చె। నలసుకేశాఖ్యునకు ధానుకులవరేణ్యు॥ మ॥ రతిఁ గౌరాజ్యరమావధూ

—(* సుకేశుండు దేవవతిని వరించి వమాల్యవదాదులఁ గనుట. *)—

టియునగారంజిల్లునప్పన్మప । తాంత్రిక్షుంబెండెలియెసు కేశుడధనుండర్థంబు చాంపించిన । ట్లతిఁడెనప్పృహమించె నద్దినిజకన్యార
త్నము స్నిగ్ధ రాధ్యక్షుం జెందు పులోమజం దెగడె దీన్యబోభ్రగభాగ్యోన్నతిన్ ॥ చ ॥ కరియుగ రేఁబున్ వెనగుకైవడి నిచ్చలు
హెచ్చుపచ్చిక । ల్గాంరసీసుఖించువారలకుదోడ నెపుట్టిరి పావకత్రయి । స్ఫురణద్రిలోకసంగతిద్రిపూరుషమంత్రగతిన్ ద్రినే
త్రవై । ఖచరిగుణంబులున్న లెద్రికాలములట్టులముప్పరాన్నజుల్ ॥ మ ॥ వియదంభోమరుసన్నతి న్వేలయు నవ్వీరత్రయిన్
సన్విరా । జియుశౌనిస్సు మాల్యవంతుడన మించె న్మాల్యవంతుండు దివ్వి । ట్చయసంసతుర సుమాలినాఁదదను జాంచఖ్యా
తిఁ గాంచెన్ సుమా । లియు దేజోవిజితాంశుమాలియయి పోల్చెన్మాలితద్భ్రాత్రన్ ॥ శా ॥ ఆరక్షత్రితయంబు పెత్త
తమహావ్యాధిత్రయంబున్వలెం । దారుణ్యంబు వహించి తంద్రికరణిం దానెంతయున్ దేవతా । కారుణ్యంబులఁ గామితంబులు
గనం గా నెంచి యుంచత్తపః । ప్రారంభంబు వహించి కాంచనగిరిప్రత్యంతశైలస్థమై॥ శా॥ కీలాలంబనిసీమ గ్రోలుర హిమ్రక్రిం
చెంబలాశంబులం । చాలోకించుటమానె బణకాముల మధ్వాఖ్యంబ్రవతిఁ గాంచగాఁ । జాలించెన్వరి తేనె చాయ దొరయంజన్న
ద్రవిదోహము। శ్శీలంబౌనని రాక్షసత్రయి విసర్జించెన్ దుచ్ఛాయయున్॥ మ॥ అతిలోకంబగు తాన్మతోదపము లిట్లారాక్షసు
ల్సల్పగా । యతిలోకంబరుగం దెనంతటఁ దదీయప్రాంచితాచారసూ । నృతసంభావ్యమహాతపోజనితవహ్నిజ్వాలికామా
లికా । హతిముల్లోకములుం దపింపగ నిభాషాధీశుఁ డుద్భ్రాంతుఁడై॥ సీ॥ పలలభోజనతపోనలము వేడిమినంచ తేజబంగరు

—(* మాల్యవదాది రాక్షసులకు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమగుట. *)—

టెకరు వేజరిల్ల। దోషాచరతపోగ్నిధూమాళిధారతీధవశాంతికొప్పప్రూదండలాన। దనుజత్రయీతపోదమునవిస్ఫులింగము
ల్సహాని యనుతటాగ్రమణులనొరయ। దైత్యమూర్ధన్యమూర్ధజతపశ్శిఖిశిఖాచయము చేసావిత్రమయి సెమర్ప। నుగ్రనిష్ఠాంగ
రిష్ఠుత్రైయుగ్రమహిమ। నుగ్రతపము లుగావించుచున్న రాక్ష। సాగ్రణుల చెంతకరుదెంచి యట్టె కాంచి । వెరగు మించి విరించి
దీవించి యనియె॥ ఉ॥ ఇంకఁ బ్రయాస మొందవల దేమి నుమెచ్చితిఁ గోరుఁడిచ్చెదన్ । శంకచొరంగి లెండసురశంకరులారయ
టంచు భారతీ। పంకజలోచనాకచవిభాసుర కేసరవాసనాగతా। హంకరణాళి ఝుంకరణహారి మృదూక్తుల నానతిచ్చినన్॥ మ॥
అమృతాంభోధితరంగ ఘుంఘుమరవోద్యత్తన్మృధూక్తిన్ గతి । శ్రమమైకన్నులు విచ్చి రాక్షసులసాష్టాంగరమ్మైయు
న్నబ్ర । హ్మాముఖాంభోజముఁ జూచి లేచి భయకంపావాప్తిసాష్టాంగదం । డములర్పించి నుతించిరిట్లు నిలలాటన్యస్తహస్తాబ్జు
లై॥ మ॥ పురుషుం డంచుఁ బరేశ్వరుండనుచు వేల్పుం బెద్దయంచన్మహే । శ్వరుడంచుం బరమాత్ముడంచు శ్రుతిశాస్త్రజ్ఞానపా
రీణులేర్పఱుపంజాలక బెకురు భేదములసేభవ్యాప్తమాహింతురా । పరమేశున్నినుఁ గొల్తుమేము శుభముల్ప్రాపింపసత్రాం
తముల్॥ శా॥ ఆశాస్యంబులనీవలెన్న ఫలకీయుంజాలు జేశేగలాఁ। దేశశ్వేతక్రృపమా యెడన్నిలిపి తంద్రిప్రోచ దేనిన్ సమస్తా
శాధీశ జయప్రతాపములు దీర్ఘాయుస్సు నారోగ్యవి । ద్యాశాలిప్రతిభల్పరస్పరహితత్వంబున్ బ్రసాదింపవే॥ క॥ ప్రభ విష్ణుల
మై యెందును నభివృద్ధి వహింతుము నుమప్రార్థించిన వ । ద్మభవుండాదరమున వ। య్యాభినుతములొసంగి చనియెనాస్మియల
తోన్॥ అంత॥ శా॥ భాషావాదవరప్రధానవిలసద్బాహాబలాటోపులయి। దోషాటాధిపతుల్మదాంధతసుధాంధోముఖ్యులనె
ప్పి । దోష్యాగత్నములన్న గ్రహించి మునులన్గాలించి సాధ్యాదులన్ । రోషాగ్నిన్ దపియింపఁజేసి సురవైరుల్మెచ్చ వర్తించి
నన్॥ సీ॥ పట్టుగానకబయపట్టి రాదిత్యులు ఖచరులత్రోవలఁ గట్టువడియె । దీనులై గరుడులు దెససెడి పారిరి తపితులు బడలిక
తోఁ దిరిగిరి। వసువు లేపేదలవలెఁ గాసిఁ జెందిరి నిగమించా సిరుద్రులు గాడుపడిరి । యడ్డగింపులకులో నైరి మరుత్తులు జేరిరి గిరిగుహా
ల్సిద్ధవర్యు । లోడి గంధర్వలూడని బాడిరచ్చ। రలకు జెలులుప్పతిలేమహారాజికలకు । గలిగె దలగంపదించని వలసపాటు। రా
క్షసులు సేయు కాయిడి రఘువరేణ్య॥ క॥ నికయగతులయిన ప్రాణులకగణిన్ రక్షకుని నొకని గనక సుకేసా। సురసుతబాధితభు
వనాం। తరగతులా పదలబడిరితత్కాలమునన్॥ శా॥ ఆరాత్రించరశేఖరుల్మగురునస్తిష్టాదిత్యహ్మా ప్రకర । సైన్వాసస్ఫారవిహా
రులయి తమ సుభూస్వర్గంబులీలన్ మనో। హరంబౌనగరంబౌనస్ఫుటకుఁ గానర్థిన్ శిల్పప్రభా। ఘోరయుండగు విశ్వకర్మాదల

పందర్ధ్యూఁడే తెంచినన్॥ ఉ॥ మాల్యవదాదులట్టి నిరిమర్త్యులకల్మియు ల్మికిఁ గిరిబెం । హాళ్యమెఱింగి వారికిఁ దిఁ థోచితగేహ ములీవ్వోనప్పఁడ్రా। బల్యము జెందెనిచతుర భావముదిక్కుఁడనోయి శిల్పకా। శిల్పనిధాన మాంబనికసద్గృహమ్ములఁ జేయుంపఁ గాఁదగున్॥ మ॥ హిమవత్పర్వతమౌళిమీఁద నయినన్ హేమాద్రిపైనైనమం । దమహీధ్రాగ్రణిమీఁద నైనదేఁ ధౌతత్రోణిభృచ్ఛృంగతుంగమణీ । గోపురసౌధయూథములు గల్గన్ మాకుఁ గ్రించుగే । హములంచున్ వచియింప నయ్యమర శిల్పాచార్యవర్యుండనున్॥ ఉ॥ దక్షిణవారిరాశితటధారుణిభాసురమాద్రికూటనా। మక్షితిభృన్నరేణ్యము సమానవనంబ యసానుసంపదన్ । దక్షిణదిక్త్రికూటమనదగ్గిరిశృంగమునందొనర్చితిన్ । రాక్షసులార మున్నొకపురంబు సురేంద్రుని యాజ్ఞ నెంచుచున్॥ వ॥ అదియును షష్టియోజనవిస్తీర్ణంబు శతయోజనాయతంబును విస్మిలముక్తాఫలనిర్మితసర్వహర్మ్యచ్ఛవిచ్ఛటాధవళితపాండిదశ్వహారిత్తురంగంబును త్తుంగగోపురోపరిద్వారాంతర స్థాపితకాంచన పాంచాలికా బాలికా స్తనాంతర త్వేమ పటోత్తరీయాయిత ప్రయుత్తటినీతరంగంబును వాసవకృతత్రాసనిరాసార్థవనరాశిసమానీతకలధౌతగిరిపోతతులిత లలితమణిమయక్రీడాచలవిరాజమానంబును నిజవైభవాధఃకృతసమగ్రసౌభాగ్యాభీష్టప్రార్థనానిమిత్తసమాగతభోగవతీ పురవ్యాజకపరిఘాయితాంభోధిగతాత్మప్రతిబింబంబును శతకోటిశివాలయనీలప్రాకారజాలప్రభాభిధమధాభ్రమరసముదయారుణకమలయితాకమలపోతమండలంబును నాయకోచితమరకతమణిమయఘననివసనకనక వసనగగనలక్ష్మీప్రకల్పితపుష్పోపహారాయిత తారాప్రసానంబును వనపవనచలితలతాప్రతానపతత్ప్రసూనపరిమళమిళితపరాగవాసితాజాండకరండంబును సమస్తంస్తుతిశేషంబులకు జన్మనివాసంబు నఖిలవిభవలక్ష్మీవిలాసంబులకు వీడుపట్టునైనకనుపట్టునట్టు గాఁగంగాదిశకుఁ నదప్ప్రవేశంబును టంకాగ్రపచ్ఛిన్నచతుర్వింశావకాశంబును నగు త్రికూటశిఖరిశిఖరప్రదేశంబున స్వర్గలోకప్రసౌవ్యకసారాది దిక్పాలపురంబులు నిర్మించియంరి తేరిన శిల్పనైపుణ్యంబు మెఱసి నిర్మించిన యాలంకాపురంబు మీకాపురంబునకుఁదగునందు నిలువుండని వెండియు విశ్వకర్మవారలం గనుంగొని॥ శా॥ లంకాదుర్గము జెంది శాత్రవులకున్ రక్షింపఁగారాక ని । శ్శంకన్ ఖ్యాతిగనంగలారని గణించన్ శిల్పసంరాట్సుధా । సంకాశోక్తులను త్సహించి బహురక్షశ్శ్రేణితో దోర్బలా । హంకారంబున నం జేరి రప్పురిని శాటాధ్యక్షులో కుఱమ్మాడిన్॥ శా॥ ఆలేఖద్విపదగ్రగణ్యులభుజాహంకారతేజోవయ । శ్శ్రీలెల్లం దిలకించి నర్మదయనం జెల్వొందుగంధర్వి సచ్ఛీల వన్యగుణాభిజాత్యములఁ హ్రీశ్రీకీర్తులం బోల్పనా । స్త్రీలన్ మువ్వురనిచ్చె నాత్మసుతలన్ జ్యేష్ఠానపూర్వంబుగన్॥ గీ॥ నర్మదవళీప్రహసితమహోర్మికలిత । నర్మదసురస్వసతియయ్యె దుర్మదులకు । నసురులకు నట్లొసంగె గన్యకలననరు। కలిమిగుణవ ట్టిదిత్యో కుకులవరేణ్యా॥ చ॥ మరుదమరేంద్రిలోకమోహకరమాత్రనిగుంభితమార్గణత్రయిన్ । దరుణులుగా నొనర్చి భువనత్రయభీకరరాక్షసత్రయిన్ । మరులున ముంపనంపెనొ యనందగు సజ్జవకాండ్రముమ్మువ్వురన్ । బరిణయమై నమర్త్యులక్రమంబున వారు సుఖించి రెంతయున్॥ అంత॥ క॥ సుందరియను నిజసుందరి । యందుగని యే మాల్యవంతుఁ డాత్మజనోకతెన్ నందనుల నేడుగురవినుఁ । మందలనామ

—(※ మాల్యవదాదులకు వజ్రముష్ట్యాదిరాక్షసులు పుట్టుట. ※)—

ములు దశరథాత్మజతిలకా॥ మ॥ అనిశక్రోధుఁడు వజ్రముష్టియు విరూపాక్షాఖ్యుఁడున్ దుర్ముఖుం । డును సుప్తఘ్నుఁడు యజ్ఞకోపుడను వాఁడున్మత్తుఁడున్మత్తకుం । డవిలానామకుమారియుం బొడమినన్ హర్షించె నమ్మాల్యవన్ । మనుజాధీంద్రుఁడ పుత్రవంతుడును సంపన్నుండునై రాఘవా॥ క॥ కేతుమతి దృష్టిమాంగజ । కేతుమతి సుమాలిసతి శుకవాణిలేసూ । జాతలదను జాతులఁగనె । సీతాధిపవారి పేళ్ళు సెప్పెద వినుమా॥ వ॥ సుప్రస్తుండనందగు ప్రహస్తుండును రణస్థలాకంపనుండగు నకంపనుండును సురవికటుండగు వికటుండును విధ్వస్తశత్రుఘనస్తశకటిముఖుండగు శకటీముఖుండును బరుషరుషానలధూమ్రాక్షుండగు ధూమ్రాక్షుండును దృఢభుజాదండుండగు దండుండును జతురంగ బలాక్రాంతసుపార్శ్వుండనదగు సుపార్శ్వుండును శశిసంహ్రాదయగు సంహ్రాదియుం దసుప్రభాప్రహసితోద్దీప్రప్రఘసుండగు ప్రఘసుండును । మాగధీభూతసుర స్తవనశ్రవణ సముద్భాసకర్ణుండగు భాసకర్ణుండునుం బుట్టిరి ట్టి తనంబుం జేపట్టిరట్టి రరట్టడివీరులకు దోబుట్టువులయి పంకయుం బుష్పోత్కటయుం గైకసియ నగుం [illegible] నసయును నందగు కన్నెలు చెన్ను వహించి రంత॥ మ॥ వసుదావోపశమాంబుదప్రతిమదివ్యగ్దాత్రుఁ డమ్మాలియున్ । వసుదాత్రద్యయుతుండు బెన్నిధులఁ జెందన్ గోరు చందంబున్ । వసుధాభామినిగూడి శౌర్యనిధులన్ వాంఛించి విద్వద్విభా । వసుదయాదులఁగాంచె బుత్రుల జతుర్వారాశిసంకాశులన్॥ క॥ సరసుఁడనలుఁడు నీలుఁడు । హరుఁడున్ సంపాతియనఁగ నల్లనలు పురున్ । బురపాగ్గంబుల వలెనొ । ప్పిరి రాఘవవారక దవిభీషణమంత్రుల్॥ మ॥ ఇటుల మాల్యవదాదులాత్మజులతో నింద్రాదిదిక్పాలకోటలటసంపద్గరిసంబుతో త్రిభువనత్రాసప్రదోద్యద్భటో । త్కటధాటీఘటితాత్కటీపటిమతోడ మందయున్ గూడి మున్ । పటలీలఁగరుడోరగామరముసేంద్రశ్రేణి బాధింపఁగన్॥ ఉ॥ వారియుపద్రవంబు ననివారితవైభవులై గమ స్తబృందారకులున్ । [illegible] సేఁపడగుతావిక నెయ్యది యేదిత్రోవ యే । వారికి విన్నవింపుదము వైరులరాపఁ చింత జేసియు । బ్బారిపురాపసారి యెడవాపఁగలాఁడని నిశ్చితాత్ములై॥ గీ॥ శ్వేతరుచి నూతిద గిభవ్య శృంగకలన । దనరి గజముఖసంయుక్తి గనియనంత । పాదకటకా ప్తి నెంచయు బాగుమీఱి

శివునివలెనున్న కైలాసశిఖరిఁ జేరి॥ సీ॥ అహినాథభూషణుండయి నయావేల్పుమాయహిభయంబె రీతి నడఁచుననక। నెపుడుఁ
గుత్తుకవిషంబిడుకొని మాటాడుసితని మాటలు నవ్వు లెట్టులనకఁ । దనవారితనముతోఁ గడుపుణ్యజనులసీయానఁ బుణ్యజన వైరి
యానెయనక । త్ర్యంబకుండితఁడనేకాంబకుల్ దివతారిపులెట్టు వారినిర్జించుననక । నలసుకేశకుమారసంహారముసకు। నె
టులనోడఁబడునితఁడనక్రిందముఖ్యు । లటులనాపన్నులై భద్రపటముసెడఁ । నిండుగొలువున్న పార్వతీనేతఁగనిరి॥ క॥ విన
వినయముభయమును బెనఁ । గొనఁగరములు మొగిచి శివునకును బహుసాష్టాం । గనమస్కృతులాచరించియి। ట్లనిపొగడిరి
మునులుగూడి యమరేంద్రముఖుల్॥ మత్తేభగర్భితసీసము॥ అభవకందర్పమదాపహానలదృశా పద్మారికోటిప్రభా జోహారు।
సుకపసంస్తుత్యరత్నోగ్రగణేతరమతిగౌరీవధూనాయకా జోహారు । ప్రభవకుంభీంద్రవిభంజనక్రమహారిబ్రహ్మాధిదేవాధిపా జో
హారు।త్రిభువనాధీశ్వర దేవసంయమమనఃపూజావిధేయాత్మకా జోహారు। చంద్రశకలశిరోవతంసక జోహారు।సుదర్శ ధరాధరకో
దండధర జోహారు। శరధికన్యామనోహరశర జోహారు। ప్రణతరక్షావిచక్షణేక్షణ జోహారు॥ చ॥ రతిపతివైరి శంకరశరాకు
సుకేశసురారినందన । త్రితయముచేతబాధనతిధీనులమై గతిమాలిలోకసం । తతులకుదిక్కు నీవగుటఁదావకపాదములాశ్ర
యింపవ । చ్చితిమి వయాప్రసక్తి మము జేకొని విన్నపమాదరింపవే॥ ఉ॥ కాలిచి రాత్రమావళులఁ గార్ముకముక్తశరాగ్నికీల
లన్ ప్రేలిచి రెల్ల దేవతల భీరులఁ జేసిరి సిద్ధముఖ్యులం । దాలిచి యుగ్రరూపముల దైవగృహాంతర గోపురాదులం। గూలిచి రేమిదె
ల్పెదము క్రూరసురారులచెయ్వులీశ్వరా॥ సీ॥ సద్మాసనస్తులయుఃప్రణవంబునాడువుచు ముక్కుఁ బట్టఁగఁబాసె మునివరులకు। నేప
ట్లనై నస్వాహాకపూర్వముగహవ్యముగ్నిఁ వేల్వగబాసెయజ్వలకును। హావిరన్నకాంక్ష నేసవసక తేఁ గృహంబు దేరిచూడగబాసె దే
వతలకు।గుహలలోనొంటిగాఁగూర్చుండి సిసిపాదచింతసేయగబాసె సిద్ధులకును । జేరిగురుకులవాసంబుజేసి శ్రుతులఁ। జదువు
కొనబాసె సిబ్రహ్మచారులకును । పార్వతీనాథ మాల్యవత్ప్రముఖదైత్య। శేఖరులు సేయునాజ్ఞావిశేషమునను॥ ఉ॥ యేమెయి
జాచ్యుతేశ్వరుల మేమెదినేశహుతాశనతుపా । కాములమే మెయింద్రయమకంధివరేణ్యులమంచుభీమసం । గ్రామకుతూహ
లంబునజగత్త్రయముక్ బడలించురాక్షస । గ్రామణులన్ వారించి మముఁగావఁగ దేశివయంచు మ్రొక్కినన్॥ శా॥ ఆముక్కం
టిదరస్మితంబునసుపర్వాధీశులం జూచిమీ । తో మోమోటములేకఁ దెల్పెదననధ్యుల్ రాక్షసుల్ వారలన్ । నేమర్దింపఁగనోప
వారి గెడపన్ నేర్చున్ ముకుందుండు మీ। రీమంత్రంబెదనమ్మి శౌరిఁ గనఁ బొండిష్టార్థముల్ సేకురున్॥ క॥ దితిజాహితు చేఁదక్క
గ। నితరులచేఁ జడరువారలిది నిజమని యు। య్యాతనుహరుండాడిన నా। శ్రితహితమొనరింపమీకె చెల్లునటంచున్॥ శా॥ ఆకై
లాసనివాసు వీడుకొని కార్యైకాతురత్వంబునం । బాకార్యాదులు పోయి బాడబశిఖిప్రజ్వాలికాసంగతిన్ । బయికింబొం
గుచు ఫేనమాలికలతో బల్ మ్రోతయుం గన్నతీ । రాకూపారము జేరి తజ్జలధిమధ్యద్వీపదేశంబునన్॥ సీ॥ కడలిరాయలమిన్న
గలమిన్నగమి పాఁపఘటియించుబంగారుక్షజమనంగ । జలధిమధ్యమునందు జనియించిన సహస్రపత్ర శోభితహైమపద్మమ
నంగ। చెలిదీవి వుడమి ముద్దులగుమ్మనిజపలగ్న మునఁ బూనుసువర్ణఘంటయనఁగఁ । బాథోధిసుతవీడుపట్టుచొక్కపుగుడా
రంపుహొంబట్టుసరాతియనఁగ। నలువుమీఱిన వైకుంఠనగరిపసిడి । కోటఁబొడఁగాంచి మ్రొక్కుచు గోపురంబు। దఱియఁ
జొచ్చి యుపెన్నితగతుడ కేతు । రాజినలరారు హరిహజారంబుజేరి॥ చ॥ తెలియగరాతికంబములఁ దీరినఁబంగరుకీలు బొం
మగుం । పులకుమెఱుంగుకొప్పుసొలపుల్ మొలపించె ముకప్పురాలలో । పలగలకల్వచప్పరపువన్నెలఁ జెన్నగునొక్కవేడలో
నలరుచునేకతంబు కొలువై నహరిన్ విని రాదిశాధిపుల్॥ క॥ వినిసమయమానొకాదో । యనియించుక నిలిచియచట నవసరపు
చెలిన్। గని స్వామికిమాయాగతి। వినిపించన్నగునటంచు వేఁడిననదియున్॥ సీ॥ తిలకంబుదిద్ది దిద్ది తిఁజూడుఁడనురమాసుదతిచె
క్కులనీడఁ జూచువాని । మొనపంటమదువువేఁడిననీళయొసఁగ నందుచుఁ జుబుకమున మోవిగఱచువాని । నాచి నెన్నెలకు నుజ
క్కని మొగంబటువెట్టుకొనిన భూసతి వేడుకొనెడువాని । వారియింతులకుము ద్వాదుతానెఘటించినలిరింగి పోరాడ నవ్వు
వాని।నిచ్చఁబొపూడుకాముడై హెచ్చువాని । నచ్యుతుని గాంచి మ్రొక్కి యింద్రాదిసురలు। దేవయరుదెంచినారంచు తెలి
పినంత। శీఘ్రమునవోడితెమ్మని సెలవొసంగె॥ క॥ ఆవిశ్వంభరుననుమతి । దౌవారికులెఱిఁగిపనుపఁ దత్పరమతులయి। దేవతలు
సన్నిధికేఁజని। సేవించిరి శుక్రశిష్యజిష్ణువిష్ణున్॥ వ॥ ఈచందంబున శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గనందకధరుండును భక్తజనానందక
రుండునగు నద్దయాకరునకునభివందనంబులొనర్చి బృందారకులిట్లని యభినందించిరి॥ సీ॥ దండంబు శార్ఙ్గకోదండోగ్రకాం

—(* దేవతలు మాల్యవదాదిరాక్షసోపద్రవమును విష్ణుదేవునితో విన్నవించుట. *)—

డప్రకాండఖండితదైత్యకాండనీకు । జోహారుమదగజద్రోహగ్రహావహగ్రాహచ్ఛిదావహోత్సాహనీకు । వందనంబర
విందసుందిరామందురితుందరోరస్థలాళిందనీకు। జేజేహరాజాదిరాజీవపూజాసమాజోచితాంఘ్రియుగంకేజనీకు। బహుసమ
స్కారములు చక్రపాణినీకు। నైకసాష్టాంగములు జగన్నాథనీకుఁ బ్రణతిశతములు సురసార్వభౌమనీకు। సంతసేవాంజలులు
సదానందనీకు॥ ఉ॥ దానవవీరవయిరియవధారు సుకేశతనూభవు। లహోగ్రానలదీప్తవిగ్రహులు దగ్రులు ముగ్గురు గూడిలో

కసం। తానముఁగాసి సేసెదరుత ద్వ్యథలోరువలేక మిక్కిలిం । దీవతఁ జెందియుండరుగు చెంచితిమాపదబాపవే కృపన్॥ సీ॥ ఖపురభేదియునంధకచ్ఛేదియలమించుహరుభుజావైభవంబనఁగనెంత । దరముతోఁ జడవృత్తిఁ దాల్చునరూఫుఁడౌ। శార్ఙ్గకోదండుని సత్త్వమెంత । చోరుచేనపహృతశ్రుతులైయయజాఖ్య కాస్పదమైనవేల్పురాజమదెంత । పాకాపహృతియుఁ జంభవిఘాతమొనరించియలరువృద్ధశవుబలిమియెంత । యితరసుమనోగణములయుహీనసమర।కరఁశత్వము చెంతసేగణుతిసేయ । రసురముఖ్యులిదా మేఁబ్రహ్మాదిదేవ । వరులనందఁ జమించినవారమనుచు॥ సీ॥ తగధనుర్గుణమీవు తెగవండదీసినదిని జారివరులకాయువులనిండు । బలురయంబుననీవు బాణములేవఁ జపినవినుతసైనికులప్రాణములువఁజుచుఁ। గడిమిమైనీవుచక్రముఁగేలనంటినరాక్షసగుప్తచక్రముగలంగు । నలిరేగి పాంచజన్యమునీవుపూరింపనహితజన్యములుజన్యములుమాను । గరుడవాహనమెక్కి లోకములుపొగడ। నందకముఁబూనికలనికినడచితేని। గొంచకెవ్వాఁడునిన్నెదురించువాఁడు। దామసముసేయనేలరా వేముకుంద॥ వ॥ అనియాపన్నులై విన్నవించినవేల్పుమన్నెదొరలయెడం బ్రసన్నుఁడయి వెన్నుఁడిట్లనియానతిచ్చె॥ చ॥ ఎటుఁగుదుముకాసుకేశుఁడుమహేశకృపావిభవాభిరాముఁడౌ। టెటుఁగుదువానిపుత్రకులహీనవరంబులఁ బ్రబలరైయుండంగా । మెరసిజగత్త్రయంబునకుమీకును భాధకులౌటసర్వమే । నెఱుఁగుదు వేల్పులార వెతనింక కుఁడిలక జయింతువారగన్॥ శా॥ పూర్వాదిత్యమహావిలాసములయంబుం జెందనస్మద్ధను । ర్మౌర్వీటంకృతిగర్జమించసుమనోమ్లానిత్వముల్మానమ। ద్దుర్వారాశుగవృష్టిముంచియిఁకఁ దద్దుర్యోధ్యమగ్రిష్మత । ప్రోర్వీతాపముబాపునేగుడనవారుత్సాహముంబొందుచున్॥ తే- గీ॥ ఇందిరానాథవదనారవిందగళద । మందమధురవచోమకరందబిందు। బృందతుందిలసుమనోమిళిందులయివు । రందరాదులు సెందిరిమందిరముల॥ క॥ అనికుంభజుఁడెఱిఁగించిన। విని రాఘవుఁడవలనెట్టివృత్తి మెలఁగిర । ద్దనుజులుహరివారలతో ననియెటువలెజేసెఁ దెల్పుఁడనియడుగుటయున్ ॥ శా ॥ హేలాగోపితగోపికాంశుకశుకప్రేక్షాపయోధిస్ఫురత్ప్రాలేయాంశుయశోధురంధరధరప్రత్యర్థిముక్తాంబుదా । ఖేలత్ప్రస్తరవర్షవారణవణ స్ఫీతామృతాంధోద్విష । జ్వాలత్స్యాళభిదాఖరోత్తతమతస్సంఛేదితేజోనిధీ॥ క॥ యతికువలయహిమకరకర। భృతనందకచక్రచక్రహితఘృణిమణిభా । సితవత్సవత్సదనుజా। యితమారుతభుజగజగదుదంచితనియతీ॥ భుజంగప్రయాతము॥ నిశాంతస్ఫురత్పాండునిరేజనేత్రా । నిశాంతజ్జగద్వంద్యసీయాజ్జమిత్రా। యశోదానదాక్షిణ్యహారిత్యధుర్యా। యశోదామనోరంజకాశ్చర్యచర్యా॥ ... ... ※

గద్య ॥ శ్రీమదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదిచతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యానధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాఢ్య వర్ణితోదీర్ణవిస్తీర్ణవైభవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాస ధురంధరధరాధిపసభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేష మంథానవసుంధరాధరశోధితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందననిజ్ఞానవిభవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధానపాపరాజప్రభావప్రణీతంబయిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబనుమహాకావ్యంబునందు ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము. ... ... ※

ఉత్తరరామాయణము,—ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరాధామధురసుధా। ధారాధరలోలకామితప్రదశీలా। శారీరశ్రీజితనవ। ధారాధరజాల శ్రీమదనగోపాలా॥

గీ॥ అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి । చంద్రుఁడిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి । జానకీనాథ సురలిట్లు శార్ఙ్గిచేత। నభయ

—(※ మాల్యవంతుఁడు విష్ణుప్రభావము నుదనతమ్ములకుఁ దెల్పుట. ※)—

దానంబుగొని వేడ్కనరిగినంత ॥ శా ॥ ఆవృత్తాంతము వేగరుల్దెలుపఁగా నాలించియమ్మాల్యవ । ద్దేవద్వేషి నిజానుజద్వయముఁ నెంతేఁ గూర్మి రప్పించి మం । త్రావాసంబుననుండియిట్లని మొనేకాంతంబుగా శేముషీ । ప్రావీణ్యంబున కార్యతత్పరతసౌభాగ్య త్రయము గాన్పింపఁగన్॥ ఉ॥ వింటిరె తమ్ములార యొకవింతవినంబడె మొన్ననే మొము । కంటిఁ గనంగనెల్ల తెఱఁగంటిటొకన్నను లేగి ప్రొక్కిమి । బ ఁటులతమ్మనాఁ డంచెదరు భాధలఁ బెట్టిసుకేశపుత్త్రుల । కంటకునవ్వధించియిఁకఁగాఁచఁగ దేవశాంచు వేడినన్॥ చ॥ కరచలనంబు మస్తకవికంపనముం గనుపింపవారితో । హరుఁడవుడానతిచ్చెనట యాసురేంద్రుల మాయకీయులా । హరి యెగునన్న జుంచుఁ జనుఁడాయనయొద్దకటంచు నట్లునన్ । స్థిరమతివారలేగిరఁట శీఘ్రముగాన సురారిపాలిరన్॥ చ॥ హరునకు దెప్పినట్లమనయాగడముల్హరితోడఁ దెల్పనా। హరి వెతలేల శాత్రవచయంబు వధించెదగొంచకింకమీ। యికవులనుండుఁ డంచభయమిచ్చి ప్రియంబున వీడుకొల్పఁగా। నరసము జెందివచ్చిరటయందఱు ముందఱిలీలఁ గుంఫులై ॥ చ ॥ అమరులపాలివాఁడు హరియాయనయిచ్చినబాసదప్పఁడే। క్రమమున నైన గెల్వుమనగర్వము లింతకు దెచ్చె నెవ్వఁడున। క్రమమె యెనర్తు మే బలులగా కొనమంతటివానినాదరిం। పముబలవద్విరోధము శుభంబొనరించునె యెంతవారికిన్ ॥ క ॥ హీనునితోఁ దగు

రణముప| మానునితో జేయఁదగు సమాధానము సం| ధానరణంబుల భగవస| మానునితో దొలఁగి కొలిచి మనుట మేలొప్పఁగన్॥
మ॥ నవమంత్రంబున బల్మిం దెచ్చుకొని యన్యాయంబునన్ముఖ్యుఁడై| కుహుకవారిం జూడరంగ బోయినుడియున్ | ఘోరానల
జ్వాలలోఁ | బడినిజాశలభంబులీల సహజభ్రాజిష్ణుశౌర్యంబునిలఁ బడభావంబుననుండఁగయ్యమునకుం గాల్ద్రివ్వ దేపట్టునన్॥
క॥ తనబలమెవిరిబలంబును గనుఁగొనక హితోపదేశకరులపలుకు | ల్వినక కుజనుండుసాహస| మునఁజెడుబలుగాడ్పు దోడ
రుభూరుగలీలన్॥ ఉ॥ కావున దేవతార్థము గయ్యము సేయఁగవచ్చు విష్ణుపైఁ | బోవుట పాడిగాదతఁడు పుణ్యజనప్రియుఁడాశ్ర
యించిన| న్గానక పోవడి ప్పుడనకార్యము కయ్యము నెయ్యమొప్పు| సద్భావముతో ముకుందుని కేళ కులమైనసాధ్యమున్నదే॥
క॥ రాక్షసులు సేరిననుహరి| రక్షించు నెయనగవలదు ప్రహ్లాదాదు | ల్రాక్షసులు గారొవారల | రక్షింపఁడొమీరెఱుఁగరా హరి
మహిమల్॥ సీ॥ ప్రళయాబ్ధి మోకాలుమట్టు గాజరియించు మధుకైటభులఁబట్టి మట్టుబెట్టె| జాపచుట్టుకధరాచక్రంబుఁజుట్టికొం
పోవు హిరణ్యాక్షు బోడవడంచె| త్రైలోక్యనాథుఁడై తనకీడుజోడును గాంచనున్నహిరణ్యకశిపుఁద్రుంచె | జదువుల దొంగనై
జలరాశిడాగినకపటిహయగ్రీవుకడిమి జెరిచె | నముచివధియించె సంహ్రాదనామునొంచె | గెలిచె శుంభనిశుంభుల సహ
స్రా-కవచుఁడెగటార్చె బరిమార్చె గాలనేమి| దరమె విష్ణునితో బోరదమ్ములార॥ ఉ॥ వారలకంటె సేకుఁడగు వారమె విష్ణునితో
డబోరని| ష్కారణ మిల్లడాయననిజంబుగ నేరములేక శౌరియం | దారయ దోషమేమి మనయందు దోషమె తన్మనోంబుజం| బీ
రసముందజేసెతిదిమెంచి యొనర్పుడుమీది కార్యముల్॥ తే- గీ॥ అనిహితంబె తెలిగించిన యన్నమాట | నాసుమాలియుమాలి
యు నాలకించి| నీతిదెలిసియు దెలియక నీతిమాలి| యుద్ధమునుగూడియతనితో నిట్టులనిరి॥ శా॥ ఇష్టైశ్వర్యయుతంబు నీ నెలవు నీయు
చ్ఛ్రాయశంబాయువు | తత్కృష్ణప్రాభవ శాలివంచితతపోధిక్యంబు నీసొంమునీ | శిష్టాచారము మేలుఁబంతిపలలాశిశ్రేణికిన్నాత్ర
వా| నిష్ఠాత్సాహనిదాన నీకుదగు నే నేడింత జింతింపఁగన్॥ మ॥ విశిఖోత్తుంగతరంగ గుంఘుమరవోద్వేలంబు దుర్వారవీరశతాం
భోభటసంకులంబు సముదగ్రచ్ఛత్ర ఫేనావృతం | బుశతాంగాద్రియుతంబు నాసురబలాంభోరాశిబాడబో | గ్రశరజ్వాలల
నింక నెవ్వరెదురింకన్నీకు దైత్యాగ్రణీ॥ మ॥ బలవంతుల్ఛ యవతీయపుత్రకులునీభ్రాతల్ త్రిలోకైకవీరులు నిన్నత్యుపు దేరిచూడ
వేఱుచునురుద్రాచ్యుతాంభోజగ | ర్భులునీ పేరనినందలంకు దురుభీరుత్వంబునీ కేలనిం | దెలియంజాలక నానతిచ్ఛేదవు దైతేయా
న్వయగ్రామణీ॥ ఆ- గీ॥ అస్మదాదులు సేయురాయడిసుపర్వు| లచ్యుతునితోడఁదెలిపినారనియెభయము | జెందెదవు గానిమన
లను జెఱుపనింత| కెత్తుకొనిరనియలుగవ దేమియధిప॥ మ॥ అరులంజంపుమటంచు బందలయయయ్యాదిత్యులాత్రి| న్గణించిరిపో
సర్వసమానుఁడైనహరి ద్వేషిత్వంబు దాబూనియే | కరణింగయ్యము శేయవచ్చుమనతో గ్రౌర్యంబుగౌటిల్యమాహరికింగల్గిన
మాన్యుఁడుండతనియాధిక్యమేమారయన్॥ తే- గీ॥ సహజమాత్సర్యమున దేవసమితితోడ| మనముదొడరినహరియేలమచ్చరించు
నతఁడెనిష్కారణద్వేషియయ్యెనేని| సంధికార్యంబువాసగు నేసరసగతిని॥ గీ॥ వనజనాభుఁడు గనిపించుకొనునటంచు | వెరచిప
గతురపైగినుకవిడువవలెనే| యెటియోచన బలవంతుఁడీహరియని| యిపుడు శరణన్నవవ్వరెయెవ్వరేని॥ తే- గీ॥ వెన్నునకు నస్మ
దాదులమెన్నఁడైన | నపకృతియొనర్పమతఁడెన్నఁడయిన మనకు| సేయఁడపకృతి వేల్పులు సేసిరంత | వేలుపులమీఁదనికదండు వె
డలవలయు॥ చ॥ త్రిదశులతోడఁగయ్యమొనరించిరమాపతియస్మదాదులం | గదిసిరణంబొనర్చినను గాదనవచ్చు నెయంత భా
గ్యము| న్నదె మెటులయిన మంచిదిరణంబొనరింతుము వేదశాస్త్రముల్| సదివితిమీవులిచ్చితిమి జన్మములూనితి మైహికంబునన్॥
తే గీ॥ అన్ననీమాటజవదాఁటియాడితిమని| యలుకసేయకఁ బ్రతివాదములుక్షమించి| యనుమతియొసంగుమిపుడె మదాంధుల
గుచు | ధాంధుఁజయించివచ్చెదమనుచు బలికి॥ క॥ సేనాధిపతుల రమ్మని దానవపతియమర రాజధానిపయిఁ జనన్ | బూనిన

—(* మాల్యవంతుండు మొదలగు రాక్షసులు యింద్రునిపైదండెత్తుట. *)—

వాఁడిప్పుడేమన | సేనలరప్పింపఁడనుచు సెలవిచ్చుటయున్॥ భుజంగప్రయాతము॥ ధణాపెద్దయాజిన్ సుధాభుగ్విరోధ్యాగ్ర
ణీ సేనలన్నించె గంభీరభేరీ | ధణంధాణ ముద్దేవధానీవసద్గ! ఫ్ఫణీగర్భగభూమిణభేదంబుగాఁగన్॥ సీ॥ తనసింగ రాచలత్వమునకు
లిఁకసురాద్రివాపోవుగతిఁబ్రతిధ్వనులొసంగ | దనకింకనెద్దిజీవనమంచువారాశి కలగెనా జలముపంకిలము గాఁగ | దననేరుగ
రుపారదమిమీఁటి శశిధారిపడఁకుగుబ్బలికన్నెవడఁకుపీఁపఁగ | దనకోరెఁకలీడేదెనను చూకటపడుపుతోఁగఁబహభోజీమకుఁదు
కడకుఁబఱవఁ | జెవులుహోవ్రేలుఁబుసిచిరాజీవగర్భు | డిచ్చనేమియునన లేతరిచ్చపడఁగ | మించి ప్రస్థానభేరి వేయించి దండు|
వెడలిరసురులు జేజేలవీటిమీద॥ సీ॥ సౌందర్యకృతమేరుమందిరాచలనింధనములౌ మహాస్యందనమ్ములమీఁద | భూరిదానోదకా
పూర్ణ బంధురకంధరములయినమదసింధురములమీఁద| స్వజనమానసగంధవాహవాహసబాంధవములయిన ఘనసైంధవముల
మీఁదఁ| బ్రతిపక్షకుంభికుంభచ్ఛిదారంభరంహముతైన ఘోరసింహములమీఁద| శరభచమరీమృగవ్యాఘ్రశల్యభల్ల | కాసగ
వరాహఖడ్గపుంగవఖరోష్ట్ర| విహగఫణికూర్మ నకహాదివివిధవాహ | వారములమీఁద దైతేయవీరులెక్కి॥ సీ॥ మధ్యందినాది
త్యమండలోగ్రాంశుపాండురమాయుధదీప్తిఁ బ్రమింగ | గాఢసర్వాంగీణకవచవజ్రచ్ఛటాచ్ఛాయలాశాకద్యచర్చలొసఁగ |

వీరపాణప్రక్రియారక్తదృగ్ఘృశ్యవిభఖదిరాంగారవృష్టిగురియఁ । బ్రళయకాలాభ్రగర్జావదావద సప్తురట్టహాసములబ్ర స్కాండమగల। దేవలోకజగీషచెంద్రిపురహంత। కామకామాంతకోద్భటాకారులగుచు । లంకపెడలిచి నోపిధిశలకవిడిచిచియ సురులుత్సాహములుగ్రాలనరుగువేళ॥ శా॥ ఆలంకాపురిలోవినంబడెన్నృగాలారావముల్భీతిఖే । త ళ్క్రూరతరాట్టహాస ములుమిథ్యాపుర్విలాపంబులు। వ్వేళఁ ద్వేలయుదాటనల్దెసలఁబర్వెఁ సాగరోల్లోలక । ల్లోలశ్రేణిచలింపగ్తోణిసడపాళు ల్రాలెప్రిలెఁగెఁయెల్॥ శా॥ రక్షస్సైన్యములోగబంధములుగృధ్రంబుల్నటించెంద్రిలో। కట్టోభంబుగవేఘముల్గిరిసెన్రఘ్తా తాసిమాంస్రాము । ల్పకుక్షేసమురాప్పునిప్పకలుగూబల్పొచ్చులగ్రాల్చెంబ । ద్మాక్షుండేప్పుడెమిమ్మాగెల్చునసపలాఁ కా శభూతంబునెఁ ॥ శా॥ క్రిక్కిఁసూరెలనర్వేసుతులురాకొంచియిందుసిద్ధఁవలెఁ । ఛాయేల్లోల్వగమాల్యవంతు డక్కడ భౌ మాంతరిక్షోదితో। త్పాతంబుల్దిలకించి దైవకృతముందప్పింపరాదంచుని । గ్భీతిఁ సైన్యముఖంబునన్నడిచెనిరెజాక్షుపిత్తౌప్ప వ హఁ॥ ఉ॥ మాల్యవదాసురుంకటులమాల్యవదాఖ్యనగంబులీనె । శ్చాయ్యమతోననేకదివిషద్రిపుసంగతుడైపటీరనై। గ్మాల్య లసద్యశోధనసమన్వితదాతధనార్థికోటిలో। గల్యతెగన్నకైవడిబ్రకాశితెశత్రులుభీనోందగఁ॥ గీ॥ విభుసితోర్యధయుర్యపక్ర మోన్నతిసాహ। సములుసూచిసకలసైనికులును । భయముమాలిమాలిపనుపునమృత్యువ । శాత్ర్మలగుచునడిచిరవరపురికి॥ చ॥ దనుజవరూధినీసలలితత్వరితాశ్వఖురాహతోర్వరా। జనితపరాగమింద్రపురిచక్కటికెంజనుటాప్పమీపురం । బనక దెదా కిగాదనుజముఖ్యులువచ్చెదరేడక్కైనబొం । డనిమునుమున్నధాత్రియమరాళికిదెల్పగనేగెనోయనఁ॥ మ॥ సురదంతావళ దానగంధలహరిఁసౌంపొంపసౌరాపగాం । బురుహాళిందఖిల్దబ్బృందమునుహామోదంబునంబైకొనం। జరసీలాచలధాసు రాసురబలస్తంభేరమోద్యత్కటాంతరవంచన్మదహాహారింపరిపులన్నక్సైపరెవ్వారలన్॥ ఉ॥ భూతలవీటికిగతిసపాధివి రోధులూనర్వజూడఖా । లైతినటంచువిన్ననయినట్టిక్రమంబునగాంతిమాసిఖ । వ్యోతుడువీరరాతుసభటోద్భటపాణికృపా ణదీధితి । వ్రాత్మునగప్పినఁగనెవిలగ్ధతద్దయపుల్లిక్కైవడన్॥ తత్సమయంబున॥ ఉ॥ ఆసురరాడ్బ్యయానకజయానకనాదము వాలకించెనో। వాసవమాతపోయియిదెవచ్చిరిదైత్యులునానెతింగెనో। తాసకలాత్ముడౌటవిభుతెఁగనెనోతెలియంగరాదు

—(✻ విష్ణుండు దేవసాహాయ్యార్థము మాల్యవదాదులతో సమరంబొనర్చుట. ✻)—

ల౹త్మ్నసరసోక్తులందనిపిజెందిముకుందుడులేచెజెచ్చెరన్॥ వ॥ ఈప్రకారంబునక్షీరాబ్ధికుమారితోడివిహారంబువారించిదనుజ సంహారంబునందు డెందంబుగీలించిసురబృందంబుమేలెంచిమహోత్సాహంబున॥సీ॥వనజమోహమునజేరినభాస్కరుడోనాగ శయకుశేశయమునజక్రమమర । గనికరంబుగనితాంబురుహంబుతగులీలనొకకేలనంబుజంబొప్పమీఱ। నంజనాచలమునపైన రుణాతిపమమిం చురహిమేనగనకాంబరముతెనర్ప । దొలువేల్పురాప్రతిమలచెకట్టడవుగండపెండెంబుడాకాలగండబూప। శ్రాజకతూణగదాఖడ్గసహితమహిత। గారుడసరథమెక్కిబంగరవుగట్టు। తుదనుగనుపట్టునీలతోయదమనంగ। శాత్రవ జిగీషనరుదెంచెజక్రధరుడు॥ తత్సమయంబున॥ సీ॥ తూలఖండములట్లుతునుకలైపాథోధరములరోదోంతరాళమునసెబిసెఁ సపతత్రములలీలశైలముల్దివిబ్రతిధ్వనులతోనొండొంటిదాకులాడె । శరనిధుల్లోతుసూపరసాతలముదోచఁజలువరా చెలులకంపెలుచలించె। గులశైలచలనంబువలనభారముమోయబెదరిదిక్కరులుగీపెట్టసాగె । విటిగిపెళపెళధరగూలెపిన తరులు॥గ్రహవిభునితేరిహయములపగ్గములువదలె। బ్రళయజంఝానిలాభీలపక్షిరాజ। పక్షవిక్షేపజాతిప్రభంజనమున॥క॥ పక్షీం ద్రప్రక్షహతదిఁ। క్షోణీరేణుపటలిప్రతిపక్షచమూ। రక్షోవీక్షలకప్రత్యక్షముగావించెభువనమంతయునధిపా॥ చ॥ హరిశర పఙ్క్తికంపెమునుపగ్గమడోగ్రగరుద్మరుత్పరం। పరలువిరోధిసైన్యములపైజనగూలెద్వజాతపత్రచా । మరసుభటప్రకాండ భుజమండలమండితమండలాగ్రము । లపురుహాసురుల్రథంబులును గాడ్పుడెజేజేప్పడిగొల్లనైనికుల్॥ చ॥ అమరులుపుష్పవృష్టిగురి యఁదివిజుంబురునారనాదిగా। నములురహించనేకజనంబులుగొల్పగజారణస్తుతు । ల్పరిమదమొనర్పవచ్చిరిఘభంజనుఁ డాహరియొత్తైరుక్సమూ। హమథితరాజముఁరవధుతారిసమాజముశంఖరాజమున్॥ చ॥ అసురుగడన్సురారిభటులాజయ శంఖరవంబువినులం।గదసినగుండెయల్ప్పగులగంపముతోడలలెత్తికాంచన। చ్ఛదరుచిమించునగ్గరుడుజక్కగనంగొనలేకభీతు లయి। యదెయిదెవాడెపీడెహరియంచుజలించగసైనికాగ్రణుల్॥ ఉ॥ గర్వముతోసుపర్వులకుగానసిసేయుగవచ్చినావిదె। స ర్వసమానలక్షణమునాలుహరినిలుపోకుమంచహం।పూర్విక తోగదాపరశుముద్గరతోమరపాణులయిమహాపర్వతరాజమున్మ శకపఙ్క్తులయట్లవిరించిరొక్కటఁ॥సీ॥వగ్నాబ్దగతినంపవానదైత్యులుముంపసచలుడైహరియంజనాద్రిదెగడె।శలభసంహతి లీలశత్రులొక్కటనూటగోదారగతినొండెగెశపుండు । మశకపఙ్క్తులయట్లుమార్తురుద్ధతిబూప గట్టుదాలుపుచెట్టుజెట్టుజెం దె। మకరవయిఖరివయిరినికరంబుచెలరేగవనజనాభుడువార్ధిపహిపహించె। బూర్వగివిజులుదివిజులపోలికినిగుడ । నయ్య నంతుడనంతాభనతశయుల్లై।ధారయుమధుమక్షికలవీకబనులుదాక। డెనెపెరతారిమధువైరిగానుపించె॥ శా॥ రక్షోరాజధ నుర్వినుక్తశరధారస్ఫాగపృద్వాయువే।గాక్షీణాస్త్రపరంపరల్నిగుడికీలాభీలతన్వచ్చిప। ద్మాక్షుంజొచ్చియడంగెనొక్కట

దదీయాంగంబునం బన్నగ । ర్భ ష్టిణావసరంబునఁ భువనముల్ వ్రాపించిలో నారహీఁ॥ అప్పుడు॥ సీ॥ పలుగనంబులువజ్ర పాణిమారొకానులీలరధికసారధులతో రథములడరెఁ। హరినీలశిఖరిగోరాఁడ దరొకానుజాడనిజయోధములతోడఁ గజములుల డరెఁ । బక్షితార్క్ష్యతసహింపనిచందమున నాశ్వికశ్రేణితోఁ దురంగమములడరెఁ । గదనమం దెటులైననిది మెదికకానురీతిహ రిపదంబునభటోత్కరములడరె । నడరినప్పుడెరధికదోరధికధన్వి । శింజనీఘోషములనుహ స్తికహుంక । రణములాశ్వికధి కాకరరవములు । భటకహాకహార్భటులునిరొపటలినెరసె॥ శా॥ ఆనక్తుంచరశేఖరుల్ గురియుదివ్యాస్త్రప్రవర్షంబులఁ । నానాశస్త్రపరంపరల్ పచుపయున్నారాయణుంగ్రమ్మిరం । దానుచ్ఛ్వాసములేనియట్లొక మహూర్తంబుయ్యెడం గంప డఁ । బ్రాణాయామపరాయణుండయినవిప్రగ్రామణింబోలుచుఁ॥ క॥ మినసమూహముబోరలమహాసిరధిఁగల గనట్లుహ రియుక్కరక్షు। స్సేనాధిపహానాస్త్రవి । తానములకుఁగలఁగకుగ్రతరకోపమునఁ॥ మ॥ అతిశీఘ్రంబునశార్ఙ్గమెక్కిడిగుణం బాఘీంతదీటుచుఁ । శతధారాగ్రములైమనోజవములైసంవర్తకాలానలా । ద్భుతకీలాభములైతనర్చుశరముల్ దోరంబు గానేసినఁ । శతశఃఖండములైరిరాక్షసవరుల్ సంగ్రామరంగంబునఁ॥ క॥ శ్రుతిదకశరములరిపో । సిఁగిచిహరియేయనసు రసేనలబడి మెఁ । జతురంగంబులుదిలశ । శ్చతశకణశస్సహస్రశఃఖండములై॥ ఉ॥ వాయువుచేఁబ్రభూతపుగువాసవలెన్నిజ శార్ఙ్గము క్తమౌ । సాయకజాతమద్దనుజసైన్యముముంచినసువశ్సహించినా । రాయణుఁడొత్తెనప్పుడయుగాంతకయోధర ఘర్షణోదిత । స్ఫామదభంగురాశనినిభధ్వనిధుర్యముశంఖవర్యముఁ॥ శా॥ ఆనారాయణశంఖరాజరవమిట్టట్టుగ్రమైవిద్వి ష । త్సేనాధీశులవీనులందోరణాఖిలంజెందిసింహాంబర । న్యానన్ర్గిలనేనుగుల్బెగడునట్లుండందమూర్ఛిల్లుచుఁ । దీనత్వంబున బ్రెళ్ళుమన్నుబగడల్ స్రుక్కింపుచుఁ స్రుక్కగఁ ॥ చ ॥ గతులుబుసానెనశ్వములుగంధగజంబులుమూర్ఛలెఁ రథప్రతతులత్రో వగట్టురదెబన్నమున్నెం దంబదాతిజాతియు । ద్భుతవిజయాంబుజధ్వనికిఁదోఁడుగ గేశవుఁడార్చిసంగర । క్షితదయద్రుపఁ దిశాకరు లుచేద్వదశార్ఙ్గగుణంబుదీటెనఁ॥ వ॥ వెండియునకుండలీశశయనుండు గుండలీకృతకోదండమండితకరుండయి గండుమిగి లిచండతరాఖండల మండలాగ్రనిభాఖండకాండ మండలాగ్రంబులంగోండలవలెదండిగల చండరాక్షసులగుండెలఁ బగలించు చుఁగండలనగలించుచు గోదండంబులఖండించుచుదోర్దండంబులందుండించుచుజోళ్ళంజించుచుఁ గాళ్ళంద్రుంచుచుం బ్రకరాలం గ్రొచ్చుచుడాకాలత్రవ్వుచు నెమ్ములరాల్చుచుగొమ్ములజీల్చుచు ఛత్రంబులఛేదించుచుగాత్రంబులభేదించుచు మెడలంద్రెంచుచు దౌడలనొంచుచుం జేతికత్తులంద్రోయుచుభీతజిత్తులం జేయుచుఁగపాలంబులనాస్ఫోటించుచుఁగపోలంబులనుత్పాటించుచునరం బులవదలించుచుశిరంబులవిదలించుచుభూషణంబులనూఁపుచుమాషణంబులసలుపుచుస్థైర్యంబులనెంచుచుశౌర్యంబులనడంచుచు ధ్వజంబులంజెడఁగొట్టుచు గజంబులంబడఁగొట్టుచుదొండంబులగోయుచు గండంబులవేయుచుఁజేరులకరుగుచు సూరెలదిరు గుచుభీతులవదీర్చుచు సూతులఁగడతేర్చుచు యోధులగట్టుచు బాధలఁబెట్టుచుబిరుదులంబాపుచుఁ గరదులఁబాపుచునెకరా డబూచినంచానమైమట్టుకై కువంబట్టకమెదిట్టతనంబుతో బెట్టిదంబుగనుపించు నెడంబ్రళయోద్దండమార్తాండ మండలం బుననుండి నలుగడలనిండకొనుకరమండలంబుల మెండునజాండోపరితరంగమాలికవలనందఁగలించు నభంగరొత్తుఁగ తరంగమాలికలతెఱంగున మహాగరుత్పరితగిరిగుహాకుహారసరణింబరతెంచు కాలసర్పంబులదర్పంబునం గప్పజిగిదలిర్పనుప రంబునంగప్పుకొని మిగులమెఱయుకాఱుమొగిళులవలనదిగ్గగనతలజలధారలతీరునందద్విశిఖంబుల సంఖ్యాతంబులయి నిశా టులశరీరంబులుశోషింపంజేయుచు నమృతాశనవైరులలోఁబఱచిముంచుచుఁ జక్రిమాషకులమర్మంబులునాటుచుఘనపింఛము లశిరంబులపయింబోరుగుచుమజియు నరిదిగానరిపుండరీకంబులుఖండించుచుఁ గాశిక్రతోషకరంబులై పరవాహినులయు బ్బడంచుచునత్యంతసంతాపకరంబులయి మెదిరించినవారికప్రతిపదంబుఁ బూపుచుగరుత్పరంపరాపరిణద్ధంబులై రుధిరం బు వెడలించుచు నప్రశమితప్రదీప్తశిఖిశిఖాప్రతీపంబులయి ప్రతిపక్షబలంబులపయిం బ్రవహించు నప్పుడు పద్మనాభుండు భ ద్రేభవరదుందుభీరవనిర్ఘోషంబున మెలంగుచుండియుమమ్మునొంచవచ్చుటమేరగాదని వారించుతీఱునసంచలతరంబులయి ఘీంకరణంబులొనర్చుచుఁ దదభిముఖంబుగాశరణాగతరీతింబడుగంధసింధురంబులకు హరిసారూప్యంబొసంగెనోయనసూ తనక్షతజధారాపూరంబుబుకెంబట్టుపుట్టంబుబుగాఁ గరాగ్రపరిసరపతద్రథచక్రంబులుచక్రంబులుగా విమతవిగతవిజయ శంఖంబులుదోలిశంఖంబులుగాఁ గ్రిందపడినవీరయోధబాహుకాండంబులు శయనీకృతబిలేశయప్రకాండంబులుగాఁ జెలు వొందునందుఁగ్రందుసేయుచుభూతప్రేత భేతాళకూశ్మాండబ్రహ్మరాక్షసపిశాచ శాకినీఢాకినీగణంబులదేవాసురగణం బులవలెద్వివిధంబులయి యాయుధాస్థిభూషణరజస్సికతాతలంబుననిలిచి మహాసింధురబంధురకబంధమంథాచలంబునడు మనిడుదనరంబులునూరారులొకకటిసెసి గట్టిగాఁజుట్టియిరుదెగలవారిరుదెసలంబట్టి శోణితాంబుధిమధించుచుందన్మధ్యం బుననుండిశాకినీభూతంబుల బాడవుగానెత్తినముత్యాలగొడుగుగ్రొత్తగాబాడమిన చంద్రుండనియునుబ్రచ్ఛన్నంబుగాము నింగియుండిబయలు దేఱినమోహినీభూతంబులచ్చరలనియునంగహీనంబుగాని మత్తమాతంగశవంబునకువెండియు రెండు

కొమ్ములిడి ప్రేతావేశంబునం బఱతేరనది యేచతుర్దంతదంతావళంబనియును శ్వేతాశ్వశవంబు లుచ్చైశ్శ్రవంబనియును విచిత్రవర్ణపతాకాకీర్ణ పటచ్ఛత్రచామరశకలావికలరథస్తంభజాతంబు పారిజాతంబనియు గమనీయసౌందర్యలీలం బఱలువడినకామినియిందిరాకామినియనియును బ్రహ్మరక్షోధన్వంతరిస్థూలకపాలకలశంబునం దెచ్చిననెత్తురసత్తైలం బమృతరసంబనియును నిబంధించితదర్థంబుగా నిరుదెసల పెద్దలును సన్నద్ధులై పెద్దయుం బ్రోద్దు యుద్ధంబు సేయు కోలాహలంబు కౌతూహలంబు గల్పింపగా వరించు విరించి పట్టి విపంచి పట్టి బెట్టుగా బొట్టకీతంబులందల వెట్టినట్టియెడ సజ్జగజట్టి మహారణ్యంబు సొచ్చిన కార్చిచ్చు పేర్చునం బ్రళయసముద్రంబు దొరసిన సంకర్షణాగ్నిభింబంబున మేఘజాలంబు పయినడరిన జంఝానిలంబు వేగంబున నంథతవసంబుపయి నొలసిన మధ్యందినసూర్యశౌర్యంబున నవార్యక్రౌర్యంబు జూపి రయాపురుషోత్తము డాపున నిలువ నోపక రక్కసావికలై బేరుండంబునకుం బాలుశరభంబులు గభసంబునకులుకు కోదమసింగమ్ములభంగంబునం గోదమసింగంబునకు నుఱుకుమత్తమాతంగంబు ఘటలయటుల మత్తమాతంగంబునకుం బరచు వ్యాఘ్రంబుల శీఘ్రంబున వ్యాఘ్రంబునకు వెఱచు కురంగంబుల తెఱంగున నిలిచిన చో నిలువక నొండొరులం బిలువక తిరిగి చూడక బడినకత్తులెత్త జేతులాడక హతశేషులైన దోషాచరులు విముఖులై లంకాభిముఖులయి పఱచిరయ్యెడ॥ క॥ పాఱెడి రిపులరణస్థలి। బాఱెడి బహురుధిరనదుల బ్రతిబలముల పై। బాఱెడిశరముల గ

—(※ సుమాలివిష్ణువుతో యుద్ధము సేయుట. ※)—

నిసొంపారెడిమది శంఖము నొత్తె హరియవ్వేళన్॥ మ॥ అరిచే నొచ్చిన దైత్యమై పరచు సైన్యంబుం జయోత్సాహినా। హరి నీక్షించి సుమాలి రోషవివశుండై చండకాండంబులన్। హరిరోజాశుగవృష్టి మాన్పి గవినీహారచ్ఛటల్ గప్పవె। ఖరిమైయమ్మాపుల ముంచిది కురులం బ్రువంగా బేర్చి పెల్లార్చినన్॥ శా॥ ప్రావృట్కాలఘనాళ్చటుల్ వ్వాని శిఖిప్రాతంబులే తెంచున। ట్లావీరాగ్రణి సింహగర్జవినిమున్నాపన్నులై చన్నయ। ద్దేవద్వేషులు గ్రమ్మఱన్మరలి బుద్ధిస్థైర్యశౌర్యాఢ్యులై। గోవిందున్ వెసం దాకి మున్నటివలెన్ ఘోరంబుగాం బోరగన్॥ చ॥ అపుడు సుమాలి హేమకవచావృతుండై నతటిద్ఘనంబుతో। నుపమకు వచ్చి రత్నకటకోజ్జ్వలమాకరమెత్తి యుతరాల। ద్విపముపలెన్మకుందు బఱతెమ్మని పిల్చుచుం గేకవ్రేయుచు। స్వపులశతాంగము న్నఱియ వేచనిమారొరానివిక్రమించినన్॥ మ॥ సరసీజాత్ముండు మందహాసముదనర్పన్ బ్రోల్లసతుండలు। స్ఫురితంబైన తదీయసూతుశిరముచ్చోద్రుంచి యుజ్జ్వోదుమై। శరసంఘంబులు నించి యూర్చినరథాశ్వంబుల్ నిజతుత్తలే। మిరథంబిష్పకనేగ దత్సమరభూమిం బాసియుద్భ్రాంతిమై॥ ఈక్రమంబున॥ ఉ॥ భ్రాంతములైరథాశ్వములు పాఱసుమాలియు నిల్వలేకను। ద్భ్రాంతివహించె నింద్రియపరంపర నిల్వని భ్రాంతచిత్తున। ట్లంతపరాఙ్ముఖుండయిన యన్నగనుంగొని మాలి వచ్చి శ్రీ। కాంతుని దాకెయుద్ధకుతుకం

—(※ విష్ణుదర్శనముచే మాలియను రాక్షసుడు మడియుట. ※)—

బున స్సైమరథాధిరూఢుండై॥ వ॥ ఇవ్విధంబున బ్రతాపజితాంశుమాలియగు మాలి వనమాలిం దాకి మహాసాహసంబున॥ మ॥ ఘనకోదండగుణారవంబు దశదిగ్భాగంబులన్ నిండగాం। చనపుంఖాంచిత బాణముల్ దొడిగి లక్ష్యంబైన శ్రీవత్సలాం। ఛనువక్షంబున దూరనేయనది గ్రౌంచంబుం బ్రవేశించు హం। సనికాయంబులలీలజొచ్చె చననిచ్చన్నుండె దేవౌఘముల్॥ ఉ॥ మాలిధనుర్విముక్తశితమార్గణముల్ శతకోటికోటుల। వ్వాళనిజాంగమున్దూరసి వేదనసేయగ ధైర్యసంపద। న్నాళిబయోజనాభుడురణంబున నింద్రియజేతయాంధులం। దాలిమి మై సహించిన విధంబున రాముని పాలవింటి వే॥ క॥ ఈక్రమమున మాలిభుజావిక్రమమును నొచ్చి మెచ్చి విష్ణుడు శార్ఙ్గా। వక్రజ్యారవమఖిలా। శాక్రోడము లావరింపసంరంభమునన్॥ చ॥ కులిశసముజ్జ్వలద్విశిఖకోటులమాలిశరాళి ద్రుంచితె। జ్జలదనిభాంగమున్న దియశార్ఙ్గ మెఱుంగులబోలువాలుతూ। పులునిగిడింపగా నసియుబోయి తతదీయశరీరరక్తమున్। బలువిడి గ్రోలె మున్నమృతపానముసేయునరౌఘమున్వలెన్॥ చ॥ మదమిటులార్చి పేర్చి వనమాలిచలంబున మాలి మాళిప। ల్చిదురుపల్లై ధరన్గలయజేసి శరాసము ద్రుంచి బెకెరేమున్। బ్రదరము పాలొనర్చి హయపాటనముంగొఘటియించి సూతునిం। దుదిగన జేయవాడు విరథుండయి చండతరాగ్రహంబునన్॥ మ॥ గదకేలంగొని శృంగవద్గిరిరహిన్ బ్రాగావంబు పై నుండియు। స్పదమై కేసరిడిగ్గులీల రథమంతన్ డిగ్గి పల్మారులు। గ్గదజక్రాకృతి ద్రిప్పుచుం గదిసి నాగద్వేషిమూర్ధంబుని। ట్టదరంగొట్టె మహాద్రివజ్రహతి ప్రయ్యంజేయు జిష్ణుం డవలెన్॥ ఉ॥ మాలిగదాహతిం బిలుకు మాలిపిహంగమమౌళి వైష్ణవుం। డాలిపయోధి మున్దిరుగుతోర పుగట్టువలెన్ జలించియు। వ్వాళబరాఙ్ముఖుండయిన వెన్నుడు నివ్వెరనొందె నందున। న్మాలనియూర్వ రాక్షసులు మింటను పర్వులుపిచ్చలించగన్॥ అప్పుడు॥ చ॥ గరుడుపరాఙ్ముఖత్వమును గన్గొని తుల్యరిపులార్చుపేర్మిమునన్। సురలభయాకులస్థితియు జూచియుచేమిఖ గెంద్రయంచు శ్రీ। హరితసహస్తపద్మమున నాతని మస్తము సంస్పృశించియా। తురత హరించి శాత్రవునె కుఱ్ఱన జేసి పరాక్రమంబునన్॥ ఉ॥ కేలి సుదర్శనాయుధము గేశవుడంపయుగాంతపావకా। భీలమహాస్ఫులింగచయభీషణకీలకరాళమైలయో। ద్వేలఘనాఘనోద్గళితదీర్ఘతరాశనిభూరిఘోషమై। మాలిశిరంబు ద్రుంచె క్షణమాత్రము దివివేల్పులుబ్బగన్॥ క॥ చక్రాహతిసిక్రమమును। నాక్ర[illegible]త్రవో స్తమాంగముదెగిభూ।

చక్రమ్ము గకకావికలంబు సేసెఁ జక్రకరాసిచ్ఛిన్నోగ్రశైలములీలన్ ॥ శా ॥ ఈలీలన్ హరి మార్కొని ద్రుంచుట సురల్ దేవేంద్రాదిదిక్పాలకు
ల్బాలన్ సంతసమంది దివ్యసుమవర్షంబుల్ ప్రవర్షించిరి । ద్వేళన్ దానవధంబు కన్గొని సంఘటించి శోకానలజ్వాలల్ గ్రాల ద
దగ్రజుల్పొగడుచున్ సైన్యంబులతో బాఱగన్ ॥ శా ॥ లంకాపాగముపట్టి పట్టి రిపులన్ లక్షించి తాత్యుగ్రుఁడు సాహంకారస్థితి వెం
బడిబడి స్వపక్షాఖిలవాతంబునన్ వ్యంకల్ వారొకానరేజేయమూలములలిల న్వారలుద్విగ్నులయి । బింకం బేదిచనంగ గేశవుఁడు
గంభీరాట్టహాసంబునన్ ॥ స్రగ్ధర ॥ బెదరించు న్బెట్టుమించు న్బనుశరములచే భీకరస్ఫూర్తి మించున్ । గుదియించన్ గోపగించున్
గుదమ్ముసలములన్ గొట్టి బాదించఁడంచున్ । న్గవగొంచు న్గండడంచున్ ఘనపరిఘములన్ ఖడ్గమున్ గైదరించున్ । వినళించు న్వేఁబడిం
చున్ విసువక సురలన్ విష్ణుఁడీరీతి ద్రుంచున్ ॥ అప్పుడు ॥ మ ॥ జహదస్త్రంబులు తతురంగముఁబతచ్ఛత్రధ్వజంబున్ క్షిపద్బహుశీర్షం
బునటకబంధముగ శల్రక్తంబు ధావద్భటం । బుహసస్ఫోటితమువిస్రవచ్ఛ్రమపయఃపూరంబునై యుండి రాగృహిచేశత్రు
బలంబు పెంపు సెడి పాఱెన్ దక్షిణాశాగతిన్ ॥ క ॥ హరి వెను వెంటం దగిలిన । కరినివహము చందమునఁగ కాకపిలగుచున్ । హరి
వెనుదగిలినఁ బఱచిరి । కరినివహముతో డరిపులు కాకుత్స్థమణీ ॥ గీ ॥ ప్రళయజంఝూసమీరంబువలన జెదరి పఱచు కాలాభ్రములు
లీలబఱ్మ రాభ । శార్ఙ్గకోదండనిర్ముక్తసాయకములు । పవనహతి దైత్యసంఘముల్ పఱచె నపుడు ॥ చ ॥ గరుడతురంగ నందకవిఖం
డితదానవరాట్టసమ్మతా । భరణరుచుల్ గంతములబర్వె ఘనాఘనకోటినుండి ధా । సురగతి మించు మించులన సోణిపయిన్ హ
రికుంకుమాంబుపు । ల్గురిసెను తెఱంగున దారిగె గ్రొత్తగనెత్తురు టేటులత్తఱిన్ ॥ మ ॥ ఘనదైతేయఘనాఘనప్రచయమాకా
శంబునం దాజనార్దనపర్జన్యనియుక్తిఁ జెందిరణపర్షావేళ వర్షించె నూతనకీలాలము హారి । యాక్తికలసద్వర్షోపలవా
ప్తిఘటా తనికాయంబను చాతకప్రతతికుత్సాహంబు గల్పించుచున్ ॥ ఈక్రమంబున ॥ మ ॥ గమకంబుల్ సెడి కైదువుల్ విడిచి యంగంబు
ల్సెమర్పన్నిరూఢమహాప్రాణభయంబునన్ దలలు వీడన్ రక్తరమ్ముల్ గ్రక్కుచు న్విముఖత్వంబున బాఱు రాత్రిచరుల న్వేన్నాడిమ

—(* మాల్యవదాదులు యుద్ధమున నుండి తొలగుట. *)—

న్నాడి వి । క్రమమునం బాపుత్రివిక్రముఁడు మ్మరలి చకకా జూచి రోషంబునన్ ॥ చ ॥ రణనయవేదియద్భుతపరాక్రమవంతుఁడు మాల్యవం
తుఁడా । క్షణమున వేలదాఁటి చను సంద్రము లీల స్వకీయవాహినీ । గణము గ్రమించి యాహరి ముఖాముఖికిం జని ప్రజ్వలత్రిధా ।
రణనయనంబులన్ని డుగురుల్సెదరం దలయూచి యిట్లనున్ ॥ ఉ ॥ ఒప్పునెసీకమానవయయోరణధర్మము వీరధర్మముం । దప్పి భ
యార్తులై పరచు దైత్యుల వెన్కొని హింస సేయగా । నిప్పని హీనుఁడైన ఘటియించునె భీతులద్రుంచువానికిం । జెప్పెడిదేమికీర్తి
యు సేమము స్వర్గము గల్గ నేర్చునే ॥ చ ॥ సమరపరాఙ్ముఖుం జొడరి చంపిన వాఁడెటువంటి మంచి పుణ్యములొనరించినఁ బొంద
యఁ డంద్రు దివంబదియట్టు లుండెఁగా । య్యముఘటియింపసంతప్రియమైనను నేని డెయున్న వాఁడబూ । పుముభుజశౌర్యమీఁ క
ఱచిపో మెడి దైత్యులఁ గాకనేటికిన్ ॥ క ॥ అనిపలికిమాల్యవంతం । బనుశైలము లీలనిశ్చలాత్ముఁడై । నిల్చిన మాల్యవంతుఁ గనుగొ
ని । కనుఁగొనఁ గెంజాయవొలుకగా హరిపలికెన్ ॥ ఉ ॥ ఓయి నిశాచరప్రవర యొప్పుగ నిప్పుడు పల్కితీరణ । న్యాయము లెందు వ్య
బోయెసురనాథులదో లెపుచోటు జాలుచా । ల్యాన్యాయముచేత గా దెజయమందుట మీరు జగంబెరుంగదే । న్యాయము మేము ద
ప్పమొకనాటికి జెట్లనవిన్మ తెల్పెదన్ ॥ ఉ ॥ మున్ను విధాత మీకు వరముల్ కరుణించుట జేసి త్రోయరా । కిన్ని దినంబులును వేసుకు
మి యుంచితి వేల్పులు మాకు ప్రాణముల్ । విన్నదనంబువారికొదవించిన మిస్సుర సాతలంబునన్ । మిన్నక యూరినన్ వెఱచి మీన్ని
క్రొకినబట్టి చంపుదున్ ॥ మ ॥ అమరుల్ మీవలనన్ భయార్తులయి నన్నర్థించినన్ దైత్యులన్ । సమరక్షోణిజయింతు బొండని ప్ర
తిజ్ఞాపూర్వకాభీతిదా । ననునుఁ బ్రేచ్చి శుభీప్తినున్న శరణన్నవ్వందినన్ బ్రాలినన్ మిముఖండింపకపోవనన్ననతఁడున్ మేలంచుం
బెల్లాస్పచున్ ॥ చ ॥ కనుగవ గొప్పనిప్పులొలుకన్ బటురోషరసారుణాబ్జలో । చనుఁడగు విష్ణుమీద నొకశక్తి మహాభుజశక్తి
బూచ్ఛవై । చినసది ఘంటికల్ రొదలు సేయగ మంటలు మింటనంటగా జని హరి రొమ్మున స్మరసెజాలఘుని స్థితచంచలాద్యు
తిన్ ॥ మ ॥ దనుజారాతి యు నంతఁ బేసుర పునందళ్గొత్తు ఘోరసా । ధనముం గ్రమ్మ బూని శాత్రవుని మీద న్వైవ సేనాని పం
పినశక్తిం బలెమాల్యవంతు నెదజొచ్చెన్ ప్రచ్ఛిదానన్మహా । శనిపాతంబున గూలు నీలగిరియో జన్ ప్రాలె వాఁడుర్విరన్ ॥ చ ॥
తొడగిన జోము వ్రయ్య బగదోర పునెత్తుట పోగియాగతన్ । బడిమరికొంత సేపునకు బైకొను శ్రాంతి దొఱంగి స్వస్థుఁడయి । యాడ
రినిశాచరాగ్రణి మహోద్రిపోలిక సస్ఫి రాకృతిం । దడబడ కేగుదెంచి హరిదారొకానిమారొకానివిక్రమంబునన్ ॥ మ ॥ రటదత్యు
జ్జ్వలకింకిణీశతసహస్రస్ఫారకాన్తాయ । స్ఫుటశాతోత్కటకంటకప్రకటమై పొల్పొందు శూలంబుమి । కుటపుం డెంపున
బూని కేశవుని వక్షోదేశముం గ్రుమ్మి యం । తటఁ బోక బ్ది విజారి ముష్టి నిహతింధాటిం జెరోషంబునన్ ॥ ఉ ॥ ఆతని సాహసంబునకు
నచ్చెరువంది నియచ్ఛరక్రజం । బాతరి మేలుమేలనుచు నార్చిరి దైత్యులు మాల్యవంతుఁడీ । రీతి ముకుందు నొంచి యరదేనిలు మంచు ఖ
గేంద్రు మోము ని । ర్ఘాతము బోలు ముష్టిహతి ఘట్టన సేసి పరాక్రమించినన్ ॥ ఉ ॥ పక్షికులేంద్రుఁడల్గి నిజపక్షపరంపర బుట్టు గా
డ్పునన్ । రాక్షసరాజసైనికులరాయిడి జేసినబంధ టాకులు । ట్లక్షమతక్షణంబయినన చ్చటనిల్వగలేక బెండులయి । దక్షిణవార్ధి

లోబడినన్ ద్వైపవశంబునలంకఁ ద్రోపఁగన్ । అంత॥ మ॥ వినతానందనపక్షమారుతహతిన్ విభ్రాంతులై మాల్యవ । ద్ధనుజేంద్రం
డటనిల్వఁగూడక సహోదర్యాప్తమిత్త్రంబుగా । జనియెన్ లంకకు సిగ్గుతో నిటుల గంజాతాక్షుచే కుంఠమై । గ్లనిలో నొచ్చి
రసాతలస్థులయిరయ్యా దానవుల్ రాఘవా॥ గీ॥ కలయ సాలకటంకటకులము వార । రదికులమ మాల్యవన్ముఖ్యులాహవమున ।
రామ నీచేత హతులైన రావణాది । దనుజవరులు పులస్త్యగోత్రంబువారు॥ గీ॥ రావణాదులకంటె సర్వక్రమక్ర । మక్రమంబున
ఘనులైన మాల్యవన్ముఖు । కాసురగ్రామణులఁ గెల్వ హరికిదక్క । నలవియె తదన్యులకు కులభానుకులవరేణ్య॥ చ॥ హరి హరియించు మే
మునఁగనన్యవ లెన్విన నేల నీ వెఱ్ఱి । హరివిపుడాలకించిన మహత్త్వము నియదీ శంఖచక్రము । లరరము లంబు నక్కిద్ది విజకటుకలం
బొలియింపమానుష । స్ఫురణజనించి నాడవు ప్రబోధనిధుల్నినుఁ గందురాత్మలన్ ॥ ఉ॥ దుర్మతులెచ్చినసధికప్రోహము సే
యునెడన్ జగంబునన్ । ధరణముదప్పనప్పడవతారములెత్తి విశిష్టరక్షణల్ । కూర్మినొనర్చి దుష్టజనకోటిహరింతు పురావణా
దిసు । షట్కర్మపరామరారిగిరిశయుక రాబఘువంశశేఖరా॥ మ॥ అలపౌలస్త్యులకంటె పెద్దలగు పూర్వోత్పన్నులంకవా । రలు
త్రాపింపుచు శౌరివయిరముననీరత్వంబుదీటన్ రసా । తలమా భీరులు చేరటన్ జెలిపితిండర్వాతిష్ఠ త్తానెలవన్ । దెయంగ చెప్పె
దనాలకింపు ముక థాధీవావధానుండవై ॥ వ॥ అనికలశజుండు మున్నుదన్నుఘువీరుండడిగిన ప్రశ్నంబునకునిట్లనదత్తరం
బొసంగినవాడయిమఱియునిట్లనియె ॥ సీ॥ అమరలోకముజోకనాలోకనీయమై యేలోకముసమృద్ధినిఁబొనర్చు । గనులాస్త
కమలారికాంతులొందక యెవ్వేస్థలములరత్నప్రకాశముల వెలుగు । బలిసి శౌచరసార్వభౌముననజ్ఞావిశేషమునసే భువనంబు
సౌఖ్యమునను । భోగవత్యాపగాంభోజగంధానిలవ్యాప్తినేనేల పుపావనతజెందు । హాటకేశ్వరసేవాగతాగతాహి । కన్య
కానూపురార్భటి గళజసుఖము । సంగుసేపదమట్టి రసాతలమున । సుండియంతసుమాలిదానొకరునాడు॥ మ॥ ధరణీలోకవిలో
కనోత్సవమెదన్ దారోపి నన్నస్వర్ణాద్రితుం । గరథస్థుండయి పుష్పకైకసీజాంకంబకరరాజంచలా । స్ఫురితేడ్గైతగనీలమే
ఘువలెన్ భూపాలనర్గాద్రిడయి । సరిదంభోధివనప్రదేశములసంచారంబుగావింపగన్॥ లయగ్రాహి॥ చారుపదనూపు
రములారభటిమీఱమణిహారములు చక్కగవలదారసిల మేలౌయ్యారములు । నచ్చరలు పేరిణిసటించవరచారణులు దేవయవధా
రసిజతైకై । వారముఖ్యటంపబలుమాఱు వెలిచామరముసూరెలవియచ్చరకుమారికలువేవన్ । జేరుగలపుష్పకము పైరుచిరలీ
లగురుజేరజనుధీమనిగుజేరుబొడగాంచెన్ ॥ ఉ॥ కాంచిసుమాలివెండియునెగాదిగజూచికళాసియూధినూ । హించగవీని
బోలగలడేసులసేదారయుట్టిపుత్త్రునిం । గాంచినవిశ్రవోమునిచిగామరిభాగ్యమయారెరాక్షసు । ల్గాంచని సౌఖ్యమీద్భశు
నిగ్రైకసివిశ్రవుజేరికాంచినన్॥ వ॥ అనిరక్షోహితకార్యకాంక్షియగుసయ్యాదిత్యవిద్వేషియో । జనగావించి మక్త్రసద్మయ
గుశ్రీచందానవింపొందునం । దనమోమాదరపూరితేక్షణములన్ దర్శించి పంశంబుమ । న్ననుపాయంబొకటేగణితిపినమం
చుంగూమిలితోనిట్లనున్॥ ఉ॥ మానినియౌవనీమయవిమానమునుపైజనువాడువిశ్రవో । మానికుమారుడీశ్వరసమానుడుదగ్గి
శయేలు నెప్పుడున్ । వీనిజయుంచుపాటిరణవీరులుగల్గుమరశ్మసామని । శానుసిభార్యవయ్యతనివిసధుమణిన్ భజియించితే
నియున్ ॥ సీ॥ పౌహిత్రకులముచేదమకుమేలగుసంచుబిత్పదేవతలుమనుప్రియము గందు । రాడుబిడ్డయునిల్లుడసినేడుకలు
సేయగలిగెగాయనితల్లి మెలమిబొందు । గన్యకాదాతాభిగణ్యపుణ్యఫలంబుతదకుజేకురెనంచజనకుడలరు । వరుస
తోభోగించివగములీయాదలంచియునలేదుగంధర్వులాశ్రయంతు । రాక్షసజామణిజనియించెనన్నమాట । నట్టికన్యయసామా
న్యయనియెఱిగి । కుపలయోరూపశీలభంగులకుదగిన । విభునెదకిపెండ్లిసేయించి వెలయగరుడ॥ మ॥ తనుజామత్రవు
గాపువంశమునసౌందర్యంబునన్ సద్గుణం । బుదశ్రీదేవికిసాటిసేయదగునన్ బూబోడిమావానికి । వ్వనియేబంధుపుపేడగా
వెఱచుత్రబత్యాఖ్యానశంకాప్రిజ । వ్వనివయినన్ దినముల్లద్రిమింపబడెనుద్వాసాహపూర్వనిన్నానమిన్॥ చ॥ కపటడశాడిగూతు
రినిగాంచుటమేలగునయ్యునన్ నొకరూప । క్షమునవిచారహేతువనికాంచెదనెట్లగునన్నసన్నినం । శముగురునన్నయంబునతిసం
తతికన్యదురాత్మమైన నొప్పమియపకీర్తియున్ సకలబాంధవనిందయునొందుగావునన్ ॥ ఉ॥ దీనివరించపీడనచుదేవు
డెఱుంగునొలేకెఱుంగఁడో । కానితదన్యుడల్లెఱుగు గాననెఱుంగ నితండునీవిధుం । డౌననితల్లినీవలన నవ్వయమొప్ప

—(* కైకసీపుత్త్రార్థినియైవిశ్రవసునొద్దకుబోవుట. *)—

ప్రసిద్ధిగాంచునం । చేనునునెల్లబాంధవులు నెన్నుదుమిప్పనిదీపుటవేయనన్ ॥ ఉ॥ కమ్మలడాలుచెక్కులధరద్ధగలీనమొ
గంబువాంచికా । నిస్మనిలేచిసిగ్గుమది నెకొరగనమ్రొక్కినదండ్రినైతిమా । యమ్మనుపుత్త్రులంగనిశుభాస్విత వయిమను
మమ్మహామునిన్ । సంమతిగొల్చినీవనిప్రసన్నతదీవనలిచ్చిపంచినన్॥ సీ॥ నఖరుచుల్ఛరణారుణచ్ఛాయలనుగూడియలరకుం
కుమగంధమపనిసొంపఁగ । రమణీయమణినూపురధ్వనుల్చూచిపక్షులగుద్విజాతులపలుకులనుసరింప । సొగసవాలువెఱుం
గుచూపులాశావీధికలగల్వవిరిమేలుకట్లమర్ప । కరపల్లవశ్రీలుగంకణారవముచెగోయలయెలనాగగుంపుపిలువ । గాంచి
కాఘంటికలుమ్రోయుసంచితోరు । కదళికలుమీఱఘనకుచకనకకలశ । యుగినిగన్నిగలొలుకనయ్యావిదశోభ । నాకృతినిసి

జేరెం బౌలస్త్యునాశ్రమంబు॥ క॥ కాంచనపాంచాలికవలె । మించినయక్కాంచనాంగి మెయిజిగి పయివ్వా । పించఁగ గాంచినతరువులు । గాంచనతరువుల తెఱంగుఁ గైకొనెనచటన్॥ క॥ సాయమున నమ్మునికెందో య । సాయకమనరమణి యొంటు లంజనిమోహంబునన్। జేయుచు రెండవసాహా । నాయకుఁడనదగు పులస్త్యనందను జేరెన్॥ ఉ॥ చూచి మరీచిమాలిరుచిజి గ్గెఱుఁగుపన్నిరులకత్తితో । నాచెలి యిచ్చమెచ్చుకొని యాతని మ్రోలనతానసాబ్జసం । సూచితలజ్జయైనిలిచి తూఁగెడుబదా గ్రముసక్ లిఖించుచున్ । వేచినయంత పౌమునిప విశ్రవుఁడున్నెర వెర్చి ముందరన్॥ సీ॥ తొలిపియాచేరులంతేపికన్నులదాని ములుకనవ్వులముద్దుమోముదాని । వెలయుసంపెఁగ తలవెండ్రుకల్గలదాని బసమించునెలవంక నొసలిదాని । గన్నుడ లార యుబంగారుచెక్కులదాని వీడెపుకావిమోవిదాని । నుబ్బుసిబ్బెపుఁగబ్బిగుబ్బచన్నులదానిఁ బిడికిటనడఁగునెన్నడుముదా ని। మెఱుఁగువలెదళుక్కుతళుకనుమేనిదానిఁ । గన్నెపాయంబుచేవన్నెగన్నదాని । దోరపుపిఱుందుదానిఁ జెందొడలదాని। సొగసునడదానినకర్కన్నె జూచె నతఁడు॥ ఉ॥ చూచినవిస్మయాత్ముఁడగుచున్ మునియొవ్వతె దేమి నీదుపే । రేచెలిలేకనొంటిని టకేటికి వచ్చితివెవ్వరైన నే । రేచిరొనీవె వేడ్కఁ గుఱఁజరింతువె దోకల్గినమాటకల్గిన । ట్లోచెలి దెల్పుమన్న నదియున్ గరముల్మొ గుడించి యిట్లనున్॥ మ॥ కరుణాసాగరనేసుమాలియనురక్షస్స్వామిగారాబుకూఁ । తుర్ఁబుష్పోత్కటచెల్లెలప్రహీవపీఁ తున్ గైకసీసంజ్ఞ చే । గురునిర్దేశమునన్ భవచ్చరణముల్ గొల్వంగ వాపచ్చితి । స్పరికించందగు నామనోరథము మీభవ్యప్రభా వంబునన్॥ వ॥ అనిపలికినయచ్చిలుకలకొలికిపలుకులు విని తనమునోదృష్టి నదివచ్చినరాక యెఱింగి సుగుణాభినందనుండగున ప్పులస్త్యనందనుండిట్లనియె॥ మ॥ కలకంఠీమణినీమనోరథము నేఁగంటిన్ సుతాపేక్షని। దులకున్ వచ్చితివైన సంజకడనన్నుం జేర్చి మాటాడుటన్ । ఖలులౌ రాక్షసులుద్భవించెదరు నీగర్భంబున న్నావుడున్ । జలిభీతిల్లివినీతి మ్రొక్కి వచియించె న్విశ్రవో బ్రహ్మతోన్॥ మ॥ అనఘామ్మాడవబ్రహ్మవయి విబుధలోకారాధ్యశీలుండవై । మనునీతేజమునన్ జనించినసుతుల్ మాంసాశు లై పుట్టవ । ర్తనులైసాధువిరోధులై మెలగుటహ్హా యంబె గుణస్ఫూర్తిచే । నినుఁబోల్పందగు సత్కుమారకుల మన్నింపంగ దే నాప్రుసన్॥ మ॥ అలపౌలస్త్యుఁడు గన్నులంబలికెఁ గన్నె న్నాలదోషంబునై । దలకేకాదు విధాతకైన వశమే తప్పింపనిం కేలచిం తిలునీపుత్రులయందు మేటియనగాదీపించు విద్యాగరి । ష్ఠులలో శ్రేష్ఠుఁడు బ్రహ్మనిష్ఠుఁడు కనిష్ఠుండిందుబింబాననా ॥ క ॥ ననుఁ బోలుబ్రహ్మనిష్ఠ । నినుఁబోలు ప్రతాపరుచుల నేనయువినీతిన్ । నినుబోలు నకుమారుఁడు । మనునాతనివలనఁగులము మనికెతమేలా॥ వ॥ అనిభవిష్యదర్థంబు వివరించి విరించిపౌత్రుండు పుత్రకాంక్షులాచరించి తనువరించి మరులునందీవరించిన యా

—(✻ రావణకుంభకర్ణవిభీషణులజననము. ✻)—

కన్యకకు గర్భదానంబుం బ్రసాదించిన॥ సీ॥ మేరుశృంగములపై మేఘముల్ డిగురేఖ నాఁతిచూచుకములు నల్లనయ్యె । దౌ హృదశ్రీనిల్చు ధవళాంబుజముపోల్కిఁ దెలిగంటినెమ్మోము తెల్లనయ్యె । గృశదైత్యజాతివర్ధిలునిట్టులన రీతిఁ గలకంఠి లేఁగౌ నుబలితమయ్యె । గర్భగర్భకతనూకాంతిబైలగులీల విమలాంగినూగారు విపులమయ్యె । నలరుబోడికినొకయడుగామడ య్యె। గిరవాణికిజిట్టుముత్తారమయ్యె। నబ్జపాణికి మంటిపై నాసయయ్యె। సైకతశ్రోణికిఁ బ్రసూతిసమయమయ్యె॥ క॥ భు వనముబునలఁకమునుబసు । దివిజులడలఁదనదుగుం డెదిగ్గ మునఁగ రా । హువుశనిమొదలగుదుర్గ్రహనిహామునికట స్థలమున నిలిచినవేళన్॥ సీ॥ పిడుగుచప్పుడుతోడ బెడఁగు జేగురునిండుచాయ జేతెఱుదదరాస్యములతోడ । నిడుదకోఱలతోడ నెఱయఁగాటు కరాశియైనట్టుగనుపట్టు మేనితోడఁ । జుఱుకుచూపులతోడ జ్యోతిర్గ్లకారుణారుణములౌకబకుపెండ్రుకలతోడఁ । దామ్రోష్ఠములతోడ దారుణాహులలీల వెలయువింశతిభుజార్గళులతోడ । భయముబీభత్సమొలయురూపంబుతోడ । గైకసీభామినీమణిగర్భమునను। హుంకృతుఁడగు రాక్షసుండొకండుదయమయ్యె। గాఁ గూటంబువారాశిగనినయట్టుల॥ శా॥ ఆరక్కోవరుడుద్భవించునెడ గృధ్రారావముల్మించెనే । దోరక్తంబులు మేఘముల్గురిసె నాందోళించె భూతావళుల్ భీరుత్వంబెనసెన్ సు రౌఘములు గంపించెన్ సృగాలచ్ఛట । ల్భూరిజ్వాలలువాంతిసేసెరవిదీప్తుల్మాసె మ్రోసెన్దిశల్॥ క॥ ఆవేళఁ బుత్రజన్మము భా వించిపులస్త్యసుతుఁ డుబ్బుటెంచిదశ। గ్రీవుండనుపేరతనికిఁ। గావించియథోచితంబుగా నున్నయెడన్॥ ఉ॥ వెండియు విశ్ర వస్సునితవీర్యమునన్ బలఁ చూలుదాల్చి। బ్రహ్మాండవిఖండనోద్భటతరార్భటి మీఱెడువానిఁ గుంభక । ర్ణుండనుపుత్రుఁ గనెన్ సురవరు లైగడొందగగాంచెనంతన। య్యండజయానశూర్పణఖయందనయంగని మెన్న మంబునన్॥ తదనంతరంబున॥ మ॥ గుణరత్నా కరుఁ డింద్రియార్థమమదకూరాహీవన్యాశుశు। క్షణివిద్యానిధి విశ్రవఃకులహితాచారాశ్రయుండార్యపో। షణచింతామణి సర్వభూతకరుణాసంగాత్మకుండౌ విభీ । షణుఁడున్ గైకసిగర్భవార్ధిబొడమెన్ సంపూర్ణచంద్రాకృతిన్॥ గీ॥ ఆకుమారత్ర యంబునకాగమోక్త। మార్గమునదండ్రిజాతకర్మంబునామ। కరణములు మున్నుగాఁగలకర్మతతులు। క్రమముననొనర్చియు పనయనములు సేసె॥ వ॥ ఇత్తెఱంగున నవ్విశ్రవస్తనూజాతులుపనీతులై తండ్రివలన నఖిలవిద్యావిశేషంబులెఱింగి చిత్రభానుత్ర యానమానులు నుదినదినప్రవర్ధమానులునై వెలయుచుండిర య్యవసరంబున॥ సీ॥ అలతిగట్టులుభుజార్గళనిరర్గళతను త్పాటించి

కందుకప్రౌఢిఁజూపు । నుడువీథినారసిపోయెడువిమానములందు కొనిబిట్టు నేలతోఁగొట్టి యార్చు । నాభ్రమోన్నతభూరు
హములు దాబడఁద్రోచి పరమానులడాసి పరిహసించు । శరభసింహమదేభసమితిసీడిచి తెచ్చి గట్టిగా దామెనఁగట్టివైచు । గ
రుడగంధర్వపన్నగాగ్రణులనెచట। గనినమీఁదఁ భుజాభుజిఁ బెనఁగవలయు।నిలువుఁడనువారలుఁ బుడుకవెన్వెంటఁబడుగులు। బాల్యలీలా
విలోలుఁడై పఙ్క్తిముఖుఁడు॥ సీ॥ గిరిదిశాకరిభోగికిటికూర్మములు వాలనంఘ్రిఘట్టనను ద్వనడఁగఁద్రొక్కు । నరుణచోదితర
థంబట్టిట్టు గాఁబట్టి నలినాంశుబింబంబు నాకిపిడుచుఁ। బారసాచి దిగీశపట్టణాభ్యంతరోద్యానపక్వఫలాగతతులఁగూల్చు। గను
గొన్న వైమానికశ్రేణివివృతాస్యబిలగతంబుగ నాకఱపెట్టఁద్రిమ్మంగు । నెదుటఁబడకున్న మునికోట వెదకివెదకి । పట్టిభక్షించు
గ్రొవ్వగదొట్టిగురుక। విడిచి నిదురించు లేచునల్లడలదిరుగుఁ। గుంభకర్ణుండు నడయాడుకొండకరణి॥ చ॥ అతనిసహోదరుండు
సుజనావనశాలి విభీషణుండు సు। వ్రతములు సల్పుచున్ శ్రుతిపరంపరయర్థము దండ్రి దెల్పఁ। గాహితమతి నాలకించుచు జితేంద్రి
యుఁడై యుపకారశీలతన్ । బ్రతిదినమున్ జరించు మృదుభావముతో గులధర్మపద్ధతిన్॥ ఉ॥ అన్నలు సేయు రాయిడిభయాతు
రులయి పలువెత్తు మానులం । గన్నులఁ జూచె నేని తలకంపము మానిచి నానిమిత్తమా । పన్నుల వీరిఁ బ్రోవుఁడని ప్రార్థన సేయున
తంపువారలన్ । విన్నతనాననుండియు విభీషణుఁడెంత పరోపకారియో॥ క॥ క్రూరుఁడగు కుంభకర్ణుని। బారిపడి విభీషణోక్తి
ప్రతికిముచులుత। తారుణికిని దీవింపుదు। రారవితారముగఁ బ్రదుకుమన్నాయనుచున్॥ ఉ॥ అంతటనొక్కనాఁడు తమయ
య్యగనుంగొనరత్నఘుటికా। క్రాంతవిమానమెక్కికొని కన్నులపండువుగాధనేశ్వరుం । డెంతయు వేడ్కవచ్చు చెలువెల్ల
నుదప్పకఁజూచి కైకసీ । కాంత స్వభావసిద్ధమగు క్రౌర్యము సందశకంఠుతో ననున్॥ మ॥ కనుఁగొంటే భవదగ్రజుండయిన యక్ష
స్వామిసౌభాగ్యమీ । తనిచందంబున నీవునిట్టి సిరులొందన్ జూడఁ గాంక్షించెదం । దనయా యెందు ననీదృశస్ఫురణఁ జెందన్వచ్చు
నా నేర్పుగ్రా । కొనుశీర్షింబున నేటికూరక యశక్తుంబోలి వర్తింపఁగన్॥ అని ప్రబోధించిన॥ మ॥ జననీవాగ్వ్యజనానిలజ్వలిత
రోషజ్వాలియై యద్దశా । ననుఁడిట్లంచుఁ బ్రతిజ్ఞ జేసె జననీ నామాటతథ్యంబుగా । వినుమే ఘోరతపస్వినై ధనదుఁడీలస్నించెదన్
లేనిచో। దన తేజంబున నీదృశంబగు ప్రభుత్వంబయిన బ్రాపించెదన్॥ క॥ పెక్కువకుసాటియయును గా। కెక్కువయయుం గాక జో
కసితనికంపెన్। దక్కువయయి దానికనను। మక్కువవీఁకలువుమని సమగ్రవిసీతిన్॥ మ॥ వినతుల్ సేసెదశాననుండు మతత

—(* రావణకుంభకర్ణాదులు బ్రహ్మను గూర్చి తపంబు సేయుట. *)—

న్వేమాఱుఁ దీవించున । జ్జననిన్ వీకలనికుంభకర్ణుఁడుఁ గనిష్ఠభ్రాతయున్వెంటరా । జనిగోకర్ణసమాహ్వయాశ్రమము విశ్వా
సంబుతో జేరి కాం । చనగర్భున్మది నుంచి యుగ్రతపముల్సల్పంగ నుద్యుక్తుఁడై॥ తమ్ములతో నిట్లనియె॥ సీ॥ కమలగర్భుఁడు భక్త
కామధేనువునిక్క- వంబు గావత్సలత్వంబుఁ జూపు । బరమేష్ఠి యాశ్రితపారిజాతము శ్రాంతి బాపి కావలసినఫలము లొసఁగు।
భారతీనాథుండు ప్రణతచింతామణి రాతనంబూనియురక్తి నెరపు । చతురాననుండు దాససమీపమేరువు కర్బుర దాతృ
త్వగరిమ మించు । దాత తాపసజనకామితప్రదాత । పెద్దవేల్పు మునిశ్రేణిప్రీతినిల్పు । నలువ యతివీక్షణాళులు నిలుచుకలువ
యతని భజియింపమనకోర్కులబ్బుటరుదె॥ మ॥ అని వాణీరమణీమనోహరుని మాహాత్మ్యంబు వర్ణించి యా । య్యానుగుండం
ములనిర్వురన్ ఘనతపస్యాసక్తచేతఃప్రవ । ర్తనధారేయులఁ జేసి వారిసవిధారణ్యంబులన్ నిల్పి తా । నును ప్రత్యేకవనాంతరం
బున బ్రశాంతుండై తపంబున్నెడన్॥ సీ॥ వనజకాననశోషకున కెంతకువలయ పరితాపకృతినాఁగఁ బ్రబలుతపను । కరములు
సోకభగ్గనమండురవి రత్నములతనుజ్వాలికలొలసినవుడె । చురచురగా లెడిశుష్కతృణ శ్రేణిసరణిఁ గన్పడునికుంజములద
గులు । మంటలు వెదురుజొంపముల బ్రాకి మహోగ్ర మైతదంతికభూరుహములకెగసి । దరికొనివహించు నకాకదాళలే
క। దెరలి మృగములు మృగతృష్ణకరిగి సొరుగు। మండువేసవి బంచాగ్నిమధ్యమమున । గుంభకర్ణుండు గావించె ఘోరతపము॥
క॥ ఇటు లెండకువానకును । తఱటతరమగు చలికి వెఱకకంపించక వే।సటబడక కుంభకర్ణుఁడు । పటునిష్ఠఘటించె దపము పది
వేలేడుల్॥ సీ॥ కంటిచూపు జగంబు కంటిరూపున జాతి కజ్యోతికతనన్నైక్యంబు సేసి । సర్వభూతదయాప్రసన్నభావంబుతో ద
రలనిని యమంబుదగుబుపతించి। యుంచుకించుక సందడించు కోరికలతో వివిధేంద్రియవికారవితతులడచి । ద్వంద్వముల్ సహియిం
చు తాత్మ్మికంబంబుశోగడిచి స్తైర్యంబుగట్టివయిచి । కమలపటలంబు శోధించి కమలభవుని । కమలపదములఁ దలచుచు గాఢశ
క్తి। దగ విభీషణుఁ డేకపాదమున నిలిచి। యయిదువేలేండ్లు గావించె సతులతపము॥ క॥ మఱియయిదువేలయేడులు। దెఱచిన
కనుమూయకినుని దెసఁజూచుచు నే। స్థైర్యనూర్ధ్వబాహుఁడయి మతి। దఱమక శ్రుతినాఁడి వికొనుచు దపమొనరించెన్॥ మ॥ వెలు
కల్పిల్లులు నీలకంఠములు భోగీంద్రంబులేణచ్చట । ల్పులులున్ సింహములేనుగుల్ శరభషాళుల్గండభేరుండము । ల్చెలిమింజెంది
విభీషణాశ్రమమునం జెల్వొందు భూనాథ యం। దులకుప్పొంగిన టెంతు రచ్చరలమర్త్యుల్పొల్చి వర్ణింపఁగన్॥ వ॥ అసపలికోలో
హముప్రాధిపతి వెండియు రామభద్రున కిట్లనియె॥ సీ॥ అఖిలలోకాతీతమగు మహామహిమంబు బడయంగను హించి పఙ్క్తి
ముఖుఁడు । విధిదేవతాకమై విలసిల్లు మంత్రంబు జపియించుచును నిరశనతఁ దాల్చి । యొకకాలిపెను వ్రేలి నుర్విఁ జక్కఁగ నిల్పి సూ

ర్యావలోకనధుర్యుఁడగుచుఁ । దనహృదయాకాశమునఁబితామహునుఁజిధ్యానించి వేవేఁడులయిన వెనక । నగ్రమునమం
దునుగ్రతరాగ్నిలోన। మునుకొనికరాసితలఁద్రుంచికొనిసభక్తి । కముగఁబ్రహ్మార్పణంబగుఁగాకయనుచు। వీరహోమంబు
గావించువిస్మయమునఁ॥ మ॥ వికటాహారుఁడతండు వేల్చియిటుల న్వేయేండ్లకొక్కొక్కమ । స్తకముం ఛేదమొనర్చి వేల్చెదము
నన్సంభావిసి తార్చిందదీ । యకరోటిప్రతతుల్వరిల్లు మనిప్రయఁబట్టు ఘోషంబజాం । డకటాహస్ఫుటనాప్రచండతరమయినా
నాదిశల్నిండఁగన్ ॥ శా॥ పౌలస్త్యార్చితకీకసాస్రపలశుంభన్మస్తకప్లోషణ । స్థూలాభీలకరాళపావకశిఖాస్తోమంబుధూమం
బుతోఁ । బాలామీపతిప్రోలుజుట్టికొనియె న్నావిప్రవృద్ధాసురో । ద్వేలాప్తార్చులు తద్బలంబులిటులుద్దీపించునన్ పోలికన్॥
మ॥ ఉరునిస్తోగ్రదశాస్యనిర్మితశిరోహోమక్రియాదగ్ధమే। దుర మేదఃపలలాస్థికైశికమిళద్దుర్వాసనల్వ్యాపనభోం । తరముల్నిం
డఁగనైఁపనో పఁకికనెన్నండచ్చునో వినికెన్। వరమజ్జాసనుడంచు నెంచువినుత్రోవన్ బోవు దేవౌఘముల్॥ క॥ కైకసిసుతుఁడిటు
వలెని। ర్వ్యాకులమతిదశసహస్రవవర్షములనుగన్ ఛీకరగతిఁబదియవతల । వీఁకందెగఁగోసివహ్ని వేల్వఁగదలచెన్॥ అప్పు
డు॥ చ॥ గగనముప్రమోసెనీ చెసుడిగాలిసముద్రములింకె మేరువున్ । దిగబడెభూమిచక్రముఁగలిందిజీగప్రవిత్రోవదప్పెనంమ
గలనుగఁడువీఁకదశవంబకుమస్తకము త్తరించివే । ల్వగఁగిహోమవహ్నిచటులంబుగఁబ్రజ్వరిలంగఁజేసినన్॥ శా॥ ఆపౌ
ఆస్త్యవివర్ధమానఘనహోమాగ్నిజ్వలజ్జ్వాలికల్ । పైపైఁ బ్రాకినదిక్పతుల్యతులువిభ్రాంతాత్ములై సర్వలో। కాపూర్ణా
ధిపతిత్వసౌఖ్యనిధి। బ్రహ్మాం జేరి సేవించి స్వామి । పద్మాసనయాతుర్ఘ లస్మముఁగృపాదృష్టిన్విలోకింపవే॥ వ॥ దశకంఠాసురుఁ
డగ్నితొమ్మిదితలల్ దావేల్చియున్ నేఁటికి । న్దశమంబయినశిరంబు వేల్వఁగడఁగందద్ధోమధూమచ్ఛటల్ । దశదిగ్భాగములావ
రించెనిఁకఁబ్రత్యక్షంబుగాకుండితే । నిశిఖజ్వాలలఁగాఁగుమజ్జగములున్నిక్కంబువాణీశ్వరా ॥ ఉ॥ ఒప్పిదమయిననీకరుణను
న్నతుఁడయి మరిమీదగాజగం । బప్పిశితాశియేఁచు హవనానిలమిప్పుడె మేచఁబూనెడిం జప్పుడిదేమియింకనెడసేసినదప్పగుమీ
దిబాధకే। మొప్పితిముగ్రమవ్వికృతహోమముమాన్పఁగదయ్యచయ్యనన్॥ వ॥ అనిభయోత్పాతవిఘూతచేతస్కులయి చేతు
లుముకుళించి ప్రార్థించు వేల్పులదౌరలదరహాసవదనంబు దెలరలంగనుంగొని మంచిదనిసమ్మానించివిరించి కాంచనమయకమ

—(* రావణకుంభకర్ణాదులకు బ్రహ్మప్రత్యక్షమై వరంబులొసంగుట. *)—

లాసనంబుడిగ్గనుతికి ముతిసత్వరంబున ॥ సీ ॥ శ్వేతకేతుఁడుశ్లోక సేసితెచ్చిన పదార్థన్నేయంచహంసమాయివడిగనెక్కి ।
వెనువెంటవచ్చు సావిత్రిముఖస్త్రీలప్రణయభాషలమీఁదిబాళిమాని । ప్రాఁబలుకుతుదలతోఁబ్రణుతించు సంయమిప్రవరుల
నుతిఁబేడచెవులఁబెట్టి । సృష్టిక్రమముఁదెల్ప జేరికయినడచుబ్రహ్మలదికుల గనిమాటలాడమఱచి । గనుకఁపఁఅవునబల తెంచు
కొడుకువీణ। వినెడురక్తియుఁబూనక వేల్పుచెలువ । లాడఁబాడంగనెడయాకనాత్మణమున । దశముఖునబ్జభవుఁడు ప్రత్య
క్షమయ్యె॥ శా॥ ఈచందంబునఁబజ్జిక్కందునకువాణీశుండుగాన్పించి పీ । రాచారుండతఁడున్నఁబొక్కటతలవయిహస్తాసిఁ
బూన్ పంగనో । హోమాలించుదశాస్యయీతెగువకు వ్యోగింతుఁ రేమెచ్చితిన్ । నీచిత్తాధ్వరకర్మనైష్ఠికతకున్నీకోరుకు
లీవచ్చితిన్॥ వ॥ అనివారించి హితోక్తులు వివరించిన విరించి పలుకులాలించి సాహసోద్యోగంబు చాలించి లేచిత లవొత్తియతనిం
బొడగాంచి పులకాంచితశరీరుండయి యవ్విశ్రవసుకుమారుం డనేకనమస్కారములాచరించి యిరువదికరంబులు ముకుళిం
చి హర్షగాద్గద్యంబువహించి యిట్లనిస్తుతియించె॥ సీ॥ ప్రకృతిదురాపమై పరిపూర్ణరూపమయి యెసఁగుసత్తామాత్రమీవెకా
వె। సత్త్వప్రధానమయి సాక్షితాధీనమై యొసఁగునీశ్వరతత్త్వమీవెకావె । సృష్టినిర్మాతవై యిష్టార్థదాతవై యొసగుసర్వనియం
తవీవెకావె। పురుషాహ్వయుండవయి బోధమయుండవై యెసఁగుమహాత్ముండవీవెకావె। నన్నుసృజియించుకొన్నదినీవెకావె।
నిన్నునీయందుఁగనుఁగొందునీవెకావె । యెల్లశ్రుతులెంచమనువేల్పునీవెకావె । యెల్లశ్రుతులకునావాసమీవెకావె ॥ మ ॥
తనుబుద్ధీంద్రియముల్ వికారములునాత్మాంజెందఁగాఁజేస్తినా । నినిదత్తత్ఫలకర్మముల్ సలుపఁగానీవేసియోగించియుం । దు
నదారిద్ర్యములవయిభవంబుసుఖమున్ దుఃఖంబుకాలంబువెం । టనేకల్పించిసమస్తముంగనునినున్ ధ్యానింతునశ్రాంతమున్॥
ఉ॥ దేవశుభాశుభస్థితులు దేవనరాసురముఖ్యులాందఁగా । నీవేయొనర్తునాథుఁడవునీకొకవిన్నపమాచరించెదన్ । జీవు
లుమృత్యువన్న వెఱజెదురు దుర్గవిరోధిమృత్యువే । కావునదద్భయంబుదొలిగా ప్రదుకన్ వరమీయవే కృపన్ ॥ మ ॥ గరు
డానిత్యననాశ్చరాసురమహద్గంధర్వసిద్ధర్షిభా । స్వరవిద్యాధరయక్షకిన్నరపిశాచప్రేతరక్షోఘనా । ధరభూతగ్రహవిశ్వ
సాధ్యవసురుద్రశ్రేణిచేఁబోరులన్ । మరణంబొందనిమక్కువయిండుముగణియింపందకుల మర్త్యాదులన్ ॥ మ ॥ అనిప్రా
ర్థించినఁపద్మగర్భుఁడుదదీయాశాస్యమీ దేచ్చితెం। పునమున్నాతఁడువహ్నివేల్చినశిరంబుల్ క్రమ్మఱన్ మొల్చెచె । ల్వెనయం
గట్టడసేసిసౌఖ్యవిధివయియా రేడులోకంబులం । దునజేయుండనికీర్తిఁగాంచుమని సంతుష్టాత్ముఁగావించుచున్॥ చ ॥
అతనిసపర్వలంబ్రముదితాత్ముఁడు యిపరమేష్ఠి యోగ్యరం । జితమతియావిభీషణునిఁజేరితపంబునధర్మమార్గసుస్థితిసనివా
ర్యభూతహితశీలతసిప్రతిగానసేనుమె । చ్చితినినువత్సనీవలచుచింతితముల్ గణియింపునావుడున్॥ శా॥ అంతర్వాదమువిన్న

యోగివరుఁ డిట్లామాటలాలించుచున్ । సంతోషించి విభీషణుండు విమలస్వాంతుండు భగవంతుండు దయా । వంతంబు శాంతిమనంతరూ
పిణమహాంసం జేయటంచున్ వచః । కాంతుం జేరినముసరిరించి పలికెన్ గంభీరవాచార్భటిన్ ॥ చ ॥ ఇనుఁడు కరంబులన్
గళలనిందుఁడు కీలల వహ్నివన్నెగాం । చినక్రియ సద్గుణంబులఁ బ్రబుద్ధిఁ జెంచిన లోకకర్తని । వెనసినకూర్మి వచ్చినను నేఁ త
యు మెచ్చియుం । పైనవరంబు వేఁడుమని యానతియియ్యఁగ నూరకుండరా । చేనుతిఁ జేసి వేడెద సహింపఁగఁ గూడ నీయ
గత్పతి వివె మెచ్చియుం । పైనవరంబు వేఁడుమని యానతియియ్యఁగ నూరకుండరా । చేనుతిఁ జేసి వేడెద సహింపఁగఁ గూడ నీయ
ట్టి యాపదన్ । మానితధర్మమార్గమున మామకచిత్తము నిల్వఁ జేయవే ॥ క ॥ ఏ యాశ్రమంబుఁ జెందిన । నాయాశ్రమధర్మమున
కు ననుకూలముగాఁ । జేయుము హృదయము ధార్మికుఁ । డే యెడ నవి జేయుఁడనగ నేవనియుండున్ ॥ గీ ॥ శక్తితముగాక యె
మదీయచిత్తవృత్తి । కనుగుణంబుగ నిమ్ము బ్రహ్మాస్త్రమనిన । నావరమిచ్చి తద్బుద్ధికజుండు మెచ్చి । యిచ్చననుకంపజనిరం
పనిట్టులని యె ॥ ఉ ॥ ఆసురయోని బుట్టియు విభీషణ సురవృత్తియొకింత లేదునీ । కీసురలయినదేటగుదు రేభవదుక్తులు నన్ను బ్రీతుని । జే
సెనమర్త్యభావము సుశీలము సంగతిసింక నీవు దే । వాసురకోటిలో ఘనుఁడ పైమనుమంచు ననుగ్రహించినన్ ॥ క ॥ కొనియాడిర
మరులజుఁగనుఁ । గొనియాడిరి వేల్పుముద్దుగుమ్మలు వెతపీడా నిపాడిరి గంధర్వులఁ । జనుపగున మరత్వము విభీషణుఁడొం
దన్ ॥ చ ॥ పరహితుడయినవానికి శుభంబులభించిన నెల్లవారలున్ । హరుష మెకిండ్రుదరక్షనున కాయము వృశ్చియను వృద్ధిబొంది
నం । బరమభయంబు జెందుదురు భానుకులేశ్వర కావునన్ దయా । పరుఁడు విభీషణుండప లభావమునొందిన నుబ్బిరందఱున్ ॥

—(* దేవతలు కుంభకర్ణునికి వరంబులివ్వవలదని బ్రహ్మను వేడుట. *)—

చ ॥ బిసరుహగర్భుఁ డిట్టులవిభీషణుకోరుకు లొసంగి ప్రాభవం । బెసగఁగ కుంభకర్ణుకడకేగఁడు నప్పుడు వేల్పులాడిర । య్యా
సురకభీష్టముయ్యదగదయ్యవ రాయసరస్వతీశ వాఁడ । సదృశకాయుఁ డీభువనమంతయు గ్రుంగగనొక్క నాకటన్ ॥ సీ ॥ గట్టి
గా బనయువ్వ బెట్టె నేనియు సప్తపాతాళలోకముల్ భగ్నములగు । నొకటి మాటలుసెచ్చి నికట సేనియు శిరఃప్రహతిచే నూర్ధ్వలోకర్వ
రమువగులు । సుత్సాహమొదవ మైనుబ్బించె నేనియు బచ్చిగోడలజాడ విచ్చుదిశలు । లేచి నోల్లుచు బారసాచె నేనియు జక్రవా
ళాచలేంద్రను వ్యలికిపోగు । గేరిన వ్వివనమే బోటివారికెల్ల । గుండెదిగులగు మనుఁజేరఁ గానఁగ నేటి । కీవరికవాడు సేసినహిం
సలెంచఁ గూడదట్టు వంటిఖలుడయఁ జూడనేల ॥ గీ ॥ తనువు బాతమన్నఁగ నరా ధుంతుఁడు మొ । లామ్మఁ జాతమన్నఁ దెక తీవము ।
నడక మాత మన్నఁగ డుహింసవాడేల । దాతవతనితపముదయ్య మెచ్చుఁగు ॥ క ॥ నందనవనవాసులు । రందరసహచరు
లనప్సరలఁ బెకరిండ్రకున్ । గ్రుమ్మించె బ్రహ్మంగొనరము । బృందంబులఖిలు పవిడవిస్నులు మునున్ ॥ క ॥ ఏవరము లేక యే
బలు । కావరమున జగములేచు ఖలు నకు వరముల్ । దేవర యాసగులు మందెదు । పావకులోనేయ వోయుభావము కాదే ॥ ఉ ॥
కావున కుంభకర్ణునకు కారుణికత్వము మానినీవు మా । యావిధ శాస్త్రసేవ యను సుకదాసిని సంగినన్ శుభం । బావ
హిలున్ జగంబులకు నంచు సురల్ వివరింప భారతీ । దేవి ముఖాబ్జ మో చెదలి దేవర సాదరవీక్షణంబునన్ ॥ వ ॥ ఇటువలెద
న ముఖంబుగనిన నలుమొగంబుల వేలుపు దొరయింగితమెఱింగి వెఱుంగుల రెఱుంగున దుఱంగలించు నెఱుంగు చూపులదొం
గలి రెప్పల నప్పళించుచు విప్పుగల కప్పుగొప్పు విరులసరుల కయికప్పు కొనున శ్వరంపరలకెలుకు సంపాదించునవతంస చాంపే
య ప్రభాసంపదల కులుంకెలగుచు గనతరనకతాటంక దీప్తులు విస్ఫారంబు జూపు కోపుగ నందంపు జెక్కుటద్దము లెసయి ము
ద్దుగురియుంగరంబుల బుస్తకాక్షమాలికా విపంచికలు మెఱయ గోదమరాయంచనలెనచ్చు పువుల జవరాలు భారతి యెదుటికి
రుగ దెంచి సుదంచితాంజలియొనరించి వినయలజ్జాభరానతవిలోకనంబుల దద్వదనంబులలంకరించి యెల్లనసేయివసయాచ
రించు వాని తెఱఁగనిన నజుండునద్దేవి నాదరించియిట్లని యె ॥ మ ॥ సరసీజేక్షణ యెల్లజీవులరసజ్ఞల్ చే క్రీడించు నే స్ఫురివివేకదకుంభ
కర్ణురసనాభాగంబునన్ నిల్చివే । వరమీవచ్చిన వేళ నయ్యసుర చేవ్యర్థోక్తులాడింపుమీ । త్వరమల్ గోరగనీక ప్వాం మనినన్ వా
గ్దేవియట్లుండినన్ ॥ మ ॥ అమరజ్యేష్ఠుడనంత నయ్యసురడాయంబోయి తేకుంభక । ర్ణ మహాభాగ భవత్తపంబునకు నానందం
బువర్ధిల్లెవే । డుమభీష్టంబొన గూర్తునిప్పుడనవాడున్ ప్రొక్కి సాష్టాంగముల్ । తమినిద్రాపదవాకట నాథ సమెుందం
జేయవే నావుడున్ ॥ చ ॥ వనజజుడిట్లయానిది యవశ్యము మేలు సుఖాననిద్రవోం । మసురకోటిలో జనియెనల సరస్వతియుందద
దాస్యవ । తరనముడి గెన్నిజప్రతిభ దాలిచియప్పుడు కుంభకర్ణుడున్ । దననుడువుల్ దలంచుకొని తానిటులం చుదలంచె నెంత
యున్ ॥ మ ॥ అకటా పద్మజునంతవాడు వరమియ్యన్ వచ్చినన్ మంచికో । రికలర్థించక నిద్రయుంమ నెడివెఱ్ఱింగంటి వేఱుట్టి
దే । టికినా నోటికి వచ్చెఁ జూ తెలిసికొంటిన్ వేల్పులే శేసిరి । వికలత్వం బిక నేలదైనపనికిన్ విభ్రాంతి వాటింపగన్ ॥ క ॥ పౌరుష
మునకును దైవం । బారయ ఫలకారియంచు రాదైవంబే । వయిరస్యమువహియించిన । నేరూపున బురుషుడొందు నీప్సితార్థంబు
ల్ ॥ క ॥ దైవోపహతుడు సుకృతపు । త్రోవ వెదకిపోవనది యెదురగతి యగు మే । ల్గావలయునన్న గీడగు । గావున నిక జాలజెం
దగాదనుచున్నన్ ॥ ఉ ॥ అన్నయుదంముడచ్చటికి సంతటి లోగడు వేడ్క వచ్చి తా । నున్నవిధంబు జూచి యుడియున్ విధి దైవమె

మెయిట్లు సేసిన। స్విన్నతనంబుఁ జెందఁదగు నేవగపేటికిఁబామరుండవే । యన్నఁగలంకదెఱెనతఁడరఁకుఁ గులేశ్వరవారిమాటలన్॥ క॥ ఈ తెఱంగున దశకంఠుఁడు। ధాతవరంబునను గామితములొనగూడన్। భ్రాతృసమేతంబుగ శ్లేష్మాతకవనమునకు జని యెసంతోషమునన్॥ వ॥ అని యెఱింగించియారఘుకులగ్రామణితో మఱియు నగస్త్యమునిశిఖామణి యిట్లనియె॥ చ॥ దశముఖుఁడీప్రకారమునఁ దమ్ములతో జనితల్లికిం బ్రదీ । ప్రశమది యైన తండ్రికిని భక్తిఁ బ్రణామములాచరించి దైత్య। శతముగొల్వఁ బా

—(※ సుమాలి పాతాళమునుండి ప్రహస్తాదిపుత్రులతో గూడ రావణుని యొద్దకు వచ్చుట. ※)—

యకదదాశ్రమభూమి వసించుటంత యున్ । విశదముగా నెఱింగి కడువేడుకఁ బొంగి సుమాలి యవ్వేడన్॥ చ॥ చిలువలగుంపు వెల్వడిన చెల్వున రాక్షస సైనికుల్ రసా। తలమున నుండియున్ వెడలి తన్ భజియింప ప్రహస్తముఖ్యపు । త్రులు సహోతాప్తబంధులయి తోడనరాదు హితైప్రియాత్మజా । తులఁ దిలకించు నుత్సవము తోరముగా నరుదెంచుచున్నెడన్॥ శా॥ ఆమాతామహు రాకమున్నెవిని భ్రాతృస్వితుఁడై కైకసీ । కామిన్యగ్రసుతుండెదుర్కొని సమస్కారంబులన్ బూజలన్। క్షేమప్రశ్నములన్ విశేషియును భక్తిస్నేహముల్ జూపన । త్యామోదంబువహించియాతఁడు నునదృత్ప్రీతివాగ్జృంభణన్॥ సీ॥ చిలువమే పరిపుల్లుబలుచుట్టు పలఁబట్టు గాఢపుచేనొాదవిన గాళ్ళవడకు । గొంటుబంగరుగంటకంటు వెలుఁపువిఁటి గుఁరవంబున నంటుగుండెదిగులు। తొలివేల్పుచిందంపుతోరంపురవళిచేగర్ణరంధ్రములందు గవియుచెవుడు। వేయియంచుల వాలు వ్రేయుచుద్ధతిడాయుచపుడు పైకొనిన భయజ్వరంబు। నేటితో బాసెరాక్షసానీకమునకు । వీరహోమంబుచేసీవు వేల్పుపెద్ద। వరగుపడ జేసిలోకైకవిజయహేతు । వరములొందుటచాల స్త్యవరకుమార॥ మ॥ పరిపూర్ణోజ్జ్వలకార్తికీకుముదినిప్రాణేశ్వరజ్యోత్స్నవై । ఖరిసీకీర్తిరమావిలాసము పొసంగన్ సొంపుగా చెన్నిశా । చరవంశాబ్ధి మదీయహృత్సరసి తాత్స్నేహైకసంపాదన । స్ఫురణస్మించెభవత్ప్రతాపరవిరశ్మీనాథనికరంబుగన్॥ మ॥ పరమాన్నాజ్యసమిన్ముఖాహుతుల చేబ్రహ్మర్పణంబంచున । ధ్వరముల్ సేయుదురందఱున్ వసుమతిన్ ద్వైర్యోన్నతిన్నిగతిన్ । శిరముల్ పాణిగృపాణి జేర్చి యనలార్చిస్వేల్చునీయద్భుతా । ధ్వరకర్మంబొనరింపరెవ్వరును సత్యంబాసురగ్రామణీ॥ గీ॥ మిగుల గోపించి తన్ని నభృగుమహర్షి। యదుగుపట్టిన వేల్పురాయిడికి వెఱచి। యడుగుపట్టిన దైత్యులయాపదబ్ధి। కధిపయుష్మత్ప్రతాపమార్వాగ్నియయ్యె॥ క॥ బలియుండన్వయకర్తవు । కలిగితివిక నేలడాపగామనకొఱకే। తొలుతన్మత్ప్రీతుడై । లలితస్థితివిశ్వకర్మలంకయొనర్చెన్॥ వ॥ అట్టి పట్టణంబిట్టులేలవిడిచిపెట్టితిరంటివేని వినిపించెద నాకర్ణింపుము॥ మ॥ త్రిజగద్ద్రోహమొనర్చుచున్ సమదవృత్తిం గూడిక్రీడించుమా । భుజగర్వంబు సహింపలేక చని వేల్పుల్ వేల్పుకొన్నంజతు । ర్భుజుడభ్రాంకషశంఖరాజనినదంబుల్ మీరసంగ్రామకే । ళిజయోత్పాదనశాలి మాలిమునుగూల్చెన్నెల్చె మమ్మందఱన్॥ ఉ॥ అడ్డము వచ్చి వేల్పుపురియీగెడుసమ్మిటులా వరించి మా। యొడ్డనముల్ దెరల్చి హరియుద్ధతిఁ జూపినగొల్ల వెల్చినన్ । దొడ్డికి బాఱు నాపసులతో సరియై పురిబాసియాంధ్రమునుం । బిడ్డల వెంటబెట్టుకొని భీతిలి చేరితిమూర్విక్రిందటన్॥ గీ॥ అదిమొదలు లంకపాడైన నసురనాథ। యంతమీయన్న నదుమదానాక్రమించె। దానమున నైన సామభేదముల నైన। బలిమి నైన గ్రహింపుమప్పట్టణంబు॥ గీ॥ ఒరులపాలైన దమసొమ్ము మరలగొనుట। యార్తి జెందినచుట్టాలనరసికొనుట। నిజకులోచితధర్మంబు నిలిపికొనుట। బలియుడగుటకు ఫలమంద్రుపజ్జివదన॥ గీ॥ కరము చేగంకణమ్ము కంకణమువలన। గరము కరమొప్పుకరణిలంకాపురాధి। పత్యమున నీవు వెలయుదప్పట్టణంబు। వెలయు నీచేతనని తాతదెలుపుటయును॥ మ॥ దశకంఠుండను దాత నీనుడియధార్ధంబయినచో నెంతబా। లిశుడైన న్నయమెదియగ్రజుని బల్మిం ద్రోచి దుర్వృత్తిద। ద్వశమాయిట్లటులాక్రమించుమటిలేవాయిఁడ్లు పెద్దల్ భవా। దృశులేయిట్లననస్మదాదులకు బుద్ధిస్థైర్యముల్గల్గు నే॥ క॥ అని తాతబోధ సేసిన । పనికిన్ సమ్మతిలక తదుప్రత్యాఖ్యానం । బొనరించెనంత నొకనా । డనువగు సమయంబుగని ప్రహస్తుఁడనియెన్॥ శా॥ పౌలస్త్యాన్వయచంద్ర శూరులకు సౌభ్రాత్రంబు బాంధవ్యమున్ । వాలాయంబనవచ్చునే బలిమి మెవ్వాడొందువాడేకదా । త్రైలోక్యంబున మేటియానడతయే ధర్మంబు యక్షేశుపై । నేలాయీ మొగమాటమాతనిపురంబేలంకశంకింపగన్॥ ఉ॥ ఏలబహూక్తులప్పురి మహిన్ సృజియించినయట్టివారు వీ। రేలనవారు వీరతనకేడది కాదతడేలికంటివా । యేలడెయ్యంతకాలమిక నేలగనీకగు బాలివంతునన్ । చాలికిలంకెలెయ్యెడల భ్రాతలుగా రిపుల స్త్యనందనా॥ ఉ॥ అన్నను ద్రోచియెంత చెడునైన దదీయగృహంబు చేరునే । యన్నదివింటి మీవలన నారయగశ్యపునాంధ్రుడు దైత్యులం । గన్న నెలంత వేలుపులగన్న నెలంతయుదత్సుతద్రజం । బున్న తెఱంగువారలు సహోదరమై త్రిజగంబెఱుంగదే॥ ఉ॥ ఎక్కువలాడగా వెఱతు నింద్రుడు భ్రాతలటంచుగాచెనే। యెకడనయీన దైత్యులమహోద్ధతిగల్గిననొంచుదక్కినన్ । దిక్కయికావుమంచుహరి దెచ్చి వధించగబంచుజూడమే।యెక్కడియన్నలేటితగ వేటివిచారము శూరకోటికిన్॥ మ॥ దయయున్ ధర్మము సత్యమార్జవము శాంతంబెప్పుడుం బూనిన । తియ్యలన్ సౌఖ్యములొంచు వేలుపులే దైతేయచ్ఛటంద్రుంచగా । భయమేలా మనవంటి వారలకు దర్పంగింబ్రవర్తింపనెట్లయివర్మేలగు దాయగల్వ మనురేంద్రా యంచు బోధించినన్॥ శా॥ ఆకర్ణించియతండు రెండుగడియల్ ధ్యానించి మీభా

—(* రావణుడు ప్రహస్తుని గుబేరుని యొద్దకు బంపుట. *)—

షితంబేక ర్తవ్యమటంచు దాతవదనంబీక్షించుచుఁ లేచి చాహాకాంక్షేయకుత్రయమాత్యులు ప్రహస్తాదుల్ భటుల్గాల్వలం । కాకాంక్షుంజనని ల్చెదండధరదిగ్రాజత్రికూటంబునన్॥ నిలిచియచ్చట॥ చ॥ అతులవచఃప్రశస్తుని ప్రహస్తుని బూచి దశాస్యుఁడీవికన్। బితృపమునస్మదగ్రజుగుబేరునిశీఘ్రముచేరి నాయకీ । ప్సితమును లంకమున్ను సురశేఖరు లేలిన కార్యభంగియుఁ జె । జతురత జప్పియప్పుర మొసంగగ వేచనియాడిరంమనన్॥ చ॥ అతఁడు మహాసాదటంచ చతిరయంబున లంకకు బోయి కిన్నరీ । శతమణికంకణక్వణన చారుకరోదర చామరానిల । ప్రతిహతకుంతలుండై సభాస్థలినోలగమున్న దేవతా । పతినిభుసిఁ ధనప్రభుని భక్తిగ సంగ్రాని ప్రముకిరయిట్లనున్॥ ఉ॥ దానదయాదిసద్గుణనిధానపరాకుభవత్ప్రియానుజుం । డైనదశాననుండు వినయంబున మీదగు సేమమారయం । గానను బంచె మీపదయుగంబునకున్న తులాచరించె మీతో । నొకమాట దెల్పుమనెదోరవు వేడ్క వినుండు దెల్పెదన్॥ మ॥ మునుమా తాతామహులాది కాలమున నిర్మాణంబు సేయించియుం । డిన గేహంబట లంక యెవ్వరచటన్ లేకుండిన మీరుగైకొని పాలించితిరిప్పుడద్దనుజముఖ్యుల్ వచ్చినారందఱు । న్ననుగోల్వంబుర మేనుమీవ లెనెకొన్నాళ్ళేలగాంచితిన్॥ మ॥ అని యుమారిమితంబు దామునినాడా మాటయట్లుండెయో । చనయుం చెల్పెదబ త్రికంధరుడు భాషానాధదీవ్యద్వరం । బున దేజంబున మేటినెయ్యమెతగున్ మూర్ఖుల్విరోధంబు సే । యనయున్నార నితంబుగానచటనయ్యానీదుచిత్తంబనన్॥ శా॥ ఆయక్షేశుడు పంక్తికంధరుని మాత్యాగ్రామణింబూచి యే । మోయంచుండితనింతమాత్రమునకో హాయింత సంకోచమే । లాయిత్రోలోక డెంత నాధనము నా యైశ్వర్యముల్ బ్రోవదా । నేయర్ధుండగు టేమిమీ రెఱుగరే యిమ్మేదిభేదో క్తికిన్ ॥ క ॥ నేనై చేయగవలసిన । దాని నెఱింగించె మేలుతమ్ముడు నెమ్మిం । దానిప్పట్టణమేలుట । నేనేలుటకంటె వేఱయిబ్బడిగాదే॥ అనికల యంబలికి॥ క॥ కాపురము సేయికికలం । కాపురమెడబాయవల సెగాయగుబలువా । తాపము దోపగనీక ప్రతాపముగలయనుజుదలచి ధనదుసుమలరన్॥ క॥ రమ్మనుమా తమ్ముని దన । సొమ్మును మాలంక రాక్షసులతో మేల్గా । కొమ్మనుమా వలదనుమా । నమ్మనుమా యనుచు దండనాధుని బనిచెన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున మనుష్యధర్ముండు దుర్మదుండగు దశకంధరునకు బ్రత్యుత్తరంబు వచియించి యుంపదూతం బంచి తక్షణంబ॥ మ॥ నవరత్నోజ్జ్వల దివ్యపుష్పక విమానం బెక్కి వేవేగ వి । శ్రవసున్ జేరి నమస్కరించి యనుజప్రారంభ మాద్యంతమున్ । సవిశేషంబుగ దెల్పియయ్యెదిని వాసం బెందు వర్తింతు మీ । దివిచారంబిక నేమి తండ్రి కృపనిర్దేశింపవే నావుడున్ ॥ మ ॥ ధనదుం గన్గొని తండ్రి యిట్లని యెబుత్రా నేడు గాదద్దురా । త్మునిదౌనిప్పని యెల్ల నాడె విని యీదుర్బుద్ధి నే మూర్ఖుడె । ల్పెనయోయగ్రజు బ్రోలుగావలె నెబల్మిం గైకొనం జోటులే । దెనయం బేల పరిత్యజించెదసి సూక్తిస్ఫూర్తి నే జెప్పినన్॥ క॥ చిలువకు బదనికబూపిన । చెలువున నా పలుకువాడు చేకొనక లుక । న్పలుకకమొగముల జేగురు । లొలుకగ వడి లేచి యుచట నుండక చనియెన్ ॥ ఉ ॥ వాడు మబాంధుడార్యులగు వారలు వల్కిన వాక్యపద్ధతి । నాడు పయోజగర్భునిశరంబున లోకవిభుండు దానయై । నాడు దురాత్ములైన దితి నందనులన్పలుమంది గూడికొ । న్నాడు శపించినం గనిసినన్పనిసేయదు వాసిపైనికన్ ॥ చ ॥ తగని కుమారుడైన మహతా రహితస్థితి యొప్పదం డ్రికి । న్దగనిస హోదరుండైన దానును బాయుట యొప్పునన్నకు । న్దగదసి నిగ్రహించినను దాదృశులౌదురు గాన వానితో । దగదిక బొత్తు సీకొక హితం బెఱిగించెద విన్ముపుత్రకా॥ శా॥ లీలోద్యానల తాకుడుంగవిహరల్లేఖాంగనాహాసరు । గ్జాలప్రస్రవదిందు కాంతలహరీ సంబంధమం దాకినీ । నాళీకోత్పలవాసనాజనిత కాంతాయుద్ధ నోల్లాసమా । కైలాసంబువ సింపనీకు దగు నింక న్జేరుమచ్చోటికిన్ ॥ ఉ ॥ అచ్చటి కేళికావనము లచ్చటికల్పిత భూదరోచ్చయం । బచ్చటి యచ్చపుగోలకు లచ్చటి బంగరు చాయతంమి । పూలచ్చట తన్నరమందిరములాత్మకు మెప్పొనగూర్చునేకదా । యచ్చటి కాపురంబున బురారిసఖుండగువొంము నావుడున్ ॥ చ ॥ జనకునయాజ్ఞ మాళిసిడి సమ్మత మొప్పధనేశుడప్పుడే । ధనమణివస్తు వాహనకదంబము చేకొని యాశ్రితుల్ హితుల్ । తనయులు సైనికుల్గూలువదక కలంకబరిత్యజించి శం । భునిశరణంబు జేరి ప్రియపూర్వము గాశరణంబు వేడినన్ ॥ క ॥ శరణాగతసులభుండగు । హరుడాతని నాదరించి యలకాహ్వయమా । పురమిచ్చి మెచ్చి మచ్చిక । బరమాప్తుని గానొనర్చి పరిపాలించెన్ ॥ క ॥ అనయముబిన్నయ మునుపయమునను । దనసొంముగ మెలగుకిత్తెరధను డెచ్చటికే । గినసిష్టార్థము ... నుగన రామ ధనేశుడిటుల గాంక్షికమొంచెన్॥ మ॥ జనలోకేంద్రకు బేరుడిట్లరుగ ద్రింశద్యోజనీదీర్ఘమై । కనకోద్భాసిత సౌధమై సుగృహమై కన్పట్టునాలంతనిగ్గనయయ్యున్నెలు । వాండెనొక్కవిభుడాసన్గూడవీడొక్కన్నజ । య్యనవేఱొక్కనిరాకకుందనరు । వేశ్యాకాంతచందంబునన్ ॥ ఉ ॥ అంత ప్రహస్తుడున్ దశాస్యునకెంతయు వేడ్క నంతవృ । త్తాంతము విన్నవింపదరహాసముతో సభవారిజూచిన । స్వాంతమెనీసుజామహిమ వీడుడియై పగబూనరాజరా । జింతకు గాసిగా దెవ్వరమీయకయుండిననంచువారసన్ ॥

—(* రావణుడు మొదలగు రాక్షసులు లంకలో బ్రవేశించుట. *)—

క॥ అనినిజమహాననిపలుకుచు । మదిలోన ముదంబు పొదలమంచి ముహూర్తం । బిదియని భాగ్గనసందనులపురుగడన్వచ్చి

తెలుపనద్దశముఖుఁడుగన్॥ సీ॥ తనపురోవీథిమాతామహుల్ మదమత్తమాతంగములమీఁదఁ బ్రీతిజనఁగ । దవలిక్కై కసిధవ ళాషము శ్యాలపల్లకీపైవారిపజ్జనరుగఁ। దనయిరుదెసలసిద్ధులతమ్ములపరిమితానీకనియుక్తులగుచుఁగొలువ। దనవెంబడి నేత్రహస్తపహెూవరసుపార్శ్వవమారీచముఖమంత్రిమణులునడువ । దిక్కరనమెకిఁశంఖవాద్యత్రవేణు। కాహళాదులఁజనము లాకాశ మొరయ। ఛత్రచామరకేతనచ్ఛాయలాలలయ। వింశతిభుజుండు లంకఁబ్రవేశమయ్యె॥ మ॥ అరసంబొందుచు మాల్యవత్ప్రముఖపూర్వామాత్యుల వేళబంగ। గరుపీఠంబున బజ్జకెంతునిడి లంకాపట్టభాధ్యాసివై। పరిపాలింపుము దైత్యపాళిననుచుం బట్టాభిషేకంబొన । ర్చిరితుక్రాత్మజదత్తలగ్నమున భేరీశంఖముల్ మ్రోయఁగన్॥ శా॥ ఆపౌలస్త్యకులేశ్వరుండు బులలంకాధీశ్వరుం డైహితవ్యాపారజ్ఞులబంధులన్ సఖులమిత్రామాత్యులన్ మాన్యభా । షాపూర్వంబుగఁ దత్తదర్హపదవిసంభావ్యులం జేసివిద్యాపాండిత్యశతాబలాన్వయవయోహంకారముల్ మీరఁగన్॥ మ॥ అనవద్యస్థితినుల్లసిల్లుచు నొకనాఁడాత్మానుజన్ నిండుజవ్వనిఁ బూర్ణభాఖ్యఁగన్నగనియుద్వాహంబుగావింపఁబం । ధునికాయాన్వితుఁడై తలంచియలవిద్యుజ్జిహ్వుఁడన్ వాలకే । యునకున్ బెండ్లి యొనర్చిదల్లిహృదయంబుత్సాహమగ్నంబుగన్ ॥ వ॥ ఈప్రకారంబున పూర్ణభాఖకు వివాహంబొనరించియా విరించిపౌత్రుండొకశరత్సమయంబున మృగయావినోదంబాచరింపఁదలంచి సముచితమణిమయస్యందనారోహణంబుగావించి ధనుర్బాణంబులు ధరియించియొకరుండపోయియమితాగమసమ్మోదంబైపులస్త్యజనకాననంబునుంబోయెనున్న యొకనిర్జనకాననంబు ప్రవేశించియచ్చట॥ క॥ సురమృగములనిక నిటువలెహరియింతునటంచు దెలుపువనుపున నయ్యా। సురశార్దూలుఁడు వన

—(❋ రావణుఁడు మయుకూఁతురగు మందోదరిని వివాహంబగుట. ❋)—

ధాసురమృగముల వేటలాడుచున్ జనియెదుటన్॥ క॥ మయునిబ్రశాంతకృపారస । మయుని హేమాభ్యాసనియమమహామాపన్నృతా। మయునిగుణముదితనరసుర। మయుని దొలుతగ్గక నీకుమారుఁడుచూచెన్॥ చూచి తదనంతరంబ॥ సీ॥ పారిసీలములకప్పునళిజాలములయొప్పుగల కొప్పురహిమెప్పుగులుకుదాని । గలువ రేకుల మేపు ఖంజనంబుల యొప్పు నిగ్గసించు వాల్చూపు నీటుదాని । దళుకు బంగరుగిండ్లు దులకించు విరిచెండ్లు నడగించు పాలిండ్ల నమరుదాని । గండచకేరదీవిదండి కెంపులఁదీపి మొలిపించుచెంగావిమోవిదాని। దళుకుచెకుంలదాని సిగ్గు లొలుకుదాని । నొఁటిపుగలదాని దొలుకౌరు మెఱుపుచాయ। హెచ్చుజిగిదాని మయువెంటవచ్చుదాని। బాలనొకతె తెజుఁ చెనప్పజ్జీముఖుఁడు॥ క॥ చూచి తలలూఁచి యెటులని। యేచినతమిదలఁచె నౌరయానియీమెయొయాకంబీచిన్నిపాయమీచెలు । వేచెలువలయందుఁ గంటిమేలోకమునన్ ॥ సీ॥ ఈనాతికొనుతోనెనగాక కాబోలు సింగముల్లుహలలో జేరు బెల్ల । నీబాలనడలతో నెనగాక కాబోలు నేనుంగు డవిలోని గుబెల్ల। నీచెల్వచూడ్కితో నెనగాక కాబోలు సారంగములు పొదల్ దూఱు బెల్ల । నీకన్యఘనవేణికెనగాక కాబోలు నహులుపుట్టలు సొచ్చియడఁగు బెల్ల । నీనెలత జేరికాబోలు నించువింటి । చంచతనుఁడయ్యెజగముజయించుబెల్ల। నీలలన సృష్టిసేసి కాబోలు బంక। జాసనుఁడు పశ్వముఖుఁడ్రష్టయగుటమెల్ల॥ సీ॥ ఎలదేటి విహరణం బెప్పుడొందని ప్రఫుల్లకమలంబు దారసెనికలికి మోము । రాజిలు ముకురజేర్పనిపక్వబింబంబు ప్రతిబింబమైనసెనిప్పుడతి మోవి । కండుకోయిలకుదకని మావిచిగురులైనసగేసిలతకూనవృదుకరములు । నవభుజంగాలింగనమ్ముచేకొనని గేదగి తావి దెలిపెనీతరుణిపలపు । వన్నెగలక్రొన్ననగటారిమెన్నెనాఁడు । చిన్నవాడు వహించివదికిలికలువ । తూపులనమించెనీచెల్వచూపులగుట। బెండ్లి లేనిట్టులున్నదిగ్గి సరుహాక్షి. శా॥ ఈపద్మేక్షణజాతియెవ్వది యొపేరేమందునో యీఘనుండీపూబోడికి నేమిగావలయుదో యేనర్థిని వ్మన్నచో। నీపూర్ణేందుసనిభాస్యనియ్యకొకదాయీకున్ననింతేలసం।తాపంబప్పటికీత నింగెలిచినైనన్ దీని బెండ్లాడెదన్॥ క॥ అనుసాహసంబుమనినిడి। వినయముగలవాఁడవిలెపంశతిభుజుడా। యనపోవుత్రోవకడ్డము। చనివినతియొనర్చిపలికెజతురత్వమునన్॥ ఉ॥ ఓమహాత్మయీవిపినమున్ గ్రమ్మృగాకులమిప్పుడిందుమీ। రేమిటికేగుదెంచితిరి మెప్పుడు నెచ్చటనుండుదేమిమీ । నామముమానుపూర్విగవినన్ వలతున్ వినుపంపుడన్నవీ। తామయుఁడామయుండనుదశాస్యునిలోఁగలరూపమేర్పడన్॥ క॥ దానవశిల్పాచార్యుఁడ । నేనుమయుండనెదువాఁడనిందువదనయు । మ్మానినిమందోదరియన । గానొప్పుమదీయపుత్రి గాంభీర్యనిధీ॥ ఉ॥ నామహనీయశిల్పమున నాసుగుణంబులు మెచ్చి దేవతల్। హేమయయనం ప్రసిద్ధిరహిమించియచ్చరలేమనిచ్చిరా । హేమకుగాను నోజ్ఞమగు హేమపురంబు సృజించియచ్చటన్ హేమయనుగూడి నేను సుఖియించితి పంచశతాబ్దముల్ రహిన్ ॥ శా॥ ఏమోయీశ్వరమాయయేనలుగదం(కీ హేమతోనున్న చోవ్యామోహంబున బెద్దకాలము క్షణంబైతోఁచునా చెల్వనె। మ్మోముకించుక చూడకున్న నిమిషంబుఁ గల్పమై వేయునేలా మేలెట్టివో దానినిట్టు లెడవాయన్ లేనహోరాత్రముల్॥ శా॥ ఆయెంబోయెనునాఁటిజోలియిక నేలాయీవలన్ వింటివే । యోయయ్యా యటుకొన్నినాళ్ళు చనవామోగంబునన్ దౌహృద। శ్రీయప్పద్మపలాశలోచనధరించెన్ గాంచె మాయాపయా । మాయావిన్ మఱిదుందుభిం బిదపనిక్కాం వోదరీకన్యకన్ ॥ చ॥ అనిమిషులంతటం బిలువనంపిననన్నెడవాసి హేమపోయినననదత్తేచో తువసియుంపసభాంపకసంస్కృతిప్రవ । తనమును జుగుప్సగాగనివిరాగుఁడనై తపమాచరింపబో । వనెగమక్కట్టియనుసుతవివాహ

ము సేయఁదలంచి యిట్లనియెన్॥ క॥ తగువాని నెందుఁ గానక। జగతిం గ్రుంకుము సెదరా త్రిచరశేఖరనీ। దగుకులము నామమేవిను। దగు ననుచుం దోఁచె నీ సుతకు వివరింపన్॥ ఉ॥ నావిని పజ్జ్రకంధరు మిమ్మనంబున సంతసమందియో మహా। త్మా విను నాకు బ్రహ్మ ప్రపితామహుండు దేఁ బులస్త్యపౌత్రుఁడన్। పావనమూర్తి యవిశ్రవుఁడు మజ్జనకుండు జగంబునన్ దశ। గ్రీవుఁడనం బ్రసిద్ధుఁడ నరీణపరాక్రమధైర్యధుర్యుఁడన్॥ మ॥ లవణాంభోధిగభీరఖేయవృతమౌ లంకాపురంబేలుదున్। స్వవయోరూపకులానురూపయగు కన్యం గోరుచునున్నాఁడ లే। దు వివాహంబని పల్కినన్ మయుఁడు సంతోషించి యహాఁడితెం దవు మత్పుత్రిఁ బరిగ్రహించుటకు నూహావోహాలిం కేటికిన్॥ క॥ అనికృతనిశ్చయుఁడై యాదనుజమణికి దారవోసె దనపుత్రి మయుం। డనలునిసన్నిధి సతతముం; దనరుచు బాణిగ్రహణముదగ నొనరించెన్॥ శా॥ మాణిక్యోజ్జ్వలకంకణస్ఫురితమౌ మందోదరీకన్యకా। పాణిం బట్టినసాత్త్వికోదయము చూపట్టెన్ దశగ్రీవుమైన్। శ్రోణీనాయక యెంతతామసగుణస్థుండైన చోసద్గుణ। శ్రేణిన్ మించినవారి పొందొలసినం జేకూరుఁ డద్భావముల్॥ ఉ॥ రాక్షసరాజ్యలక్ష్మియనరంగు వహించినయప్పయోజప। త్రేక్షణ నిట్లు పెండ్లియయి యంతయువేడ్కదశాస్యరాక్షసం। ధ్వక్షుఁడు మామ మక్కున్ బహువిధార్చనవిచ్చిన నాతఁడున్ లలా। టాక్షుని నయ నొంచు నొకయద్భుతశక్తి యొసంగి ప్రేముడిన్॥ క॥ ఇవి పరమఘోరసాధన। మెదిరించిన నెట్టి పగతు నేని జెరుచు నెట్టిదు మీఁద గానివయి వకు। మదు రొందెడు వారి మీఁద ననివిడ్కొనిరి యెన్॥ గీ॥ రామయా శక్తి గొని గాజు రావణుండు। మున్ను మనలక్ష్మణునినొంచి మూర్ఛ వచ్చె। నదియు భేనులో ఖిత్రబాధింపుచున్నది యాశ। వలె నిరర్ధకమై చన్న పగలబాగిలే॥ మ॥ అవివెల్లన్ రఘువీర నీ వెఱుఁగ వేయాగాథ లట్లుండెని। ట్లు వివాహోత్సవమాచరించి దశకంఠుఁడంత సౌదామినీ। ధవమిత్ బలిపుత్రికాదుహితవజ్రజ్వాలయన్ దానిబాంధవులౌ రా యనిగుంభకర్ణునకును ద్వాహంబు నా కైచెన్ మహిన్॥ మ॥ సరమం గేసరమంజు సౌరభవతిన్ సౌందర్యలీలావిలా। సరసన్ భాసురమన్మథాస్త్రతులితన్ శైలూషగంధర్వజే। ఖరుకన్యామణిజిన్నతమ్మునకు వేడ్కం బెండ్లి సేసెన్ సెబా। చరవంశాగ్రణి యద్దశాననుఁడు వెన్ సౌభాత్రముప్పొంగఁగన్॥ ఉ॥ ఆదట కొన్ని నాళ్ళకు దశాస్యుని పట్టపుదేవి యైన మం। దోదరి గాంచె నొక్క

—(* ఇంద్రజిత్తు జననము. *)—

సుతు నుద్ధతు నాతఁడు పుట్టి నప్పుడే। రోదసి భేదిలన్ సురవరుల్ బెగడన్ ఘనలీల మ్రోయఁగా। నాధృతి మేఘనాదుఁడను నాఖ్యయిడెన్ జనకుండు వేడుకన్॥ చ॥ చిదుగులవృద్ధిఁ బొందుశిఖి చెల్వున నద్దశకంఠుపుత్రుఁడ। భ్యుదయము జెందుచుండె నిత్యపోషణ పెంపున నక్కుమారుఁడే। కదమతియింద్రజిత్తన బ్రకాశిలెన త్తైఁటం గెల్లజానకీ। హృదయసరోజమిత్ర వివరించెద మీఁద గథాక్రమంబునన్॥ చ॥ వినుమటమీఁద బ్రహ్మ యొదవించిన నిద్దురమబ్బి కుంభక। ర్ణుని మొగమూసజాగ్రదవరోధమొనర్చిన బవ్వళింపగాఁ దనకొక యిల్లు గావలయు దానవనాయక యంచు నన్నతో। ననుటయు నాతఁడప్పు డిక నప్పుడ పంచెననేక శిల్పులన్॥ వ॥ వారును దదాజ్ఞ శిరంబున ధరియించి తత్క్షణంబ॥ సీ॥ చికిలి ప్రాగెంపు పుట్టి కెలగోడలు వెట్టి పద్మరాగపు గారలపనులొనర్చి। మూలల రాకంబములు పెక్కుజత జేసి జాలువాఁ బ్రతిమల చాల నుర్చి। తులకించు పవడంపు దూలముల్ పైనుంచి పచ్చరాపలకలు పాదుకొల్పి। పుటిదిండి రాముత్తములలోపల సమర్చి స్ఫటికసోపానముల్ పరిఘటించి। పుష్యరాగపు తిన్నెకల్ భూరిచంద్ర। కాంతజగతులు గోమేధికపుతలుపులు। తళుకుముత్యాలతోరణగముల వేడ్క సేయఁబడకిల్లు గట్టిరా శిల్పవరులు॥ క॥ ఆమడపొడవును మూఁడామడ నిడివియును గలిగియతిరమ్యంబై। రామఘటకర్ణ పటుని। ద్రామందిరమలరు మృదులతల్పతతులతోన్॥ వ॥ అటులు ధవళప్రభాపహాసితకైలాసంబగు తన్నివాసంబున॥ సీ॥ కిన్నరాదులఁ గిట్టి గెలుచునాందోళంబు మించ బ్రహ్మను గల్వరించుకొనుచు। దిక్కురుల్ చెవ్వు వొంద దేవతల్ వెరగంద బెట్టుగాఁ గురకలు పెట్టుకొనుచు। గలలోన దిక్పాలకులమీఁద నసిమాఱు కొను వారిగని పండ్లుకొరికికొనుచు। నెలపులలాలచిప్పల నప్పటప్పటికిం చుకించుక చప్పరించుకొనుచు। మరలుచును బొరలుచు నుపేనుమఱిచి చినుఁగుల। జెమ్మటల దోప్పదోఁగుచు నిమ్మళించి। నిండ దామసమున సుఖమిచ్చు నిద్రఁగలసి। కాలము గ్రమించె నక్కుంభకర్ణుఁడధిప॥ క॥ క్రూరుఁడు దశముఖుఁడంతట। ఘోరుహభవదత్తవరమదోద్రేకమునన్। మేర దలంపక దుష్టప్రారంభమునం దెబుద్ధి యలవరిచె నృపా॥ అది యెట్లనిన॥ సీ॥ గరుడులఁ గరుడకంబములనే కట్టి గంధర్వులఁ గంధర్వతతుల నడచి। యక్షుల బక్షులయట్టుల బాదిఁగ వో లిఖచరలగు చరలఁ గానదఱ్చి। కిన్నరులెన్నరు తన్నని నొప్పించి సిద్ధుల బద్ధులఁ జేసి కలచి। సాధ్యులసాధ్యులై శరణుఁ బొందఁగఁ జేసి యమరుల చమరులయిండ కనిచి। భోగుల విభోగులనొనర్చి యోగితతవి। యోగితతివలె బలు వెతనొందఁజేసి। చారణానిలతుషితభాస్వరుల నోడిచి। యుద్ధతేజంబు జూపెలంకేశ్వరుండు॥ మ॥ హవనంబుల్ భువనంబులుం జెఱచు మాయల్ దాల్చు గూల్చున్ సుధా। శివనంబుల్ పవనంబు లీలద్విజాలన్ ఛేదించు భేదించుఁ ద। ద్భవనంబుల్ భువనంబులున్న తటినుల్ బంధించు మర్దించు స। త్సవనంబుల్ ప్లవనంబుఁ జెందఁ గురులుద్యన్ముష్టినొంచున్ వడిన్॥ ఉ॥ అంతట కొన్ని నాళ్ళకు ధనాధిపుఁడంతయు నాలకించి। దుర్ణీతి వహించు తమ్మునికి నీతియుఁ దగ్గ నవు చెప్పఁ గోరిమిన్। పూతనతిత్వరంబున పదుశ్శకునంబులతో డలంకకున్। భీతిల కేఁగి వాఁడనువిభీషణుమందరఁ గాంచె గాంచినన్॥ ఉ॥ అన్నయ శాలివాని హృదయంబలరంగ బహూకరించి। మాయన్నకు సేమమే నదిని హర్షము గాంచు నెపుత్రు లెల్ల సౌఖ్యో

న్నతిలేక వాకుశలయుక్తులేయ వృషభమంత్రులాశ్రితుల్ । నిన్నిటకేలనం పెంబతినేడసనంతయువాఁడు చెల్పినన్॥గీ॥ కొంతచిం
తించినహితోక్తులుసగౌర। వమునవినసేర్చ సేపం క్తిపదను జేల। యన్నయిప్పుడదలపెట్టైనైననేమి। వచ్చితివిగదరంప్వవాని
గొనుచు॥సు॥ గణనాతీతనిశాచర స్తవములాకర్ణించుచుఁగఁకణ। క్వణనంబుల్ దగజామరంబులబరీవారంబువీవన్ సభాం। ల
ణసమ్మర దముపేత్రహస్తులుపంగానిండుకొల్వున్నరా। వణునింజేరివిభీషణుండు దెజేగిక్రేపన్ మాతగాన్పించెన్॥క॥ ధనదుని
దూతయువినయం। బునసించుకచేరిమ్రొక్కి ముకుళితకరుఁడై। దనుజులబహుసమ్మర్దం। బుననొదుగుచునిలిచిపం క్తిముఖుతో
ననిమెన్। ఉ॥ స్వామిపరాకుదైత్యకులచంద్రత్వదగ్రజుఁడైనకిన్నర। గ్రామణివంశవృత్తగౌరవయుక్తిసమానుఁడౌటమీ। సే
మనుపేడెమీకొకవిశేషహితంబెతిగింపుమంచున। స్నేమెయిబంచెనెయ్యముపహించివినుండదివిన్నవించెదన్॥ చ॥ సమతంబ
రోపకారకృపసుబ్బుటమెసుకృతంబుఘోరపా। పముపరపీడసేయుటయుబ్రహ్మముఖలంబునఁబుట్టిదేవతా। ప్రముఖవిరోధము
ల్ నెరపంబాడిమొధర్మముచేతగాదెయీ। సమధికసంపరల్ దొరసిసంతతమందరమున్ సుఖించుటల్॥ ఉ॥ నాస్తికుడన్ శఠుం
డుకుపాపకుఁడౌనగడుడష్టవర్తనం । బాస్తికతాధురంధరుసకర్హమెయాభ్భతన్ష్టచేసెజో। పాస్తిఘటించినాఁడవుకృపా
గుణశూన్యుఁడవెనుజాబల। ధ్వస్తులఁజేయనేలసురవర్యులనార్యులధర్మధుర్యులన్॥ ఉ॥ నందనమాదియాసురవనంబులఁగూ
ల్చిశివప్సరోవధూ । బృందముఁబట్టిశోఁకొట్టితివార్యులుసేయుయాగము । న్నఱిందఁజేసితార్తులగుమానులఁజంపితివ
స్మవాదులే। మందురోయన్నయింక ఉగవైతివితెల్పెడికెట్లునీకికన్॥ ఉ॥ గొట్టుకనానఁదన్ వెడలగొట్టినదట్టునురట్టఁడంచు
దోఁ। బుట్టువనౌటంనొడనకపోయితిఁబల్మిఁ జెట్టుబూపినన్ జట్టముశైనదాళుదుదెశూరతయేజడదారిశెద్దలం। బట్టివధిం
చుటన్ప్వకసుభావముమానగదయ్యతమ్ముడ॥ మ॥ హిమవత్పర్వతతుంగశృంగముననేనిన్నాళ్ళుశైవవ్రతం। బమితశ్రద్ధనొన
ర్చిసచ్చిభవదీయార్ధాంగ్యమాలించిఫ। న్నముగాదంచుఁబ్రబోధసేసితెనసుంబాటించివంశోచిత। క్రమముంగైకొనుమంచుదె
ల్పుమనెయుక్షస్వామిరక్షోధిపా॥ మ॥ అదిగాకన్యులకన్నిగన్గొనియనూయామగ్నుఁడౌవాసికా। పదచేశూరునవశ్యనట్టియ
శముంబ్రాపించెమెయన్నయే। యదితారకుణగవిన్నవింతువినుడంచున్ మాతకందోయునె। న్నదటంజేరిచిపల్కెనగ్రమ్మర
మదాంధుఁడౌదశగ్రీవుతోన్॥మ॥ దితిజాధీశ్వరయొక్కనాఁడుతుహినాద్రింజేరిమీయన్నయం। దఁసౌభాగ్యసిరాధిశంకరుని
యర్ధాంగంబునమ్మింపుచు। ర్వతరాట్కన్యకనట్టెచూచెనెటులంబ్రాపించెనీభాగ్యమీ। సతికంచుఁదనసవ్యనేత్రమునన్ ద్రష్టా
రోషముగ్నాత్ముడై॥గీ॥ ఇటులఁగుటిలబుద్ధినీక్షించుయక్షేశు। సవ్యలోచనంబుకణములోన। దివ్యయోగమహిమదేవినిగ్రహము
సేయనేమిసేయుచాఁడనింకననుచు॥ క॥ పిత్తపభుఁడగలియగ్గిరి। యుత్తరశృంగముననియమయుక్తినిలిచియ। స్తోత్రరదశశ
తవర్షసు। లుత్తమశైవవ్రతంబులొనరించునెడన్॥ ఉ॥ భూరిజటల్ప్రవాళములపోల్పుగనన్ ఘనబాహుశాఖల్। మీరియ
పర్ణపర్ణరుచిమీకొనఁగొన్నెలరేకకోరకా। కారముఁబూనసీలగళకాంతులుతేటలసిటు జెందమం। దారమహీరుహోధనవా
ధునకుంగనిపించియిట్లనున్॥ ఉ॥ మెచ్చితినీతపంబునకుమీటగునష్టకనిన్మహావ్రతం। బచ్చుపభక్తినెవ్వరుబ్రయత్నము తోనిటు
లంఘుబెంపలేరచ్చుగముగ్నసేసలిపినట్లనెసల్పిపివాకొండపే। సిచ్చితినాసఖిత్వమువహింపుముసత్తులితప్రభావమున్॥గీ॥ దేవి
నేదృష్టిగంటివాదృష్టియొకటి। యుమధరారేణుపరివృతజ్యోతిగతిబి। శంగరుచిగాంచునేకపిశంగనయను। డనగనందునవె
లయుపేవనఘునీవు॥ చ॥ అనివరమిచ్చిశూలికజతాద్రికినేచ్చెలికానివెంటచో।డొకనిచనుదెంచెనట్లుగుటగోపమసూయయుంగీ
దుసన్మన। ర్తనమునమస్తబాంధవహితంబగునగ్రజుబుద్ధినాటజే। కొనుముశుభంబుమాన్పుచెడుగుందనమేలనిదూతచె

—(※ కుబేరునిపై రావణుఁడు ద్వేషించుట. ※)—

ల్పినన్॥సు॥ పదమోముల్ప్రళయారుణింబములుగాపంబుబూనగోపంబునన్ । రదసంఘట్టనమాచరించుచునదభ్రీభ్రూకు
టుల్మెర। నిర్వదికన్నుల్ జ్వలితాగ్నికుండములయుగ్రత్వంబుసూచింప మూర్ధదశాస్యుడు దూతఁజూచి మిగులంగ్రూరా
త్ముఁడయ్యిట్లనున్॥గీ॥ మంచితనమునసీతిబోధించువాడ। పోలెతనయుగ్రతపముననూలితోడి। చెలిమియనుగర్వంబలిమియఁ
దెలుపబంచి। జెనుదొరనాచెంతనాసలేక॥ఉ॥ రొక్కముగన్నకలిమియనురద్రనిచెన్నియునంమికొన్నదు। ర్వాకుల బ
నెన్నిసెప్పియనురమ్మనసీవెటురాడవచ్చినా। ఏకిడపూర్ధయంచడిదమెత్తవధింపకుడంచుదమ్ముడున్। మొక్కనదల్చిదూత
శిరముందెగవ్రేసెవివేకశూన్యుడయి॥ మ॥ అలకాధీశునిదూతనిట్లుకదుప్రాణాంతంబునొందించియా। తలయున్ మొండెము
గొబ్బలోమెలనుఘృత్యోత్రేణిపాల్పెరెబ। జ్వలితాత్యుగ్రదవాగ్నినేమిడచినజల్లాయినేనీతివా। కుల మూర్ధుండునశ
మించునేకినుకకాకుత్స్థాన్వయగ్రామణీ॥ క॥ చెనటియనిదశముఖునినన। బనిలేదనినీహితోక్తిబ్రకటింపదలం। చినధన
నాయకుననవలెజనవరవినుమంతనదశగ్రీవుండన్॥ సీ॥ తనయమాత్యులగనగొనిధనదుమాట। నింటిరేయిప్పుడెంతగర్వించి
నాడు। మాకుదనకున్నపాటివివేకమున్న। చెప్రబోధింపదాగాకనెవ్వరిక॥ ఉ॥ పట్టణమాక్రమించితనుబాఱగద్రోలిననో
ర్చితానుచో। బుట్టువుగానబోవెనటపోవకనిల్చిననేమిసేయునో। గట్టిగబూతమిప్పుడలకాపురిముట్టడిచేసిగట్టుపిల్। ప

ట్టినదిట్ట గూడి మనపై సువిశౌర్యము జూపుగాక కీకన్॥ ఉ॥ మాన్యుడటంచు నెంచు బహుమాన మెఱుంగక యక్షుడయిస్మా । మా
న్యవిరోధకృద్వచనమార్గణపఙ్క్తుల నొంచెసెందము। ఖ్యాన్యులు నన్ను గెల్వగ బ్రయత్నము సేయుటయ గ్గడెంచెనీ । హైన్యము
దీఱనింక ధనదాదిదిగీశుల గెల్వబోదగున్॥ ఉ॥ తెమ్ము ప్రహస్తతో త్తననలనీలధనేశుని గెల్వబోయెదం । బ్రమ్ము బలంబు గూర్ప
మనప్రోలను గల్గినవీరదైత్యులం। చెంము జయానకార్భటులు దిక్కుల నిక్కటలంగ నాబడెన్। రమ్ము రయంముతో నసభయంపడి
యాతడు నట్లు సేసినన్॥ సీ॥ శాతమన్యవశిలాచక్రఘర్ఘరదీర్ఘరావంబు దిక్కులు వ్రక్కలింప । గారుత్మతద్యుతిస్పదసైంధ
వఖురోద్ధురసముద్ధతులసిద్ధరచలింప। సారసారసరాగచారుకేతనకాంతులాకాశమణిదీప్తినపహరింప। ఘనఘంటికాఘణం
ఘణనాదములధరాధరగుహాళులు ప్రతిధ్వనులొసంగ। శరశరాసనముసలముద్గరకృపాణ। తోమరగదాదిసాధనస్తోమపూరి
మిక్కుటంబైన యొక్క తేరెక్కి వెడలె। వింశతిభుజుండు త్రైలోక్యవిక్యవిజయకాంక్ష॥ క॥ మారీచమహోదరశుక। సారథధూ
మ్రాక్షముఖ్యసచివులలో బెం। పారప్రహస్తుడు ముంగలి । యారాక్షససేననడపె నపుడు నృపాలా॥ క॥ మలరూటాడనతీనద।
ములుగల గగజండవిపినములు గూలబురం । బెదరముహూర్తంబులబలాదబలంబులలకపఙ్క్తుజని యెన్ ॥ సీ ॥ చిరనీలగి
రిశంకసవరించుమదమత్తకరులదంతురదంతకాండరుచులు । దనువులొందిన గాడ్పులననొప్పు నుత్తమాశ్వములము త్యాలక
ల్లెము ఖరుచులు । బలుమేరువుల తీరుగల తేరులను మీరు తసుకువజ్రపుబండికల్లరుచులు । కలనైన భయము మెఱుంగనిభటోత్కర
మెత్తువిచ్చు। కత్తులహొవ్వసిచ్చురుచులు। ధవళకేతనరుచులు ఛత్రములరుచులు। జామరంబులరుచులొకరిసారిసిగుడి । మెండు
కొని వెండికొండపైనిండ నాప్ర । చండభుజదండుడాతడు దండువిడిసె॥ క॥ అనికుంభజుడెఱిగించిన। వినినవ్వుచు రాముడ
వలపింశతిభుజుడున్ । ధనవిభుడును బోరనవిధ। మనఘా వినవరతు దెల్పుడనియడుగుడయున్॥ ✻ఆశ్వాసాంతము॥✻

ఉ। నందికుమారమారదసనందననారదమానసాంత । రిందవిహారిహారిమురళీమృదుగానవిలోలగోపికా । నందని
దానదానవఘనాఘునభిక్షుసుగుల్లలద్గరు । ద్బృందతురంగరంగదమరీజనరంజదంరాసఖేలనా॥ క॥ వదదారుణశిఖివారణవన
దామదవారణేంద్రవరదజగత్పా। వనదాసజననిరూఢా। వనదాక్షిణ్యాదిసుగుణవరరత్ననిధీ॥ పంచచామరము॥ సనాతనప్ర
సిద్ధపూరుషత్వకీర్తిభాజనా। జనాగలోకసంగిమానిసంఘసౌఖ్యసా। ధనాధనాధినాధనందదాత్మతాపహృత్కృపా । ఘనా
ఘనాత్మఘూపదక్షనోత్సుకత్సరోరుహాసనా॥ ... ... ✻

గద్య॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలిత కటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధాన పద్యకవిత్వవిద్యాధనాధునాత
నభోజరాజసకల విద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవైభవాదః కృతరాజరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాస ధురంధరధ
రాధిపసభాంతరస్తవనీయనయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంథానవసుందరాధరశోధితాగణితగణితశాస్త్ర
రత్నాకరనివయాధికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయః పారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందననంద
నవిజ్ఞానవిభవజితసనందన విష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధానపాపరాజభిధాన ప్రభావప్ర
ణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము. ... ... ✻

ఉత్తరరామాయణము — తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీవనితానిషణ్ణిశా। దేవికుచమృగమదాభదేహరుచిఝురీ । గోవర్ధనలీలాధృత। గోవర్ధనశిఖరి వేణుగోపాలహరీ॥ గీ॥ అ
వధరింపు ముకుంభసంభవమహర్షి । చంద్రుడట్లను శ్రీరామచంద్రుజూచి । జానకీనాథ యిటులదశాననుండు । విత్తవిభు
వీటిపై దండువిడిసినపుడు ॥ మ॥ భటకోలాహలముల్ మహారథికశుంభచ్ఛంఖఘోషంబు। లుద్భటదంతావళబృంహితంబు
లుహయప్రత్యగ్రహేషార్భటుల్ । పటహాద్యద్భుతవాద్యభేదరవముల్ బ్రహ్మాండభాండచ్ఛిదా । పటిమన్మించెపిరో

—(✻ కుబేరుడు రావణునిమీదికి యక్షులను బంపుట. ✻)—

ధిరాజ్యపతిగర్భఘూర్ణముల్భేదిలన్ ॥ వ ॥ అప్పుడప్పర్వతప్రదేశంబుననుకూలంబున్న యక్షకిన్నరులన్నగవాహనునకీది
విన్నవింపక యమించి మునుముక్కుంచుక శరపరంపరలముంచినమాటవచ్చునని కొంచికొందఱుందరల కకొందరలకావు
రంబునకరుదెంచి యుదంచిత ప్రాభవంబు మెండుకొననింపకొలువున్న కిన్నరేశ్వరుంబొడగని ॥ క ॥ వందనములు చేసి
పరా । కింపుక శాఖాళిమిత్ర యుదె నేడు చమూ। బృందముతో దశవదనుడు । నందాతీరమునవిడిసినాడని తెలుపన్॥ గీ॥ ఆ
కుబేరుడునవ్విబళామరేమి । దశముఖుడు మంచిపనిసేయదలచె హీతవు । దలపనంమిక ముక్కుకోతలను మాట । వే
డునిజమయ్యెనికనేలనెనరుదలప॥ గీ॥ మొగముబాడువలేనిమంగోపమిక నెప్పు । డలుకజొచ్చె నేనిచులకనగుదు । మటుల
సేయనియ్యక ఆగిభండసమాన । రింపుడనుచు వారిబంపుటయును ॥ ఉ ॥ యక్షవరాజ్ఞమాళినిడి యక్షులనక్షులుసిప్పులు
గ్గగా । ర్యక్షముల్ యనశిగ హాకహార్భటులభ్రము నిండజేయుచున్ । రాక్షససేన దాకిరల రాక్షసులున్నిరేగిమా

రోఱనన్ । దృప్తిక్షుధరాధరంబ దరెనంబుజపత్రగతిందదుద్ధతిన్ ॥ మ ॥ అసిగర్షోదితవిస్ఫులింగమయమై యస్త్రాలాభీలకీ
లసముజ్జృంభితమై గదాముసలశూలప్రాససంప్రేరణా । వసరాన్యోన్యగృతాభినందనవచోవ్యాపారమైయక్షరా । క్ష
సనంగ్రామముచూచుఖేచరులకున్ గల్పించెదృక్పర్వముల్ ॥ శా ॥ దోరుత్తుంగతరంగముల్నిగుడదర్ఘోరాసిమీనప్రభల్ । మీ
రన్ సైనికచంద్రులుబ్బొసగగాంభీర్యంబవార్యంబుగా । భేరిభాకృతిరావమొప్పగరిభూభృత్కోటిమీటొందగా । బోరా
డెన్ వడియక్షరాక్షసబలాంభోరాసులొండొంటితోన్॥ అప్పుడు ॥ ఉ॥ కూలెడునేనుగుల్ దెరలుగఱ్ఱములున్ వకఱ్ఱల్లు తేరు
లున్ । వ్రాలెడిపెకఱముల్ దునిసివమ్మగుఛత్రములాడునట్టలున్ । దూలెడిరూపులున్ దొరగుతోరపునెత్తురుటేరులందుపై।
దేలెడుపీనుగుల్ గలిగెధీరతఁబోరెడురెండుసేనలన్॥ ఉ॥ రాక్షససేనముందరఁదిరంబుగనిల్చిరణంబొనర్చున। య్యక్షులజూ
చిపఙ్క్తిముఖుఁడక్షముఁడైనిజసైన్యరక్షణా। ధ్యక్షులమూఁరొఱనన్ బనిచితానునునిర్వదిచేతులన్ గదా। సక్షురికాదిసాధన
విశేషవిజృంభముగానుపించినన్॥ చ॥ బెదరకయక్షులున్ దనుజశేఖరుబిట్టెదిరించిభీకర । ప్రదరపరంపరల్ గురిసి పైపయినెక
విధాయుధచ్ఛటల్ । గుదిగొనన్నించినీరమునకోయనియార్చినచోమహాదరుం । డుదురుననొక్కఘోరగదయూనికృతాం
తునిలీలనుగ్రుఁడై॥ క॥ వాయువుబలువిడికుజములు। దోయుతెలంగునగదాహతులచేక్షితిపాల్ । గాయక్షసేనకూల్చెభ.శీయ
నిశుకసారణాదులెల్లనుతింపన్॥ క॥ శుకసారణధూమ్రాక్షా। దికసేనాధీశులొక్కఱెసదశకంఠుం। డొకదెశయక్షులజము
వీ। టికినతిఘుంజేసిరోహటింపకనధిపా॥ గీ॥ అపుడుపఱచుయక్షులతిభీతులయ్యుపూరి। గరచుయక్షులాడలుమఱచుయక్షు।
లఱచుయక్షులయ్యెమహావాతఘూతజీ । మూతరీతిఁజనిరరాక్షులలర॥ ఉ॥ విచ్చిననొచ్చినన్వెఱచివేడిననోడినవారిఁబోవనీ। క
చ్చెఁపుగుల్దయారహితులై యలకాపురిదాకఁగోటలోఁ। జొచ్చినదాఁక వెంటఁబడిశూలములన్ బలితఁపుటీఁటెలన్ । గ్రుచ్చి
రిచొచ్చివచ్చిగదిగోయనిపౌరులుతల్లడిల్లఁగన్॥ మ ॥ ప్రకటక్రోధమునన్ ధనాధిపతివంపన్ వేగసంయోధకంటకుఁడన్యక్షువ
రేణ్యుఁడొకఱడపుడందంబయపురద్వారము। త్సుకతంజొచ్చునిశాటకోటిపయిశక్తుల్ దోమరంబుల్ శర। ప్రకరంబుల్గురియిం
చినిల్పెఁదనశౌర్యంబందఱున్ మేనలన్॥ శా॥ ఆరక్షోబలమాతనిన్ గడువలేకాకంపముజ్ఞందగా। మారీచుండెదిరించిశాతశర
సంపన్నత్వమున్ జూపన। వ్వీరుండున్ గదయెత్తివానిశిరమున్ వ్రేయన్వెసన్ గూలెన। త్తాఁరంభంబుడివోవనేలఁబడుపుణ్య
భ్రష్టచందంబునన్॥ ఉ॥ కూలిముహూర్తమాత్రమునకున్ దెలివింగనితాటకేయుఁడు। న్వాలుమెఱుంగుతూపులనివారణ
యక్షునిమేనగ్రుచ్చియా । భీలతఁజూపినన్ సమరభీతిజనించియుతండుతాళఁగా। జాలకవీగిపోయిననిశాచరులార్చిరిసంభ్రమం
బునన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునసంయోదకంటకుండాయోధనంబువిడిచియోధధర్మంబుదలకడచి పాఱినమీఁదికౌతుకంబునఁబడి
మొగంబులకుతుకంబగుమందస్మితంబుతోఁ బచ్చరాజగతులంగనుపట్టుకోటవాకిటరచ్చపట్టుకొట్టంబుననట్టనడి తెరువుంబట్టు
కొనినూర్మొనలపట్టంబువట్టువేల్పుచలుపలంగట్టినగోపురంబుడాసి వాసిగలచిగురుతోగరులందెగడుపగడంపు దారబందం
బులుపులంద్రోచిమగరాలజోడుతలుపులుపీడందన్నిపదారువన్నెహొన్నుపనులఁజూడంబూడవేడుకయగునగరిముందరి వై
డూర్యమణితోరణస్తంభంబుకడంకసరంభంబునఁజొచ్చివచ్చునకుఱ్ఱభకణాన్గ్రజుఁగనుఁగొని॥ గీ॥ అచటిదౌవారికుఁడుమ
హాహసితతీవ్ర। భానుఁడగుసూర్యభానుఁడప్పఙ్క్తిముఖునఁఘడ్డమైయెందువచ్చెదవనుచునతనిఁజుట్టునరుదెంచుదైత్యులబెట్టద
ల్చె॥ ఉ॥ సింధువుమించిగానియనిచెన్గలికట్టతెరంగునన్సురా। బంధుబలంబునిల్పనిలువన్నిలకేగెడుపంక్తికంధరు। ర్వాంధు
నజూచిపోకునిలుమాచలమాఫలమాభలాప్తికీ । బంధులనొందవచ్చుటనిపల్కెమహాగదపూన్చివైచినన్॥ శా॥ కుంభీంద్రంబు
మృణాళముందురుములాగుందోపనాసిన్ భుజా । శుంభల్లీలసురారిద్రుంచఁగనియక్షుండుగ్రుఁడైతోరణ। స్తంభంబుంజెక
లించివైవనతడున్ దానన్ధరన్ గూలక। య్యంభోజాసనదత్తదివ్యవరమాహాత్మ్యంబునంగ్రూరుఁడయి॥ క॥ అత్తోరణంబెకొ
నినడునెత్తిపగులసూర్యభానునిన్ మొత్తిరిచో। దత్తుముత్తైనాడిలఁబడె । నత్తఱిఁబరువెత్తెనచటియక్షగుణంబుల్॥ క॥ అలబ
లముబిట్టులఁబఱవిన। నలబలమెసఁగన్ దశాస్యడసురావళితో । నలకఁగలపంగనదిగని। పలికెధనేశుండుమాణిభద్రునితో
డన్॥ క॥ నొచ్చిరిమనయక్షులుపురిఁ । జొచ్చిరిరాక్షసులుబాలిశునిదశముఖుని। న్జెచ్చెరనెదుర్పనీవా। రిచ్చఁగలరువిక్రమింపని
చితరినీకు॥ గీ॥ అనినసామిహసాదనియమితసమర। దోహళంబుననతఁడుచతుస్సహస్ర। యక్షవీరులుదనతోడనరుగుసాదేరఁ। గ
ల్పకాలాంతకు వీఁగదలవచ్చె॥ ఉ॥ వచ్చినమాణిభద్రుబడివచ్చినసైనికకోటికోటలోఁ జొచ్చినరాక్షసోత్తములస్రుకఱ గద
ల్దోనిమోదితూపులం। గ్రుచ్చికటారులన్నిరికికుంతములన్పొడఁగ్రుమ్మియార్చినన్ । విచ్చిరినొచ్చియప్పురమువెల్వడిరుక్కఱలు

—(* ప్రహస్తాదులతో మాణిభద్రుఁడుయుద్ధముసేయుట. *)—

దక్కఱరక్కసుల్ ॥ ఇవ్విధంబున॥ ఉ॥ నాలుగువేలయక్షులునునల్గడగొల్వగమాణిభద్రుఁడు। వ్వేళశాస్యుసైన్యములవెన్నాఱనీ
నొంచగదద్వరూధిః। పాలకుడాప్రహస్తుడురుబాహుబలంబునయక్షవాహినీ । పాలునిబిట్టెదీర్చెమునుబాఱెడుసేనలకుబ్బొ
నర్చుచున్॥ క॥ దళకతఱలిగవులిటువలె। దలబడిపోరాడరెండుదళములగలయో। ధనులుద్భటులగుభటులును। గలయఁబడిపోరి

రుత్సుకత వెలయంగన్॥ శా॥ కైలాసాద్రిగుహాళిఁ బ్రతిధ్వని లాసంగఁ జేయ్యనందఁ గా। కూటత్స్మారకపాణి మూర్తి మేటితో
గూలన్ఫాలాస్ఫాలనో । ద్వేలధ్వానములం ఘూర్ణిల్లమని లెల్లమిండఁగా బోరిరి। తూర్ణత్సర్వదివౌకసైనిక ప్రవరుల్ ధ్వజవర్గభ
ద్దప్రాపుల్॥ తత్సమయంబున॥ చ॥ కరముసలంబుమీఁదశక్రుఁడునిమంత్రిఁ ప్రహస్తుఁడు గ్రుడ్డయి కరముననసలంబున గడశైల గ
దఁ గూనవెవ్వురుయక్షులన్మహా। దరుఁడుప హెచ్చదరుండయిగదవాతవేవురనొంచెడాటఁగా। వరతనయుండు ద్రుంచెగరవా
లమునన్ది వ్యసహస్రయక్షులన్॥ వ॥ ఇప్పరుసునసనిజపార్శ్వచరులయిన చతుస్సహస్రయక్షప్రవరులఁ గూలిమార్చి పేర్చిన ప్రహ
సాదులంగనుంగొనినిజాగ్రరౌద్రంబున మాణిభద్రుఁడు వాసిపైనరువడించిన॥ శా॥ ధూమ్రాక్షుండెటు సొచ్చి శాత శరవిద్ధుం
జేసి కెల్లార్చిన । నామహోగ్రుడయియక్షుండారెవ్వగదం దాటించినన్వాని ధూతా । ప్రంబున్వలె వాడ మూర్ఛిల స్వీయాం
ఘ్రిఘ్రిఘ్ధట్టన। న్నిద్రమత్త్వంబహీపాలు చెదపఁటకర్ణక్షుండత్యుగ్రుండయి॥ క॥ ఆమాణిభద్రుఁ గని శితమితశరవృష్టి
గురియునతండనుపితుం। డయిబూఁడ తూపులసుర । గ్రామణిపేరురమున ఁటగా నేయుటయుం॥ ఉ॥ అందనసొచ్చి పక్షిరా
ముఖుపల్లినదాహతిమాణిభద్రమా । ఖిందిలకిఁ చికొట్టినజలించియతండు మహాయొరపా। టొందెదదాదిగాని ఘునులో త్త
మయాయనపార్శ్వవహాళినా। జెందెనభిఖ్యయంతె కెలచేబులచెంబల సేసలార్వఁగన్॥ వ॥ ఇట్లుఁ గనదళవాయితోలంగిపో
యినంగనుంగొని ॥ సీ ॥ పడగంచపుపడలతో బెడెడంపుటడిదమ లొపుళిపించుచునభటా ఖిలగొలవజయజయనవనధీశ్వర

— (* రావణకుబేరుల ద్వంద్వయుద్ధము. *) —

మహేశ్వరమితయనుచుఁజారణకోటులభినుతింప। జననకఁ ఖాణరాజముకెకిఁ కిన్నెరగ్రావణులభయధాగమలగోలవ।
నుక్షుటాహంపూర్వికొత్తులు వెలయఁగ। పుష్పకయోథులను గ్రక్కిరిసిగొలువఁ । బద్మశంఖాఖ్యనిధులరూపంబులూని। గొ
లువబంగారు తేరెక్కి గుమికదాది । సాధనములాప్పగిన్నరేశ్వరుఁడువచ్చి। చిఱుకుచు పులదశకంఠుఁజూచిపలికె॥ ఉ॥ మ్మ
డపంచుసికొకసొతంబటిగింపగమూలెఁబఁచిన । స్వమ్మొనరించినాకలుకువానిఁ జంపిననష్టయింపరే । దివ్మరిగుంపతోడన
రుదెంచితివిన్నవసేలిసిడెం । దంమునమేలుగాదలఁచునన్నెయనందగుఁగాకదువటో॥ ఉ॥ రోగికిభక్ష్యభోజ్యములరోగ
ముహెచ్చగతిచ్చటుల్క్రుధా । రోగికి సేదమాదృశహితోక్తులుఁ గ్రోధముమించుమాటికి। స్నిగుణచర్యలేటికిపనిందయొనర్పఁగ
సీకతెల్లమా। రాగలమృత్యువ్వు బొరసిరౌరవబాధలఁబొందుచున్నెడన్ ॥ ఉ ॥ ఆసగలాగ హించుదురహంకృతినిగనిమూ
ఘుడుగ్రహం । బాపములాచరించివిషపానమొనర్చిశరీరమంతయు । న్వ్యాపకమైనచింతిలుజడాత్ముపలెన్యవపాశబద్ధుఁ
డవు। పాపఫలంబుఁజెందునెడపాపముఁజేసితినంచువఁదురన్ ॥ ఉ ॥ అన్నకుఁడుఁ ద్రిసురునకాపదవెవ్వడొనర్చువాని
గ । న్గొన్నన హెచ్చుగ్రపాతకమగన్దనుఁ స్థిరమృత్యువెప్పుడన్ । సన్నిహితస్థితిఁ గుంసంపదభవ్యపకంబటంచులో। ని
న్నియునెంచిధర్మముఁ బహించుజనుండుకృతార్థుఁడయ్యెడన్॥ చ ॥ కలఁగకబుద్ధిపూర్వకముగాజనుఁ దేల్యఁ నేయుదల్లి
యా । ఫలమునుభూతికానిదితభంబనభఁబిదియించు రెటని । నైలిసిసుకర్మములసలుపదేవతలంచెబువెత్తురండు। గ
లిమియబన్నెయచ్చటనె గల్గుసుఖంబెలభించునచ్చటన్ ॥ చ ॥ ధనమణిఃస్తువాహవనితాజనతాదులబన్నెసంతరిం । చిన
యవియంచుధర్మములు సేయకయుండినసేమియంచున। య్యనిమిషులందఱుంబగతురంచు మహాపదలొందనున్నని । స్వ
సజ్జుడవన్నగల్గునిరయంబురయంబునరంముపోరికన్ ॥ క ॥ అనితవచోఽఽదు గడు భా। దనిమురీచప్రహస్తధూమ్రా
క్షులకా । ద్యనిమిషరిపుమంత్రులుమా। రొరసెనిలువఁగలేకచనిరి కోంచలనమునన్॥ చ ॥ అనిటులాత్మమంత్రులుధనాధిపు
కొల్తలకోర్వలేమినడ్డ । నుజవరేణ్యుడుగ్ర నిశితప్రదరంబులవానిముంచిన । గనలుచుతాకినన్గిశిఖాపణివనికిటికిటప
డ్డిరిఖం । దునరోదసేయభూరిగదగయికొని చెట్టుగమోదియార్చినన్ ॥ మ ॥ కడకోపించిదశాననుడతనిపక్షఃపీఠ
ముంజొచ్చిపో । వెడనన్నగ్రశరంబువేయుటయు యక్షేశుండధీరత్వమే । ర్పడఁగోదండనుణారవంబుఖిలదిగ్భాగం
బులన్నిండన । ప్పుడువహ్న్యస్త్రమువైవవాడడ ఁకెనంభోబాణవేగంబునన్॥ మ ॥ శరసంధానదృఢాపకర్షణకృతజ్యా
ఘోషణంబుల్పర । స్పరధికారరములొకరుచందమున మించన్ విశ్రవఃపుత్రులి । ద్దఱుఁ గ్రోధిత్తంటదోంగుఁడు గొరలా
డుచరోషించుచున్డాయుచున్ । హరియుగ్మ బనిద్ధబద్ధశౌర్యస్ఫూర్తిబోరాడగన్॥ క ॥ రణమున వివిధాయుధ
ధా । రణమునసరిపోరుయక్షరాక్షసవరులన్ । బ్రణుతించిరమరులసురాగ్రణియగుమాయగొనిన్యాయ్యారణవిముఖుం
డయి ॥ సీ ॥ ఒకసారిమేఘుమై యుడువీధిగనిపించుపిడుగులు గ్రమముగగురియు । నొకతేపసింహమైయుద్వల్లిదించబులతేచు
బలతెంచికహాకహార్భటివహించు । నొకతూరికొండన్నాయుయుశిలలనెదిరించునెదిరించినెమొగనిట్టుదరఁజేయు। నొకమాటు
వార్ధియై యూర్ములతో మించుమించిరోదసి ముల్లునైచు । నొకరుపరివ్యాఘుమైనచ్చు నొకరుపారి । దంష్ట్రియయి
తోచునొకపరిదారుణాహి । కరణిగనుపించునొకతూకుగానుపించ। కడగుమాయనిరూఢినయ్యసురవరుడు॥ చ ॥ ఇటు
వలెబెక్కుమాయలథనేశ్వరుసిన్ భ్రమయించివిక్రమో । ద్భటగతిమించినిక్కగదదలమోదినగ్రొత్తనెత్తురుల్ । జొట

జోటంగారంబూనినయశోకముగాలికిగూలుచాడ్పునం। దటుకునవాఁరిలేంజేరుపయిదానవసైన్యములుల్లసిల్లగన్॥మ॥ ధనదుండు కతిమూర్ఛ జెందిపడనంతన్ సూతుడత్తేరుగ్ర। ఘనసందాతటనిసమీపమునకున్ గ్రొంపోయెయత్తుల్బయం। బునవృత్తంబులువారికియుక్ గిరిబిలంబుల్ సొచ్చియుస్విచ్చికా। ననముల్దూఱియుగోనలంబడియుదైన్యంబొందరెం తేనియున్॥గీ॥ మూర్ఛమునిగినధనదుసమ్ముఖముజేరి। శంఖపద్మాదినిధులువిశ్రాంతిమాన్పి। నంతదశకంధరుడుసిట్టులన్నగెలిచి। పోలవకాంతనినగరంబుసొచ్చియుచట॥ సీ॥ శాతకుంభస్తంభసాహస్రములుగల్గి వైడూర్యతోరణాంకములుగలిగి। నవ్యమౌక్తికవితానవితానములుగల్గి శశికాంత వేదికాచయముగలిగి। సొగసైనమకరాంకసోపానములుగల్గి కప్పురాలలోపలియొప్పుగలిగి। కామితార్థములిచ్చుఘనవృక్షములుగల్గి వికచకల్హారదీర్ఘికలుగలిగి। మానజవంబుగల్గి కామగతిగల్గి। కామరూపంబులుపహించుగరిమగల్గి। ప్రబలుపరమేష్ఠిరజితపుష్పకముగాంచి। యందుపైనెక్కి యతడుతారాద్రికరిగె॥మ॥ వరశృంగోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవోద్యద్దివ్యమందారవిం। దరజోబృందమరందతుందిలమిళిందధ్వానసంబంధగం। ధరమాబంధురమందరానిలునిచేతన్ శ్రాంతినాగాఢనే। శ్వరుడంతన్ దేప్పిరిభీతిసేనగొనలజ్జంజేరెవీడవ్యాడన్॥ఉ॥ ఆజితనూజవింటివెదశానసుడేట్టులబుష్పకంబుగో। నాజిజయంబునున్పొరసియావలంబోవుచుజూచెముందరన్। రాజితశైలముందపనరథ్యసిరోధకృదత్యుదగ్రతాం।రాజితసాలముండటుచనంతరాంసింహతరక్షుకోలమున్॥గీ॥ చూచియచ్చోటవింతలుచూడవలసి।బలసియిరువంకలనుదైత్యభటులుగొలువ।జెలువమొలికెడుయమ్మహాశిఖరమెక్కి।యక్కడఁజరింపమారీచుడఁగనికని యె॥మ॥కలధౌతాచలదీధితిప్రచయమోహంగాప్రవాహంతరో।జ్జ్వలడిండీరనికాయమోహశబరయోషాధనస్వముక్తాస్త్రుని। ర్దళితపాండుచితచామరవ్రజమొహారంజెల్లు రెండాపుచేతులజేఅసుంటిన రెల్లుటెల్లునను పండోమోహచరగాత్రినుణీ॥సీ॥ శైలజాసహాసరోజ్జ్వలరుద్రకన్యకాచరణలాక్షాపంకమొనసినదియొ యిదిగంబనుపెరనింపొందుగాపునవిపులంబుగాబల్లవించినదియొ।తనగిరీశత్వమందఱునదోంపనభంబునిండుచుపెంజెకలుపహించునదియొ। హనుభాగచరద్భుజంగభోగమణీసమంచితప్రభనాక్రమించినదియొ।లేకధనాధుగెలిచిత్రిలోకవిజయ।వాంఛనుదెందుజేవనివారిగోంప।కాపమునసుండినదియొ నాందరుండుతరణ।కిరణగరిమగిరికంబుకిగ్గిరివెలింగె॥చ॥తిరుమునగజైత్రయాత్రచనుదెంచిననన్ గనియాతుభృత్తునిర్ఝరములచామ్యమిచ్చిరవిసంజ్వలితార్కమణీపభాపరం।పరలనివాళిసేసినవభవ్యశుకాదివిహంగమోక్తివె।ఖరియఱిపల్పైడిక్రొంజపకాంతులవెల్లదనంబుబూవుచున్॥సీ॥ చిగురుజొంపములరంజిల్లనీయెంతోంటచెలువపర్ణకుటేరసేయునేమొ।విరిగల్వవిరులచేపెలసెనిక్కొలనిందుజంద్రబింబుమకేళిసల్పునేమొ।సంతానకుసుమవాసనలూనెనిక్కొన దేవకన్యకలుపవిరింతురేమొ। పువ్వులప్పొదిదుమ్మొవొదలనివొదలలోసిద్ధాంగులెప్పుడువసింతురేమొ।తనరెబహుబిల్వదళవారికశోదుదురవటుం।బ్రమధవర్యులికీవిరచ్చపట్టులేమొ।యనుచుమారీచుజెంతగిపనచటనచటనీనీయశ్రు సురభర్తవిహరించునవసరమున॥సీ॥ చిమ్మచీకటిక్రమ్ముక్రొమ్మానిగుమినల్లిబిల్లియాదార్లపందిళ్లనడుమ। పడంబాఱునిరితెనెవాంకలందపెలవెంబడిఘుంఘుమునుచున్నగడదమతాన।బోలుబాంసువిరవాదిపాదలలోగుంపులునడుసురపొన్నపొప్పొదిదుమారి।మొలసినలేంజెమ్మరలమొమెమ్మెగఒకమ్మబంగరుపూవోటసజ్జనమరు। మరకతనిబద్ధభూములమలయురేవ।లంగగాతన్న యాలచెన్నొసంగుపొగడ।మాత్రిపొడలంగుపాకటకోనలోనం। బుష్పకవిమానమటుసాంగిపోకనిలిచె॥చ॥నిలిచినంబజ్జెకంధరుడునివ్వెఱగందియుదేలనిచ్చటినిన్నిలిచెనుశత్రుజేయుతమునిల్వగదీనికిదుర్గమస్థలం।బులుగలవోటుమాడుచటబొండనిమంత్రులబంపవారలు।కొలకులసంచరించిపరికించియుహేతువుగానకయ్యెడన్॥మ॥ అలమారీచుడుదేవపింపెయిదియద్భుత్యంబునింగానిము।న్యులబెనూనిచరింపదోయతముక్రోధోద్రేకయొంకిల్పెనో। తెలియుండంచనుసంతలోకపటుదైదీప్తాస్యుండయిక్బజ్జ।బలధుర్యుండగునందిడండుగనియప్పౌలస్త్యుతోనిట్లనున్॥చ॥నిలిచెవిమానమందురజనీచరనివ్వెఱగంద నేల। యానెలవునదేవితోహరుండునేడువిహారముచేయుచున్నవాడు। డలగరుడోరగామరవిరించరువాదుదురీడబూడనిం। దులకరుదెంచిన బలముశోజెకిపోకతాలంగునావ్రుడున్॥ చ॥ పటపటపండ్లుగీటుకొనిపఙ్క్తిముఖాసురభర్తపుష్పకం। బటుడిగిశంభుడెవ్వడుమహానునిల్పెమనంశవచ్చెనే। యిటనుసిశిఖన్నిలువనిచ్చినయట్టులగాదెయందుద। త్తటముననుండియాగ్గిరిపతంసముక్రిందికివచ్చిచెచ్చెరన్॥ క॥ ఉరుశూలముగొనిరెండవ। హరునివలెందీప్తవిగ్రహాముమీఱగవా। నరముఖమొందిననందిని

(*) నందికేశ్వరుడు రావణుని శపియించుట. (*)

బరికించిదశాననుండుపకపకనగియెన్॥గీ॥ ఇవ్విధంబునదనుజూచినవ్వుచున్న। యతివిమూఢుండుదశకంధుపట్టిమూచి।యుపరిశివుడైననందీశుడాగ్రహముప। హించికటతటమదరగానిట్టులనియె॥ చ॥ కపివదనుండనైననసుగన్గొనీవవమానదృష్టితో నిపునుహసించినావుగదయీదృశవక్త్రిసుఖుల్నఖాయుధుల్। కపులికనీకులంబడపగర్వదరంతటగండ్లగర్వమున్। దపమునబుట్టుబెట్టిదముతానెయడంగెనురాతుసాధనా॥శా॥ శాపోక్తుల్పచరింపకున్ననెదిరించన్ రాదెనెంతేనిసం। దాపారయరిమున్నెగామ్మతుడవైనావిట్టిపీనుంగుపై। నేవుంబూపగనర్హమానెయిదిగాకీచేయుపాపంబుచే। నాపద్వారిధిమునింగ

పోవఁగల వేలా యింకనిన్నోంచఁగన్ ॥క॥ అనియానందిశపియించిన। వినియానందించి సురలు విరులు గురిసిర। వ్వినువీధి దేవదుందు
భు। లును మొరసెన్ బెం సెసుఖములోకములెల్లన్ ॥ఉ॥ అంతదశాననుండు సుమదాంధుఁడుగావున శప్తుఁడయ్యు। నొక్కింతయు
జింత లేక మరిహెచ్చు విభీషణ రోషవహ్నినే। త్రాంతర శోణకొంతులు బయల్ పఱుపంగ ల ధౌతశైలరా। డంతికవర్తియై పలి
కెనగ్ర మునన్ నిలుచున్న నందితోన్ ॥ఉ॥ పెక్కులు పేర్లనిచ్చినను బేర్ల వేనిపశుబుద్ధిమాటలం। దక్క నెచక్క గా నెదిరిదన్ను
లెఱుఁగవ టుండు పుష్పకం। బిక్కడ నాగి మీయధిపుఁడింక సుఖంబున నుండుగా నిలే। యొక్కెన వెండికొండ నిదియే పెకలించి రజం

—— (*) రావణుఁడు వెండికొండ నెత్తఁగా శివుండు పాదాంగుష్ఠముచే దాసినదుమట. (*) ——

బు చేసెదన్ ॥వ॥ అని దురాగ్రహంబునం బలికి యద్దశగ్రీవుండు రవిగ్రహంబు నొరయు నుదగ్రవిగ్రహంబుతో నమ్మహాగ్రావంబు
శిఖరాగ్రంబు నర్థశిలీలం బట్టి యిట్టట్టు గదలించి బెట్టుగదలిన యగ్గట్టు చుట్టుగను పట్టు నెఱి యశిరియంబడ ఘట్టనంబు గావించి గీర్వా
ణగణ పారీణనిర్వాణ ప్రవీణతాధూర్వహ దుర్వార గర్వాకర దర్వీకర కరంబులయిన వింశతి కరంబులు సారించి హుంకరించి
యహంకరించి పదిమొగంబుల జేగురించు వేగురించు సాహసోత్సాహసంపదలతో నిజభుజాదండంబులొండొంటితో నొరయని
జాట్టహాసంబున గుహాకుహరంబులు మారొల్కొర యనిజవిలోకనంబుల మిడుంగురులు గురియ నిజదంతసంఘర్షణంబున దిగ్గజంబులు
చెవ్రుడువార యనిజప్రతాపంబు మెఱయ నిర్నిమిత్తమీ మహీభృత్తు హత్తిమ త్తవృత్తిం జూపనేల యనితద్బలంబులు తనపైనురువ
డించెనో యనశరభ సింహశార్దూలమదేభ ప్రముఖ వనజంతువులు క్రేళ్లురుకమహారగంబులు సరగన్ రుగగూడక చూడఁగొప్ప
లగుపిప్పలాదితరుజులం జుట్టుకొని బుసగొట్టుచున వియ్యనుంజాపకట్టువడనొడళ్లు నలగిపడఁగల విసిసమసిన దదగ్రజాగ్రన్మణులు
పణిభూషణునకద్దురవస్థను దువంబు ఱవులిడుచున్న వడువ్వనదవ్వులమిడిసి పడగడగడవడంకుచును ముగనిజదుఫ్రనందమ గౌగిలిం
చు చెందుమిం చుబోండుల గౌగిళ్ళనంగి పెనంగి వారి యానుంగు మగలదుగు మోపగూడక దెబ్బునంగూలి నెత్తంబు పట్టుల బొర్లిగిం
తలు పెట్టనట్టివింతలు గని యెట్టివింతలు పుట్టెనని రచ్చపట్టు చెట్లుల కొసిడల గిరిడలు చాలించి యన్నెలవునన్ నిలువలేక వేల్పుకలువ
కంటులు క్రొమ్ముడులు వీడఁ గీలుగంటులం సంబులు పైజీంలాడఁ దళుకు సెక్కులు చెమరింత గుఱుగుబ్బలు ప్రలకింప నెన్నొసళ్ళ
ముంగురులు నెఱయ జిగురుంకె మ్మోవులనిట్టూర్పులు దొరయ నిజాధిప భుజాస్తంభంబు లూతగొని తద్భయంబున జెంగటి విమా
నంబు లెక్కికొని తమ్ముగ్రమ్మరం బట్టివారి గాఢలంపనిలింప హృదయంబులు గలపంజాలు నారభటులతో విరిభటులు నిరువంక
లనిలిచి పెక్కుచందంబుల నభినందింపనందికేశ్వర గణేశ్వర చండికేశ్వర ప్రముఖ మహాప్రమథగణేశ్వరులు శరశరాసన పట్టిస
ప్రాసకరవాల భిండివాలతోమర ముద్గర గదా కుంత క్షురికాది సాధనంబులు గయికొని సర్వజ్ఞు యనుజ్ఞవడయుటకై యతని య
గ్రభాగంబున నలబలంబుల సేయుచు నిలువుకోలువు సేయ పార్వతీపరమేశ్వర క్రీడోచిత మణిఖచిత సౌధ ప్రాకార గృహ ద్వా-
గోపుర తోరణ స్తంభాదులు బద్ధలువాఱితద్దయుం బ్రకంపనంబు హింపసహింపరాని దరంబునం గరంబు బిసికికొని చుబద
కంజమంజీర సంజాతశింజారవంబులు సెలంగ నలుగడలందిరుగుచు రుద్రకన్యకలనన్యశరణ్యలై దైన్యంబు నొందనరవింద బాంధ
వాది గ్రహంబులతో గ్రవలు దొలంగ నింద్రాదిదిక్పాలక లోకంబులు హాహాకారంబులతో బట్టబయలనిలిచి చూచుటకు బెట్టులికి
యిట్టలంబుగ మొగుళ్ళ తెట్టువలలో మఱుగుపడి యాకట్టడి పొట్టి క్రొవ్వననిట్టి బెట్టిదంబు గావింపగట్టు విల్లు వట్టిన దిట్ట యెట్టు మట్టు
బెట్టుచున్నవాడో యని యొకళ్ళొకళ్ళతో బలుకుచుగనుంగొన బ్రహ్మాంతపర్వతంబులు నూల్మలంబులై పొడవడంగ బెదపెదగండో
పలంబులు పైపైలనుండి బెళబెళమను చప్పుళ్ళతో డుల్లి సరులను రిలి పడంబడలు వడకపాతాళంబులో తుగను పాలెగలించి ఝరీ
కంబు బెకలించు మదవేదండ ప్రకాండంబు డంబున ఝరీమండల హరిపరంపరలు నలువంకల దొరుంగ ఖనిస్థలీనిర్గత నీలమణీరవణీ
యమణులనుకరంబులు నలుగడల జెదరఁ గనక వకుళ కేతకీకురంటకాశోక మధూక కేసర ప్రముఖ భాసుర కుసుమ విస్ఫురత్పరాగ విసరం
బులు దెస బనొంసికొనన వ్వెండికొండ పెకలించి కందుకక్రీడ గావింపంగడంగెనయ్యవసరంబున ॥వ॥ అసురాధీశ కరావధూత
శలదాత్తాద్రింబదబూనలేక సఖుల్ గొల్వ వనంబులో మెలఁగున గౌరీ సరోజాక్షుమేను సెమర్పందను వధ్యమున్ వడఁగనాందో
ళింప నేత్రప్రభల్ వెసనే తెంచికవుగిలిందుకొని యెన్ విభ్రాంత యై శంభునిన్ ॥ ఇవ్విధంబున ॥ఉ॥ బంగరుతళుకు చెక్కులను బం
జులకమ్ములడాలు చిందుద్రాక్కుంగ మెఱుంగు చన్నుగవకంచుగవున్ మడిపీడగాహతా। లింగసుఖంబొసంగిన చెలింకవుగిటం
నెయ్యుంవియ్యల్లడ। వ్యొంగరకందుశద్రిన తండెత్తంగా ముకులెగ్గలెంతురే ॥శా॥ శంభుండద్రికు మారికాస్ఫురదురోజద్వంద్వ
కుంభస్ఫురీరంభంబీగతిజెంది యెంతసుఖమారా నెమ్మనిన్। విఘ్నయారంభం బెట్టుడుపంగవచ్చునయినన్ గౌర్యంబు దీఱ్ఱభుజా
స్తంభోజ్జృంభ మొకింత మాన్పి పిదప న్స్వాహార్థమున్ జూపెదన్ ॥ క ॥ అనితలచి లేచి తనగవా। ననమనందగ శంభుఁడాస
నముడిగ్గకయున్। దనవామపదాంగుష్ఠం। బునదిమిదశాస్య హస్తములు క్రిందుపడన్ ॥ గీ ॥ ఇటులనదిమిన భుజశౌర్య
మెడలిబడలి। యడలియొడలి వదోద్వృత్తిసడలి సొలి। కాలిపెనువ్రేలుదెమలించి కరము లెత్తు। కొనసమర్థత లేక యు
విస్ముడు ॥ మ ॥ కులశయలంచల కెప్పెలంబులు బడుల్ ఘూర్ణింప శేషాహిమూ। ర్చిలభూచక్రము దిద్దిరం దిరుగ జేజే పెద్దభీతి

ల్లఁజా। క్కఱులకఁ దీవిపెల్లగిల్లసురలాకంపింపనంభోనిధుల్। గలగఁగ దిక్తటులొడ్డగిల్లఁబడినోత్కంఠెట్టువాపోవఁగన్॥క॥ తల
చిరిమనుజులకాండ। ప్రళయంబిదియనుచుదిగులుపడిరమరేంద్రాదులుయక్షసిద్ధసాధ్యులు। కలఁగిరితొలఁగిరిపదంబుగ్రహ
రాజ్యు ఖ్యుల్॥శా॥ ఈరీతిన్ జగముల్ దలంకఁగను వేయేండ్లార్తులైకూయఁగా। నారుత్క్రోవిభుదైన్య పాటునిగ దైత్యశ్రేణికన్నీ
రుము।న్నీరయిపారఁగ నేమిసేతుమనుచున్ నిర్విణ్ణతంజెందిన। మ్మారీచాదికులాతనింగనియసామాన్యత్రబోధంబునన్॥గీ॥పలి
కిరవధారుడయి తేయపట్టభద్ర।భద్రగజచర్మధారిపైభక్తియుంచి।యంచితోక్తులనతనినుతించి తేని।యీనిరోధంబునేడవాపు
నీక్ష ణమున।క॥హరుఁడున్నతకరుణానిధి।శరణన్నఁబరిగ్రహించుజగతినతనికిం। బురుదున్న దేయజకనకాఁ।బరులెన్నగలేరుత
త్ప్రభావంబనినన్॥శా॥ ఆపన్నుండగుపంక్తికంఠుఁడిదియానంచుక్ లలాటేక్షణ।శ్రీపాదాంబుజముల్ మనోంబుజమునంజిం
తించుచున్ వేదవి।ద్యాపాండిత్యముసర్వశాస్త్రకుశలత్వంబున్ మహాసాహితీ। నైపుణ్యంబునుగానుపింపఁ బొగడెన్ గంగోర్మి
తుంగార్భటిన్॥శా॥ఆస్తోత్రంబునకామనోద్రణిమకాధ్యానాప్రికాయీశ్వరుం।డస్తోక ప్రియమావహించిపెను ద్వేలావేళపై
నౌత్తినన్।హస్తంబుల్ వెషలంగఁబాపికొనిదయిత్యస్వామిపౌలస్త్యల। న్యస్తపాంజలియైనుతింపదొడఁగెన్ గంభీరవాగ్గుంభనన్॥
రగడ॥జయజయశంభుర పాధువశంకర।జయజయరిపుభటచయనాశంకర।శరణునిరంజనసజ్జనరంజన।శరణుప్రభంజనజగద
వభంజన।పాహిపురాహవబంధురవిక్రమ। పాహియవిద్యాపంకరవిక్రమ। యచ్చుగనినుదెలియపుతోలిచదువులు।మెచ్చిననిన్
త్తువు మెంగుపదవులునీకెవ్వరిపైనిలువదుకోపము।లోకులకెంచఁదెలుపుదుప్రతాపము।పరుడుస్వజనుడనుభావవిభేతముఁ।బా
రయదునీమదిఁబూర్ణామోదం।బభవునిభవునిన్నమితదయాపరు।నభిమతియింపబ్రహ్మాదులునోపరు। ఖలుఁడమదాంధుఁడఁగ
లుషోత్కృష్టుఁడఁ।జలచిత్తుఁడఁగడుజడుఁడనికృష్టుఁడఁ।నేమిమఁబొగడఁగనెంతటవాఁడను।స్వామీమదమత్తిశరణన్నాఁడను।నీ
దాసుఁడనిఁక నేరములెంచకు।నాదుర్వృత్తిమనంబుననుంచకు।మెరుగకచేసితినిద్రుడపచారము।శరణన్ననుగడసతదెవిచారము
వలసితిని సేవకులమహాత్త్వము। తెలిసితినిద్యోడిదేవరసత్త్వము।నీకనుదెరచినసగడునుజగములు।నీకనుమూసిననిలువవుజగ
ములు।యిట్టినికుసరియేననిహెచ్చితిఁ।బొట్టక్రొవ్వననపొగడగవచ్చితి। నాగుణమెంచకుననుచాలింపుము।నీగుణమెంచదనీవా
లింపుము॥చ॥ఆనితనుప్రస్తుతించినదశాననుఁజూచిపురారినవ్వుచున్।దనుజవరేణ్యనీస్తుతికిఁబద్ధయిమెచ్చితిధైర్యశాలివవు।దను
నుతియిచ్చితిఁజనుప్రియంబగుచోటికినీభుజాబలం।బనితరసాధ్యమంచువినియారయనిప్పితినింతెయవ్యయన్॥గీ॥మక్పదాంగుష్ఠ
పరిపీడ్యమానరజత।పర్వతముక్రిందఁజేతులుపడినయపుడు। జగములదురువవిరావంబుసలిపితందు।వలనరావణుఁడనుపేరవెల
యుమనివ॥ఉ॥ఆవశకంఠుఁడీశ్వరునకానతుఁడైశివనన్నుబ్రోవనా।హృదముగలైనేనియుసుమంతఁగొంణంతయులేనియాయువున్
నీదసుచంద్రహాసమును నెంమినొసంగుమటన్నశంభుడ।కైరదువయిచ్చిపింపటనఖండతరాయువునిచ్చియిట్లనున్॥మ॥దితిజాధీ
శ్వరనీవుకోరినక్రియన్ దీర్ఘాయువున్ నీకుని।చ్చితినిక్రొవ్వననీతిఁజేకొనకదుశ్శీలుండవైమమనా। దృతివొందించితివేనిమావర
నుమంమేబేరుఁబొమ్మన్నచొ।నతఁడాశూలికిమ్రొక్కివీడ్కొనివిమానారూఢుఁడైయుబ్బుచున్॥క॥ తనపరివారముఁగొల్వఁ
గఁ।జనియెన్ రజతాద్రిదిగ్గి స్వచ్ఛందగతిన్।మనుజేశ్వరయనికుంభజుఁ।డినకులునకుదెల్పిమఱియునిట్లనిపలికెన్॥మ॥ఇనమంశో
త్తమవింటెపఙ్క్తివదనుండిలాదుకైలాసవా। సునిచేమన్ననగాంచిపొంగుచుఁబ్రంహస్తుండాదియాసైనికుల్।తనుఁగొల్వంజని
హేమకూటహిమవత్ప్రాంతంబులన్ గంధమా।దననీలాచలపారియాత్రములమీదంగ్రీడసల్పెన్ రహిన్॥మఱియు॥సీ॥చరియిం
చునొకవేళజంబూనదీతీరసౌవర్ణవాలూకాస్థలములందు। విహరించునొకపూటవెల్పురాతోటలబొదలుగొజ్జగిపూపుపొదల
యందు।గ్రీడించునొకపట్లకేసరశ్వేతాంజనాద్యద్రిరాధధిత్యకలయందు। నలుపునొక్కెడకేళినరుణోదమానసప్రముఖదివ్యస
రోవరములందు।వన్నెలవులందుమెలఁగెఁ నమరఖచర।యక్షకిన్నరసిద్ధవిద్యాధరాప్స।రోభుజంగాదికులుమహాక్రోబమొంది
తనుగనుంగొనిపాఱనద్దశముఖుండు॥సీ॥పట్టణంబనరాదుకట్టాయితంబుగానట్టేముట్టడిచేసిచుట్టివిడియు। బలవంతుడనరాదు
బలియుడైమెంతటవ్వేలనున్నవడినేగిగెలిచివచ్చు।సురజాతియనరాదుకరమల్గియెటుజన్నజననీకశస్త్రాస్త్రసమితినొంచు।ధ
రణీశుడనరాదుతనకునోడినన్నదాకనీరసమునవీకజూపు।బాయవునెలంతయనరాదుపాపమునకు।భయపడకనెటులయిన
నుబట్టికలయుసర్వవస్తువులటగలవనరాదు।దుడుకుమయిజొచ్చికొనితెచ్చుదుష్టుడతడు॥వ॥ ఇచ్చెలువునందనయిచ్చకువచ్చిన

(*) వేదవతినిజూచి దశముఖుండు మోహించుట. (*)

హేమసృవనచ్చటచ్చటనచ్చపలుండునిచ్చలుమెలంగుచునొకనాడుహిమవత్పర్వతంబునకుత్తరదిగ్భాగంబుననొక్కసుంద
రోద్యానంబుసందర్శించియచ్చట॥సీ॥ఘనమండలమును ధాకరమండలమునిండునటులమోమునజటాచ్ఛటలునెఱయ।వలజకర
వలుచికుకవలనొప్పమృదువల్కలంబునగుచళీకుచంబులొరయ।బెళుకుచూపులడేటిగెలిచికయికొనియెనోనాగ్రిందకృష్ణాజి
నంబువెలయ।నఖపాళిజెడగుమాన్పకమంచునుడులుగైవ్రాలెనాస్ఫటికాళిక్షమాకదగ। గవ్రుసుమరజంబుదొరసినకల్పలతిక।
బాగుగవిభూతిచేతమయిదీగవెలుగ । నొంటిగిరికన్యవలెనపఁబున్నతపసికన్నొకర్తెజూచెరాక్షసవిభుండు॥ గీ॥ చూచి

యాచెల్వచెల్వంబులో చనము। కబ్బురంబుగాఁ జూచుచుఁ బ్రాణవల్లభు। బుప్పకమందిగ్గి సరభసంబున దదగ్ర। భాగమునఁ జూచె పతి
కెనపట్టి మూర్ఖుఁడు॥సీ॥ నీకులం బెయ్యది నీనామ మేమందు రెవ్వాని దానవేయుందువదన। కలిగిలేదా యంబుకానపాల్ గావిం
చి యేలకృశించెదే యుగురుబోడి। నీప్రాణనాథుఁడు నిను నేలు భాగ్యమెవ్వారికి గల్గెనెం చన్నెలాడి। యేతపం బొనరించి యీచె
ల్వుఁ గంటి నో యింకతపంబేల యేణనయన। కాకచెందిన సితిసలాకువంటి తనువు వెండియు నెగాంచు ననిఁ దలంచి। చూపఱల
యిచ్చి వేమఱు తాపము ముంచె। దేమి నీ చర్మలెతిగింప వేలతా... గి। ఈ నీబిగిగుబ్బచన్నులకు నీ నెఱిపెన్నెఱులు స్వర్ణపికెక్। సేఁటుఫుంభి
ఉండులకు నీ యొల। పాయఫుకట్మికింతిరో। యీబసుము బుకబ్బుర మెయీతిరి వేణియు కట్టుచీర లే। యీ బి...స్త్రైనవల్కలము లీత
పమిష్టమనోజభోగమే॥సీ॥ అణుమధ్యపీవక్ష్యమణిమయంబువహాయించుమహాకటి నీకటి పహూమగాంచు। గిరకుచ నీకుచగిరులొందు
గరిమంబునలి నాక్షి నీ కెప్పలలరుఁ ఘిమ। ఘనవేణి నీవేణి మనుఘుఁ శ్రీపాత్రిపతి వఁని మెయి ప్రకాశ్యతకు నెక్కు। నంగన నీభర్తయు
ఖిలేశతకుదగు జెలినీకువశుఁడగు జెఱుకువిల్తు। తిన్నవయిభవములు గల్గియి గురుబోడి। బేలతనమున నీకపంబేల జేయ। గొడవయొద
వినదదియించు మృదులఫణితి। జెవులకియొడ బంధువు సేయుమునిన॥క॥ ఆనెలతయు నప్పలుకులు। వీనులకేడ జేసివానిపి శ్రవసుతుగా

——(✻) వేదవతి తనతపోవృత్తాంతము రావణునికి దెల్పుట. (✻)——

దానెరిగి హీనుఁ జనకయహీనత నాతిథ్యము సగియిట్లని పలికెక్॥మ॥ దనుజాధీశ కుశధ్వజుండను తపోధన్యుండు మున్నాప్పనా। యా
నవేదంబు పఠించు వేళను దయంబయి నేను వాపోవఁగా। నను బ్రేమంబునఁ జూచి వేదవతి యన్నామంబుగా విచి పెంచిన తేజస్వన
ముప్పతిల్లుటయు జేజేలు మునల్ రాజలుక్॥క॥ ననువలసియు ధీషణసుతుఁ। గని వేడిన వారికినిత్తుగా నియొరునకి। వ్వఁ తావ జేసీనని
యొ। వ్వనికి యనన్నో సంగడము గవచ్చిన వేళక్॥ ఇవ్విధంబున॥శా॥ ప్రత్యాఖ్యానము జెందియుండు ఈనంబా పాత్మ్యుడవ్రదంభుడక్
దఘుత్యుండొక్కరుఁడు వచ్చి నుజ్జనకునిం దా వేఁడి యీనన్న బో। నత్యంత క్రుధబూనిఖడ్గమునని ద్రానత్తుఖండించి యా। హత్యన్నా
మునశించెనత్తపసియిల్లాలగ్నిసొచ్చె వెతక్॥గీ॥ తల్లియును దండ్రియును జనన్ధనయభాగ్య। మునకగలిగియుగలగక ప్రార్థని
ష్ఠ। జనకుని ప్రతిజ్ఞ గడ తేర్తువనితలంచి। వెన్నునిగురియించి యుటదపమున్న దాన॥క॥ కంటినియుచ్చటి వింతల। వింటివివాపూర్వక
థసవిస్తరముగజే। కొంటివియాతిథ్యము తెడ। వుంటవిచటజను మురాతు సోత్తమయనక్॥చ॥ తనకిదిదక్కె సంభ్రమదంబున
ప్రేమముఖుండు మీనకే। తునిచిగురాకు బాకుమదిదూఱినదాలిమి సూలిచేరగా। జనియిండి యేమి వెఱ్ఱియాలజ్జనమంబోయిపోవవి
ష్ణుడం। చునెకలకాలముందపసి చూస్పునదాఁ బైదువృద్ధకాంతవయి॥ఉ॥ వెన్నునకిత్తు నంచుబలు వేదురు సేకొనితండ్రియిట్లుటక్।
గన్నులబూచియుక్ హరియెకావలెనంచు దపించెదూంకే। కన్నరికంబుకా అడవిగాచిన వెన్నెల చేసియయ్యెయా। నిన్నని మం
చెనీ జనకునిక్ గుదియించిన వెఱ్ఱియెవ్వడక్॥వ॥ హరితానేబలవంతుఁడయిన మనుమీయయ్యకు విరోధించి యొకరుఁడుగ్రాసివ
ధింపనడ్డపడి దోర్గర్వంబు గాన్పించెనే। హరియన్నామముకప్పకుం బెరియునేలాయీవృథాభ్రాంతియు॥ తొయింకన్ననుబూ
న్దమేలగు యువస్త్రీజప్రభావాధ్యుడక్॥చ॥ ఆనవినికర్ణముల్ బిగుఁగుటాకులగేరెఱ కేలుదోయిని। వ్వనజదళాక్షి మానికొని వాని
ననాదరదృష్టిఁ జూచియా। చెనటివివాదముల్విడుపు శ్రీహరినేఘులుఁడయి వనిం దసల్పు నెతగు బ్రహ్మవంశమునఁ బుట్టియు మఖర్ష శ్రీ
ముమానవకర్కటా॥సీ॥ అవ్యయంబుల కెల్లనాదికారణభూతుడగు తాతెగవినాతఁడతఁడెకాఁడె। జనపోముఖముఖాచారసాఫ
లంబులరసియచ్చుప్రదాతయతఁడెకాఁడె। నీయందునాయందు నిఖిలాత్మలందంతరాత్మయయి కను నాత్మయతఁడెకాఁడె। సముద
యుద్ధుష్టశిక్షయు శిష్టరక్షయు బ్రతియుగంబున సేయునతఁడెకాఁడె। యాగమాంవరమార్థమతఁడెకాఁడె। యన్నిజగములకధి
నాథుఁడతఁడెకాఁడె। యట్టిహరినెంచ నేరక హంకరించి। నిర్నిమిత్తంబు నిందింపనీకుఁదగునె॥మ॥ పలుకుల్వేయును నేల లెస్స వినుమా
పౌలస్త్యనామేను నా। యొలప్రాయంబును నామనోగతులు నా యిచ్ఛాభిమానంబులా। జలరుద్ధారికిధారవోసినవిదుమాఱంతు
ల్విసర్జించి పెద్దలువర్తించు పదంబునక్ మెలగుమత్ దయివంబెనోడయ్యెడక్॥గీ॥ అనిపలికి యందు నిలక భయంబుదోలక। గలకబి
ల్లికిదొలగు రాచిలుకపగిది। నావలికిబోవ దేటులయాఁకకిని। నతనునిశరావళికిని దాళక సురకదిసి॥చ॥ చెలిమన మోవి పానగము
చేవడదేర్పక మోము మోమునం। బలుమఱుజేర్చి ముద్దిడక బాహులతాపరిబద్ధుఁ జేసిన। న్నలయియుగాఁగలింపక రహస్యముగా
బహుబంధవయిఖరుల్। దెలుపక పోవనేల ననివెంబున వేణికబట్టియీడ్చెనక్॥చ॥ కలకవోలంగ వేదవతి గ్రక్కున బెత్తిలియొ
త్తివేసి యుదుక్। మలచవువేణివట్టనదుమందెగి చేతికి దునచి కేలనం। బులకలుకొందికయికసినుతం డిరిదీనితపఃప్రభావమం
చనవడియున్న నచ్చెలియునివ్వళికిం జనికోరినదూరియై॥ మ॥ ప్రళయాగ్నిజ్వలితేక్షణప్రభలవప్పొలన్ను ఖ్యానిం గాల్పు। నట్టులనీ
క్షించి దురాత్మ నిన్నలుప జెనష్టుండంచుఁ జింతించియుక్। దెలివిన్విశ్రవసుం దలంచుకొనియాతిథ్యంబు గావించి మాఱ్బలుకుల్ ప
లికనినంతయుం గలిగెనోర్వంగూడ సేయింకిటక్॥శా॥ ఘోరస్ఫారమదీయజోపరహన కూరార్చులన్నీరుగా। నీరూపంబు ద
హింపకోర్చితిఁ దపోనిష్ఠార్థలోభంబుచే। నోరిసేవివు దంటుకొన్న మెయి నేనోల్లక్ జ్వలద్వహ్నిలో। నీత్రైర్నిదిసి మించుపూ
నికను జన్మింతుక్ ధరక్ బ్రహ్మలక్॥గీ॥ అనిమహోగ్రతఁ బలికి కోపాగ్నితోడ। నవటయోగాగ్నియును మండ నటుల జేసి। యా

వ్యెదుటనిల్చి శ్రీహరినాత్మనునిచి। యేవు సెడిదయిత్యాదునువిననిట్టులనియె॥ ఉ॥ ఏనునిజంబుగాహరిపయిన్ మదిగల్గినదాన నేని
నా। పైనలినాక్షుఁడాత్మయిడి పత్నిగఁ జేకొనుమాటతథ్యమవు। నేనియయోనిజత్వముననిద్ధరఁ బుట్టెద శాస్యుబుత్రమై। తా గ్రసుజన్ము
క్తిఁ ద్రుంచనెపమయ్యెదఁ గాకవివహ్నిఁ జొచ్చినన్॥ క॥ వేదవతిమాటనిజమగు। వేదమువలెననుచు మ్రోసెవినువీధిమహా। మోదము
నగుసుమవర్షము। లాదిత్యులుగురిసిరచ్ఛుకవనీనాథా॥ గీ॥ యతిసుతయునట్లుగయికసీసుతకృతావ। మానపవమానజ్వాల్యమా
నకోపదహనసంయోగయోగాగ్నిదగ్ధ యయిపదగ్ధతాన్నిగ్ధదైవయత్నంబుకతన॥ సీ॥ తనపద్మవాసీసీత్వము జాపవహాలంక
దోయజాంతరమందో లబ్బుట్టెన। దెనీకుమి త్తినేయేగుదెంచితినన్నగనిబ జెక్కముఖమునకేకానబడియె। నతదు పెట్టియబెట్టి వే
యించిననబ్ధికిబుత్రియాబచట దెల్పె। బహుళశోర్మిశమునబయలు జేరివిదేహరత్నగర్భాగర్భ రత్నమయ్యె। జనకజనాయకుడు
యాగశాలగట్టి। చోటదున్నించ నాగేటిసురసదోచి। సీతయనునేమువహియించిచెలువు గాంచి। పెరిమశ్రీహరివగనిన్నుఁ బెండ్లి
యాడె॥ గీ॥ శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గగరుడ। వాహనాదులుమానియిత్త్వారకుబము। ఖ్యాతిగైకొనమానచాకారమూని। నట్టి
నిన్నాశ్రయింతుబట్టాభిరామ॥ క॥ సాకేతనగరరాజమె। వయికుంఠమునీవెహరివివై జహా మా। కొక స్తనిఁయాకపులా। నాకపు
లుయథార్థమిదిఘృణాగుణజలధీ॥ క॥ కృతయుగమునవేగవలీ। సతియయితపమొంది త్రేతజనకజయయితా। మతిదలచినటుల
పట్టిన। ప్రతియునెరవేర్చిదగ్ధభావంబనదే॥ ఉ॥ నావిని రాముడద్భుతమునంగలశోద్భవుజూచియాసతి। బ్రాహ్మణుడట్టు తొల్లి
యుగిరాయిడిబెట్టె నెకోప్రమూర్తియయి। పావకులో పంబడినపోలికగన్గొనిచేష్టదక్కె నా। డావలనెందుబోయె దెలియన్వల
యున్విని పింపుడంచునన్॥ మ॥ అనిననంగ్రంభ అగుంభజుండనియెరామా యెవ్వడన్నీయుం। గనిదేమున్నదియయినమాఘనతలో
కంబుల్ ప్రశంసింపన। జ్ఞానిచందంబుననాలకించెదవుప్రాజ్ఞుల్నిచ్చలోజూవులం। గనునానందమనీవెకావువినురక్షశ్చర్యలామీద
టన్॥ గీ॥ అటులవేదవతికన్యాయనలశిఖల। జొచ్చి ప్రాగ్గుటజూచియచ్చోటవాసి। చపలుకప్పం క్తిముఖుడుపుష్పకవిమాన। మెక్కి
కొని భూమిదిరుగుచునొక్కనాడు॥ క॥ ఒకచో స్వాహాస్వరశూ। న్యకవినిధాజ్యాహుతప్రవర్ధితకీలా। ప్రకరానలధూమవ్యా। ప

—(✻) మరుత్తునయజ్ఞశాలకు రావణుఁడువచ్చియుద్ధము సేయుట. (✻)—

కమగునొకసవనమంటపముగనుగొనియెన్॥ క॥ కని యెవ్వరిమఘమోక। న్గొనిరంమనిశుకునిసారణునిబనుపహాసా। దనిపోయి తె
లిసి క్రమ్మఱి। వినిపించిరియిటులనుచువింశతిభుజుతోన్॥ సీ॥ అవధారుజయరమాయత్తుడైనమరు త్తసత్వంసహాభర్తసనకర్త
యనురేఖ్యానునుజుడుగ్రమహత్త్వపాలిసంవర్తకుంమగ్రతుప్రవర్తకుండు। బలభేదిశమనాంబుపతిముఖ్యులగుచేల్పుమన్నవా
రిరహించుకొన్నవారు పన్యపాత్రవసిష్ఠకవృశికాదులుపుణ్యాభాజనంబులుతత్సభాజనములు। హాయిమమణికాంతిదగుశాలయ
జ్ఞశాల। మెచ్చివాడుహరుండర్థమిచ్చిపాడు। విప్రయోగంబుమునులచేసుప్రయోగ। మయినదనివారుతెలుపగానాలకించి॥ శా॥
ఆహా నామెనుటన్ మఖంబొకటిసేయంబూనెనే నేవెర్రియా। బాహాజన్ముడువిష్ణుల్లైదవచోభాగంబులెట్లందగా। నూహల్ చే
సికొచూతమీసురలటంచు గ్రహనక్రీడనో। త్సాహశ్రీవహియించియచ్చటికిదయితస్వామియేతెంగన్॥ సీ॥ నమ్మియున్నను
గ్రమిదొంమిసేయునటంచు నెమ్మిదూబుసురాధినేతదాల్చె। నాకొన్నహరిథాకచేకొన్నవాడంచుకాకవయిఖరిదండకరుడు
పూనె। మించివాడికితడాక్రమించియేమెంచునోయంచునంచవిధంబుగాంచెవరుణు। డొందుచూడందుమూర్ఖుండుముంచునటం
చుడో డయయిగలిదాతియుండెధనదు। డితరులాతురులయిజాతిహీనరూప। ధారులయిపొసిరంతనదుశమఖుండు। దారు
ణాకారుడైమరుత్తక్షితీం। ద్రెగట్టెనుటువచ్చినిలుచుండియట్టులనియె॥ క॥ ఓయిమరుత్తక్షితివర। నేయుదాపేక్షచటికేతెంచితినా
తో యుద్ధమయినజేయుము। నీయేటికివెఱచితెనివెణచితిననుమీ॥ మ॥ ననునీరాజులలీలబూజవలదన్న। నవ్వుతోనమ్మరు। త్తనృపా
లాగ్రణిశత్రుకోటికులగోత్రప్రాభవాబారనుల్। వినకేయుద్ధముసేయనెవ్వడవునీవృత్తాంతమాద్యంతమున్। వినగాంక్షించె
దదెల్పునావుమరుద్విద్వేషిగర్వంబునన్॥ మ॥ వినుమర్త్యేశ్వరనేబులస్త్యకులుడన్వేధోవరోద్యత్ప్రతా। పనిరూఢుండదశా
స్యనామకుడనుద్భ్యాతన్ ధనాధీశుము। న్నవిలోగెల్చివిమానమున్ గొనిత్రిలోకాతీతమాహాత్మ్యమొం। దిదినవాడన్ రణభిక్ష
యిమ్మలినపృథ్వీనాయకుండిట్లనున్॥ చ॥ అవురమరేమినేనుహిమలన్నను గెల్చితినన్నమాటవి। న్నవిశదమయ్యెనాయనదనం
బగుపుష్పకమన్నరీక్షించితె। భళిభళియింటగెల్చికదడాక్కరచ్చలగెల్వబోవలెన్। భువనములందుకీర్తియును బుణ్యము
దీవసమృద్ధిజెందదే॥ ఉ॥ ఇంతటిధర్మశాలినిజనెవ్వరెదోరొరోనిగెల్చువారురె। మ్మంతప్రియంబుగల్గినటులయినరణంబొనరింప
నేనె। న్నంతకుజెంతకుంబనుతునంతకునేదగువాడనంచునం। తంతకురోసమీనుబెరయన్ ధరణీశుడులేచిచెచ్చెరన్॥ మ॥ శ
రచాపములుపూనిపవజకవచస్ఫారప్రభల్ భూనభోం। తరమాల్ నిండనజాండఖండనసముద్యచ్చింజినీనిస్వన। స్ఫురణన్ రాజు
దశాస్యుపయిజవగనచ్చోడ్డమైధారుణీ। శ్వరిచూడామణిపోకుపోకుమునిసంవర్తుండుదాత్తధ్వనిన్॥ చ॥ పలికె బళామరేమిము
తిభాసిలదీక్షవహించిశత్రుపైనలుగుటనాయమేయిదిమహా। క్రతువింపుకవిఘ్నమైచాగులమునశించునదుశమఖుండునాదు
జ్ఞయుజ్జేలనీనితో। జలనూపసంహరింపుపురుషత్వమునావినయమ్మురుత్తుడున్॥ శా॥ ఆసంవర్తునిమాటజేకొనిపరిత్యక్తాస్త్ర

కోదండుఁడై। యాసుకరోత్సము జగ్గించిదనదైత్యేంద్రుండు పిఠించినా । తోసంగ్రామము సేయ నోపకవరతుండొండెఁడి యటుం। చాసన్నాద్రిగుహాంతస్థుల్ బనుల మోం యుంబెట్టు చాటెంచుచుక్॥ ఉ॥ ఆముఖశాలజోచ్చినుపి తాత్మక దైమునికోటి త్రం చియూ। పంముల వెల్లగించి తుప జ్జ్వాలించి విస్మృతంబు వహించిరుం। దంములడించి స్తోత్రాల తెలదండదియ స్తోత్రాల తెనమించు యాజకుం। దంమెయిబలగా నొక్కగతినక్కడబాసిచి నేక బలంబుతోడ్ ॥ క॥ మారిహయ ముఖ్యులు భయముల। గిరికొనిశిఖరాకే హంసకృకలాసగతుల్। సరి పుంచియుం మహోపద। ధరియించిరి దీన హీనమాదలచి ప్రియోక్తిక్॥ సీ॥ కన్నులికలుచందనములు గాఢంపవేళనేంచుగాబలవదు రినేంమికొనగా। దెదగాలమువునిక్రొత్తి తాత్మకనధు క్రియలకగజముడుగాకమునకొనగా। బాలునీసును నేసుపదుచుసే స్సుబకోవిహారంబును దర్శితుడంచకొనగా। దలవెడీవలెనుండదన పుబంగరుచాయదులకించిదనరాజు తోండకొనగ। విస్ఫురంబువద్దనుతిను యొలముకిదను। వరముల జ్ఞంతువులకిచ్చి వారుసవన। భాగము ల్గానిపోయిరి పార్థివుడుమ। ముఖమునేం వేర్పైసంప ర్తమానికరుం॥ చ॥ అతులవిరుత్త భూవిభుని యజ్ఞధ రాష్ట్రవి బాసియార్చుచుం। బటమహోర్బటుల్ దిశలు బ్రద్దలు సేయనజేయు జెథరా। పటుడు పరాక్రమోద్భటులపీక నెదుర్చుచునోపమన్న బో। టదన గెల్పు గెల్పు చెల్పుచుదశాస్యుడుపిం మరేభూమియంతయుక్॥ సీ॥ పరిపంథిసుదతమః పంకజన్యదిభూవిభుం డైనదుష్యంతభూవిభుండు। వయురి రాజపార్థివాయు భుజంగాధిరాజయిమించు గాధిరాజు। హరిశవర్యఘటితాఖిలారివీరవ్యాగాపహరణాజిమృగయుడయి యలరుగయుడు। శత్రుహృచ్ఛేదనత్తమ చక్రదీర్ఘు రఘోపసురధుడయి క్రాలుసుధు। డహితనుతచారుగౌరవుండగువ ర్యురు। వుండు మొదలయిన నృప

―――(❋) రావణుండు అనరణ్యమహారాజుతో పోరుట. (❋)―――

పుంగవులుమహోగ్రు। డవుదశాస్యునితోడబోరాడలేక। నోడితిమటంచు వచియించి కోపించి॥ గీ॥ ఏమిచెలిపెదనింక శ్రీరామచంద్ర। యొక్కన్నృపుడయిన నెదిరింపనోపడయ్యె। రావణాసురుపైననరణ్యనృపవ। రేణ్యుడొక్కరుండుదాకెనర్భితుడగుచు। ఉ॥ ఆ వివరంబు చెప్పెదదశాననుడిట్టుల నెల్లరాజులక్। లావుదొలంగ జేయుచుబల్వ్యోత్తుడై యొకనాడయోధ్య। కే తెవడినేగుదెంచిపటుతేజమనరణ్యనృపాలపోరికిక్। నివుల ప్రతాపమును గణింతురుదిక్కులకూరులందరుక్॥ క॥ అనుమానమేల వెలచినసనమాయొడతివటంచునను మాటచులు। తనమానవపతి చెవిసోర। ఘనమానముగోసమిసుగనబడిచని రాక్॥ ఉ॥ ఏలదురుత్తలా చెదను రేశ్వరమం పుదిరించిపోరగాజాలుదు వేస। ద్వంద మునజకగనిల్వము బిలుకమాన్చికొ। బేలతనంబుతో ఘనులు పెద్దతికంబు గణించుకొందురె। యాలములోపలం దెలియునందఱుభిరములంచు బల్కుచుక్॥ సీ॥ పృథ్విస్థలం బెల్ల బెల్లగింపకజాలు పెంపొందురథములు పెక్కువేలు। ఘనగాత్రహిమనాకాశమెత్తదుభంగి బెడగైనయేనుగుల్ పెక్కువేలు। చక్రవాళము పైనసవక్కదాటెడుధాటిబెరయు ఘోటకములు పెక్కువేలు। కల్పాంతభైరవాకారులై శూరులైబిరుదులందినభటుల్ పెక్కువేలు। మొక్కటచ్ఛవికిదిక్కులదిక్కటిల్ల। నొక్కమొగిదన్నుగొల్వగాను క్రమించి। కదనమునకాయితంబై కదలిపోయె। రావణునిమీద మనయరణ్యనృపతి॥ క॥ ఆవిభుని సైన్యపతులకు। రావణునిసైనికులకు ఘోరరణమయ్యె। దిలోకవిస్మయావహ మౌద్ధతి। దేవాసురయుద్ధమైన తెలుగునన భీప॥ మ॥ దనుజుల్ నేలశిలోచ్చయోచ్ఛ్రిత విలుద్యద్బాహువులుగ్రాశనిధ్వన రోదుక్కొనాడి జుట్టిముట్టిభటమస్తంబుల్ రథాంగంబుల శ్వనికాయోధర పార్శ్వముల్ కరటిహస్తంబుల్ విదారింపన। ద్యవని ద్యోధిపుసేనగాఢ పులరద్యానక్ఫలక్ గూర్చినక్॥ సీ॥ పడగలు గొడుగులు పావడల్ వీచోపునొండొంటిపై వ్రాలియుండు నెడలు। తొడలును మెడలు చేతులు గాళ్లుప్రేవులు పక్కలు డొక్కలు కొక్రపాగుగన్న యెడలు। నరముతెంములు క్రొవ్వు నంజుడు మెదడు ప్రేవులు నెత్తురొక్కమైకలయునెడలు। హారకుండలకిరీటాంగుళీయకకంకణాంగదాదులు చూర్ణమైనయెడలు। బహువిధాయుధశకలముల్ పడినయెడలు। కలిగిపలలాశనోత్సవకారియగుచు। దనబలము నేలపాలైనయునికి జూచి। యలిగియనరణ్యభూపాలుడవుడు గడచి॥ చ॥ కరమునవిల్లుపూనిలయకాలకృతాంతుని లీలమవుర్విటం। కరణముదిక్కులతీవ్రవధఘట్టనముల్ ఘటియింపజేరుల। త్వరమునసూతుడుక్ నడుపన్నెదిరించినజూచి పక్కికంధరుడవరణ్యవింబెలుచన్వచునీనువహించియిట్లనుక్॥ గీ॥ ఆకలియు బప్పిగొన్న నరాదులావహించవరసేనదెచ్చి యార్పించిపటులు। జటులవామకవచిశిఖిజ్వాలికలకు నిన్నొసగవచ్చితేయన్నన్నపుడు గినిసి॥ చ॥ దనుడుగిరీటముల్చెదియదాకననేకశరంబులేసియా। ర్చిసశతశాతబాణముల చేదశకంఠుదు రాజునొంచియా। తనివియిదుంచిసారథివధంబొనరించిహయాంగముల్వధించి। చినరథహీనుడయ్యెనదజేకొనశత్రుని మోదెమోపినక్॥ గీ॥ దండి తాడితఫణిరీతిదశముఖుండు। పుడమికుద్ధతిలంఘించి పిడుగుబోసుకటకుటతా చాతదిక్ మస్తకంబు ప్రేయుప్రవాయుహతసాలలీల భూవరుడు గూలె॥ ఉ॥ అగ్గతినేలగూలినధరాధిపుగక్ కొనిపంక్తికంధరుడుక్ బుగ్గిలగేకవేసినగిబ్బిన నాలాడితివిప్పుడింకలో। దగ్గతెనోటువృత్త్యవెచటక్ నను గెల్వగనెవ్వడోభునిని। సిగ్గిటుదేసెనో మినచించినసిద్ధునివస్తువచ్చునే॥ చ॥ అసితమదూలనాడినజనాగ్రణికన్నులు విచ్చిదైత్యునిం। గనుగొనినన్ను నీవిపుడుకాటియ బెట్టిననేమిమీదటక్। నినువధియించునొక్కమహనీయచరిత్రుడుమతుక్కలంబునక్। జననమునొందనట్టి పరుషంబులుపల్కకపొంము రావణా॥ చ॥ పురుషుడుకర్మసంఘమున బొందుసుఖంబును దుఃఖమెవ్వలె। వ్వరికివిరోధముల్ బలుపువారిచిదయవశమంబుదీన

గా। శతశతపహింపనేఁగనక దానముఖాఖ్యయనాదికర్మములెల్లోరసితినేఁ పలుకఁబోలిపోవకనట్లుగాఁ గాకయుంచనక॥ క॥ మించి నతవిబుధసురలుగురి। యుంచిరి మందారవృష్టి యిదినిజమని మోఁ। యుంచిరిపణవాదులు నుతి। యుంచిరి యనవద్యాన్నపయఁతివిభవం బుల్॥ క॥ అనిసహింపక చ్చెదుష్కాంక్ష తితోఁ నటువంటి సత్త్వమేకదనినువింత చేసెదుదిగాంచయు వైఘుమానవంబుబల్। గద గొనిను స్తంభంబుఁగుఁ జావడినోంచి జయబుగా. చిస। మ్మదముపహించి యేగినఁ మానికినవ్వుచు రామఁడిట్లనఁ ॥ క॥ అరినో గ్ర్వజాలుపిమఁ। ధరనెక్కఁడతేరొవి ధర్మము సెజెనో। నరకతులశౌర్యధైర్య। స్ఫురణనిటుల నేలగలిగినేఁ పోనెమిటికిఁ ॥ వ॥ అనిపలికి యుపతనిలువక॥ మ॥ అకటా సూర్యశశాంకవంశ్యులగు బాహాశంభవుల్ వొచ్చి రెఁ స్వకరాస్త్రంబులహానిఁ జెందెనెమనస్సంపన్నతల్ గుఁడ నే। యొక్కఁడైనఁ గరిపుల్నొంచకున్నకతిమే మోసన్నవింతె వ్యాడిఁ। సకలస్తుత్యతిక ప్రభావధియౌ సందేహమఁ దీర్చవె॥ క॥ నావినిలో పాముదా। జీవితనాయకుఁడునగుచు ఋతికవ్యాధ్యగ। జీవఁజీవహీనానస। దైవాత్యకుఁడైన రామచంద్రుని కనివె ॥ వ॥ తనచేఁ ర్జితుఁడైవశాత్రవుఁ దోర్దర్పంబుఁగీర్తించిన। విసమంతోషము జెందుసట్లిఘుఁ డాఁ విశ్వానసీశాగ్రణి। హాననంబోర్వక వాసియొటము లేనివాలించ గాంక్షించె దెం। తెనివర్ణించెదకీ గుణస్ఫురణ రామా రాజచూడామణీ॥ క॥ ఆశ్రమమున

—— (*) అగస్త్యమహర్షి కార్తవీర్యార్జునుని ప్రతాపము రామునకుఁ దెలుపుట. (*) ——

ధరఁదిరుగుచు। విశ్రవసుతుండు కార్తవీర్యార్జునవా। ర్థశ్రవసాదులకోడిద। విశ్రుతకదలుగలవపరియువినుమనిపలికెఁ॥ శా॥ ఆహాంసోన్నతవజ్రసౌధరుచిసౌధాంబోధిదివ్యాపగో। ద్వాహిహోపక్రమసూచకోపరిచరత్పాండుచ్ఛదగ్రామణీ। సౌవాప్రచ్ఛనిస్స్రుతాంబుగణచచక్రవృత్తికస్తోమమై। మాహిష్మత్యభిధానపత్తనలలామంబొప్పు భూమీశ్వరా॥ శా॥ ఆపోలర్జునచక్రవర్తికృతవిఖ్యాతక్షోణీభృత్ప్రీరవా। ర్థిప్రత్యర్థిశశాంకమూర్తినతదారిద్ర్యార్తివిచ్ఛేదనో। ద్ధిప్రతిష్ఠిప్రదయానువర్తిద్విచతుర్దిగ్దంతిరాడ్దంతకాంతిప్రద్యోతితకీర్తియేలు నృపుడుఁ దేవేశ్వరస్ఫూర్తితోఁ॥ సీ॥ అనవద్యబాహాసహస్రముల్దనచక్రభావమంతయుఁ బట్టబయలు సేయ। నణిమాదివిభవంబు లల్లదత్తాత్రేయగురుకృపదను ముంచుకొనుట దెలుప। సంతతోదాత్యమష్టాదశద్వీపంబు తేటతెల్లనకల్మి నేరుపరుప। దక్షిణనాయకత్వము నేకసతులతో విహరించుటను నేర్పు విస్తరింప। సార్వభౌమలలామమైజగతి యేలె। నప్రతీహతప్రతీపబాహాప్రదీప్త। దానపావకకీలితానర్థమర్జ। నార్జనుండగు కార్తవీర్యార్జునుండు॥ క॥ ఆసార్వభౌముడమితవశాసంగతసార్వభౌముదందముసబహుస్త్రీసంయుతుడై యొకనాఁ। డాసన్నసరిద్విలోకనాధ్యుక్తజని యెఁ॥ మ॥ చనివింధ్యాచలసార్వభౌముని కటాంచన్నర్మదాడీబా। స్వదసౌభాగ్యము మెచ్చి హైహయధరావజ్రియుధుండంగనా। జనతానేకవిధాంగసంపదలతో సామ్యంబు లౌవస్తువు। ల్గనుఁగొంచుఁ దాలతెరూనలందొరసి వేడ్కల్చెందె దైత్రుండవలెఁ॥ శా॥ తత్తాలంబున రావణాసురుఁడు దైత్యగ్రామణులుగొల్వను। ద్యత్తాంబేరవిమాన మెక్కికొనియుద్ధాపేక్ష రాసర్వభూ। భృత్తోటీరకుటీరర్త్నసికరాభీలద్యుతిప్రస్ఫురత్పదకంజద్వయుఁ డర్జునుండనెడివార్తల్భూమిలో మించినఁ॥ క॥ అతిరోషంబున మాహిష్మతికిం జని రావణుండు సరభసస్పృహవచ్చితినాయాంగతిమీ యధిపతికిం దెల్పుడన సార్వభౌముని మంత్రులఁ। అతనితో నిట్లనిరి॥ సీ॥ బలువేసడములపైబండ్లపై బబలోప్త్రపంక్తిపై ముందుగాబరువు లేగఁ। దననువర్తనలీల దారుణాయుధరుచుల్ దిలకింపసుభటముఖ్యులుసనంగ। రథికహస్తిపకతోరంగిశుల్వలకొని మేడెమైకనుచూపుమేరనడువఁ। జెంతల నెవ్వారి జేరరానియ్యక బహుకంచుకులుబరాబరులు సేయ। నవ్యపల్యంకికారోహణములొనర్చి। రాణివాసంపుసతులుపార్శ్వముల గొలువ। భద్రగజమెక్కి మా రాజుపాప్రిభవమునన్నర్మదాతీరవని కేగినాఁడు నేఁడు॥ శా॥ నే డేవచ్చునో రేపెవచ్చునో వనిస్త్రీయుక్తిఁ గ్రీడించుచుఁ। రాడో రాజులచిత్తముల్దెలియనేరు కుశికులాద్యతఁ రెు। వ్వాడుఁ మాపురి జేరిపేకణికగర్వస్ఫూర్తినిట్లాడఁగా। లేఁడుగ్రుండవతండువచ్చినను బాలిఁరంము మేలౌనసఁ॥ శా॥ ఆ మాటల్విని నవ్వి పంక్తివదనుఁడవురే వుబూమెలే। లామీయేలికనా ప్రయాణకథ లెల్లన్విన్నవాఁడైవధూ। స్తోమంబుంగొని డాగనేగి నభీతుం జేసిపోరాడునే। భూమినాప్రణుండండువారినగుచు న్పోయెన్మదోద్రేకి

—— (*) రావణుండు వింధ్యాద్రికేగుట. (*) ——

యై॥ గీ॥ ఇటుల మహిష్మతిపురాధీశుఁ గాన। కసురయుబ్బోటువాసి సైన్యములడాసి। యల ప్రహస్తుండు మొదలయినయఖిలమంత్రిపుంగవులుగొల్వనవ్వలబోయిపోయి॥ మ॥ అవలోకించె దశాననుండటదివ్యస్త్రైణవీణారవ। శ్రవణోల్లాసరసోన్నమత్ఫణిఫణారత్నప్రభావాత్మభీ। తివిభావత్తటకుంభిఘీంకృతిరటద్దివ్యద్రుహాయాతమా। నివరార క్తజటాంశుకింశుకఘృణివింధ్యాచలగ్రామణిఁ॥ వ॥ కనియుకొంకచక్కటికిఁ జక్కనరిగిసురగరుడగంధర్వాది దేవతామిధునంబులనిధువనంబులకుఁ దగు పృథువనంబులలోఁ దరలనిమొలకిరవగుతోరంపుటేరంపుగుంపుల బెంపుగను మవ్వంపుచివ్వలవలెనివ్వటిల్లుగనగననిమణులకై కెరలుమధుకరనికరంబుల గతులతెమ్మెరలవలనఁ జలదంబువొందు నలరులయందుండియుఁ దొరుగు మరందధారాబృందంబువాఁకలంగలసి ప్రవహించు సెలయేటినీటి తుంపరలఁ దొరసిమందగతులందిరుగు మందపవనంబులందారొసియావటించుచు మనద్భుజంగసంఘంబుల పూత్కారంబులం బెగడువడి వడినిగుడంబరుపులిడు తమపదుచుల జదువుదీర్చుట. కెదురు

వచ్చుతపసిపెదల కటితటీరమణీయతరవ్యాఘ్రచర్మంబులడంబుగనితల్లడంబునఁగేళ్ళుకు కన్నెలేళ్లు మేయుమొల్లఁపుఁబచ్చి
కలకుమచ్చికలెచ్చరించు పచ్చరాగసులచెంగటంగనుతట్టునేలం త్నాకరంబులవిభాకదంబంబులంబు దనికురుంబంబులనియుం
దరుపరిప్రద్యోతితజ్యోతిర్లతావితానంబులు తటిల్లతాప్రతానంబనియు నెంచియాఁగాదని పన్నిదంబులు సరిచి పరతెంచిప
రికించివృషమైంఎనోకినవారిం గేరడంబులాడు చెంచుమించుబోండ్ల కరాంచలశరాసనోన్ముక్తదురాసదశరాసారంబులం
బగిలిన వేణువులనుండి రాలుమెఱుంగు ముత్తియంపురాలు దందశూకాండంబులని ఖండింపందివురుశిఖండిప్రకాండంబులవి
స్ఫురింఛంబులనొప్పసాంద్రతర చంద్రికాద్యోతములింద్రచాపద్యుతులని చరించు రాయంచలచంచూపుటచరణారుణప్రభా
స్ఫురణంబులం గొంగలించు జేగురులతోఁ గరంబుమీటగుకూడరఝాటంబులఁగ్రీడించుచు నప్పత్రికంధరుండు॥ వ॥ అచలో
పాంతమునంగనుంగొని యొందుంభంగభంగావిలా। భగ్నివాశైవచరబాలికాతిలకభాకాస్పష్టలీఘర్మదం। ప్రచురస్నాతశన్మద
న్యవమహీమాన్యస్తనానాసరిత్ప్రచయాంతర్మదనర్మదిన్జలగళద్దంతావళోప్రచయుర్మదక్॥ వ॥ కనకకోయాష్టికచక్రసారసబ
కక్రౌంచాదీనానాఖగ। ధ్వనులవ్వీనులుచందదూర్మిలులితాఃగ్రేవన్గనున్నలు। న్వజాతోత్పలసారసౌరభములనాస్వాదిత్తదీ
యానిలంబును మేనున్నఫలత్వమొందదితిభూమూర్ధన్యుడుంత్సాహియయి॥ క॥ అత్తటినిఁజేరబోయి వియత్తటినికిసాటియయిన
దారాయనుచు। నొప్పత్తుంగంబగుతటమున। హత్తివలెవసింపగఃఁబ్రస్తుంతుఁలికే౯॥ చ॥ జలశకునాకులచ్ఛకులజాలవిలోలవిలో
కనంబుల। న్జలుకెఱిగించుచుంగమలషండచలత్తరలహంసిగాగరుచ్ఛలవసనాంచలంబునగుబాయితకోంకపాళ్ళిఁగప్పుచు। న్పలి
యుడవైనసిమెదుటనర్మదసాధ్వితెలుంగుపూనెడి౯॥ చ॥ తనవిమలోదకంబులసుధామధురత్వము ఫెనయుక్తమవు। తనసికతా
తలంబునసితప్రభయుందనునాశ్రయించుగా। న్నువననవద్యశైత్యమునుబొల్పుగనన్నదితంద్రిపోలిక। నిల్లనియునడంచెఁగ్రిందనె
కళంకముకర్గమునైతవంబున౯॥ మ॥ జలపానాగతసింహభీతసలిలస్తంబేరమస్తోమసం। చలనోపద్రవధారుద్రకమతీశంకాది
కేతస్తతో। ఎలవాంచ్ఛఘనప్రవాహయగులేవందోచుమూలన్యమి। జలజాస్తప్రతిబింబమొందెజను నేసంసర్గదోషంబిల౯॥ వ॥
అరుణాబ్జద్యుతినీముఖద్యుతులచేనత్యున్నతోన్మిచ్చటా। కరివన్నికరపంక్తిచేశకునరేఖల్నీయసశ్చాయచే। హరియింపంబడె

——(*) రావణుండు లింగపూజ సేయుట. (*)——

నందునిన్నుంబొగడెక్ హంసాళ్ళటిన్వార్ధిరా। ట్టునిరత్నమువింటి వేయసురచంద్రాయన్నలేనవ్వనక్॥ చ॥ అవునని మంత్రి
తోఁబలికి యందలంబూనియహస్కరుండునా। యవిరళకాంతికి౯ వెరచియింబరమధ్యగుఁడయ్యెఁజల్లనై। కువలయబంధువోలె
గనుగొంటిరె యున్నదిగ్రుంకియందరుం। బువులిఁకగోసితెండు శివపూజకటంచుదశాస్యుడంచిన౯॥ ఉ॥ స్వామిహసాటంచుత్త
కసారణముఖ్యసమస్తసైనిక। గ్రామణులంమహానదికిరంగములుద్ధగలావరింపగా। సామజపుంగవస్ఫురణస్నానములాడిదిక్కూ
లధారులై। యామహనియఃన్యలసుమాపచయనంబొనరించిరందఱు౯॥ సీ॥ తొలుఁగ కెందంములుతుంమిపూలబ్బెండపువ్వపొ
న్నలుపొగడవిరులు। సన్నజాజులుసురపొన్నలుకలిగొండ్లుమల్లెలుసంపెంగల్మొల్లవిరులు। బొండుమల్లెలసోకములుమంకేనలు
నందివర్ధనంబులుపీరవాడివిరులు। గోరంటలునుగొండగోగులుదేవకాంచనకుసుమములు గొజ్జగివిరులు। మాచిఃత్రియుగురువే
రుమరువకంబు। దవనమునుగగ్గెరయుబిల్వదళములాది। యైనపూజార్హవస్తువులప్పుడుదెచ్చి। వంతులకుగొండవాడుగుగావై
చుటయును॥ వ॥ పరితోషించి శివార్చనానుతుకసంబద్ధాత్ముడైలేచియా। శరమూర్ధన్యుడునగ్రదాతటినిలోనంగల్పపూర్వంబు
గా। స్మరవైరిన్స్మరియించుచున్నుచితమ్మంత్రంబువేమాఱుభం। గురనిష్టన్జయించి వెల్వడి పిదుంగుల్గటినేమంబుల౯॥ క॥ ఏడతము
నకుదియగునొక। సైకతమునబదిదసించిస్మాంఃణప్రాపత్త। బవుకాంచనమయలింగముఁ। జేకొనిప్రాణప్రతిష్ఠచేసినుస్థ్మక౯॥ సీ॥ ఆ
వాహనమువృషబాధివాహనునకునాసన। బద్రిశదాసనునకు। నర్ఘ్యంబువివధరానర్ఘ్యభూషణునకుఁబాద్యమాద్యమశిఖా
వేద్యునకును। కలితావ్యాతాభిషేకంబప్రాతాత్మునకంబరంబతులదిశాంబరునకు। యజ్ఞోపవీతంబుయజ్ఞాభియాతకికిగంధంబుఃష
దమ్యాగంధునకును। హారిదవలాక్షతలువంగరాక్షతునకు। నర్పణమొనర్చితత్సహప్రాభిధాన। మునులనుబంత్యాక్షరిమంత్రమునకు
నవక। మునచుహంద్రియమునవిరులుపూజజేసె॥ గీ॥ అమ్మహాపూజకొనసాగినట్టులైన। సంగరంబునగెల్చనేశత్రునైనః। కష్టమొంది
నవోకునవ్విధమునుత్త। చిత్తుడవుటగణింపకచేయదొడగె॥ క॥ ఇరువదిచేతులశాంభవ। పరిపూజనసేయుచుండిపంక్తిముఖుండో
డో। హరిహరహరహరహర ఓం। హరయనిపదివాళ్ళబలుకునబరమప్రదువక్॥ క॥ కదలనిగాత్రమొకిటుండుగ। వలదసిపద్మాసన
మునిశివానాదునపై। జెదరనితలపులుఇలము। కదురనిచూడ్కులునుబంక్తికంఠుకేల౯॥ గీ॥ ఈవిధంబుననమహాశైవతిలక। మ
లితనయుని నినయ్యేటికెలననుంచి। యంచితప్రీతిఁబూజగావించుచుండెనంతనఃఁడగాకార్తవీర్యార్జునుండు। సీ॥ చిగురులు గల్ల
బోజిగురులువమకేలుచిగురులశక్తితోజెలమిసలుప। బువ్వులుగోయుచుబువ్వులుదముఃవ్వు పువ్వులతేఃవితోబొత్తుసేయ
లతికలుసేరుచులతికలు తమతనూలతికలమృదురీతులనుబెనంగ। దేనియల్వడయుచుదేనియల్లమమోవితేనెలరుచులపొం
దికలఁజెంద। మాటలాడుదుఁబాడుచుమందమందగమలములఁ గామినీమణుల్గలసిమెలసి। వనవిహారంబుగావింపదారిగూ

డి। యుల రైనవమన్మథుఁ డీలనర్జునుండు॥ మ॥ పరితప్తస్థలతాప్రతానము పృథక్పృథ్వప్రవాళచ్ఛదో।త్కరమారాన్నిపతత్ప్రసూనం
బు పయుగపర్ధావశ్యగంబంజనా। చరదిందీవరమగ్రతఃప్రవిచలచ్ఛాకానికాయంబునై। ధరణీనాథవధూవిహారములను ద్యానంబు
జూసెంబడెన్॥ అప్పుడు॥ మ॥ శ్రమతో యార్ద్రకపోలమంసగళచందన్మాల్యయామ్లానగా। భ్రమసహ్యక్రుకంబుకంబలికమధ్యస్థాల
కంబానతా। స్యమదారోచ్ఛ్వసనాకులంబునగుస్వస్త్రీగణంబుతో ప్రేమహయుం। డమరియుక్తబలారియట్లరిగు రేవాంభోవి
హారస్పృహన్। గీ॥ ఆరిగిపచ్చి నవాహిని యైనయందు। హాతరంగిణిబాహుసహస్రమునను। గార్తవీర్యార్జునుండడ్డకట్టి శేము
షీసహస్రంబుతో జలక్రీడలాడె॥ లయగ్రాహి॥ హెంచుచువయస్యల గ్రహించుచు దదంగములవంచుచు దరంగములముంచుచు జ
లంబుల్। పెంచుచు నొకళ్లొకరి మించుచు సరోజములు ద్రుంచుచు ముఖాబ్జములనించుచుం దొగల్ పా్రిఁకించుచుర థాంగులఁగలం
చుచు మరాళములఁ గాంచుచు నమిన్నొంచు నెంచుచుం బతింబ్రా। ర్థించుచుజలేభులకు గొంచుచు ఖగాళి బెదరించుచు జెలంగిరిహ
సించుచు లతాంగుల్॥ సీ॥ సార్వభౌమునినొక్కసతి పద్మముల వైచి పద్మముల్ వగునని పరిహసించె। చక్రవర్తి నొకర్తు సకరేకుపవల
యంబులమునిచియు వినీకు బోలునని యె। రాజుపైనొక తెకైరవిణీముఖో దార మధుదారఁజిలికి నర్మంబులాడె సర్జునుపై నొకర్తు
యతివ బాహావల్లికలజుట్టియాచిక్కగరిమఁ జెల్వె। గట్టు వాయొకర్తె సహస్రకరుఁ మీదఁ। దఱుచుగా ర్తొనుశైవాలతమము
నించి। తలపనిదియొక్కటియెయనుక్తంబటంచు। విభుఁడు చిరునవ్వునవ్వనవ్వించె సఖుల॥ క॥ మాహిష్మత్యధినాయకు। బాహా
సేతువునఁజిక్కుపడి కరతోయా। వాహిని కదునుడివడి రెన్। సాహసి చేబట్టువడిన సతిచందమునన్॥ మ॥ పతదభ్రంకషతీరభూ
మి రుహాఘ్యై స్రాదుర్భవత్పేవమై। హాతనాళికమృణాళనాళయయిభితాంభశ్చ్రవాహైమై। కృతవీర్యాత్మజుబాహురోధము
నకైకి భ్రాంగిరేవాసర। స్వతిపాగ్య్రార్ధిచాయకుక్ మఱలెజచత్తుంగభంగార్భటన్॥ మ॥ గిరిపైరం జెగగోసిమత్తహరిమా
డ్కిన్ బాణునవ్యోముభూ। పరదోస్తంభవిజృంభముంగడిచి పోవక్ బల్మిలేకకైసె। త్వరయయి క్రమ్మవచ్చిపజ్జెముఖక్లిప్తస్వర్ణ
లింగార్చనా। స్ఫురితద్రవ్యము లెల్లముంచుకొని రేంబోద్యప్రవాహోద్ధతిన్॥ మ॥ తనురోధించెనృపాలకుండతని పైదండెత్తి
పో మ్మేటి పూ। జచలిచ్చానచందదూర్మినిరిసచ్ఛద్మంబునంబల్కుచున్। వినకున్నన్ నదిమంచిముంచెనో యనన్ విఘ్నంబు పూజా
విధిన్। మొనయన్ దానవచంద్రుడచ్యుతరసాంభోరాశిమగ్నాత్మడై॥ మ॥ చరమాంభోనిధి చెల్మియేలయనుచుం జాలించి పూ
ర్వాంబుధిన్। దొరరెంబో యెదనో తరంగిణి యిదెందుంగాన మందున్మహే। శ్వరపూజానియమంబు మానకం దావ్యానంబునంజే
తమం। పురులంబిల్చి ప్రవాహకారణమదో ద్దో నారయంబంచినన్॥ క॥ వారలలో జతురులుశుక। సారణులభ్రగతులగుచు జరమ
దిశకుదఁ। త్రిరమునసరయునామడ। దూరమునసనవిసిరిమదవతుకలకలముల్॥ మ॥ కనియకార్తంతలచెంత గన్గొనిరి పాప్రివృటార్త ల
కాలాంబముద్ధునసీలాలకవిస్తృతాళికనుదగ్రస్వోగ్రపాహాసహా। ప్రసిరుద్ధాబ్ధికళత్రుసిద్ధమదసంరక్తాంతనేత్రున్ సుమో।
హనగాత్రుం గృతవీర్యపుత్రు పలకేళాయత్త చిత్తాబ్జునిన్॥ క॥ కనుగొని చెవ్వలుపడి చ। య్యనమగిడిదశాస్యుఁ జేరియంజలిబంధం।
బొనరించి పలిచి దేవర। వినుడొక వింతయనియనిరి వేగరులంతన్॥ మ॥ ఘనసాలోన్నతిగాంచినాఁడుమరుసింగారంబునన్ మించి
నా। డునదిక్ స్ఫీతభుజాసహస్రములనాటోపించి బంధించినా। డునవీనాంబువిహారతత్పరత వాం ద్రుండా విజృంభించినా। డు
నరగ్రాణిమొవ్వడో యొకబవిష్ఠుండాసురగ్రామణీ॥ క॥ తనకరములవ లెనివ్వా। హినితరగలు నింకెనసనెడియాసున గాబో। లున
తండు గట్టువాడం। దునబదమరజనకతటిఁ తూరుపుట్టైన్॥ క॥ దేవరకంటెను మించునొ। దేవరకుసమానుఁడవునొ తెలియబడదు

(*) రావణుండు కార్తవీర్యార్జునుమీఁదికి దండెత్తిబోవుట. (*)

మే। మీపరకావిధుబోలిన। భూవరుఁగని యెఱుఁగమని బుద్ధిచలింపన్॥ మ॥ శివపూజానియమంబు మానితొసఁ జేజేపెద్దమాహిష్మతీ।
ధవుజాతంబు భళికనంబడెను యుద్ధక్షోణిమా తారత। వ్యవశేషంబులుగాను పింకుజను దెండంచున్ వడిన్ లేచిదా। నవయోధు
ల్రథదంతివాహముకనానాసేనలున్ గొల్వగన్॥ వ॥ కదలిమదాధికపదాతిపదాఘాతధూతధరాతలపరాగపటలంబుతో గలసి
మలసి ప్రతికూలమారుతంబులెమరుకొనసరికుగొనక పశ్చిమోన్ముఖుండై పజ్జె ముఖుండు తత్తటినీతటంబున నడచని॥ శా॥ రం
భోరూశతగీతనృత్యరసనిర్మగ్నాత్ముడై యాత్మదో। స్తంభస్తంభితనర్మదాప్యయసరిత్కల్లోలజాలంబులో। గంభీంద్రు
న్వాలెగేళి సల్పు నృపముఖ్యున్ దవ్వులం జూచిర। క్తాంభోరుట్రుపితమానవింశతిదృశుండై రావణుం డిట్లనున్॥ శా॥ చేరంబో
వబ్రధానులడ్డుమయియాక్షేపించియల్లైగగాఁ। మేరానీవెటబోయెదెవ్వడవు నెంమింగొంమలఁ గూడినే। డీరాజున్నరహా
స్యమెన్నవిధియేమీయన్న మీరాజుతో। బోరన్ వచ్చితిరావణుండ బిలువంబొండా తనన్ జెచ్చెరన్॥ క॥ ఊరకపోవకుచూ
చిఁ। బోరకదశకంఠుఁడనినఘోరికృపాణ। స్ఫారప్రభలినుబోదువగ। వారలతనికనరి ధైర్యవైభవమెసగన్॥ క॥ సమ
రముఁ కనుచునొప్పని। సమయంబునవచ్చిపిలుఁ జనునేనీమా। క్రమనం కతడేలయేమో। పమెరంపు దిరింపఁ బంపు బలములన
నవన్॥ వ॥ వినిసహింపకద్దనుజవీరులమంత్రులు రాజమంత్రులం। గినుకనెదిర్చి శస్త్రచయకీలికగాత్రులజేసి వారిగో। ల్చినభ
టకోటిభఞ్జనము సేయుచురక్తము లాను చున్ మదం। బునజలకేగియార్చినడిపోవ హైహయసైనికాగ్రణుల్॥ వ॥ హాబ

నారాచపరంపరల్గురియుచుండెఁ బైఁబ్రహస్తాదులు। స్వహలాఘవించిన రావణుఁడలిగి హస్త్యస్త్రశస్త్రచ్ఛటా। ప్రహతిన్ సేనలఁ జెక్కుచున్ నఱుకుచున్ భంజించుచున్ ద్రుంచుచున్ । గహనంబగ్నిసఖుండు గూల్చుక్రియ యుగ్రంజేసె నొక్కప్పుడున్॥ ఇవ్విధంబున॥ చ॥ హళహళితో నెదిర్చి దనుజాగ్రణి చేఁ బహుసైనికోత్తములలనడంగఁ జూచి చని కంచుకులప్పుడె రాజుమంద రన్। నిలిచి పరాకు సామి బహిశ్చరుఁడొక్కఁడు పెక్కురక్కసుల్। కెలకులఁ గూల్వ నొండు పరికింపక మీకడ కేఁగుదేరఁగన్॥ క॥ అడ్డముపోఁజనమంత్రులు। జడ్డిగములు ద్రుంచె భటులసందడి మాన్పెన్ । దొడ్డచలంబున నీకెదురొడ్డి విజృంభించె నవలియొడ్డ నధిపా॥ గీ॥ పేరు రావణుఁడట యేమొ వీరివారిఁ। గొందఱజయించినాఁడట యందువలెను। మిమ్ము నజయించుటకుఁ బ్రక్రమించినాఁడు। మించినాఁడిప్పుడదె విక్రమించినాఁడు॥ మ॥ అనుమాటల్ విని గాఢ్ఢపయినిగిడి రోషాగ్నిం బ్రవృద్ధబోన। ద్భిన్నధూమంబన భ్రూకుటిస్ఫురణమ్మించెన్ దంతఘర్షణంబునం గనుపించెన్ విస్ఫులింగములుద్యత్కఠంబులన్ జ్వాలలున్। జనియించెన్ నృపుఁడంతనవ్యబలవన్యాప్లావసంరంభియయి॥ గీ॥ ఒదవు పరవాహినీరోధ ముజ్జగించి। యిటులకృధావాహినీరోధ మేలచేయ। నను చు నవరోధకాంతల యభ్యుకు మాన్చి। తటినిలోఁ ధంబు వాసి రోధంబు చేరి॥ ఉ॥ భూధవమౌళి ధౌతపటముల్ ధరియించి విశేషదివ్యభూషాధవళానులేపముల పక్కులమిక్కిలి పెక్కు జెందియుం। గోధముమూర్తికై కొనినకోపునకాంన వేష్టనోజ్వలో। త్సేధగదాధరుండగుచు జెచ్చెర రావణుమీఁది కేఁగఁగన్॥ గీ॥ ఆసహస్రకరుని నడ్డగించె బ్రహస్తుఁ। డతనితోడ యూకలావరించె। ఖరకరాయుధాంశుకలనం ముఖాకంపె। జీకటులను విరియఁజేసె నతఁడు॥ చ॥ అలిగి ప్రహస్తుఁ డుద్ధవిధి హైహయు పైముసలంబు వయిచినన్। బలువిడి దప్పదొబ్బిగడపయి కెగనెత్తి పలాశినెత్తిసం। చలనము నొందివ్రేయ గులిశప్రహతాచలరాజశృంగము। న్వలెఁ దడొల్లిబోయి లసైంబడియెన్ జడియన్ నిశాచరుల్॥ గీ॥ వాని పాటు చూచి వడిఁగలతఁ జెల్లి। మంటగలయును న్నమంత్రివర్యు। రొకఁడు చనినత్రో

—(*) కార్తవీర్యార్జునరావణులగదాయుద్ధము. (*)—

వనొక్కఁడు లోకకుఁ। బిఱువోయి పడతి పాఱుటయును॥ శా॥ మోముల్ జేగురుచాయ మించ దతిభూమామూర్ధన్య డత్యుగ్రుఁడయి। యామూర్ధన్యు నెదిర్చి భూరిగదవాహాగ్రంబునం బూనియు। భ్యావర్దస్పృహ సింహము ల్గదియు సింహంబుల్ వలెన్ విక్రమోద్ధామునకై డతత్పరుండు నృపునిం దాకెన్ సుఁల్ మేలనన్॥ వ॥ ఇత్తెరంగున నక్కార్తవీర్యదైత్యవర్యులు దాత్తధైర్యస్థైర్యశౌర్యధుర్యులయి యహార్యయుగళాడంబరంబున నత్తుంగమాతంగపుంగవద్వయంబు భంగిన భంగురప్రళయకాలమార్తాండమండలద్వయంబు మెండు ననుద్దండలయవండధరద్వంద్వంబు గండునన ఖండకాండప్రచండ చండీశ్వరయమళంబు వలెవిలయసమయసముచ్ఛిద్రసముద్రయుగంబు దోకంబుల యండొరుల నెదురొక్కనిమండలాకృతిం జెరయఁబఱచిగదాదండంబులు ద్రిప్పుచు మండలభ్రమణంబునఁ బరిభ్రమించుచు దిట్టతనంబు నెట్టుకొనమండె పెట్టుచు బెట్టుగా వ్రేయు వేటునకొగ్గినటులవలెనుండి యొక్కింత యోసరించుచు బదులు వ్రేయంగ మకించుచు దప్పించుకొను దీర్పునన్ దప్పించి పయిఁబడఁ గుప్పించుచు మర్మంబులెరిగి నొప్పించుచు నుప్పరంబునకెగసి యన్యోన్యగదా ప్రహారంబుల మేఘములికలజీలికలు సేయుచు దిగ్గజంబులు బ్రుగ్గనగ్గలికతో నుర్వి లంఘించుచు నాలీఢాదిపదవిన్యాసంబుల బిత్తరంబుతో నొత్తరించుకొని యొఁగయుచు నొకరొకరింజూచు కోపంబు చూపుల దప్పులు గురియు నొండొరుల నొప్పిదప్పులకు మురియుచు బ్రతిహతులకుం బాయుచు నప్రతిగతులఁ దాయుచు నుప్పతిల్లుచు గొప్పనెత్తురు ఱదలఁ దొప్పదోఁగుచు నొండొరుల గదాహతులాఁగుచు నొడ్డారంబున మద్దులు పెట్టి యొండు దెసం జూచి యొండు దెస మసలకంగొట్టి బడలికలు పుట్టించుచు గట్టలుకతో మట్టుమీఱి ధట్టించుచు సకలభూతంబులు భయాద్భుతరసోపేతంబులయి నలుదెసలకుం బఱవనార్చుచు బెట్టిదంపు సాదపెనకున లంబేర్చుచు హుంకారంబులొనర్చుచు హంకారంబున నెదుర్చుచు నొల్లంబోయి యొక్కింతదడ లూరకనిల్చుచు నొకళ్ళొకళ్ళ పేరుకొని పిల్చుచు నిదిగో వ్రేసెద దప్పించుకొనుమని హెచ్చరించుచు నితరేతర బాహుబలంబులు సహింపక మచ్చరించుచు బెల్లుమించిన బొగడుచు దల్లడించిన నం జెగడుచు గాలసర్పంబు వలెబుసకొట్టుచు నేటిదరి చెట్టులు నుగ్గునూచంబులుగా మొట్టుచు భుజాస్ఫాలనంబులాచరించుచు గార్చిచ్చుల హెచ్చు వంగి గోచరించుచు ఖేచరులు మెచ్చ గద్దఱితనంబుల బెద్దతడవు గదాయుద్ధంబు చేసిన నయ్యవసరంబున॥ గీ॥ అలుకవహించి కార్తవీర్యార్జునుండు। బాహుఁగదఁ బూన్చి గర్జించుచు పఙ్క్తిముఖుని। యురమొర యనేయ నదియొప్పె సురముఖాల। మేఘమున మించు గనుపించుమించు పోలె॥ క॥ దనుజుఁడును గార్తవీర్యార్జును నురమునఁ గదమిఁడుం గురులు సెదరవై । చినసదిపర్వతమధ్యంబున నూలొక్కను నుజ్జ్వలోల్కపోలిక వెలింగెన్॥ ఇవ్విధంబున॥ ఉ॥ కొమ్ములఁ గుమ్ములాడు మదఘోరవృషంబులమాడ్కి బోరుచో। నమ్మనుజేంద్రుఁ డుద్ధతి మహాగదవైచినఁ బంక్తికంఠుఁ। డమ్మదితాకి తున్నివరశక్తిపడంగ కవింటె పెట్టుదూ। రంమర దెగి మూర్ఛయడరంబుకమింబడె పీతచేష్టుడై। అప్పుడు॥ చ॥ గరుడుఁడు సర్పముం బొదువుకైవడి రావణు రాజుడాసి ముం । హరిబలిఁగట్టినై చినక్రియం బటుపాశనిబద్ధుఁ జేసిఖే। చరులను పూవులన్ గురియ సయ్యమలన్ బురికేగ నంతన । య్యారదముచ్చటిభట్టిరి ప్రహస్తముఖాసురరాజసయినికుల్॥ చ॥ ఇటువలె బట్టముట్టుకొని యెక్కడికేగెదు రాజనిల్వు మెం। తటి పని కైవసంబు

వాలకవానిగ్రహింపగూడునే। తటుకునని కనిక్షావిను ముదప్పమున నటవిశవేని నేఁడనీ। పటులభుజముల్ శరాసభుల బద్దలువాపక
రి శ్రమపోడుమె॥ ము॥ అంకాలాభ్రములభ్రిమఁ బాదునున్నట్లయర్జునుండ్రమ్మియు। కుతూనవోకురు మ్మాడిచాశ్రి సట్టినగదాకుం తా
దిశ స్త్రంబులే। సిననాంతండని యెల్ల జేనొడిసి సుస్నేరాస్యుడైవారిమీఁదన వైవంగఁడు నొచ్చి విచ్చి చని రాత్మస్వామిచింతిల్లఁగన్॥
అప్పుడు॥ సీ॥ దశకంఠదర్ప వేదండకంఠీరవజ భుజాయు ధసివంది జనులు వొగడ। రోదసీకుహరంబు భేదిల్ల సేనాముఖ బులఁ దూ
ర్య ఘోషంబు లెసఁగ। జభారి మోళ్లిలనచ్చ లట్లుగణిక కాంబుజాస్యలు దండలాస్యములు సలుప। ఫలముఖోపాయనంబులు దీవన
లునిచ్చి యెడనెడ బాహ్మణులెదురుకొనఁగ। నఖిలశృంగార ములు మించు నాత్మనగరి। మంచి తైశ్వర్యమున బ్రకాశించి సౌధ। చార
ణస్త్రీలు ముత్యాలజల్లు చుండ। గొలువునకునే గజననాథకుంజరుండు॥ గీ॥ ఏగి పేరోలగమున దేవేంద్రవిభవ। మెసక మెసఁగంగ వసి
యించి యెల్లజనులు। వెఱగుపడ దైత్యునెఱసాల వేయుబంచి యంతిపురము ప్రవేశించె నర్జునుండు॥ క॥ కొట్టతెనంబున నెద్దల బట్టి చె

——(*) కార్తవీర్యార్జునుని చేబట్టువడిన రావణుని పులస్త్యమహర్షి విడిపించుట. (*)——

రంబెట్టినట్టి పాపంబున నే। డిట్టు ముఱిపను చుబవ్వు గలుదిట్టఁగ జెఱనుండెనతఁడు। దీనముఖుండై॥ ఉ॥ అంతట గొన్నినాళ్ళకు వినియె చ్చరు
లంత నదు దెల్పబవుత్తున। త్తాంతము లెస్స గావిని దయాబ్ధి పులస్త్యమహర్షి సంయమున్। చెంతల గొల్వఁ ద్రుపుఁ జేరెడు ధాత
విధానవద్ధరా। కాంతుని వీటికేగి కుతుకంబెసఁగన్ మొగసాలనిల్చినన్॥ మ॥ జనపాలుం గని ద్వారపాలురు పులస్త్య బ్రహ్మవిచ్చేసి
నా। డని విజ్ఞాపన మాచరించుటయు నర్ఘ్యాద్యంచిత ద్రవ్యముం। గొని పాద్యాగమునం బురోధనుడు వంగోధిస్ఫురద్వాణియయి।
చనియమ్మౌనికి మ్రొక్కి రన్నఁగతిబూర్జ సేసి భక్త్యున్నతిన్॥ శా॥ ధన్యంబు మన్యహ్మదబ్జుడై యతని నాస్థానస్థలిం జేర్చి యూ। ర్జస్యం
బున్న శుభ్రపీఠి నికియుద్యత్ప్రవృద్ధిమంబ లేరునన్। మాన్యంబయ్యెగులంబు శ్రీలు వెలసెన్ మాహిష్మతిన్ నేనసా। మాన్య పాత్ర భ
వశౌలిసైతిమి ముసంభావించి సేయందుటన్॥ ఉ॥ వీరుత నూభవుల్ హితులు వీరలమాత్యులు వీరు బాంధవుల్। వీరలు వీరు సద్భటులు
వీరలు నేనును నికురువంబుగా। నిరుగణించినట్టి పను లెల్లను జేసెద మానతియ్యవే। కాతురుకా గ్రగణ్యయని గౌరవమేర్పడ పిన్నమిం
చినన్॥ పంచామరము॥ పులస్త్యముని సంతసిల్లి ధాత లేంద్రుతో ననున్। భళిస్వపాలసీ ప్రియోక్తిభక్తియుక్తి శక్తియుండ। దలంప
నద్భుతంబు లత్యుదాత్తభోగసంపదల్। నిలింపనాధు మించి నావు నీకు సామ్యమున్నదే॥ చ॥ బలియుఁ బటుజిత కంధరుఁ బట్టితిఁ దం
దొకవింతగాఁగనీ। బలము నుతింప నేల ప్రతివత్సుఁ డుని న్నెదరించి కంఠ అం। గల దెసహానుభావుఁడ వగణ్యగుణాకరనా కుబీర్తిగా।
బ్రతికినయట్లు యద్దనుజు బంధవిముక్తునిజేసి వేయనన్॥ క॥ జనపతి యాలరు చుమీపని। చినపనిగా వింటుకంటె శ్రేయముఁగలదే। యు
నిదశముఖు విడిచి ప్రియంబున నాతని సత్కరించె భూషాదులచేన్॥ గీ॥ సత్కరించి వహ్నిసాక్షికంబుగ సఖ్య। మాచరించి పను ప
నభీప్రునెంచి పవు త్రుమూరడించి పసమేష్ఠిసుతుఁడేగె। బంక్తిముఖుఁడు నెలవు బాసి చనియె॥ క॥ చనితన సేసలముని ద్దు। కొని యెదు
రుగవచ్చు మంత్రికోటులహర్షం। బున నాదరించి వారి చ్చిన పుష్పక మెక్కి దనుజ శేఖరుఁడవలన్॥ శా॥ దుష్కరంకుల వివరింప గ్రం
మఱిమదాంధుడై నృపాలచ్ఛటా। శుష్కారణ్యదవాగ్ని తేజములనెచ్చా నైన గ్రీడించుచున్। నిష్కారణ్యము నర్ధరాజనులపై

——(*) వాలి రావణాసురుని గర్వంబడంచి పరిభవించుట. (*)——

నిం జెందగా జేయుచుం। గిష్కింధాపురికొక్కనాఁడువడినేగెన్ వాలితో బోరఁగన్॥ క॥ ఏగి పురద్వారము బిట్టాగి సికి చిత్తన్నబూడ
నడవిదిరుగున్ ల। మూగికొనఁగఁగనమట్టిటు। గాఁగలయాంబువములీలగర్జించుటయున్॥ క॥ ఆవరము విని యసౌజితి। తారుఁడు తారు
డురు దెంచి దశముఖుఁ గనియె। మీ రావణనీవచ్చిన। కారణమెతింగింపుమనిన గర్వమున ననున్॥ క॥ వాలిమహాభుజవిక్రమ। శాలియు
నగనానకించి సమరక్రీడా। ఖీలతజూపగవచ్చితి। నాలస్యంబేల పనుపుమగచరయతనిన్॥ ఉ॥ నావిని తారుఁడిట్లని యెనవ్వుచు
నీవిది మేమివెఱ్ఱివే। రావణ వాలితోడఁబవరంబొనరింపఁగ నెవ్వఁడోపుబో। మ్మీవాకరుండ యేలపరమేశ్వరుఁడయిన నెదిర్చి నిల్వ
తె। డీవరకాపనిం దొడరి యెందఱునొచ్చిరొ సే వెఱుంగుదే॥ చ॥ వనచరనాథునిం దొడరవచ్చిన శూరులకెక సావళులు। గనుమ
దేప్రోవుల ముగిరులకై పడినన్నువిదానవేంద్రనీ। వునుజను వాలిమీదనసువులభరియింపఁగ నొల్ల వేని యా। యనయు పుడేగినాఁడు చ
తురబ్ధుల దానములాచరింపఁగన్॥ అనియంతనిలువక॥ సీ॥ మహితాహిగుణవేష్ట్యమానోరుమంధాన మహీధరోన్మథితోర్మి
మాలివాలి। మాయావిముఖదైత్యమాయావనప్లేముష కేళీభీషణదావకీలవాలి। పదఘట్టనోద్భిన్నపాదపాదపశిలాజ్వలత్కం
గశతసత్తశయిలివాలి। వజ్రధ్వజోత్తాలవాలవిక్షేపణోత్పాతినక్షత్రపాలివాలి। యట్టివాలిదొడరి నుమ్మతంబుదాని విన ప్రా
రిక యిన బ్రతుకచ్చునోటు। కామకూఁడదతనికయ్యంబు వలెనన్న నిపుడె దక్షిణాబ్ధికేగుమనిన॥ క॥ అత్తారుని భర్జించుచు। గోత్రి
త్రలు వింటిమిమ ఱిమిత్రోత్తులవు దినం। చెత్తిన మదమున దనుజకు। లోత్తము డాతనిమదక్షిణోదధికరిగెన్॥ వ॥ అరిగి తత్ప్రదే
శంబున॥ సీ॥ అతులితానంతపథశ్రాంతి శాంతుడై ధరణికి దిగిన మార్తాండుడనఁగ। సుత్తరదిశమానిని యొక వేడుకకు దక్షిణా
శగ జేరిన కాంచనాద్రియనఁగ। ననవరతాంబు పానాయాసమున దీరమాశ్రయించిన బాడబాగ్నియనఁగ। గరచరణాదికాం
గములతో గపిరూపు దాల్చిన యామ్యప్రతాపమనఁగ। దుర్నిరీక్ష్యగ్రభావంబుతో నుదగ్ర తనువుతో గిలికాభీలతరవాల। వల్లి

తోరణోన్ముఖవైభవంబుతోన। వంధ్యగతిసంధ్యవార్చునవ్వాలిగనియె॥ మ॥ కనిశాఖామృగమాత్రుగాదలచిరక్షస్స్వామియు
ద్యుగ్రద్రవుత్రునిఁ గాంచి గ్రహింపనెంచితనమంత్రులదవ్వులన్నిల్చికన్నానదానొక్కడపుష్పకంబుడిదియందుఁ బద్ధగాకుండ
నో।య్యనబాదంబులువెట్టుచుఁ బెనుమ్రానియంతంతనేతేఁగన్॥ చ॥ పదములచప్పుడింత చెవిచాటినగన్నులువిచ్చి వాలిక న్నుద
లనెవానిగన్గొనిననుం గపటంబునబొంచిపొంచి పట్టెదనని రావణుండునిగిడెన్ వడివినిభుజాంతరంబులంబొదివిచతుఃపయోధు
లనుమునుంచెదవందుజపించుచున్నెడన్॥ మ॥ చరణాగ్రంబులదిన్నగానడిచిపశ్చాద్భాగముం జేరియాశరుదున్మత్తములోర జేసికొ
నిహస్తంబుల్ పయింపజూచినన్ హరిదంతిన్ గ్రహింపఁ జూచుచట్లు బలుండల్వాలిబల్ సందిటన్ శిరము ల్పక్కలు బాహులుఁ జుట్టి
తికెం చెంజంపసత్త్వంబునన్॥ ఉ॥ ప్రక్కలజక్కగానదిమిబాహుశిరఃప్రముఖాఖిలాంగముల్ మిక్కిలినొవ్వఁజేయుచునమేయ
బలంబునవాలిమింటికిన్ గ్రక్కుననుద్గమించెదనువన్గొనివేల్పులుసిద్ధసాధ్యులుం మక్కమహాపరాక్రమసమగ్రుఁడితండఁ సంస్తు
తింపగన్॥ గీ॥ ఇటులనుద్గమించినయింద్రునిగారాబుపట్టిచిలువనొడిసిపట్టిపఱచు పన్నగారిదారిబశ్చిమాంబుధిఁ జేర నరుగనంత
లోనవద్భుతముగ॥ శా॥ ఆకాశంబుద్దమేగినప్రహస్తాద్యాసురామాత్యులు ప్రాకారిప్రియసూతివాలజనితప్రత్యగ్రజంఝూనిలో
ద్రేకంబొవ్వగదూలికల్ చెదరురీతిన్ మేఘుల్విచ్చిచీకాకైపోయెదశాకేనొచ్చచనిరాకంపింపసర్వాంగముల్॥ క॥ తోయద
ముంగొనిపోయెడు వాయువలె వాలిపంక్తివదనునిటులగొం పోయివడిబశ్చిమాంబుధితోయములమునింగినియమధూర్వహ
మతియై॥ చ॥ ఇరవుగనప్పయోధిఘటియింపగలట్టిక్రియాళ్లుటించియు త్తరజలరాశికిం జనియథావిధిస్నానముజేసిపంక్తికంధ
రునలవోకసందిటనుదాల్చియెతూరుపువార్ధిఁ జేరియందురుజపరిష్ఠలెల్లఁ యమోన్నతిఁ దీర్చియిన్విధంబునన్॥ మ॥ కృతకృత్యుం
డయిముంద్రనందనుడుకిష్కింధాపురోద్యానపద్ధతిబాల్కించిభుజాంతరంబునమహాదైన్యంబుతోఁ గ్రీలనదితిజాధీశ్వరునిం
దువైచిసగుచుందేవారిహా యొప్పఁడం చతనిం జూడనివాసియట్లుడుగవీతాహంక్రియావృద్ధత్యుగ్రుడై॥ మ॥ తనువాద్యంతముఁ జెమ్మరిం
పభయగాద్గద్యంబుగాల్పింపగన్నానలన్ బాష్పములావరింపవడకుందోడ్తోబవర్తింపభో నునసిట్టూర్పులుమించలేచిదనుఁ జేం
ర్చి డంకతాగ్రమ్మరన్ జననంబొందితినంచునెంచియునియెన్ శాఖామృగస్వామితో॥ వ॥ బలియుండవైననీవెనిరపాయదయాధ్యుడవ
య్యనినివెనిశ్చలమతివయిననీవెవిలసద్ధృతివెననుఁ వెకాకినీకీలనొక్కరుండు శౌటియగునెసురనాథకుమారనిన్నునే తెలిసితినే
డునెక్కముగదీతెమదీయమదాంధకారముల్॥ శా॥ కైలాసంబగలించిశంకరునిచేఖడ్గంబుబాల్పించిదిక్పాలశ్రేణిగలంచి మిం
చినవంగత్రాంతరాళంబునన్ దూలకబువ్వలెవేలజేసితివినీదోశ్శక్తిమోల్కన్ వృథా స్థూలంబయ్యెమదీయశౌర్యవఖిల
స్తుత్యప్రభావోదయా॥ చ॥ గరుడురయంబుమానసముగాంచినవేగముచండమారుత త్వరయుభవజ్జవంబునకయిననుసా
టివచ్చునే సురగరుడోరగాసురులజూచితినీదృశబాహువిక్రమ స్ఫురణ తెఱంగసత్యమిదిస్తోత్రముగాదుప్లవంగపుంగవా॥
ఉ॥ అన్నవునీవుభానుసుతునట్టులనేనునుగూర్మితమ్ముడన్ నన్నుగృపంగనుంగొనుము నాధనమంతయునీదనీవునే నెన్న
టికిట్లుచెన్నొంహించిమెయుండుదమన్ననింద్రజుం డన్నరిభోజితోడనవుడట్లనెసఖ్యముచేసివేడుకన్॥ క॥ బాంధవుడగునా
తనిగిఁ పిరంధకుదోమక్రొనిపోయిస్నేహమునజగ ద్వాందనసుతుజూచినగతి బంధురమతిజూచిమిగుల బహుమతిజే
సెన్॥ క॥ మాసముదారతనచ్చట మాసమువసియించిమిగులమైత్రియుగనియ య్యాసురపతిసత్కృతుడై యాసురపతిసు
తుమవనుపనరెగెన్నృపాలా॥ వ॥ అనిపలికిముగస్త్యముశేఖరుండురఘువీరశేఖరునకువెండియునిట్లనియె॥ మ॥ చతురంభోధు
లదైత్యముంచినభుజాశవునగ్యధ్యవన్యాసవిన్ హతుంగావించితివొక్కతూపునసమితాల్మాత్యపుత్రంబుగా గృతవీర్యా
త్మజుగ్రుంచియయిచినత్రిలోకీవర్ణితున్ రేణుకాసుతునర్జించితివెంచశక్యమెనిమన్ ద్రోణీసుతాధీశ్వరా॥ క॥ వినుమవ్వలికథయి
టువలె దశకంఠుఁడుకిష్కింధవెడలితనసహజమకంబుమునుపటివలెన్నపతులున్ ననినొంచుచుధరఁజరించుచునకాలమునన్॥

—— (*) రావణునికినారదసందర్శనంబగుట. (*) ——

శా॥ సర్వాంగీణవిభూతికాలతులుశరచ్చంద్రస్ఫుటచంద్రికా నిర్వ్యాహంబుగనన్ జటలభుజగమాణిక్యచ్ఛటలసాటిగా స
ర్వజ్ఞత్వముసాల్కాలమురహించఁ మించుదేవర్షియాంకర్వాణి స్తవనార్హకీర్తియెదురైనన్ దయిత్యుడప్పొంచెన్॥ ఉ॥ దం
డముఁబెట్టినే నామెకదాయని మేపరియయ్య వారికెం దుండిపు జెంబొబోమెదవోయోచనలేమివిశేషమెద్ది బ్రహ్మాండమునం
దునీకుఁ దెలియంబడకుండునెసర్వముఁ గధరా మండలనాథుఁ గెలుచుమద్భుజశౌర్యముమెచ్చవచ్చునే॥ వ॥ అనినజతురవ
చనచనావిశారదుడుంపునీరదపథంబునజనువృష్కంబులునిలువునునియమించియతనితోనిట్లనియె॥ మ॥ యశముం దేజముబాం
ధవప్రియముఖ్యైశ్వర్యముల్ గన్ననీ కుశలంబేఁదలతున్ శుభంబెకదనీకున్ రాత్రిసాధీశయా దృశవపురాధ్యుఁడవీవు
మానవులతోనేవేళఁబోరాడఁగా గృశతంబొదెమదీయకౌతుకముఁ గేమియన్నవాక్రుచ్చెదన్ ॥ క ॥ పిచ్చుకపయిబ్రహ్మస్త్ర
ము విచ్చలవిడినిగుదజేయువిధమింతెకదా మచ్చరమునమనుజతతిపై దెచ్చుకపొలియింపనీవుదిరుగుటలెల్లన్॥ మ॥ అకటా
విష్ణుఁగుబ్బుహోజమునిబాహాశక్తినాయించుటో సకలాదివ్యవినాసముల్పుశ్శనటోశక్తున్నివారించుటో వికటవ్యాధిజరా

వికారకృశుల్లన్వి ఖాగ్రింపులఁ బర్వ్వలఁ। బ్రకటకోత్రమములఁ జయించినవికారంబందఱేమాదృశుల॥క॥ సామజరాజము దో
మల తోమాతోఁ గానిపోరునటులఁదోఁచెఁ గమనుజస్తోమము దారోఁకనిసం। గా్రమమునీవాచరింపగావను గొన్నన్॥మ॥ వరమ
జ్ఞాసను వేడినప్పుడును దేవశ్రేణులంగానినే। నరులన్వానరులన్ గణింపనన వేనాయం బెట్టితాత్ములం। బరివేధించుటమారొకఁ
ల నేవలసీనన్ బా తాళవాసులఘడా। ధరులన్ దయిత్యులు లేరె వారసదు లేదయి తేయవంశాగ్రణీ॥వ॥ అనిమనుజహితార్థమై
రావణునకుం బాతలజయోద్యోగంబునందు బుద్ధిపుట్టించియన్నలువపట్టియంతనిలువక॥ గీ॥ ఇదిహితంబుగనూహించియింక
మనుజ। కోటిపయిధాటిచూపక నేటినుండి। చనుముపాతాళవాసులసంహరింప। నీగెలువుగెల్పుగాదుతెయిత్యేంద్రదయసిన॥
ఉ॥ నారదుమోమునుజూచి యెలనవ్వుచు బల్కె ముఖాసురుండనున్। మీరుమనుష్యకోటులకు మేలుదలంచితిరేమి మంచిదే। సూ
రులుభీకులంతోడరిశూరత జూపిన శూరుడందురే। భూరిగుణాభిరామత గుబుద్ధిగణించిన మానవచ్చునే॥ మ॥ బలిసద్మంబునకే
గి దొల్తబలిశుంభద్గరముల్ మాన్పితే। త్యులయావుయుద్ధత్యనుడంచిభోగివరులందూలించి వత్తున్ రసా। తలయాత్ర్రినుమతి
ప్రదానముమునీంద్రా యిచ్చితేయున్ననం। దులకానందముబొందిపద్మజుని పుత్రుండిట్లనున్ గ్రమ్మఱన్॥మ॥ అలపుష్పాంగరసా
తలాధిపుల బాహాటోపముల్మాన్పగా। నల తేనిందొలుదొల్త సంయమనితో శివంబొమ్మనీ రాకకుం। మలికం జెందిజముండు యా
రోకనిన సంమార్గంబు బానచ్చటం। కలుగుంబో తనిం జయించి శముంగైకొంము నా మెచ్చున్॥ఉ॥ దేవమునీంద్ర మంచియుపదేశ
మొసంగితిరంత కాదిది। గ్గనతలన్ దురంబునను గెల్వ బ్రతిజ్ఞయొనర్చినాడము। న్నావిధమెచ్చరింపహితమయ్యెజయింతునవశ్య
మాతనిన్। దీవనలిచ్చి మీరిపుడ తిప్రసాదంబునవీడుకొల్పుటన్॥క॥ పనివినయెదననినారద। మునికిన్వినయోక్తియుక్తి మ్రొక్కి దశా
స్యుండను మతిగొనిజము గెల్వలగ। జనియెన్వలకలకలంబుచదలంబొదల్పన్॥ఉ॥ నారదుడంతనిట్లని మనంబున నెంచె దశాస్యుడెంత

——(*) రావణుండు యమునిసంయమనీపురిపై దండెత్తుట. (*)——

యుం। గ్రూరుడు మూడులోకములకున్ వెత సేయగబూనుకొన్నవా। డీరసమెక్కడంతకుడు నింతడనంతటిరి త్తవోవునే। పీఁలు
పోరుఘోరుగని వేడ్కయొనర్చెదనన్నుదోయికిన్॥చ॥ యమునికిదానె పెద్దయము దైభయమొందక రావణుండు సం। యమనికి
భోయెనింకనెటులయ్యెను నమ్మంచిదిమర్త్యకోటిబ। న్నముగడతేఱెనంతటగ నారిలివేల్పుల మీదజూపువి। క్రమమదిమేలుగాదయి
నగన్నాని మెచ్చకపోవవచ్చునే॥ఉ॥ ఇచ్చటదామసింపదగదిప్పుడెయాతనికివ్విధంబు। వా క్రుచ్చెదనంచునారదుడు గొబ్బున సంయ
మనీమహాపురికి జొచ్చిచిత్రరత్నమయశోభితదివ్యసభాంతరంబులో। నొచ్చెములేనికల్మిగొలువున్న జముంగని చేరబోవగన్॥
సీ॥ కణ్వ గార్గ్యేయమార్కండేయులోర్వంక సముచితస్మృతివివాదములుసలుప। దమరుదెచ్చిన ప్రాణితతులముందఱనుంచి
యెడనెడగింకరుల్ హెచ్చరింప। నెవ్వరెవ్వరినొంతు మెందెందుబోదుమంచాకృతుల్గనియామయములు వలుక। గవిలెలోనన్న
ప్రకారావ బ్రజపాపపుణ్యముల్చిత్రగుప్తుండు దెలుప। ధర్మపీఠంబునను గాలదండమృత్యు। సహితుడైనిండుకొలువుండి సకలలో
క। వంద్యుడాతండుమునిరానివచ్చురాక। గాంచి యెదురేగి మ్రొక్కి యర్ఘ్యంబొసంగి॥గీ॥ ఉన్నతాసనమున నునిచి పూజలు సేసి
కుశలమడిగి ప్రియము గూర్చినిచటి। కేగుదేరనేమి హేతువు మునినాథ। తెలుపవలయుననినబలికెనతడు॥మ॥ నిఖిలస్తుత్యభుజప్ర
తాపనిధి వానీమీద దండెత్తి వ। చ్చె ఖలుండైనదశాననుండతనితో సిద్ధంబుయుద్ధంబగున్। శిఖరిస్త్రీమము దాకినుండగతినీ చేవందు
రున్నంగ రో। న్ముఖభావంబు వహింపుమన్ననగియ భోజా స్తపుత్రుండనున్॥ ఉ॥ మేలుమ రేమిమాపురముమీదికి రావణుడేగు
దెంచినం। జాలుభవత్ప్రసాదమున శౌర్యగుణంబు ఫలింపజేసెదం। గాలునిగాలదండమెఱుగండో కొమ్మృత్యువు జెందవానికిం। గా
లముడగ్గరించెనది గాని యెడన్ మదినిట్టులెంచునే॥క॥ మంచిది రానిండంతయు। గాంచెదరీమునులుమీరుగర్వోక్తులుభా। షించబని
యేమియంచుస। మంపత ధైర్యమున నుండెనటదశముఖుడున్॥చ॥ హాలహాలతీక్ష్ణభంగులులయాంబుధర ప్రతిబింబరూపము। ల్ప్ర
ళయసముద్రఘోషములు చాడటకీలల నేలు తేజము। ల్విలియమహో గ్రరవుద్రములు వింతలుగాదగువీర రాక్షసు। ల్గొలువవబరెత
రాజపురిగోపురముద్ధతిజూచి వేడుకన్॥ఉ॥ ఆయతదివ్యపుష్పకమహాప్రభలానిరయాంధకారము। న్బాయదశాస్యుడయ్యెడగ
నుంగొని మెచ్చలకోటికత్తులం। గోయగవేయియ గాగశలగొట్టగదిట్టగ బెట్టువేదన। యల్సేగజిక్కి సుక్కి వెతచేష్టలుదక్కి తపిం
చుపేర్లకలన్॥సీ॥ ఉక్కుకోరగలకుక్క లొక్కింతమర్మముల్ ట్టితీయగ మొరల్వెట్టువారి। గొప్పనిప్పులయేటగూల్చిబోనీయక
పాదివిషయంముల నేయబొరలువారి। నెత్తురుచీమునిండినకూపములవ్రాలిపురుగులంగముదొల్వబొగులవారి। గత్తులుగోసిన
కాయముల్ట్రావాహినులుమునుంపగ బెటుపనవువారి। బిట్టుగాలినపెనములబెట్టివేగ్రిల్వ। మిట్టిపడియట్టెమూర్ఛిల్లునట్టివారి। ద
ష్ట తైలకటాహపాతమునశోక। తప్తులగువారిజూచెనద్దశముఖుండు॥సీ॥ పతిపాతులుకూటసాక్షులునన్యలో క్తిపరులురవు
రవబాదపడెనువిధము। కులహంతలును భ్రూణగోఘ్నులుచ్ఛ్వాసనిరోధకంబునబడిరోజువిధము। బ్రహ్మహంతయును రాపా
నిస్వర్ణస్తేయ సూకరంబునబడి మ్రుక్కువిధము। స్వగురుతల్పగుడును స్వస్వృగామి స్నుషాహంతత ప్తకుంభీకబడితలకువిధము।
కుంతమంగొడలిని బట్టుకొన్న చెమగు। లురుమహాజ్వాల వ్రారీబిట్టొరులువిధము। ధగనిమగువలగవయుపాతకులుల వన

యాతనల గూలు విషమతఁడ దటఁ జూచె॥ సీ॥ శ్రుతికి వేదంబు చెప్పెడి దూబడ వేనిందకును విమోహపాతకము గనుట। సతిథులకు వృద్ధు
లనరయక కన్న మును దిన్న పాపకర్ములు క్రిమిభక్షితు లగుట। క్రతువు సేయనగ వాసకతననసద్ద్రోహియగువాఁడు ఘోర ఖియ యొ
రలుట। బ్రాహ్మణుం డయ్యు చెరములాడు దుర్జాతియుం బకూపంబున నవశుఁడగుట। బర్వగామియు గృహదాహిబంధురోధి। వ
యితరణి గూడి కాలుట వనమునఁ జికి। వయిచిన దురాత్ముఁడసిపత్రవనిఁ దొరుగుట। జూచి దశకంధరుఁడు తలలూచి॥ వ ఱియు। సీ॥
నవరత్నమయ భూషణములఁ బూనినవారి దివ్యయానము లెక్కి తిరుగువారి। వికచమందార మాలికలు చుట్టినవారి దేలిగొడుగుల
నీడ వెలయువారి। మృగమదశ్రీగంధము ళితాంగులగువారి వీణాదిగానము ల్వినెడివారి। నచ్చరల్లోలుఁ బవగోల్వ చెల్వఁగనువారి
మేలి మచ్చుల మీఁద మెలఁగువారి। జంద్రసౌమ్యంబు గనుతేజంబు మరుని। చెలువ మింద్రుని భోగంబు శివుని విభవ। మూనిభద్రాసనస్థు
లైయున్నవారి। ధార్మికులఁ జూచెనాక వంకదశముఖుండు॥ గీ॥ చూచి నేను మొదటఁ జూచినవారికి య్యెడలఁ గాన్పించు వీరికధికసౌఖ్య।
యుక్తి మెలఁగఁ జేసెనో హా జముఁ డాతఁడు। పాతియోనుచుఁ బలికి పంక్తిముఖుఁడు॥ చ॥ పురుషుఁడు కర్త యేదురిత మున్సుకృతంబొనరిం
పఁ గర్తయొ। కర్రుఁడదిసీవు సేయుమని నాఁగఁడ కర్మ రుఁడవృస్వతంత్రమే। విరహితులైన వ్యథాపరిభవించెదరీ ఖలులంచు యావ్యకిం।
కరులనదల్చి రావణుఁడు గాఢకృపన్విడిపించె జేతలన్॥ క॥ భయపడు నిరయస్థులఁ గని। దయయను పేరెలుఁగ నట్టి దశకంఠుని కేదయవ్రు
ట్టెనన్నవారలనయిన విపద్దశ తలంపనలవి యె యాతి పా॥ గీ॥ ఇటుల నిరయగతుల నెల్ల విముక్తుల। జేసి వారుహాయి చెంద పొగడ। విక్ర
మింపఁగడఁగు వింశతి భుజుఁ జూచి। శమనభటులు నీరసముల గెరలి॥ మ॥ పరిఘాసి తోమరికా పరశ్వథగదా ప్రాసాది నానాయుధో।
త్కరముల్ప్రాచిదశాస్యుపుష్పకము మీఁదం జెల్లుగా వించి హుం। కరణంబుల్ కరినాట్టహాసములు టంకారధ్వనుల్మించి భీకరులై యొ
క్కటజుట్టుముట్టుకొని మార్గంబున్నిరోధించినన్॥ మ॥ దనుజాధీశుని మంత్రులజ్జమ నిభృశ్యశ్రేష్ఠులం బిట్టుమా। అహంకనిత త్సాధ
నము ద్దళించుటయు నకోధాత్ములై శూలముల్। గొని వారుం బ్రతిపక్షసంనిధులకు న్బ్రొదేశముల్ క్రిమ్మరి శిలాచలనిర్ఝరం
బులనవా ఱెన్గ్రాత్త పెన్నెత్తురుల్॥ క॥ నెత్తుటఁ జొత్తిల్లియు బలు। మొత్తములయి రాక్షసులు జమునిభృత్యులకుం। జిత్తంమఁ లను
తములు న్నత్తరము నుహత్తుకొని రణంబులు సేయన్॥ చ॥ సమముగ బోరునద్ధనుజసైనికులం దెరలించి కింకరోత్తములు। పయోజ
ముల్ప నిలధారల కాటుక కొండగప్పఁ జం। దమున దశాస్యుమేలుశరధారలఁ గప్పి నఫుల్లకింశుక। క్రమమున రక్తసిక్తుఁడయి క్రౌర్య
ము శౌర్యముఁ దైర్యముం దగన్॥ చ॥ ఇరువదిచేతులన్వివిధ హేతితతుల్గొని యొక్క పెట్టుకిం। కరులపయిన్నిగిడ్చి నగకాభిక్షైరొక
కొండలంచు నొచ్చిరి యొక కొండ లకఁతహత శేషులు క్రమ్మ అడాసి పంక్తికం। ధరుమెయి మించిరక్తము లదమ్మల దద్భుతమం
దిచూడఁగన్॥ క॥ ఇక్కడ డిరక్కసునకు। వెక్కసమున దొడరుజముని వీరభటులతో। నుక్కున మారొక్కనికొరఁగ।
నొక్కరుఁడుం గలుగఁడసురయోధులలోనన్॥ ఉ॥ అప్పుడు రావణాసురుఁడు యాన్యభటాస్త్రపరంపరల్తనుం। గప్పినగ్రం
కటంబవిసి గాత్రము భేదిలనొచ్చికన్నులన్నప్పలు కుప్పలై తొరుగ నేలకుడిగ్గి। తతీయశౌర్యము ల్దెప్పరమై నసయిపకవడివ్వ
లు ప్రాణిగుణంబు దీటు దుర్॥ మ॥ తపనాదిగ్రహముల్ కదద్వగతి జెందన్వేలు పుం బెద్ధమి। ట్టిపడన్భోగివరుండు డీలుపడ దం
ష్ట్రిస్వామియుం ద్రెళ్లసప్త। పయోధుల్గలగంగులాద్రకులుచలింపన్నారదుల్లుల్లపా। శుపవాస్త్రంబరివోసి యంతకభటు
ల్బ్రస్కరంబ్రయోగించినన్॥ మ॥ బహుశక్తుల్బహుతోమరంబులు బహుప్రాసాదిశస్త్రంబులుం। మహానియాస్త్రముసన్న
నించి పొగలున్మంటల్పైలంగన్మహా। గహనంబుల్దహియించు దావశిఖిరేఖల్మిత్రభూభృత్యులన్। దహియించె న్నిమి
షంబులో భువన మత్యాశ్చర్యమున్పొందఁగన్॥ గీ॥ ఇటుల యమభటకోటుల నేపడంచి। చటులమగు తచ్ఛరంబుపసంహరిం
చి। పురము లేర్చిన ఫాలాక్షుఁ బోలియట్టి। హాసమొనరించె నతఁడు సంయమని బెదర॥ ఉ॥ ఇంతయుఁ జూచుచున్న భటులేగి కృతాం
తునితో బరాకు దుర్దాంతపరాక్రమక్రమధురంధరుఁ డద్దశకంధరుండు నే। డెంతయు మించి పాతకుల నెల్ల విముక్తులఁ జేసియు
ద్ధవి। భ్రాంతులు గానికిని కరులఁ బాశుపతంబున। గ్రుంచి పోడఁనన్॥ క॥ కటకటతులఁదర బటుభ్రూ। కుటిసటలస్థలి వటింప
గొప్పు దిద్దు గురు। చిటచిటగత్నుల జెదరఁగ। గిటగిటరదనములు బెట్టుగీటుకొని క్రుధన్॥ క॥ కూరుదున నడయి శమనుఁడు
అక। తేరను మద్వీరబటుల దెగటార్చి నయ్యైవకిం చెదఁ జూచెద। సారథి మనరథము బిమ్ము చయ్యాననన్॥ క॥ తోర
పులత్తుక బాణాల। వారువములు దట్టమహిషవర కేతువు చె। ల్వారసమకట్టి తేరా। సారథి గొని తేర నెక్కి సంరంభమునన్॥ సీ॥
క్రొన్నపాపసుమండకుండలంబుల నేత్ర గోళంబు ముల్మంట క్రుంమరింప। గులికంబు చతురాకృతుల గాంచె నావింపఁ దంష్ట్రి
లఁగలిసి వక్త్రంబు వెలుఁగ। ద్వాదశ ద్వాదశాత్ముల తేజమొకటైన గతి మర్మిరీటప్రకాశమెసఁగ। బ్రళయకాలాభీల పాథోధర
ము లీల దాళ మహోత్తాల తనువు గ్రాల। గాలదండంబు పాశంబు గాలమృత్యు। వగ్ని మయ ముద్గర ముఖకరాయుధము
లు। మూర్తులు ధరించి నిజరథంబునఁ బులుం। దశముఖుని మీఁదికరుదెంచె దండధరుఁడు॥ అప్పుడు॥ సీ॥ ప్రళయార్కతింబబు
పగిది సూరిప్రభారాజితంబగు దివ్యరథముఁ జూచి। సందర్తసముయ ప్రచండానలజ్వాలలఁ బూను కాలదండంబుఁ జూచి। కాలపా
శంబు ముద్గరముఁ గైకొని మ్రోలఁ దులకించు కాలమృత్యువును జూచి కల్పాంతభయిరవ। క్రౌర్యంబ కాలంబు నందె మాపగఁ బూను

యమునిం జూచి। యతనిమహాకారమును జూచి బెదరి బెదరి। చెదరిపదములు తడబడ నుదరి పోటు। గదురు పదరుదు నెంతే దాల్మి దురు పరుప। జాలకసురలు పరిచి రిత్త్వోకు తిలక॥ చ॥ సహచరహుంక్రియోగ్రమహిమ ప్రసరోత్కరకంఠ ఘంటికా। బహుళ ఘణంఘణధ్వనులు పార్శ్వసమాగత కింకరాగ్రణీ। కహకహ ఘోషముల్తురగకల్పిత హేషలు చండమారుతో। పహితపతాకికార్చటుల భంగురచక్రరవంబ లొప్పగ॥ చ॥ నిమిష ములోననిట్లు రజనీచరముఖ్యుని జేరవచ్చి సం। యముని విభుండు శూలము సలా సిగదా ప్రముఖాయుధంబులో। శర మొగి నిగిడ్చి పేరలుకనప్పుడు నార్చి నరావణుండు దై। ర్యమహిమ నార్చి వజ్రనిశితాశుగకోటుల ముంచె వాతని॥ శా॥ ఆయస్త్రౌఘ తమిస్రమర్కజుడు మధ్యాహ్నార్క చండంబునం। బాయం ద్రోచి సహస్రబాణములనప్పౌలస్త్యు నొప్పించినం। గాయం బంతయు నెత్తుటం దడియ నాకంపించి యాగిన్క దై। తేయస్వామి విజృంభించి కింజనగనుద్వ ృ

—— (*) రావణుండు యమునితో యుద్ధము సేయుట. (*) ——

త్తిక జముం జూచుచు॥ శా॥ బాహాస్ఫాలనమాచరించి దశచాపజ్యాళి మ్రోయించి శౌ। ర్యాహంకారతమించి హుంకృతుల బ్రహ్మాండంబు భేదించి యు। త్సాహశ్రీ వహియించి తూపుల మీర దక్కించి నొప్పించిన । త్తైహారాత్రములోకభంగమున బోరా డెక్కసమానోద్ధతిక॥ ఇవ్విధంబున॥ మ॥ తనతో జోడయి పోరు రాక్షసుని దోర్దర్పంబు సైరింపక। లయ్యనకుం డెక్కే శిరాసుడయ్యె బని వేలేసెక శితాస్త్రంబులం। దున మేనంతయు గంతలై నదశవక్త్రుం దంత మూర్ఛిల్లియుం। తనేత స్ఫూర్తియు గాంతకం తు హారదుర్దాంత క్రుధావంతుడయి॥ చ॥ శమనుడవ వ్వుడు వీని శితసాయకమాల్యమయింపు ముంచున। య్యమర విరోధియాతని హయంబుల సూతుని నాలుగేడు బాణములగలంచి వేయు బలుసారసముల్ మయి నాట నేసివి। క్రమముననార్వ గాజముడు కన్నుల మంటలు గ్రమ్మ జూచి వక॥ చ॥ దనుజబలంబు బయినడరి తచ్ఛిఖ వేడిన కాననేర్చ చే। న్నునసలి రేగి కాల్పగగనుంగొని యంతకుము న్నెవర్చి యు। త్యాని తెలిగెల్ల జూచుచతు రాస్యగిరీశసురేశముఖ్యుల। య్యినసుతు రోషశక్తిను తియించిరి మెచ్చిరి రాక్షసేంద్రుని॥ ఉ॥ ఆ వ్యాకమృత్యు విట్లన రానరకాజుతో నని బూని యేదునా। ళ్ళ న్యాసురాధియాతి మెదురండునినునొంచుచున్న జూడసిగ్గ య్యెడు నింతయేల నను నంపుము కించుకలోన వీని ను। గ్గ య్యెడు నట్లు చేసెద సురాసురులింపున ఖేద మొందెక॥ మ॥ నను బాటన్నక మేవిధాతకయిననన్నా చేత గాశంబ పొదనదయి తెయదుజంభపాక మధువృత్రవ్యాఘ్రనాగాసుర ల నకాతుండు హారణ్యాడాదియగు రక్షశ్శ్యేఖరు ల్మగ్గుట। ల్చనదాలస్యదుపేంవు మన్నజము దున్నయిరింపు మంచా మ్మలోక। ఉ॥ మృత్యువుం బంపిన వందనయ హీనబలంబుతో లంగు ముద్దరవు। ద్దస్యము పాసము ద్రివ్వధంబొ నరింపగ లేవు సర్వలోకాద్యంబు హేతు పాదక మహోచ్చద ఖండము కాలదండ మిక। వయిత్యాని మీదవ మువను చితంబి వుడంచుదలంచి శూరత క॥ చ॥ బ్రహుడుదు గాని లేర యికబు క్తిము ఖాయని కాలమేఘుని। వృశదమి తాశనిస్ఫురణశాంభవ పాలదృగగ్నికీలికా। ప్రతిహదికీలలన్ను వనపం క్తిగలంచెదు కాలదండము। ద్దతిగొని వయివచూని నబి తామహుండడ్డము సొచ్చి యిట్లనుక॥ చ॥ నిలునిలు కాలదండను తిష్ఠం మీశ నమీద వయిచగా। వలదు పసంహరింపు మని వద్యవివేక తపంబొనర్చిన। న్నలరగ జేసి యందును సురాసురకోటిక జేయుడయ్యుపద। త్తివర మొందినాడిపుడు దెల్చిన నావచనంబునప్పదే॥ గీ॥ కాలదండంబు మోఘంబు గాగనేన। యాచరించితి దీనదశాననుండు। నొచ్చిననునొవ్వకొన్న నానోదువు బొంకు జెందునటు నలెగాకుండ జేయు మనిన॥ శా॥ అభయ మిపస్వ తుడబ్జగర్భు నుచనింబాలించి సద్భక్తితో। దేవాదేవర యాజ్ఞగా దేజగము ల్దీపించు మీ పలుకు। న। త్యాకంబొందెడు నట్టులయిననసురం పాయింబుతో గాంచితి। న్నావుం జేవయు గల్గియున్న మఖులీలంబో యెదన్నీటికిక॥ క॥ మాటి మియానతి జవ। దాటక నను దుటమొ గెలువ దను జానచే నాకోటమి గలిగెగదాయన। నేటికి నిరర్థంబుతో నదృశ్యుండ యెక॥ శా॥ కీనాశుండిటు లేగ పద్మభవుడు నీగర్వాణసంఘంబుతో। దానంతర్ధివహించె నారదుడు యుద్ధం బెందు చుం టో యిలంకానాథుండు నుశక్రుశోడెనను చుంగ వృతూహలంబొందిదై। త్యానీకాన్వితుడై రసాతలజ యేచ్చాయ త్తచిత్తంబునక॥ చ॥ చనిచని మాచె ముందటనిశాచరచంద్రుడు తోయచాలికా। జనఘనడోలికాయితవిశాలవిలోలతరంగ కేళికా। కనదహి చూళికామణిశిఖాసఖవిద్రుమ పాలికావినూ। తనరుచి మాలికావిహితమాపన సారధిశేఖరనిధిక॥ క॥ కని గాంభీర్యమునంతో। ధన సేయగబో వుడటులబల గర్చముజో। చ్చినిశాటమవుల్లీయాలో। జని యెన్ని జయాన కాంతి సరణిగణింపక॥ ఇవ్విధంబున జనిచని॥ మ॥ జవిన దైత్యఘణచక్రవర్తి నిమె న్దైవేంద్ర రోకాగ్రభో। గవతింగయిర వపద్మపద్మ బగిఘూ కారాదికాగాథభో। గవతి వాజితవాలభోగచరశృంగప్రోజ్జ్వలద్భోగభో। గవతి న్వాసుకి మేలు భోగవతి నాస్సై పిరాపతిక॥ క॥ కను గాని నుఖ్వరియట్టుకు। దనబలములు విడియబంచి దారుణభేరీ। ధ్వనులడల దాను ద్వారంబున నెలకొనియుని కిభుజగముఖ్యులబిలుక॥ ఉ॥ నాదదివిన్నవింపజని నాస్కుకి బంధుల గూడవచ్చిబ। ల్వారణను ద్రధాశ్వముల వారణగానికలిచ్చి మేముమీ। వారము మాపయిం జనవదుర మట చుహోత్కస్తు లాడదే వారియు వారి వీడుకొని యప్పురి బాసి వమూసమేతుడయి॥ చ॥ మణిమయసౌధసాలగృహములపతి

—— (*) రావణుండు మునిదాతకవదులతో బోరాడుట. (*) ——

ల్పముర్గరయధార్థమువు। మణికతియప్పురంబునకమర్త్యవిరోధి జయస్పృహాపరా। యణతజనన్నిశాతవచాబిధులకడివా

రురాశనా। క్రొణునుపయోజగర్భవరగర్వితులాతనిరాకకుబ్బుచున్॥ చ॥ రణమునకేగుదెంచెదెభళిరాచదశకంఠుడటంచుశత్రుభీషణుడురుపోషలోచ్చకవచప్రభలుస్మితద్యుతిప్రకాప్రభ। న్వణిచిభహస్తనిస్తులకృపాణమహాప్రభలుంజెలంగరావణుడయమాత్యులందొడరివారొనరించిరిపోరుకౄరత న్॥ ఇవ్విధంబున॥ శా॥ ఖడ్గాఖడ్గిభుజాభుజిచొడరత్నసైన్యనికులాహీనీరాడ్గంభీరరవంబడంసుగజ్జల్నిఅగాలానల। త్విడ్గాఢప్రకటప్రతాపములువర్ధిల్లన్మరుద్వత్సరో। రుడ్గర్వాదిమనోభయంకరముగారోషించిపోరాడగన్॥ ఉ॥ ఆలమునన్నివాతకవచాసురవీరులవీకకోర్వగా। జాలనిమంత్రిపుంగవులసైన్యములన్ గనపంక్తికంఠుడాభీలభుజాప్రతాపమునబె పునుదెంపునమీఱవారితో। రేలుబగళ్ళునాకనలిరేగిమొగింబనిరెండుమాసముల్॥ శా॥ బద్ధస్పర్ధలతోనివాతకవచుల్ బోలస్తుతన్ గాఢసన్నద్ధత్వంనట్లుపోరగశతానందుండువేంచేసియా। యుద్ధంబేటికిమీరలిందఱునజేయుల్ పంక్తికంఠుండతి। క్రుద్ధుండెవ్వనిచేనసాధ్యుకడికమీకున్సంధిసేయుదగున్॥ చ॥ సమబలువుటజేయదగుసంధిబలాధ్యునితోడసంధియున్సమరముగాదుక్షీణునెసంధికినియ్యకొనంగజల్లదీ। యమరవిరోధమీకుసముడవుటసఖిత్వముమేలటంచుగ్రవుర్యమడచిపద్మజుండరిగె౽ట్లయొనర్చిరివారలయ్యెడ్॥ గీ॥ ఆనివాతకవచులధికసంఖ్యంబుతో। దనుబహూకరింపదశముఖుండు। కొంతకాలమచటగూర్మిమయివసియుంచి। వలయుమాయలెరిగివారివలన॥ క॥ వారలవీడ్కొనివరుణజ। యారంభముతోనకదలియప్పథమునజే। వారవరుడశ్మపురమను। పెరిటిదొకపురముసూచిపృథుశవృత్త్యమునన్॥ ఉ॥ అప్పురివాకిటన్నిలిచియార్పులొనర్పగగాలకేయులా। చప్పుడులాలకించిరభసంబునవెల్వడిపంక్తికంఠుపయిన। నప్పుడుతారసిల్లితమయగ్గలికలగనిపింపమీకుగా। నిప్పతికత్తివట్టునెహీయుటురండనిమంతులాగినన్॥ శా॥ కల్పాంతాంబుదగర్జితంబులెసగంగాగాలకేయాసురుల్। కల్పాగ్నిప్రథమానతేజములతోగల్పత్రయాత్యయసంకల్పప్రోద్భవవిద్ధ్వషద్భవదవీడ్జాకీలకీలచ్చటా। కల్పానల్పశరాళివృష్టిగురియంగంపింపరా

——(✻) రావణుండు కాలకేయునితో యుద్ధంబు సేయుట. (✻)——

సైనికుల్॥ మ॥ తనసేనాధిపులొందుదీనదసయుంచత్కాలకేయున్వహించినబీరంబుబూచిపంక్తిముఖుడాక్షేపించిరోషాగ్ని। కన్నానలున్ జ్వాలలువుంచనద్దనుజులంగూర్రాస్త్రజాలంబులం। దునుమన్సైనలువిచ్చిపోవగనవిద్యుజ్జిహ్వుడత్యుగ్రుడయి॥ ఉ॥ ఏకలుగంగమీకుదగునేబెగడొందగనంచుసంగరోద్యోగనిరూఢినందఱకునొక్కడకొత్తలజేసియొండుడి। క్కొగకవారిలోగలసియేత్తెరసూపగబంక్తికంఠుబిట్టాగిశయులముఘునావళియొక్కటంగప్వచాట్పునన్॥ క॥ ఆసందడిజగదంబు। నాసురపతిమఱి యతుచునరయకతనపయి। డాసిననీసునకత్తి। న్వేసెనతుము రెండుగాగవిద్యుజిహ్వున్ ॥ ఉ ॥ ఉద్ధతిరావణుండుతనయోధులుమెచ్చగతుశ్శతాసురుల। బద్ధపలోథులయుకది బట్టిసముంగొనిపెట్టుద్రుంచిన। న్యుద్ధథరాతలంబుచరణోదరబాహుంగళాదియుక్తమై। బుద్ధికిజూడిన్వెఅగుబూన్వైగ్ర తాంతునీవంటయిల్లనను॥ క॥ శరనిధితెరగలతెఱగున। గిరికోనిషలతెంచుకాలకెలయులనెల్ల। గరచంద్రహాసధార। స్ఫురణంశరిమార్చియార్చిభుజబలమలరన్॥ చ॥ తనవిజయంబుజేరొనిముదంబుననెందుప్రహస్తముఖ్యులంగనియిదివేటిమెప్పుకడకన్జలధీశునిగెల్చినంగదా। ననుగొనిమాడజెల్లుననినవ్యవిమానవ

——(✻) రావణుండు మణిమత్యశ్మపురంబుల జయించుట. (✻)——

రాథిరూఢుడయిచనిమె। విరోధిపట్టణముచక్కటికుత్కటగర్వసంపదన్॥ మ॥ చనకయిలాసనగాధిరాజతులిశ్వచప్రభాదీప్రమై। ఘనవప్రంబువెలుంగజూచియిదియెకాబోలుగాండాధినా। థునిపాలించుతదీయగోపురమునందుంజేరితద్రక్షకుల్వోనలంకాపురనాయకుండనియెంబావృటాటలమేఘూర్భటిన్॥ ఉ॥ ఏదశకంఠనామదనుజేంద్రుడసంగరకాంక్షవచ్చితెన్। మీదొరతోగణింపుడదిమీఱలెమంమెదిరింపనోపినన్। గాదననేగుదెంచనుచుగ్రకుటాలలోపలికేగియందుడీ। రొదధీంబోలువెల్లమొద్దవాకిట్టిగన్పడజూచిమొక్కుచున్॥ సీ॥ కల్పకసురరత్నకమలాసుధాకరాదివసులతోబొడమినదివ్యమూర్తి। వాకలిగొన్నదేహళికిదృప్తిగానమృతంబుగురియుసౌహార్దమతివి। స్తనవిస్రవత్పయోధారబుట్టినయిల్లుపాలవెల్లిగజేయుభాగ్యవతివి। కోరినవారికింగోర్కులవ్వారిగాదయనిచ్చులసమానదానవతివి। యిన్నిటజనించుకీర్తిపైకొన్నలీల। ధవళరుచిమించుమొదవులతల్లివిట్టిని స్నగనుగొంటిశుభములునేనుగంటి। ననుచుసురభికివలగొనియసురవిభుడు॥ ఉ॥ అచ్చటిద్వారపాలకులనందఱదుంపగజేసివీటిలోజొచ్చిరణేచ్ఛరావరుణసూనులెఱింగియభంగురక్రుధ। న్వచ్చివిరోధిసయినిశలవాలికతూపులఖడ్గధారలన్। వృచ్చిరథాశ్వదంతిభటవర్గముతోవెసబేర్చియార్చినన్॥ శా॥ ఆధూమ్రాణిమహోదరప్రముఖదైత్యామాత్యులత్యుగ్రబాహాదిన్యస్తకృపాణముద్గరకుఠారాద్యాయుధశ్రేణిచాధోధీసాత్మజదంతివాహభటులందున్మాడికాలాభ్రగర్జాధిక్యాఘనాట్టహాసములదిక్చక్రంబుభేదించినన్॥ మ॥ ఉపలక్షించిపయోధినాథసుతులొహోనిల్వుడంచాసురా। ధిపసేనానులకెల్వరించియనిపంక్తి

——(✻) రావణుండు వరుణసుతుల సమరంబున గెల్చుట. (✻)——

న్వ్యాంచితేరుల్పరయో। దపథంబంటిచరింపజేసిబహుమార్తాండప్రభలవీంబదో। రవుకోపంబునబంక్తికంఠుసిశరీరంబుంములబంచినన్॥ శా॥ అశ్వవ్యూహంబుమ [illegible] దమంగదుగనీయుర్వ్యమిల్చినశీథికెం। తేశీఘ్రంబుననుద్గమించిపటుశక్తిన్ స్ఫారసరోగదా

పక్ష్మతుంభత్పరిఘప్రహారపరుషవ్యాపారముల్ చూపెన। ప్రాశిపోద్భవసూతరథ్యరథముల్ భగ్నంబులయి కూలఁగన్॥ చ॥ అరదములు హయంబులుని యంతలుఁ గూలఁ దీరు వోక। వ్యరుణసుతుల్ ప్రభావమున వాయుపథంబున నిల్చి ఘూనభోగం। తరములు మోప్రియుఁ గార్ముకగుణంబులు దీఁటుచు నమ్మహోదరు। స్వరములనొవ్వ నేసి వివశత్వము నొందఁగఁ జేసిరి సూనన్॥ మత్తేభము॥ ఉ॥ అశనిసమూహముల్ గురియునంబుదసంఘములో మహోగ్రకరు శకరముల్ నిగుప్పలయకాలవిభాకరమూర్తులో యన। న్నిశితశరప్రకాండముల నేకములొక్క కటనించి నొంచిరి। దశముఖు నాఁడు ప్రకటితభ్రుకుటీకుటిలేక్షణోగ్రుఁడై॥ శా॥ జ్యాఘోరధ్వనులాకసంబుఁ బగులించ న్బాణశస్త్రప్రభల। క్షోభించన్ శరశూలముద్గరగదాకుంతాదిశస్త్రోత్కరం। బాభీలోద్ధతిం బైపయిన్నిగుడ జేయన్ మర్మముల గాఁడ నెం। తో భీతిల్లి పదాతులై ధరణికావ్యోమాధ్వగులడిగినన్॥ మ॥ అవలోకించి హసించుచున్దశముఖుండా హాసనున్నించి విపో। వవశం బెనుతపించు జేసెదనికగు వార్ధిశుగల్పాతవా। యయువు బారింబబడినట్లు లెత్తిరిగడా యొండొలపాణంబులా। నవిసర్జింపుడటంచు వారలపైఁ గుస్సైన్యంబులం బంచినన్॥ గీ॥ ఆబలంబులు శస్త్రాస్త్రహతులనొంప బడలి వరుణుని కొడుకులు పుడమిఁ బడిరి। తనుచిరుల్గాని పోవ గేహములు చేరఁ। జూచియార్చుచు రావణాసురుఁడు వలికె॥ క॥ శంధులుగలిగియు గాండస్ఫురణకు దొరయై నవారిపుత్రకులయ్యు। స్వరసేనలు వెనుచఱచుచుఁ బఱతెరఁగఁగఁ బాణిపోవఁ బాడి యెమీకున్॥ క॥ బలము చెడి నీళ్ళకొంటెను। బలుచనైనతికి మిమ్ము బాధింపగరా। దిలు సేరితండ్రి నైనం। గలనికి బనుపుడని బెట్టుగా నతఁడగన్॥ క॥ ఆమాటల బఱచు మనరు। డామహత్ముండు గుప్రభాసుఁడాలించి పటు। స్థైర్యమున నిలిచి దనుజగామణి విననిట్టులనె యెఘనవాక్ప్రౌఢిన్। మ॥ అసురాధీశ్వర యూడలేమ వరుణుండ జ్ఞానసుంగొల్వబో। యెసమానుండగు నేనియుందొడరుఁ బీలెమ్ములోకంబులఁ। దసమానుండవుసిప్రతాపమునకీ గంభోధి రాట్పుత్రపౌత్రసుహృత్పుంగవులోడి రాతిడిక వేరాబుద్ధినూహింపుమా॥ క॥ వరుణసహస్రమువచ్చినఁ దర మేనిను గెల్వననినదశముఖుఁడు తొ। హంసోన్నతి నార్చుచున। పూరి వెలుపడిచనియె దూర్యములరొద లెసఁగన్॥ క॥ అని కలుషు డెతిగించిన। విని రామస్వామి యెవలవింశతిబాహుం। డనిగోరియుచటకరిగెనో। యనఘా నేవినఁగవలతుననియడుగుటయున్॥ చ॥ అనఘజనావనైకచతురా జితురాననచంద్రశేఖరా। ద్యుమిష రాజమానసచరాసచరాచరవిశ్వలోకవ। ర్తనమహనీయరూపమధురామధురాపురికామినీవిలో। చనకువలాబ్జదాస్యవనజావనజాతవహంబుదోపమా॥ క॥ భద్రాహ్వదమేశ్వరబల। భద్రావరజాగ్రగణ్యభక్తశరణ్యా। భద్రాద్రిత్రిహరణకరణ సు। భద్రాధిపభద్రకరణపారీణమతీ॥ మాలిని॥ పన్నగాధిరాజతల్పాదసేవనాపరా। పన్నశామకేంద్రచంద్రపార దాభకీర్తిసం। పన్నగాలవాదివంద్యమానబాణధోరణా। ప్రపన్నగాథదేవశత్రుపార్శ్వహాస్తమస్తకా॥ గద్య॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలాలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యానధానాధునాతనసభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవైభవాధఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరనరాధిపసంభావితరత్ననీరాజనయుక్ కౌలాయకుగంధబంధుర మనీషావిశేషమంథానవసుంధరాధరశోధితాగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావారపరిపూర్ణసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవిజితసవంరనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతాసిధానపాపరాజప్రధానప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము॥ సంపూర్ణము. ❋

శ్రీమదుత్తరరామాయణము-చతుర్థాశ్వాసము.

(❋) రావణుండు బలిచక్రవర్తిని జయించునిచ్ఛ చే సుతలంబు కరుగుట. (❋)

శ్రీరమణీమణీశ। శ్వారవతినర్మ్యవాసిఘూహ్య। త్సారంగనివహమోహన। నీరదసంకాశరుక్మిణీతరుణీశా॥ గీ॥ అవధరింపుము కుంభసంభవమహర్షి। చంద్రుఁడిట్లను శ్రీరామచంద్రుఁ జూచి। రఘుకులాధీశ యీరీతి రావణుండు దనుజ। యంబు చేకొని వరుణాలయంబు వెడలి॥ క॥ అతులమతుల్యంబు పుచుదితి। సుతులు గొలువ వలనరిగి సురచిరవిభవో। న్నతులసురధానిఁ బోలిన। సుతలముఁ గని మెచ్చి సొచ్చి సొంపుననచటన్॥ సీ॥ కలకంఠశుకశారికారవంబులచేత వలనొప్పను ద్యానవనుల చేతఁ। బద్మ కైరవచారుసరిఘూణంబుపుల చేత భాసిలుకనకవప్రముల చేత। మంజులోజ్జ్వలసాలభంజికావలిచేత రాణించుమణిగోపురముల చేతఁ। గారుడోపలబద్ధతోరణంబుల చేతఁ గనుపట్టు విపణిమార్గముల చేత। నవ్యమౌక్తికమయవితానముల చేత। ధవళమగతుంగసౌధయానముల చేత। భవ్యశశికాంతిసోపానపఙ్క్తి చేతఁ బొలుపు మీఱెడు నాతదివ్యపురముఁ గాంచె॥ గీ॥ కాంచియచ్చోటిబహుశిల్పకల్పనలకు। నచ్చెరంబంది నగరబాహ్యమున నిలిచి దనుజవిభుఁ డీనివాస మెవ్వనిదో వేగ। నరసిరమ్మని సేవానినంపుటయును॥ చ॥ అతఁడును మహాప్రసాదమని యత్తోవాలికిఁ బొచ్చియచ్చటన్। వెతకి మహోగ్ర యింగనక వేల్లొక వాకిటికేగి రక్షన। స్థితనదియుం గనంబడినఁ జెచ్చెరనవ్వలికొన్ని వాకిళ్లు। లుత్తనము మీఱి దాఁటిచని సప్తమరుల్వసియించు వాకిటన్॥ మ॥ అరుణాంభోజినికాంతితో నవపరుంవానీలగాత్రంబుతో। నరవిందంబుల గేరు నేత్రములతో నాజానులంబోన్నతో। ద్దురబాహాద్వయితోఁ గటీతటలసద్దుం[illegible]

బరస్ఫూర్తితో నరుదైచూడ్కి కినొకట దివ్యపురుషుండచ్చోటఁ గాన్పించినన్॥ ఉ॥ ఆసురమంత్రిశేఖరుఁ డయారని బ్రజటిలోనతఁ డట్టహా
సముఁ జేసినఁ గాసిఁ జెంది వెఱచేఁ బఱువెత్తి దశాస్యుఁ డాసినం ద్రాసముఁ బొందివచ్చినవిధం బిదియేమి ప్రహస్త యన్నచో నా
సురవైరిశేఖరునకకట డిచోద్యము వారు దెల్పినన్॥ ఉ॥ ఔర విచిత్రమైనదిమహాపురుషుం డతఁ డెవ్వఁ డొకో కటా యనారంగ నేను
జూచెదనటంచు విమానము డిగ్గి నిల్వక వీరుఁడు ద్వారపటకమతి వేగమునం గ్రమియించి సప్తమద్వారము చేరఁ గాఁ జని ప్రధా
నుఁడు నెల్పినయట్ల నచ్చటన్॥ సీ॥ కిలికిలారుణాభీలజిహ్వకవాని దంష్ట్రికరాళవక్త్రంబువాని బభ్రుబర్బరకేశపాశంబుగలవా
ని సముదీర్ణశంఖకర్ణములవాని గుప్పగానిప్పుకల్గురియు కన్నులవాని జటులలంబింబారుణోష్ఠంబువాని సంరక్తకర్కశశ్మశ్రుజా
లమువాని మసృణానుణోర్ధ్వరోమములవాని భూరిరోషాభిసూచకభ్రుకుటివాని నున్నతోన్నత ఘనబాహువులు గలవాని ను
త్కట గదయూనుకొని నిలుచున్నవాని నొకట పురుషునిఁ జూచె దైత్యోత్తముండు॥ గీ॥ చూచి యాదివ్యపురుషుని చూచు వేడి చూ
పులకు జంకెలకుఁ జెంతసుడిలు వెఱచి వెఱగుపడియుండె నిలుచున్న వింశతిభుజుఁ బలికె నమ్మేటి గంభీరభాషణముల॥ చ॥ కదనము
సేయవచ్చి భయకంపితగాత్రుండవైవి తాకుఁ జే సెదవిది యేమి రాత్రిచరశేఖర ధీరుల ధీరవృత్తిఁ ద్వదురె బలీంద్రునిం దోడ
పోరఁ గవచ్చితో నన్ను మారొకనం గరిదలంచి వచ్చితో సమరకాంక్షితశూరుఁ దెల్పునాపుడున్॥ క॥ తలగిన ధైర్యము గ్రమ్మఱని
లుపుకొని దశాననుండు నిర్భయుఁ డగుచున్ బలిఁ దోడరవచ్చినాన నిఁ బలికిన నప్పలుషవరుఁడు పకపక నగుచున్॥ సీ॥ త్రైలోక్యవ
ర్తితాదార్శ్యశౌర్యోదితోజ్జ్వలకీర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి ఖలజనానీకనిగ్రహానుగ్రహోత్సుక సమువర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి యావల్లో
కమాత్రనేత్రానందకరసిరఁజనమూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి జగదీశ్వరార్పణేచ్ఛాపకల్పితయజ్ఞశతపూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి
స్వవశచక్రపరిచ్ఛన్నసకలశత్రుచక్రవిస్ఫూర్తి బలిదైత్యచక్రవర్తి యమ్మహాత్ముని దోడరిసికలవియగునె మైనఁబోవల తేసిపా

—— (*) బలిచక్రవర్తి రావణునకు విష్ణుప్రభావంబు చెప్పుట. (*) ——

మ్మసురనాథ॥ క॥ అనియవరోధము మానినఁ జనియవరోధమున నసురచంద్రుం గనియెన్ విసయాదికగుణసాంద్రుఁ బసితేశిభో
గామరేంద్రు బలిదైత్యేంద్రున్॥ చ॥ కనుఁగొని యట్టహాసమెసఁగం బసిబాహువులప్పళించిని ల్చిసదశకంఠుసింగసి బలిత్రిదశారిపు
లస్త్యవంశవర్ధనయిటురమ్మురమ్ము నికరమ్మునఁ జెంతకుఁ జేరదీసిచయ్యానఁ దోడఁదనుంచుకొని యాదరపూర్వముగాఁ గని
ట్లనున్॥ ఉ॥ నేమమె మీకుబంధునకు శ్రీయమె పుత్రులకున్ శుభంబెని వేమిటికిందువచ్చెదను రేశ్వర కోరినకార్యమంతయుం జే
ముడినెనొనర్తునిసిపింపుము నాఁగఁ దదంకవర్త్రియె యామతుజాశియుఁ బలికె నక్కడమాటను లుంగుపెట్టుచున్॥ చ॥ హరిని నుంగ
ట్టివేసెవనియందఱుఁ దెల్పఁగనాలకించి నే హరినెరిఁ చిరిచినొంచి భువనైకవదాన్యమహాత్మ్య నైన్యనిన్ స్థిరమతిబంధముక్తునిఁ
గఁ జేసెదనంచుఁ దలంచివచ్చితిన్ హరియిపు డెడనుండునవల్లసలన్నబలీంద్రుఁ డిట్లనున్॥ క॥ కడపటవాకిటనీవిం పడగనమా
ట్లాడినట్టి పురుషుఁడె విష్ణుండు డుగనొకచానుండియు నడఁగక నెల్లెడల దోఁచునతఁడను రెండా॥ మ॥ మును నారాయణుఁడై జడ
నుంమునని మామత్తాతయాశ్లియపుత్రుని వేధింపగ నాతఁ డెల్లయెడలం దుఁబూర్ణుఁ డైయుండు నం చనఁ నాతిరుననుఁడేఁ గోరిఁద
దీయాస్తానగ స్తంభముం దన్నసింహాకృతిఁ ద్భవించి విమతున్ దండింపఁ డే రావణా॥ మ॥ వినుమవిష్ణుని చేతఁ గా దెశుఁడుఁ స్వ
త్రులము సంహ్లాదుఁడున్ దనువున్ సాభస్సుంభశంభనముచిద్రవ్యో మధూ మామశార్జు వైరోచనకాలనేమికనకాక్షులు ఆకలుట
ల్ గాలకేయసిశాటుల్మధుకెటబాధికులును గవుటల్సు రాగీశ్వరా॥ క॥ మనవంటి దైత్యులెందఱు వనజాక్షునితోడ నెటుల వైరము
గావించి చివారవ్విభు చెనొ చ్చినవారును బలియుఁ దోడరి చెడమనకేలా॥ గీ॥ ననొకసిశౌరిబంధించినాడటంచు నెంచె దవుగాని తె
లియలేవెలజనులఁ జటులసంసారమోహపాశమునఁ గట్టి పాశ్రభవంబున వెలయుబద్ధిఁ నబన॥ సీ॥ చెలగి ప్రపంచంబు సృజియిం
చునొకవేళనొకవేళ సృజయింపక యూరకుండు విభుడుతానే పోచువిశ్వంబునొకవేళ సాక్షియై యూరకుండు నామరూపముల
తోనటియించునొకవేళ నొకవేళ నవిమానియై యూరకుండు దుష్టరాక్షసశిక్ష దొరకొనునొకవేళ నొకవేళ సమబుద్ధి నూరకుండు
నెటులదోఁచిన స్వేచ్ఛతో నటులనుండు నెఱిఁగి భజియించువారల నెఱిగియుండు నమ్మహాత్ముడు గట్టిన యట్టికట్టు లన్న విడిపింప
నీకు నాకలవియగునె॥ చ॥ అనిబలి దెల్పబష్ట్రముఖుఁ డానభయంకరమృత్యుయుక్తుఁడై ఘనతరకాలదండము నుగైకొని వచ్చి ప్ర
తాంతునతవీ కునినొదిలించి వెండి మలరుద్రునితో బెకలిమించున జైనకగలం డెవిష్ణుదువ చిపుడతం దెటువంటివాఁడనన్॥ చ॥ బలిదై
త్యేంద్రుండు గ్రమము బలికెనొప్పౌలస్త్య వేదాంతవేత్తలకుం గానబడడనాదిలయుడే తద్విశ్వసృష్టిస్థితిప్రళయాదకుఁ డవ్విభుం
డతఁ డెపొ బ్రహ్మాదిరూపంబుల న్వేలయుండ నమ్మహిమంబులిట్టిదని వర్ణింపన్ సమర్థుండనే॥ సీ॥ యాగంబు యజ్వయు యాగైకఫ
లమును యాగాహుతమంత్రంబులతడె చుమ్ము దానంబుదాతయు దానసాధనములద్దానార్హకాలబతండె చుమ్ము యోగం
బోగియు యోగోపదేష్ట యోగానందమహిమంబులతడె చుమ్ము ధ్యానంబు ధ్యాతయు ధ్యానసముచ్ఛల్యమా ధ్యానార్హమూ
ర్తియునతఁడె చుమ్ము తన్ను వినదన్నుఁ బేరొకన్న దను నెఱిగిన వారిదుఃఖములుగడతేర్చి వాంఛితములు కరుణనొలగూర్చు
బంధమోక్షములకతఁడె కర్తసుమ్మని బలిదైత్యభర్తయనిన॥ క॥ వైరోచనుమాటలు చెవి దూరకయరుదెంచి మున్నుదోచిన

యలదొ। వారికునచ్చొ గానక। నారాహారియోడిపో మెనని గర్వమునక్॥ గీ॥ అట్టహాసంబు సేయుచునచటనిలక। పర్వతగుహాంతరము లెసబాసివచ్చు। కేసరివిధాననవతివాకిళ్ళు గడచి। పుష్పకంబెక్కి [illegible] నన్నాబశౌమద్భాహుబలస్ఫూర్తికి। న్బలియయుంగన్గొనమిస్థలంబుననికంబద్మాప్తతద్మారుల। నైలువంబోం లెలేగు దొండను మంత్రిశేఖితో బలుకుచు। న్బలుమూరున్దనువారు ప్రస్తుతులొనర్పన్నంత సంబోందుచుక్॥ వ॥ చనియుదగ్గిశాధిముఖుండై యష్టశముఖుం

(*) దశవదనుండు సూర్యునిమీదికి యుద్ధమునకు బోవుట. (*)

డు హిమవద్గంధమాధన కైలాసాది పర్వతంబులతిక్రమించి యవ్వల॥ సీ॥ వీచొప్పుగుమివీచువిధముననును వెల్లజల్లుల మెకముల చరులదిరుగ। చావడలిడునట్లుపతుల చెమ్మటబట్టోదల మాన్పుసతులు నేత్తముల మెలగ। దీపికావళి సొమ్పు తెలుగు గజ్యోతిర్లతా వితానములు పత్యకల వెలుగగ। జూపడజెంగటసిల్వుసొబగునహారులును గరుడు బాదాంతికములనొలయ। భవ్యమందాకి ఫేనమపటముగట్టి। గైరికద్యుతికునికుమగంధమలది। వేడుక గంధర్వ గానముల్ విందు మించు। కాంచనావనభృన్మౌళి గాంచె నతఁడు॥ గీ॥ కాంచిరజతాద్రి జెతికినకరణిదన్ను। దెలుకవలదనిగిరికానుక బెట్టెనీకు। దటచరత్కుంభికరపత్రధత్న పాళిఁ। గొనుమనుచు మంత్రి యనననువ్వికొనుచునచట॥ శా॥ ఆనాడెల్లవసించితద్గిరివినోధారామలీలావిలో। కానందామృతవార్ధిమగ్నుడై దైత్యస్వామి కార్యంబునక్। స్నానాదిక్రియలాచరించిమణిచంచత్పుష్పకంబెక్కి ధా।* యానీరేజదళేక్షణాధిపజిగీషాయత్తుడై యుద్యోడక్॥ మ॥ అమరత్మాధరతుంగశృంగగతదివ్యాధ్వంబుననన్వారివాహ మరుద్భూతనివాసముల్ గడచి సాధ్యస్థాన గంధర్వలోకములున్సిద్ధపదంబుమున్నగు నెడల్గన్గొంచుదల్లొకుల। న్నమరక్రీడకుబిల్చుచున్నవలకున్మన్నన్వారిమన్నించుచుక్॥ మ॥ దనుజగ్రామణి భీతిలేకిటులనుద్యద్వేగియై మెలతు యోజనముల్వోయి ప్రభాకరార్చకులకు। న్చాయాధివాధావలో। కనదీక్షాధ్యులకర్యమానతులకుం గాలొచితార్ఘ్యంబువర్జనసంసక్తులకున్నివాసమగు భాస్వల్లోకముంగన్గొనెక్॥ వ॥ కనుంగొని సరివచ్చి కాలోకదురవలోకంబగు నాలోకలోచనలోకంబులుదటియంజొచ్చి యచ్చట॥ సీ॥ అరుణచొదితపదాధరబంధబంధురచ్ఛందొమయాశ్వహేషలుచెలంగ। గనకదండోద్దండకరదండమాఠరప్రముఖసాహొనాదముతెసంగ। వాలఖిల్యాదికవ్రతముఖ్యపరిత బుుగ్యజుప్పోక్తసారమంత్రొచ్చటిదగ। జామర గ్రాహిణీఛాయాసఖీమణీఖరమణీకంకణక్వణనముడర। నేకచక్రరధారూఢుడై కరీట। హారకుండలకటకకేయూరముద్రి। కాద్యభూషణభృణులతో సమరునగ్రచానుగనుగొనఁ పౌలస్త్యసూనుఁడవుడు॥ శా॥ అరక్తాంబరగంధమాల్యములతోనత్యుష్ణతేజంబుతో। హైరణ్యాందముచెల్వుతో యుగపదూర్ధ్వాథోఖిలాశ్వార। దోస్ఫ్వారసహస్రభానువులతోం దోదెంచునబ్జాప్తుని। నిరత్వంబు వనినత గైరొనకప జ్జిగీవుడు గాఁకృతక్॥ మ॥ తన సేనాపతి మొముఁ గన్గొనిప్రహస్తా నీవు శీఘ్రంబెయా। యనంశేరంజనిపంక్తికంఠుడని సేయన్వచ్చెఁబోరాడర। మ్మని చుంబిల్వుముఖిండెందినజితోహం నూనమిత్యుక్తియై। ననువా వ్రువ్వగ జేసిరమ్మనినయనన్నా కారివాక్పద్ధతిక్॥ వ॥ అతండును జేర్చిచండకిరణావళి వేడిమికోర్చి చర్మినీ। పతినికటంబుచేరు నెడ దార్శ్య్వకులడ్డమునొచ్చి యేలవచ్చితివిటకన్న రావణుండు చెప్పినవాక్యములెల్ల జెప్పవే। యతినికమూపతిం దోడరంబుపుడు నావినివారు చెచ్చెరక్॥ చ॥ తపనుఁజేరి మ్రొక్కియవధారుత్రయీమయదివ్యమూర్తిశా। స్వ వరుండు రావణుండు సమరంబొనరింపగవచ్చినాడు తో। రవుభుజశక్తియొప్పుసమరంబె యొనర్చెదరోయి దెలరం। చిపుడుజతోన్మయంచుపచించం చెదరోయిదియేమినావుచుక్॥ ఉ॥ ఆహారిదశ్వుడిట్లనుదశాస్యునితో మనకేటిపోరునుం। దేహనిశాటులందొడరిసిత్యముపోరెడిపోరు చాలదేయూహలికేల యిప్పటికినోడితి మన్ననుదప్పుగాదుపొం। డాహవకేళినోడెరవిరియించనుండాయనతోడ నావుడుక్॥ గీ॥ వారిలోదండుడనువాడువచ్చిపంక్తికంఠుగనియయ్యినుడాసికయ్యమియ్య। జాలకోడితినన్నాడు చండభాను। డిచటనుండంగచ్చితివేగు మనిన॥ శా॥ ఆ ధైతేయుడు తేశ్వరులడవుడు చాహాస్వాలనధ్వాన మయ్యాదిత్యానచరాళిగు డియలు ప్రద్యోం జేయగాలా భ్రమొ। వాదిదుర్ల్వగులంగ నార్చుచు ప్రధానశ్రేణియాస్మాపతా। పాదుల్వేర్కొని యెచటువ్వక విమానారూఢుడై యవ్వలక్॥ క॥ హితువాంఛుని గెల్చెదనని। మిహిరోపరిలోకములుక్రమించిరయమునక్। బహుయోజనముల్వోడవగు। నిమిహాలగుదజేబవిశ్రమించినయంతక్॥ క॥ అచటికివిశ్వామానిస। వాచరుండగు పర్వతాఖ్యుఁ డరుదె చినరా। త్రిచరేంద్రుడు పచరించి స। ముచితస్థితి మాటలాడుచుండెకివేళక్॥ సీ॥ తిలకంబుదిద్దుమద్దులగుమ్మయద్దంబునిద్దపుచెక్కులనీడగనుచు। నలరుదండలజుట్టు నేలిలేనగవు జూచియీవింతపూదండయెటిదనుచు। గలపంబుపూయరా త్యోలిమేనికంపువాసనలు పైబొలయమూర్కొనుచుమురుచు। గవురవుదెమిచ్చుకలికిముచ్చటవినవేడ్క మైమూటాటవేడుకొనుచు। నింద్రభోగంబుపరిపూర్ణచంద్రకాంతి। వెలయబంగారుతేరెక్కి వేలసంఖ్యలప్సరలు గొల్వదనమోల్లినరుగు నొక్క దివ్యపురుషుని జూచి దైతేయవిభుడు॥ గీ॥ చూచితనుతెక్కి సేయకసొగసుమీటి। పొలతులను గూడిపోవునిప్పురుషుడెవ్వ। డమరమునిచంద్రవివరింపుమనిదనుజ। పట్టభద్రుడనకనినొనప్పూవ్వతుండు॥ సీ॥ ఒకనాడుజలపానమొనరించిబహుకాలముపవసించినమేటితపసియితడు। దళమొకించుకమెక్కి తలకకపెకెండ్లుజపము సేసినత్తమూపాలియితడు। దిగువరాలినపండ్లుదినియనేకాబ్దముల్ ధ్యాతంబు సేసిన ఘన్యుడీతడనలభక్షణసెసియమితవర్షగము

లు గ్రసమాధి నూనిన ఘనుఁడితండు। దనుజవర యీతఁడమృగంబు దా గ్రివికల్పు। వృత్తములనీడనీ వేల్పు వెలది మందిరి। యుధరములు నొక్కి కొనుచుఁ జిరాయువంది। వెలయఁ బోయెడు నితని పైన లుగవలదు॥ మ॥ అయ్యామునుగణింపగా నినుచును న్నులతన్నుణి స్యందనం। బునఁజందాంశు సమ ప్రచండరుచి వేల్పుంగొమ్మలుంగొల్వగా। జనుచే లోకంబెల్ల నిబాచి యెవ్వఁడీవాఁడో సన్నాసినా సంగరో గ్రనిస్వామి పి కుశాంత గూలిన మహావీరుండుదయిత్యాగ్రణీ॥ క॥ అసకొండబోరిపాటుం నుడివిన నూకొని చునయ్యా సురమండలాఖండబుండు వెండియు నిజాగ్ర భాగంబున॥ సీ॥ ఉభయ భాగములయందుండి కొమలు వీచు వెలిజామరములు వెన్నెలలు గాయ। బద్మరాగవిమాన భాసమాన ద్యుతుల్ కపటసంధ్యారాగకాంతి నింప। పిణెలు బాయించు వెలదులు గాంధర్వ కనకవట్టుంబు నెల్లగరగజేయ। హాయి మకుండలకిరీటాది భూషణరుచుల్ నింగి బంగారు నీరు వోయ। దనువుదాల్చిన మరుని చందమున నంద। మొందియాడు వీథి జనుచున్న యొకపురుషు। గాంచి యిచి యెవ్వఁడవఁ బాత్ర కనక దాత। యితఁడు తపస్వి దెలుపఁదయిత్యేశ్వరుండు॥ క॥ ఆ ముఖ్య గనియతి శేఖరవీరులలో నెవ్వరేని వినుక నాతో బోరాడఁగఁ గల వారుగ। లా రెతెలుపుము మనసతఁడు లకి తోకిన నా॥ ఉ॥ ఆయతతపః కర్మజనితామిత పుణ్యసానుభూతికయి। పోయెడు వారువీరసురపుంగవులీరలఁడా నికయ్యము। సేయఁగరాదు వీరునని సేయఁగ రాదుకృతార్థులవుట నీకి యెడఁబోర గావలసెనేని గణించెదనొక్క శూరునిన్॥ మ॥ అతుడెన్వాఁడనయంట వేలిను

—— (*) రావణుండు మాంధాతతో బోరి సంధి గావించుట. (*) ——

మయోధ్యాపట్టణాధ్యాసియయి చతురంభోధిపరీత భూభరణదీక్షాదక్ష బాహాబలో। న్నతి మించున్ యువనాశ్వనందనుఁడు మాంధాతృక్షితీశుండు న్నిర్ప్రతియౌవవీరుడునికి మిప్పటిన రేంద్రశ్రేణిలో రావణా॥ క॥ నావిని రావణుఁడవునవు। నివెంటికిం డినటుల దత్తుఁ చెదరఁ తని। నైవఋషీశ్వర యిపుడ। బ్బ్యావరుడెందుండుఁ నిత్రడపోయెదననినన్॥ మ॥ అజభూమిత్రుఁడువ క్రిసీవ్రసన సేరా రాష్ట్రసాధీశదిగ్విజయారంభ మూఁబూని నేడె దెరయందగ్గరంబు మీంబద్ధ్యహాం। ధ్వజినీసంగతి నేగుదెంచు తుణమాత్ర బోర్చినంద ర్ధగా। భుజాతో సీకరణంబు ల్గుపసను దొప్పంగా। న్దశగ్రీవుఁడుఁదున్॥ ఉ॥ అంతట గొంత సేపటికి సచ్చటి కిన్ వినవచ్చె ధారుణీ। కాంత ఆఖాంతరస్ఫురిత కాంచనుసిన్నితఘంటికా ధ్వనుల్। స్వాంతము లుజ్జ్వల ప్రథితసయ్యంధవమేదుర కింకిణిధ్వన। ల్కంతిఘటాబల ప్రకటితధ్వజచిత్రపటీ పటుధ్వనుల్॥ క॥ అరవము లువినిదశముఖు। డిరసమునఁ డిగ్గి లేచి యెదెచనుదెంచెన్। ధీరుండగు యువనాశ్వకుమారుండనివతినై చైత్రముల తోడన్॥ చ॥ ఏదురంగబోయి పంక్తిముఖుఁ డెంతయుసొంపు దెంపు పెంపు చ। కడనముం రాజసంబు భుజగర్వము గ్లియ్యారావాలునిం। గదిసిన రేంద్రసేను దశకంఠుఁ సంగర కాంక్ష వచ్చి। న్నెవరకనన్ను మారొకఁనముఖీతుఁడ్ మైనదొలంగునా వుడున్॥ సీ॥ నిడుదకన్నుల కెవ్వనడరు కుంజిగికర్ణ సాంకవమదము తో సంధిసేయ। గనుబొమల్ ముడివాడు కంప్రమున్ కుగరంబునున్న చాపంబు గొనయము వెనయ। బెనుగాడ్పు సోకఁ కగఁ పింగు కెంజి గురునా బెట్టు హుంక్రియ లానిపేదవి యరడ। రమణి మురత్నహారచ్ఛలంబున మనః ప్రకటరోషజ్వాలబయలుపడఁగ। జూచుచు రుకుఁ దశకంఠుఁ బూచియా యయోరిపాల స్త్ర్యరాతోడ నారణంబు। సేయ వచ్చితి మంచి దేమా యెనెదుట। జక్కనయునిల్వరాయంచు జనపభుండు॥ క॥ పిడుగు కుదొడువోఁ బున। కడిదిశరములసురరొమ్ముగాడఁగ నేయ। న్జడియక నాయుఋములకా। పడెసి వడిచినుకులనుచు బంక్తిముఖుండున్॥ మ॥ పదికోదండములొక్కసారిగొని దర్పంబొప్పమాంధాత పయి। బ్రదరాసారము నింపదద్వశిఖ వర్షంబున్ని వారించి తెగ్గ వి మున్ వచ్చునిశాట పంక్తి మణులన్గా జెంచి భూభర్త బెట్టిదపుదూవుల నొంప నంతకుని మాడిక్క నా గ్రవణుండుగ్రుడై॥ మ॥ తనబల్ జోడుల నెల్ల నొక్కటన యోధ్యానాథు రోధించబం। చినవారందగ జుట్టుముట్టుకొని యాక్షేపించి కోపించి మించి। సీశాతాస్త్ర పరంపరల్గురిసి సైన్యంగంబు మాతంగ భం। జనము న్సేయఁగడంగినట్లు నృపుఁడుత్సాహంబు రెట్టింపగన్॥ సీ॥ శుకనలు ద్రేడు శాతుకములనొప్పించి పారణు సేతింటజడియఁ నేసి। ధూమ్రాక్షు నెమ్మది తూపుల నొగిలించి మారీచుని బందిట మదవడంచి। జంబుమాలిని మూఁడు శరములబడఁగించి మూపాడు నాల్గింట నుదుటుమాన్చి। త్రిశిరుని బదియేను దివ్యాస్త్రముల నొంచి। దుర్ముఖుఁ నైదింట దూలనేసి। వెండియు బ్రహస్తముఖులను ద్దండచండ। కాండములఖండనము సేయకుండ దటిమి। తరమెననఁ గెల్వఁని కనిదసముఖాసు। రాగ్రగణ్యుని మాంధాతయపుడు పొదివి॥ ఉ॥ క్రౌంచవిభేదశాలియగు స్కంధుని చందమునం జెందిముందెదు। క్తంచర రాజు పేరురము గాఁడఁగ ముద్గర మెత్తివేసి నొప్పించి నసొంపు సిల్లిన్ధృతి పెంపునఁ దప్పిరి వాఁడు రాజని। న్నంచెద సేఁడు దండికడక ల్లచతిరోషకషాయితాత్ముడై॥ ఉ॥ అక్కన కాద్రి బిట్టు వరనంటియు దబ్బి యెదిర్చియ్యావిభు। డెక్కిన తేరు చెక్కలుగ సేసిహయంబుల ద్రుంచి సారథిం। దక్కక నొంచి కేతనము ధారుణి గూల్చిన నాగ్రహించి వే। రొక్క రథంబు పై విరకులోత్తము డెక్కి లయాంతకాకృతిన్॥ చ॥ పటుతర ఘంటకాక్వణనబంధుమౌమహనీయ శక్తియొ। క్కటి గొని పంక్తికంఠు దిగఁ టాటిపోమ్మని వేసియార్చినం। దటుకున నేలకూలమనదానినడంచిదశాననుఁడు భూ గ్రికుటులెసగన్। నృపాలుపయింగుంతములిర్వరి పూన్చి వైచినన్॥ మ॥ అవిఖండించి యఖంక కాండములు చండాంబుద్రభోష్చండమ ల్యూ। వనాశ్వప్రియసూతి యేయదనుజవ్యూహంబు భేదిల్లనం। తవిస్వస్తుస్సలద త్తదివ్యశరమాద్వైత్యేశ్వరుండేసిన। స్త్వవత్తుఁడమ్యాన రేశ్వరుండు దరిపిజల్ విభాగ్రిటిజిం

తెంపగన్ తదనంతరంబున॥ చ॥ నిమిషములోపలం దెలిసి నీరజబంధుకులాగ్రగణ్యుఁడ । య్యమరవిరోధిమీఁద జలదాశుగ మేసిన వాఁడు మారుతాస్త్రమునఁ బడంచె ధరాపతి కృశానుశరంబరిభోసి వైచినన్ । వియతుఁడు రవుద్రబాణమున నిల్పె దదీయశిఖాపరంపరల్॥ శా॥ మాంధాతృక్షితినాథుఁడుం గెరలి భీమస్ఫూర్తి బ్రహ్మాస్త్రమున్ । సంధించెన్ దనవింటఁ రాత్రిచరభటుల్ సంత్రాసముం జెందఁగ । ర్వాంధుండద్ది విజారి పాశుపత మేయంబూనె నయ్యద్దతిన్ । గంధిశ్రేణిగలంగఁ గుంగె ధరయాకంపించె స్వర్ణాద్రియున్॥ శా॥ ఆయుత్పాత మెఱింగి యాఁడుకుబుల స్వ్యబ్రహ్మ వేంచేసి యే । లా యాయుద్ధము దీనలోకములకెల్లన్ భీతి వాటిల్లెమీ । రాయుష్మంతులరై చెలంగఁగలరుగ్రాస్త్రోపసంహారముల్ । సేయుండన్న దదాజ్ఞ జేసి రటులన్ వితంబులుప్పొంగఁగన్॥ క॥ మునిపతిలోకహితంబుగ । మునుకొని శమకేటుల సఖ్యముం జేసి చనన్ । జననాయకుఁడు యథేచ్ఛం । జని యెద శాస్త్యాడు నుజని మెజంద్రునిమీఁదన్॥ వ॥ ఈ చందంబున దశకంధరుండు మాంధాతృవసుంధరావరునితో సంధిగావించి ప్రాఁగంభికబంధుమద నిర్గంధనోత్సాహంబు వహించి మహనీయ పుష్పకారూఢుండై యమ్మహాగిరివరోపరిభాగంబున నుద్గమించి యవల పిడంబితాడంబరంబు నంబోముపోము పది వేల యోజనంబుల పొడవున బ్రథమభూమిక యనందగి యగణిత ధరచరణారుణప్రభాపహాసితాభినవ హంసమండలంబగు హంసమండలంబు చని మరుత్పథంబు గడిచి యవల తనంతదూరంబున డిచి పుష్పలజలావిష్కృత పుష్కలావర్తకాది బహువిధ జలధర ప్రకాండంబులకునుండ నిరవగు రెండవమండలంబున నతిక్రమించి యవక్రవిక్రమా సాధ్యులగు సిద్ధచారణసాధ్యులకు విడుపట్టగు మూఁడవచోటు దాటి యమ్మీఁదట నవనాయక ధిరతోడ గ్రవినాయకభూత ప్రేతపిశాచ నిశాచరగోచరంబగు నాలవకక్ష్యాంతరంబు దరలితరలీకృత విస్తృతకర శీకరనికరంబుల నధోగత వలాహకగర్భంబులు నించుచును దంచితామరతరంగిణీ తుంగతరంగరంగత్కమల కుముదాపహృతులం బోలు పుమీఁదు కుముదాది వేదండకాండంబుల విలాసంబులకు సదేశంబగు పంచమప్రదేశంబు వాసివాసవాసి ధారానివారణోద్ధార దారుకరోరగరుజ్జాత సంచలన సముజ్జాత వాతావధూత సకలగ్రహమండలుండగు నండజమండలాఖండలునకు బిడారగు నారవ తావున వెడలి కడలి బోలి వగంభీరత్వంబు భరించి నిత్యసత్యసంపదలను బెంపు గవి నిర్దోవలీలగాలు జమదగ్ని ప్రముఖ మునిరత్నంబులకు నిధానంబగు సప్తమస్థానంబు నంబ యలు దేజీయవారిత కోటకమండలు మందాకినీ సరిజ్జలబిందు బృందంబున జెలువంది చలువల కెల్ల సెల్లయగు నెనిమిదవ నె

——(*) దశాననుండు చంద్రునిమీఁదికిఁ బండెత్తి పోవ జతురాననుండతని మాన్పుట. (*)——

లవారసి కొనిత దూర్ధ్వమార్గంబున జడలు వడక దశసహస్రప్రయోజనంబులరిగి యద్విలనయుత యోజనాయతంబగు సుధాకరలోకంబు విలోకించి తన్మధ్యభాగంబున॥ సీ॥ తనమనోహరమూర్తి ధరణిచకోరనివారి కుపమేయపాత్రమై యొప్పమిగుల । దనయంచితక శాభ్యుదయమాశ్రయించిన విధులకుత్కంఠత వెలయఁజేయ । దనవిలాసములు చెంతలనున్న రోహిణీ ప్రముఖకాంతలవింత బాల్పింప । దనచంద్రికా మహత్త్వంబు బ్రహ్మాండకరండంబునకు గప్పురంబుగాఁగ । దనరు హిమధాముఁ సవుజన్యధాముఁ సోము । జేరఁబోయిన యంత టశిశిరకిరణ । పాళిపైపైఁ బసనొలసిన బలం క్రిముఖుని । మంతురుల మేను లెల్లఁ గంపంబు నొందె॥ క॥ చలిజనగాకవడంకుచు । నలజడిబడి మంత్రులెల్లనయ్యాయిచటన్ నిలలేము తొలఁగి చనుటకు । నెలవీవలె ననుచుఁ దనుజ శేఖరుఁడలుకన్॥ శా॥ ఆహా తావక దేహముల్ వడకఁజేయంజొచ్చె నింపూర్గుఁడి । నీహారాంశుఁడు తాళుఁడించుక నియాగ్నేయాస్త్రరవుదారిస్త్రసం । దోహంబుల్ శశిమీఁద నించుటకునుద్యోగించినన్ భాతభూబాహా కౌర్యమెఱింగి వచ్చె నటకుం బద్మాసనుండయ్యోడన్॥ గీ॥ వచ్చి యిది యేమి వత్సభవత్సనుగ్ర । బాహువిక్రమమిసితభానుమీఁద । జెల్లునె చూపనీతండు చల్లనిదొరం । వీవవలదగ్ని బాణముల్ వీవు చులుక॥ మ॥ అనివారించి విధాత వెండియు నువత్సానీ మహాసాహసం । బునకే మెచ్చితి మంత్రమొకటి టిదయాపూర్వంబుగానిచ్చెదం । గొను మమ్మంత్రజపంబు సాంగమయినన్ ఘోరాహవక్రీడని । స్నెనయున్ గెల్పది విఘ్నమైనన శుభం బేతెంచు శీఘ్రంబుగన్॥ చ॥ అవిమృత్యుంజయమాపదిల్వాఁడ మత్రోయవ్రాని వేళన్ జపిం । పదగున్నీకని క్రికీలకబుషిచ్ఛందోధిదైవంబులుం । దుదిహోమంబును దర్పణంబు విరియుదొడ్డౌ నెఱింగించి పూ । ర్ణదయద్మంత్రము నొసంగి వెండియును గీర్వాణమాధవుఁడిట్లనున్॥ గీ॥ అసురవల్లభ పాశిణాస్యయంబు నంతు । నీశివాష్టోత్తరశతాఖ్యమేకతమున । నేజనుఁడవిఘ్నముగ జపియించు వాని కొదవు విజయంబు హానియాగొదువమైన॥ సీ॥ దేవదేవుఁడు మహాదేవు తీశుఁడు భూతభావనుఁడ భవుఁడు భవుడు శివుడు । భుజగభూషణుఁడు శంభుఁడు నీలలోహితుఁడ శురుఁడ జూఁడు వై యాఘ్రిచర్మ । ధరుఁడు జగత్కర్త హరుఁడు లలాటాక్షుఁడంతకాంతకుఁడు యుగాంతకరుఁడు । పశుపతి నూలికపాలి కాలగ్రీవుఁడుగ్రుండు భీమ దార్ఢ్యుఁడు గిరీశు । డతులుఁడవ్యయుఁబోఁ చునని చెప్పి యజుఁడు చనిన॥ మ॥ శశినిర్జించితినంచు నెల్లవునంజాటింపగా బుచ్చి నల్ । దిశలున్ ఘూర్ణిం జేయఁ తూర్యములతో దేవాచలాధిత్యకా । విశదేందూపల భూమికిం దిగి కడున్ విభ్రాంతితో నచ్చటన్ । దశకంఠుండు వసించె నంబరసరిద్వాతంబుపై బాటగన్॥ వ॥ యివ్విధంబున నాటిరే యెల్లన చ్చోట విశ్రమించి మరునాఁడరుణోదయంబున గాలోచిత కృత్యంబులు నిర్వర్తించి॥ క॥ అలరుచు లంకకు నికఁబో । వలయునని సమాత్యభృత్యవర్గము వినగా । బలికి సలుగడల పడిసిన । బలములది

వినియుంచి దైత్యపతి పయనం బై॥ చ॥ మణిమయ దివ్యపుష్పక విమానరుచుల్ దిశలందు నిండఁగా। గణుతికి మీఱు వంకలక్ష భటపరంపరతో

—— (*) దశగ్రీవుండు దేవయక్షాదిస్త్రీల జెఱఁబట్టుట. (*) ——

నడుపన్నుకుంభ సారణులు మన సేకభంగులను బ్రస్తుతి సేయఁగ బోవుచుండి రా। వణుఁడొక దుస్స్వహార మొదవందన వారలజూచియి ట్లనుక॥ మ॥ ఎలమా ప్రియంబులు చెల్వము ల్చతురతల్ హేలావిశేషంబులుం। గలకన్యామణులెవ్వరొక్కొ బలిమిం గాంతు నానుకూలంబుగా। బలుమందిం జెఱఁజెత్తు మా వినిమహాపార్శ్వ ప్రహస్తాదిమూ। ర్ఖులు మోముల్వికసిల్లనిట్లనిరి రక్షోనాథు కింపొందఁగన్॥ సీ॥ ముదిమి యెన్నఁడు లేనికొదమ ప్రాయము చెల్వ నేర్పులు వెల్యు కన్నియలకమరు। సోలపుల బెళుకుచూపులం దొరకు చెలువు లాయక్ష్యారముల్ మనుజకన్యకలకమరు। నిడువాలుజడలు పెందొడలంచనడలు నెన్నడుములు నాగకన్యకలకమరు। పాటల మేలిమిమాటలతీయదనంబు గంధర్వకన్యకలకమరు। ముఱియుదకిన్నజాతులవందయాన। లారపులువహించియుందు రొక్కొక్క వగల। వీరిలో మెచ్చువచ్చినవారిఁబట్టి। తేవలయునన్న నిందఱఁ దెత్తుననుచు॥ మహాస్రగ్ధర॥ కరుణాలేశంబు ధర్మక్రమముఁ గలుభశంకా కలంకంబులాత్మం। జొరనీక మూర్ఖ దేవాసురనరవరచతుశ్శ్రవ స్సాన్ద్యవిద్యాధర సిద్ధాదిత్యేర త్నోదనుజగరుడగంధర్వయక్షాది కాంతః। పుర కాంతాశ్రేణిఁ బల్మిం బొదిరి బెదరి వాపోవఁగా బెట్టి తెచ్చెన్। స్రగ్ధర॥ చొచ్చు న్నే హాంతరంబుల్పుడిసిన మగలంజుట్టలస్సి ట్టిపోట్టల్। వ్రచ్చున్ శాతాసిధారన్వనితలతలలవ్యగ్రుఁడై పట్టియీడ్చుం దెచ్చున్యానంబుచేరన్నెసఁ జెకితనునిందించినన్నీరము ల్వా। క్రుమున్నై స్వరించినన్నన్నెలువు జెటకు బోఁగూడిమీకుందునవ్వున్॥ సీ॥ సీమంతమౌక్తికశ్రేణిఁ ఝల్లనరాలఁ ద్రుట్టించి ముందలల్వట్టి యీడ్చి। వలుదచన్నుల హారవల్లికల్ద్రెగిపోవఁ బయ్యెదల్వలిమి మైఁబట్టి తివిచి। కంఠ క్రొవ్విరిసరుల్గాసియై యొయ్యారి యాడఁబలుకీలుకొప్పు బట్టియీడ్చి। కడియముల్ గాజులుంగరములుబిట్టూడ బల్లవహస్తముల్ పట్టితిగిచి। మూలమూలలనొదిగినమొకిరివేడు। కొనిన మాయన్న కావవే యనినవృద్ధ। జనులమాటల కేగినసకియలెంత। పారలివేడ్చినపోనీక చెఱలఁబట్టె॥ వ॥ వలియునగ్గంహీసంమగురి మేఱ మెఱుంగకఁ దలివంద్రులమఱుంగునునున్న మెఱుంగుబోఁడుల నుత్తమాంగముల కిందనున్నయుత్తమాంగనల దమితమమగలతోఁ గలివి కావురంబులు సేయుమహాపురంధ్రులఁ బురోపవనంబులందోడికోడియలతోఁ గూడి క్రీడించు కాంచనాంగులఁ జలకేళికలందేలుబాలికలఁ దూర్యాతావినోదక్రియలం జిక్కినచకోరబోంబుల బెక్కువగలనఁ జిరించుకొను చప్పలాక్షులవిమానంబులెక్కి విహారిసదమధ్యంబున విహరించు మహామధ్యలఁ గిరికదరంబులయందు వేడుకలఁ జెందుచుండరి లసౌధయందు తాళ్ళెందంబులందిరుగుచుండఁగ మనలంబరాంగనలనక బాలికలనక యెల్లజాతుల నాతులన్బలాత్కారంబునం బట్టి తెచ్చి పుష్పకంబుపైనుంచునప్పుడు హాహాకారంబులతో విలపించువారును బలికినదిపలుకుచు దపించువారును నేమి సేయుదుమని పలవించువారును నింతదురవస్థవచ్చు నే యనితల్లడించువారును నుఱుమనిపిడుగువలెనిచ్చెదు గెక్కడనుండి వచ్చెననువారును ట్టికష్టపను సృష్టికర్త యెట్టివరంబు లిచ్చెననువారును నంక నెక్కడి ధర్మంబు లోకంబులన్నియు నధర్మోపహతంబులై చెడు కాలంబు రానుంచె వానరునయ్యో యింతయరాజకంబై దిక్కులేకపోవునే యనువారును నోహో యింద్రచంద్రాదిదేవతలారా మీరై నయాపద నివారింపరే యనువారును విక్రమమని జేతులు వెండి కొండక్రింద జిక్కినాడవై యెడం గద్రోక్కి నగ్గనూచంబు సేయక మరలవరంబులిచ్చి హరుండు తనుగోదుబోసి కొనే నువారును హరుడేమి సేయుదొ లిపుట్టువుల నేమి పాపంబు చేసితిమో యది యనుభవింపకపోవునే యనువారును జననీజనకగురుబాంధవ ప్రాణేశ్వరసుఖీప్రముఖసుహృజ్జనంబులఁ దలంచుకొని కన్నీరునించువారును నిట్టూర్పులు నిగిడించువారును రావణా యింతదురాగతంబుకొఁ బగారు మదిమదినుండియిట్టి పాపంబులకేల యొడిగట్టెదవనువారును దమవారినందఱం బట్టి పట్టిసంబున దెగఁగొట్టినట్లు మము దెగఁగొట్టి పుణ్యంబు గట్టుకొమ్మనువారును నాడువారి యుసురు కొంచంబుగాదు నిన్ను నునీవారిని నీటుగావించు జుమీయనువారును నిన్నివగలం బొగులు మగువలం బట్టి తెచ్చి వీరివలన నేమి సుఖంబనుభవించెదనువారును బహుసంసారచ్ఛేదనంబులు సేసి యీసడియనుదోసంబెన్ని నాళ్ళకు వీడుకొంగలవాడవని వేమఱు వినంట్టువారును నై వానిచుట్టును నెరసిన యపయశంబు గనుపింపజేయుకై వడి వీడిన కేశపాశంబులతో వానికిఁ ద్రిప్రతాపంబులు విరూపంబులై పొడవడంగు వడువున దెగిపడు మౌక్తికహారమణిహారంబులతో వానిపాలిటి రాక్షససామ్రాజ్యలక్ష్మి సౌమనస్యంబుబాడిన తెఱంగెఱిగించు భంగిం దుదిముట్టవాడిన ప్రసవదామంబులతో వానిముంచుకలువ జలరాశియిట్టిదని తెల్పునట్టులనిట్టలంబుగఁ బుట్టి ప్రవహించు నేత్రకజ్జల ప్రవాహంబుతో వాఁడెక్కిన విమానంబుతో వానిభస్మంబు జేయం జాలు రోషజ్వాలికాభీలకటాక్షజాలంబుతో గడగడ వడంకుకొనులతో జమువు చెంమటలు దొలంకు మేనులతో నిట్టూర్పుసెగలం బొగులు వాతెరలతో నశ్రుజలధారలం దేలుకన్నుదామరలతో మంగునూలమొగిలు తెగలమఱుంగు పడి మెఱుంగు దొఱుంగు మోముచందురులతో డెందంబులు సందడించు చింతాపరంపరలతో బొరలుచుం దెరలుచు నలతనొంచుచు వ్రాలుచు సోలుచు మూర్ఛిల్లుచు గార్చిచ్చు చుట్టుముట్టిన నొల్లంబోవు లేళ్ళవలెన పల్లవపాణులు వెల్లవెల్లనై ధైర్యంబు పెల్లుననుల్లంబులొక్కింత జేసికొని తమయంతవట్టుఁ గూడుకొని యేకవాక్యంబుగా రావణును దేశించి యిట్లనిశకయించిరి॥ ఉ॥ ఏము పతివ్రతాత్వము దవలించినవారలమే నిజియున్నినా। ళ్ళైనగో.

అంతలేక చరియించితి మేనిమదియమానముల్। కామవిశాత్మ్యమయి చెఱుపగా బనిబూనినయీ దశాస్యుడు। గామిని వంక నేయ డగు గాకను తానుజబంధుకోటితోన్॥ వ. అంత పిలిపించి యంతనిలువక॥ సీ॥ మునవారివీడుదు చినచంద్రుని వీనివాని వయిదులుపట్టిచీరవల దె। యనదలమైచికిన మన్నముగుండెడు లీలవీసియాంధ్రునుబలవింపవల దె। మలవంటి సతులబల్మిని బట్టయూడ్చి తిత్తులువహాస్తములెల్ల మనియు వలదె వనితలు చుట్టునే వ్వగనవ్వుచున్నాడు వీరిశలల్ గొట్టి వేయవల దె। యుచుచు బాణి నేర్పు లడిగియయ్యాలను బోడ్లు। తన్నాదిట్లు మబిటు రోదనము సేయ। నాలకించుచుని స్త్రైజుడయ్యెనెగ్గు। సిగ్గు నెంచక తలప్రోలు చేరెనితడు॥ ఇవ్విధంబు

—— * రావణుండు భర్తృమరణంబునకు వగచుచున్న శూర్పణఖను ఖరాదులతో గూడ జనస్థానమునకు బంపుట. * ——

నీ॥ చ॥ విమతజయంబు గాంచి చనివీడు బ్రానంగ నేఖ్రువ్వకస్థిత। ప్రమదలయార్తనాదములు పాటిలె వారికి దోడువంతడ। య్యామనముతోడ శూర్పణఖ యొక్ విలపించుచు వచ్చియున్న పాదములబడెం దృగశ్రుజలధారలు కాల్వలుగట్టి పారగన్॥ గీ॥ కడిన యునుజనెత్తి బాష్పంబుధారాల దుడిచి యాధరణము దోప మాట। లాడదొడగు నద్దశాస్యు రక్కసిచిత్త। మెఱింగి చెలియ లళికి యుట్లు జలియె॥ ఉ॥ వీరులు లేరె మెంచ బ్రతి వీరుల పయి జనరో జయింపరో। యీరిసమెత్తి నీవ లెంకృపత జెందిన అంటినొంచిరో। శూరత నీకు జూపనగు చోటు బులేవెను సాహ్య గ పాపముల్। దూరును సైచినా బ్రతుకుదు రెంగ జేసితి వేమిసేయుదున్॥ చ॥ పరులో నరిందు నాలములబాపి హితాశ్రిత బంధుకోటిద। స్వరిమతి బ్రోవనోపుదని బాంధవులం డనవిన్నయున్న చో। గరుణ దొలంగినీతి యమునుగాంచక వారలనీవ త్రుంపనె। వ్వరు నినునవ్వుచు గాదె నెదువారు నిశాచర చంద్ర యీయెడన్॥ క॥ బలియుర గుదొరలు తముగా। దిలిచెల్లెం ద్రకుధనంబు దెత్తును నా కిట్టులమ అదిం బొరిగొనినీ। వ లేవ యిథప్యంబు పెచ్చువారలు గలరే॥ క॥ అందూఱటి చెలియుంగను। గొనియుతడంగు నులమునను మురు తెఱగకడా। సినని పెనిమిటి దునిమితి। వెనుక నెఱిగి పొక్కి పడితి వెలదిరో యిచటన్॥ క॥ చేతప్పిన కార్యములకు వేదన బొందుదు రెజాలి విడువుమిక మనః ఖేదము విధిదప్పింపంగా దరమే నీకు నాకు గామినిచెపుమా॥ ఉ॥ ఏమికొ అంతనీకు జంజేతు కోరిన సొమ్ములవస్తువుల్। ప్రేముడి నేనొసంగెదం దపింపకు నాయన జాతనయినని। న్నిమహి దేరిమూడ గలరే మున మానవదంత్య నానవగ్రామణులిట్లవచ్చిన ప్రకారము నంజరియింత్రు మెయ్యెడన్॥ చ॥ మునపినతల్లి పట్టి ఖరమానవ భోజి వరుండు దండకా। టలమున దూషణాద్యనుజవర్గముతో వలియింపబోయెడిం। జనుమతడాదరించు నిను సర్వధనంబును నేకబంచెదన్ వనజదళాక్షి నాకడకు వచ్చుచు బోవుచునుండు మెప్పుడున్॥ క॥ నేనొక టియును తడొకటియు। నేనీకు వృగాక్షి యనియనేకగతులను। న్మానించి ఖరుని రక్షస్సేనాన్వితు బిలిచి దనుజశేఖరుడనియెన్॥ చ॥ కవివచియించె రాక్షసనికాయ్యము గాగలదంచు దండకా। టవియటు గానిల్వుము చటంబదు నాలుగు వేలరక్కసుల్। భవదనుజన్ములం గొలువ బాళి ముపట్టుక చోరహింపనీ। యువరజదీనిశూర్పణఖ నారసికొంచు సమాదరంబునన్॥ చ॥ త్రిశిరుడు మంత్రదూషణుడు ధీరుడు నీదళవాయియుండు నద్దశముఖుడా తనింబనుపరుడాను నేగి బలంబుతో జతు। ర్దశభువనంబులుండలక దారుణవృత్తి బరుండు దండకా। ప్రశమలపాలిమ్మత్యవయి రాజ్యము సేయుచు నుండె నయ్యెడన్॥ ఉ॥ అదశకంఠుడంత దనదంతివరంబా కయింత జూచ్చెనో। లేదో నిజాగ్రపుత్రు

—— (*) ఇంద్రజిత్తు మహేశ్వర క్రతువొనర్చుట. (*) ——

డట లేయి నికుంభిలన ధర్వక్రియ మో। త్సవనకాంత్తు మనికి విని తానును నేగద శానసేతి హాలద పరీతబుద్ధియయి యచ్చటికిం దఱులంబడింపగన్॥ మ॥ దశకంఠుడిటులన్ని కుంభిలను దాత్తశ్రీతితో నేగి యుం। దుశుచిప్రోద్ధ హోమధూమకలితాస్తైంకార్చిరుద్దీప్తయునా। పశతాకీర్ణమునాగ్నిమంటపగతుం బ్రత్యగ్రయజ్ఞోపవీ। తశిఖాకృష్ణమృగాజినాన్వితుసుతున్ దర్శించి ప్రేమంబునన్॥ మ॥ ఆవలోకంబు నకుత్సవంబడుపాయుంబోపు నా లోనభా। ర్ధక్లిష్టాహంతి వర్ధమానతమునః కాంతిం ప్రకాశించునా। హవధీశ్రీనిధి మేఘనాధుడను మోచాయుతునిందంద్రిబా। చినిపీఠింబ్రణతో త్తమాంగుడయి మోడ్చెన్ రెండుహస్తంబులన్॥ అప్పుడు॥ చ॥ ఇనుడది చేతులం గొడుకు నెంతయు గూర్మిని గౌగలించి వే। మరునడు నెత్తిమూర్కొనుచు మయి పులకింప ముదశ్రువర్షము। ల్గురియుచు మోము సారెకను గొంచు సెగందను వెల్లగాసి గా। జీరముగ నీడ నేమిపని సేసెదు వత్సభజింపు నావుడున్॥ మ॥ దితిజాచార్యుడు వల్కె నాతనికి బజ్జి గ్రీవనీపట్టిదీ। క్షితుడయి మఖ్యనము చాల్చి నాడు దినుపగ్నిష్టోమముఖ్యంబులౌ। క్రతువుల్ వెక్కొనరించెనీశ్వరునినారాధించి మాహేశ్వర। క్రతువుం జేసి పశంభుడితనికి సాత్త్వా తా ఱరమ య్యెంబుడిన్॥ వ॥ తనకీలాగు ప్రసన్నుడయి నశివుచేదం భూతనామాంగు చే। దని యెంగామగమవు నదృశ్యరథమక్షయ్యాస్త్రతూణీరము। ల్ధనువుం దామసి పేరిమాయయు బదస్త్రంలప్రణాజేయవ। ర్తనమున్నిసుతుండీమఖంబమునసిన్ దర్శించి చూటాడెడిన్॥ ఉ॥ ఈతరుణాగ్ని హోత్రికృతకృత్యతి జెందు సముత్తుసం। ఘాతము నుగ్గం సేయ నళకంఠ యదృశ్యశదాచిరూఢుడయి। శాతశిలీముఖంబులురు చాపము జేసికొనిమిట నిల్చినన్నితనయాగ్రణింబాదు వనేరదు శూలియునంచు చెప్పినన్॥ చ॥ హర్షమునెందిరరక్షహృదయమచ్చటి వారికెఱుంగనినా।

—— (*) విభీషణుడు రావణునకు బరాంగనాపహరణము గూడదని నీతి చెప్పుట. (*) ——

సుకవిభుడా భృగూద్వహుని జూచియు దెల్ల మనుంచిదయినన। ధ్వనిములు జేసి శత్రులగు వాసవముఖ్యుల గెల్చెనా సుతుం। డనిభది

నంబుసల్పదగునయ్యసురారులకంచు బలుకుచున్॥ ఉ॥ అచ్చటఁబాసి సానుచరుఁడయి దశకంధరుఁడు మున్న దాఁ జెఱల్ దెచ్చినకామినీ మణులదివ్యవిమానముఁడించునంతలో వచ్చి విభీషణుండు తగవాపు కాంతలబల్మిబట్టగా హెచ్చనె దీనిఁ శత్రుపుర్మేమిది యేలయొన ర్చితి రాక్షసేశ్వరా॥ ఉ॥ అంగనలిందు నీకు గొదువా త్రిదివాంగనల లేమి భాతిపుణ్యాంగనలం బతివ్రతలనార్యుల భార్యల దెచ్చి గాని నే యంగనఘంబు వాటిలు మహాపయశంబును నగ్గలించు దానం గడతేరునాయువును నద్యుతియుం సిరియుం బ్రతాపముం॥ ఉ॥ అంటిన మండుచుండుట మహానలకీలలు చేరఁబోయినం గంటువహించి యూరుపు సెరల్ నిగుడించుట గాలభోగిసుల్ జంటవహింపనాయువువెసంగొను టంగనిపించు మృత్యువుల్ కంటికిలెస్సయున్న పరకాంతలు మేలనికోరవచ్చునే॥ ఉ॥ ఏనరుఁడెప్పుడే మఘుటియించునుదత్ఫలమప్పుడే కదా వానికిఁ బ్రాప్తమవున నేఁడి వార్తయధార్థత జెందెనిమ్మెడన్ దానివచింతు దృష్టముగ దానవనాయక విన్ముసీమలో రానల నెల్లఁ బట్టి రభసంబున నీవిటు దెచ్చునంతలోన్॥ ఉ॥ మానక మాల్యవంతునికుమారిక కూరిమిపట్టియ

——(*) దశవదనుండు మధుండను రాక్షసుని మీఁద దండెత్తుట. (*)——

యినకుంభినసబల్మిగయికొని యభీతమెయిన్ మధుఁడేగని ప్పురిన్ దానవులడ్డమైన నవిధారనడచి పరాంగనేచ్చనా త్మానుజగ్రాలుపోయితికదన్న విరోధులు చులకసేయగున్॥ ఉ॥ అంమధుఁడేఁగుదెంచునవుడబ్ధిమునింగి సమాధినుంటినే నమ్మేయి మేఘనాథుడును యజ్ఞ విధిజలింపకుండెనీ తమ్ముఁడుసుప్తుడయి యెదురుదన్ను నెఱుంగఁడు గాన నానికిం గ్రమ్మఁ జెపో వగగ్గైనలుగందగదాతల మీఁద నింకిటన్॥ గీ॥ ఏను నియంటివేనిదయి త్యేంద్రమించి మనసహోదరింగొనిపో యె మధుఁడు వాని బట్టి చంపిన నపకీర్తిబంధుహాని యగును పశమింత మంతెల్పునను జూగినిని॥ క॥ మంచివివేకి వెంతనయమార్గము దెల్పెదవే వసించు ప్రోలించుకయయిఁ భీతివహించుపకనొక్కఁడ సొచ్చి దైత్యులఁ దుంచిసహోదరిన్ బలిమితో గొనిపోయి చెలంగుచు చునిరూయాలించిసహపవచ్చునె భళ్లీ మధుదానవుఁడింత హెచ్చునే॥ ఉ॥ చిచ్చొదిగట్టినట్టుచెదు సింహసటాచ్ఛలులూద్చు ఫూత్కరిం జొచ్చు మదాంధు బోలి తనశూరతరావణుమీఁద జూపగా వచ్చెగదా మధుండు బహువాకులకుం బనియేమియుప్పుడే యచ్చెదుగున్నచోటికింయింబున నేగిమదంబడంచెదన్॥ వ॥ అనిదురాగ్రహాగ్రహావేశంబున నోడలెఱుంగక కనుంగొనలనుడుంగురులు సెదరనుదరిపడి యప్పుడి మొగంబులపొలదిండి మన్నెవాడుతన సన్నిధి నలికస్థలన్యస్తహస్తుండగు ప్రహస్తుం గనుంగొని యిట్లనియె॥ సీ॥ సంగరోచిత జగస్యందనాస్యందనాశ్వ పదాతిపితతిసన్నద్ధమై వెడల జేయు హితమంత్రి సైన్యాధిపతులు మున్నుగ గలవారి బిల్వగ బడవాళ్ళబనుపునే డింత దెలిసియున్నాడట మనకుంభకర్ణుర్పింపు మికార్యమెంచి । యాఁభీషణుగొల్చి యేమరకీలంక గావగాదగు సేనకాపుబెట్టు మనకు దోడుగముయువుత్రితనయుఁడేగు దేసినివేగపయనంబు దెల్పుమాజి వృధుదోలుత గెల్చి మరిమీఁద మగపు గెల్వ స్వర్గమున కేడవలెనన్న సరగనతఁడు దోరి సెలవిచ్చిన క్రమమున బరివారము నెల్ల గూర్చి పణవహుడుకారు మురజ జయానకకాహ ద్వ్యరువాద్యరవంబుశోమహోద్ధతి వెడలెన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ వెసబేచ్చనలువది వేలయక్షువు హీణుల్లుడుచు వేగంబునబుడమీవడంక గరిహరిరథభుజంగఖరాదిగతయోధజనులహుంకృతినాకసంబువగుల ఛత్రచామరకేతుసంతతచ్ఛాయలమార్తాండ బింబంబు మఱుగుపడగ సయిన్యరజోజాతసాంద్రాంధకారంబుభటకృపాణప్రభాపటలినడగ। గ్రమునను గ్రబలశాలియగు సుతుఁడు కుంభకర్ణుండు నదుమనుజృంభలీల నేగుదేరగ దశకంఠుడైగి మధుని పట్టణము మీఁద విడిసెదత్పురులడర॥ క॥ మధుదయిత్యాని పురమునకి వ్యధమున జనికోటచుట్టువిడిసిమహోగ్ర । క్రుధయోధుల డరదదశముఖుఁ డధికోద్ధతివానివీటికరిగి బెలుచన్॥ గీ॥ అరగి మధుఁ నంతిపురమునబాడగాన కచటనిచటనరయునంతలోన నావిధంబువిని భయభ్రాంతయయితమ యన్నరోషమడతునని తలంచి॥ క॥ మానిత వేణిజితకుంభీనసయనలాభిధాన ప్రియనందనకుం భీనసయెదురుగవచ్చి దశాననచరణముల వ్రాలియు ర్రినడలినన్॥ క॥ అడలార్చి పంక్తిముఖుడప్పుడతుంకవడి లేవనెత్తి బాలానీకున్ జడుపేల యేడిమధుడెక్కడనున్నాడనిన బడుచుకళికళపడుచున్॥ ఉ॥ కన్నుకశోకబాష్పములుగ్రమ్మగపల్కమధుండుబల్మిమయి నన్నటదెచ్చుగొన్నపుడె నావిభుడిట్వేనతండు క్రూరుడయి నన్నును జూచి తాల్పుట యె నాయమ గాదని త్రుంచితేనియో యన్న సహింప నేర్తునె పెయన్న మహావిధపాత్య దుఃఖమున్॥ ఉ॥ ఏదొకకార్యముంబదఁపకించుకతాల్మివహించి చేసినన్ ఖేదముచెందదాన్న పతికీన్నను సోదరగారవించిము । త్రైదువసేయనింపొదవినట్లయినన్ మధుగావుమంచున గ్గాదిలితోడు వేడదశకంధరు మనవ్వుచుబల్కె గ్రమ్మఱన్॥ ఉ॥ నెమ్మదివంతమానుతరుణీ మధుగాచితినిన్ను గూర్చినీ కర్మిలియెగ్గు నేదల పగ్రక్కున నాంజనిచరా గ్రణిన్ రమ్మనుమిందు మీఁదబవరుబోనరింపగనేడె పొవలెన్న మ్ముమదీయభాషలనినన్ని నితాముణీసంతసింపుదున్॥ చ॥ చనియభ్యంతరకేళికాగృహావంహాశయ్యాస్థలిన్ గనిద్రబోవునిజాధీశుని నిగ్రుజేవిపటుసత్త్వుండైన మాయన్న యిందు దిని పైబోవుచునుండినిన్నుదనకెంతోకూర్మి మైదోడురమ్మని ప్రార్థింపగవచ్చెనా వినిమధుండానందమాజెందుచున్॥ ఉ॥ ఆదశకంధరుజేరంజనియగ్ర్యనలిచ్చియథోచితంబుగా సాదరభాషలుంబడసియందరకుందగవిందుబెట్టియా మోదముసెయ్యమున్నవయముంగను పించినహృష్టచిత్తుడైయాదిన శేషమాత నిగ్రహమ్మువనిల్చికమించి వేకువన్॥ సు॥ మధుంరాలాపములన్న హెూదరినిసమ్మారంబుగావించి పేర్మిమధుం రాంచన్మతినామె పీడకొనిస

వ్యగ్రబాహుళవుర్యంబు। న్మధునింబోలుమఱందిదోడ్తోఁ జనిమహామాత్యుల్బంధులు। మ్మధునింగూడిపలాశులాదటఁజనంబవుల

(*) రావణుండు మధుసహితుండై ఇంద్రునిమీదికి యుద్ధమునకు వెడలుట. (*)

స్త్యుఁడుపొ్పంగుచున్॥మ॥ వెడలెన్వాజిఖురాగ్రఘట్టనలనుర్వీంద్రాలు శేషాహియుం। బడగల్వంపఁజమూసమూహజరజఃపా
రంపరిన్వ్రేల్పు ఖే।ఱబసుంజెందభటాస్ఫోటిబెటహుంకారాభీలఘోషంబులన్। జడధిధ్వానముడంగ స్వఃపురజిగీషాబద్ధచేతస్కుఁ
డై॥ వ॥ ఇవ్విధమున వెడలియక్కడిందింకరుసిరికరులకోఁడుతోఁ కుఱుడులేనినిదుదపయనంబులంజనిచని॥సీ॥ పూరియుఁగట్టియపొ్లి
రుచుగలపదంబుచ సేనవడిపించుభూరిశక్తి। పాళెంబుడించుచూఁటయనంబు సేయుచూ నెందులగ్రందుగానీని నేర్పు। పనికిఁరాగల
వీరభటులకు నాడాడబహుమానములొనర్చుప్రాభవంబు। వలసినవస్తులవ్వారిగాశిబిరంబునందెకల్గించుమహావిభూతి। యడ
వులేటులుపల్లఁబులనకనుర్ద। విడరధాదులతోఁజొచ్చువిపులధాటి। తనకె చెల్లుననంగనద్దశముఖుండు। వెండిమలదండకవు డేగి
దండువిడిసె క॥ ఈలీల వెండిమలకడఁ। బాళెముడిగి వెళముడిగి పరిసరవరకం। కేళిపనసాళిఘన। కేళీవనదర్శనేచ్ఛగిరికొనమెల
గెన్॥ ఉ॥ వాసవుమీదబోవుదశవక్త్రుఁడు గెల్పువహింపవిక్ర। మోల్లాసిపలాశిసంగతిజెలంగులతాంగసలింపొసంభ్రం। గీసము
దారగానములగ్రేవలదెమ్మెరదాల్చుక్రొవిరుల్। సేనలువట్టిరొకరుమొగిశ్రీకరపల్లవరాగముల్దగన్॥మ॥ తరుణాదిత్యులనిద్ర

(*) సూర్యాస్తమయ చంద్రోదయాది వర్ణనము. (*)

హించుటకుగాదండెత్తెరాదిత్యభీ। కరుడిప్పడ్డిరుముఖాసురుండితసరంగద్దొఃప్రతాతంబునే। జనరాదిత్యుడనోర్వనేర్తునెవ్వ
భాచండత్వమింకేలయనరుణిక్ భానుడుమందరశ్మియగుచుంగాన్పించెదోడ్తోమతన్॥సీ॥ హంసాఖ్యగనుటదివ్యసై్రింఘు
స్పృణపంకిలనభోనదిగ్రిడసలిపెనేమొ। యాకాశమణిమయాటనాత్మారుణప్రభాశ్రేణిగన్పడప్రకాశించెనేమొ। ప్రతిసంఖ్యలనె
దుర్భప్రబలమందేహదైత్యులదాకినెత్తుటదొగనేమొ। యపరదిక్పతిమిత్రుడనుమైత్రిగొంబట్టుతన కోసంగినగప్పుకొనియెనే
మొ। సప్తసప్తిఖురాఘాతచరముశైల। కటకగైరికధాతురాగములనెరసి। తనువునిండినరక్తిగై కొనియెనేమొ। యనగనరుణి
మజాతాయఁడవుడుమెరసె॥ వ॥ అపరత్మ్సాధరమెక్కవచ్చు సరసీజావృవంజోకించిభీశ్రుతిపరీతంబయితద్గుహాకుహరవర్తిష్ణు
త్వముజ్మూనితూ। రువుగస్త్రైకరగబోవుచీకటులబారుఁబోలినీడల్సుదూ। రపథాకాంతివహించెభానుతనయాప్రస్ఫీతకు
ల్యారుచిన్॥సీ॥ అబ్జినీకాంతశోకాంధకారమునిజోదరసంగిభృంగకైతవమనంగ। జక్రవాకీజాతిస్మరశాతశరహేతిశోణపత్న
ప్రభాశ్రేణిదెల్ప। ఖగపంక్తిమవియోగమునగాంచువిరాగమహిఘోషతరుకోటరాప్తినుడువ। దనలక్ష్మిముదను జెందినవివర్ణ
త్వంబువికచకైరవకాంతివిస్తరింప। నచలసంఖ్యాశస్వముశకానియమితరాజివితతిలేదనికాండాధిపతినివేడు। కోనెమతలవు
ననరిగనోయనగబక్చి। మాంబునిథిప్రాలెరుచిమాలియంశుమాలి॥మ॥ ఇనుడస్తంగతుడైనబాంధజనులన్హింసింపమారుండు
గూ। ర్చినకెందామరమొగ్గగుంపులూజగాచెంగల్వపూములుఱలో। యనజండాంతనిపాపతనిస్పృహనతావ్యాసంగబాహ్యాప్తి
వ। ర్తనబాగ్వాసబకీలికీలరుచిసంధ్యారాగముల్ రాజిలెన్॥చ॥ ఆలసిపతంగదేవుడపరాంబుధిగ్రాలినవేడ్కతోరసా। తలమున
నుండియున్వెడలిదారుణకాలభుజంగసంఘముల్। గలయగనెల్లదిక్కులనుగ్రంమెనొశత్రుడనంగరాహువం। గ్గలికతమోగ
తిన్జగముగైకొనెనోయనమించెజీకటుల్॥ గీ॥ ఉప్పరముపేరనొప్పెడుకప్పటంపటినుప్పతిలిచుట్టురాలినకప్పురంపు। కుప్పలో
యనమందాంకోరకాభ। తారకావళులంబరస్థలినినెరసె॥సీ॥ రతిచన్నుమిట్టలరాణించుకస్తూరికాపంకమునదిలకంబుదిద్దికేళి
నిభూమియుగశ్రీలబోమునెల్లచెఱకుసింగణివిల్లుచేధరించి। మోహంబురాణిక్రొమ్ముడియెమ్మెకెనయయునబలువారిపలుమా
ఱుబట్టితిట్టి। లచ్చికోడలికన్నులకుదీటువచ్చునీలోత్పలశరజ్యులొనరదాల్చి। లలితకలకంఠకోలాహలంబులెసగ। దళముకొనిరెం
డుగెడలగాదంబకోటి। గొల్వరాచిల్కసాంబ్రాణిగుఱ్ఱమెక్కి। దర్పకుడుపాంథజనులపైదండువెడలె॥ ఉ॥ కోరినమంచితేనియ
లుగోలుగనిచ్చినుగంధసంపద। ల్బారలుగొన్ననోరిచిరజోగుణయుక్తిదళంబులొందగా। జేరికసేయుపద్మినులశ్రీదొలగంగు
ముదిన్యపాంతము। ల్బేరెమదాళులాశ్రయవిశేషమెఱుంగుదురెవలీమసుల్॥మ॥ తొలిముక్కల్పరికించుగన్గొలుకులందున్నిరు
ని చుజలిం। చులసత్పంకజకోరకాగ్రమునస్తోకాక్తిప్రాపించుతే। కరులుముక్కుల్దుదనప్పళించుసరసింగాన్పించునాత్మాంగ
మే। తిలకించుబతియంచుగోకియొకచెంతెకంతుసంతుష్టయై॥క॥ కలువలకుమేలుదెలుపగ। నలయుచకోరికలవసటలడపదదో
లుతన్। నెలవినిచినవెచ్చెలియన। దొలిదిక్కునధవళకాంతితోరంబయ్యె॥ సీ॥ యామినీప్రాణనాయకురాకవినివానియదుగులకి
డిట్టిముడుగనంన। శ్రీసహోదరునిగర్భీకరించిన పూర్వదికాంతనెమ్మోము తెలుపనంగ। దొలినెలదాల్చురేదొరవిడి
యింపనిర్మించినమగరాలమెడయనంగ। గొడుకురాగలడంచు గడుబొంగువాహినీవరునియూర్ముల మించునురుగనం
గ। దూర్పుదిక్కునబాండిమదోచెంత। లోనదోస్తోడసమయాభితానమాని। విష్ణుపదమునివాళింపవేడ్కనెత్తుకప్పురపు
దివ్వెయనసుధాకరుడువొడమె॥ భుజంగప్రయాతము॥ క్రమించెంబ్రగాఢాంధకారంబుపెల్లా। క్రమించెన్దివిం జంద్రిక
గ్గారకాభ। ల్పనుంచెన్భ్రమించెన్వసంగోకిపెరా। శమించెంజకోరద్విజశ్రేణియాత్మన్॥ మ॥ నవచంద్రాతపకాంతిలక్ష్మి

దోలుతఁ బ్రాణించెదికుఁ ద్యభా | కవిరాజన్మ ప్రమశోణమృతకలనరంగచ్ఛక్రచ్ఛద | చ్ఛవిదాయాదసమేధమానరుచిజంచత్ఫుల్ల సౌగంధికాటవిసంబంధవిభాధురంధరపటిష్ఠత్వంబు వాటిల్లె॥ వ॥ ఈక్రమంబునఁ గ్రమక్రమప్రవర్ధమానంబయి నెగడు నిర్యగణితసాంద్రచంద్రికానికరంబు హరిహరిదంతదంతావళచతుర్దంతదంతురప్రభాసముల్లాసంబున నుల్లసించియు లసితగిరిమల్లికాప్రసవవల్లి కామవల్లికల మల్లంపుకాంతులెల్లం గొల్లలాడి ప్రథమకుధరాధిత్యకాస్థలచరత్పటిశ్వరసటాచ్ఛటాస్వచ్ఛతరవిభాగుళచ్ఛంబుల వాచ్ఛాదించి పల్లి మెకంబుల వెల్లజలులతో నల్లిబిల్లియై బిల్లసల్ల నాథరులు ఖల్లపరమ్పరలు పొగిలి చ్చనముదురు వెదుళ్ళ స్నిగ్ధ ఝల్లునరాలినలు వెసల నెసిన క్రొత్తముత్తెమ్పు మొత్తంబు పయిన త్తరుల్లి చిత్తజక్రీడాయత్త చిత్తంబులౌ నెత్తమ్పు పట్టులపాంతి మరులెత్తి వేడుకనాన్ద్రిలోఁ గూడి క్రీడిన్ను ఖచరమత్తకాశినుల బిత్తరమ్పు లుత్తమ్పుచన్నుల పయిం జిక్కువడు వెలయొకుకడు మగరాలసరుల నిగన్ని గలకగడి విమానమ్ము లెక్కియు పురమ్ము వదమయుచ్చ గాదిరుగువచ్చరయొప్పారు దులకప్పుకొప్పుకన్నట్టిన వేల్పుచెట్టుపూదండల దంకీతనంబున మెన్దుకొని పురోపవనసరోవరపరిసరమ్ముల నొప్పె కిపుప్పొడి దుమారంపు తిప్పలకు పనాథుల నైన్చుకొని మచ్చికఁ గలసి విహరిన్చ నెడజేవచిటుకుక మన్నం శివభించి మోములు వెలవెలమ్పొ అన్ని దరిపదరై వారిఁ జూచి కిలకిలనవ్వులతోఁ జివ్వలకు నివ్వటిల్లి యింటిముంగిళ్ళం దెల్లని చల్వపాన్పులయింబవ్వళిన్చి వెన్దలకడ నెవచ్చిదమని వాక్రుచ్చి ప్రొద్దుపోయివచ్చిన ననువు కాంచుఁ గటాక్షింపక మొగమ్ములవలమ్బెట్టుకొనినిట్టూర్పులు నిగిడించి మించినవలపున నిట్టట్టనేరకయూరకయున్న నిజోరమ్ము గావన్ద గుననితమయుడు గుల పైవాలినం గొలిసద తాడనంబు గావించుకిన్నువెలయాండ్రు చరణనఖకాంతుల పైదొంతరలుగొని యింతలింతలబు ముతలతో బంతులు సాగిపరమానాన్దిపదార్థమ్ముల భుజియించు ... ల వారి వెండిపళ్ళరమ్ములకు నించక నించిన సమ్మృతక్షీరధారాపూరంబయి జలదవృతమయూరసాథోపరిపరిచిత వృష... లశయ్యాతలంబుల బారలు విరహిణీజనంబుల విరహపాండురశరీరమ్ములం బూయుకప్పూసిన ఘనసారంబై యుబుసుపోకలను నెలకొంటలో మెలుగుబోడులు చిన్నపొన్నగున్న లంగ నిప్పూయకపూచె నననవింటి మన్నవానికీర్తిగా మూర్తీభవించి ... బుల వ్యాపించె ననమజ్జనంబులం బవహింపు గంగాతరంగిణీజలంబులకు ల్లపావనత్వంబు సంఘటిల్లనొక కొటియై యిటువలె వెల్లివిరిసినతెనయిత్తరసిరూపణక్రియాధురీణంబై ప్రజ్ఞానందకరంబగు సుజ్ఞానంబు తెఱంగున నంజెంగి యుల్లటప్పనల్లుంచైనె ... ల్లవాడు రమావల్లభుర్లమకనలోనల్ల సిల్లవతనిసర్వవ్యాపకత్వంబు సత్త్వసమగ్రంబగుబడాను నవహించి పాలవెల్లి ప్రపంచంబున బెల్లవ్యాపించెనో యనంజకోరకానికర్ణ ... కరంబై కరంబు మోసిసితసాసీమహామహుములంబుల వికలత్వంబు పరిహసింపు లీల దోజనిమరాళకులాన్యకున ... పక్షంబులకు వన్నియ పుట్టించి గుహాకుహరంబులు వెడలి ... లురందగుకొనల ... జేవలుగులు చలువ రాతిన్నెయల నెలకొన్న తమ వెనుకదిక్కులకొదిగి మేతతించి కన్నులు మూసి పలుకున్న నెచ్చెలుల పేరులువాడి వితము మెచ్చి జేమూతలు సడలించువారిం బెడవఱలిచూచి కేరలిన నవ్వు చిలువరాసపడుచుల క్రేంగన్నులతళుకులందులకించికిలికించితవతులగు యాపతులం గలిసి యలసిన కాముకుల ఘర్మకణజాల లీలావిలాసంబుల నపహరించి పాలారి సపాదలీలామదలోలాన్మకత్వంబునం బరిత్యక్తచెల్లలై బయలు దేరి బహువికారంబులం బొదలు శబరాభీరమ్లేచ్ఛాదిజాతుల నేలవలభాంతిఁ రిధానధారణంబున ... గారణంబగుపై ఖరిధరించి శరధితరంగమాలికాడోలికాకేళికాలోలజలబాలికాపాలికల తనురుచుల ... కొనుపా... డురడిండీరఖండంబుల మెండు నం గండు మీఁలు గంతుమీలజరరవిశాలధాళధాళ్యప్రకాశంబులకు సకాశంబగు విధంబావహించి కేలాలతామందిరాళిందమ్ముల నింపొందెడి గంధర్వమిథునంబులా మెరులకు మొనపంటనగంబు గొలికియిచ్చు తెల్లని యాకు మడుపులం నుంగువలైనం గిపెనంగి సంక్రందనచందనగంధి స్వాలికఫలకంబు నంగుఱుకు కర్పూరతిలకంబుతో దులదూఁగి వేఁడివేల్పు వెలందిమిన్న వేనలి నలవరించుకొన్న సన్నజాజివిరులసరుల సిరులంగడలు కొని యంత కాంతఃపురకాంతావళీసీమంతముక్తావళీసంతతులకు వింత కాంతులు సంతరించి పుణ్యజనాగ్రగణ్యలావణ్యవతీకరముకురదీధితి ప్రకరంబులె సుకరంబగం తెలంగు నై కొనసరత్నాకరాధీశ్వరవధూభయపార్శ్వప్రద్యోతమానధవళచామరద్యుతులకుం బెన్నద్ది పద్దునం బుద్ధ ... రహించి గంధవహాగంధనింపు గమనావతంసశ్రవణావతంసకైరవశ్రీలం గీలుకొని ధననాయకాంగుళికలితప్రవణిముద్రికాను కారిత్వంబున దంబుమీటికుమారజనకక్రియకామినీవక్షోరుహకుంభమపటాంచితకంచుకచ్ఛాయల మెలంగి యంరజభసీతాంగరాగసంవతగంగాధరాంగద్విభావిభవంబు శోరనణంబు గనిశరవణస్ఫురణంబునో బాలపిరివోవు కైలాసశైలంబు పైదండువిడసిన దశముఖుని విరభటుల చేతి విప్పు కత్తులతళతళల హత్తుకొని యతని వెలిగొడుగులపడగల బెడంగులనుడుగనికడిమిం దొడరి ఘనసారవిభాసితంబుగాకుండియు ఘనసారవిభాసితంబై తారకాభిఖ్యాభిరామంబుగాకుండియు దారకాఖ్యాభిరామంబై చక్రరంజనకరంబుగాకుండియుం జక్రరంజనకరంబై హంసప్రకాశదూరంబుగాకుండియు హంసప్రకాశదూరంబైన దాన్యువదనంబు వలెను ప్రస

(*) దశగ్రీవుండు కైలాసోద్యానవనమందు విహరించుట. (*)

న్నతాసన్నంబై కౌముది గావున సకలపదార్థపరిజ్ఞానంబులకు నిధానంబై యనూనంబవ్యోనవ్యోడ॥ గీ॥ అట్టివెన్నెలబై టదశా

నసుండు। తనబలంబులకేడగాఁ గంధలంగి వెండికొండపైఁ బొక్కెనెలమేటి వండనలరు। యలరుదోఁట ప్రవేశించి యున్నెలవున॥ మ॥
అనలోకంబుల కంట్రి యంబడరఁ జేయున్మల్లికా మాధవీ। లవలీముఖ్యలతాగృహోజ్జ్వలరసాలప్లక్షజంబీరనిం। బవటాశ్వత్థకపిత్థ
హేమకదళీ పాటల్యశోకాదిభూ। జవిశేషంబుల జంబుమేచకచ్ఛాయ దేవ్యం గ్రీడగా నందుచున్॥ శా॥ ఆకప్రంపుటనంటి మోకనడి
చాయున్నింపు పన్నీటికేళి శాహార్ళిందిలకించియా దరిని జెల్వంబైన చెల్వంగరా। రాకట్టు డెకిచల్వదిన్నె గనియా రా యెంత సౌఖ్యప్ర
దంబయి కన్పట్టెం దీస్థలంబనుచు దైత్యస్వామి యుండుం గగన్॥ సీ॥ గేదంగి వాసన లెగలుబాడి నునుసు పొన్నపువ్వుల వలపులుగ్రపి
స్ప్రి పొగడల పరిమళంబులు గొన్ని లాలించి మొల్లల నెత్తావకొల్లలాడి। పాటలీకుసుమ సౌరభము చూరగొని మల్లియల సుగంధ శ్రీలన
పహరించి। విరవాదుల నెసంగు సురభిళత్వము గాంచి చంపకామోదత సకరతమిఁ జి। వరిసరిసరశ్చర మరాళశతచలిత। లలితజ
లబిందుబృంద తుందిలత జెంది। మెట్టచెంగల్వ పుప్పొడి ల్మెట్టి మెలగు। చలువ తెమ్మెర యమ్మహీశునిమమైపై॥ శా॥ ఆమందానిలు
వెంబడిన్ స్మరధనుర్జ్యాబంధ పుష్పంధయ। స్తోమధ్వానము మించ నంచితశుకీ సూక్తుల్ నహింపం బికీ। శ్యామా గానము విచ్చినం
తనలకాసౌధాంతర న్సైనివీ। నామాధుర్యసువాద్యముల్ దశముఖానందంబొనర్చెన్ దగన్॥ ఇవ్విధంబున॥ మ॥ పలు తావుల్దవచ
ల్లు తెమ్మెరలు పైబయిడాయు రేరాజు వెన్నెల గాయ న్మధుపాళి మ్రోయగల కంఠీ పాళి గూయన్నరు। ల్లలనల్గానము సేయ నొంటి
నిశివేగందోఁటలో నైందవా। పలవేదిన్వసియించు పాంథుడిస్మరాపస్మారముల్పొందవే॥ క॥ దక్కంగ దండితతఁ ద్రుంకి వెసందు మించుచు
బజ్జికొందుడా। చికిలి తివంచు నిచుపిలు చేకొని యొక్కెడి కల్వ తూపుచా। లెకులముకినిక తో దొడిగ యేసీ మనోభవుడార్చెనన్నుం
నం। జిక్కని తాల్మికత్తలము చిన్గి నద్రుక్కెను నారియాత్మలోన్॥ సీ॥ చకిలి నిచెలిచెక్కు నొక్కనప్పడుగదా యియ్యెండు రాతిన్న
యింపొనర్చు। గలికిపైకొలి సౌరుగాంచన ప్పుడుగదా యిపొన్నపూదోట యింపొనర్చు। జానవాతెరతేనెలానునప్పుడుగదా
యీ తేనె నెలయేఱు లింపొనర్చు। సుకతిముచ్చట చేసినప్పుడుగదాగా ఈ చిల్కగుమిబలుకు లింపొనర్చు। నతి దరిరునప్పుపీ
ళ్లలచునప్పుడు కదా। ఈశరచ్చంద్రచంద్రిక యింపొనర్చు। చెక్కలేటికినింపొకరకకలాడి। ఇ పుడు దొరికినగద యున్నియింపొ
నర్చు॥ గీ॥ అనితలంచు మనస్సు సుమనుచుబట్టి। పగలుగా వెన్నెలలు గాయ దొంగల తెరి నట్టిమా చుచువి హృద్రుడగుచు మద్దు। గు
మ్మయొక్క వెరాగొరుకొనుచునుండె। అయ్యవసరంబున॥ సీ॥ కులిశాయుధుని యిండు కొలువులో గుజరాతి మేలికోవులగొంతమై

(*) రంభ నలకూబరుని కడకుంబోవుచు రావణుం డున్న యుద్యానవనంబునకుం బోవుట. (*)

ప్పుడసి। యని మున దెగి వచ్చినట్టివీరుల నెదురొకనదోడిచే డెలగూర్చి పనిచి। ఇమగోమి పిడిదల కేనెనవచ్చిన చుంకకించుయ
న్నాలదాళబనికి। చేలిమి చేవెంట వచ్చిన మేలకావిపూర్ణెందు బింబాస్యల నిండ కనిచి। పారిణపదమైన ధనరాజుపట్టిమీద। చాల్రిక్వర
సేయ రంభ లోఁ బలికి బోయె। కాసె చనుకట్టు బంగరు గజ్జెలాది। గా పాదలకీ క్రమమున జలకంబులాడి। సీ॥ ఎలమావిఛాయ పచ్చలజిలుగు పా
వడ మూచి వలవని వలువ పావడ ధరించి। చంద్రికవదిన నైనచేలయేల హారాన్ను జిగిబిగి సొగసి చీరకట్టి। కస్తూరికాచారుతిస్తు గాద
నీటుగా దాలి సంకుమగక చమలది। జంటమాత్రపుకట్టుజ టరవికెమానికహించు మొగ్గలరవిక దొడిగి। కప్పురతిలకంబు నుత్యా
లకమ్మ దోయి। తారహార ముమాకరాలదండ రెట్టి। పేటపాపట బొట్టు నుసిటుగులుక। నాత్మ కంపైన సింగారమవధరించి॥ క॥ ఎడ
లేకకపురవాసన। లడరెడి బాగాలుకొన్ని యాకులుమడుపు। ల్బడతుక వడనిడుకొని వెవ్వడిబకిరంభ సంభ్రమంబున నడరెన్॥
వ॥ ఇవ్విధంబున నల్లువెలువడి యప్పల్లవాధరి నలకూబరోపగుహనోల్లాసంబు వచ్చయలు దేరమేలిపలి పెనరిగంచు చలువనైతావి
శాలువమేలుముసుంగిడి శర్మద్ధ్వనంబులో వెలింగెడు నెలరేఖం దృణీకరించి మకరాలపంజర స్బింజల రేగువల రాయుని దట్టంపు
రాచిలుక కసంకుచుట్ట బంధుదిట్టత నమ్ము శోనవనిధికట్ట భద్రునికట్టు పథమ్ము వట్టివదంబుల బెట్టిన మెట్టియలుకటమ్ము తోబి
ట్టుగా మొరయగ జతగింకరుగు జెందెనట్టి సమయంబున॥ క॥ అరుడెంచితోడిచేడియ। బరికించి సమీపమువ్యాబ ఇతియు లకొ। ప్ర
మదెయదే యాచకకసి। దొరబంగరుమేడ యెనుచుదాయ్యాలియవల్॥ మ॥ కని యెన్నత్తగ జోత్కరోత్కరపూజాస్థారోత్క
టాంభఃకనొప్త్రివఘః పాచిత తారముక్ సురనదీరంగత్తరంగాబ్జకం। గనటద్ధాతృతురంగసంఘుమంశంకాకృద్నీలాంశు
కేశనదీశ్య ప్రధఘోరముక్ దశముఖోద్యద్వాహినీవారముల్॥ క॥ కని యిది రావణసైన్యము। లని తెలిసి వయస్య చూచియసురు
లు దూర్తు। ల్బ్రవరాదితెరువ్వనికెజన। దగు గిరి మీద మునకు సఖియరొయనుచున్॥ క॥ అలనామణియసురుల। పాళె మనకు గొంత
దొలగిపావనసందా। కూబలకపయవలిదరి। కేళీవనిజొచ్చె నిజసఖురత్నముతోన్॥ గీ॥ ఇవ్విధంబున దశకంఠుడే తపానన్న య
లదోట యేదైవయోగమునను। లేమపులియున్న పొదసొచ్చు లేడిపగిది। జొచ్చియచ్చోటు మెచ్చవచ్చునప్పుడు॥ సీ॥ అప్పద్మనయనకీ
లొకప్పు వజుట్టిన విరిమల్లెసరముల పరిమళంబు। లకొంమనుచుటసొంపుగ ముదాదిద్దిన కర్పూరతిలకంబు కమ్మతావి। యబ్బోటి
బగిగబ్బి గుబ్బలవలదిన కుంకుమగంధంబు క్రొత్తవలపు। లచ్చేల్వ చెవిసందిన మరుసంపెగ పువ్వు చాయల జవ్వాది సౌరభంబు। లం
మెఱుగుబోడి పుక్కిటి తంమల మున। భుగుభుగులుకొను వాసనయుగొనిపోయి పజ్జి। ముక్కునియాసలుసఫలత్వమొనయసైదుట। బెట్టి
జలపావి డెంపెరపిన్నవాడు॥ శా॥ అయ్యామోదము నాసికాపుటగతంబై యిన్ దశాస్యుం డొం। డయ్యారే పరమాద్భుతంబైన

దివ్యామోదమె తెంచెనే। యొయ్యారంపు మిటారం జేరిన దియీయుద్యాన ధూభాగముల్। వెయ్యేలా మెటులైన ధాత నిపుడే వే

——(*) రంభా రావణ సంవాదము. (*)——

నోళ్ళ గీర్తింపనే॥ వ॥ అని తలంచుచు నిజాగ్రభాగంబున॥ క॥ కరకంకణ పదమంజీ। రరవంబులు దిశల నొరయ రశనయు మొరయన్। మరుగజ్జెలగుత్తులు మువలె। సభసమున వచ్చు వేల్పు సానిం గాంచెన్॥ క॥ కనిని వ్వెఱపడి భ్రమ గొని। తనువున అచికొంత వడికి దనుదెలిసి దశాస్యుడవ్వని తతనూవిల। సనములు పలుమారు బొగడసాగెం దనలోన్॥ సీ॥ మించిదృష్టికి మిటుమిట్లు గొల్పెడు నిది తెలియగా రుమెఱుంగు దీగయేమొ। కార్మొరుంగు నకిట్టి కళగలదే యిది సొబగైన వెన్నెల సోగయేమొ। వెన్నెల సోగకీ చిన్నెలున్నవె యిది మరుని రాచిలుక సాంబ్రాణి యేమొ। చిలుక సాంబ్రాణికి జెలువంపు నడలుండు నాయిది కలికి రాయంచ యేమొ। కలికి రాయంచకీ సోయగమ్ము గలదె। మెమ్మెకలదిది జాళువా బొమ్మయేమొ। చాళువా బొమ్మకీ విలాసములు గలవె। మెచ్చన గునచ్చర వెలంది మిన్నయేమొ॥ మ॥ మరనుం డెసృజించె దీని నజు పయి మాటోడ్డి లేకున్న నీ। యుదుటు జుబ్బల పొంకమీ మొగములో నాయ్యారమీ మేనలో గుదురీ కన్నుల బెళుకులీ తళుకు కీలొప్పున్న శృంగారమీ। పదియార్వన్నె పసిండి చాయమటి యే పద్మాక్షికింగల్గునే॥ సీ॥ కలువలీడన వచ్చు గలువల కెటువంటి సోగసు డాలు మెఱుంగు చూపులున్న జక్కవల్నాటినా జను జక్కవల కిట్టి యెడలేని పొందిక లెపుడు నున్న। కెందమ్మిదీటం దగుదేటులీ దీటున గుంపు బాయక జత గూడియున్న। జిందంబు సరిపోల్ప జెల్లు జిందమునకీ యద్దమ్ము వెలుగు చెల్వం దియున్న। నెటుల సాధర్మ్యమిన్నిక యేని లేని। వాని నెటువలె బ్రతిసేయవచ్చు దీని। జళుకు వాల్గన్నులకు గుబ్బ చన్నులకును। గప్పుకీలొప్పునకు మెడయొప్పునకును॥ ఉ॥ పచ్చల జబ్బణంములను భాసిలు దాపలి కేల జాళువా। కుచ్చెల కొంగు దాల్చి తళుకుం దెలిచెక్కులు చెంమిరింపగా। హెచ్చు పిరుందు భారమున హింపక నెన్నడ లింతకొంకగా। నెచ్చటనుండి యెచ్చటికి నేగెదునో యేదియొంటి పాటునన్॥ మ॥ నను వాల్చూపుల బెళుకు నెం మొగమునందుం దెల్లమౌ తెల్వి గు। ల్కు నటల్ గీలొప్పు నుత్తరంబు పలుకోరుల్సంతసంబుబ్బనం। గానుభావంబు సఖీహితోక్తుల పరాకున్ మీఱని కొంచమయ్యె। క్కని పయి మేల్పడి నేగుచున్న సొలపుంగాన్పించె చూడకిక్కన్॥ సీ॥ ఏ మోహనాంగుడీ మెలనాగ ముచ్చట ల్వించు గౌగిట గారవించునొక్కో। యేయెమ్మె కానికీ ఇంతివా తెఱతేనె లిచ్చి పయికోనిరమియిచ్చు వాక్కో। యే మనోహరుండీ వధూమణి మణితంబు చేబార వశ్యంబుగ జెందునొక్కో। యేవన్నెకానికీ లావణ్యవతి గోటి చెనకులు కళలూరంజేయునొక్కో। యీ వెలందిజన్మనామంబు లేమియొక్కొ। మేలుగా నిన్ను రతి కేళి నేలదొక్కొ। యేలకుండి నవీని నేనేల విడుతు। ననిదశాననుండు దుర్వృత్తి నట్టెలేచి॥ ఉ॥ బావు వేగానిం జూచి వ్వేటపయకోసందల్లడమందుమారు తే। జీవలెగుం జెఝుళ్లు మన। జెడ్వడి వేల్పు వేలంది పోవనా। త్రోవకునడ్డమై నిలిచి తొయ్యలి కేల్గవం బట్టినిల్పి సోం। పావహిలంగ దాని మొగమట్టె కనుంగొని రావణుండనన్॥ ఉ॥ ఏవ్వరి దాన వే జలరుహేక్షణ మెవ్వది పేరుదెల్ప వే। జవ్వని యెవ్వనిం దలంచి దయ్యనబోయెద వేమిటా? నీ। జవ్వనమున్ విలాసమును జక్కదనంబును నీటు జూచినన్। బువ్విలుకాని కయిన భ్రమపుట్టుగదె భువనైకమోహినీ। సీ॥ కుఱుబుననున్న గదువ్వి కొప్పుం బెట్టిన నీటుంగనుగొన్న మోహాంధకార మొదవు। రవికలో గులుకు తోరమ్ము గుబ్బలదుంపవ పుప్పొంతం గనుంగొన్న మపియురక్తి। దెవిసంది పొయాయలు గాం జెరవినతొగ రేకలకింపనా మోదములు జనిన్చు। సొగసుకుచ్చెల ముడి జోకశోభిలు నాభిం జూచిన మరువడి సుళ్లు వాడమునం। గప్పురపు రేఖదగు నెం మొగంబునందు। రహివిలోకిపమదీవందు రాగరంబు। నింతసింగారమూనియీయింతిగూడి। యెందుబోయెదనీ వేళయందు బాల॥ సీ॥ దినముం ఫలాహారము నాదపింపంగంగ దా చిలుకలు నీలాగు పలుకనేర్చె। దలిరుటాకులు దినితపమూనగాంగదా పైకంబు నీవాటి పాడనేర్చె। నలరు తేనీలాని యీడవినుండంగంగ దా ఝుళులు నీ చూపులట్లలరనేర్చె। జలముగ్రోలితటాకముల వరంపగంగ దాయంచ నీ నడల సోయగము నేరె। నెలత యిటువంటి నీ మాటనీదు పాటం। నీ సొలపు చూపు నీనడ లెమ్మొవినంగంగ। నంగదొరుకు నెసా మాన్యకాముకులకుంబలుతపంబులు గావించిబడలకున్న॥ ఉ॥ కొప్పొక చేతంబట్టి మదిగోరి కెలిరికలెత్తదేని యి। ల్చిప్పిలు మోవి గ్రోలినను చెక్కిలి నొక్కుచు గుబ్బలంటుచుం। గప్పురవీడెమిచ్చి తమకంబుననీవిపదల్చియంతనీ। గొప్పవఱుంచుపైనొలసి కూడిన మేటికిస్వర్గ మేటికిన్॥ చ॥ పలుకులు వేయు నేలనిను బాలకనుంగొని నంతనుండియుం। జిలుకపటాసిరవుతుత్వర సేసెనికందమిన్ల్పంజాలనీ। మొలకమిటారి తేటనగు ముద్దుమొగంబొకయింత మొత్తితొం। గలినును అప్పలార్చికడకంటంగనుంగొని కౌంగిలింపవే॥ ఉ॥ లోకములేలు వేల్పుదొరలున్ సురులున్ వరులున్ భయమ్మునై। చేకొనుమంచు నన్నునుతిసేయుచు మ్రొక్కుదురట్టివాండనే। నీకునిజంబుగా వలచి నేడిదె యంజలిచేసి బ్రొక్కెదం। జేకొని మోవి తేనెదయ సేయగదే తగదే కలంపగాన్॥ మ॥ అనుమానింపకు నన్నువంటి పురుషుం డాశించినం ద్రోచిరా। జనివేఱొక్కని డాయునాయమ బెనాయందున్ విమర్శించుమా। చినగోరంతకొఱంతయుంగల దెనీ చెల్వంబు సాఫల్యముం। గననా ముచ్చటదీర్చవే యని బలాత్కారంబుగా వించినన్॥ క॥ గడగడ వడకుచును మవ్వులు। తడంబడ సిగ్గడర నెడదదడదడమనగా। జడుపుం జెంమటనొడలుం। దడియ దశాస్యుంగనిరంభ తడయక పలికెన్॥ ఉ॥ వేడుక కాండ్రకయితిరి గవేల్పులం డినజాడననన్ని టాడిగబాడియా నెదను జాధిపమామవునీవునీకునే। గొడలవావిదప్పుదురె

కోవిదులన్యులు మోహదృష్టిపై। వాడినమాన్చి వెకలియందనకిం జెడ వేమి సేయుచుఁ॥ చ॥ పొలుపగు బ్రహ్మవంశమునఁ బుట్టి శ్రుతుల్పరించి ఘోరని ష్ఠలదపముల్ ఘటించి బహుసత్క్రియలూది నమిమ్మవంటిపై। ధ్రలెతగు వావియుఁ వరుసం దప్పి చరించిన నమ్మ చెల్లగా। ఖలులికబాయ నేరుతురె కాపదముల్ దకు జే ద్రనాపుడుఁ। క॥ పకపక నగి దశకంఠుడు। సకినాతనుజానకు నీవు సతివై కోడలు। ట్రికమెపుడు సేసితివిని। మొకమే నెఱుఁగ దెల్పు మునిజంబని॥ శా॥ అంభోజానన పల్కుదావకసుతుం డౌనేకదాయంచి తా। రంభుడానలకూబరుండతఁడు భార్యంగా ననుం జేకొనెఁ। రంభా నామము దాన గోడలిని గానానీకు నీపట్టితో। సంభోగించి వయప్పుడె తెలియుమీ చందంబు దైత్యేశ్వరా॥ ఉ॥ నీకొమరుండు మెచ్చుట కె నేడిటువంటి వనోజ్జ్వ వేషముఁ। జేకొని పోయెదఁ వినువు శీఘ్రమె పోవలె వేచియుండునా। రాకకతండు విక్రమధురంధరుఁడించుకయు తగ్గనే సెచీ। కావుదదుఁ జగంబులదిగాక తపోధనవంతు డౌరయౌఁ॥ క॥ నన్ను గనికోడలనుచును। గన్న అత్తవృత్తిని ప్రియముగా వింతురుమీ। యన్నయనది నెయ్యనటువలె। మన్నింపగదగ దేనీవు మామవుగావే॥ చ॥ కోమరెనికు తేరె పదికోటులు వత్తురుకోరి తేనియా। తమకము మేర గాదుసుతుదారెను బట్టిన శాస్త్రదెంతయు। క్రమమొనరించెఁ జూడు మన దాసరి వారపకీర్తి హేతువౌ సమిషను ఖంబు గోరి జననిందల భ్రాంతుడు రేభవాదృశుల్॥ మ॥ తగదయ్యా దశకంఠ వంశగుణ విద్యా శ్రీల బోకార్చుచే। తగదయ్యా యిది తాలినఁ విడి పెద్దల్ సన్నుతోవంమెలం। గిగు నుత్యంబు వహింపవయ్యా యని తా గీర్వాణి ప్రార్థింపఁగా। నగుచుఁ దైత్యుఁడు రంభవా తెలిసె గాం తానీ తోడల్ చూచినఁ॥ సీ॥ పౌండరీక నిరుండి బరగు వారికి గాక కలికి నీకను దోయి కాంచదరమె। హరిమెధ కలనబాయని ధన్యులకు గాక పడతి నీలేగాను పట్టనరమె। తెలిత్రాడు వల దార సీలుశూరులకుఁ గాక చెలి నీకటాక్షంబు జెందదరమె। ధర్మ సంగతిమీఱు దగు ధీరులకు గాక చెలియనీకనుబొమల్ తెలియదరమె। రాజసూయ క్రియాలీల రహివహించు। సుగుణులకు గాక నీ ముద్దు మొగము దొరయ। దరమె యుతరులకెతనుం దుతమెన్న। దరమె తగిచన్న గవ జేష్ఠ తరుణి బోవు॥ చ॥ కులిశము చేత గానిక నికోమలి నీను నసోగకన్కు దాల్। తళుకుమిటారిచూపు లెకదానెఱ వేచ్చు బలారి కొల్వులో। కలవెలయాండ్రనెల్లను శిఖామణి వివేకదావక కియల్। సలిపెడి వారికించితఫలంబుగ జానిను గూడియుండుటల్॥ చ॥ వేడవిలుకాడు నన్వరిధవించెనికన్నిను మానజాలనె। కడి పెడవావులెన్నెదవు కామిని మెక్కొడ సేను మాచనెక్కుడికోడు కేటికోడలవు కంటి మెయచ్చరమచ్చ కంటి కెక్కుడనొకరుండె భర్తయన గావినియుంటి మెతక్కు లేటికిక్॥ మ॥ అలివేణీ పదిలోపలం బదునొకండైయుండెనో లేదో జగత్కులరేరాయల పట్టియెంత్తు నేసికుఁ వాడు నిక్కంబుగా। జెలువుం డెకదనీకు మాం మనగుడుఁ దేజెలకుఁ నీకునుఁ। కలవేవావులునన్ను మాత్రమువితా కారింతురేమాటలఁ॥ సీ॥ జనకుండు సుతుడును జన్మంబు సేసిన వనితవా రేమి కావలయు నీకు। నన్నదమ్ములు సోమయాజులై వెలసిన వనితవా రేమి కావలయు నీకు। బావయు మఱిదియు బవరాన గూలిన వనితవా రేమి కావలయు నీకు। నల్లుడు మామయు నసిద్రెళ్ళివచ్చిన వనితవా రేమి కావలయు నీకు। వావివరుసలు గణియింపవచ్చి తేని। వనితమాతోడను టాడవశమె నీకు। జాలునిక నెలరంపు నికేలుపట్టి। బాలగొనిపోయి చెంగల్వ పాన్పు జేరి॥ సీ॥ తమకించి యొడిసి నుంచి తమ్మి బోలిన మోముజిగిదక్కు మోములు చేర్చి చేర్చి। హాలతూండ్లనగు బాహువులు కంపబెడిదంబులగు సందిళ్ళ సందిసదిమి యదిమి। లవలీదళములట్లు పవరైన చెక్కులు పాదువారగ ముద్దులాడియాడి చిగురుగే రెడుమోవి నగలించి పలు గెంపుల జరజేయుచుదేనెలనియాని। కుసుమమంజరులనమించుగుబ్బచన్ను। లగడుపడబెట్టుకరములనదిమి యదిమి। తీపినడలించి బడలించి నెలతనవుడుకతినరతులనం చెరాక్షసవిభుండు॥ మ॥ అకృతాశ్లేషప వీక్షితాననమయుక్తాపమువ్యంజిత భ్రుకుటీకప్రణయంబ కల్పితసకృత్పుంభావ మవ్యక్తభం। ధక శామర్శమలబ్ధకూజితమసండష్టాధరంబై। త్యంకులేంద్రుం గరగించెదానిరతమూహావాని మేలెట్టిదో॥ మ॥ కటిచక్రంబుచలించె హారగత ముక్తాతారకల్రాలెనం। తట మోమఁ దోగ తేనిగుంత పలభా ద్వాంతంబు వ్యాపించెను। త్కటక శ్రోజగిరుల్ వడంకెనవలగ్నవ్యోమపఁ మేఖలా। క్రటి మ్రోసెఁ దనుజుం డుబల్మి నయిరంభం బట్టి భోగింపఁగ॥ సీ॥ రాజహంసవిహారరమణీయతాహానమోక్షాలనిబులాటంబు కలచునటులు। సిందునాయకుపొందు సేయబోయెడితరంగిణీ మదేభముగలగించినటులు। పున్నాగ సంశ్లేషముం కెక్కు నెలతీగ జెనకి గాడ్పు చలింపచేసినటులు। వలరాజు చేమించు వహించి కాంచి నలకించునలయుచంచరీటి నొంచి నలచినటులు। ధనవిభుని పట్టిగనుట్టిశలవృత్తి। మేగురంభను దలిమి మైనిటులబట్టి। బెట్టిదవు కేళినలమట బెట్టివిడిచి పెట్టినశకర్త్రుడు డామేలుకట్టిపెట్టి॥ వ॥ ఇట్లు కావడినం జెక్కలి వగరక్కసి చుక్కలరాజు చేతనొక్కవడువునవిడువంబడిన బ్బింబుగాదరును గబ్బి బెబ్బులివాతికింజిక్కియు జిక్కువడిగిన హరిణికరణి రాహు ముఖగహ్వరంబునం బడిబయలు దేగినచంద్రకళ చందంబున సుద్ధ డగ్ధ్రుతుండాగ్ర నిహతి దప్పి వెలుగు దుబిలువ చెలువ చెలువున జెదరి ముంగురులతో బెదరిన బెళుకు చూపులతో బ్రిదిలిన నీవిబంధంబులతో వదలిన కేశంబుతో బగిలిన బింబాధరంబుతో నొగిలిన చెక్కుటద్దంబులతో గరగిన కపురంపుతిలకంబుతో బెరిగిన తారహారములతో బడలిన నెమ్మొగంబుతో వెడలిన శ్రమజలఘారలతో సెలసికన్ను దామరలతో నలసిన కోమలాంగంబుల వాడిన విరిసరములతో వీడిన భూషణంబులతో నసియాడు చిన్నయడుగులతో నసియాడు నెన్నడుముతోన

లగినగబ్బిగుబ్బలతోఁ గలసిన నెమ్మనంబుతోఁ గాలిపడిన జఘనంబుతో వాడి చెడిన తనుకాంతితోఁ ద్రెళ్లినకంచుకంబుతోఁ రాలిన చెక్కుముత్యములతోఁ బొలుపు లేనియంగరాగంబుతోఁ దలఁపరానిదీనభావంబుతోఁ గసుగందిన బాహులతలతోఁ బెనగలిగిన పెందొడలతో నెడలేని గోటి చెనకులతోఁ గడలేని చింతాభరంబుతో నాకారంబు దాల్చి వచ్చిన శోకరసాధిదేవత వలెనర్థదైవతయాతవణితోఁ బ్రెంకెనురువచ్చి యడుగులు పెండించి మచ్చిక మాటలాడు నెచ్చెలికైం దండగాఁ నయ్యలయుచు సొలయుచు నిట్టూర్పు నిగిడించుచుం జనిచని॥ మ॥ అలకాపట్టణరాజ్యమధ్యమున నీటానీ పుంగోటలో। పలిబంగారుహజారమం దొడిచిన దబాగ్రంపురామేడలో। నలుకకొగిల్ జక్కఁగాట్టు కేళీకీజోపారిడ్డ కెందంమిబాం గ్రశ్రద్ధరాతు నువ్రాసిన ట్టిపడకింటన్ మించు పుష్పంబాస్పదన్॥ సీ॥ హెచ్చువాసవవక్కలిచ్చు చుట్టినయాకు మడుపు లీదివి రెడునడవదాని। వినికి వేళయందుఁ జుపిఁకె మెచ్చిదమేళయించి తెచ్చిన గానవిద్యదాని। బాలి వానినేర్పుతో మూవు బెత్తులుగట్టి నేడుగానికలిచ్చు విరులదాని। బరిహాసకులు నిట్టుల్ప్పయకాంద్రముమొకసాలగా చినారిసి తెల్పకటికదాని। నించుకయు జేజిజూడక నంచుమీది। హాళ్లియును లేకనింత పొగ్గ్రాయెరంభ। రాకయున్నదదేమి కారణమొయనుచు। దలచి నలకూబరుని జేరితళిరుబోడి॥ క॥ ఆడలుచు గాటుకకన్నీఁ। డుగకజడవట్టి కురియ నొడలుగడగడన్। నడగక నిట్టూర్పులసగలడర గదీనగతి నతని యమగులవ్రాలెన్॥ ఇవ్విధంబున॥ చ॥ అమగలవ్రాలి యేడ్చుజవరాలి విరాళి యుపింతతర్దరం। బడరగలవనెత్తి యొడియందిడి చేకొనిగంనుంగవన్। జతిగాను నద్రవ్వుల్దుడిచి టాతోకికొనిముడిచకర్గంజెట్టియా। బిడమొగమై ట్రైంగన్నానికు బేరుసి కూరిమిపట్టియుల్లనన్॥ సీ॥ కవజక్కవల బెకుగాంచుని చనుదోయి కలికి యేమటినుంచుగాసి పడిచెం। గోదను తుమ్మెదలట్లుపొదలుసనెతి సురుల్ప్పెలియ యేమలినుండు చిక్కుపడిచె। వెలలేని కళలతో వెలయును నీనెం మోము వనితయేవికలుండు వాము పడిచె। నంటనంగంము పూనంటనినును మేను మగువ యేడుజాణకియకదుకడిచె। నెలఁత యేచల విత్తుండునీసి సాళ్లి। కీర్కవాల్గన్నులనునీరుగ్రమ్మజేసె। దరుణి నీవదరింపు మేనచతమ్ముడుమీది। చేటెబుంగకనిన్నంత జేసెననిన॥ ఉ॥ కోపలివంనుస్సరనికందు

——(*) నలకూబరుండు రావణాసురునిశపించుట. (*)——

ఉ మేను నెమర్పగెలు కేశ। దామరదోయి మోడ్చి ధననాయకునందను జూచి పల్కెనో। స్వామి నినుగనుంగొనె నేడిభవాంబునను నుంకియూవము। స్వామి జీటోడగూడు కొనిదయ్యస నేటకేగు దేరగన్॥ వ॥ నను గోవందిలకించి పజ్జిముకుందనాఁయంబునం గెలుపట్టిన చోటట్టిరమించినట్టి తెలిగంటిభట్టిభోగింపవచ్చె నెమాట తగవెంచుకోడనటంచున్ జాలగ్రాధిక. బినన్। వినడ దుష్టుడు బన్మిబల్మిబట్టి చెటి చెన్నేమాటలింకేటికిన్॥ చ॥ తగవు నుధర్మమాకొనని దైత్యవరకించబలుకానదికుట్లె। కనువడిగాని బొందుమనియుం జగర్భుండు వ్రాయుచుండగా। వగలికనేలమైన బలవంతుడొకండిటు చేసెనంచుని; నొుగమున చెల్పినీహృదయమున్నొగిలించుట కాతిఁజెందెదన్॥ వ॥ అగములద్రెక్కలిందు కులిశాయుధునంతటి వానివీటపై। జగడము నేయబోవు నెఱసాహసిపట్టిన వాడు దాననే। వగవిడిపింపఁ గోఁగలన వారణమానము బోకమందరన్। దెగువకజోత్తుఁ న్నను నిద్రన్ విధి చేసెనమర్త్యకాంత గాన్॥ క॥ వలకూబరు బిగికౌగిట। నలరుచు సుకి యుంచురంభయటయిరువదిచే। తులనక్కసి బలుసందిట। గళశినందు మట దైవగతి నేమందున్॥ మ॥ అనుమాటల్విని గుండె దిగ్గనుమనగా హాస్యంబు కెం దెమ్మితో। నెనగాగన్నులమంటలంటికొనగా నీర్ష్యాభిమానంబుల। న్పెనుగాయంబుల నాత్మ నొప్పికొనంగా బెల్లశాంతిక్షమ। ల్పనగా నన్నలకూబరుండుదనుజున్ శాపింపనుద్యుక్తుడై॥ మ॥ తనలో నొక్కముహూర్తమయ్యసురకృత్యం బెల్లజింతించి వీ। నిరోధించుటమంచికార్యమనుచున్ నిష్ఠన్ గావించి దిగ్గన బూబానువుడిగ్గి దోయిటను గంగాతోయముం బూబు। ద్ధినిరూఢస్థితి మించి రావణుని నుద్దేసించి సక్రోధుడై॥ ఉ॥ ఈపనిజం దుకోరికవహింపనిరంభను భల్మిభట్టిన। ట్టాదటనింక వొప్పనిమృగాత్మలబల్మినిబట్టనేనిస। హ్మాదముదీరనంత శిరముల్వ్రిరియుం బడిసూరుద్రెక్కలై। మేదినిగూలుగావుతని మేషములో భువనంబు మెచ్చగన్॥ మ॥ అసిశాపోక్తముల్విసర్జనము నేయన్ దేవతల్మెచ్చిభో। వనివర్షించిరి పుష్పవర్షములవార్యస్ఫారధారాధర। స్వనగంభీరమృదంగఘోషములదిక్చక్రం బెల్లినం। దినగా బేరిను తింపుదున్ సతులుసంతోషించిరెంతేనియున్॥ క॥ ఆపౌలస్త్యకుమారుని శాపము విని పంక్తిముఖుండు సంతాపించెన్। బాపించె నాటనుండియు। గోపసలమనోంబుజానుకూలత్వంబున్॥ తత్సమయంబున॥ శా॥ అన్నాళీభవద్రప్రదత్తంరమహాత్మ్యంబునం గూర్చుకై। యెన్నండెవ్వరి రావణుండ తనిదుశ్చేష్టల్నివారింపనే। డన్నన్నా లమూబరుండెప్రబలుడంచున్ సుధాభులనుతు। ల్పన్నన్ సాగిరి కాలంబడిన బాలల్వొందిరానందమున్॥ క॥ అలప్రియురాలికి నిటువలె। నలకూబరు డుత్సవంబొనర్చితదీయా। విలభావమడచియిచ్చకు। వలసినటుల మెలంగె రామవసుధాధీశా॥ వ॥ అనిపలికి యగస్త్యమహామునిచంద్రుండు

——(*) ప్రభాతవర్ణనము. (*)——

వెండియు రామచంద్రునిట్లనియె॥ సీ॥ పౌండరీకసమృద్ధిబాపగా శశికీర్తిఁ మలగెనా వెన్నెలల్పలచాతె। బతివర్ణాతను భ్రకుపతులకన్నులపోలిక రాజు చెన్నేరకొరములబడలె। బన్మినుల్పోత జెందఁ బరిహసించినదోషమున నాగగుమదినుల్మోరువుదోతిగె। బాంధసంహారపాపమున మూర్ఛిలెమారుడనరతిరుచముల నలసితూగె। నిదురలు నిడిగింపు నారతికెదలవ్రా

లుప్రాంతగంటుల యాణిముత్యాలసరుల। శైత్యమునవుల్కి పడికరభసమునలేచు। తత్పతులనవ్వెదీపికలబ్బవళరుచుల॥ ఉ॥ కంతుర
తాంతతాంతవిటఘర్మకణాపనయప్రవీణసా। ధ్వాంతరభామినీవ్యజనతాంతవృత్తక చోత్తరీయచే। లాంతమృగీమదాగురుసి
తాభ్రపటీరవిశేషవాసనా। క్రాంతములయ్యెదిగంతములగ్రమ్మెనిశాంతమరుత్కిశోరముల్॥ క॥ మునుకొనివేసవతరగల। దినమ
ణిగనందివురుపూర్వదిశకుంగోనజూ। పినముంగరముత్తేమవలెం। గనబడియెన్వేగుదుకకలధౌతరుచిన్॥ ఉ॥ కాయజుబారికో
డియునుగాతమికైతమకోడిజాలిపాం। డాయెనురేంద్రుడట్టివొరనాగిజయికపదశాస్యుడీయడం। బోయెదునిత్రెలుంగుపినుప్రోలి
కిందెల్పువమంచుబెట్టుగా। గూయుచునున్నవోయనగగుక్కుటముల్ ప్రొద్దసేసెదిక్కులన్॥ క॥ తమిః ధుంగలిసినయ బర్వి మపు
లకాంకురపరంపరలదోడ్తోద। త్సమయశిశిరానిలునిచే। సమసెనోయనందారకాప్రజంబులడంగెన్॥ క॥ చెలిమికిచండుబలుకర
ములతోడనుదేమన్ను ముట్టినయుదయాచలపతికివేళపిచి। తెలిపిచోపుజిగిగుర్పు తెలతెలవెల్గెన్॥ గీ॥ ఇందుద్విజరాజునా
మించుచందమామ। మనలనిద్రాంధకారాబ్ధి మునుగజేసె। మేలుకొలిపెనినుండె తమిత్రుడనెడి। భాతీవులుగుబులుకలకలపలుకెది
శల। చలలితమరందకాంతముకుళంబులజక్కినకైతవంబునం బిబుకలనాంద్రకనుస్వెడిచిపెట్టి। శి ప్రతిపక్షబంధులౌ। కలువలకో
ద్దికై యవియుగందిన। గన్నులజేరు తేటులన్। గలకలనవ్వెబద్మినులుకప్రుతరాచ్ఛవిభావ్చలంబున్॥ మ॥ గిరిబృద్వత్రమువాసితా
వికిరవాకెందమ్మిపూమించుటు। ప్పరిగెన్ శ్రీవెలయన్నరోవరసభాభాగంబునస్సంచెబంభరభామామృదుగానములు వివాక్ప్ర
త్యగపదార్భటు। త్తరళోత్తుంగతరంగరంగవిలసత్కాదంబినీలాస్యముల్॥ శా॥ అలయకయెల్లడన్మలగియాదొకచోసితరేతరాన
నంబులదిలకించియొ దొకటిమాఱొరనుచున్ దమిజేరిదంపువు। గ్గలిములనుంచినిల్చివె అకట్టనువృల్గదియించిచొకుచూ।
ములుగుకంబయొకుహుకుడుంగముల్ప్రహర్షించెజక్కవల్॥ శా॥ ఆందోళింపగజేసెనుందురజతాహార్యంబులంకేశ్వరుం।
డెందుంగర్జయుడింద్రుపీడొరయుచోనేమెంపనోంచుదుస్సాం. పొందంగానికనుత్తరందుదొలిగట్టుక్కితో నెత్తుమేల్బం
దాకెంపుతెఱంగునన్దనరెభాస్వద్బింబముల్దూర్పునన్॥ శా॥ స్సంపుర్ బలుదిల్వరాపడగనన్ బ్రాగంపురాచాయలన్। డి
గ్గంద్రావినవారుణాబ్జగృహవాటీభాగమాచందలాదృగాఢస్తనకుంభముద్యుతులతో రెట్టించిభాస్వల్లెంపు। త్పాప్రిగ్గిర్యాతపోధా
తురాగరుచులన్ భాలారకశోణాంబుల్॥ ఉ॥ అంతటనమ్మున్నీరావణనిశాటకులేంద్రుడుమీతంద్రుండై। యంతికబాహ్యనిన్వెల
యువాహ్నికకృత్యములాచరించిదుర్దాంతరణోత్సవంబునప్రధానసహాయదరపుత్రమిత్రసా। మంతసుహృత్పటోత్తముల
మన్ననదోకొనిసేనలబ్బగన్॥ స్రగ్ధర॥ కదలెంగంభీరరింఖాప్రవిహతతజతగ్రావపాదాళినెగ్గై కాదరన్ హాస్తీంద్రహ
స్తాంచీకవమధుజజేజెలపెంద్రోవలెల్లన్ టాదుకొదన్ స్యందనప్రస్ఫుటకతులకోఢోణిపీల బతాకి। ల్లదియన్ వ్యాకించుబల్బి
కటులరవిరధతత్తురంధస్వమూనన్॥ చ॥ కదలిదశాననుండుమలయకాలఘనాఘనగర్జితభ్రిక। ప్రదభటసింహగర్జలపొరగు
హాకుహారంబులానినన్। బలుగన్మోయువేల్పునులపజ్జకుబోయిరి దయపొదనూ। ల్చిరు లబుధరంగలయజేయుచుసేన
లుగొల్వనుద్ధతిన్॥ గీ॥ పోయితన్నమీపమునకుగానగవచ్చు। వేల్పుపురముచూచివిస్మయపడి। చేరియుపవనములనేనలువిడిపించి

—(✻) రావణుండమరావతిపట్టము ముట్టడివేయుట. (✻)—

యలప్రహస్తుగనిదశాస్యుడనియె॥ మ॥ కనుగొంటేయమరావతీపురముగంగాఖేయతోయావగా। హానసక్తామరరాజితానుర
సపత్రాక్షీవిక్షారోత్తిప్రతనదంభఃకణమాలికాతులితముక్తారత్నశిల్పప్రికల్పనభాగ్యప్రవిభావలక్షితనభోగంబుల్ ఘానిల్లె
డిన్॥ సీ॥ ఈపట్టణంబలాయమేకదాశతమన్యురాజసంబొందించురాజధాని। యీనగరీరత్నమేకదాబహుపుణ్యములుసేయుప్రజ
చేరుపుణ్యలోక। మీపుటభేదనంబేకదాయెల్లసౌఖ్యములిచ్చునుఖానిగన్నదవని। యీపురగ్రామణియేకదావారణరంగహాతులు
ప్రాపించుప్రాప్యస్థలంబు। కల్పవృక్షములున్నశృంగారవనము। లీనివాసంబునేకదాయెసకమెసగు। గామగవిగట్టడిగదా
గాడికట్టు। ద్దీనివర్ణింపగరమేష్టికయినదరమె। సీ॥ ఏబాయన్నరేరాచరావాతళ్ళగోమదుమీరినదివ్యగోపురిముపలె। వెపీధిగ
నుగొన్నహారవారప్రభాసౌధాగ్రకోత్సేదసౌధములులే। యేతోజలంసినగేతకీపున్నాగసుమనోమనోహరసురభిళములె। యే
యిండ్లుచూచినహీరతారచిరత్నరత్నసంపన్నరాజితములె। యెందుజూచినబలుకోరుకులిచ్చుతరులె। తాడజూచినవేడుకలి
డుకొలకులె। యెచటజూచినప్రత్తిలేకృతకగిరులె। యిటులగాకున్నప్రఖ్యాతియెటులగాంచ॥ మ॥ ఘఘూంకారసురాపగాలహ
రికాపాండుద్యుతుల్వ్రజబా। స్వరవప్రాచ్ఛతరప్రఘుద్వదుశిలాసౌధాగ్రసుయూధంబులి। ష్పైగప్పినమాడనొప్పెద్రిజగ
త్పార్వైభవంబుంజయిం। పరహింపకొనుగిరిపైకరిప్రహస్తాచూచితేనావుడున్॥ చ॥ అదివినిమంత్రియిట్లనసురాదికులేశ్వ
రకీర్తిగాదుగా। యిదిభవదియవిక్రమసమృద్ధినిజేశ్వరిమినేసేయునో। త్రిదశులకేమిచోటోయనిదీనతవెల్వెలనౌపురిందిరా।
సుదతివర్ణభావమనుచుంగననయ్యెమునాదుచూడ్కికిన్॥ మ॥ అసురాదిసభవత్ప్రతాపసిఖపయివ్యాపించెనాబద్మరా। గసము
జ్జృంభితగోపురప్రభయుదగ్రంబయ్యెదధూమజా। లశమశ్రీలవిశాలనీలరలఘుల్గావించెవజ్వాలల। క్లైసగెన్ ద్వారకవాటవిద్రు
మరుచుల్విస్ఫులింగముమీపోలిబునన్॥ శు॥ తనుసోధింపగనేగుడెంచినమిముల్ దర్శించిఖేదంబుజెందినస్వర్గమృగప్రతతోయకణపం

త్రికూటాచలకేళీసరసీకనదాఖిలమరాళ! కుటిలకుంతలరుచిరాంచిత! శ్రీద్రవనభోనచంద్రాశ్మసు వేశ్మజాలకగళద్వారిపూరమొప్పారఁగ
డిఁకెఁ॥ ఉ॥ ఈవరకిప్పుడే దివిజులేలఁగఁ జూచినయట్టి యప్పుజాద్రేవరనన్నుఁబంపువఁ బలీంద్రనివిష్టపమాక్రమించి యై। రావణుఁడంతితో
పసుర రాజునుఁబల్పిడిఁబట్టి తెచ్చెదన్నాఁ విని రావణుండుచింతనవ్వునదాత్మజుఁజూచి యుట్లనెఁ॥ ఉ॥ అంతటివాఁడవౌదువెకదా యయి
నన్మధుమేఘనాదదే। వాంతకకుంభకర్ణులనరాంతకముఖ్యులు గూడి యుప్పురం। బంతయునాక్రమించి చతురధ్వములానుకసిల్వ
డంతజ। కాంతఁడు జేయుసేయునొయటన్న హసాదని యాప్రహస్తుఁడ॥ సీ॥ కుంభనికుంభముఖ్యులతోడ సలకుంభకర్ణుండు దూరు
ప్రగవనియందు। మాల్యవంతుండును మాలియుఁబలయుక్తిదగ మేఘనాదుఁడుత్తరమునందు। ధూమ్రాక్షరుధిరాక్షదుర్ముఖాదుల
గూడి మధునిశాటుఁడుపశ్చిమంబునందు। మారీచముఖులతో నారావణాసురాగ్రణిఁగొల్చి తాను దక్షిణమునంగు। నిలుచునట్లుగని
యమించి యఖిలబలము। పంచియందందుఁ గడిమి యగఁబంచినాల్గు। గడలనాల్గు సముద్రముల్ గ్రమ్మినటుల। జెలగి పటువాద్యములు మ్రోయ
యాజేయుటయును॥ వ॥ అప్పుడు॥ మాలిని॥ మురజపటహ ఢక్కా ముఖ్యవాద్యస్వనంబుల్ ప్రజతిమతి సేవా పాళిబల్మాని మిన్నేఁ
సులు చెవులుసోకెఁ లుకిఁ భీతిల్లి రాస్వః పురినలుదిశలందుంబు ట్టెయుత్పాతకోటుల్॥ సీ॥ నిండిన గేహముల్మిసిడినట్లనెయుండి బ
లువిమానముల తెక్కి పటుపటహాంబుదగుసువస్తువుల కొదమవారిగోఁ భీతి మొసగను హర్ల్లోకమెక్కువారు। నొకరితో నొకరు చెప్పక
యథాయథలు నమేడకేడకంబరువెత్తువారు। నెందుబోగాళ్యాడ కిండ్లలో మూలమూలలఁ జొచ్చి వడకుతో వలయువారు। నెచ
టఁజొచ్చినబోనిత్తురేనిశా। లిదిగోలగ్గలువట్టిరింకేటి స్వర్గ। మనుచు స్వర్లోకమునకునుఁ జనుగువారు। నగుచునడలొందిరమరాలయ
మ్మువారు॥ సీ॥ రణశూరులకునప్సరస్త్రీలతో గూడి వీధిసరాళంబు వెదలఁబాసె। సోమయాజులకు రంభా మేనకలగూడి శృంగారవన
మునిత్యంపబాసె। బరమధార్మికులకు బసిడి మేడలనుండ వేలందులగానముల్వినఁగఁబాసె। సతలి విప్రోపపాదకులకు సఖులతో నల
దేవనదీనిమజ్జనమాడఁబాసెను। సురలకు నిండ్లలోనుండి నైన। సాధనటుపైకిఁ దలలెత్తి చూడఁబాసె। నలబలంబులతో గూడి యలబ
లంబు। లమరపురిఁ జుట్టుకొనునట్టి యవసరమున॥ చ॥ తలకునఁ గోటలెక్కి తల్పులు వేల్పులు మూసి డాసికొ। న్త్రిశముల పైనగ్గలము
డాఁకొని మాఁకొని విక్రమింపగా। గలరణశూరులయిన యవికారులపేరల హెచ్చరించిరై। బలముల రాకఁ దెల్పఁ సురపాలకు
పాలికిఁబోయి యయ్యెడఁ॥ సీ॥ శచిముద్దుమోముజూచుచు నాగకన్యా వీనగానము వినువింతపారోయలు। వేల్పులమనవులు విను
చునచ్చరమచ్చెకంటులనటనంబు గాంచుచునురువు। ధనదాదిహితమంత్రిజనులతో బలుకుచుమునులవాదులకునవ్వెనయు హరువు।
ముక్కువారలకు గేల్మోడ్చుచు గురుడానతిచ్చు యుక్తులె హెచ్చరించి యు। దనకుగల్గునసకగనంతసమెసంగ। వైజయంతం
బుపైగొలువైజయంత। ముఖులుబ్రహ్మముఖులుచంద్రముఖులుగొల్వ। నిండుకొలువున్న దేవతానేతఁగనిరి॥ మ॥ కని జోహారిడ గో
డిసల్లపనులంగా వున్నవారేగుదెం। చినవారిందవథారుదేవయనుచుం జేమోడ్పుతోఁ గంచుకం। బ్విని పింపం దొలునాఁడె వేగరుల
చేవిన్నట్టి వృత్తాంతముం। దనలోఁదోఁచి బలారిమీరలిటకుం డాగార్యమేమో యనెన్॥ ఉ॥ వారువినీతులై యసిరి స్వామి దశ
శాస్యుఁడు కుంభకర్ణుఁడు। వారిఁ మేఘనాథుఁడుఁ బ్రహస్తమధు ప్రముఖుల్ మహాచమూ। వారము గొల్వవచ్చి యిదె స్వర్గము
నల్లడలావరించియు। న్నారనవిన్నవింప సురనాథుఁడు కోపకషాయితాక్షుఁడై॥ శా॥ ఔరా రావణుఁడబ్జగర్భవరగర్వా
యత్తుఁడై నాపురిం। గారింపంజనుదెంచెనే తనభుజాగర్వంబు నా చెంతనా। వారే వీరిదలంచినట్లనెనను వాడెంచగా
బోలు కానీరణాబలవార్ధి నస్త్రబడబాగ్నిన్ నేడె యింకించెదన్॥ అని పలికి కొలువుకలయఁగనుఁగొని॥ సీ॥ కోటవాకిళ్ళబ
ల్లోకత్తళంబులలంగములు నేమరకకాచి మోహరింప। దారుసిలాయంత్రతతికొమ్మకొమ్మలదోరంబుగాసించి దురుసునే
యు। దలబామిడికముకత్తళమునుకె జెముకత్తియాదిగాగలవిము స్త్రిదొనర్ప। నరదముల్ద్విరదంబులశ్వముల్మొదలైన సకల
వాహనములసంఘటింప। దగినవారినియోగించి తనసమీప। మునవసించువులో మజాముఖ్యసతుల। మరియుఁ జనువారి బంచ్చి
న్నమార్గమునను। స్వర్ణగిరిశృంగమునకన్పిశతముఖుండు॥ ఉ॥ కామగవీసుధాకలశకల్పకదివ్యమణీవిభూషణ। స్తోమము మా
టుచేసి తనతోడిపులోకము గాఁ జరిపించు నని। ద్దామరసాధ్యరుద్రతుషితానిలభాస్వరముఖ్యదేవతా। గ్రామణులుం గనోత్సుకు
లుగా సెలవిచ్చి యొకండు చెచ్చెరన్॥ కమలవిలసితవృత్తము॥ వనజనయనుగినివరదునిఁ జేరెన్। జనిముకుళితకరజలజయుగుం
డై। తనుపులకలు తఱచుగ మించన్। వినయముదగ సురవిభుఁడిటులెంచెన్॥ కవిరాజవిరాజితము॥ జలజదళేక్షణ శాత్రమ
శిక్షణ సార్యవిచక్షణ చక్రధరా। కలితరవిగ్రహ కాంతిసువిగ్రహ కల్మషవిగ్రహ కంబుకరా। విలసితకేతన విస్మృతకేతన సంస్మృతచేత
న వేషయుతా। సలలితవాసన సమ్యగుపాసన శార్ఙ్గక రాసనసాధనుతా॥ మ॥ అవధారయ్య ధశాననుండు సబలుండై నే
డునాపట్టణం। బువరోధించిన వాడుతం ముఁడునుదోర్దైనావతత్ప్రక్రమం। బు వృషాంకప్రియ హెచ్చ మసిష్ఠ బలిష్ఠుడై వి
జృంభించినా। డు విశేషించి చనిమధుండు బంధుండయి వాడుం గూడి వాఁడి వచ్చెడన్॥ ఉ॥ ఇంతలకేమి బుద్ధిగణియించెదొ వయివల
నొప్పదు నాదో। ముందును వెక్కితోఁ చక యమోఘపదాయాని దీవించు జేటికన్। ముందు బలాదిశత్రుజయముం భవదుక్తి సకానెక
న్లాగా। నందముకొ జనవాద వేగ తెవేతులంజలు చిరన్॥ ఉ॥ ఆయమసర్వభూతములకాప్తుఁడ వయ్యును మందుగూర్చిడై

త్యాగసమాఖ్యగాంచితిద దాక్ష్యయథార్థము సేయుమోదయా। నీరధి పాలముంచినను నీళ్ళనుముంచిన నీదెపెంపుని। వారమునీ దుచిత్తమను వాసవుఁ జూచి జవార్థనుండనుక॥ చ॥ అమరవరేణ్యు యిట్టిసమయంబున రావణకుంభకర్ణులున్ సమరములోపలం గెలువశక్యము గాదు తదీయనందనుం డమితపరాక్రమక్రమసమగ్రుఁడు జేయుఁడు మిద। గొంత కాలమునకు మానుపాక్ష్య తి జెలంగి వధించెద వారి నంతరక॥ చ॥ హరియురు దెంచియూరక దశాస్యుని దాకి వధింపలేక క్రమ్మరె నను నట్టిలాఘవము మాత్రమె వేనివుఁ డేగుదెంచిన। వ్వారి హయుని వెపోయి పలలాదులమాన్కొనితొంటియట్టులం। దురమొనరింపు నిప్పటికి దోడ్పడి మీద శుభంబొసంగదక॥ శా॥ దేవత్వంబుననుండి రంపరుని మర్దింపఁగ లేనంటవే। నీవేలాగు నరత్వమొంది పగవారిం గెల్చెదం జేనిరా। జీవపోద్భవు మాటనిల్పుటకుగా జేకొంటి శాంతంబికక। భావిప్రాంచిత రామరూపమున నిప్పౌలస్త్యు బోనిత్తునే॥ మ॥ అనివీడ్కొల్పిన వజ్రివచ్చిరణవాంఛాకల్పులస్వేల్పులం। గనిహర్షించి జయానకార్చటులధకార సంకఘోషంబుల। దనుజస్తోమము గుండెదిగ్గు పడ వరత్నప్రస్ఫురచ్చక్రశం। ఖస్వనద్ధ్వజఘంటికాఘణఘణోగ్రస్యందనారూఢుఁడై॥ సీ॥ ద్వాదశ ద్వాశాత్మలతోడ వడిబడు ముగ్గురు విశ్వాలు ముందు నడువ। నుతశీలముప్పదాల్గురు తుషితులతోడ నెమంద్రుపసువులు నెనసికొలువ। మెరయు సర్వదనలుగురులతోడ నలువదితొంమ్మండ్రనిలులుగొలువ। రూఢి నేకాదశ రుద్రులతో బంద్ధలు సాధ్యులుద్వత్తినడువ। గరుడ గంధర్వ చారుణ ఖచర సిద్ధ। యక్షకిన్నర కింపురుష మహాగుహ్యకాలి తేయ మహారాజికాది దేవ। సమితి నలుగడ గొలువ వాసవుల వెడలె॥ చ॥ వేరువడి యెప్పుడ

—— (*) దేవదానవులయుద్ధము. (*) ——

ప్పు శరివీరుల దాకుదమంచు విచ్చుకత్తుల బెడగుందళ త్తనతో దనముందడవచ్చు దేవవీరులకును జేయువిదుటయురోషముతోజని దైత్యవీరులం। దలపడి రాసురాసురులు దార్కొనిరుగ్రతరాగ్రహంబునక॥ వ॥ అప్పుడు గొప్పచప్పుడు ప్పతిల్ల బాహులస్ఫలింపుచు నరారేణువులు ప్పరంబునం బొరయ గుప్పించుచుదమ దేతిహేతులన రాతుననొప్పించుచుదమ దొరల మెప్పించు వేల్పులను రోషారుణితలోచనములనిప్పులురులం బరులనీలునిలుండని యెలుంగెత్తి పిలిచిననికిచి యెదిరించి ఖడ్గాఖడ్గిందలపడియడిదంబులు వోడీవోడీమైవెపుడమిం పబడినజిడీ ముడీ ండీబడిబడినడరువడిసిగుడంగ చాకచింబనంగులురకర సులురసంగు చెలికాండ్రకు సహాయులై యీరసంబునందాకసంబై పోరునం జేరువాణీవాడీ మెరసీమున్నుతమవారలనొప్పించి పరవిరులంగడచిపోవిడకయ్యంజేసికయ్యాంపుటుగవడీకనంబశజేయు దేవతలును బంతంబు మెరసికుంతంబులబడ గ్రుమ్మలనెమ్మెనివొప్పిదప్పలెంచక తరాంచితశక్తిసంబులదప్పితిపట్టుహాస్త్రప్రసాదితకుంతంబులానుకొనియుట్టైన ట్టైన డిమికిం దెగగొట్టికట్టలుకబిట్టై గసీజగజట్టితనంబున నెదుటివారియుదుటు మాన్పు దానవులును గరకరి స్ఫిరయు మెరయు సురియలురంబునగ్రుచ్చి వీపునను నిచ్చిపాఱునంతలో మరలందీసియువారల నావేరంగియామగఱచి సురియతోడికరంబు కరంబుచలంబతోబిగబట్టివల కేళి కరవారంబునందనలు కుటుకఱనం దెగనరుకుసుంవీరులును బెట్టిదంపు కటారులం బొడిచినకడుపులనుండి బొసబొసవెడలు పేవులప్రోవులదిమిదిట్టతనంబుకొనడుమంజుట్టినట్టినట్టి చేయుంగులివడంచి కట్టుకొని తము నెంచు నారిజుట్టుకొని యట్టిబెట్టిదంబులేయాచరించు నిశాచరును స్వీష్మంరగదాఘాతంబులందలలు పగిలినొగిలిబుడబుడనెత్తురుగ్రక్కుచుండియుం బెండువడక కందిందిరవుల వక్షస్థలంబులు శూలంబుల గ్రుచ్చిపడదోచియు దైత్యరంజూపుపోటుబంట్లును కలోరకుఠారధారలభుజశాఖలునరికివైచినం గరుకుచిచోడికయురులంజుటుకుదుటుకునగసంగొనుచు మొటుకుతనంబునమీదికురికిబెట్టు గాబదఘట్టనంబులు పరిగించు కట్టడిరనుజును నెఱుగసండిచూచుచుతమయేలికలతో మార్తుఅనిదె యిందఱప్రుందించివచ్చెదమని నొడివినవడివినం గడిమి మెరసి ప్రతిజ్ఞలీడేర్చుకొనిసొంపువందునిలుంపులును బెడబొబ్బలిడుచు నెదురుగానచుచు పెకరమంచిపగతురపైరోషంబుందార్కొనితోమరయుద్గంబి డివానశూలక్షురికాదివివిధాయుధంబుల పాదనంబుమెరవ శ్చేరింగించున క్తంచరులును వడికలననింటనారిందలంచుకొనికేడించివచ్చియచ్చటచ్చటమచ్చరంబులనెదిరిబలంబుసొచ్చిప్రిచ్చినొచ్చువారింజచ్చువారింజూచినిజకులస్థానపౌరుషంబులు దలంచుకొనిముంచుకొను నభిమానంబుతో గ్రమ్మరందొడరివచ్చువిపచ్చరులును జనకాగ్రజామజతనూజాది బాంధవులును ద్రుమందినబొలివోసిబంటుతనంబునంగంటలకుపై నురువడించి యొంటిపాటునం దమయింటిప్రతిష్ఠలు నిలుపుకొను తొలివేల్పులనుమాఱాఱుగాయంబులంబడియుగాయంబునొప్పిదలపక నేలినవానిగార్యంబునకుబాటుపడునమర్త్యభటుకోటులుం గలిగియుభయసంబులవీరభటులారభటులకో నుబ్బిగబ్బిబెబ్బులులవలెనుదుటుగల బొబ్బమెకంబులవలెనురుషుని పిడుగులవలెనుడుగనికార్చిచ్చులవలెనడివోనికాలసమర్పంబులవలెనురువుడింపనిమహోత్తులవలెనోలమాసగొనక నొక్కరవందంబునం బోరుచుండిరట్టియెడ॥ క॥ పచుతలలుతఱుచనఱుకుడుపడు చేతులుజడుసింబెడువడుగుండెలు చేద్పడు మేనులుగడు గ్రొక్కఱడు వడునడుగులుంబం క్తిముఖవిభటులకుగలిగెక॥ సీ॥ అపుడు రావణుడంపయజ్ఞకోపను పార్శ్వధూమ్రాక్షుయూపాక్షుధూమకేతుజంబుమాలిసుమాలిశతమాయరుధిరాక్షసఖరమహోదరమహాకాయదూషణ। త్రిశిరోనరాంతకమరాంతకమహాపార్శ్వమారీచసుప్తఘ్నసూర్య। శత్రువృశ్చికరోమసర్పరోమాజేధకవచవిరూపాక్షకాలనేమి। దుర్ముఖసుకాదితీర వె

త్యులు ప్రహస్త సహితులై తీవ్ర ప్రహస్త ప్రశస్త శస్త్రధారాశదవ్యంబుల కీలదీర్ఘకట్టులు నారయ నామరచమూజిగీషులై యడరుటయు॥ చ॥ అసురుల నార్కొనన్ముఖపుడంపిన సిద్ధునాద్యులశ్వను ల్వసువులు భాస్వరుల్మషితవర్యులు రుద్రులు విశ్వులుగ్రసాహసమున నాక్రేటయుల ప్రహస్తుమమున్నగు సైన్యనాథులన్। మసలక దాకి రుద్రులను మార్కొనన రుద్రులబోల్కి నమ్యోడన్॥ ఛ॥ అశనిదుహుంకరింపుచు నహంకృతి బూపుచు నస్త్రధారలన్ సడివడజేయుచుం దెగడుచు న్కబళించుచు నిల్వరింపుచుం గడుగుచు నొత్తరింపుచు ముఖాముఖి నిల్చుచు బిట్టదల్చుచుం జడియకపోరిరయ్యుభయసైన్యములం గలయోధులుద్ధతిన్॥ చ॥ హారులుమదే

——(*) జయంతమేఘనాథులయుద్ధము. (*)——

భయయూధము సాగిన నైకడి దేవవీరులయ్యలనెదిర్చి శస్త్రములనస్త్రములన్నిగిడింపరక్తసిక్తరములతోడి జంగమధరాధరపంక్తులబోలి వారలందఱు వేనుతియ్యగాంచి మేలనవ్యవహించిను మాలియాసుమ॥ చ॥ నిలగనదోయి దేవరథినివరులార యటంచు నాజ్వలజ్జ్వలనరుచిం బ్రకాశనగస్స్యందనమెక్కి గుణంబుదీటుచు న్బలముగ సైన్యపాలకురపైం బ్రలయానలతుల్యసాయకంబులు నిగిడించి యార్చి పొగివానిపరాక్రమమై భవంబునన్॥ చ॥ వసువుల బిట్టదల్చి పితృవర్గముల న్బెగడించి విశ్వులల్వసమజేసి సాధ్యుల జవంబడగించి శరాళి రుద్రులన్ దోసగులబెట్టి చారుణదోర్మహశముల్ సడలంచియమ్మరుద్వసరము నొంచి భాస్వరులబీరము మాంచి పరాక్రమించినన్॥ గీ॥ ఈను మాలిసురలనిటులజికుకలబెట్టనీసు మాలిచూడనెలయునుచు వసువ్రడాయు పేదవలెను సావిత్రాఖ్యవసువు విక్రమించినవానిదాకి॥ శా॥ వీరత్వము గానిపించితి మేల్మేడింక నాశౌర్యము న్నీవునవానివల్వదేయసుచు నిర్ణిదాస్త్రధారహతిన్ సావిత్రుడు సుమాలినొంచుటయు నోపాభూ భ్రుకుటిభ్రాజితుండై వాండేసిన బాణముల్నరికిపూర్వాడిత్వ్వడ తుగ్రతన్॥ శా॥ ఆకాశంబ నియించునార్పులెసగన్ జ్యావల్లి మ్రోయించుచున్ బాకారిప్రముఖామరుల్బెగడ శుంబద్వజ్రశాతాశుగానీకంబ వ్వసుగాత్రపంకజరమునన్నించెం చసోత్పాటన వ్యాకీర్ణక్రుద్ధమైన కేసరివలె న్వాడల్గివారిపై॥ మ॥ పదినారాచములేసి మయిరపురిక్ష్క్షంబుగావించి యిర్వదిబాణంబుల జొంమగల్చి కరరారాజచ్ఛరాసంబుము న్పదినాల్గాఘలద్రుంచి సారథిచిర పాతంబుసేధ్యధ్వజచ్ఛిదనుస్పల్వాడిసాయకంశునొనర్చె ల్వెల్పులుప్పొంగగన్॥ ఇవ్విధంబున॥ మ॥ విరధుండైన సుమాలిపై వడరి సావిత్రుండు పృథ్వాదభూధరశృంగంబు శశారపాతమున విధ్వస్తంబు గావించువై। ఖరిసుద్దండభుజాగమండితగదాఘాతంబున వ్వానిబన్నిరముడ్న గాత్రమునుగ్గుజేసి రివిజశ్రేణుల్ ప్రహసింపగన్॥ గీ॥ అతనిపాటంబు జూచియు క్షుధారాపూరితాత్ములగు నెల్లరాక్షసులును దలలువిడ నాయుధంబులంబడవై చిరణము విడిచిచనిరఘువిరేణ్య॥ చ॥ ముదిపోలదిండి చేటుతనమూకకోందంటుపాటు వేల్పుమన్నిదోర గెల్చునిటుగని నెమ్మదినసునరోసమెచ్చ గెం పొడవెడిమాచిక్కతో దనుజయోధులనిల్పుచు మేఘనాథుడా త్రిదశుల బిట్టదిర్చెదనతేరుశిఖద్యుతిను ల్లసిల్లగన్॥ క॥ ఎరించి శికిశిఖాబః ప్రదరపరంపరలనమరదలవనము దహింపవడగెజగతిస్థితి గకకదలరదముదుణీకరీత్కకలిజలి యుంపన్॥ క॥ అక్కడి దిజోదుమందరంజక్కనిలిచి తేరిచూడజాలకవిజల్లికర మొంబులవలెనలుదిక్కులకుంబఱవిరేమి దెలిపెదంధిపా॥ గీ॥ ఇక్కరణి దేవతలలోన వారకడేనిరావణాత్మజునెదిరించి రణము సేయ జాలకనుభీతి జనంచూచి శతలముఖుండు పేరులంగొత్తి వారలంబిలిచిబలికె॥ ఉ॥ అమరశూరులార తగవాపెరవారలుచూచినవ్వపం గ్రామము కించిపోవ భుజగర్వముఖర్వము సేసిరూరకే। యేమిటికిట్లు పాఱెదరొకించుకనిల్వుడు నేగవాడు బాహుమహిమంబికన్నవజయంతుడు మాస్పునటంచు బల్కగన్॥ ఉ॥ అంత్రమున్నెరావణిరణాచనిగెల్వగనుత్సహించి శాల్యాంతకశౌర్యవంతుడు జయంతుడు సారథిజూచి దేవతాసంతతినొంచు రావణనిశాచరసూచి నెదిర్చిపోరనేడెంతయు వేడ్కయవ్యోజవనింమురధంబు రయంబుతోనవన్॥ ఉ॥ హ్వామిమహాప్రసాదమనిచయ్యనాతని తేరిశూతుండా గోమసుడాగతింబఱపగామఖరనాదములుల్లసిల్లమ తాబ్రసుతుండు రావణిమదగమార్కొనిభూరిచాణధారామయగాప్రంచే సెనమరప్రకరంబది జూచి క్రమ్మఱన్॥ చ॥ పకపకనవ్వి రావణి సెబాసుర యోరిజయంత దేవతానికరములోరలాధ్యుడవు నీవెయొకించుక సేవుపారిపో వకనిలుచిచ్చివంబోగడవచ్చుమనిన్నిక పల్కిశాతసాయకముల సారథిన్హయదయంబులనొంచియహంకరించినన్॥ చ॥ శతమఖనందనుండతని సారథినొంచిని శాతసాయకప్రతతులనించి మేనురుధిరంబున ముంచినవాచ్చిదండతాడితభుజగంబు మాడ్కిభ్రుకుటికృతకోపుడైదసా స్వశనయుండా జయంతుని సహాయులనోర్వగనే సెదూపులన్॥ వ॥ ఇచ్చేలుపునజయంతునికిదోడుపడవచ్చిన యచ్చరులమేనులుచ్చిపాఱి రోచ్చయంబులునిగిడించియచ్చిరుతరకవంపు వెండియు॥ చ॥ అరధముమీదనుండియుభయల్పడకుగ్రతమంబు పన్నియంబరగతుడైస రాసనకృపాణపరశ్వధభిండివాలము ద్గరీపరిగాసితోమరగరాము సలత్మురికాదిసాధనోత్కరములు సైలశృంగముల గాటము గాగురియించె నొక్కటన్॥ ఉ॥ అందున భీతిపొందిసురలందఱు నిల్చి వచోబనిల్వకే। దెందెచసంగ నాత్మభటులెంతయు వంతగనంగ జూచినం క్రందననందనుండుదశకంఠసుతోత్థతమఃపరంపరం గుందియు దేవసైన్యములం గొల్లలజేయగడంగుచున్నెడన్॥ గీ॥ ఆమహేంద్రకుమారు మాతామహుండు మనుచుడలయుటగనితమాయవలన నెత్తికొనిపోయె జలరాశి కెవ్వరతని బోకతెలియకనద్భుతాబ్ధిమునుంగ॥ క॥ పతితే

నిచాననలదై| వతసేనగలంగి దానవప్రభుఁడతుచేఁతిదైన మొందఁగనిసురపతి| మాతలిదిక్కు చూచివటుమితిపలికెన్ ॥ చ॥ అలజ
డిఁజెందె సేనలుజయంతుని నెక్కుడఁ గానసైతివే| ల్పులకు నజేయుఁడైసమలభూస్థలి రామణిమించెవీనితోఁ| గలహ మొనర్పను
న్నునికఁ గార్యము గాదు రథంబు వేగమా| తలియటుపోవనిమ్మునివధ బొనరించెద నేడు నావుడన్ ॥ సీ॥ కమనీయ శతకోటిఘ టి
కాగణగణారవము చేనెక్కుడుల్ వుడుదొరయు | దశసవాశ్వోద్ధ(గతరమణీయచక్రచంక్రమణస్థితిఁ జగతివడక| సకలలక్షణవిచ
క్షణలక్షహయఖరాంతరజోహతులసముద్రములుగలఁగ | శరద(భవిభ్రమస్ఫురదదభ్రధ్వజోచ్చభటాచ్ఛటికిఁ నభస్తటము వగుల
జక్రచాపగదాఖడ్గశక్తిశూల| కుంతతోమరపరిఘాదిఘోరసాధ| నాంశువులుశత్రుదృక్కాంతులపహరింపనమరవిభుఁ డేరుమా
తలియవుడు నడిపెఁ ॥ చ॥ నలుగడలక్కురుద్వసుగణంబులు సాధ్యులరుద్రులశ్వినుల్ గ్రాలుచవరాప్సరోయువతికోటులు ముందు నటిం
పసంఖమర్దరమురజాదివాద్యనినదంబులు భోరుకొనంగ జారణుల్ ప్లులునరుమెంగ గాదనికిబాకహరుఁ డరుదెంచుచున్నడన్ ॥ చ॥
అభిముఖుడైదశాననుండుదంచిక కాంచనకింకిణిక్వణ| త్కుబ్జితదిశాకరిశ్రవణకోటరమౌధమెక్కి వాహినీ| ప్రభులిరువంకలంగొ
లువఁబంచుతూర్యరవంబులాప్పస్వ | ర్విభునెదిరి పమాన్చివీడు రాఁణితానెదురొక్కనెన్ ॥ ఉ॥ అత్తఱిగ్రొత్తగాబ్బవను
వ్యేసు రామరయోధకోటికిం| గత్తులబల్లెత్తలలుకత్తపుష్మగరాళత్తతీల్ మొత్తములై నభోమణిని ముంచెనభస్తటినీవ పెల్లా
ర్మ్యలం| జోత్తిలచేసెసైన్యయుగళోద్గిరజఃపటలంబులొక్కటన్ ॥ ఉ॥ అదనుసింధుబేరగలయట్టిదొరల్నె యోధులుగ్రులై|
యందరునందలై పెలుగ నార్చుచు నొండొరులదాక పోరిరా| కందునకుంభకర్ణుఁ డధికత్వరముందుగనన్నెడెందమానందము జెం
దగారణమొనర్చె నుపెూర్కృతశూలహస్తుఁడై॥ మ॥ పదఘాతంబుల జానుగట్టణములం బాహ్ణిప్రహారంబులం దిదసానీకినొంచు
చుంగలుచమందీనత్వమొందించుచున్ | రధసంగర్షములన్నఖంబువగుల్ రౌద్రాకృతిన్మించఁగా నెదిరింపన్వసగాకఖితిసిదేవెం
ద్రాదులుర్వీశ్వరా॥ ఉ॥ అంత్రిజెలుంగునన్పురచాలణాభవమున్నదియించుసాత్రవా| పద్రకారినయ్యానురభర్తగనుంగొనరౌద్ర
మూర్తులై| రుద్రులువచ్చి తాకిరిమరుత్తులుబిట్టెదిరించియద్రిస| గద్రుమసంఘముల్గురిసి కారియఁ జెట్టిరిమీఁదియొక్కటన్ ॥ శా॥ ఆ
దిత్యుల్త్సల రేఁగియయ్యెదుర మేసన్త్రమవర్షంబులన్| భేదింపంగిరిశృంగరంబులగహించె నెత్తురుల్వాఁతియ| చార్జింకన్రణభూ
మి మొల్లనవుర్య్యాగ్రస్తులై యాప్రహా| ప్తానిల్చేవలవెల్లగొలఁబుగ చేయన్నిరేబోరయ్యెడన్ ॥ చ॥ కరిమకరాహికర్కటకకచ్ఛపమీ
నడరాహుఖడ్గరా| సరచమరీతహాత్మహరిశల్యతురంగగండకాద్యురుతరవైకవాహనములుద్ధతినెక్కురావీరులా | సురలవెది
రొక్కమొగిఁబూపరులచ్చెగువందిచూచడన్ ॥ క॥ అనంకులనమరంచునమానవుడొమెలవంగవసువులుతుషితుల్ద్వాసిరియవిధా
రలఁదెగ| వేసిరిరోసమునననురవీరులశిరముల్ అప్పుడు॥ సీ॥ తెనుగుబుజంబులుతుడరగుద్విజంబులుశూలబడుఁగజములునడరెడు
రజములు| ప్రీలునెమ్ములునెలరాలుసొంపులుచిక్కులొందురుకాళ్లుకుందిమందుజోల్పుసడలుఛత్రములుగాత్రములుగ్రస్గెసు
కరములుదునిగెనుశిరములుపారలురాతులుభీతిదెరలుసూతులుఁద్రస్సియెలుగుబండ్లనుబెట్టుచెలుగువిండ్లు| పారునెత్తురుపే
రులు దారవస్త్ర| ధారలునుమీరుగాములబారుగల్గి| పేరుగలవేల్పుదొరలవెదీరునాత్మబలమువీక్షించిరోషించిపంక్తిముఖుడు
మ॥ అసురాధిశధముసమూహములదివ్యప్రోద్యనలజ్వాలలన్ సమరక్షోణిఁ గలంచినందెరలియాసైన్యంబుదైన్యంబుతోఁ| నముచి
ధ్వంసిరధంబుమాటునకుడన్నంగినక్కనేత్రాదమిద్రములాలక్తపరోరుహచ్యుతులజెందన్ జిష్ణుడత్యుగ్రతన్ ॥ క॥ అరధముదశ
ముఖునిదం| బరువడినడిపింపు వేగమాతలియనుచున్| గురుకార్ముకమోర్వీటం| కరణముతోవచ్చునంద్రుగనగొనియెతడున్ ॥
ఉ॥ శారధినెచ్చరించిరభసంబుననిర్జరరాజుతేరికిన్| చెరువమైతనుంబొదువుచిల్లగవేల్పులఁవాడితూపుల | స్పీరులచేసిమాతలి
ననేకశరణంబులనొవ్వనేసినం| బేరులుకస్మతకతుప్రిడు పేర్చిదశాన్యునెరిర్చెనూరతన్ ॥ మ॥ శతకోటి పలికోటిశాతవిశిఖాశారం
బులసెందవ| పతతిన్నొంచిధ్వజంబుమించిమకుటీభాగంబులన్నింటిసూ| తతనుత్రాణము జిచ్చిమించిననురాధ్యత్తున్నిరీక్షిస్చి
యు॥ వలిమైరావణుసాగ్రహించిదశకోదండికరోస్తండుఁడై॥ మ॥ పదహస్తంబులనస్త్రముల్ దోడిననభోభాగంబుబెట్టిల్లవే| ల్పు
దొరల్మవ్వగనేసియార్చినమరుల్లోకేశ్వరుండున్నిత| ప్రదరాసారమునించెనిద్రనుచేంద్రస్పారబాణావళుల్| గ్రదిసెన్చాసుని
దానఁ గ్రమ్మదిశలగాండాదకారరచ్చటల్ ॥ శా॥ ఆపెంజీకటిలోస్వకీయపరకీయానీకినీభేదద్రు | గ్వ్యవారెతరులై
సురాసురులుతాంవన్యోన్యముబోరుచో | దీపించెంబుజఖడ్గకాంతలభదుదేద్రిక్రించిపొలస్త్యుసే | శాపంక్తినశమాంశ
ముఁదఁబొందివిభ్రమందంచేసిరద్దంతల్| శా॥ ఆసేనాత్మపణంబుగన్గొనికశాస్యాదిత్యవిద్వేషిరో| షాసూయావిలమానసుండ
గుచుసింహస్ఫూర్తిగర్జించివి | క్షొసంగంబులిలనిప్పులుప్పతిలనుగ్రభూమిమట్టుల్మోముల న్బాసిల్లందనసారథింగనియనుం
పృట్పమోదార్భటిన్॥ క॥ ఇదనందనమునసుండియు | నుదయశిఖరివాకనిండియుండెగునైక | త్రిదశానికిసినడుమన్బదంక
మనరధమునడువుపాప్రీణ్యమునన్ ॥ మ॥ వసురుద్రానిలభాస్వరప్రముఖదేవశ్రేణితోనెదుజీ| ష్ణుసమీపంబునసంహరింతు
బాణియుతుందోమగావత్తురా | రాక్షసపాక్షాయుధ యక్షరాజసమనస్వాహావదూనాదెల| న్వ్ంసహైకొందుదదీయలో
కమలదోర్వీరంబుతోనావుడున్ ॥ మ ॥ అతఁడారాగెరధంబుదోలగసిహాసాత్మ్యుండువీక్షించియ | ద్దితిజాదీశ్వరునిశ్చయం

బెటిఁగియాదిత్యాదులుం గలిగి - నేఁడతిశౌర్యంబునఁ బ్రహ్మదత్తవరగర్వాయత్తుఁడౌ రావణుఁడు। మృతిఁబొందింపఁ దరంబుగాదు గ

(*) మేఘనాదుం డింద్రజిత్తగుట. (*)

దబల్మిఁ బట్టి తెత్తుంజుడీ॥ మ॥ అవలోకింపుఁడు మీఁదలిందఱు మదియంబై నశౌర్యంబటం । బువిజృంభించి బలాది గర్విణపదస్థుండై చరిం చెఁ జుమీ రా । త్రివరుండు త్తు భాగవర్తి యయి మీ తెంగొంత సేపంతన । ద్దివిజేంద్రుం డెదిరించె దైత్యువతడద్దేవేంద్రుదాకేఁ వడిఁ॥ ఇవ్విధంబున॥ క॥ కుడి యెడమలు గాదిరుగుచు । నెడనెడ మాఱొకఁ ను చుఁదలగి యెగుచు శరముల్ జడిగొననిగిడించుచు బడి । బడినడరుచుఁ దోడరి తెంపుపఃకిఁ దరుడుఁడు॥ మ॥ పలుచందంబుల బోరుచున్న యెడ జంభద్వేషియాదిత్యరుద్రులతో ముప్పదిమూడు కోటుల సురల్దైండ్ తో విజృంభించి కొ । లలుసేయం దశకంటునిం దొడరి రథ్యావ్రాతము న్నొంచె । తులవిండ్లుఁ డెగ వ్రేసి పట్టుకొనన ద్యోగింపు ధైర్యంబునన్ ॥ చ॥ అరథము చుట్టుముట్టుకొని యాఁగిద శౌస్యుఃబిట్టదళ్చి పై । కురికి తెమళ్చి పట్టుకొని యుద్ధవిడిందమ తేరిమీఁది కిఁ । స్సుర పతి గొన్చి బోవుటలు చూచి నిశాటులు సుర్కిరి - దానవే । స్వరుఁడదుచికేర దైత్యులకు వచ్చెను ప్రథమంచు గూయిడన్॥ ఉ॥ ఆ రోదలాలకించి తమతాతన్యయుఁ పాఁయు గాంచి సంగర కూరుఁడు మేఘనాదతికోపముతో శిఖిఁ బుట్టినట్టిల । త్తేరును గౌవృతుఁ హలుదివ్యదనుశ్శలధుల్వెలుంగ । గౌరీరమణామనోహరవరీ ష్టనరాగతశౌర్యధుర్యుడై॥ చ॥ కదువడ నేగు దెంచి దశకంటుని చుట్టును సింహఁ యాఁగియుం । డె కిటెఱకంటి మూఁకలఁగడించిబలంబున డాసియుంపఁ పెం । జడిని గిడించి వర్మములు జర్మములుం బగలించి నెత్తురు । ల్మదుపులు గట్ట జేసి బలుముచ్ఛర మాత్మలు హెచ్చిరింపఁగన్॥ సీ॥ అరదంబులవలించి ద్విరదంబుల వడిఁ చిదరదమ్ముల గునాయుధుల త్రుంచి । పడగతిగు వజ్జిచ్చి గొడుగుల గమిఁ గూల్చి వడిగల తేజీలఁ బుడమి వ్రాల్చి । శిరముల బగిలించి గరములు నొగిలించి రములు విఱికి సంతతుల త్రుంచి । హనువులు నొప్పించి దనువులు దప్పించి తనువులు నిశితశస్త్రముల ముంచి । భటుల బడలించి యాళ్వికార్భటుల మాన్చి సారథుల నేసి ధికుఁల జని యుఁ చేసి । హస్తిపకకోటి నలయించి యభవదత్త । తావసీవిద్య దాల్చియ ద్దనుజసుతుఁడు॥ క॥ అలుకం దేరును దానదృశ్యుఁ డయి మాయాధ్వాంతమునికరాల । స్చలియం జేయుచు నింద్రుని నొచ్చి దివిత త్వార్శ్వ వస్తుతీలౌదిక్పతు । ల్తలకన్నా తలిపైఁ బ తాకబయ రథ్యశ్రేణిపైఁ జేరిపైఁ దలు తూవుల్నిగిడించి యార్చి నబల ప్రత్యర్థి విభ్రాంతుఁడై॥ వ॥ అరదంబ వ్యోడఁ డిగ్గి యగ్గలికతో నైరావతాగూఁడు డై । వరుని ంగానక నాల్గు దిక్కులరయుఁ దౌల స్త్యభ్రత్రుడగో । చరుఁడై గోచ చక్రవర్తిసాలయశస్త్రాస్త్రముల్నించిబం । ధురమాయాతుమిరాంధుఁడై యతని ర్బరుండు జేసె చాపావళిన్॥ మ॥ తన మాయాబలలిసీతిసుధాంశప్ప్రాప్తిమిబంధించియ । దనుజాదిశసుతుండు నవ్వుచుం ధ్వస్తంబు పోనింటగ । ట్టినసుంగన్న దశానుఁ ద్రిదశకోటింగూడి బంధించనెం । చినసిజేయుటఁ జికిరి - తిఁద్రయనుదుఁ జిండంబుఁ బూరించినన్॥ ఉ॥ అత్తెఱఁ గెల్ల బెల్లమునారసియుబ్బుచు దేత్యహస్తము । ల్మత్తలి మేఘనాదుఁ బలుమాఱు నుతించుచుఁ గేకవేయుచు । న్నృత్తము సేయుచున్నెలగిఁ రింద్రుని కొండపాటు మాడతే । కత్తరి రుద్ర సాధ్యమరుదశ్విమలాదులన్ సుధీరసుతులై॥ చ॥ చలమున రావణుంబొదివి సాయకజర్ఝరితాంగుఁ చేసి త । త్బలములనొవ్వ నేసి గుమిచాయక పైపయి క్రంముకొన్నబిట్టలసితశానసుండను బ్రియత్నముతో నచిసేయునంబరి । స్థమునను డిచూచి శభసంబున రావణి వచ్చి యార్చుచున్ ॥ మ॥ ప్రళయాభ్రంబమి రాశనుల్గురియుదర్పం బేప్పడం న్వారిపై సిలలుస్సర్వత శృంగము ల్శరములు నేయూరవర్షించి । దవ్వులకుం చాఱుఁగదోలితంద్రిగనిద్వుల్పారి రింద్రుండును । ర్బకిలుడైనా చెయచిక్కె నేలయిక సంగ్రామంబు దైత్యేశ్వరా॥ మ॥ మగంటిమనిదు గానిసురమండలితో సనిసయు నేలముజ్జగముల వేనాధుఁడవు సైన్యముల స్మరలింపఁ బంపునీక గుపడెవీడెఁ వాసవు । టంచనుబూపిన మేఘనాదని । స్బిగియుఁ గవుఁగిలిఁ చి కడు బ్రీతివహించి దశాసుడిట్లనున్॥ చ॥ వెలనెగునంబునీవలనవిక్రమదైన్యనిధానపోరిలో । బలఁరిపునంత వానిఁ జెఱఁబట్టగా నెవ్వరికైన శక్యమే । తెలిసిరినీ ప్రతాపము దితిప్రియపుత్రులు ముజ్జగంబుల స్వలసినయట్లకొంటి నినువంటి కుమారుడు గలిగియుండుటన్॥ ఉ॥ అందరిలోన బె పునుజయుంపును జెందితి గానముందు ని । స్యందన మేగనిం ము వెనుచకిరి నివచ్చెద నేను సేనతో నిందఱు జోదులుం గొలువనియ్యెడనంచు గుమారుని బంచి మిన్నందిబలంబుతో వెనుకమైదశకంధరు డేగ వేడుకన్॥ ఇవ్విధంబున॥ చ॥ సుతుని బురస్కరించుకొని సూరెలమంత్రులు సంసులింపగా శతముకుగుండెదిగ్గుమన సర్వనిశాచర సేనగొల్వగా । నతులమహావిభూతి మెరయం దనపోలికిఁ బోయి సోదరా । స్వితుఁడై పౌరులుల్లసిల్ల వేడుక నొంచుచునుండ రాఘవా॥ క॥ అనికుంభజు డెఱింగించిన । వినియుఁ ద్రుడెటుల మరల విడుపించుకొనె । న్వినిసింపుడవలీ కధయని । మనువంశనృపాలమౌళి మణియడుగుటయున్॥ మ॥ నతసత్పూభరణావనార్ద్రిరిపు సేనావారణావాంణా । రితమోహ వ్రత్తపనాయితగుణ శ్రీధారణాధారణా । స్వితచేతోభ్యుదయాదయామదితకుంతినదనానందనా । యతథా త్రీజహారాహారాదికసవర్యాభాసితాభాసిళా ॥ క॥ అమరార్చితపదకమలాకమలారమణీ సమీపగతహారమణీ । రమణీయదమైకమనాకమనాకృతిముషితగోపికామాధవా॥ పృథ్వీవృత్తము॥ ఘనాభ్రదరుణాధరీ ప్రణంతికర్ణ సంతర్పణాఘణాయితఘ్నణారసత్రవిలసత్కటాక్షేక్షణాక్షణాఢ్యశలణాగతోచ్చయ గృహార్చనాకారణా । రణాశకధ్వాదపర్వత ముఖార్యసంరక్షణా॥ గద్య॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలబ్ధకటాక్షవీక్షాసమానారితె చతుర్వి

ధానదక్షకవీశ్వవిద్యాకథానాధునాతన భోజరాజసకలవిద్యజ్ఞానాభిరక్షితో దీక్షావిరాజమానవైభవాదః కృతరాజరాజరాజ
యోగనామాత్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాదీనసభాంతర స్తవవినయనయకళాయుగంధర బంధుమనీషాపరిశేషమందానవ
సుందరాధరశోణితాగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావార పరిపూర్ణరా
కాసుధాకరాప్పయామాత్యసంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవిజితసనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాన నిర్మాణప్రవి
ణతానిదానపాపరాజప్రధానప్రణీతంబైనశ్రీమదుత్తరరామాయణంబనుమహాకావ్యంబునందుచతుర్థాశ్వాసము.

ఉత్తరరామాయణము - పంచమాశ్వాసము.

శ్రీమత్సతాత్రిజిత్త్వ|యామంజులచరణతలసమాసాదితలా|క్షామోహాకరచణవ|క్షోమధ్యస్ఫురితరత్నశుభకాంతిని
ధీ. గీ॥ అవధరింపుముకుంభసంభవమహర్షి | చంద్రుడిట్లనుశ్రీరామచంద్రుజూచి | రఘుకులాధీశ యీరీతి రావణాత్మజుండుసురప
తిగొనిలంకజొచ్చుటయును॥ శా॥ ఆశ్చర్యారాతిభయాత్ములయ్యునసురుదాత్రిదుల్పుధాసిద్ధిన | త్రిశ్చాద్యాగ్ముంజేరికొంతవ
డిచర్ధస్పర్ధబోరాడితదోశ్చకాంశిగదాప శ్వధముఖాస్త్రోకాయుధస్తోమముల్ | నిశ్చేష్టత్వముజెందజేయుటయుబ్రాంతిబూం
దివారందఱుఁ ॥ మ॥ ఒకచోగుంపులుగూడినినములకుయబ్బా వ్వసముల్నించుచుఁ | వికలత్వంబున్నై గాంచుచునయోప్యతా
దీదైత్యచ్చిదాధికతేజోనిధికింతవంతవోడమేఁ దేవత్వముఁ రాక్షస | ప్రకరాధఃకృతమయ్యెఁగాలగతిమాన్యంగగూడదెవ్వా
రికిఁ | గీ॥ యేమిసేయుదమింతకుహేతువలవి | ధాతగదయంమహాత్ముకింత్రేఁబుంగు | విన్నపముజేసితద్వచోవృత్తిమెలగ | నన్ని

(*) దేవతలు బ్రహ్మయొద్దకుబోయియింద్రునిపరాజయము చెప్పుట. (*)

కిమేలనితలంచియప్పుడకదలి సీ॥ యెదురుగావచ్చిదేవేంద్రునిబాడగానకల్ల స్వర్గమువారుతల్లడిల్ల | నింద్రునంతటివానికెంతవ
చ్చెనటంచువనటసువర్లోకవాసులడల | జేజేలుతండ్రిచాసినప్రజలైరయోయంచూచిజనలోకజనులుదగవ | శతమన్యుజరబట్టజా
లిరేపగవారలనితపోలోకంబుమునులుబెగడవాసవుండెందుజనెనొవివణులగుచునమరులేపటికివచ్చిరోయనుచుసత్యలోక
మునగాపురంబున్నలోకులరయ | జలజగర్భునిసభచేరజనిరిసురలు॥ మ॥ చనినానావిధదివ్యరత్నమయభాస్వన్నవ్యశిల్పంబులం|
గననై నేకవిధానతారకమిలాతుశ్లాఘ్య| గతాద్రిచిత్రనవస్ఫాటికకుడ్యహారిరుచులందల్లొరాందియాత్మప్రకాశసరూథోన్నతి
దివ్యమానొకమహాసౌధాగ్రభాగంబునఁ॥ సీ॥ కపిలమార్కండేయకణ్వాదిమునిశిఖామణులతోనొకమోముమాటలాట | నిక
జేడుదగుసృష్టియుదిసేయుడనియుప్రబ్రహ్మలకొకమోముబదులుపలుక | భావగర్భములాడుభాషాభూటితోనొకమోమునగు
చునర్మోక్తినడుప | నప్సరఃకములాస్యలాడులాస్యములొక్కమొగముచూచుటకాభిముఖ్యమొంద | సర్వతోముఖచాతుర్యధూ
ర్వహత్వ | మొందిదెందంబుచెలువొందనున్నతాబ్జరాగసింహాసనస్థుడైరాజసమున | బెద్దకొలువున్నజేజేలపెద్దగనిరి॥ మ॥ కని
యాదివ్యమరుద్రసుపముఖలేకశ్రేష్ఠులాపెద్దవేల్పునకుఁ సాగిలిమ్రొక్కిమోడ్చినకరాంభోజాతయుగ్మంబులా | త్మాసితలంబు
లజేర్చినిల్చియధాధోరేధిరేయిడ్డెమీరువ | చ్చినకార్యంబిదియేమిదెల్పుడని రాజీవాసను డాడినఁ॥ మ॥ అమరుల్స్వామిప
రాకునేడమరలోకారాధ్యుడౌసంక్రందునఁ | సమరక్షోణినెదిర్చిరావణతనూజాతింబంధించిదుర్జనుశౌర్యంబునగొంచిబోయెపు
రికిఁ దద్ఘోరమాయామహత్వమునమ్మేమునుదూరివచ్చితిమిమాతాపంబువారింపదె॥ ఉ॥ గట్టులమట్టుపెట్టుబలుకైదునఁబట్టిన
యెట్టిదిట్టమఁ దిట్టతనంబువానిపొలదిండికిలోబడిగాసిజెందగా | నెట్టుసహింపవచ్చుజగధీశయశక్రుడుచందమొంచుచూ | పెట్టుక
నేలయుండువిడిపింపగదయమదీయవల్లభుఁ॥ వ॥ అనిప్రార్థించుదినాటకోటిగనియాహాయెంతగార్యంబువచ్చెనిలింపాగ్ర

(*) బ్రహ్మదేవుడుయింద్రజిత్తునకువరంబొసంగియింద్రునివిడిపించుట. (*)

ణిచుదాతకరుణాస్ఫీతాత్ముడైలేచుకొల్వునున్నందఱుగొల్వవెల్లజిగిపుల్గుందేజిపైనెక్కిగ్ర | కుర నలంకాపురికేగెజారణ
ముఖుల్గైవారముల్సేయగఁ॥ గీ॥ యేగీతనకుబూజలిచ్చిమతాత్మజ | భ్రాతృయుక్తుడైనపంక్తిముఖుని | నాదరించివిమింటనధి
వసించివిరించియంచితోదనుజులలరబలికె॥ ఉ॥ వచ్చదశాస్య యెందునినువంటిబలాఢ్యునిగానవేల్పులుఁ | మచ్చరమొప్పగెల్చితి
విమారొక-నిజిష్ణునిబట్టితెచ్చియు | ప్మతుత్సుతుడింతకంబెభుజశౌర్యములున్నవేయుంకదేవతా॥ హ్యాచ్చరసిజముల్పొగలనిత
డుమేటగుమింద్రజిత్తనఁ॥ చ॥ అమరులబోవముజ్జగములారయనింద్రుబ్రతిష్ఠసేసనా | డమొదటవాడుకారియబడ | దగడింకిట
నానిమిత్త | మయ్యమరవరేణ్యునిడువుమంచుబయోరుగహార్భుడాడువా | క్యములుదశాస్యసూతిపనియంజలిసేసివినీతినిట్లనుఁ॥
మ॥ గజధారాద్యపదాబ్జమీరలిపుడాజ్ఞాపిల్చినట్లైజయం | తగుయుక్తిదెదవాక్కొసంగుడమర్త్యంబన్నవాణీశుడు | న్నగియసూసు
రకిన్నరప్రముఖివానాప్రాణిరించోషికిఁ | జగతిఁ లేదమరత్వమొకొకటగాంచన్వేడుమాయిచ్చెఁ॥ చ॥ అనవినిమేఘనాదు
డనువట్టిదయేనిమహాత్మవైరితో | ననియొనరింపగావలసినప్పుడువేల్మియొనర్చిమహోమవ | హ్నినిజనియించుదివ్యరథమేక్కి
నచోనమరత్వమొందని | మ్మనుపమహుమవిఘ్నముయినప్పుడునాసముశమ్మింతించితిఁ॥ చ॥ తపములుబెక్కు-చేసికతాచయనుత

త్యజింపగం నుండదు। స్వభుజబలపరాక్రమంబున నేవే డెడనీయభిలాష మియ్యవేళ్ళనః పౌత్రుజుండ డుగనిచ్చితినట్లగునంచు బ్రహ్మ జూం। డవ్వుడు విముక్తుండైన దివిజాదిపుడో డూరక నిపేడక మీరగన్॥ క॥ వారలనట వీడ్కొని తనవారలతో గగనమార్గవర్తియయినచో। గొంపహాటజజ్జా। భారంబున శిరము వంచి బరరిదంతన్॥ సీ॥ వీడిపసిగ జాఱువితపుష్పసరులతో మురువుడించినవాడు మోముతో డ। సందడి దెగిరాలు తారహారములతో వదలిన భూషణవజ్రముతోడ। బలుకట్లు వద్దు లేర్పడు భుజార్గలములతో నలిగిన చలువ దువ్వలువతోడ। నరిశరజర్ఝరిత తాదయువములుతో బడలిక బాడము చేట్పాటుతో డనడుగు లెడనెడ దడబడన త్రపుజలము। ఉడర నడలు ననడతెంచి యంఘ్రికమల। యుగళి వాఁల్ప్ర నబలు వైరి నూరడించి। యంచితోపేక్షయమించి వివరించి యునియె। తోటకవృత్తము॥ వాలితునై వను పండితునైనన్। గాలవశంబున గర్మఫలంబుల్। మేలయికీడయి మేకొనకున్నే నెలవ నోవ్వ ధనింకెదవిడాం॥ మ॥ తోలిజన్మంబున జేయు కర్మములు చెందంగొందఱంగొంతరన్ దలచుండ ప్పకయా శరీరమున సౌఖ్యంబుకగ్నస్థితుల్। తెలియన్ శక్యము గావు మాదృశులకున్ దేవేంద్ర నీకగ్మమే। కలంగింగ నన్నను సిట్లు పూర్వకథ యాకర్ణింపుమా తెల్పెదన్॥ వ॥ అనిపల్కి యశతానంద

(*) ఇంద్రునకు అహల్యాప్రాణనాథుండు శాపమిచ్చినవిధంబు. (*)

మువ్వురందరుకిట్లనియె॥ శా॥ నే నిర్మించిన కామినీమణులలో నీటొందు నీలాలక। న్నేనిం గొంకక తెస్సృష్టి సేతునని యుత్సాహ్గ గావించియా। నానాదివ్యవిశేషవస్తువులసౌందర్యాంకముల్ గూర్చి లో। కానందాకృతిగా సృజించితి నహల్యానామధామాంచితన్॥ గీ॥ హలము నాగతిరూపహా హలము భావ। మరియు హల్యంబు నాజను ట్రీహల్యమన్నెలంతకు లేమినిహల్యయనుచు। నేసు బలికితినెలుగ వేలుంద్ర నీవు॥ సీ॥ కమలవైకరిను ధాకరకళావిభంబులొకటియై బలు వోందియుండుటకు సుభ్రవరసంపదలు సంపెగపువ్వు విలసనంబొకటియై చెలువొందియుండుటకును। రాడిమీబిజసంకతశుకమణీ మాఖంబొకటియై చెలువొందియుండుటకును। శంఖశోభాఖ్యంబు చారువీణాస్వరంబొకటియై చెలువొందియుండుటకును। నేత్రయత్నంబు సేసియున్నెలతకన్ను। వమొగము చువ్వుగుమి నాసిన యుదరములు। మోవికంఠంబు సుస్వరమును సృజించి। కాంచితిని రేంద్రఘటనా ఘనపటిమ॥ సీ॥ పూర్ణేందుబింబమె ప్పమునివ్వ దాయగా ననుదూరు దీవియాల నమువన। గవచకర దల చాయగాజే సెవౌ సను నసడిదీసలితచకుచము లవలన। బగలుకల్వల చెల్వు ప్రబలనీయుండను తూపణదీనికందోయి వలన। మించినించుక నేప్రుముంచ నిర్మించలెడను రట్టుదీసి దేహంబు వలన। బావుకొనిలెస్స సృజియించ బ్రహ్మ యనుచు। గొలువవచ్చిన దేవతాకోటి దలప। నీవె వెలదినిమను చునన్నునీవు వచ్చి వచ్చియడుగుదుమరిచి తేవజ్రాయుధ॥ చ॥ పలుమఱు నీవు వేడినన భశ్చరులెందరు వచ్చి వేడినం గలికినొసంగ కెవ్వరికి గౌతమమౌనికి దానినిచ్చనంగ శ్వశమందినీ వురతికాంతకృతాంతుల తాంతరంతమ్ముల్బలువిడిమాన సాంభుజము బద్దలు వ్యాపిన దెస్యయూర్తివై॥ క॥ ననుదూరుచు గౌతమ మునిని దూఱుచు గుసుమల సీతవల్లివలన। ద్విని దాఱుచున చ్చెలి బెనగొనగోరుచు బొందిపొద్దు గ్రుంకించియంతన్॥ ఉ॥ అనడి రేయి కోడిపలెనార్భటి సేసి మునీంద్రుని న్నదీ। స్నానము చేయబంచి కుహనాముని వైచని గౌతమాంగనా సూనరతోత్సవాంబుధి మునుంగుచునుండితివంతలోన సంయమానియు వచ్చి నిన్నుగని మచ్చరమలర యుష్చ హెచ్చగన్॥ మ॥ కటకాకారము బూని మానిసతులంగాంక్షించియీలాగుకా। సపనుల్ సేయబ శంగిరాడ వెబలాకంప గర్వంబు దేవ్రపతీశత్రుడు పట్టికట్టికొని పోవం దీఱు బొంముంచునీన్। శపియించెంగద నాటి శాపమిదిగో సందిల్లెనీనాటికిన్॥ క॥ నినుగలసినిజకాంతం బెనుదట్టియునుండుమని శపించి జగతిజక్కని సతులు తెఱచుగ పిగెద। రనిముని యావెనటుల గలిగిరది మొదలు ప్రజల్॥ చ॥ వగవకు మీయఘంబు నవాసవవై। ప్లవయాగమంచితంబుగ నొనరింపు మీయను గుప్తపుత్రుఁబులో ముడువార్ధివైరిచె। నగపడనీక దాశవలదాతనికై వెతలెందనంచున। న్నగరిపున్నూరడించిన లినప్రభువుండపు దేగవీటికిన్॥ వ॥ కమలజుడానతిచ్చిన ప్రకారమునం గ్రతువాచరించి కేదముడిగివాసవుండు నిజధామము చేరె నృపాలరావణ। ప్రముఖులకంటె రావణి పరాక్రమమెక్కుడ యన్న మాటని। క్కమవుదదాయటంచల యాగస్త్య మహామునియానతిచ్చినన్॥ గీ॥ ఆపు రావృత్తయునరావణాత్మజన్ము। విక్రమము పెద్దయును మాట వినిరఘుప్ర। వీరుడరుదెంచె సభనున్న నింద్రజిద్వైరులత్మణు నెంచిరపుడు॥ ఉ॥ శ్రీరఘురామచెంగట వసించి విభీషణుడగ్రజక్రమం। మాఋషి దెల్పగా విని ప్రహర్షముతో నృపుజూచి మున్నక। నారగజూచినట్లమ నియానతినియ్యగ నేడు వింటినయారెయగస్త్యుడెంత మహిమాధికుడంచును తివ్యేడన్॥ క॥ మైత్రావరుణిధరిత్రీపుత్రిపతిజూచి యనియె బంధావకళా। ధాత్రానంరికరోక్తిసు। గాత్ర పదపుటకటకటక ఘటితోత్కటుకన్॥ చ॥ జడదిమందాధకారహర శౌర్యరినేశ్వర రామము

(*) కపిలముని యైన నారాయణునంచు రావణునకు స్వస్వరూపంబు జూపుట. (*)

న్నునీ। నడిగిన మాటకింక నొకయద్భుతమున్నది యాలకింపు మిక్కడు వునరావణుండు బలవంతులమ రొకనువేడక నొక్క నాడెడపకశ్రీ సూదిదరి కేగి తదంతికనానంబునన్॥ చ॥ పరిచరులాడి గంబుసను పన్నచివుల్ హితభావలాడగా। శరధితరంగ రంగదురుసైకత సీమల సంచరించు చున్నరివరధారుణింపు హీనపర్వత మోయనమించు నొక్కభూ। ధరమణిజూచి చేరజని దానవుడందొకకొనలోపలన్॥ సీ॥ నికటావనీబుంత్ద్రికీకగాని జటాంశులా మ్రేడితఱశంబులై వెలుంగ। నాసన్న ఘురముఁలందాన

నశోణాబ్జమేమి తారుణాంభోరుహములనింప। సవిధకుంబిజాపుంజము గ్రీవాలగ్నపద్మమాలికసౌరభములబిల్వఁబడి సరవల్లవ
ప్రతతిబల్లవమంజుపాదములున్నఖకాంతిబరిహసింప। బద్ధపద్మాసనస్థుడై పరమనిష్ఠ। గన్నుఁగవమూసుకొని పాణికమలశమది।
తామమాలికచేపి ప్రేలనాత్మయోగపూర్ణసుకమొందునొకమహాపురుషుగాంచె॥ ఉ॥ కాంచి సమీపభూమిదశకంఠుడు చేరగ
దత్తిపంగనే। తాల్మిచలవిధిసుప్పతిలెంగ్నిశిల్భుకుటీకరాళమయి। మించెముఖంబు బాహులనమేని శితాయుధయోధము
న్విజృంభించెడనూనుహాళ్లిగనిపించెమరుద్వసురుద్రసంఘముల్॥ చ॥ గ్రహములభానుడున్ గిరులగాంచనశైలము వేల్పులందు
వృత్రహుడునిభంబులందు జవృద్ధంతియు జెట్టులగల్పధారుణి। రుహము వెలుంగునట్టులజరుద్రముఖామరమూర్తులందుదు। స్స
హముసుమూర్తి జేసుకొనియొసంగెను వాఘనుబూదుమున్నెడన్॥ సీ॥ ఉరమున శ్రీదేవియూరులధర్మంబుశిలవునమదనుండుపద
ముదమము। మూపునబిత్రసంఘమునుశల్యములమరుద్గణములుగుక్షిశాగరచయమ్ము। వసువులునడుమబార్శ్వములదిక్కులుక
న్నుగవసూర్యచంద్రులగ్రమునరుద్రు। లశ్వినుల్చెవులబాహాదండములును ధాతయువిధాతయుసనుదైవదములు। రవ్యమసిబం
దముదబి ...రంబుపాణి। తలములనుభగపూషులుతగనఖములు। భుజగతతీరోమములదానములుతనువున। వివిధదివ్యులుదీనము
న వెలయునవియు॥ శా॥ ఆవింతల్గని యారనామెదుటమాయల్సేయగాజొచ్చివా। డివాదంయమియందురావణుడువహ్నిజ్వా
లికాభీలలీలావేలాస్త్రచయంబులాఘనునిపైనందందవర్షించి। వీరవేశంబునజేచ్చియార్చిననతండాటోపమేపారగన్॥ క॥ బె
డంగుజూపులనిప్పులు। జడిగొనవడిలేచినన్నుశాధింపగ। నిక్కడనున్వచ్చితెయోరీ। చెడుగాయనియావతిముష్టిచేడాటించెన్॥ ఉ॥
ఆమునముష్టిఘాతముమహాకులిశాయుతలీలమించిన। న్వాయునజోద్దతిన్ ధరణిద్రావులమహాకుజమో... నంగదై। తేయుడు
గూలెగూలినపతింగనిమంత్రులుదాకవచ్చినం। బాయగజేసెహుంక్రియనెబల్లిచుడప్పురమండభూవరా। గీ॥ అంతముష్టిబోడిచి
యమదారినొగిలించి। యతనివారిహుంకియనెగలంగియమ్మహీనుబావుండంతికరిగిగుహా। భ్యంతరంబుసొచ్చెతిరియమున॥
ఉ॥ ఆమొడముచ్చదేపిదనుజాగ్రణియొందనవారిజాంచిన। న్నిమొడనుష్టినొంచినతండెక్కడకేగెనటన్నవారల। య్యాయికనే
టికాతముభయంపడియగ్గుహనోదిచెచ్చెదం। భోయొబరజ్ముఖుంచొడరబోవుదురేమువంటిబల్లిదుల్॥ క॥ అదిగాకబాహువిక్ర
మ। మదనంబికనికిమహాత్ముడనితో। చుచున్నలిపాతెడుబండ్లకువల। వడిపదములుచాపదనుజవల్లభయనిన్॥ చ॥ అలిగిబళా
యతండుప్రళయాంతకుడయిననుబోవనిత్తునే। నిలువుడుమీరలీడననినిచ్చయుండైదెబిడాంధకారమున్। దళముకొనంగమూధు
మదిలాగుననున్నగుహాంతరంబులో। పలికిదశాననుండరిగెబాణికృపాణగుదున్నైలుగంగన్॥ అరిగితత్ప్రదేశంబున॥ సీ॥ అతిభీష
ణాకారులయిఘోరశస్త్రాస్త్రధారులైవిలసిల్లువీరవరుల। నఖిలలోకైకమోహనవిలాససాగణ్యలావణ్యవతులైనదైవసతుల।
నచలలోకములనెబ్రహ్మాండంబుభస్మంబుసేయజాలినమహాసిద్ధవరుల। శంఖచక్రసదాసిశార్ఙ్గముల్గలచతుర్భుజములదాల్చినపు
రుషవరుల। జూచివారలతేజంబుసొంపుపెంపు। గరుతవనమునుదనుభీతుగా। వానర్వసుప్తిలుత్తరమునసందుండవెరచి। పంక్తి
చిదశకంఠుడగ్గుహాభ్యంతరమున॥ సీ॥ దివ్యచందనమాల్యభవ్యసౌరభములఘుమ్మనిగుహయెల్ల గ్రమ్ముకొనగ। మహానీ
యకోటీరమకరకుండలమణిద్యుతులంధకారంబుతొలగద్రోయ। గగనభాగమునసక్షత్రపంక్తులచోలియురమునవాక్తికస
రములలర। జామరగ్రాహిణీచటులకంకణనిస్వనంబులు చెవులగానందమొసగ। దగుశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళశయ్యాతల్వ
ళించిపదాబ్జముల్ చాలయుకతె। దోడిలనిడుకొనియొత్తగందోయిమోడ్చి। నిదురవోయెడియొకసౌఖ్యనిధివిఁజూచె॥
గీ॥ చూచియాయనచెంగతసొబగువాలు। పెల్కుజూవుయునచ్చెలియనట్టె। తెప్పవేయకకలునుదుర్వృత్తుడగుచు। జెం
తకొకయింతజేసినయంతలోన॥ గీ॥ యెఱిగియమ్మోటితాముసుంగిజనజిలుగు। చలువవలెపట్టుదొలగించినరిగలేచి। సర
భసంబుననట్టహాసంబుసేయ। వంశతభుజుభీతిల్లివివశుడయ్యె॥ క॥ వివశుడయిగొంతవడికద్దివిజారిప్రభుడొకింతదెప్పిరి
యతన్। సవినయమనగని యెవ్వండవునీవు మహాత్మయేర్పడగజెప్పగచే॥ సీ॥ రుద్రనిగనుగొంటరుద్రునకిటువంటిదా
రునోన్నిద్రరౌద్రంబుగాన। జమునితోమార్కొంటిజమునకునిటువంటికరళశౌదగ్రగ్రహముగాన। పదనునిబొగడం
టిదపనునకిటువంటిప్రతిమేతరప్రతాపంబుగాన। గనకాద్రిపైనుంటిగనకాద్రికిటువంటియతిదుర్నివార్యధైర్యంబుగా
న। నింద్రచంద్రాదిదిక్పాలనెల్లగంటి। వారియందీప్రభావమెవ్వరికిఁగాన। నిగురిలోనిప్పతీరునిచరిత్రమెఱుంగబడ
దన్ననగియుతడిట్టులనియె॥ గీ॥ ఇప్పుడెల్లసునన్నునీకెఱుంగవచ్చు। నేదశాననయికమీదనీవయెఱిగె। డింతలోపలవ
దరినేనింతవాడ। ననుచువివరింపబోనరియట్టులుండె॥ శా॥ బ్రహ్మోశానవరంబులన్ భుజనముల్ దాల్చి బ్రహ్మాణ్డ
లన్। బ్రహ్మాణ్యంబులుపెట్టగామెలగినన్ బ్రహ్మోక్తిసయిరించితిన్। బ్రహ్మఘ్నున్నిమనింకమీదనిలో బాహాబలంబే
ర్పడన్। బ్రహ్మేశాదిసురేంద్రులడ్డపడినన్ భజింపుదు రావణా॥ క॥ నేనెవ్వడంతలంచితో। నాసిజరూపంబుజూచి
నామహిమంబున్ నానామమెఱిగికొమ్మని। యాననమొకయింతిదెఱచివంతటిలోనన్॥ సీ॥ జ్వలనకీలాసవాస్త్రములరక్కరలతు
యుదవరుచికోటుల్వటదోచె। సరసురాసురవియచ్చరసిద్ధసాధ్యరుద్రాదిహిగుహ్యకతతులచటతోచె। నఖిలసముద్రంబుల

ఖిలాంతదీపంబులఖిలసరిద్వన్యలచటదోచె।నభముభూమియుగాడ్పునక్షత్రములుగిరులామ్నాయముఖవిద్యలచదదోచె।నట్టి ముఖములెపెక్కు వేలమిటెకర్ణ నయననానాపుటంబులనింతిపదము। లమితబాహువులమితభూషాంబరాదు లమితశస్త్రంబులమూర్తియందుఁదోచె॥క॥ఆయద్భుతతేజోనిధి। బాయంగరియొద్దితోమచందంబునదైతేయాంధుహనుదైతన।కాయముగంపింపవెఱచి కన్నులు మొగిడెన్॥వ॥ఇట్లువంబున॥గీ॥కన్నులన్నియుమొగిచిన క్రొంచటరేంద్రు। డమ్మహాదమూర్తికానతులాతరించియంజలులొఱ్ఱి దేవనీడనిషధించు।నంతకంటేశుభంబేదియనుచుబలికె।క॥అదటగిరితోగుహతో। నాదేవుద్భుతప్పుడమ్యోనద్భుతభయసం।మోదములు వెలయమాది।బానులతోనచటువాసీయతదరిగెన్నృపా॥ గీ॥రామగిరిగోనగిరిచెంతరావణునకు। గనబడినదేవుడెవ్వడోయఁగనేల।యతడెగపితావతారుడౌనాదిక్షుణ్ణ।డాయనకునీకుభేదమింతెనగలదె॥ వ॥ అనిపల్కుయగస్త్యమునిచంద్రుడు రామచంద్రునకిట్లనియె॥ సీ॥స్నానసంధ్యాజపస్వాధ్యాయముఖముల నెవ్వానిస్మరియింతు రెల్లఋషులు। జగద్భవస్థితిసంహారకృత్యంబులెవ్వానిక్రీడలనివ్వతిల్లు ॥ బాల్యబలుకలుకపాపటకుసిందూరమైయెవ్వానిబడకాంతియెసగుమొసగు।దెసికోచ్చరితోపదేశమంత్రంబులై యెవ్వాననామంబులింపెసర్చుబద్మజేందార్ద్రిదేవతాప్రభువులేము। హామహానమేయమాయాబ్ధిలోమునింగి।డరియుదాపును గానకతలడెంతు।రతిహారవివెకావెపట్టాభిరామ॥సీ॥పదపంకజరజఃప్రభావంబుచేరాలనతివగానొనరించినందువలన।సాత్తౌన్నటాలతతాఱుంతుదాల్చువిల్లఁ లీలవిఱిచినయందువలన। ధనువుగ్రొత్తకొనునెపంబునగామదగ్న్యబాహాశక్తిహరియించినందువలన।నిసజుతోబ్రతినచెపనలీలనొకకోలనమరేంద్రసుసుతుగూల్చినందువలన। ననినజేయాపురుద్రుంచినంమవలన।నాదినారాయణస్వామివగుటదెలిసె।నరయునరుడవెనీవుపట్టాభిరామ॥ మ॥పదిమోముల్గలదండినికకుసునర్ని భంజించనీలాగునీవుదయబొందినదనీపనుల్గదపనుద్యోగించిరుధార్బ్జగ। ర్బదినేంద్రాబ్జముకామరుల్పవన

——(*) శ్రీరామాగస్త్యులు హనుమంతునిఁబ్రశంసించుట. (*)——

భూభలూకరాడ్బానుజాం।గదముఖ్యాగచరత్వముల్గసిరికాకుత్థాన్వయగ్రామణి॥ఉ॥అందఱునందఱా నెకరయందఱిలోబవనాత్మజుండని।యందువపత్తిగల్గినమహాతు।డుదాత్తగుణోత్తరుండుసం।క్రందనజిద్దశాస్యముఖరాక్షసముఖ్యలనొక్కరుండెపోరంబెగజూడనోపుబలరాసిమతింబదరంబెయీతనిన్॥మ॥అకలంకాత్ముడపాయసూన్యడఖిలోపాయాధీకుండంచేతిగికదాయెవ్వరిలేక్కసేయగలతాంగింబూచిగమ్మించుము।రీకయీమారుతిజేతికిచ్చితివిభూరిస్తోత్రపాత్రంబుగా। సకలజ్ఞుండవు రామసివెఱగవేసామీరిమాహాత్మ్యముల్॥సీ॥కదలండితడువజ్రకటినవిగ్రహుఁడంచుబోలగామైనాకశైలమెఱుగు। పెఱడితడుమహావీరశేఖరుడంచుశోధింపవచ్చినసురసయెఱుగు।గలగడితడుభూరిగాంభీర్యనిధియని వడితాయుయిచ్చినవనధియెఱుగ।బలిమినీతడుమహాబలువంతవాడనికెరలిమారొక్కనిలంకిణియెఱుంగు।జీవదాయకుడితడనసీతయెఱుగు। రామసాంతకుడితడనియక్షుడెఱుగు।నధికుడితడనిరావణియస్త్రమెఱుగు।సిద్ధమిదియనిరామనీచిత్తమెఱుగు॥సీ॥ అవనిజాహృదయశోకాంధకారముమాన్పదపిరూపుగనినభాస్కరుడితండు। దసరంధ్రోద్యానంతరుపులుగూల్పమైదాల్చుజంఝూమారుతంబీతండునైన్యసపంచకసప్తమంత్రిజగురుల్ ప్రాల్చబాహ్యమునొందువజ్రమితడు పరపలాశికుల్యంబు భస్మంబుకాపింపశౌరమూసినపవజ్వాలయితడు । రావణునిదైన్యలతద్రుంబరంపమితడు। దైత్యులకకాలమునదోడుమృత్యునితడు। సకలకలిలోచనచకోరచంద్రుడితడుఖరకరాన్వయమీకేనుగడయునితడు॥ ఉ॥ రాణుపుత్రుకంబెనలరావణుకంటెనువాలికంటెని ప్పావనిబాహువిక్రమవిభాసితుడించుయల్గెనేనిలో। కావంహావళిగనుమహర్షుల శాపముచేస్వకీయమా । లావెఱుగండుమతకరిలాగునమండునీతండురాఘవా॥ గీ॥ అనిప్రసంగవశంబెనఁలసుతుని। బ్రస్తులించిలకుంభసంభవునిమాట। లమృధధారలవలెవీనులారనలరి।యెతడుతోజానకిజానియిట్టులనియె॥ మ॥కలసీనంభవమీరుపల్కునదినిక్కంబంజనాపుత్రుకన్ । బలుతెప్పింగొనికాదెదాటితివిపత్పాథోధియాభానుజా। దులునన్గొల్వనొనర్చెనీతనిమృదూక్తుల్గావేయింమేటకే లభక్తికాననుగూర్చిచేసినపనుల్వర్ణింపగాశక్యమే॥ సీ॥ తనవాగమృతధారధరణిజప్రాణులుమల్చినావదిలోనినెగులు దీర్చెశరణుశొచ్చినవిభీషణుఁగూర్చుకొమ్మని తెలిసిమాకుప్రతిష్ఠగలుగజేసె। బవరంబులోబెచ్చిసంకీకంచుయురస్థనలిముష్టిహతినొంచిసగనుసంపె। బరులచేహానులై నప్లవగోత్తములకుజీవములిచ్చిమాప్రాభవంబునిలిపె । బడినలక్ష్మణుబతికించిభానుకులము।నిలిపెనంతటజననికనిర్వహింపచెపేయునికనేలనాకొఱకై యనేక। దనుజవీరులద్రుంచెనీయనిలసుతుడు॥ ఉ॥ తమ్ములబంధులంగలసితల్లులనుంగనినేనుసీతతో। గ్రమ్మరనీయయోధ్యకధికారంబుగాంచినుకింనుటెల్లన। త్యమ్ముగనీదసూనునిసహాయతగాదెమునీంద్రయెన్ని జన్మమ్ములకయినీతనిఋణంబేడబావుకొనంగనేర్తునే॥ చ॥ అదియటులుండనీయనమహామహుండకుజుచెంతనుండిబ। ల్లిదుడగువాలినేలవిదల్చింపకుపేక్షయొనర్చినాత్మ। శక్తిదెలియకుంగాకయునికినర్వహించిమహర్షులేటికి।సదమలమానసాబ్జునకుశాపమొసంగిరొఱుంగదెల్పవె॥మ॥జననంబాదిగనిమహాత్మునభూజాశౌర్యప్రభావోన్నతు। ల్పనగాంక్షించెదదెల్పుడంచుమునుపద్విరావతంసంబుమాపు। ననాత్మీయకరంబుసాచిజగతీవృత్రీమనోభవన్ వేడి

సబలేఁగ మునినాథ! టన్నంపజటాటీకాభ్రంగగార్భటిన్॥ ఉ॥ చండకరాన్వయాంబునిధిచంద్ర రఘూద్వహ మాసమీరవు । త్రుం

—(* హనుమంతునిజననము. *)—

డుమహోత్కటౌనెకదతొల్లిటిపుట్టుక నేకపాదరు । ద్రుండితఁడంచుఁగొండఱుబుధుల్ గణియింపుదు రారహస్యమె । వ్వండెఱుగుంజరాచరభువనంబులెఱింగిననిపుదకఱగన్॥ శా॥ సాక్షాచ్ఛంభుఁడు గాక యున్నఁగలవే చర్చింపనీశౌర్యధై । ర్యత్యుత్యంతిప్రతిభాప్రభావములురుద్రాంశంబునం బార్వతి। కుక్షిన్వృద్ధివహించ పావకునిలోఁ గొన్నాళ్లువర్తించియా । యక్షుద్యుత్యతిపిస్ఫుటంబవనగర్భాంతస్థుఁడై చాసిలెన్॥ చ॥ అనిలువరంబు చేనిదపనంజకున్ జనియించి జన్నమె। త్తినపుడె ఘాసనింబడవె దేవతలిచ్చువరంబులొందియుం। దునశిశువౌటగర్వ వలెదోఁచినమానులుశాపమిచ్చిరీ । తనికొకరుంపుపేర్చియ నిదాకన్వశక్తిమెఱుంగకుండఁగన్॥ గీ॥ దానదనరావెఱుంగఁడు గాననితఁడు । వాలివధియుంపడదిగాఁగ వాలిభాను । సుతులగొన్నాళ్ళుసరిగాఁగఁబూచికొలిచి। యుండెఁగావునఁబగబూననొల్లఁడయ్యె॥ క॥ లేకున్న హనుమకెదురే । పాకారికుమారుఁడీతఁడు ప్రభ

—(* హనుమంతుండుపలభ్రాంతిచేరవిరాహువులమ్రింగనుద్యోగించుట. *)—

వించుటసీత్రాకాంతలెస్సదెలిపెద । నాకర్ణింపుమనిమరియునమ్మునియనియెన్॥ సీ॥ తన ధైర్యమకొడికనకాచలేంద్రంబు సిగ్గుతో దనభర్తఁ జేసికొనఁగ। దననామమునకుచితంబుగాదనుదాకేశంబసాదనసామజంబుచూల । దనతపోనియమంబుఁగను భరద్వాజావివాచంయములకు సేవలుజనింప । దనబాహుశౌర్యలుద్దైతేయభీతా మరులకునునిలువనీడలుఘటింప । దనరు కేసరియనుపేరవనచరేంద్రుం। డతనికంజనయనెడికన్యకనొసంగె। సతనిమాతులు రుదువిక్రమతులుం బు । కుంజరుండను బానరకుంజరుండు॥ క॥ రంజిల్లఁజేసె గేశరి । యంజననిదివింతయనుచునందఱనగన। కుంజరసుతతో సకఱపి । కుంజరుఁడొక కొన్నినేండ్లుకూడిసుఖింపన్॥ శా॥ సంసారోత్సవకారణంబగుతనూజాతోదయం బెంచియా । హంసీగామినితో బహువ్రతపరుండైదానవవ్వానరో। త్తంసుండిష్టముజెందనేరకమఱుదర్ధైన్యంబుచే దైన్యవి। ధ్వంసంబౌనతనిన్భజింపుమని కాంతారత్నముం బంచినన్॥ క॥ పతియనుమతిగౌరీసతి। ప్రతియగునయ్యువతినియమభవ్యమతిసదా। గతియసదాగతియనియు । వ్రతపంబొనరించెబెకుఱకాలమ్మదిపా॥ ఉ॥ ఆయమసేయఘోరతపమంతటమెచ్చిసదాశివజ్ఞనవ్వాయువునోదరస్థితశివస్థిరతేజము దెచ్చియిచ్చినం। దోయజగంధిగర్భమయితోరపువేడుకనొకఱవత్సరమి। య్యాయతతేజుదాల్చిమరి యంచితమానొకవాసరంబునన్॥ మ॥ అమరుల్దివ్యసుమావళుల్గురియరంభాద్యప్సరఃకాంతలా। డమరుద్దైవ్వరులగుండియున్బెదరమింటన్భేరికాగోముఖ। ప్రముఖధ్వానములుప్పతిల్లదిశలొప్పంగఁగౌంజరిగర్భవా। సమునందుండియునిర్గమించెనితఁడంచద్బాలభానుప్రభన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ లలిరసౌదామినీతుతితదేహమువానినరుణాదుణాంబుజాస్యంబువాని। రత్నకుండలభాసురకపోలములవానిరంగత్పృశంగనేత్రములవాని। నాజానుదీర్ఘభాహాదండములవానిధవళయజ్ఞోపవీతములవాని।హారప్రభావనోహరవక్షమువానిగమనియకరకంకణములవాని। పంజరుచిపుంజగనహౌన్నముంజీవానిబసీమిగనుపట్టునునుపట్టుపంచెవాని । వాసవధ్వజనిభవాలదల్లివానినకుఱమారునిగనితల్లియాత్మనలరె॥ గీ॥ అలరిచెకుఱనొక్కియకుఱ నజ్జేమ। ధ్రాడిసీకఫలమలారగింపవలసనన్నుదెత్తువాపోవకుండునా। యన్నయనుచుదల్లియడవికరిగె॥ ఉ॥ అంతటిలోననీతఁడుదయాద్రిపయిం బొడతెంచుపద్మినీకాంతుజపాప్రసూనరుచిగాంతుఁగనుంగొనిపండటంచువి । భ్రాంతివహించియుత్కటితోడద్రిపైకెగసెన్ సమీరనాగాంతకబాణవేగపరిహాసిసమిద్ధమహాజవోన్నతిన్॥ గీ॥ ఎగసిచనుచున్నయీతనితెగువఁ జూచి। గదనచరులైనగంధర్వగరుడయక్షసిద్ధిసాధ్యులని వ్వెఱఁజెందియప్పు। హామహుండెవ్వఁడోయనునంతలోన॥ గీ॥ భానుకడకేగునప్పిన్నవానిసేసి। కెండదాకకయుండనుద్దండవృత్తినుడిగమిన్నెటితఁమిఫ్ర ప్పౌడిదుమార। మెసవడిగాడ్పుకనువెంటజనుచునుండె॥ సీ॥ పదతాడనములచేబద్ధలైపాథోధి పాలికల్ మూలికాభంగిఁజెదర। మారుఘట్టనలచేనూర్ధ్వగంధర్వాధ నగముల్ఛిన్నభిన్నములుగాఁగ బాహువేగంబుచేబలఱతెంచున్నైమానికులవిమానంబులుకూలిపడఁగ । వాలవిక్షేపంబుచేలాజనుంబోలి తూలినక్షత్రముల్నేలరాల। దేహకాంతులుచకఱగాదేఱిచూడ। లేక ఖచరులు బెగడిచికాకుజెంద। నేడియునుజూడకీజగద్ధితచరిత్రుం । డట్టిచనివాలబాహుబట్టెనపుడు॥ సీ॥ ఒద్దసేవలుసేయుచున్నఛాయాదేవిభీతిల్లికరములబిసికికొనఁగ । భయనివారణమంత్ర పఠతంత్రులైవాలఖిల్యాదుమానులుకేవనొదుగ। జమపుతోంగ్రైని పుత్ర్వేడిచిమాఠరముఖ్యపారిపార్శ్వవ్రగులెల్లబాఱిపోవ। హతశేషమందేహులట్లుగావలయుబోయిభానునకటంచునిచ్చ లరలర। నలరునాపద్మహితుబట్టియాననమున । జెట్టుకొనజట్టువేడిగానన్నైవిడుచు । నహుచుజేతులుసెగమైనయదియటంచు । గినిసియాకటికడిమినయ్యనిలసుతుఁడు॥ చ॥ జగదుపకారియాప్లవగ చంద్రుడటంచుదలంచిభానుడున్ । ధగధగమండుచుండుకిరణంబులవేమిడిజూపడయ్యెరెం। డగఁడియతేగనంతదపనున్ గ్రహింపగనాడుపర్వమా । టగదియవచ్చె రాహువచటంగల వారరుదండఁజూడఁగన్ ॥ ఉ ॥ ఆగ్రహరాజబట్టినమహామహునీతనిజూచిరాహువత్యాగ్రహవృత్తితో గహకహార్భటిజేయుచుడాయవంతసూ । ర్యగ్రహణంబుమానియపురాయిదినల్లిపడువచ్చెనం। చుగ్రలయోగ్రనిగ్రహతదొకఱనాతనిమ్రింగబోవఁగన్॥ చ॥ జడిసినిధుంతుఁ డుండీతనిజ

కఱఁగనుంగొనలేకనయ్యెడం । బఱువెత్తియత్తెఱఁగు వాసవుతో నెరిగింపనాతఁడుం । గదఁ బెఱఁగందిసిక్రమమునన్ గైకొనుసంతటివీరుఁడెవ్వఁడం। చదుగుచు వాల్గుకొమ్మలమహాకరి నెక్కి శతారహస్తుఁడై॥ గీ॥ నలుగడలన్వియచ్చర గణంబులు గొల్వఁగ నేగుదెంచియు। జలరుహబంధు చెంతఁ బ్రతిచండకరుండునదుర్నిరీక్షకాం।తులందులకించినీమనుగనుంగొని యెవ్వఁడో వీఁడటంచు బేర।లుకవహించిమత్తకరినట్టై పయింగనియించియార్చుచున్॥ క॥ పాండురుచిమించినదియా। పంచుహరింతునతితీవ్రపడికఁ దుప

—(* హనుమంతుండు ఇంద్రునివజ్రహతిచే మూర్ఛిల్లఁగా వాయుదేవుండాత్మమూర్తి నుపసంహరించుట. *)—

సిపా। పండగుటఁదలయకీతఁడు।చండాంశుని విడిచియలగజముపైకురికెన్॥ ఇవ్విధంబున॥ గీ॥ కేసరికిశోరముద్భటక్రీడమిది।కుఱికెనంతభయభ్రాంతులాంను చుండ।బవనహతిదూలు శారదాభ్రంబులీలనభ్రమువిభుండు దెఱలఁ జంభారి గెరలి॥ ఉ॥ భద్రగజంబుపై పురకుపావనినొండొకటన్ జయింపలే । కద్రులవకఁలించుకులిశాయుధము ద్ధతిబూన్చివైవ నయ్యాదీచరుండు వామహనుపందున నొచ్చి వసుమూర్ఛ జెందిపృథ్వీ।ర్వాద్రిపయింబడెంగ హాకహార్భటిజేయుచు రాహువుబ్బఁగన్॥ చ॥ పడినకుమారునిగనిం ప్రభంజనుఁడార్తిఁ దపించి యింద్రుపైనడరెడుకినుకతో జగములన్నియునిండిన యాత్మమూర్తి నా।య్యెడనుపసంహరించె బ్రజలెల్లను జేష్టలుదక్కి మిక్కిలిన్ ।జడిమఁ దపింపఁబుత్రుఁ గొనిశైలగుహాకుహరంబు చొచ్చినన్॥ సీ॥ యాజకుల్వహ్నిహవములు వ్రేల్వఁగ జాచుహస్తములు సాచినయట్టులుండె।దివిజులుప్రేరేపఁదివికెగరిన దేవయానంబులెగరినయటులనుండె । మునులునదీతోయములదోఁగ ముంచినయంగములు ముంచినయటులనుండె। బశుమృగసరముఖప్రాణులుర్విని జెట్లు నడుగులు పెట్టినయటులనుండె।భానుమండలమొక్కచో బాదుకొనియె। గాలగతిదప్పెసతిక్రియల్దడచె వేడ।పాకముడివోయిబాహ్యమభ్యంతరంబు। గాడ్పుబంధించిచనినయకాలమున॥ ఉ॥ ఆవిపరీతముల్గనిభయంపడికొందఱు తాపసోత్తముల్। దేవవరేణ్యుఁడాదియగు దేవతలుంబరమేష్ఠి చెంతకుం। బోవదలంచియుబ్బుకఁదుపుల్గుదువన్నడి లేనిపాదముల్గాదఁటియున్న మేనులుఁగలంగినచిత్తములుంగనంబడెన్॥ గీ॥ ఒకవిధంబునజనురాస్యనొద్దకేగి।కడుప్రయత్నంబుతో మ్రొక్కలిడుప్రయాస।మునఁగరంబులుముకుళించుకొని మొగంబులెత్తివగఁదొట్టికొనవారలిట్టులనిరి॥ శా॥ వాణీనాథ జరాయుజప్రముఖజీవశ్రేణులందొల్లిని। ర్మాణంబినొనరించి వానికిజగత్ప్రాణుంగ దాసర్వథా। ప్రాణాప్రాయుని గా సృజించితతఁడీపట్లన్విరోధించి తత్ప్రాణిస్తోభమొనర్చె నేమిటికొ యీబన్నంబు వారింపవే॥ మ॥ వనజాతాసన దేహనామసవసద్వారావరోధంబు సే। యనితాందవ్యథమాయసు ప్రతతిసుద్ధాంతాంగనాశ్రోణితో। నెనమైవేదనజెందనీయఁడరుని వెళ్ళన్ నవారించియు। య్యనిలున్ స్వస్థునిజేసి ప్రోవఁగదయ్యా లోకముల్వావుమన్॥ చ॥ వనరుహసంభవుండని యెవారలతో వినుడంజనాఖ్యయా। వనితకువాయుతేజమున వానరవీరుఁడొకండు పుట్టిచయ్యనని నమండలంబుగనియాకటి పెల్లునబక్వమాఫలం।బనికబళింపగా నవుడేయాడకు రాహువువచ్చియుగ్రతన్॥ సీ॥ తనపాలిదాయినమితపనునిగ్రహించునాంజనేయునిబూచి యాగ్రహించి । వెఱపింపబోయి తా వెఱచి శీఘ్రంబునబఱతెంచి యాదవస్పతినిగాంచి।భానుతిబొడువస్వర్భానువేఱొక్కనినియమింపదగు వగు నేయటంచు । దూరిననామీదనారాహువిదియేమి యాశ్చతంబనియింద్రుడలుకవొడమి।యప్డు డేరాహువుతో వచ్చియరుగఁ జెంత।నున్నకపిబాలుఁగనినిజాయుధమువైవ। హనువుభగ్నంబుగానతఁడవశుడైన।బట్టిగనిగాడ్పుశోకంబుబట్లలేక॥ గీ॥ ఈబలారాతిచేసిన యెగ్గుదలచి యలిగియాతఁడు పాలించు నఖిలజనుల।దనసుతునిలీల జేష్టలుదక్కఁజేసె।నింకనగాడ్పు బ్రార్థింపనేగవలయు॥ గీ॥ వాయువధికుండు సకలదేవతలలోన। వాయువాధారమఖిలజీవంబులకును।వాయువేబలంబు ప్రాణాదివాయులీల।వాయువెచరించుచుండునికాఁయములను॥ క॥ ఆయనలేకున్నశవ।ప్రాయంబైయుండుజగము పలతెండికనవ్వాయువు। బ్రార్థింపుదమనిత్రోయజసంభవుడు వారితో జనుదెంచెన్॥ క॥ చ

—(* బ్రహ్మేంద్రాదులు హనుమంతునికి వరంబులొసగి పవనునిసంతుష్టుంజేయుట. *)—

నుదెంచి మారుతాశ్రిత। ఘనశయిలగుహాంతరంబుకడనిల్చినయ।వ్వనజభవురాకఁగనుగొని। యనలుఁడుగొడుకుఁగొనివచ్చి యజునకు మ్రొక్కెన్॥ గీ॥ మ్రొక్కనసమీరుఁగని మేలయిక్కఁడిందె।పనియొనర్చితివత్సనీపట్టియేడ।వీఁడెకదయనిపవిదారవివశుడైన।యకుమారునిగనుగొనియాదరమున॥ గీ॥ పలుకులవెలందితళుకు చెక్కలవిచిత్ర। పత్రములవ్రాయనేర్చినపాణినతనీ। సుతునినెమ్మోమునివిరినశోషదీర్చి।వాఁడువేబైరునానచేవలెజెలంగె॥ గీ॥ మూర్ఛదెలిసినయంజనముద్దుపట్టి।నంకమునబెట్టియజుడుముద్దాడుచుండ।గాంచిహసించి తనవక్రగతియడంచి।గాడ్పుజగములకుత్సాహకారియయ్యె॥ చ॥ అనిలునకింపొనర్చి మదినంబుజసంభవుఁడెల్లవేల్పులం।గనిసురలార యీకపిసిఖామణి లోకహితార్థిమీదటన్। మనకుబ్రియంబొనర్చుమదమత్తనివాటులనుక్కడంచుగా।వునని తఁడుగ్రశౌర్యవిభవుండుఁగమీరువరంబులీదగున్॥ గీ॥ అనినసురలెల్లమేలనిరపుడువజ్రి।తనశతారంబుదాఁకియుహనువువెలయు। కతహనుమంతుడనుపేరుగాంచునితడు। వజ్రహరినొవ్వఁడికననీవగమొసంగె॥ సీ॥ బ్రహ్మాదండంబునబ్రహ్మాస్త్రమునహానినందనీకీఘాయువజుఁడొసంగె। శూలరౌద్రాస్త్రపాశుపతాతికములచెజెడనీ ప్రభావంబుశివుఁడొసంగె। దనకాలపాశంబుదండంబు మృత్యువీయననొంచలేవనీయముఁడుపలికె। నాత్మతేజమునశంతాశమిచ్చితివిద్యలిచ్చెద నీకననీయినఁడు వలెను। బాశమునంటబడదనీబలికెవరుణుఁ । డగ్నిదనచేతనశియింపడని మొధనడు । డొసగె దనగదవోఁగలనీయనికిదొల్లి

క్తైదువులనొవ్వడనికగ్గపలికె॥ క॥ తక్కినదేవతలాకొక్కక । రొక్కక వరంబునొసగిరుత్సాహముతో । నక్కమలగర్భుడని
లునిదికుక్కగనిగణించె నల్లదవిజులనెనగన్॥ పంచచామరము॥ సమీరసూనుమారుడుగ్రశౌర్యధైర్యధుర్యు డప్రమేయశక్తి రామ
కార్యభారమూని రావణా। ద్యమిత్రభీకరప్రతాపుడై చలిదిచు లేదసా। ధ్యమీజగంబులందు వీనికంచుబల్కి పోయిరన్॥ క॥ సం
తసమునననంతనభస్స్వఃస్థుండకొక్కడుకుఱ గొంచువచ్చిప్రచింతా। క్రాంతయియువగచు కెసరి। కాంతకొసగియతనిమహిమగ
ణియించిరనేక॥ గీ॥ రామయాపిమ్మటనకాదెయామహాత్ము । డంతికాశ్రమములచొచ్చియచటిమునుల । వల్కలాజినములు
వచ్చివారిమాన। సములుగలిచినగోపించిశాపమిడుట॥ క॥ శాపమొసంగినబశ్చా। త్తాపముగ్రాపించిదోఃప్రతాపముడిగియు
త్తాపమునులకుసేవకుడై । యీపవనజుడుండెపిదపననిజునిచేరెన్॥ ఉ॥ పోనుననున్న నుత్తరహరిపోలికెబ్రహ్మణశాపయుక్తి
నెం। తేనియుశాంతిజెందెనితడితని। బాహుబలంబెఱింగినిన్మానముచేయభానుజుడుమంత్రులలోపలనెల్లవాయవై। శ్వ

—(* పవనజుండుసూర్యునొద్ద వేదశాస్త్రాదులుచదువుట. *)—

నరులట్లనీరుగఘునాయకపాయుకయుందు రెప్పుడున్॥ చ॥ వినుమికనొక్కవింతరఘువీరయునుండువరంబులిచ్చువే । శనసిన
మాటనెమ్మి విదలంచి శ్రుతుల్ పఠియింపనెంచియీ । యనయొకనాడుభానుకడకప్పుడు వేగముతోడబోయిప్రము । క్కిననగ
రుణాద్రిడవృష్టి విలకించి పయోరుహబంధుడిట్లనున్॥ మ॥ చదువుల్ నేర్చుకొనంగవచ్చితివొవత్సా స్తోవనెట్లభ్యసిం । చె
దు నాముందటుల్వగూడదుగదాశీఘ్రంబునన్ బోయినన్ । మదిమెకాగ్రతజెందునేనుమువుమన్ ష్విష్వియయ్యువుడ। య్యా
దయావ్రాపి సులనిల్పే చాద ముగళంబున్సేద దేహాగ్రుడై॥ క॥ మనుహరిద్రివిక్రమాకృతిఁ । గనిపించిస్సయిటులనూర్ధ్వక
ర్పర మెల్లన్ । దనుమయనుగనిండినవీహనుమత్కవిజూచి వెరచెనఖిలజగంబుల్॥ శా॥ భానుండద్భుతమందెనంతనిజరూపం
బూనియీవానరుం। డూనీ రేరుహబంధుతేరికైపురై । యాకాశమార్గంబునం। దానెంమేవడిబోవుచున్ శ్రుతులు శాస్త్రంబు
ల్ పఠించెబరి । జ్ఞానగ్రాహకతావిశేషములకుంజండాంశుడుప్పొంగగన్॥ గీ॥ కుడిచిచల్లనినీడలగూరుచుండి । గురువుచె
ప్పినచదుచరీధరవడుగులు। నిరశనుండయిపరచుచునింగిగరుకు। టెండకుసహించిచదివెనీతండుఘనుడు॥ క॥ ఈశాఖామృగ
శేఖరు। తోశతధృతికవిబృహస్పతులుమృదుభాషా। కౌశలిశ్రుతిముఖవిద్యావైశారద్యమునసాటివత్తురెతలపన్॥ సీ॥ వయిరా
గ్యమహిమకివడుగునివాసంబు వినయంబునకునీతడునికిపట్టు । శమదమోన్నతులకీచతురుడాధారంబు దాక్షిణ్యమునకునీతం
డుచోటు । సౌశీలమునకీప్రశాంతిశాలిబిడారు పరహితక్రియకిప్రసన్నుడికక్కు । విక్రమస్ఫురణకీవీరవర్యుడు రావు గాంభీ
ర్యగరిమకీఘనుడుప్రాపు । బ్రహ్మవిద్యకునిమ్మేటిపట్టుగొమ్మ । ఘనతపోధనమునకునీయనసన్నిధాన। మతులధైర్యంబునకునీమ
హాత్ముసీమ్ము రామసేవాభక్తికీపుణ్యరాశివెలవు॥ సీ॥ గురిమీఱి రోదసీకుహరమొక్కటనుంప నుప్పొంగుబ్రహ్మయుపయోధికంటె।
జగములన్నియునొక్క సారెభస్మముసేయ నడరెడుకల్పకృశానుకంటె । బహుపర్వతారణ్యపటలిజూర్ణము సేయగ
డగుసంవర్తానుభంబుకంటె । బ్రహ్మాండభాండంబు బట్టిబ్రద్దలుసేయ దివిరెడువిలభైరవునికంటె । నధికగాంభీర్యమతు
లితంబగుప్రతాప। మనవధికవేగమద్భుతంబైనరౌద్ర । మీయ్యనిలపుత్రునకెకలదచనమొప్రీత। వాలిగిలియునిలుతురేవసుమ
తీశ॥ క॥ ఇనసుతుకడనితడున్నా । డని మెఱిగియువాలిగొందయలుకుచునుండుం । దనకేమియితడుగలడని। యినసుతుడుం
డును వెఱవకుండునింద్రసుతునకున్॥ గీ॥ అనియగస్త్యమహామునిహనుమమహిమ। లద్భుతంబుగదెల్పిననాలకించి సభికులని
జుబచివేలందములను । బ్రస్తుతింపగశ్రీరాముభద్రుడలరి॥ ఉ॥ ఆవిపులప్రభావనిధికందలిసేసిమునీంద్రవింటిని । చెవివిఖ్యాతి
హాసములుశ్రీహనుమత్కథలాలకించితిన్ । దైవతనాథుపుత్రరవియు దండ్రియనన్వినినాడవాలిసు । గ్రీవులజన్మమెట్టులె
ఱిగింపగదేయనిమౌనియిట్లనున్॥ గీ॥ రామభూపాలతొల్లినారదమహర్షి। మేదపంబున్నవనమునకేగుదేర। వాలిసుగ్రీ

———(* వాలిసుగ్రీవులజననము. *)———

వులేయుంతివలనబుట్టి । రననతడుదెల్పెనవిధంబవధరింపు॥ చ॥ అమరనివాసమైమణిమయాంచితసానువులొందివెల్లలో।
కములధరించిపర్వతశిఖామణినాదగుకాంచనాద్రిమ । ధ్యమశిఖరంబునందునియమాన్వితుడైయొకనాడుభారతీ । శవల
ముఖామనోహరుడు గాఢసమాధివహించియున్నెడన్॥ ఉ॥ తారకయోగనిశ్చలతదాల్చినయప్పరమేష్ఠికన్నులం । జాతొ
మరందబిందునుబుసారసపత్రవినిర్గతంబులో । దారిముదశ్రుబిందువులతండవిహస్తములన్ ధరించినన్ । శూరపరుండుబు
ట్టినిగజుండనునందనుడయ్యెనందనున్॥ క॥ ఆనందనుసజ్జనునిచ । యీనందనుజూచిబ్రహ్మసారణ్యధరో । ద్యానస్థలగల
ఫలములు । దేనెల్లదచ్చోవుక్కొనుచుదిరుగుమటన్నన్॥ ఉ॥ ఆవిథియాజ్ఞమస్తకమునందుధరించియతండుకాంచన । గ్రావ
వనాంతరంబులనిరంతరముంజరియింపుచుంబసూ । నావళిందెచ్చితెచ్చిగురునర్చనసేయుచునంపగ్రంమ అం। బోవుచుగంద
మూలఫలముల్ భుజియించుచునుత్తమాన్నపుచున్॥ మ॥ ఒకనాడుత్తరశృంగముంగదిసియయ్యొకర్ శతానందపుత్రికుడ
డ్డించెప్రఫుల్లహల్లకసముద్యద్వీచికల్ షట్పద । ప్రకరప్రాంచితధూపధూపములువీరిన్ రాజహంసచ్ఛటల్ । వికచాంభోరు
హసౌధవీధిదగరీతింజెంగుకాసారమున్॥ క॥ వీక్షించియీక్షులలరగ। నక్షణమునబుక్షవిరజుడటడిగ్గిసీతను। బ్రక్షాళనవిధి

దీంచి । సాక్షాదమృతంబుబోలు జలములం గ్రోలెన్॥ గీ॥ క్రోలి తన్నదియొడ్డునయి కొలనిడు । గాంచెదబూచిన మ్మహాపసలరుండు । సహజజడబుద్ధి బ్రతివసచరుడవీని । దబ్బైదనటంచు సరసిలోపలికి నరిగె ॥ గీ ॥ ఉరికియందు వర్ధిగానకు రక్కసీటు బడితినను వజ్రఘటితసోపానపఙ్క్తి । జేరినంత సరోవరశ్రీస్వరూప । మిచ్చైనననొకటిచకటనియుంతయయ్యె సీ॥ తెనశోణకమలాంఘ్రితలరుచుల్ మకరాలతలి వెట్ల గెంపు మెట్టులనొనర్ప । దయసోయగపువాలునును బెళుకుచూపులు కొలనెలగలవవయు వెలయజేయ । దనకుందనపుమేని తళుకులు తటధరారుహ ఘనావళి గొమ్మెయుంగునింప । దనగబ్బిపలిగుబ్బచనుదోయి చక్రదంపతుల సజాతిభ్రాంతి ముంప । దన పెదవిసాంధ్యరాగంబు దళముకొలుప । దనకచభరంబు తిమిరసంతతి సృజింప దననగవు వెన్నెల ఘటింప । దరుచరమణీరమణియై యుండు విహరించు సమయమునను॥ మ॥ కమలజగొల్చియు త్తైరవ్యు గాజనుచున్న సురాధిరాఘుడుం । గమలహితుండు నచ్చైలువ గన్ గొలి దర్పకు డేయు పద్మకో । సమలంకలంకీదానిబిగి చన్నులబానిపెడంచకన్నులం । దమి వెలయింప నిర్వురును దత్తరమందుచు బోకనిచ్చినన్॥ చ॥ మరుబతికంబుగాగశతమన్యుని తేజము నిరమించియు । త్తరుణిశిరంబుపైనొలికెం దత్సమయంబున బర్హిమనో । హరునకు నింద్రియస్ఖలనమై యదిచయ్యనబోయి తద్ధశాం। తరమునవ్రాలె నందువలనం దనుకంబులుదీఱవారికిన్॥ గీ॥ శిరముమీదబడిన జిష్ణుదేయము జాఱి। వాలమున్నచోటవచ్చినిలిచె। నట్టిచోటబుట్టిచట్టివాసవుపట్టి। వాలినాజెలంగెవసుమతీశ॥ క॥ ఉగ్రకరు తేజమకరిం। బుగ్రీవగళాంతరమునను న్నాలికెగదా। యీగ్రీవనుద్భవించుట। సుగ్రీవుడనంగ సూర్యసుతుడు చెలంగెన్॥ చ॥ తనమెడహేమమాణిక మదంబునవాలికొసంగిపాకశా। సనుడరిగెన్ దివంబునకు సప్తహయుండును గూర్మిపుత్త్రునిం। గనిహనుమత్సఖిత్వ మధికద్యుతియుం గని వృద్ధి బొందుమం। చనిచరమాబ్ధి గుంకజనె నాత్మజుడుగ్ప్రవమాటనోయనన్॥ ఉ॥ ఆదినశేషమెల్లదనయద్వయితోనచటన్ వసించి సూర్యోదయమైనగాంతయయ్యుయుండుటమానినాటమూర్తియై । యీదృశపౌరుషంబుచెడియేటిభామినీనయితనోయటంచాదిమవానరుండు వెఱగందుచునచ్చోటువాసియేగెడన్॥ చ॥ తనవలెవానరాకృతులు దాల్చిన పుత్త్రులు గోల్వబద్మగర్భునికడకేగి మ్రొక్కటయు బుత్త్రయుగాస్వితునాత్మపుత్త్రుని । గనిముదమందినీవు లెలిగంటిసంబున గనపీఠిదోడుకనిధరకేగి మెల్లక పికోటులబ్రోవుమటంచుబల్కినన్॥ గీ॥ వినిహసాదపియాబుక్షవిరజుడయ్యె । యలసరిస్సునమునిగిననతివరూప । మేలబ్రాపించె వేగిననేలయడగ । నానతియ్యగదేయన్నజుడుపలికె॥ ఉ॥ అచ్చటిదొన్ని పార్వతియయస్సలతోజలకేళిదేలగా । గుచ్చితునైనరక్కసులుగొందరు । కామినులైజలంబులో । జొచ్చిననందుజొచ్చిపురుషుల్నిజమెట్లనెయాదురందులో । హెచ్చినకిన్కనట్లుశపియించితిరోహితమయ్యెనయ్యెడన్॥ గీ॥ అవ్విధము నేనువినియుండియంతగొంత । కాలమునకంపహాదేవిగాంచివేడ । నచటమునిగినమగవానికాడురూప । మొకటనాడుండమరునాటికుండదనియె॥ గీ॥ కావునదినంబుచనిననీత్వ । మడగెనింకనేలతామసంబవనికేగి । మించురహిఁవిశ్వకర్మనిర్మించెచెలువ । మొందగిష్కింధబాలించుచుండుమనుచు॥ క॥ నిమరుషచేసిదివ్యప। రిమాకరములొసగిపనుపబుక్షవిరజుద। స్వపరురభపుపీడొకనిచనికిష్కింధసుతులతోసుఖించెంబ్రభుడై॥ క॥ జననియాయిటానేకనియెన్ । జనకుడైతానెపిదపసంరక్షించెం। దనయులవనచరకులనిధి । యనగాజనుబుక్షవిరజుడరికులేంద్రా॥ గీ॥ వృద్ధుడైపిమ్మటను బుక్షవిరజుడింద్ర । సుతునిదనరాజ్యమునకధిపతినిజేసి। భానుసూనునియువరాజుగానొనర్చి। చనియెవవ్వాలికథమీరువినినయదియ॥ గీ॥ అధిపయీపుణ్యకథయవ్వరైనభక్తి। వినినవ్రాసినజదివినవిపులభోగ। భాగ్యములుగల్గిబహుపుత్రపౌత్రయుక్తిదనరుదురుభూమిదామరతంపరగుచు॥ మ॥ అనియంధ్యారివచించి వెండియును రామాధీశుతోనిట్లను। న్నినుమూర్వీశ్వర దైత్యుడిట్లు కపిలున్ వీక్షించి విభ్రాంతుడై। తనలోనా ఘనమూర్తియే తలచుచున్ దైత్యారిగా బోలునీ । యనగాకన్నగలాడెయన్యులకు నీయంచత్ప్రభావోన్నతుల్॥ అనితలంచి వెండియు॥ మ॥ కిపగవారైనగధారితోదొడరితద్బాహాబలక్షీణులై। తెగిహేమాక్షముఖాసురప్రణులము క్తికింజెందరోయ

—(* రావణుడు బోధార్థియై సనత్కుమారునియొద్దకుబోవుట. *)—

గతిం। బగగోవిందునియందొనర్చిసుగతిం బ్రాపింతునంచుం గడం। గగురుప్రజ్ఞసనత్కుమారుకడకేగెన్వాడ బోధార్థియై॥ గీ॥ ఏగిచలిగట్టుపైనొకయెడసనత్కు। మారుజితమారుబ్రహ్మకుమారుగాంచిహర్షపులకాంకితగాత్రుడైయతనికెరగి। హస్తములుమోడ్చియసురయిట్లనుచుబలికె॥ మ॥ అమలజ్ఞానసిధానయీజగములందన్యక్తనానారహ। స్యములన్నికరస్థలామలకములన్ సర్వజ్ఞులౌమీరుమువం। టిమహాత్ముల్లౌతునైనశిష్యులయకౌటిల్యాత్మమీక్షించిని। కరముగాదాపకనానతిత్తురుగదాకాంక్షానుకూలార్థముల్॥ మ॥ అనఘాయెవ్వడనాదిమధ్యలయుడై యవ్యక్తుడై యుండునె। వ్వనిచేనయ్యెనధీశయుక్తమగువిశ్వంబెల్లనెవ్వానిచే । రోగసినన్ బంధవిముక్తియాపిబుధపర్యుల్బద్ధినెవ్వానివ । తేజనమూహించగజాలరట్టిఘనునిందథ్యంబుగా దెల్పవే॥ క॥ నావినిసనత్కుమారుడు । రావణునకుననియెవినుమురత్నోవరస । ద్భావముతోనీవడిగిన । దేవునిమహిమంబునీకు దెలిపెద దెలియన్॥ మ॥ అనఘుండవ్యయుడచ్యుతుండమలుడవ్యక్తుండనిర్వాచ్యుడం । జనదూరుండఖిలేశ్వరుండజుడనంతుడ్యయుండమేయుండగుడు । చునననాదిశ్రుతులగ్గడింపనుతిగాన్పున్ బ్రహ్మమాబ్రహ్మమే । వినునారాయణ

కృష్ణవిష్ణుహరిగోవిందదాఖ్యలం జెల్వగుచు॥ సీ॥ అంతటంబరిపూర్ణుడై నిండియుండి యుజలధిలో శేషాహిరయ్యనుంచు నఖిలలో
కేశ్వరుండను ఖ్యాతి జెందియు వైకుంఠపతియను వార్త గాంచు । ధవళనీలాదివర్ణనీయు క్తినొందియు నానీలఘనదేహుడవగ వెల
యు।సకలజీవులయందు ఘనబుద్ధ మెలగియు ఖలశిక్షసాధురక్షయు వొనర్చు। నభయుండయ్యు విరోధార్థ మవతరించు మాయబాసి
యు మాయ చే మహాను గాంచు । బోధకుండయ్యు నుగ్రుడై పోవడంచు । నట్టిహరి నెంచ శక్యమే యసురనాథ ॥ సీ ॥ రిన్నువచ్చి
నయంతగలుగు బ్రహ్మాండముల్ । గన్నుమూసిన నవి గాంచులయము । మదిదలవంచిన మాత్రనొదవు నేక్రియనైన । మదిదలం
పకయున్న మాయయడగు । జేపట్టిన ఖలుండు శిష్టుడై వెలయు జేపట్టకున్న బుధుండె పామరుడగు । వలపిన నేరూపములనయి
నవర్తించు వలకున్న నభంబు వెలుంగు । నాధిమధ్యాంతరహితుడవ్యయుడఖిల । భువనసృష్టిక్రియాహేతుభూతుడని సంస్మ
రించిన సకలదోషములు వాయు । హరియ సేవింపదగు దయి వసురనాథ॥ సీ॥ విధుదర్శనంబు చే శుద్ధబోధానందాధోధివృ
ద్ధియాంభ్రిపదము మొందు । హరిప్రభావంబుచే నాశ్రితషడ్వర్గభద్రదంతావళప్రతతులగు । మాధవప్రీతిచే మనశీలాంచి
తప్రజ్ఞావనంబులు పల్లవించు । చక్రిసన్ముఖముచే జన్మమృతిక్లేశమారుతోద్రేకముల్మాలయుటుడుగు । బాయు వాద్యాత్మికాది
తాపత్రయంబు । తలుగగలుషాంధకారముల్మాలగు సహిత । జాతిదుర్వృత్తిమూషక సమితిగలదు । నేయు మింతయుగ్ర
హముతో నసురనాథ॥ చ॥ అనవిని రావణుండును మహాత్ముకుందుని బేశసంగరంబునహతులయిన శాత్రవులు పొందెడి సద్గతి
యొనతిహ్యావె । యనీహరిచేత నొచ్చిన సురారులు శ్రీహరిలోకమందియం । దనయము విష్ణురూపధరులయి విహరింతురు రా
క్షసేశ్వరా। వ॥ అనిపల్కిన సత్కుమారుని వెండియు యిట్లనియె॥ సీ॥ ప్రణవంబు జపియించు ఫలము కేశవుపేరిట స్లంసాసము
జేసినంతలోన । భాగీరథిస్నానఫలము శ్రీధరుదేయు సస్మాళి మునిగినయంతలోన । బహుకాల చింతనాఫలము నారాయ
ణునకై వీక్షించినంతలోన । బ్రాబల్కులనుతించుఫలమానందకపాణిపదలించి [illegible] యంతలోన । దనువుస్పృశింపశౌ
తతోదపము సేయ । ఫలముబహుమత్సరంబుతో బద్మనాభు । నాగిమెలంగ [illegible] ల్కున్న యంతలోన । గలదుహరితో
డిసగకం జెగలదె మేలు॥ చ॥ చపలతలేని మూర్ఖులను సారెకు శౌరిముఖంబు చూచుచుం । విపులరణోచ్చవంబులను విష్ణునిపే
రులు పెట్టి పిల్చుచుం । గుపితమనస్కులై యొరసి కొంచు ముకుందుని మోహలిగూలుదై । త్యపతులభాగ్యమెంత సుకృతాత్ములకై
వసుగల్గ నేర్చునే॥ ఉ॥ ఆయుధధారవాంచి రుధిరారుణచందనకర్దమంబునం గాయమునించి శాతవిశిఖ ప్రసవాట్ప్రైసిగిడ్చి
తేయలు శార్యనేతసతి [illegible] నముగాగయికొం [illegible] మును క్తిసస్వా । ధ్యానతపోమఖక్రియలు దాన్చివవన్యలకుంటెముందరక ।చాపలు
కులుచేయు నేలమధుభంజనుకిక్కవతపఃఫలంబుకే । క్రతుల నియోంమహామునివరుం దెచ్చింగి [illegible] కీర్తిందరు । డలరిముకుంద
తో సమరమబ్బునెయవ్విభుచేతజచ్చిని । శ్చలపదమొందగాగలనె శాంతనిదీపివరింప వేయుచుండె॥ క॥ సనకావదజాండక్లేను। గ
నకాదులదీరపక్తికంధరవినువా । గనకాయుసిరోసనివా । రోకనికాయముక్తుపగలవు కుందదుమదిలోకా ॥ గీ ॥ అనిన
[illegible]దముందిశకంఠుడంమహానుభావుగనియె స్నాహ్వకప్పకీ యొనర్చు । హరియానసతెందు వెండియుననియె గృతయు । గాంత్య
మునమానవేంద్రుడైహరిజనించు॥ అత్తెరంగెరింగించెదనాకర్ణింపుము॥ సీ॥ వేల్పులు గావించు విన్నపంబులు వించు హరిసన్ను
వమియించవాత్మమించు । రవికులాబ్ధిజనించు రామనామము గాంచు దపసిజన్నము గాంచు రిపులనొంచు । శిలజెల్వనరినొంచు
శివునిబాపము దుంచు జానకి వరియించు సంతసించు । జామదగ్నిగలంచు జనకకాజ్ఞ బాలించు మునిస్తుతి ధరియించు వసిజరించు।
నీసహోదరిముక్కుఖండి పబంచు । సరగ ఖరదూషణాదుల సంహరించు । నవసిసుతనీవు గొనిపోవ నాగ్రహించు।నదీనిమిత్తం
బునిను రాముడని [illegible] భించి॥సీ॥ మణికిరీటము వాడు మకరకుండలకాంతి దళుకొత్తు చెక్కుటద్దములవాడు। నిడుదకన్నులవాడు నీల
మేఘచ్ఛాయగరమొప్పు దివ్యవిగ్రహమువాడు । కంబుకంఠము వాడు కౌస్తుభ శ్రీవత్సలక్ష్మియుతోరస్థలంబువాడు । కనకాంబ
రమువాడు శార్ఙ్గాదిపంచాయుధములమించు చతుర్భుజములవాడు । చిలువపిండి హుమాయిపై మెలగువాడు । లీలకును చా
ముపయిదివ్వళించువాడు । నీమనోరథమీడేర్చు విక్రముగను కంసయింపకునున్న రాక్షసవిభుండు॥ గీ॥ అతని బెక్కగతులను
తులొనర్చుచు భక్తి । నతులొనర్చి దేవపతులమహుల । నతులబీతురోదవనచ్చోటు బెడబాసి।చనమె స్వైరవృత్తి జనవరేణ్య॥
ఉ॥ రామనృపాలవింటి గదరావణుబుద్ధిసమృద్ధి జానకి । గామకుడై హరించెనని గానక పల్కరా మెయిందిరా స్వామ
యటంచు నీవు హరివండు నెటింగియుద్ధభూమినీ । చేమృతిబొందగావలసి సీతనాగింగొని పోయెలంకకున్ ॥ క ॥ అనిపల్కవ
తియుగలశజ । మునిదూర్జటియని మొగమల నుకులవసమయాగ్రసటస్నిటలతటా । లోచనరటదుస్ఫురిపుటకటకచటులార్భ
టులకు॥ మ॥ రవివంశంబున వెన్నుడెప్పుడెవతారంబౌనయపన్నటితో । బవరంబెన్నడు గల్గునో మొఖడలర్చు బాహావంగూ
డు। ర్భవమున్ స్పృతువులేనిదివ్యపదముంబాపింతునోయంచునెం । చివిరాగస్థితిసంచరించుచు నసుర శ్రేష్ఠుండు సీతాదిపా।చ॥
నెమకిపసలుకమారుగని నీమహిమంబు లెవిన్నదాదిగా । నమరకనిరోధినీమదికిలల్క జనింపమురాలినొంచులో। క్షమునసలంచుజ
న్నములు గాంచిన విఘ్నములాచరించుసం । యమలగలంచు బ్యాసతులున్నగ్రహించుజరించునయ్యెడన్।చ॥ అలయకయిట్లు
దింమరుకలగల [illegible] లోకముల్ । పలుకుడు [illegible] నుంచియొక నాడు [illegible] పుష్పకద్యుతు । [illegible] దిశలావరింప

గజనంగహరుండు నంగని । ర్మలరుచిను ల్లసిల్లు సురమౌనివరుండు దెలియ్యనయ్యెడన్॥ క॥ ఎదురైన బోరుదిండికి । బడిశిరము
లవోలసు దండి ప్రణతుండైనా । రద మొచటనుండి మోటజని । యెద వెఱగింపు ముని విశేషమేమియటన్నన్॥ చ॥ ఎలనగ వంశరిం
పమునియిట్లను రావణ యింక నేమి విం । తలువిహరింతు నీవిజ ధాటికి భీతిలి యూర్ధ్వలోకము । ల్వలసలుదియ్యొసాగ బలవంతు
డవన్ననునీవె నాకని కిలనొకరుండు సాటి కలడే యన బెట్టుగ గేరినవ్వుచున్ ॥ మ॥ బలుమీసల్వడిగొల్పిచుబ్బి గువ్వతో బౌల
స్త్యుడేమింటవో వలసల్గిసె నెయ్యూర్ధ్వలోకములు దేవర్షీంద్ర యుల్లైనినం । డులకే గంటిని యేమి శౌర్యమూన నన్నుం దాకి పోరా
డంగాం । గలవాడెక్కడనుండు నిక్కముగ వకాణింపవే నాపుడున్॥ ఉ॥ ఆమునిగొంత సేపు హృదయాబ్జమునం దలపోసి
యాంపురగ్రామణిం జూచి పల్కె సురకంటకయ్యమ సేయగోరిన । రీవి సముప్పతిల్లం దెలిదీనికి బొమ్మ చటంబ జతుర్భుజాల్ ।
తామరసాయతాక్షులు సితప్రభులుం దిరజేయులందరున్॥ శా॥ చండాంశు ప్రతిమాన తేజములతో పౌరంధర్మ భూభృన్నిభా।ఖం
డాత్యున్నత దివ్యదేహములతోం గౌమోదకీచక్రకో । దండాద్యాయుధపాళితో దనరు శ్వేతద్వీపముల్ దద్భుజా । కందూచండి
మంబ్రాహనోద్వృదురులంకానాడపోహ్నుంచనన్॥ క॥ ఆ రావణుండు క్రమ్మర నారదుగని యేంత పంబొనర్చిన వారావారాశియో
రంజెట్టుదురారూఢతజ్ఞాన తెల్పుమని వితడని యెన్॥ మ॥ హరిసేవాపరులచ్యుతాంఘ్రి కమలధ్యానాన్వితుల్ల్మాదవ । స్మరణ
సత్త్వవిపిష్ట విభవత్రాజపటుల్ చక్రాయుధార్చారతులరు హారూఢక ధాత్రశతిప్రియులరి స్వ యుండుద్భవిం । తరు నారాయ

(*) రావణుడు నారదప్రేరితుడై శ్వేతద్వీపమునకు బోవుట. (*)

ణచక్రనిర్దళిత గాత్రుల్మింతురద్దివిలోన్॥ ఉ॥ నాతనిపం క్తికంధరుడు నారదుపేద్భుని వేడ్క మీఱన । ద్దీనగనుంగొనం దలంచి
తీవ్రముగాం జనుచుండి వార్ధులన్ । దీవులు పర్వతంబులును దిప్రతతుల్ విపినాంతరంబులున్ ద్రోవలం జూచుచుం గడచుదుగ్ధ నము
ద్రముగాంచె ముందటన్॥ గీ॥ కాంచి చెంగటం బంప్రెప్పుంగవులం గాంచి । కాంచితి రేయూయకూపార కాంచికిన । మంచితక్షీరని
ధిహీర మణివిరచిన । కాంచి రుచిగాంచి చౌవుతవహింప చౌనెదుట॥ సీ॥ తరంగవాళి పజలకరంబులు మొయుగు ముత్యము లేటు
పమ్మపరాదు । కలికి రాయంచ తెక్కల మించు తెలిచాయ తెరల తేటయు తెలియగరాదు । జలచాలికా పాలి కలపొక్కిళుల
వర్తులావర్తముల్ జేదమరయరాదు । తలుచు నాగిరిగొన్న నురుగులకుప్పల నిర్ణయింప రాదు । కమల గొనందుదాత్ర దాత్ప
క్వజనితకీర్తి । ముంచుకొనెననిపహాజమైమించు ధవళి । కాంతిదిక్కుల నెల్ల దిక్కు టల వెలయుంబాల మున్నీరు కన్నులపం
డువ య్యె ॥ సీ ॥ వలయుకోరిక విని య్యంగలవెయ్యగలిగి ముష్టింపచున్నిరితుష్టి దెండు బెల్ల । వెడ గెంపురా తాళీశ దుకొనిన
సమూలిలి బ్బిగు బ్బెత్రబ్బి చొబ్బ బెల్ల । వింటి తెన్నెరి మేటివెల్ల గొరుసు నిక్కు దేవులనిల నెక్కి చేలగు బెల్ల । గటికెచీకటికిన గ్గ
లమైన రేవన్నెలాడి వెన్నెలగిముగూడు బెల్ల గూటచని వేలుపులెజంగికొనుట వెల్ల నమరసమితి ప్రమోకులను పరు బెల్ల । హరుం
డు శ్రీకంఠుడను పేరవనరు బెల్లం డలంపనిక్షీరవారాశిదలిసంగాదె ॥ మ ॥ వలినూనాంబుకరీంద్రహస్త చలనావర్త భ్రమం
జో యుదా । చలిమంథానమహీధరభ్రమణభావంబూన శంకాబ్జశైవల కూర్మాదులదత్తరంగముల రేవల్లలుబున్యద్యోని।
క్కల శొద్దింబు నరిప్సరోజననశంకా హేతువైల్ ॥ చ ॥ అనుపమ బాడబావలసి చనివిడచె నోయనం దనరి ప్రవా
ళవల్లికలు దానవవారకనొండ పంచుప । ర్గనమొనరింపు చున్దనుజ నాయకుడవ్వలి రాసిదాట జొంచినకుతకంబుతోడ దెలి
వివిగనుంగొని చేరం బోవగన్ ॥ చ ॥ స్థలము హిమంబు సొంపున నిశాచరనాథ విమాన రామ స్వలంజని లేక నాయుమ తేవారి
దమున్ వల్లు గమ్ములంగమం । త్రులుభయంబుమందియున్నెలర్చ దొడ్డడిమేనులుకంపము జెడన్ నిలిచెద మేముపుప్పకము నిల్పిన
చోనపు రేంద్ర వాపుడున్॥ చ॥ నగుచుం దశాస్యుడట్టులయిన న్నిలువండలి పుష్పకంబు శీఘ్రగతినడిగ్గి సాహసముగా ధవరా
క్రమధైర్యసంపదల్ । మగటిమి యుండగన్ దురభిమానమదోదెలిదీని జొర్చిపో । వెంగ రుడకేతుడశ్నపస విద్దమ నొంధము
ర్ణిపారుడై॥ వ॥ ఇత్తెరంగున నతండు దద్ద్వీపంబు శ్వేతద్వీపంబు ప్రవేశించితత్ప్రదేశంబున॥ సీ॥ ఘనసౌధసౌవాలకాప్రదేశం
బులు శశికాంత వేదికాసముదయాలయములు । మరకత ప్రవిభాషమాన సోపానములు పద్మరాగోల్లసత్పద్మతతులు సౌవర్ణకమలభా
స్వరసరోవరపాళులు హరిచందనాంచితోద్యానవనులు । వివిధవిద్రుమపలతావృతలతాగృహములు పర్ణశుకపిక భాషణ
ములు । బందునానేకవిధవ్యపరిమళములు । మహితవజ్రోపలనిబద్ధమార్గములు నిర్మలోదకపరిపూర్ణనిర్ఝరిణులు । గలం జూడ
న్ చూచి దనుజుండు కడుజముంజెంది॥ మ॥ ఐక శృంగారవనంబులో సఖులతో నారయ్యార ముల్లోనమ । తన్నికత విగ్రహయౌ నర్పుభామి
నులు రత్నోవర్తవిహరించి దెం । తక్కంభోవం జెలియా పట్టియుల జేతంబుట్టి మెవ్వాడవే । టకేని చ్చోటికి వచ్చినాడువడనంగు సంతిధీరా
తగాంభీర్యులై॥ క॥ జడిసియు జడియక విశ్రవు । కొడుకందసముఖుండు రణముకోరియుచటికిన్ । నడతెంచితసనుమారొ సి।
యెడపిరునినొక నిగా నష్టమందు ననన్॥ చ॥ కిలకిలనవ్వియచ్చెవిసఖిమనులంగనియమ్మలారపిం । తలుగనంగొంటి వేయిదుగో
తొనంట యిక్కడనున్న వారితోం । గలహమొదర్పవచ్చె నటకాదని పట్టినవీడు చేతిలో । పలికెలెమనేను బహుభంగుల
బ్రెలెయున్నందు జూపినన్॥ ఉ ॥ వారలలోన వేల్లొకతె వచ్చి రయంబున జేతిలోనఁ జా । బీరుడుదక్కయున్న యతిభీతుండు రావణు।
బుట్టి పాని పం । కెరుహ సీమం బెటుకొన క్రేపరబొర్లి తబొరైకి యా । రాకవిచి [illegible] న్॥

గీ॥ దానిపాణిమన్నవానిఁ జేయఁ జక్కఁ జేతె । బలిమిఁ దిగిచి తలలుఁ గుదియఁ జేతు । లిరువురియుఁ గల్గి యిాపురుగెంతెవొ । తానెఱుఁగు
చుఁ బట్టి మాడఁ జూడఁ గ॥ గీ॥ ఒకతఁ జేత నతని నుండ సికసుకుతు । లొకతె చేతి వానివొకతె యొడిలి । బూచిబూచియనుచు బొవి
కపిడికళ్ళఁ । బట్టిబట్టి గాసిఁ బెట్టుటయును॥ క॥ ఆయిందుముఖులచేఁ బడి । రాయిడిఁ బడినలుకంమచుఁ రావణుఁ డుపడిక గాయము
నొచ్చినదొలగును। పాయము మతిలేక యొకతె పాణికఁ బిసక॥ గీ॥ చేయిఁగ బచేన హ్మోచెల్ల నీచెడుపురు । గేడనుఁ డిక చ్చేనీడ
డకంచు । జడసి కేలననున్న ఖియపై వైచినదియు నలని బట్టియాగ్రహమున ॥ క ॥ యూచలిని గలవ ప్పతి వేచెదు పురుఁగ యని
మింటఁ బొగసిరయమునక్ । డాచేత నున్న రక్కసు నాచకఁ టీవార్ధి విసరియదిపచవై చెక॥ క॥ వైచిన పనిథారానిహ త్రాచ
ముంబోలి దైత్యుండంబుధి నడినక్ । జూచి సురవహాని కంతుల । వైచుచు దెలివినున్నవనితలఁ బొగడె ॥ శా ॥ శ్వేతద్వీపము
కొంపులిగ తితనుంజికాకు గావించినక్ । దైతేయాగ్రణిభీతి విస్మయపరీస్వాంతుండై యింతయున్ । జేతోజాత గురుప్రభావము
నుచుం జింతించుచున్ లేచిల । జ్ఞాపతంబు మ్రొచిలంకఁ గరిగెక్ సామంతసంబులోఁక్ ॥ చ ॥ వనితలచేత గాసిపడి వచ్చి శిష్ణ
నితోడ నెట్టుమా । రొనగనా హానుంచు మదిఁ గొంకఁడు రావణుం డెట్టులైననిక్ । ననిననెదిరించి నొంచెద నటంచు గణించున
చింపు వాక్కుల। దనకెదురెవ్వరంచనిమదంబనిలో చునుఁ విన్నవారికిక్॥ ఉ॥ కాంచనదర్పదత్తవరగర్వమునంగ ముమించియు
న్నరా । త్రించర రాజు నట్టెలిదిపిశాటుల చేత గాసిచే । యించిరవాఁడపి వెఱుఁ గవేయిదియేల యెఱుంగ నట్టులా । లింపెద
వజ్జబాంధకు లీనతఁ జెంపిన తేరు మాడున్నా ॥ చ ॥ సబలుఁ శత్రు జేయుదు వసత్తు బలాఢ్యు జేయదజ్ఞ నిక్ । విభుఁ భుజౌన ధ్రువ
ప్ప్విభుధినిక్ జడుఁగానొనరింతు నెట్లెయుఁ । గడుఁ దుబవత్తప్రభావము జ కంతుఁ హరారు లెఱుంగ లేఁబవే । డబములుగానై హకజ
డత్వములున్న వేసికు రాఘవా ॥ మ ॥ ధరణిదైవత శాపవాక్యమునవిద్యారస్తు తే జేవతా । పరుఁడైమాదుభవంబులన్ విమంగ
సంప్రార్థించిక్ పోనితై । హరివైతో బ్రిటిద్రశరూపమును సంసారంబు గావించితి కరుఁగుణిక్ రావణకుంభకర్ణులయి సక్ ఖిం
డించితిరాపుసక్॥ క॥ శాపవసమ్ములసిరివుడై పౌలస్త్యుండు కోరినడువలేనిచే । వేపడగఁ డు ద్వాపరమున। నీపరిభవమందిప్రమ
దియునయనిము క్తిక్॥ అనికలశబుండు పెండియు॥ గీ ॥ రామఁగనుఁగొని శ్రీరఘురామరసత । ధాముభ నామకారుణ్యధామ।
పలలామధశకంధరవి రామనీమహాత్వ మెలిగినుతియింపనేర్తునేయించుకైన॥ నిరోష్ఠ్యసీసము ॥ జయదశరథ రాజజలరసాగ
రచంద్ర జయతాటకాకరీంద్ర । జయధరారికజగజ్జాల రక్షాదక్షదయ యారసరిరంజనకటాక్ష । జయఘనాహల్యా
ఘలయదాంఘ్రి నరసిజ జయసహస్రాదిత్యసదృశదేహ । జయసంధ్రిధరసరాసనధరాధరచక్రజయనిరితత్రాణ క్షత్రజటిలచక్ర। జ
యఖరాదినిశాటశిక్షాలధాన జయకిరాదికృతార్చనాసన్నిధాన । జయనిశాతశరాఘాతజలనిధాన । జయకనకకన్యకాధిన

(❀) అగస్త్యాదిమునులు రామునిస్వస్వనివాసంబులకుఁ బోవుట. (❀)

జయనిధాన॥ చ॥ ద్రిదశులచింతఁ జాతే సమరితతిపంతలుదీరె మానసం । మదములుమీరు నివస మార్గుల ద్రుంచి జయంబు గాం
చిమేకొలుచయు లేనినిన్నుఁ గనుగొంటిమి వేడుకలెయ్యెబో ముఖ। చ్ఛేదములమంబుంభ్రరఘుశేఖర। నిమ్నతుభంబులొందె
తుక్॥ గీ॥ అనిన నానందకందళితాంతరంగుఁ । డైరఘుస్వామికలజుండాదిదైన మునులకుఁ గరాంబుజంబుల మొగించి సూ
క్తి। వినయమున వహింపనిటులవిన్నవించెను॥ చ॥ అతులతపోమహాత్వని ధూలారలసత్కరుణాకటాక్షసంగతుక నెల్ల సౌఖ్య
ములుగల్గుటయింత యొమిడిమ్ము గన్నదు । పత్కృతమంబునిల్చి దెదలంపనేటనిసత్కృతులైనమీవటం । గ్రతువులు వేనొర్చు వాడ రా
వలయుననగ్రహమిడలిందఱున్॥ శా॥ వీనులసౌఖ్యము నొందమీవచనముల్ విన్నందునక్ వియ్యనక్ । మానంబొప్పఁగ జూచిలో
చనములానందించెయుమ్మత్ప్రదా। తినుస్సక్ గృహజామఁడంచనిసభక్తిక్ ప్రమొక్కిదీవించియుం। మాలుల్వెరుఁగఁ పివొయుదంత।
రఘురామస్వామిహృత్పాత్ములై॥ ఉ ॥ వారిసురంచికొంచవడిపర్వనసేయుచునుండి విప్రులం । బొరుఁ శిష్టబాంధవులధానుకం
మారవిభీషణాదులం । గూరిమితమ్ములన్ సఖులఁ గొల్చినభృత్యులసాదలాంచితో । దారపృథూక్తులంబనిచితానునుతోపలికె
గనయ్యెడక్ ॥ చ ॥ చరమదిశానురక్తినిఁ విజాత్మమూర్తితమిరెటన్నిని । స్ఫురణలు డారెజ క్రమములథోగము రొవ్వజాళిసంధ్య
తుక్ । సరసులఁ జేరునీడముని చక్కఁ కింబుల డాగె వేడకన్ । మురునుగ మారుడప్రమాలుసూరెదమంబున మేరెచికుఁ లక్॥
ఉ॥ అంతనమున్న రామనసు భాధి ప్రుఁ దంతిపురంబునందుసా। యంత నత్రక యంగనచయమంతయుఁ దీర్చి కేళికావృష। భ్యం
తరసీమధూమితనయాకృత సేవల స్వాంతమెంతయున్। సంతసమందనర్హమహమ చ దమునక్ దిదురించెనయ్యెడక్॥ చ॥ పువ్వు
గులనెత్చరించితగవుర్ప్వలనిద్దుశర చ్ఛిత్తంమూరా । గలశలనప్పఁ జేసిననుగాధ్వుల దిక్కులనుంచి తాకరా । విలసనైభవంబడచి
వేసవ వేళర హింపరాము । లొక్కలుపగసంగి మూగదమఖులచను దెంచియుదంచి తార్చటిక్॥ సీ ॥ చోరవై రాసిమాదిచో
రులజేరిమీయు దొరభేహార మేలుకొలుపు మేటితొల నేటబిబూమెణు ప్రాణిమంధానశైలమొత్తివప్రభోజమేలుకొనుము॥ ఘాణివై
స్తంభృతభూణిపై రిపుమద్ధకేళిగూర్చినశూర మేలుకొనుము।భక్తమూటులఁ బట్టిబలుకంబపముబుట్టి మెలసినసలపింహా మేలుకొ
నుము। లీలవటువృత్తిగ సోదనవ్వాతులకొనుము। మేదినిశప్రవర్థనమేలుకొనుము । నీలికోదండఖండనమేలుకొనుము నీలనీలాం
[illegible] నసినలోకములసమందుసీ కనుగనసిచ్చి చుంచినవారస్ప [illegible]

లనువిష్టపూ క్తిమా । నినుగొనుయాడఁ గాఁదర మెనిదుర మాలిజగంబుబోవవే । మనుకులనాథయుఁచుబలమాలునువారు సూతులొక్షుటి యింపగఁ॥ క॥ విని మెల్లనిదనకంబెక । మును మేల్కొని చెలువుఁబూని మందటనిలుచుం డినసీత మొగముగనిపతి వెనుకకు మణిదర్పణంబు వేతుకఁగనుచుక॥ సీ॥ వాడినవిరులతో వాసుదేయా నేగ్రకజ్జనకలితాలికంబుతోడ। జిటులుమైపూతతో సీతాభ్రధోరోజ కాశ్మీర గారువణంబుతోడఁ। బిడలుసెం మొగముతోబ ర్యనుద్ధన్నుమాగల హారిద్రాంక గుళముతోడ। గేళిగృహాసీమ వెడరిభగీరథారక। కన్యకాదినదీతో యశలితపనక। కలశములుసీక సఖులూని కాంచియున్న। యల్లమజ్జనసాలకునధిపు డరిగి॥ చ॥ జలకములాడి కొంజిగుబుచల్వలుదాలిచిపుణ్యవేదిపై । నెలకొనిసంధ్యవార్చిజపనిష్ఠులుదీర్చికృతాగ్నియోత్రుడై వలయుధరామరేంద్రులకవారిగదాసములిచ్చిపంచిమా॥ తలంచునమస్కరించికులదైవము గాంచిభజించిపిమ్మటక॥ సీ॥ మణిసహస్రములద్రో మణిసహస్రంబులడం మెచ్చునికిరీటంబుగాల్చి । మొగమచంద్రునిగెల్వ మొనయుకీర్తియనంగ । జెలివిగాగపురంపు తిలకమూని। నిజగుణావళిలీలనిల్లశ్రీమించుకలఅకునుత్యాఃచొట్లునించి । చెలిమికినికిఁబూనుబలుబిరుదములువాగరముల వజ్రాలకటకములిడిహొసగగుందుగంధఅపుపూతరన్న । హారములుగ్గాన రామ త్రియంపుటంగి ॥ రహిదొడంగి పెద్దపితాం

——(*) రఘువీరుండుకొలువుకూటంబున పేరోలగంబుండుట. (*)——

బరంబువెలయ। గొలువుసింగారమయ్యెరఘుప్రభుండు॥ వ ॥ ఇత్తెఱంగునంగొలువుసింగారంబై యప్పతంగకులపుంగవుండుని జాంగనబెఱుంబువాలుచూపులతో నివాళించి మేలికపురంపుబాగాలొసంగిసంగయికొనసీతయనుంగు నెచ్చెలి దెచ్చియుంచిన కాంచనపాదుకాయుగళంబుపెట్టుకొని తనగండపెండెరంబురవళిననుసరించు గిలుకుటందియలరవలి వెంటవచ్చి పుడమిపట్టి యిచ్చుమడుపులందుకొనుచుద్రిచతుష్కక్ష్యాంతరంబులుగడచి యయ్యంతిపురలననిచినమాదంబున నెదుర్కొనిపవననందనుం డొసంపినకయిదండగొని తనయిరుగెలంకులనకలంక ముకుర ముఖులుపట్టుహజాంబట్టుజిగిగచ్చుటిగలనిగనిగలతో వారయమణి మకుడప్రభ అకునికటంబులగు పద్మరాగమణిద్వార దేహలి విటకంబులబొంకంబయిమీనుహజారంబుజేరియంతికుము న్నెయ చ్చటకివచ్చియున్న వసిష్ఠాదిమునిశ్రేష్ఠులకభివందనంబు లొనరించి తదంచితాశీర్వాదపురస్సరంబుగాఁ గాంచన మయోచ్చాసనంబున నెలకొని కాంచనగిరి శిఖరంబుపయిపండొలగంబున్నయన్నలుగనంబున యున్నవిన్నాణంబుననహించితెలంపురావిన్న గదియపై నెలకొన్నపేర్పమన్నెకానిచేస్నునసున్నతిగని తిన్ననగువడలుమిన్నగలతోడలుమిన్నునగు కొమలుహొన్నజిగిసేసులు బెళుకు తెలిగసుఁలుగు బుకువలిచన్నలు దలిరునిదుమోవుసరుల పేనుతావులు గలయొప్పలాడులు తమతకప్పపెన్నెలు లకు జోడిగాకవిచెలవేలనరయ్యోఁజూడుండని తెలివిపెడువడువున వెలిచామరంబులు వై జగజందురుసగు మొగంబులుకొందఱు కుందరదనలుతమ తెలిపినగవు వెన్నెలలచెలువంబుననలవడు చలువపావడలువీదఃజిలుగులవలెబలుకనేర్చినకొందఱు తులుకులా ములుతమకులుకుగుబ్బలం బోలకున్నకిల్లుమోయించి రసజాళువాగ తోడ్పూని కెలంకులంగొలువుసేయుఁ గాయజాదీమంబుల నంగొమరగుకొమరుప్రాయంపుముద్దు గుమ్మలుకొందరుతమతనుమేనితావులకు తావలంబులగువట్టివేళ్ళ సురటులకంమనెత్తావులుదాళవృతానిలంబులు నోలయింపసంపెంగ ముక్కలందెక్కబగల చకోరబొమ్మలుకొందఱు కర్పూరవీటికాపెటకాదులుగైకొయంతంత నివచితమతమయాడిగలబులకు సమయంబులరయగౌరనెలతో నెదుపనుదురులుగలచదురాం ద్రుగొందఱు బురుహాకరంబులఁ దరంబురులవీణెబుడక్కలుబిల్లనగ్రోవులు గిన్నరలుజెంగులుపాంగబులుదారంబులు మొదలగు జంద్రబులుగొనితత్తదుచితలయస్వర తాళమేళనంబులుదానంబులువిస్తరించి యనురాగంబుతో గాలోవితరాగంబులు సేయుచు మనంబులలరంపాడుచుసభారంజనం బొనరింపనిలింపపకొలువువెలచెలువల చెలువంబులు మెచ్చనిణుచ్చులామలుగొందర రాళ పతాక తామ్రచూడ ముఖ కటకాముఖ త్రిముఖసర్పశీర్షార్ధ చంద్రముఖహస్త విశేషంబులవిలోకనియంబు గానమసీయముఖవిలాసంబులు బాసిలమధ్యమద్రుత విలంబితంబులు డంబుగుబుకసూళాది తాళంబులమేళంబుల నంగసురక్తు లెసంగనభినయింపుచుజదురుపదము జేశిపమమొదలగులాస్యవిధంబులు వినిపింపబ్రహ్మాత్మత్రియవైశ్యశూద్రాదిజనంబులుచితప్రదేశంబుల వసియింపగురుకరూషఘూర్జర సింధుగాంధార సౌర కాశ్మీర కేతంబిర పాండ్యద్రవిడబర్బళ చోళపాంచాల మగధమాళవమత్స్య మణయాళ నేపాళ కొంకణ గొంకణయవన వంగాళకళింగ ప్రముఖవివిధ దేశాదినాథులలలిక స్థలవిన్యస్తహస్తులై భజియింపగోసల రాజకన్యకాగర్భపయఃపారావార పరిపూర్ణచంద్రోదయాదిక్షీణ్యతాణ్యనై పుణ్యలావణ్య ప్రముఖసకలగుణాలంకారరతుణదక్షుణత్సకులాఢ్యశిక్షావీక్షాధురంధరధరా కుమారికామణీరమణీయమన.కమలకమలాకరవిరాజ ద్రాజహంసోత్తరస విహారహారకేయూరకటకమకుటకంకణాంగుళీయముద్రికాతులాకోటి కారిభూషావిశేషభిరామ జయవిజయీభవయని వందిమాగధ బృందంబుబహువారంబులు గైవారంబులు సేయసాదండ్లకి సామెపూసినాదంబులెసంగఁ జ్రనంగోచితవచదరచనాపటులగుకవినటగాయక పరిహాసకవిదూషకప్రముఖలు భజియింపనింపుసొంపులతోనుబ్బుచు డెబ్బదిరెండునియోగంబులవారు దూరంబుననుండి సేవింపనిఁ డోలగంబుననుండి విదేహరాజముఖ్యులగు లంధుప్రముఖలనుసరింపుచు భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నులుఖచి సేవింప [illegible] రాజాసనం

బులనుండని యెమికిచును గాముదూపంబు దాల్చిన యంగదాదివానర వీరయోధులతోఁ దనవలపటికెలననుదగ్రమణి పీఠంబుపైనున్న సుగ్రీవుని ప్పటప్పటికి నుచితోక్తులనలరించుచు మంత్రిచతుష్టయ సమేతంబుగా దన డాపలి పార్శ్వంబుననున్న విభీషణు సద్రూపంబుగా నవలోకించుచు నిజచరణపీఠాసన్నవర్తియగు హనుమ తరూపిచక్రవర్తియు పమాద్యలంకారకలితానవద్యగద్యపద్యాయులదను బ్రశంసించిననవధరించి సంతసించుచు విద్వత్ప్రముఖతతజన విద్యాపరిశ్రమంబు లెఱుంగుచు హితపురోహిత మంత్రి సామంతమిత్ర ప్రముఖులహర్షభంగి బ్రత్యుత్తరంబులిచ్చుచు పౌరజానపదాది ప్రకృతిజనంబుల విజ్ఞాపనంబులవధరించుచు దీనానాథజనంబులు గోరిన ధనకనకవస్తువాహనాదులిప్పించుచు దేర్పు మెఱసి పౌరాణికులెఱిగించుచు సముచిత పుణ్యపురాణకథాప్రపంచంబు నవీనులకు విందుసేయుచు నక్షత్రమధ్యంబునం దేజరిల్లు రాకాచంద్రుచందంబున గ్రహసభాంతరంబున విలసిల్లు ప్రభాకరుభావంబునం జెలంగె నయ్యెడ॥ సీ॥ ఆరామ క్షితినేత చేకొనినయంబాదాదమైశ్వర్యము౦। దారుణ్యంబును జెల్వమిచ్చిన నృపులాస్మ ప్రాజ్యసామ్రాజ్యర । ఘోరంభంబులుమానిదర్చి పథాత్మయ త్తాత్మైయుండెర । పౌరుల్జానపదారులొక్కొక పనుల్పాటింపరెప్పట్టునన్॥ క॥ ధ్యానములమాత్రమునబర మానందము సంగ బ్రహ్మాకారముతో । గానంబడిన

—(* శ్రీరాముండు జనకాదిన్నృపవర్యుల సత్కరించి పంపుట. *)—

నుఁజూచిన మానవులానందవార్ధి మగ్నులుగా ॥ చ॥ ఇనకులశేఖరుండిటుల నెల్లజనంబులు సంతసిల్లగా । దినములు బాకశాసనగతిం గొలువైతన పెద్దకొల్వులోఁ । దనరుచునొక్కనాడు ముయివిధంబున బంగరుగద్దెనున్నయ । జ్జనకన్నృపాలుఁ జూచియుపచారపురస్సరభంగి నిట్లనున్॥ చ ॥ జనకుని క్రొవడిం బ్రజలసంతతమన్వయ జూచి ప్రోవఁగా । జనక సమాఖ్య మీకన రెశాత్రవశిక్షయొనర్చి సీతతో । ననుపము సౌఖ్యమేఁగనినంతయు మీకృపగాదె మామగా । రనుటయె కాని మారశధావనిభర్తకు మీకు భేదమే॥ ఉ॥ పెక్కుదినంబులాయెము ముభ్రీతిగనుంగొనివచ్చి యెన్నినా । ళ్ళికఁడ మీరలున్న శుభమేయగునైన ప్రజాభిరక్షకుల్। దక్కఁ జసింపరాదనిగ దావివరించెదబోయిరండుమా। దిక్కకటాక్షముంచుడని దివ్యమణీమయ భూషలిచ్చినన్॥ ఉ ॥ అమిధిలాధి నాధమణియుల్లసంగిపరత్నభూషణ । స్తోమముపొందినన్నృప సోమయు వేటికిమాయయంచునన్ ప్రేమబహూకరించుటయె పెక్కుధనంబులు సీతలక్ష్మికి । వేమఱు వైరినిమహిమ లెంచుచునూరికిబోయివచ్చెదన్॥ క ॥ అనియుచితభంగిపిడ్కొని జనకమహీభర్త రామచంద్రుననుజ్ఞం । నవెంటభరతుడనుపంజను దేరంగమిధిలకేగుసంతమెసగన్॥ ఉ ॥ ఆత్తరిగాఘువుండు వినయంబునకేగయ ముఖ్యుఁడౌయుధా। జిత్తునిజూచి పల్కెనృపశేఖర యీవిభవంబు యువ్వదా। యత్తము మామ పురికదయా ప్వలు మీరిట దామసిన్చిన। జిత్తమునన్ను మీగురుదు చింతిలు మీరును బోయిరాదగున్॥ గీ ॥ మిమ్ము బనుపంగవచ్చి సౌమిత్రియనుచు । నమితరత్నాప్పరశ్రేణులతనికొసగ। ప్రేమనన్నియు మరలనప్పించియుహర్ష । ఫణితనుతియిచ్చియజ్జనపాలుఁడరిగె॥ క॥ శ్రీరామచంద్రుఁడంతట। వారాణశ్యధిపుడగు ప్రవర్ధననామున్। భూరిగుణధాముని జసఖు। గారవమునంజూచి ప్రియము గనబడఁబలికెన్॥ ఉ ॥ నీవుగుణాంబురాశివి వినీతుడ వెంతయు జెద్దయువాఁడవు। బావనమూర్తి వాదరణంబాయపునేశమువైన వాదిగా । గావున బాయజాలనని గద్దదుడిగ్గి కవుంగిలించి సంభా । వనసేసి వీడుకొల్పెఘనుకలీనుడు సభ్యులెంచగన్॥ క॥ తనువాతద్రిశధరణీ । శ్వనుల ప్రియంకరుల రామచంద్రుండు వెలిదా । మరకేకులు వేదచల్లన। కరుణించదనచూపులాల యంగనుగొనిపలికెన్॥ మ ॥ ధరణీనాయకులార మీభుజబలౌద్ధత్యంబునం బక్తికం । ధరుడీక్షన్ని పుండేను కారణమునూత్రంబింతె మేలొననౌ । కరుడన్నాయెడనెయ్యముంచినయమార్గంబొప్ప మీమీదరల్ పరిపాలింపగనిం । కబొండనిసుధా ప్రాపమోక్షంబలిరన్॥ క॥ ఆయుచితోక్తులనవనీ । నాయకులానందమొందిన పరక్షణసంధాయకురఘునాయకుకుభవాయకుఁగని సునిరిముకుళితకరాంబుజులై ॥ సీ ॥ అఖిలభూతమయుండవగుట నీవిజయమంద జీజయంబనుట తథ్యంబకాదె। మొకటికే వననేలసకలంబునకు హేతువై యుండుదవియుదథ్యంబకాదె । యంతరాత్మకుఁడవై యిందఱలోనొకఁడయాకృతిను సికితథ్యంబకాదె। నీయందు నెయ్యముల్నిలుపుట నయమార్గమౌ నన్న మాటదథ్యంబకాదె । విభుడవయ్యును మానుషవిగ్రహంబు। దాల్చి వెలుగొందు నియాజ్ఞదలలమోచి। పోయివచ్చెదమంచు ముపూర్ణకరుణ। రాజదేవేంద్ర దశరథ రామచంద్ర॥ గీ॥ అనుచు తించినవస్త్రమాల్యానులేప। వీటికాదులుతద్ధరావిభులకొసఁగి। వినయమునఁ జిన్నతమ్మునివెంటబనుప। వారఘూత్తము వీడ్కొనివారలపుడు॥మ॥ అవనీభాగముకంపమొందగనసేకాక్షోహిణుల్గ్వాల్వగా। జననాశ్వద్విరదాది ఘోషములుదిక్చంక్రంబు మారోగ్మయభూ। ధవులెల్లం జనిరాత్మభూములకు సైన్యచ్ఛేదనంబాదిగా । రవివంశాగ్రణిచేసినట్టిబలుకార్యంబుల్ ప్రకీర్తించుచున్॥గీ॥ఇటుల జనకాదిబంధుల నెల్లనృపుల। బనుప రామాజ్ఞనరిగన భరతలక్ష్మ। ణాదులాయానృపాలకులంపి నట్టి। కానికలతోడవచ్చి రాఘవుని గాంచి॥ సీ॥ పట్టుపేనుంగులారట్టాశ్వములహొన్ను గట్టుల మెచ్చని ఘనరథములు। బట్టుచుట్టులనేక పరిమళపేటికలకలంకరత్న పర్యంకికలును। ధనమణి రాసులు దాసదాసీజనుల్మణికిరీటంబులు వణిసరములు। జాళువాసొ

—(* శ్రీరాముండు సుగ్రీవాదివానరులను విభీషణాదులను బహూకరించుట. *)—

మ్ములు సరిగెదువ్వలువలపైనమాణిక్యసింహాసనములు । బట్టె మంచంబు బొంగరపైనపఱువులు దీవె। బొమ్మలనుబోలు ముద్దుల

గుంమవాదులైన కానుకలుఁ గొలువున్న యధిపు దృష్టి| పథమునం దిడి సద్భక్తిఁ బ్రణతులైన||క|| కాకుత్స్థుం డలరి యర్ఘ్యము|లాకొన్ని విభూషణంబులు తులాంబరము|ల్చేకొని సుగ్రీవాదిమ|హాకపులకు విభీషణాదులకొసఁగెన్|| గీ|| ఒసఁగి రఘురాముఁ డొకహార మూని భల్లు| కేంద్రునకని తా తలఁగ నుసికిఁ నిగ్రహింపు| మనసినవన్నెలకొమ్మ నెనసుచు ముసలి| కేలననవ్వి సభహారమిచ్చె విభుఁడు|| క|| ఉరములు మణిహారంబులు| కరములఁ గటకాంగుళీయకప్రముఖములున్| శిరములఁ మిసిమిగు శాలులు| ధరియించి చెలంగిర ఖిలతనుచరముఖుల్|| గీ|| వారిలోన విశేషించి వాలిపుత్త్రు| నిన్ను రుత్తు|త్రుంబిలిచి జాంకయుగళి|నిలిపికొని తానె తొడవులన్నియును దొడిగి| యిరకుఁ సుతుఁ జూచి పతి యిట్టు లానతిచ్చె|| క|| నినుఁ గొలిచిన కపులందఱు| ఘనకార్యధురీణులగుచు గడిదిపనుల్చే|సిన వారు నికు మారుం| డతని సుతుండు మోజకర్ములననతడని యెన్|| సీ|| శాఖిశాఖల నెకుఁ శాఖామృగములకు పేమాసనములపై నెకఁ గలిగె| వల్కలకౌపీనపంతులైక కపులకి బట్టబరమ్ములు కట్టఁగలిగె | వనభూరజము గప్పికొని మెలంగు వనాటులకు జందనాదులలందఁ గలిగె | ఫలమూలములు దిని బ్రతుకు మర్కటులకు మేలోగిరంబులు మెకఁ గలిగె వాడల నేబోడిమియు లేకనున్న పలిము| ఖులకు గటకాదికములూనుకొనఁగఁ గలిగె నటవిచరులకుఁ బురిదిరుగాడఁగలిగె | శ్రీరఘూత్తమ నిను గొలిచినకతమున||క|| నినెయ్యము గల్గి పద్యుం| మై పను మేరువగు మేరువ యునను ద్రుణమా| నీనెయ్యము దఱిగిన నీ| వానరులెంత యన రామ వసుతేసుడన్|| క|| నీవారి నీవు సన్నుతి గావింపవు గాక సహజగాంభీర్యనిధుల్ నీవారిందరు వినుత | భావింపఁగ వీరిపనులు పరమాద్భుతముల్||సీ|| ఘనభూమినుచ్చి క్రోగ్రము లెకఁ ఘనులకు నీ చిన్న గెద్ది యు లెకఁ యెంత | బలుకాంతిబల మేశుపలువలుగప్పెడి ఘనులకెజిలుగు బుగ్గట్టు యెంత| తుల లేని శుభవాసనలమించు ఘనులకీయల్లంతి తావుల గంధమల్లుదు యెంత | యమృతాశనుల సామ్యమందిన ఘనులకు నీకు మారుడుగ విగ్గొని మెకుఁ యెంత| యధికగుణరత్నభూషితులయిన వీరి| కీ భూషణతతులు ఉహించు యెంత| యఖిలజగములన ప్రతిహతరయమున| దిరుగు వీరులకీ ప్రోల దిరుగు యెంత|| చ|| వననిధులన్ని యుంగలచి వైవవ సుందరి బెల్లగింపసూ | ర్యనిదిగ మ్రింగ భూరలయుదు మ్రిన్నై నసుమారొఁ నంగనో| పినమనులీమహాకపులు భీతివహింపుదు రేమహాత్త్వ శాసనమునకట్టి యాజ్ఞగల శౌరనిధిన్నిను నెంచశక్యమే||మ|| అనిమైత్త్రింగొనియాడి మంత్త్రిసహితుండౌ పంక్తికంఠాత్మజన్| మునిలాలించి బరీముఖాగ్రణుల కెంతో నేటుఁ బుట్టించియు | కఁనిమేషంబనితోంప బెకుఁ దినముల్ కాకుత్స్థరత్నంబు మన్ననలక

—(* శిశిరఋతువర్ణనము. *)—

చేలిచె వారునుండె రమితానందాబ్ధినోలాడుచున్||క|| శిశిరము దెంచెనంతట|నశలాయత గతివహించె నెత్రమ్మ తెగల్ | కుశలతడించెదిపంబులు|కృశియించెవడంకుముంచె నెల్లజనములన్|| క|| అంబరమణి సాంబరుడై|యంబరువిడుఁ జరమగిరికి నుర్వంశుకుండ| య్యంబవమానసఖుదుమం| చంబుల క్రిందట నెడాగు జవియల్పంబే|| సీ|| ముద్దుగుమ్ముల మొగంబులఁ జూడ నేకాని మానసింపరుచంమామఁ జూడ | జవరాడ్రని మందహాసములు చెందెనేకాని పిలువరు పండు వెన్నెలలబైట | సకులకె మ్మోవిపానకముగోల నెకాని కాంక్ష సేయరు పానములుగోరిఁ| జెలువలకు నదుగణములకు బ్రాక నెకానితలపరు కృతకభూదరములెకఁ ౦జెలులనాభీసరస్సులే చేరికాని| యొల్లరు సరస్సులను జేరి యోలలాడ| మానినులకంమయూర్పులెకాని సురటి|గాలి రానియ్యరథపుల కాకఁలమునను||సీ|| దినము ప్రాతస్స్నానమొనరించి ద్విజులకునగు కర్మలోపభయంబు కంటెఁ | బ్రాచిపసుల్ సేయ లేచుకోడంద్ర కౌనత్తలవలని భయంబు కంటె| గపుపులో సూర మేగ గమన్న చరులకు నరిపుచే నొదవే భయంబుకంటెఁ| గళ జంబోనరింపఁగడఁగు కావులకార యమి బైరు చేడుపన్ భయంబు కంటె|గడిదియమ్మెసీతు ఖగమృగీ పశువర | ప్రముఖజంతువులకు భావములను| జాలమించె మిథునసంపరకఁ సౌఖ్యంబు | శిశిరమహిమ నుతి సేయవశమె||క||కాచెను విరికలుతులమగ | బూచెం జేమంతి విరులు భూమికి బరువయి|తోఁచెం జణకాదిసస్యము| లేచెన్ బలు మంచు జనుల హేమంతమునన్||గీ||వెల్ల జనములదిల చూపనీకవలయు | నల్లహేముంతఋతురాజయశము రిసర | నాధరించెనోయనగమండ గ్గలించె | రోచసినదంద్రచంద్రికారుచిరరుచులు|| గీ|| కొండలెల్ల మంచుకొండలయి కనిపించె | లడవులెల్లి బూచినటులమించె | దీవులెల్ల డెల్లదీవులయిరహిం గాంచె| మాపు రేపుమించు మంచువలన|| శా|| ప్రాతర్వేళలమంచుచిన్ కురుగమీజొంపంబయిన లెవచ్చిరన్| శ్వేతద్రిదులకించు యెంతయురహించెన్ సర్వభూతంబులున్ | శీతక్రాంతిప డంకదానచలనైయు చెల్వొందు భూదేవికిన్| శీతరు ప్రభుడిచ్చెవా|జముల రాశింబోలినల్వంకలన్ ||తతారలంబున||చ|| వలవులు గ్రమ్మగాబొగిచి వండిన కారపుఁగాయగూరల | ప్పళములు దియ్యచెరోఁ బువుప్పుర సావళులింపుటోగిరంబులపుడుగాచి తెచ్చుఘృతముంబలు మాంసములరఁ పుత్త్రము | ఖ్యులు రఘురావ బంతి

—(* రాముఁడు వనరాక్షసుల వీడ్కొలుపుట. *)—

బ్రియమొప్ప భుజించి సుఖించిరెంతయున్|| ఉ|| అయ్యెడ నొక్కనాడినకులాగ్రణి భానుజుఁ జూచి నెమ్మదిన్ | నెయ్యము జేచి నా నాకొఱకనేకవిపద్దశలోర్చి చేయుసా| హాయ్యము చేత నే విజయమందితి సన్నుతులేల పెక్కునా| కృమ్యొను నీకు వచ్చియన ఘూయిఁక నూరికి బోయి రాగదె||సీ|| అంగదుననుగోచ్చయాంగదు నలరింపు హనుమంతు గుణవంతు నాదరింపు| జాంబవంతుఁ బరాదిసువంతు భరింపు పనసు మహాజితదవానల బుధలంపు | నీలు సేనాలనాభీలు బాలన సేయు శతబలి నతబలిన భరింపు | తారుఁగీ

ర్తులైన సత్త్వాఢ్యులగు టాక్షింపు శరభు నాసుర సింహ శరభు బ్రోవు। జగవయ గంధమాదన గ్రథన కుముద। పనస ధూమ్ర సుషేణ నీలులిముఖ్యేంద్రులందరు మునర ముగ మేనులిచ్చి వారు। వీరి నెలను రక్షింపు వీరవర్య॥ క॥ నిషధంటక వైరిత నెడి। నిషధుఁ డకుఁ బోయి యుండఁగే వలకరుణా। నిషధుఁ గృతమతి వైవాసవి। దుష్కార్యము లెంచకంగ మునిఁ బ్రోవ దగుఁ గా॥ క॥ అనిపౌనఁ పుణ్యముగా। నినరు లపత్రివాలిసుతుని నేలేఁ దుపనియు। య్యాపజునకు దెప్పియు పగూ। హాన మొనరించి యెల్లకపుల నలరించి కృపఁ గా॥ గీ॥ ఆంఫిషణుఁ జూచి మహాత్మ్మనివు। పుట్టినప్పుడె వెన్నెలో బెట్టై కల్లి। వినయ ధర్మవివేకముల్ వేఱయెల। బోధలైనను విను నాదు బుద్ధి యొకట॥ చ॥ కొలిచి వరాసు రాక్షసులు క్రూరమ మానసయుక్తుఁ వైకరిఁ గా। నిచువదు కాలపద్ధతిన నేక వికారములొందు నెందునం। దలకఁక నన్ను పైనెన్న రుఘమ్మను పెట్టియుమంచిలంకని। శ్చలగతిఁ బ్రోవు దార్మికుఁడు శాశ్వతుఁడై వెలయుఁ గా విభీషణా॥ క॥ మఱువకు నీతిని నీతులు। మఱువకు మామిన్నపే మమనక పిపరులఁ గా। మఱువకు నీతలిదండ్రులు మరువకుమన్నిర ఘూకులాబ్ధి మణి దెల్పుటయుఁ గా॥ క॥ ఆరఘుపతి వచనామృత ధారల। బంధ్షి జెందివరువరట్ల। వీరులిటులననుచుఁ బొగడిరి। సారెకు బహువార్ధిలోకపరి మోహియురహింఁ గా సీ॥ శతబృహస్పతులైన సప్తతుగా లోకబృహస్పతినీమనుషకు సాటియగునె। వేమందియజులైన సమాత్ర మోకాసి యొకయజుండీకూ కివసమయుగునే। లక్ష శేషాహివల్లభులైనె మొకా కొక శేషుఁడి బల్మికుదియగునే। కోటిమన్మథులైన దీటుగా లోకమన్మథుఁ డీవె యపువకుదుర్న్యుఁ డగునె। తలపశతకోటి మేరుభూధరములైన। బొల్పదగుఁ గాక యొక మెరుభూధరంబు। పోల్ప నీధైర్య మాత్మకి సోలికయగునె। రవికులాంబుధిచంద్ర శ్రీరామచంద్ర॥ సీ॥ ఎన్ని దోషములున్న నెంచక నించుక గుణమున్న మెచ్చి చేకొందువనుచుఁ। బాటించు పలికిన పలుకు బ్రహ్మవరంబుగాఁ బ్రదిష్టకు దెచ్చుఘనుఁ డవనుచు। హీనుఁడైన సమాశ్రయించినందు ముందుగా చివంచదానఁ బూతుపనుచుఁ। గొలిచినవారిని గూర్మి నాచంద్రతారకముగ సౌఖ్యములొసంగి ప్రోతువనుచు। బరుబస్వజలనక ప్రజలవందఱఁగన్న। ప్రజల లీల బ్రోచుఁ ప్రభుఁ డవనుచు। నీగుణంబు లెంచు నిఖిలలోకంబులు। రమ్యగుణసముద్ర రామభద్ర॥ చ॥ అనికొని యాడుచున్న సమయంబున మారుతసూతి స్వామికిఁ గా। వినుతుఁ డొనర్చి పలికె రఘువీర భవత్పదపంకజంబుఁ గా। ఘనతర భక్తి మెల్ల ప్రదుగల్ల నిమీకథ యెంత కాలము। ర్విని దగునంత కాలము శరీరమునిల్వ వరంబొసంగవే॥ ఉ॥ నీకథ లెప్పుడుఁ గా విని దునీపద చింతనమాదరింపుచుఁ గా। నీకరుణావలోకములు నీమృదుభాషలు నీవిలాసముల్। నీకలితప్రభావములు నెమ్మది నెంచు మనున్నఁ గాక యే। లాకపి మూర్తిఁ జేకొని యీలాస్థలిఁ జెందవృధాయు మన్నతుల్॥ క॥ శ్రీరామునికథామృతధారలు కర్ణాంజలులను ద్రావెడి ధన్యుల్। కోరుదురే యమరత్నము। తారుదురే జన్మమరణ దారుణ రుజలఁ గా॥ సీ॥ కౌసలేయ త్వదీయకథలు కౌవని వాసరంబు కల్మషమాసరంబు గాదె। తాటకాంతక నిన్ను ధ్యానంబు సేయని క్షణము వారితక్షణము గాదె। జానకీరమణ నీశరణంబు నొనర్చని ఘటిక విషాపూర్ణ ఘుటిక కాదె। సాకేత నిలయ యుష్మత్పూజ సలుపని జాము మృత్యువు నిల్చగీముగాదె॥ శ్రీరఘూత్తమ నిన్ను దర్శింపఁ బడక కడచు కాలంబు గాలంబు కరణి గాదె। రామ యటు గాన నిన్నునా రతము వినుట దలచుట న్నావృసు లకుచితంబు గాదె॥ ఉ॥ నావిని సంతసించి రఘునాథుఁ డు గద్దియడిగ్గి గ్రక్కునం। బావని చేతులంగదియఁ బట్టి శవుం గిటను చి పేలెనఁ గా సేవిపు డిచ్చు యుంచిన వియిచ్చితిబూమి గలంత కాలముం। బావక కీర్తిఁ యుఁ గా నిలుచు తండ్రిఁ చరింపుచి రాయువున్న తిఁ గా॥ ఉ॥ ఆపద బాసి ప్రాపఁ యున్న యన్నకుఁ బ్రత్యుపకారమూనఁ గాఁ। గాపురుషుండు గోరుబతి। కారము సేయ దలంపఁడార్యుఁడ। య్యాపద రావలంచి పటులొసీధ్య్యుఁడవై పసికులే। వాపదలేఁ బ్రతికియె యొప్పడుఁ జేయదలంపఁగావనీ॥ మ॥ సినబూజించు నతింపు దాహీ పుడ గన్నిలోన నెప్పువుం। గనిపింతు స్విని పింతురచ్చలు వేడుకం ద్వతక ధల్ఖ్యాతితో। మనుమ్ముంచుఁ గా హనుమంతుఁ బలిక రఘురామస్వామి సుగ్రీపుఁ చా। యని వైమార్యపు తాళిగైకొని తదీయగ్రీవనుం దెఁ గా గృపఁ గా॥ క॥ ఆహారములో నైకను। నోహార ముఁ బూనుకొని హనుమదగ్రేశుదుసం। దోహవృతామృతాహారాహార్యమొ యనుచు బూపరగ్గింపంగఁ గా॥ చ॥ ఇటువలె రాముఁ డాశ్రితుల నెల్లక్రమంబున బుజ్జగింపుచుం। బటుమణిభూషణావళుల పారముగా దయచేసి వెంటయుఁ గా। భటసహితంబుగా ననుపఁ భానుకుమార విభీషణాదులే। మెటువలె బాసిపోదుమవనీశ్వర యంచును ముక్తకంఠలై॥ చ॥ పలుపలఁ గన్నుల ంచొలుఁ గు బాష్పకణంబులతో రఘూత్తముం। బలుమఱుఁ జూచుచున్నిలచి పంచితి వేరఘురామచంద్ర మా స్థానుల కంచు మాక్షుల విధంబున వేఁడుచుఁ బోయి రెంతయుం। గళవళ పాటుతోఁ గరుణఁ గల్గిన రాజును బాయఁగూడునే॥ ఉ॥ భానుకులీనుఁ డకరణి భానుజముఖ్యులవీడుకొల్పి తన్మానిత శౌర్యధైర్యములు మాటికి నెంచుచు నార్యబంధుమి। త్రానుజం

—(※ పుష్పకంబు ధనేశునిపంపున రామునిగొలువవచ్చుట. ※)—

త్రియుక్తిపపరాహ్ణము దాక విభ్రాంతకంబునం। దానువసించియుండెనుజన స్తవనీయక శోభిరాముఁడై॥ చ॥ తదవసరంబునఁ గా దశరథప్రియసూతతికినొకదివ్య మూర్తిని వివసించి యిట్లనియె దేవకుబేరనిపుష్పకంజమీ। పదములు గొల్వవచ్చితిం గృపన్నను చేకొనుఁ డన్న రాఘవుం। డిదితగునే పతిఁ గా విడిచి యేటికి వచ్చితి విందు నావుడఁ గా॥ గీ॥ అనిమాన రాజమనియె దేవరయాజ్ఞ యత్నుఁ బ్రోలపాలత రుగనతఁషు। మీగుణంబు మెచ్చి మీసేవ గావింపు। మనుచు మరలఁ బనిచె ననున రేంద్ర॥ ఉ॥ ఆయనపంపకున్నను గుణాకర యుంరక నేనువత్తునే। నా యెడ సంశయంబుడిగి నన్ను గ్రహింపు నటన్న జానకీ। నాయకుండు నెహించి

స్వజనంబులు పుష్పకరాజపూజనల్ । సేయంగం బంచి మున్నవయుం జెన్నయు వొప్పడఁబలెఁ గ్రుంవఁగన్॥ క॥ ఓ దేవ యానర
త్నమ। నేదలచినయపుడెరం మునిచ్చని బవనిం । పౌ చెసకిప్పుడు పొంమన । మాన్పృతిమ మును మరువకుండ మనిపనుచుటయున్॥
గీ॥ అంరిసకలలక్షణాఢ్యుడౌ నాకృత। లక్షణునకు నది ప్రదక్షిణంబౌ । నర్చి దక్షిణంబున కునా క్షుణంబున। నేగెనీక్షణములకె
ఱుఁగఁబడక॥ మ॥ రఘువంశాగ్రణియంత సంతసిలి యర్థస్వామియారోరమెం । తఘనుండాత్మవిమానమే యొసఁగె మత్సౌఖ్యం
బుగాం దక్షించిచె । శ్లేషు టింపదగు రాజరాజతండు బ్రహ్మంగల్మి నత్యున్నతుం । డఘమూరుండని పల్కి బల్కి భరతుం డావే
శహర్షంబునన్॥ ఉ॥ దేవ భవత్ప్రతాపనము దీర్ణతనార్యవిరోధికార్దియా । రావణుఁ డీల్గెఁ గానధనరాజు ప్రమోదము
జెందిమీకుసం । భావన గా విమానమణి బంపెదశౌస్యుభరించుదోషముం । బోవునె పుష్పకంబునకుఁ బూని మిమున్న జేయుం
పకుండెనన్॥ చ॥ ఉనుమతిమీగుణంబులకు కొకలకు బోరుడె యేలయెల్లదిగ్వరులును జెల్మి సేయుటకె కాంచనమీఁతురు నైన
భోగము । ల్నరుపమశక్తి మీరు కరుణించినవంచు నెయెంతు చెప్పడే । పరసునమీరు వేడఁబలు పంగల మోయను చుందురా
త్ములన్॥ సీ॥ సర్జరాధీశుండు నేలముండువానలు కోరినధరనెల్లఁ గురియసాగ । జ్వలితప్రదక్షిణార్చులతోడ సౌవ్యంబు సేవే
శవహ్నివహింపఁబోడగ । మిక్కిలి ముదుసల్లద కలదకిలనవారిం బొలియింప శమనుండు పూనడయ్యె । వీచికాగ్రములన
వీనమణుల్ పూని నిరధి తటములనిండనించె । శైత్యసౌరభ్యమాంద్య సంచారియగుచు । గంధవహుఁ డెల్ల ప్రాణులగా సమా
న్నై। బడెనగిఁ జలవనలె తీపండెధరణి । రఘుకులోత్తసంమీ రేలు రాజ్యమునను॥ సీ॥ సుతులు లేకకలంగు సతులెకలఁడను లేరు
సుతవియోగము జెందు సతులులేరు। పతుల బాసినక్కశౌవతులె వ్వ్యోడను లేరు పడఁతులరాసిన పతులులేరె । దారిద్య్రదుఃఖ
సంతపులెందును లేరు కలిమిగర్వము జెందు ఖలులులేరు । వ్యాధులనాధులవగచువారలు లేరు సందలాందినవారలెందు లేరు।
వేరెజారులు చోరులు లేరు దుర్వి । చారులగ్నిరుజాహితృష్ణా క్షుధార్తి । వాతదుర్భిక్షభయమైనవారు లేరు। రఘుకులోత్తం
సమీ రేలు రాజ్యమునను॥ చ॥ క్రతువులు దానముల్ శ్రుతులకల్మషచర్యలు దండనీతులుం । చితపరరక్షపణ్యముక్ప్రిక్రియలున్ ద్వి
జరాజవయిశ్యసం। తతభవనంబునుం గలిగినాలుగు వర్ణములుల్లసిల్లుటం। గృతయుగమట్లవలం జెలఁగె దేతరఘూత్తమయం
చుఁబలికెనన్॥ క॥ ఆభరతుమధురభావల। చే భావము పల్లవింపసీతాంభోజా । క్షీభర్తకుండలద్యుతి। శోభిలఁ జెక్కులస్మి
తంబుతో బగుననలరెన్॥ క॥ ఈభంగి వెలయు రాముని । వయిభవకరచదువుకొని ప్రాసినవినినన్ । శోభిల్లు రాజనులమి।
తాభితామాధర్మములుగలిగియువిభుకరుణన్॥ ఉ॥ సారమహామహోజ్జ్వలమసారపభాసివిభాసితాంగశృం । గారచరా
చరాత్మకజగద్భరణాదరణాదరాత్మనందారుసు ధీసువిహారణక్రమదక్షమదక్షసాచర । స్వారధరాధరాసనని భారవి
రాజవిరాజవీక్షణా॥ క॥ శంబరహరజనకజను। శ్శంబరమృగయాపుళిందసతతానందాశంబరసిధిగృహరిపుగిః।శంబరమాక
లితవక్షజలజదళాక్షా॥ తోటకమనువృత్తమము॥ కురువిందనిభోజ్జ్వలకుందరదా। దరదారుణచక్రగదాభరణా।భరణాదర
కీర్తివిభాస్వరభా।స్వరభాకృధమాంచితవర్ణమయా ॥ గద్య॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలాలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదితచ
తుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభి వర్ణితోదీర్ణవిగీర్ణవైభవవాదఃకృతరాజరాజరా
జయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిపసభాంతరస్తవనీయ నయకళాయుగంధరబంధురమనీషావిశేషమంధానవ
సుంధరాధరశోణితాంగణితగణితశాస్త్ర రత్నాకరవినయాదికగుణరత్నాకరకంకంటివంశపయఃపారావారపరిపూర్ణరా
కాసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందననందనవిజ్ఞానవిభవవిజిత సనందనవిష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాననిర్మాణప్రవీ
ణతానిధాన పాపరాజప్రణీతంబయిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు పంచమాశ్వాసము.

ఉత్తరరామాయణము — షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీమహిళాత్మలలాటతటీమృగమదసారనఘటితరేఖావీ। క్షాముకురాయితజాంబవ। తీమానసవీకపోలధీజనలో
లా॥గీ॥ అవధరింపుము రామచంద్రావనీశ । చంద్రుడీభంగివిభవస్తవనిస్తంద్రుఁడగుచు । బ్రజలసందఱందాగొన్నప్రోజలకర
ణి। నరయుచును భూమిఁ బాలించునవసరమున ఉ॥ భాసిలెఁ జైత్రమాసమతిభాసురపల్లవక్లిప్తకోకిల।గ్రాసము లోకజయిగ్రో
రతిగాజజరాగ్రవిరాజకంశుక। ప్రాసముకీరనాక్చకథసాధజనశ్రవణాంతరాంగుళీ । న్యాసముకేసరాదిసుమనస్సముదం
చితగంధవాసమై॥ క॥ తనకం బెనుగ్రతేజంబునదనయుదుదక్షిణమునఁ బోదలనచను నే। జనదత్యుగ్రతనిలువఁగ । నసినటువ
లెభానుఁడుత్తరాశఁజరించెన్ ॥ సీ ॥ తమ్ముప్రోవ సేసినథాకిలతకూనలర్చించు వివిధవస్త్రాళులనఁగ । మలయకోమ్మజ
డాసి మలయానిలవిటుండు రహిం నీడ్చివయిచినరవికెలనఁగ । వనదేవతాగాత్రమునను జైత్రుండునించికడగి రాలిచినచిక్కసమ
నంగ । ననుయావాసవుండగచ్ఛదచయచ్ఛేదనంబానరింపధరాలుతునుకలనఁగ । బయనములువోవుపథికులపాదములకుఁ।
బరవుగనిపింపణరవనిపరువులుగుచుఁ । బండితగుశాఖలనుండిపడినపండు । టాకగుమినుండుకోనియెవన్యాంతరములు॥ సీ॥ అ
లమహైమహిళలకుఁ జైత్రుసియందు రహిజెంపురాగాంకురములగుచియె । ప్రాంచితాంగముసమాఖ్యశ్లాఘ్యజటిమ ఖ్యా

సమితిధరించుపెంజెకలగుంపో। వనముదవాభిఖ్యానహింయించుఁగావున జనియించుకీలికాసముదయంబో। మధునశంబునజేజా
మాల్సేయమరుఁడుంచు సవిరహస్తాగ్ర రక్తశస్త్రచయము । యట్లలంబుఁగొమ్మలఁగట్టుకొన్న । పొడగుచెంగావివలిపెవా
వడలూనుఁగ। నలరెబోడులకరమరణాధనముల । తొఁగపొగరులజిరిగించిచిగురులల టౌ॥ గీ॥ అతనుశాస్త్రరీతినతిశయిం
పఁగఁగల। మేలిగురులదోరలిచాళిమేసి। యభ్యసిలచెగోకిలాభ్రకప్రకరంబు। శృతిమనోహరైకసూక్తులప్రౌఢ॥ మ॥ వసు
ధాజంబులగంబులౌచటగేవల్లులుకురతాళినాఁ । గిసలశ్రేణిపూంపఁగోయిలలఁభక్షింపన్వసీక్ష్మయా । రసమూరన్మరి
యొండురత్నముల వర్ణంబుంచెనేమోయనం । బసరొందెందలిరాకులన్మరకతప్రస్యగ్రజ గ్రద్ధుటిక్॥ సీ॥ పాదపంబుల పే
రిపాదోదములమీఁదగనిపించునక్షత్రగణమనంగ । నవమల్లికావసంతసమాగమంబునజనియించుపులకలచాలనంగ । వనము
హాళినిబుట్టి నెమవలేనిరుచులచేఁ గొమరొందుమగరాలగుమియనంగ । వనరాశిగానబవాళమల్లునుగల్గి నటుదోఁచిననమా
క్తికాళియనఁగ। నలరువనదేవతలపల్లవాంఘ్రియుగము । లందుజెలువొందుసితనఖబృందమనగ। మితగొసారెకుమధుపకిశో
రకములు। కోరికలుచెందగోరకవారకంబు॥క॥ పదనెఱిగిచిలికిచేసిన। మదనునినునుతూపుతెగలుమధుడీగురులమే। ల్పొదల
నిడెవనమొగ్గల । గుదులుతలికొకొమ్మలందుగుదిగొనిపొదలన్॥ సీ॥ నవ్యపరాగచందనచూర్ణ పేటికల్మందలసంమోహన
మార్గణములు । కొదమతేటులుగన్నకోరుకులపంటలు వలిగాడ్పుమెచ్చులవల్పెకోటారు । లావనిరోదతేనియలకణజం
బుబవనలక్ష్మిసౌభాగ్యమునకునెడలు । సకలదేవవర్యులకుపేతువులువిరహివఘూజన్మముల కెదురుచుకఱ । లఖిలవిషయా
గ్రగణ్యంబులనగదగిన । యలరుగుంపులుగమకంబులైగుళుచ్ఛ । భావమువహించి యెడలేకబటువులొందె । యలరెగొ
మ్మలకుచములయందములను॥ చ॥ రవముల్సేయుచుభృంగకోకిలకీరశ్రేణియీగన్పియో । గవతివారముదూరమూరము
లకేగఁగీశుకాదిప్రసూ। నవిశేషాంశుకసంగతిన్రజము నూనంబయిరహింపంగంబు। ప్రవతీత్వంబువనేందిరావమణికిఁబ్రా
పించెనయ్యామనిన్॥చ॥ సుమసమయాధిపుంగలసి సొంపెసఁగంగశలాటుసంతతి। గ్రమమునగ్రాంచెగర్భములఁగయికొనెన
ట్టులమంజరీస్తనా । గ్రమిళితభృంగనిలిమనగందులిపుప్పొడినిండఁదెల్లడా । లమరమరందఘర్మములయిన్వలసెన్। తలకూ
నలమ్యోకన్॥ సీ॥ మతునికర్పింపనామునిసమకట్టినపచ్చరాబరీణలబాగుగాంచి। ఫలములాశించికొమ్మలనాశ్రయించినరాచి
లుపబుఱరహివహించి । ధరణియాత్మజతరూతఱదమునొకఱటబూడి బహురూజములనిల్చిభాతిమించి । లతికాఁగన
లువేషాలకుపట్టువచ్చుమేల్పట్టు బంతులగుట్టుపైటనుంచి । యసమసాయకజనకాభనతిశయించి । పసిమిహెచ్చినపచ్చిక
పసనడంచి । మస్పృణహరిదశ్వహరికాంతిమహిమనొంచి । పసరుబాయలకసుగాయలెసకమొసగె॥ క॥ తానుద్యానగు
డౌటను । భానుమహాయానిరూఢిచాటించినయ । ద్యానంబునబహురూపము । లైనిలిచెనోయనగఫలములరుణిమనల
రెన్॥ శా॥ సారంగప్రమదామహిమాన్నతి రహించంబల్లవశ్రేణికా । రారంజిల్లతికాతతిద్యుతులు మీరఁగీరచంచూదిత।
ద్వారస్ఫారఫలప్రపసపయోధారల్దగన్ శ్యామలా । కారశ్రీదళముల్దనర్పఘనరెజన్మించెసాలౌఘముల్॥ చ॥ లసితరసాలు
సాలకిసలగ్రసనవ్యసనానురాగబా । గ్రసనపికస్వనంబులువికస్వరతన్ వినిచూకిఱయింపుచున్ । మసలుచుకత్తలాణమఘన
త్వరఁబోవకనిల్చినందునన్ । శ్వసనుఁడుమందమంద గమనంబులఁజెందెనామనిన్ ॥ చ ॥ హళిహళినప్పులిచ్చినక్రియన్విరి
తేనియలానునేటులున్ । మలయుచుదాచఁబెటినక్రమంబునబంగ్రసించుచిలుకలుర । దలచుకొనిసంతరించినవిధంబునఁగొం
జిగురుల్గహించుకో। యిలలునుగల్గియానసిరహించెమహీజనరంజనాకృతిన్॥గీ॥ అట్టివాసంతవేళరామావనీశ। మాళిము
న్నిటిమొలనూటిమగువమాలి।చాళితోఁగూడివనపాళి కేళిసలుప। నుల్లముజనియింపరహిమించి యొకఱనాఁడు॥సీ॥కలితాలికస్వ

—(* శ్రీరాముఁడుద్యానవనమునకు బోవుట. *)—

స్తకసూరికాతిలకముముఖలావణ్యకాంతిదెలుప । నునుపాలకాయయొంటులునవశ్రీగెల్చుశవణయుగ్మముకీర్తి నవధరింప।
వనమాలికాజైత్రనక్షత్రమాలికహృదయస్థగుణపాలి నెఱుకపఱుప । మకుటకీలితవజ్రమణిరుచుల్జనవీక్షణాళుతమ ల్లోలల్లాస
గోల్ప। మిసిమిబంగారుతళుకులమేలిగుప్ప। పుచెఱుంగులలలితాంజవాచలమున। నలరునరుణాతపచ్ఛాయనవలద్రోయ।రా
ముఁడఖిలైకనయనాభిరాముఁడయ్యె॥ మ॥ పురకాంతామణులాత్మరూపవిభవంబుల్చూచికందర్పగో । చరతందప్తరమంద
మందపవమాంచత్స్యందవారూధుడై । స్మరుడిందుస్నుహగూడిచైత్రుదిలకించంబోవుచందానంబు । ప్పరథంబెక్కినిజావ
రోధసహితుండైయుందముప్పొంగగన్॥ శా॥ ఘూర్ణానందకరాంగసౌరభము రంగత్కంజరాగోపల। శ్రేణీధాగధగస్ఫు
రద్రవనమద్రిస్పర్ధిభూరిస్ఫుటా। రీణోరోజమెసంగమోహనకళారేఖామనోహరమా। గాణిక్యంబిరువంకలంగదిసిశృంగా
రంబునన్గొల్వగన్॥ క॥ ఒకచోనటభబపరిహా। సకకాయకవైణికాదిచతురులుసుకవి। ప్రకరంబునుగొలువగదీ।ప్రకరా
స్వయమణిపురోపవనమునకరిగెన్॥వ॥ ఇవ్విధంబునందనవిలాసంబునకుచితంబైన మితపరిజనంబుతోనరిగిపురపరిఘాయితా
యతోత్తుంగతరంగరవానుషంగరంగద్భృంగయుగయుగపద్విపారణోచిత పరాగవిసరకేసరయూథసరోరుహభాసురస
రయూరోథంబునంబొదలు కదళి కరంజక వంజుళ సరళ వకుళచందనహరిచందనపిచుమందమందారసింధువారతాలమాతల

సాలహింతాలనారికేళ పనసఖర్జూరజంబీరమధూకబంధూకశింశుపాశోక కదంబప్రముఖతరుకదంబచ్ఛాయలసోయగం బయి సాగి సోగలకు నేలకతీగలతోఁ గలసి బాగు మెఱయు మిరియంపుపాదలతుదలఁ బొసఁగు లవంగలతాకుడుంగంబులతో నడంగి పెనంగియుండు లతాంగుళరంగయి నబుంగవల్లికల నల్లుకొని యల్లిబిల్లియగు నాగవల్లికలప్రేకలఁ జేకొని మోకలగు పోకలప్రాకుల తీగలబంధురంబులు నబ్బాకుపండ్ల సందునం గ్రందుకొను రుద్రాక్షతరువుల నిండుకొన్న బండిగురిగింజతీగ చప్పరంబుల నొప్పు నుప్పరంబు నంటు కప్పురంపు రటనుంచు గుప్పునం గప్పు తావుల రావుకొను గజ్జులేమావుల పజ్జలని జగంచు గొజ్జంగి యారంబులనంటు గోరంటలతో జలబాయని గొంటనలయంటు ననంటులతో గొంటని గోడంగుల తెగలతో భుగులుకొను నగలువాసనల వాసి వాసగన్న దాసనములు యానన్నరపణి జన్నుబన్ను సన్నజాజులతో వన్నె కెక్కు పొన్నగన్నేరులదొరలు సురపొన్నపువ్వొప్పి తేనుగారంపు తిన్నెల చేమంతిబాబు సన్నిధికాలువలదరుల పొంతవంతుమీరు చేమంతుల చెంతలనండగొన్న పొందు మల్లియలంగలసి మొల్లంబులగు మొల్లలతావుల గొల్లలాడు భ్రమరదంపతులయింపు సొంపులు దింపు సంపెంగల సంసదలగుని రుగుపోపుగుత్తె పానుకొను నిరవాటుల యాదటబ్రోదిచూను జాదులతో దులదూగి కనుపట్టుకలగొట్టు చెట్టుల పట్టున నట్టలంబు గాబుట్టు మెట్టకెందమ్ములకు దోడు బుట్టువులగు చెంగలువల చలువలు నెట్టుకొను వట్టివేళ్ళకడల మీరు కురువేరు నరువునగు భాళిందమనురువంపు వలపులతో జెలిమిసలుపు సూదిమల్లె తీగల నాదుకొని పొగడదగిన పొగడల గడలుగొని ఘుమఘుమను వాతపోతంబుల చేగదలు పారిజాతంబుల కొమ్మల ప్రవేలుజాలు అంతూగుటు య్యాలల కొళ్ళగిలుకొను రతవంపు మెఱుంగుల దురంగలించు కృతకాచలకందరంబులం దివ్యమ్ములగు మందిరమ్ముల మెచ్చి చూడ వేడుకజొచ్చి జోడుగూడుకొని వచ్చినయట్టి యార్య కవాటంబులు చూచ్చిపో కూడక లికి వెనుకచిక్కు పడక పడన య్యాచకేరదిండె తుటెలను కుక్కలనెక్కు సకేరంబులాడునక్కడిసరోజాతరాగ ధాతు రాగంబుల సరాగంబులగు చిగురుల పొగరున నెగరు కోయిలర పంచమస్వరంబుల గరబుం నేలరాయణంగు దొంగజలధారా శీకరంబులం గనుంగొని యంతరంగంబులుప్పొంగ నటించు నీలకంఠంబుల పింఛంబులయొప్పు తప్పక చూచి విప్పగలకప్పు మొగులను దిగులునగొలంకుల కెలంకుల నిలువదలంకించంచలించు రాయంచగలరుదంచల భాళధళ్యంబుల సమయంచలాలతల సొంపు సంపాదింపని లంప వలసంపదల బొంపిరి వోవునయ్యేలదోట డాయంబోవునవసరంబున॥ సీ॥ సవిధపంకజవనీచరమాణ కలహంసగరుచంచలాంబు వఘుక్కాంబుగాగ। దనయంతబరిసరంబునదక్ష ణమరాలుకంమ క్రొవ్విరిచాలు కానరిగాగ। నళినకుటుంబములగాయుడిజేరువలజాలున వపరాగంబుగండవడిగాగ। గాడ్పుసోకిచలించుకర్పూరకనళికాదళములు తాళవృంతములుగాగ। శారికాకీరికాసమంచద్రుతంబు। కైదుపిభూషితోరుస్తనంబుగాగ। నమరనారామలక్ష్మియారామవిభుని। బూజగావించు చందానబొల్చెనపుడు॥ చ॥ ప్రేమ వరజంబుగంవడిపై కెగజల్లుచుభృంగఝంకృతిం। బొసగనుతింపుచుకజలజపూగమరందకనొవరీము। ప్రసమితితో నెదురొందినయొ సొంపునగంధవహోద్భు కుండుదా। రసహితుడై చెలంగు రఘురాముని యుల్లము పల్లవింపగ॥ సీ॥ కలకలబలుకు చిలుకలకొలికి దమ జాతిగా బోలసని చెంత కదుపవొదువ। జిలికత్తెనేలుగ క్రొత్తచిరచాయ్యలిదము కులమునికోయిలల్ గుంపుగూడ। వెడజారుకొప్పుతోఁ గప్పుమిఱుగలా వడిదమవియ్యమని తేంట్లు తారసిల్ల। నటనతో నదుచుచందనగందిదపుబందువనియంచబలగంబు వెనుకొనంగ। శతసహస్రసఖిజనసహితజనక। దహీదగణకాసమూహంబుతోఁ గొలువగ। ననుచరుల నెల్లననిల్వనానతిచ్చి। రాముడభ్యంతర వనాంతరంబుసొచ్చె॥ అప్పుడు॥ సీ॥ కుంభినీసుతగబ్బిగుబ్బపాలిండ్లశోభలి యైనగజనింబు పండ్లుకొన్ని। జనకకన్యపిసాళిజలుకుకంచోయితోఁ సరిరైన వెట్టదామరలుకొన్ని। సీతాంబుజాతాక్షిచిరునవ్వు చాయతో సవరైనవిరిమల్లెసరులుకొన్ని। కోసలాత్మజపెద్దకోడలినెమ్మేనిజిగిబోలు మేలిసంపెగలుకొన్ని। మైదిలిదేవిదంతసంపలసొంపునకుసమంబయినకుందబృందములుకొన్ని। యేర్చికొని తెచ్చియొసగులా

—(* రాముండు సీతాదేవితో నర్మోక్తులాడుటు. *)—

ధీశ్వరునకు। నెలమివనపాలికలు కొంక్కులిచ్చుటయును॥ గీ॥ అవికటాక్షించియుడిగంపుటలరుబోండ్ల। చేకొనిన రాముడా వేళ సీతజూచి। వనితవియంగములబోలువస్తుసమితి। చేకొనక మాకునిల్చునే చిత్తజునిన॥ మ॥ దరహాసద్యుతిజల్లు వెన్నెలచందం బొందెనెమోముపం। దురునందుండులకింపగాగ లికి కాంతుండాడునర్మోక్తికిక్। శిరమెక్కించుక వంచిక్రేవలగటాక్షంచెందదీక్షాపరం। పరతేతూప్రులుగా మరుండు రఘురామస్వామినే నెక్కవడిక్॥ చ॥ అలికులవేణి లేనగవా యారవుచూపులు ముద్దుమో ముక్రొం। దలపుకడాని బంగరవుపక్కుల పెక్కులజిక్కుల చెక్కులుం। బలుచనిమోవి కెంజిగురుబన్నెనిబూడనె కానితోటలో। గలిగిరవింతలెవ్వియును గక్ గొనునొల్లడు రాముడయ్యెడక్॥ క॥ తగణిదరుణాంగుళములకరి మునదెమలించి యహిమకరకులజశిఖా। భరణముతనువునబులకలు। పొరయగవరవీధిబ్రియముతో పహరించుక్॥ వ॥ ఇత్తెఱంగున సపహరింపుచునత్తరుణీకుల గ్రామణీకనకకన్యామణితో నిట్లనియె॥ సీ॥ ముదితనీపదపద్మములబోలు చిగుళ్ళపాళినికత్రేణి పాలుసేసి బాలనీ యవయశ్రీలతో సరిగాని ప్రసవాలియళిపజ్జిపాలుచేసి। పద్మాక్షనీమోవి పంటితో సరిరాని ఫలరాశిశుకకోటి పాలుచేసి। వనితనీతావితో నెన గానిబహువిధ పరిమళంబు గాడ్పుపాలుచేసి। యుపవనశ్రీవధూటినీయొప్పిదనబు। చిలుకపలుకులన

బిసుతి సేయసాగె। నవనిజవు గావునను సహజానురాగ । మవనిజావలి చూపెఁ బల్లవమిషమున॥ మ॥ జలరుహంగన్నుల దెకెరా
ము స్మరసర భాషింగిరత తుఃఖారవము। గలితఘూర్ణి యుగళీవిలాసమున సింగాణిఁగ చక్రశేణికాం। తులమార్వీవి భవంబుబారగా
నియుగ్రోత్తేతోడనిబోటులిం । దులగం టేమరుపూపులంజిసుమను దోర్యగించిరజ్ఞానస॥ చ॥ కనుగొనిపటిల యంటిసగికొగిఁ
ట జేర్చి మొగంబుబూపెమూ । రొలనిపదముంచి పాడికుఖగుంభితమారసమొలిలచెట్టులన్ । ననలాందవిఁచిసీ చెలులానర్చి
ప్రసూనవిరామమువ్వలిం । గనబడనీక వించితివి కామిని యెంతప్రవీణురాలవె॥ సీ॥ గోరంట నెదనుంచి కొంముయు శోకంబు తీర్చి
తిలకతరువు నప్పిం రచ్చ । సఖిగొగుతోడ ముచ్చటలాడి సురపొన్న నవ్వితివిదియేమగుంబుదవ్వె । గలికిక్రేంపుణము చెంగటఁ
బాడిపాగడ పైను బసిత పిదియెదురుగ ఫులాడె । జానసూమిడిఁటి సంపెగకును మోము చకిల జూపవ దేమితరుల వన్యా।
దిలకధూజయుజాయుజ్యా వృషిజూచి। సింధుకారంబు చెంగట జేరియు సురు । ... యాఫమాచరించె । సుపిత
యూపకుపాలే హేతువుగణింపు॥ సీ॥ ఈద్రాక్షపలముల కెరలవాలి మోవియు సాటివపిజాజనీ వెచలియ । యూమంజురుల
కునుసి జే ముసిచన్నులింకోక పరిపటనీ వెసఖియ । యూయనంటులకును హెచ్చై నానితోడ లిపారిపటనీ వేలతాంగి। యూకప్పుర
పు చెల్వు కెరయుఱసుకూట ముసిపలుకలింకోక సారిపలుక మతివ । ముదితయాలవలీవళంబులకు జోడౌ। పెద్దయొతళుల చెక్కి
లిముద్దు గుసవె । యనిసము స్వపస్తుటీక్షణమున। రాముడవనిజబలుకనారామమునను॥ చ॥ అటవరి తెసె పానకములా నెడి తే
టులబాయు రేపజె । చ్చెరనలి రేగిర్ఝంకృతులు సేయుచుడాయుచుమీదముగాగినన్ । వెఱచికవుంగిలించుధరణీసుతనకుల
నసుంచి సమోసుకంపంబురింపరఘు శేఖరుఁడిష్టపలా ప్రికంబలుక॥ ఉ॥ నాయకకావకీసపభ నామము నెచ్చెలిపలుక
గంటివే। కోయిలపల్కకున్నదని కోమలిపల్కనజావదానగా । దీమెడయెలుంగుపిసుయా గతిబలుకగ లేసిఁజ్జన । కోరయి
లమూకవత్తిగయికొన్న దనెక్రఘురాముఁడొప్పుగన్॥ చ॥ భ్రమరసమూహమల్లపుడు పైకొనినహ్మృపమశయేయపా।
యమున పచాఱదోలితిరటంచుధరాసుతపలుక రాముఁడో । రమణియుపాయమేమి కరంగుగనిసుమమును చంపక । భ్రమ
మదలింపగానవియ పాతెనటంచనిపల్కి వెండియున్॥ చ॥ పరిచంపకప్రసవపఙ్క్తులబుట్టినవెట్టవాసనల్ । గరళములయ్యప
యింబొరయగాసిలి వచ్చునుదాళినీపరం। పరలుభవత్పదాబ్జములపైనొలసెందమునొంచుచంపకో। తరకరముల సీజగింగెలిచి
కావగ దేయునిమ్ముకురుకయివడిన్॥ గీ॥ తేటులానువువ్వు తేనువాగునుబక్వ । ఫలరసస్రవంతిపైక గీతి। దొరయ శశిలాంబుదు
నిఖరత్రివేణిగా । మగువయిచట నుండుమాధవుండు॥ గీ॥ ఇట్టలపువుప్వుగ తులసట్టనఘుమఁ । గలికిదుశకింపె చాడిమీఫలయు
గంబు । కంటెకంబట్టరవి కెనికరటిలియుబ్బు । నీబటువుగబ్బిగుబ్బలనీటుబూని॥ గీ॥ తరుణికపువింతనీముఖదర్పణము
న । బ్రతిసలించెనుశుకదష్టపక్వబింబఫలమనుచుభర్తభావగర్భముగబలుక। ముదితముసిముసినగవుతో మొగమువాంచె॥ చ॥
పొనపొనపొన్నమిన్నపయిబోటిరొమల్లికప్రాకిమాటికి। నున్నసరితేనెజింనుచుమనోహరభృంగరవంబెసంగగా । లినొఱ
యునకరతన్నినువలెంజెలువొంచెడినన్నల్గడల్ । గనుచునతాంగినవ్వనమొగంబదిమెంబతిపేరురంబునన్॥ మ॥ ఎదప్రా
లినబాలమైనవిమిపోనీకంగముప్పింగగా । సువతిచికిలితివెందుబోయెదపటంచుంగఁచుకంబుస్వజల్ । పదాడంగన్నికదంబు
నంజిబుకపల్కంగలిలపలకంచుట । కొలదవంబోవగడంగుసీతవగెరామోర్వీశ్వరుండవ్యాజన్॥ ఉ॥ కోమలులంమనోహ
రుబగూన్చమనోజుని తేజుయయ్యారా । రామసుకంబుబిస్నుమడరంబలికెంగలకంఠదీసినిం । కేమణిముద్రబూపిభ్రమియించె
దనచుప్పరత్నముద్రశ్రీ । రాముడుచూపబింబమనివ్రాలెశుకంబపనిజమెచ్చగన్ ॥ ఉ॥ శ్రీరఘువీరశేఖరుడుచిత్తమురంజిల
బలుకచిలకముం । జేరహాయింపసీతగని చెల్వగొనీయధరంబునింనికా । శ్రీరసమొలకరాచిలుకచే రేడునంచునొజల్గునవ్వ
లన్ । వారకమాటుచే సెదవుపంచనసేతురెయాశ్రయించినన్॥ మ॥ హారిసీలాలకచిలకసీపలుకుతోడయియుండగా మద్దుచ
కెరవైవందయసేసిపంపగదెనీకెంగేలగిలించినీ । సరసాలాపసుధారసంబయునగాంతుఁగ్రోలగానియ్యవే । తరితీపేల
నటంచు రాఘువుడుసీతన్నుంచెరాగాంబుధిన్॥ ఉ॥ తనతేజన్ గ్రహించినారమనకందర్పప్రభుండలతో । మనమైసేసినపూ
వుచాలనగగొంమాయప్రొంమావిచా । యనెరానెవ్వరిమోదుగల్పవనచాలాంచోళనక్రీడలం॥ గనుగొంటేయనితత్పమీప
పమునకుంగాకుత్స్థ జేగ్రహిన్॥ ఏగితత్ప్రదేశంబున॥ చ॥ కరమున మెట్టిదంబువిరిగైకొని రాఘవుడందుకొపెసుం। దరయ
నియాపఙ్కిసివని తాయుణి మించుకనికెలపాణి పం । కరుహముసాచినంబొడవుగామజియున్ గరమెత్తుబాహుమూ । లరుచు
లుజాలుప యొవచెఱ ... బూచు వేడుకన్॥ సీ॥ నిగిడినికెలనజాలనీ ... నాస వెలదికందనిఁకగవిరులబూవు। వ
గువమొత్తి నమూప ... కితమిదలోదరికెబన్ని కేటిదారిజూపు । నకిప క్కికలికికొగిలిబుచ్చనసుకొరిర బాలతికివిరి
పువ్వుబొవలబూపు । ... వాళికిగప్పరపుదిప్పనొప్పన ట్టుచూపు ।• నధరబింబంబుపైగాంక్షనదరు
కలికి। చిలుకనవళించజకెరచి బసపలుకు । వినుప్రియంబున నెలమావినసుబూపు । సీతకవ్వెశరఘువీరశేఖరుండు॥ మ॥
ఎలనీగన్నుమకాంక్షలేల పలతాంగిలీకన్నకొకిం । జెలియన్ రాదువిశేదమంటకొంకంబిపోకవేరాకపో । కలసీకంచకదవేలుతే
దుచిలుకంగామునకెచిలుకప । లులలొనిపలుకలొగాంచలేమసుచుబల ... రాముడాయాయెదన్॥ ఉ॥ అంటితివేమెవు

పృథివీయాలతకూసినట్లైననంటున। న్నంటకుముందు దాకననియవ్వలికేగినసీతంగన్నవుడు। వెంటనే వు పోదకద్దరిగి। వేసరించె మ్మటదొప్పదోగినం। బంటనలంతియల్లుడుకృపాసిధికౌగిటగ్రుచ్చెనంతటన్॥ గీ ॥ అలరుపువ్విప్పడదుముకచ్చేళులనేయు। జెందవనుడాసనటయాడుసీతజూచి। యధిపుడౌనెరజోపతివయితివనుచు। బలికివిభ్రాంతిగనునంతబరిహసించె ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున వివిధవినోదంబులం దగిలివిహరించుచువిపుల పరిమళమిళితప్రసూనవల్లరులుహరించుచుగంపవిరి తేనియలు గ్రోలుచురసానుభవోల్లాసంబున సోలుచుజిరమచీకటులుగ్రంము పువ్వుకటీరంబులలో దూరుచుగొజ్జంగిపువ్వుదెజ్జలం జే రుమడోలికాకేళికలుజేకుకొచుంగేళికాశయలంబులెకుకొచు నెలమానిగ్రేవలనిడలనిల్చుచుగలికిరాచిలుకలంబిలుచుచు గిస లయూకుసుమలలితతరు శాఖలూపుచు భ్రమరసముదయంబులంజోపుచు మత్తమయూరంబులనదలించుచు మరాళదంపతుల బెదరించుచు బస్నేటియేటికెసరకులమెలంగుచు గొజ్జెన్నెలరాలతిన్నెలపై జెలంగుచు బ్రణయకలహంబులపూనుచు దరుల తాదులకుబరిణయంబులాచరించుచు విచ్చలవిడిచరించుచు సీతారాములారామకేళిం దేలిరయ్యవసరంబున॥ క ॥ తిలకించుచున్నపతిమా। పులకింపుగమెలగుజనకపుత్రికనెంతో। నలరించుచునాయమతో। జెలిగుంపునుమాపచయముసేయుచువే

—(* సీతాదేవిచెలికత్తెలతోగూడికుసుమాపచయంబుబొనర్చుట. *)—

డుకన్॥ రగడ॥ అవివమరుశరములకునళిభటావళికావు। ప్రతిలేనివనసస్యపాళికామనికావు। పోకముడివీడజేపోగడకేటికినికట। బాకమావికులయొద్దిపొదచీకటినికట। గలిగొట్టుచుట్టుబోడగట్టిందెచెలులకట। నెలకట్టుగెంపమ్మెసీపాదము లలకట।తళుకుబంగరుపీరులుదాచినావటెమూల। నళుకేలబాలరుదాక్షతరుపులమూల। నలివేణిచెంగటనెయలరికాచెనునింమ।యలమొల్లిలపుగనియ్యవేకానికానింమ। ననలబదులంమనినవ్వులతిలనుముంచె। బనిబూనిహేమంతిబంతినదిప్రియముంచె। గలికికనుతేనవాకలమిందునియ్యాలలు। తెలిగంటిమనకిచటదీగలేయువ్యాలలు। తరుణియీమల్లికకుదగునుసహకారంబు। వరలుమంకెనవిరువెననికలంకారంబు। కొంపయికటడభుగలాకటనిమునేలాలతలు। నెంమివినుకలకంఠినేర్పవాచాలతలు। మారేడుబంటికైముగువకడుగోరెర। చేరరాగదెయిప్పకొంతనదీగోరెల। యింతెదిశితోనారనెనదిగొహింతాళంబు। వితవిరవాడీవిరికేలకాంతాళంబు। మదవతులతావిగొనెమందవాతూలంబు। సవతికంజేవెవ్వధస్థూలంబుతూలంబు। మగువపటుగెత్తకవెమరుపంపుతావులకు। ముగుదపోదమశోకములుపెలయుతావులకు। వెట్టకెందగవిరులువెట్టకవేలతకూన। పోలతియవిదదసాగపొనపొన్నసీడలకు। జిలుకుపలుకులుతెలుచుచేరినవిసీడలకు। జెలియకెంజిగురుకెజ్జగురుసరిగిల్లకుమగు తలపమరుచాకుగేదగికిరాగిల్లకుము। చెలిదీనికినిదయసేయవేలదనంబు। నెలతకురువేరువేణీసిగన్నదపనంబు। పూచిమోదుగలీలబోటిదగవారిజము। నీచరణములనాయనెగడెస్థలవారిజము।హరిణాక్షిజాతెనదయామతంసకువలంబు।పరికించెదజదేమెపలుమాలుకువలంబు। వలుదయూడలజడలవరలెజటిజాలములు।వలమువెలగలకుగావసితయాజాలములు। లేమబలువిరుల బాదలెడిదేవకాంచనము।నీమేనికాంతియింతగొమింపెకాంచనము।మావిమునుజేరితెమినుగువమాదిఫలంబు। కావలసినేనేగొనుకానకమాదిఫలంబు।కనకాంగికనుగొంటెకర్పూరకదళికలు। ఇనుపొందెగదలుచునువిప్పకొకదళములుజడగుకెంజాయగనుపించెనుగదంబములు।నబలెసఖినడలకిదెహంసికదంబములు। తనుమధ్యదగనోరదమసనినఖరములు। ఘనకురంటకకంటకములుచానఖరములు। వెల్లినైతోరగెగురువిందలమరందములు।చెల్లవిరులనెగనిరిచెలులుతెమరందములు। హేమాంగనీకందునేమేయీలకుచములు। భూమిజతుజెమరించెబోకపోలకుసములు।దరకైనవిచడసుందరికందరాళములు। కరవీరములకేలగ్గైకొనెదరాళములు। పువుబోడిమేమిటికిబోమెడుతరలికలకు। నవలాయలరేగెకినతఃనోతరలికలకు। బాటిరతులలోఅసీపదగదవేగణిరలకు।బోటిమికిలియలతపుట్టైగదెగణకలకు॥క॥ అనిసరసోక్తులగమలాననలుననచ్చిదిమిబడలినగునెమ్మైగమల్। నును చెకుకలుజెమరింపగ।జనకజకణనీల్చిరట్టిసమయమునందున్॥ సీ ॥ చిగురులన్నియుహరించితిరింతెమీరశ్రీలచెన యినబోపించుడనుచు। దదితేనెలెల్లగ్రోలితిరింతెమివచోమధువయినగదుణించిమనుపుడనుచు। ఫలములన్నియుగొల్లబెట్టిలరింతెమీబింబోష్ఠమునైనయినబెలుపుడంచు। గంమకొవ్విరులెల్లగయికొంటినింతెమీతావునైననొసంగిపొమ్మడనను। వేడకొనవచ్చగతి శికవితతితేంట్లు। చిలుకగుంపులువలికరువలియుగరము। ఖారరాంగసుగంధాప్తికనుసరింప। బడలియాడనిరిచిరిపడతులపుడు॥ చ ॥ లలనలుబాహువలంబుధములబ్బిగిచనులగప్పకొప్పులం। బలుకులబాటలన్ లతలబల్లవగుచ్ఛమిషిందకీరకో। కిలములనెప్పటట్లకలిగించవనేందిరమించెబూర్వభం। గులపననీజయుక్తిమనుకొంమలచేవనిసేగిజెందునే। ॥ చ ॥ చెదరిన ముంగురుల్దరుచుచెంమటదోగినతళుకుచెకుకలు। న్వదలినకప్పగొప్పు వసివాడనమేనొకయింతజాలుప। దెదయసయాడులేగవునునిట్టదుతొట్రిలువద్ద్వయంబుబెల్లొదవెడియూర్పులుంగలతలోదరిగన్గొనిరాముడిట్లనున్ ॥ చ ॥ అలతివింబుబింబముఖిసుకటయంగముచంమరించెగు। బ్బలరవికెలమాన్పకటిభారమకంగయిధండగొంమునె। చ్చెలులుసుమేమునొకసరిసేసెదమేపనినైమెననూడిగం। బులుగనియింపుమన్నపతిమోమరవంచిబోటియిట్లనున్॥ చ॥ ఘనరసగుంభనంబులెసగన్ భువనాధికరాగమొప్పమీ। రనుపమితామృతస్ఫురణనాడితిరందునవేడు జెందెనైననురువనొఘపుష్పహరణంబు

నబుట్టినశ్రాంతిపాయె నేఁ । చినయడ మేఘపుష్పములు సీతరఘూత్తమయంబు దెల్పినన్॥ గీ॥ స్వామినగుచుఁ జెలువ సరసులు
గాంక్షింపఁ । బలుకనీవే నేతుఁజపద్మనయన । గగనకుసుమమధ్యగామింప మేఘపు । ష్పంమ్ములరుగునను చుఁ బలికెఁ గొనుచు॥
క॥ వనితాసహస్రములుగొలువ। వనితాంతప్రేమ రామవసుధాపతిజ। వ్వనితో నవ్వబిలోపలజనియెఁ జలిగాడ్పు సెలగుఁ జల్లని
త్రోవన్॥ చ॥ చనిముందరగనెనిందర । ఘనమందిరములకమందలీతమరందా । శననుంగులైనభృందుల। స్వసభఁగులరంగ
సంగంజలజాకరమున్॥ చ॥ కనుగొని రాఘవుండువలిగాడ్పునరేగినతేటిగుంపు । సద్గుణదమసిద్ధుఁరల్ విడిచితోయజమండలీనం
చలార్ప్వవిన్వనతెలితరకజాలు జిగివెన్నెలలంచుజలింతువక్రపజ్జిర । నెగులుమాన్పభానుడరుదెంచెనన్ దరిసిల్పె వేడుకన్॥
చ॥ జలకజఁబూచియీసరసి శేవలకేశిని పద్మకోరక । స్తనిబిసవాహుకంబుగళి సైకతచారునితంబమీనలో । చనయనుగాన
నీసఖియబాడ్పునశ్రాంతిహరించె రాజహం । సనికరపక్షచామరజ చందనశైత్యమరుత్పరంపరన్॥ సీ॥ కలికి జకరవలు సీవల
గుబ్బలకునుప్పెపజాలెంచె చాఁవువపట్టె నేమొ । వెలదితుమ్మెదలునీ వెనలినీక్షించి యారుదెంచెగుదులెటు కాయనేమొ । చెలు
రాయుంచనిచున్నినెన్నడలకై మల నెజుట్టరికంబు దెలిసెనేమొ । చెలిజలేభములునీ చికిలితొడల్ గూర్చి చెయ్యెత్తి జలిమిగాఁ వ
షించెనేమొ। పొలతినీ బెళుకుఁబాలుచూపులకు మేని । తళుకులకునోడినును బడసలువాళి। యిచ్చెదవ జాతి పెద్దలంచెఁగియే
మొ । యెవిదసిరులున్న బాంధవ్యమొదవు టెంత॥ సీ॥ ఈయూర్మిళలికమీఁదనీవువినోదింప నాఁప్రేడితంబులై యడరుకున్నె।

—(❋ సీతారాముల జలక్రీడాభివర్ణనము. ❋)—

యీకల్వలికమీదనీవుపట్టగలింప విగళితమధువులై నొగలకున్నె । యీయంచలికమీదనీవుపట్టదలంపఁ దొలగి శైవమ్ములమాటు
కున్నె। యీతేటులికమీదనీవురాయడి సేయ పవిధకుంజములకుజరుగకున్నె। యీరథాంగంబులికమీఁదనీవుడయుమ। నెగసిక
మలవనంబులనీకునగన్నె। యీయిసుకతిప్పలికమీదనీవు। కొలనుసొచ్చినప్పుడె పెందడిపోకకున్నె॥ క॥ శకులములకుఁదమి కెడు
లకు। ముకులగరుతరలననలినములపుప్పొడిజా। నకియిచ్చట నెఱసెఁదటా। కకమలినీమీదజల్లుగందవడియెనన్॥ చ॥ సకియక
లంకతోయకణసంగతపద్మపలాశ । మధ్యహల్లకరుచులొప్పెడింగొలకులచ్చిసినుంగని చెల్మిహెచ్చగా । మరకతపాత్రలోవి
మలమౌక్తికముల్ జతగూర్చిరత్నదీ । పకలననిచ్చవారతులభావమునంగనుగొంటెయిచ్చటన్॥ మ॥ చెలియబ్జంబుభవర్ణ
ముఖాకృతిరహించెంగానజందబ్జుడై । యలరెన్నీముఖవైఖరింగుద లయంబైతేతరళంకంబునీ । తళుకుంగన్నులపోలికరే
పగలు చెందన్ లేకవిన్నందనల । బాలయుంగానపకీర్తిమించెను ధువ్యాప్తిగన్ గొంటివే॥ మ॥ అనివర్ణింపగనంత జానకి
వయస్యల్ రత్నపున్నాగముల్ । మినుకుంబంగరుజిల్గుచాత పనుల్ మేలైనవల్వల్ పడ । ల్చినునుంజఁదురుకావిపావడలు
చాలింబూని కేల్ దంములన్ । ఘనరక్తోరుహపాళిమాటుగొనుచున్ గాసారమున్ జొచ్చిరన్॥ సీ॥ పద్మాయతాక్షులప్రప
దసంపదలచేగూర్ముల కొకవింతకోమరుగలిగెఁ । బడతులతళుకుపెందొడలచే జలదతి కరములకొలివింతగతినుగలిగె ।
దరుణీమణులమేలితరులచేదలు సైకతరకలకొకవింతయొరపుగల్గె । గిసలయాధలపొకిలిళ్ళచే వర్తులావర్తాళికొకవింత
వన్నెగలిగె। గోమలయూరులనళులొడె క్రొత్తసిరులు। సుఖులగుబ్బలఁ దులికించెజకరవకువ । నతివలముఖద్యుతులమిం
చెనంబుజములు। సుదతులుక్రమంబునగొలంకఁ జొచ్చునపుడు॥ సీ॥ సీవుకొంటాకయీదనేతుఁవో సేరవో పొలతిలోతెటుమిం
చిపోకుమనుచు । సీత నేతుఁ నటంచు నెఱుగమాయామీదనోలబెట్టితివో యెదుండుమనుచు । మనయుద్దిమున్గున్న నగొమ్మ
యవిముంచెనెందొ దెహో యెడినొపోనీకుమనుచు । వలదురాకుమునుమించిమలనాటినాధాటి యెలనాగమతిచితివేమయనుచు।
జెంతజేరిననీ వేమిసేయుదాన। వాయయిూపట్టి పగ్గలేలమ్మయనుచు। సరససల్లాపముల కేళిసలిపిరంబు। జాకరంబున బూర్ణ
చంద్రాస్యలపుడు॥ సీ॥ మొగములగానరానిగిరికామినులిరగొలనెల్లజంద్రమండలములయ్యె । గుచములుగానరాగొమ్మ లీ
దసరొదరంబెల్లగమలకోరకములయ్యె । గ్రొమ్ముడుల్ గానరాగొడు రెలిఁదిగదటాకఁబెల్లగాఢాంధకారమయ్యె । బిఱుదు
లుగానరాభిసరహానలీదదీర్ఘికాంతరమెల్లదీవులయ్యె । బాహువుల్ గానరాబద్మపాణులీద । సరసియెల్లమృణాళైకసధ
నమయ్యె । సంగములుగానరాగాంచనాంగులీద । సారసాకరమెల్లబంగారమయ్యె॥ గీ॥ కుచగిరులసిరిలొరాయగొమ్మ
యొకతె। మునిగలేచిననెం మోముమురుపుచెందె । శైలమథనంబుననుదొల్లి పాలవెల్లి । జననమొందినపరిపూర్ణచంద్రుడె
గడి॥ మ॥ జవరాలొకర్తె చోల్తిదన్నుసరసీజాతంబులన్ నొంచిన । ట్టివఘూటిస్మరలంబయోజముల దాటించంగనంకించి
యం। బువులందొననిజస్తనంబులరుణాంబోజాతకోశంబులం । చువెసంబాణులుచాపఁబూచి నగిరచ్చోనున్నికన్యామణుల్॥
మ॥ సరసింజొచ్చినముద్దురాండ్రమొగముల్ సత్యంబుగామించుతా । మరలంచుబఱువెత్తబోయెదుమదోన్మత్తద్విరేఫంబులా।
సరసీజాక్షులవాలుచూపులుసరోజాతాటవిన్ వ్రాలిసం। బరరోలంబకదంబకంబులనుచుంబయి నెత్తిపోకుండునే॥ మ॥ కరియా
ణామణులూను పంకుమదములాకర్షిరముందావిక। సురియున్ గంధమునంగ్రహించియరిసందోహారుణాంభోజబం। భరహం
సాములగాసికోరిచేసరఃపద్మాఖ్యపద్మాక్షియి। ధనాత్మీయధనంబులెంచరు వినూత్నద్రవ్యవాంఛాపరుల్॥ ఉ॥ ఆవనజేక్షణల్ జ
లవిహారమొనర్చుచుదర్పమొందియుం । దీవరపత్రభంగములు దీర్ణతజేయగలూటమేలయుం । దీవరపత్రభంగములసేగొన

నెరసెనయుంచుదత్సర । శ్రీవిరుల్నచించియలచేగొవారలపత్రభంగముల్ ॥ అత్యనయయంబున॥ ఉ॥ వారివిహారముల్ గనియ
వాంఛితజారివిహారవాంచలోఁ। గూరినసీత వేడ్కఁ గనుకూలుడు గాన దెలుఁగుబోలున । వ్వారిజగంధితో మొగలువైఖరి గెళ్ళికిన
హాణమైనయూ। కారముతోధరావరశిఖామణికద్దియడగ్గనయ్యెడన్ ॥సీ॥ ప్రతిలేనితన మోముపరిపూర్ణచంద్రబింబమె యయం
చుజక్రదంపతులంగ। గనమయినతనకొప్పుకాదంబినియె యనుచు రాజహంసకుటుంబరాజిబెగడ। గనరానితన కొనుకంఠీరవ
మునుజనకరేణుకరీంద్రసమితి జెమల । దలకించునతనుద్యుతిసంపెగయుయంచుబంచరీకచయంబుచంచలంప । జరణకాం
తులుపంజకెంజాయలనుచు। బ్రహ్మవనలక్ష్మిగల్లడపాటు జెంద। హేళికులరాజమౌళికెంగేలుబట్టి కలికిమిన్నకొలకులో పలికి
డిగ్గెక॥ డిగ్గినమగ్గజగామిని। నగ్గలికన్ సరసిలోనికధిపుడుజివియున్ । కగ్గలికరయుగంబున। నగ్గిరమెడకౌగిలించి బెగ
డగనగుచున్॥ ఉ॥ జానకిజూచియొకరకలశంబుభరించినవారలెంతలో । నైనసుజొచ్చియూదగ మృగాక్షియురోరుహాకుం
భయుగ్మముల్। బూనియుసీటికిన్ వెడచిపోయెదవంచురఘూద్వహుండనం । గానగియెన్ లతాంగిపతికాయమునన్ తలమై
పెనంగుచున్॥చ॥ మొగముబెడెంబు నెన్నుదుటిముంగురులున్ కళుకొందుచూపులున్। బిగిచనుదోయిచెంపగిలుచెక్కుల త్రేట
లుముద్దుమాటలున్ । వెగడునునవ్వుదత్తరము వేడుకలుంగలసీతచెయ్యులుం । దగిలివిభుండులోమటిచేతత్సరసిన్ విహారిం
పవచ్చుటల్॥ సీ॥ దీర్ఘబాహుపుల్వరికించుబరికించిజలదంతిహస్తముల్ జలియచూచు । విభునికన్నులతెల్పివీక్షించివీక్షించి
తెలిదమ్మిరేకుల తెలివిజూచు। జెలువునిమైచాయదిలకించుదిలకించిసిలోత్పలంబులసీటుజూచు । బ్రాణేశుగళరేఖభావించుభా
వించిశంఖసౌభాగ్యంబుసారెజూచు। నధిపుదరహాససంపదలరయునరసి। సరసిజరమరాళయుగరుచ్ఛాయజూచు । నతని
యవయవములకుజోడౌనాకాదొ । యనుచుతలంపునగొలనిలోనవనికన్య॥ సీ॥ తొడలబంటిరంమజడెయుకయనియంతనంత
తోతునడయాడనేచెనా । జేలుపిదులాడజూచి తేయంచుజేయుచ్చియల్లనెల్లననీదులాడనేర్చె । నలయంచబట్టి తెంమసికోరికరే
చినిబ్బరపుటీతలనీటదిరుగనేర్చెఁ । బాణిబూనినంమిబట్టిదాగొనివైచిచననిబొనీకంటికొనగనేర్చె । దొలుతనెగనాగవనక
రతోయధార, ముంచికరవారిధారలముంచెనేర్చె । శ్రీరఘుస్వామియంభోవిహారవేళ। ధరణికన్యకకన్విచందములనేర్చె॥
ఉ॥ అంచలనంచబోలికమటలావినిందిరంబోలినాచుమ । బ్బంచులమించుబోలితెరలందెరబొమణిపత్రిబోలియ। కాంచన
గాత్రిరాఘవునికన్నులకింపొనరింపుచున్ జలా। భ్యంగతకేళిదల్పెసరసాళులుపన్ ముఖమాశయింపగన్॥ గీ॥ దశరథాత్మజు
కరవారిధారధారు । ణకుమారికకుచలపై నెఱసిచెకుర । లాజసికణలీలమొగమానిమెఱసెముఖసు। ధాకరునిగొల్వవచ్చి
నతారలనగ॥ మ॥ అలివేణిమణిసీతయాత్మకరశోణాంభఃకరణాసార । పంక్తుల కౌస్తుంభరసప్రవాహరుచినెంతో మించె
కాంతల్ హళా। హలినెందంబతమౌళినించరఘువీ నాంచత్కుచశ్రీలన। జ్జలముత్సేకొనెచాకశౌనలశిలాస్పర్ధిద్యుతిస్నిగ్ధతల్॥
సీ ॥ కొదమజకరనగోటదుచ్చినపద్మకోశముకెఖనుగొంటెసఖియయనుచు । పద్మినిపైనెకిభ్రమరంబుమధురసంవాను
చందముగంటెచానయనుచు । జలదంతియావర్తసరణిహస్తాగ్రంబు జొనిపినతమిగంటెసుదతియనుచు । నుత్పలిన్యుద్భ
తోర్మిశోలికనంచనిదురించువగగంటె నెలతయనుచు । ధ్వనువెసగబలుకుచునుఖగధ్వనులువినుచు । సీతతోగూడిరఘువీరశేఖ
రుండు। బాలలుస్వపక్షమునసీతపక్షమునను।జల్లులపోరాదగనుగొంచుసరసిజలెక॥ తనతేగమగువలురఘురా।ముని తెగకా
మినులముంచిమించిననగున। జ్జనకజనగవులదీర్ఘికయనిమిషదీర్ఘికవిలాసమయ్యెడగాంచెన్॥ ఉ॥ తనకుందవ్వగుపద్మినిన్వలసి
సీతాదేవిప్రార్థించిన। న్నహువంశాగ్రణియల్లకాంతనుస్పృశింపన్మాకసర్ఘాంబుగా। కొనుమీవేనినుదెత్తువాడకనుచున్ ద్రోణి
జబాహాంతరంబు । నబూనెంగమలావధూటినెదపైమున్నుంచుకొన్నట్టులన్॥ ఉ॥ కామినికేలుదమ్మికనకద్రుపద బ్జయుగం
బుమోముకెం । దామరనేత్రపద్మములుదగ్రకుచాంబుజకోరకంబులన్ । రామనృపాలశేఖరునురంబునఁజెంబయోజమాలి
కా। శ్రీమహిమంగచ్యుతులుచెల్వొసగెన్మధుపాళిపోలికన్॥ఉ॥ ఓలలువెట్టిగల్చినపయోరుహగంధిబూనకుండినం । బోలద
టంచుసీతిగలభూపతిగావుపదానెప్పునినా । తేలలితాంగియూరఘుకులేశ్వరుండనుసీతనెచ్చెలు। ల్గేలిమొనర్పరాముడుస
ఖియుశుద్ధవిహారించెనప్పుడున్॥చ॥ కమలమరందబింబువ్రదకంబునజెందియమందచంద్రికా। క్రమమునమించెనేమియుడికాం
తుడయందుధరాజవేడెనన్ । రమణిసరోజలక్ష్మిమగరాతెలికంమలుసీకొసంగవే । గమకొనుమంచురాముడనగైకొనబోవ
గనవ్వెబుట్టగన్॥ చ॥ చెలియలబోనసన్నగదుజేసెదవేరమురామయంచుంజెం । గలువలఘూటిభర్తయెదగ్రంపగత్తిచిన
బొాసులందఱు । న్వలకొనితమ్మిపూవులనవారణములిందిరాముడందునం । దలకినయట్లుచేరెవసుధాసుతమాటుసరన్ సఖు
ల్నగన్॥ ఉ ॥ తప్పుగణించికాదొరలు దండనసేయుచురొద్దివారివా । తప్పునకగ్గిమందికలదానసటంచునమారుతూపు
లం । గుప్పితినీవుచెలులగూడిభళాయతిమోముద్రిప్పినం । దప్పనసహింపుడచుసతనవ్వుచు గౌగిలియిచ్చెభర్తతన్॥ఉ॥
కోడెమిటారిగుబ్బకవ గుబ్బతగ్రుమ్మినమునుచల్లుబో । రాడినక్రాంతిదీఝబుల కాంకురముల్గలువారగుంఱరీ । సీక్రీడలను
బ్బుహాస్తిపనికింబ్రతినైజలకేళిచేలియు । న్వేడుకవెల్గిచేలరఘువీరుడమారుడుకేకవేయగన్॥ అప్పుడు ॥ సీ ॥ అమృత
నామనుయధార్థనామునగను భరియించెననిమిషా లోకాప్తిసధివసించి । వ్యాఖ్యాధానంబువలనె కెకర గబూనెగదియా

నళవిలాసగతులడంచి । క్షీరాహ్వయముసార్థ మైరహించవహించెఁ జెనులమందస్మిత శ్రీఁధారస ॥ వన్నసమాఖ్యప్రశ స్తవాచకంబుగ వాల్చెగోమ్మల చిలుకపలుకులజెలంగ । క్రమలభావంబునుకరంబుగా ధరించె । చిక్కుచక్కలకశాఖకరు చిగొని । శరమనెడి పేరునిజమంద మెఱసిమెఱసె । శఖుతనువులనొలసితెత్సరసిజలము॥ చ ॥ అడకెడివేడుకన్నొండొరుల నంటినయప్పుడుకౌగలించిన । ప్పుడుజనియించుసాత్త్వికముపొల్పతినూపుల కాంకురంబులం । గడలమేలంచెబోటులకుగా నగనియ్యకనోలాడెమె । కుకడతమిభూమికన్య యురఘుప్రభుమందనినొదరియ్యెడన్॥ చ ॥ అనివబచూపుల కరవిక లాగ్రణిమైజెగినల్లకల్వయం । గువలయనేత్రనవ్వులుకరఘుప్రభుచూపులు దెల్లకల్వలెకుకవయయినిండెనీడమగగోసినపువ్వుల కంకెరెట్టిగా నవ్వురదమూవరుల్సరసికర్పణసేసెరసందోలంగుచున్॥ చ॥ సఖులుపయోదముంగడచుచంచలలోయనవెల్వడఁగ మద్వికచపయోజహల్లలతతింగొని కేళీయొనర్పనీళ్లలో। మకరులజొచ్చిపోయెదరుమానిసులంచుసరోవరేందిరా । మకరము లాసువెనప్రమోదసహిమా స్మికగస్వనంబున్॥ఇవ్విధంబున॥క॥ చెలువలుముందుగవెల్వడి । చలువలుచెలువలరగట్టిసకలాభ రణం । బులమసనొడిగివరులికిబలువుగగ్రొమ్ముడులుపూవిబాగొంచునెడన్॥ సీ॥ స్తలగులుచ్చంబులస్వస్తికాకృతిహస్తక ద్వయపలవములుగప్పుకొనగ । వసనజాంబుదలీలవహియించుకచపాలితటతరుస్థిరకేకిపటలిబిల్వ । రాగవేటులురాగడాగె నానసాగ్రనాగంబుననతాస్యపద్మమొదుగ । దడిసినజిలుగుతోదళుకుతలకుమేనిమించులుకొలల నెల్లముంచుకొనగ । గా నుగడగవడకవ్రేకపుపిరుందు । భారమున నెన్నడమ తొట్రుపడండటాక । మపనికన్యకవేలు యధిపుగూడి । దరిసిర్చిన సఖియులదరుసుజేరి॥ క॥ కొందఱురఘుకులభర్తను। గొందఱుమిధినాధునూకునకత్యా । నందకరంబుగగ్గసె । యంగిరి ర్యావుజత్తుప్వెధాలంకృతులన్ ॥ అప్పుడు॥ తొలకరిమించుకందొగలతోగలతోయజతారహారకాం ।। తలదగునవ్వక్రొన్న నలతోనలతోరిపుగుబ్బచన్నులం। దొలగెడికొనుచంచలతతోలతతోదగుమేనితావికిం। దులయగుకొప్పుగేడగులతోగలతో యువవేణిమించినన్॥ సీ ॥ ఒప్పుబూలెకడదళుకొప్పులొదులకించుకమ్మగేదగిఱేనులెమ్మగులెక । వలిపపైఠాణిపావడమీ దదగునిందుజిగిబురుసాచీరసొగసుమీఱె। బొసగుచంద్రవుబిళ్ళబొట్టుపైగసుపట్టతళుకుతస్తురిరేఖసొలపుచెలిపె । రవికబూ న్నినలీల సవరొందు తెలిగండములఁ దినచందంబునందమయ్యె । రత్నతాటంకములు బవిరలునుచావి । లీలముత్యా సరములుకీలుకలుక డెము । లాదియగుసొమ్ములంగంబులానియల రె । ననవిభుఁడసీతసింగారమభినుతించె॥ సీ॥ మొకమున ద్రాబజానికే వాలుచూపులు కస్తూరినామంబుఁ గడలుకొనఁగ । బయికొన్నసీతనెమ్మేయిడాలు కటిఁబద్ధకన కాఁతు కప్రీరఁగొగలింపఁ । దులకించుకులకాంత తళుకుచెకుకలకాంతులురము గందపుపూతసెరసికొనఁగ । గెలనమించుధ రాజకెంపురాబొగకల జిగిచెవిజవ్వాదిచెన్నికలరఁ । గడసినిలుచున్న సౌమిత్రివదినెగారి । జిలుగునవ్వులు మగరాలచి రుతాలి । ననగిపెనగద్రిలోకమోహనవిలాస । ధాముడైమించెసీతాబరాముడప్పుడు ॥ చ ॥ ఒరవ్వవహించిజానకియు నుఙ్నచెలుల్గణికాశిరోమణుల్ । పరిసరభూమిగొల్వనరపాలకుడాసరసీతటంబునన్ । గిరికొనుగజ్జుమామిడులద్రేవజ గాకునుపందతీగచ । ప్పరములనీడజంద్రమణిబద్ధవితర్దివసించియున్నెడన్ ॥ గీ ॥ అంబకౌసల్యపనుపమసనసంబు। జ ను ఉమావపమలరింపఁజాబుభక్ష్య । భోజ్యచోష్యారికములువాజ్యదధులు । మెచ్చుదగుమాంసకాకముల్ దెచ్చుటయు ను ॥ సీ ॥ వగవగకూరలువమగులప్పడములునొబువుపప్పునుమించుటొగిరములు । సద్యోఘృతంబులుఁజకెరలుకెరల్ పచ్చళ్ళచిప్పళ్ళుపాయసములుఁ । గలవంటకములిడెవలుపిడలప్పను క్షీరసంములతేనియలుఫలములు । గాకెలుబూరులు చారు మోరులుఁగన్నవిమాంసములఘుమ్ఘుమనుచు । వలచుపానీయములుచేలల్ వరుసబసిడి । పాత్రలధరించి డ్డింప్ప బాత్రులఁన సహచరులబతి మకొనిజానకి । తాంగితోడ్కూడిరఘువీరుఁడారగించె॥ క ॥ మధురసగుంభనములఁగ లనుమసపడా నకములనవులమఱి రెసనతన్ మధుమసారకుభాగడగనతిపతిసుఖలీలనలరెనశనము వేళన్॥ క॥ పాలోవఁ గూడినునృతము। గ్రోలెడిసురరాజబోలిక్షోణీసుతతో । గ్రోలెసుధారసధారల । బోలినమాధ్వీకరసముభూవిభుడెల మిన్॥ మ ॥ అవనీకన్యకగూడియిట్లుచతురాహారంబులందృప్తుడౌ । యువణిశాగ్రణికామినీకరణివ్యాసంగభృంగారుకా । బుప్తున్ ధౌతకరాననారుణ పదాబ్జుండైనబోభూమిపు । ప్రవసంబావడమిచ్చిప్రైటఁ దడియొత్తెన్పతన్ పాదాబ్జముల్ ॥

—(* సీతారాములుద్యానంబునందలిమేడప్పెగొలువుంపుట. *)—

ఉ॥ అప్పి మెడన్న ప్రాబడువనాతరకేలినగాగ్రసీమజూ । పట్టెడుకెంపుటుప్పరిగెబాలికనుఁగొని చందుచట్టులం। గట్టిన మెట్లువింతిగద రెజమచిప్పెడికెంపుగుంపులం । గట్టిగమెట్టునైవెలయగామినికేల్గొనిమెక్కియక్కడన్॥ సీ॥ నీలవుటద్దము ల తోదవదళల్వెలిగ్రంముమురుంపూరాముత్తములనెసంగు । బలుగోడల బొసంగుమలిపచ్చపగడంపుచౌడుదూలంబువా రమూను । పుబడిండిరాకంబముల డాలుగరెమఁబునుమెఱుంగులరంగులనుచు సిండి ప్రతిమలరూపమేర్పడఁదోచుశశికాం తగతిపేటదాంగయునమదరికిఁబచ్చికబెడఁగులికుమేటిపచ్చరాల । చిఁలితినిన్నేంమునంగిళ్లజెలగుచలువ । చప్పరము ద్రేవ జలయంత్రజలకణంబు । లొలయవింతబదిఁకించియుత్సహించె॥ చ ॥ విరితొగచంపకవాలెగలవేడగయానడయఁకణంబు

లోఁ । బరచినరత్నకంబళిచాఁగుగసూర్యపుటంబుగద్దియ । స్వరుచిమెఱుంగుబంగరపువన్నెగఁబఱసాతివానపై । ధరణిజతోవసించెఁబతితళుకుఁదలాడఁజేతులూనుచున్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ నీలవేణియొకర్తు నిలువుటద్దముఁబూని కమలాస్యయొకతె బాగాలొసంగె। కరియానయొకర్తె కాళాంజిధరియించె గీర్వాణియొకతె గిండిఁబూనె। కలువకంటియొకతె చలువపావడవైచె సొగసులాడియొకతె సురటివిసరె । కలకంఠియొకర్తె త్యాగరాగమునరించె జవరాలొకతె హెచ్చరికసెలిపె। సతియొకర్తె బిరుదుపద్యములుచదివె। భామినియొకతె వడిబరాబరులొనర్చె । సీతవామాంకముననుంచిచెలువుమించి। రవికులస్వామికొలువున్నయవసరమున॥ సీ॥ జంటముత్తెముకట్టుజంటరవికెలనంటిబిగిగుబ్బచన్నులుపికటిల్ల। మగరాలచికిలికంమలడాలునిద్దంపుచెక్కుటవములతోజెఱమిచేయ । ముకుళతర్కాంబభోజములునిటాలములాని కుంతలాళికులంబుగూడెకొనగ । దరహాసరుచిగాంగఝరిగిలుకోమలాలు కలలీలబెళుకువాలికన్నులలర । గోరదమపాయంపువెలయూఁద్రగుంపురామ। చంద్రునకుఁగొల్వుమ్రొక్కులుసంఘటించి । యాశిలవిద్యాధికలుతోదనధీవసించి। రథిపుననుమతినహస్తలాంతరములు॥ క॥ మృదుపాకంబురసస్థితి । పదకుంభనకలస్వక్తిప్రపద్యశతంబుల్ వదివియుఁశ్లోకించిరిమొదలగువల్మీకనువంశముఖ్యునిగుముల్॥ మ॥ అధికాహ్లాదకరప్రభాకలితరాకాబ్జోదయోద్యత్సుధాం । బుధిజంఘాలతరంగఘుంఘుమరవోద్భూతధ్వనిస్వందివమా । గధులత్యుద్భటఘోషణాబిరుదాంకశ్లాఘ్యపద్యావళుల్। బధుతోరాయనిమెచ్చగాజదిపిరాధూమిశ్వరాగ్రంబునన్॥ చ॥ గవిసెనధసిహోన్నుజిగికాయలుచన్నులుదాకదంత్రులో । కరరుసదీటిమెట్టులాడికంబుగనొత్తిస్వరంబులన్నియున్ । సవురువహింపదాళయనసంలగతగీతముంలుప్రబంధముల్ । ప్రవణతనొక్కరేచవరపాలునకున్వినిపించెపినేయున్॥ చ॥ సర్వములయారెమేలుశ్రుతిగాగురుమూర్ఛనకండితంబుబా । బురెభళిరయ్యదాన్సెబానెరమీటుకలంబుతాయియ । ద్దిరస్ఫురితంబులంమయాని తేనియలొలికేజిల్గుపాటుతో । దరుణిపపంచిమీటెవసు ధావతిమెచ్చుకొనేరసజ్ఞతన్॥ ఉ॥ తంబురమీటెపేకొకతెతాళములెంతయువిస్తరించిరా । గంబునరక్తిరాలుగరుగన్బలుమోటులుపల్లవింపనయ్యంగబుజినిమినోహరకులాగ్రణిమీదిపదంబుపాడినం । గొర్రింబులకల్లనించెసఖకుందలకాంచిరివైరియాగ్రణుల్॥ చ॥ దపముగమదనశధ్వనులుదాళరవంబులుబికటిల్లన । నెవ్వడఁజెలిమొత్తియంపుచెఱమొత్తశరజ్జలదాళిబాసిక । న్వడబలుమించులోగవిసెనల్దొలంగించినమించుమంచివు । త్రడిజిగిబొమ్మలోయవగదారొగివెల్వడెనంబుజాననల్॥ ఉ॥ మంజుతరాంగభూషణసమంచితకాంతులురచ్చనేలమిం । చంజనుకట్టులోబిగువుజకటవగుబ్బలయుబ్బుదెల్పబ । తెరంజయుగంబులద్విసమతందుళకించివిలాసమెంచబు । ప్పాంజలులిచ్చియాడిరిమృగాయతనేత్రులుపెక్కుభంగులన్॥ సీ॥ అభినయంబులకొప్పులనుదైనతిరువుల్వేలయగాబదబాళివిధమొనర్తు । లాగుమైసిరియుకల్లటియొక్కతయొక్కువిలసిల్లుజక్కిణివిధమొనర్తు । బురకడుచంకబంగరుబుట్టితగుజాతివిసికిగాగౌరవంజివిధమొనర్తు । లీవిదాళములగ్గడించుచొదిర్చుగొప్పింతగాజేరణివిధమెంకతుర్ । నలరివినుపింపబతిమెచ్చనంతనేడ్పు । రిరువురెసమంత్రము బడియాడుగుగనుముప్పు । దిద్దఱువవదినలవ్రురిహెచ్చగాగ । బంతులఱువంతులూనియుఝ్యంతులెల్ల॥ సీ॥ అన్యోన్యహస్తదండావృతులెసగనొండొరులసామ్యంబులొందయొండి। యీవలావచ్చి యితరేతరముదొత్త నిలిచితనెలవుననిలిచిన । కంకణమంజీరకాంచికల్మ్రోయ సవ్యాపసవ్యసూఫతీఁ చూపిచూపి । తాళవాద్యరవానుకూలంబుగామంద దృతమృదుగతులనుదిరిగితిరిగి । యానుసమరసోదయంబునభివాలి। చిత్రవర్తనభంగులజెలగిచెలగి । విడిబడినంమధోన్మదద్విరపములన । సఖులుహల్లిసకమసల్పసంతసిల్లి॥ గీ॥ వారివారికళాగౌరవంబులెల్ల । ధరణిజకుదెల్పుచునుదారతమ్యమెఱిగి । వలయుమణిభూషణాదులువారికొసగి । కొలువుసాలించిరఘువీరకుంజరుండు॥ గీ॥ ఇతనియిరుపార్శ్వములరనింకరవుకొనెడె । యమితకరదీపికాద్యుతుత్తిమిరమడప। నేలతానన్నుబోలికహేళిగ్రసంకంజరమసంధ్యాక్రియలుదీర్చిజనవిభుండు॥ సీ॥ కుంభస్థలోజ్జృంభికుంకుమారుణదీప్తివరసంధ్యారాగాసామ్యమూన। నింగితోనొరయుసమున్నతోత్తుంగకముడాలుబలుచీకటులజోకరబెరిధవిల్ల। భూరిబుర్కరసముద్భూతశీకరపాళితారాగణశ్రీలజేరబిల్వ । దంతద్వయాత్యంతధవళకాంతిసమృద్ధివికచకైరవిణితోవియ్యమంద । సమయమచితవహి

—(* సీతారాములుద్యానంబుననుండియయోధ్యబ్రవేశించుట. *)—

తచిహ్నములబూని । యమరుశత్రుంజయంబుతోజమంత్రబంధుసామంతులుపవనప్రాంతమునకు । వచ్చుటవెఱింగిశ్రీయుక్తివనముపెడలి॥ సీ॥ వలులంకలనునిండినవనభోమణికాంతినెడలేకదివ్వటులెసకమెసగ । బటహగోముఖశంకపణవాదిబహువాద్యరవములురోదోంతరములనెరయ । సఖియలుగొల్లబచ్చలసల్లకినెక్కిపనటదొయ్యాలిపట్టివెంటరాగ । నెలవంకవలెవంకనొలసి వింజామరల్వేవేలగొడుగులుపెడఁకనెఱప । భద్రకరినెక్కిశ్రీరామభద్రమూర్తి । కోటిచంద్రులకళలెల్లగొల్లలాడి । తంములార్యులుభటులుబాంధవులుహితులు । జేరికొలువంగబురిబ్రవేశించెనపుడు॥ చ॥ పలుతురుజూచియుండియనుభానుకులేంద్రునిరూపసంపద । లెత్తియగజూచుముదతి వీదిరసపౌరసఘూటులిండ్లలో । గలసనులన్నియున్వెసిచితాంచనసౌధములెక్కితళుక్కుచె । కురలజిరుచెంమటలొర్తుగగోరికమీరగఁజూచిరన్విభున్॥ ఉ॥ కోమలియోతుర్కా

మానుపరిగోళ్లలనేలెడువాలుచుఁ బూవులన్ । రాముని జూడఁగా బరిసరంబున నున్నలతాంగియయ్యెడిన్ । వేవెవధూటినీవు
న నెరింపుమకేమెంచకవాడమాపులం । గోమలదేహుఁడయి నరఘుకుంజరుఁ జూతుర చేయనక్కరపిత॥ గీ॥ రాజహంసము మీఁజను
డెంచి రాజుఁ జూచి। సాత్త్వికము సిద్ధపూర్ణనిశాచంద మేమి। తామసము సేయకిది దెల్పుభావ మనుచు। ప్రౌఢసఖయొకతె వదనచెలి
బరిహసించె॥ ఉ॥ జాతిన బువ్వుదండ జడజక్క గజట్టక కొంతె పాణిపం । కేరుహసీమ బూనుకొని శ్రీరఘురాము నిజూచె ము
త్తెఫున్ । సారణగండ్లనోతుఱ నినుఁ జూచిన నన్నుమరుండ నొంచెద । తూఱ్పిరి సుమాంబకంబులి పగోయని చూపక దెచ్చెనో
యనన్॥ చ॥ ఒకరమణీశిరోమణి కుచోపరిసీమ వెలుంగు కెంపురా । చికిలి మెఱుంగు తాళ రఘుశేఖరు రూపము గానుపించను
త్సుకమతి సారెగుబ్బ చనువోయిని జేర్చుచునుండె యొద్దిచా। లికలను చెక్కులన్ బ్రతిఫలించిన రాముని జూచె జంకెనన్॥ చ॥ చెలు
వయొకతుఱ బోటి తెన సిబ్బపుగుబ్బల పత్రభంగముల్। వలనుగ వ్రాయుచుండియు దేవచ్చెరఘూద్వహుఁడన్నభ్రాంతిచె త్తె। బలు
మఱు రామనామములె బంతులుగా లిఖియించనగ్గతిన్ । వెలువడె జేరునీదియని పిదినిభ తర్కరుఁ దెల్పెనో యనన్॥ గీ॥ అతివయొ
కర్తె యుత్తుంగహర్మ్యమెక్కి! రామచంద్రుని శృంగారరససుధాప్ర । వాహమీక్షాపరంపర వలనఁ గ్రోలి। తెప్పలార్పక
యుచ్చరయొప్పదాల్చె॥ ఉ॥ అంపరులీలజూడనొకయుంగని తానును వచ్చి తాజసం । క్రందను నందమంతయును నేగాదికదన్ గొ
నిదొక్కెయట్టియా । నందమొయిందెటొంటెదఱు నావలె నేయని యీసుఁ జెందె భూ । నందని కెట్టులుండుఁ గనవా ధునినందఱు
జూచి చొక్కెనన్॥ ఇవ్విధంబున ॥ సీ ॥ రాకాసుధాకర శ్రీగిరిమదు మోము కళలుట్టివడసారెగాంచి కాంచి । యాజాను
లంబిబాహార్గళంబులు ప్రేమ నిగిడితీగెలు సాగ బాగడపొగడి । కర్ణాంతదీర్ఘదృక్కంజాతయుగళౌల్యమిచ్చ నిచ్చలు మె
చ్చ మెచ్చి మెచ్చి । బలుతల్పుననగు నురస్థ్సలము పయివితివి యాతమినిల్పియే మేమొతలచి తలచి । మెఱుగునీలంపుఁ జామనచేని
చాయఁ । గనివి మోహాతమంబులో మునిగి మునిగి । కోమలులు లాజాక్షతోత్పల్లకుసుమరాజి । సేనలాలుకంగ మొగసాల
చేరి విభుఁడు॥ క॥ వేదండము డిగి భరతుఁడు । కయిదండ యొసంగ బాదకమలంబులకుం । బాదుకలు దొడిగె లక్ష్మణు । డా
దటజలజాక్షులిచ్చి రారతులుదగన్ ॥ శా ॥ శత్రుఘ్నుండతిభక్తిచాద్యము సగన్ సౌమిత్రి పార్శ్వంబునన్ । ఛత్రగ్రాహ
కుఁడై వసింప జగతీజామాతసంప్రీతుఁడయి । మిత్రామాత్యసుహృద్భటాదికుల నెమ్మి న్వీళ్ళకుంబుచ్చి భూ । పుత్రీరత్నవిచిత్ర
సౌధమునకుం బోయిన్ సహాస్తంబుగన్ ॥ గే ॥ పోయి యొటపింతయానొక భూరిచంద్ర । కాంతగృహమున సోదర్యగణమున
మహాసఖులుగొలువంగనొక జాము సరసగోష్ఠి। నెలమివసియించి మఱి వారి యిండ్లకనిచి॥ వ॥ అయ్యెడ దాత్తగుణోత్తరుండు జాన
కీమత్తహంసగమనారిరంసావరాయత చిత్తంబున దత్కాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి కిలికించితవతిసముంచితక రాజ్జ
రాజబల్లామజ్జకవ్యజనోజ్జాశశీతలవాతలహరీనివారితఘర్మగారిమైయనాంతకస్తూరికాసారకర్పూరశకలసముదయోదయ
ఘనసార ప్రముఖ ప్రశస్తవస్తువులు గ్రంముకొనిఘుమఘుమను తమ్మలంపుకంపు తాపులకనుంగులకు నంగరాగవాసనల డాసిన క్రైశి
కప్రసవమాలికాపరిమళంబులుసు నించుకొనుగందు తేటుల దీటుల సీటుగను మేటినీలంపురాలసిగన్నిగలనెడు చికిలిలోపల క్రేవ
ల వేలుజాలువాపంజరంబుల చిలుకల పలుకుల కుమాఱుపలుకు గోరువంకలవంకల జెలరేగికవకవలు గొనగొనుచు గొరలు ఒక
దాసులయారజంపుటేబుంగుల నెఱుంగనికమెఱుంగు చేయు మెఱుంగు కెంపురా సౌరణగంటె చిలుతతెమ్మెరసోకునందనంత
మొగయు విపంచికలతావప్రపంచంబునన్ ప్రాణంబులవచ్చెనోయన మెచ్చు సుప్పాణిముత్తియంపు గచ్చుటోవరుల గ్రచ్చ
కొని మచ్చికంటు బుకీలెరింగి జంత్రంబులు గదలించి నందనకువిచోపులు పిచుకందనంపు కీలుబొమ్మల మెంమెలకింనుగుచుంబూ
డఁజూడ వేడుక యగుప నెగడుప్పై కిమేడ యెక్కి యక్కడ ॥ సీ ॥ రతిజొక్కె కేలినీరమణిగుబ్బలమీద వ్రాలిన వలిరాచవానిసొగ
సు। కినిసికీల్జడలనుగొట్టినరోహిణికి మ్రొక్కెమమతఁ జూపెడిచందమామవలపు। పౌరుషంబున మించిపోలోభి నెదనుంచి యలరు
చు వేల్పురాయని విలాస । మథరంబు గ్రోలమ్మ సరంభచిలుకంబు బట్టి వేడఁ ధనేంద్రు పట్టిహోయలు । కలయ వ్రాసిన తళుకు
గోడల మెఱుంగు। మేలుముత్యంపు తలుపులు బూలచెంగ్లు। వాతెగలు ధూపధూమంబు వదరిపులల । గిండ్లు మొదలుగల కేళిగృ
హమునందు॥ సీ॥ కడవెన్నె బొమ్మ చెక్కడపు చొక్కపు కోళ్ళ పగడంపు నికరంపుపట్టెయలును। సరిలేని మంచి నుజ్జర వేతపట్టియు
బర పెనరాయుంచగనులపరుపు। నరివిరివిరవాది వీరుల బూన్చిన పాన్పుపై బఱచిన వలిపంపు వలువ । గోమరొంగునే కరంగు మే
రుంగుతలగడ బ్బలితంపుబురుకాల్పట్టుబటున్న । అమగమగ రాలపని చప్పరము మెరుంగు । చాయబురుసా తెజయురహించుం
గమించు । పట్టెమంచంబుపై రామభద్రుఁడున్న యవసరంబున జనకకన్యాలలామ॥ చ॥ తిలకపురంగు శోనలిక దీపులు నెన్నదు
టున్నటింప గాగలవపు తావివన్గడలఘంమనగన్నరిగంచు చెల్వకు । చ్చేలలపరంజి మెట్టియలు జీరగనంచలు మ్రోయ సోయగం
బొలుకగవచ్చెన త్తఱి రఘూత్తముచిత్తము తత్తరింపగన్॥ క॥ పచ్చికపురంపుబాగా । సిల్పిపిదపమడుపులొసగియింపగు
సేవల్। మచ్చికదొనర్ప జెలుం। డచ్చెలువంగలసి మెలసి యానందించెన్॥ మఱియును॥ సీ॥ బంధచాతుర్యసంబంధమప్పణము
గాదృగ్వాత కేళిప్రౌఢి దొరసి దొరసి। కలరవామలకన్నికనుటకుఫలముగాగడతేరి వేడ్కలగలసి కలసి । యలరుపుక్కిటి విడియం
బులుంకువలు గానఘరామృతరసంబులానియాని। పరిరంభచుంబనిస్ఫురణలేకముల గ సొలపుతో గలశంటిచొక్కి। చొక్కి సొ

గనుచూపులనొండొరులఁ జూచి చూచి। మెలఁపులొలయంగ జతురిమల్ మెచ్చి మెచ్చి । పులకలెసఁగంగ మణితములొలసిపనిపని। సతియుఁబతియుఁ జెలంగిరి స్వైరగతుల॥ చ॥ పతిపులరాజె వేడబము వారలయద్భుత మోహభారమో । తెలియదు నిచ్చలుం దనివిదీరని ముచ్చటలో సరింతలే! కలరె డికౌఁగిలింత లెడలన్న దివిన్నది లేని కూర్మికాలుం । గలకలు గానికూటములుఁ గ్లిరమించిరి మించిరి ర్వ్యురుల్॥ సీ॥ మనునిసం మోహనమంత్రాక్షరములొండొరుల నొండొరులు పలుకఁ బలుకఁ జెల్ల। నించుపిల్లుదూపు ప్రయోగించువాల్దూపులనపోలనీ యొండొరులఁ జూచు చూపులెల్ల। నదనుక శౌరహాస్యంబులయికరలుపోలనీ యొండొరులఁ గై చొట్టులెల్ల। రతిమనోహరమనోరమఖేలనములొండొరులు మెక్కొనితలంచుతలంపులెల్ల । వారిచాకురులెకురులువారివగలు । వారివన్నెలు చిన్నెలువారిసటలు। వారిహాసములు మురువులు వారికళలు వారిపలు। పులుసోలపులువశమె పొగడ॥ మఱియును॥ సీ॥ నెఱసినను చుటిముంగులు బుచకరిఁగ దువ్వి ప్రియముతో గీల్కొల్పు బెట్టు వేర్పు । పన్నిటనెం మోమునుఁ బ్రక్షాళన మొనర్చి తిరుదాదిలకంబు దిద్దుసోగసు । చిఱుచెమటలఁ గ్రమ్మ మెఱుఁగులే చెఱఁగులవలనుఁ గామకరిక లీప్రాయఁ హొయలు । సరచిరఁ లదీర్చి జవ్వాజి కస్తూరికుఁ బుగబ్బు లం బూయుకతో దెలనము । హెచ్చిమురఁటెము జూపునొచ్చె నేమొ । యెత్తుదు నెయంచు నంఘ్రిగేలుంచునేనరు । వెలదికొమ్మని పుక్కిటివిడె మిచ్చు । బాళిజపరాళి కరగించి భర్తయలరె॥ సీ॥ గళరవంబులు నేర్చి కళరవంబులఁ బలుకఁ సిగ్గుతో నెబమోము జేర్చు హొయలు। చరణలాక్షముఖాంబుజమున గన్నేసనినవ్వుచు నుమించుటద్దంబుఁ జూపు సొగసు। కొంనరు మాటలను బైకొన్నచిన్నె గణంపగనుకతో నుదిరిజంకించువగలు । దొడనుంచి యంఘ్రిలొత్తుచు జన్నుదోయిగ న్నెలజేర్చుకొని బాళినలరుమమత। తమకమున నమించి నేమేమి తప్పులాచ । రించితినొ యన్నియనుతుమియించుడనుచు। వినయమున జంద్రముఖి మ్రొక్కి వేంచుభక్తి నృపతిచిత్తంబుఁ జరగించెనిమిషమునను ॥ చ ॥ చతురత వింతబంధముల సారెకుఁ గలప్పనసేయుచుంబనా । రతుల బెసంగుచుఁ గరతుల రాయడి సోలినఖచ్ఛిదారద । క్షతములఁ గ్రమ్మఱ న్నెలవు గాంచుచుఁ గంతుడు పూనసూత్రపుం । బ్రతిమల పోలికం దనరె రాత్రిక్షణంబయి తోచె వారికిన్॥క॥ ఈలీలఁ రేలు భూమిజ । నేలుచుఁ బగలెల్ల భూమి నేలుచు ధర్మ శ్రీలోలుండై యేకస్త్రీలోలుండనగ బతి ప్రసిద్ధి వహించెన్॥ మఱియును॥ సీ॥ ఘనలతాసుమధూళి గదియు తేటుల కేళిదనరు కేళాకూలిదరులయందు। శారికాపికకీరసల్లాపములు మీఱువలనొప్పు శృంగారవనములందు । రెఱుఁగంటి చెలిమంది నెఱచితరులజెందిరహి జెందుమణిమందిరములయందు । దపనీయరుచిబాలతపనాంశువుల నేలజాలలీలా శైలసమితియందు । నందమగుచందురాతి న్నెలందు జంద్రశాలలందును మూఁగుటుయ్యాలలందు । మహితనయపిహితయగు మహీదుహితఁ గూడి। యహరహంబును విహరించె మిహిరకులుఁడు॥క॥ శ్వశ్రూజనగురుభూసురశుశ్రూషాసన్నిద్ధగతుల శుద్ధవ్రతబద్ధ శ్రద్ధలఁ బరిజనవృద్ధశ్రితశతకంసీత దగెబతియుల రెన్॥ సీ॥ స్నానసంధ్యాహోమదానాదికృత్యంబులహాకాలములం దెయాచరించి। యంబరాభరణమాల్యానులేపనములసమయోచితస్ఫూర్తి సంగ్రహించి । భోజనపానతాంబూలాదికములు నేహానుగుణంబుగా నవధరించి। వ్యసనంబులందు గేవలసక్తి జెందక వియనుదగు రీతిననుసరించి । జాతిచేష్టాగుణేంగితరీతులెఱిఁగి। సీత నేలుచు బ్రజరక్షించుచును సహోదరులఁ బ్రోచుచును దల్లులుత్సహింప। వసుధ బాలించె రఘువంశవల్లభుండు॥క॥ పదివేలకోట్లయేడులు । వదలక ధర రాము డేలవలెనని ప్రజలెల్లఁ దలంప సీతగూడుక । పదివేలేడులు సుఖించె బహుసౌఖ్యములన్॥చ॥ జనపతి యిట్లు సీత నెలజవ్వనమం

—(* సీతాదేవి గర్భంబు దాల్చుట. *)—

తయు గొల్లలాడుచున్ । దినములు గొన్ని దాటఁగ రతిప్రియుడస్త్రము తూణిమాటగా । ననితెరగర్భచిహ్నలచలాత్మజదాలిచె రాజమౌళితో । ననిశముఁ గూడి తొల్లియసలాత్మగర్భము బూనుకైవడిన్॥ సీ॥ కంమలమగరాలకాంతి గ్రట్టునో నాగదళుసలే చెఱఁగులఁ దెలుపుమించె । బూసికస్తూరి పోలుపుమించెనో నాగగలికి చూచుకములనలుపుమించె । రతికాంతుగృశమా తెఱంగు దెల్పెనో నాగనలినీలవేణి దేహము గృశించె । వేలుసీలపు తాళిఁ డాలుముంచెనో నాగగరియానసూగారుగాఁ బుకొనియె జడిమ ప్రాపించె జిట్టములు సంభవించె। దౌహృదము జానకీదేవి దాల్చె రపుడు॥గీ॥ ఇటుల గర్భిణి యై పూర్ణేందుబింబముఖి యొకానొకనాడాత్మసఖులు వింత । వగలగ్రసేయనప్సరోవనితఁ బోలి । హెచ్చిరహిగాంతు చెంతకు వచ్చుటయును॥

—(* సీతాదేవి యరణ్యంబున మునిపత్నులతో మెలఁగగోరుట. *)—

శా ॥ ఆలోకించి వరస్మితంబెనయ రామాధీశుఁ డప్పొగియచ్చో రాలిం దొడమీదనుంచుకొని మించుం జెఱఁగులే చెంమట । ల్వాళిలఁ బల్మఱుం గోటమీటుచుఁ గుచోపర్యుల్లసత్తారహా। రాళుల్ చిఱుఁగులఁ దీర్చుచుం బలికె గాంత్యేకణనాకాంతిన్ వై॥ వ॥ దరహాసమ్ముతులెప్ప సుందరయుటంద తాఁకఁ దొంతులిం పొందెనో । వరపీటీగతచంద్రకండ సచిపెవ్వాపించనో చంద్రకాం । తరమం గ్చినకీర్తినిల్చెనో యనందళ్గొరం దెనీ చెఱఁగులం। దరుణీపాండిమతారహీరగముకరో దారప్రభశ్మోబగన్॥ మ॥ స్తనశృంగారరసంబు మాపకసముద్యన్నీలిమం కానుపిం । చినపీనంబగు పీతకస్తురిరుచిం జెల్వొంద పైపిండిజా । తినతద్ద్రాగయొనాగతారొకనుమిటారించెన్ భద్రో మరా । జరూఘాంగికదీప్తిచే చుజడయాసిద్ధంబనంజూపరుల్॥ క॥ గడసువతిగప్పిగబ్బల । ఓడిదపుభార మునజడిని పేదతనముతో। జడ కె[illegible]నదు మునకి। య్యొడభరసమృద్ధియ భయము మిచ్చెగదచెలీ ॥ క ॥ సోమునిగొల్పిన సీదగు

కామాంధురాదేవి మెచ్చి ముద్దిడుకొనెనో । తామిసియదికాదేనియు । నీమొగమున నమంటతావియేటికొదవెన్ ॥ చ ॥ జడగతి బాదములన్నినబాహువనవాలు మిటారి చూలకన్ । విడలక మబ్బుపైకొనిన బాగున మోమున పాండురద్యుతుల్ । ల్పడసినలీలమంటి చవిచొక్కరసజ్ఞవహించినట్టునీ । యొడదమ రేమిరైనయొక యుచ్చజనించిన జెల్ల వేచెలీ ॥ క ॥ పత్నిగులమరలనంత । ర్వత్ని యయినచిన్నె లెటిగి వాంఛిత మేమో । నూత్నముగనడిగి మగడది । యత్నంబున జేయవలయునతివరొయనుచున్ ॥ ఉ ॥ మాటలబాటకాంతకుడు మాటికి దేనియొ లొల్కవేడినం । బాటలగంధిసిగ్గుప్రతి భాషితచాతురి సడ్డగింపగా । గాటపుకాంక్షయందరువుకత్తెను ద్వింద్వర సేయసల్లనన్ । వీటినమ్రోయ యువిణెనలె మించు నెలుంగునవ ర్తతొ నసున్ ॥ శా ॥ సారంగీశిశుకోటిదప్పిపులిదీర్పస్సింపహో తత్రశ్రమం । బాఅన్దంతకరాంబువుప్పిగుడ జేయస్నింటుభాగీరథీ । కీరారణ్యములన్వసించుమునిపత్నిశ్రేణితో డక్ఫలా । హారంబుల్గానియొక్కనాడు మలంగ బ్రాణేశవాంఛించెదన్ ॥ ఉ ॥ నావినిసంమతించి రఘునాయకుడాసతినాదరింపుచు న్నీవుదలంచినట్లతరిణీ మణిపటిరేపజంతలం । బావనగాంగభూములకు బంపెదనంచు మెలంగు చెక్కలి౦ । పావహిలంగ ముద్దుకొనియాయములో పలికన్వివంమటన్ ॥ సీ ॥ అజపంప్రుచోరవాడేటవాయకెదనెడమడిచిన తెలనాకుమడుపులొసగ । జీరాడుదుప్పటి చేరగు జేపూని వెంబడిగిండికొనివచ్చుబుడుతడొదుగ । ద్వారపాలకులుత్తరముతో నడిలేచిముకశితహస్తులై మ్రొక్కలిడగ । బనులసందడి నెదుర్పడిన దాసీదాసజనములుజడసి పార్స్వములకొదుగ । గటికవారునుదగునూడిగములవార । లవసరంబుననియోగ్యులాడనాడ । బొడగనియధోచితాకృతుల్వారిసికొలువ । మధ్యకక్ష్యాంతర

(*) భద్రుండు పౌరులాడనిందావాక్యముల రామభద్రునకు దెలుపుట. (*)

ము చేరి మనుజవిభుడు ॥ గీ ॥ లలితనవరత్నపీఠమలంకరించి । మంత్రిబంధుహితాప్తసామంతవరులు । భద్రమధుమత్తకాశ్యపప్రముఖనర్మ । సఖులగొలువంగ గొలువుండి సంతసమున ॥ సీ ॥ శ్రోత్రులుకొన్న్రంబులుస్మృతులావరించి విద్వజ్జనుల్సేయువాదములువినుచు । ప్రౌఢోక్తులలరబౌరాణికుల్విపించు వివిధపురాణార్థవితతివినుచు । నవరసాలంకారమై పుణ్యంబులమహాకథకుల గణియించుకథలునుచు । జాతియమేప్పడసరసభంగుల బరిహాసకుల్దెలుపుహాస్యములువినుచు । గొంతప్రొద్దుబుచ్చుకొనికొలిచినవారినెల్ల బనిచి వలయుహితులుగొల్వ । దగినరీతిగొంత దడవుండి హితగోష్ఠి । భద్రుజూచి రామభద్రుడనియె ॥ ఉ ॥ వింతలు భూమినేమయినవింటివె పౌరులు నన్నుగూర్చునిం౦ । దింతురొ మెచ్చెదరొ తెలివితెజ్ఞనీగురుపోదరాదువే । కాంతమునందునే మనుచునాడుదురో పినకుందుదొటువి । న్నంతయునీవుదాయకయథార్థముగా వివరింపునావుడున్ ॥ మ ॥ కరముల్మోడ్చిపినీతిభద్రుండనియెం గాకుత్సవంశేంద్రనీ । చరితంబులదివేలనోళ్ల బ్రజలెంచన్వింటినే నెందులన్ గురునాజ్ఞాస్వనిసంచరించి లవణాకూపారముంగట్టియా । సురంగొట్టినచర్యలేచకిపియెచ్చోటనైననిందింతురే ॥ చ ॥ సరుననుశక్యమెయనిమొనన్ ఖరదూషణముఖ్యరాక్షసే । శ్వరులజయింపవాలినడపం గపివర్యులచేబనుల్గొనం । బరుషశరాగ్రబిందువుగ జల్కడలిన్ ఘటిపనీతదా । హరియొకహారుండొయంచుజనులాడగ విందునరేంద్రనావుడున్ ॥ చ ॥ ఎలనగవంకురింపధరవసుడుగ్రమ్మరబల్కెభద్రనీ । బలుకిదినిక్క మానయిన బోరులుభూమిజనుల్ శుభాశుభో । క్తులువచియించుచోట ననుగూరిచి జానకిగూర్చినిందలం । బలుకక పోవరత్తెంగబద్ధములాడక తెల్పుమీయునన్ ॥ శా ॥ అభద్రుండువినమ్రుడై పలికె దేవానీవుపల్మాలు నీ । పీథంగిన్నిజమేమిదెలుపువనిన హీనాత్మకుల్పల్కప । ల్కేకభావ్యంబనివిన్న వింతువది మీకేలావినస్వార్థులై । యేభూపాలురమెచ్చరీనరులువీరేపాటి పాటింపగన్ ॥ సీ ॥ కరుణగల్గి నరాజంటీరవునిగన్న మెత్తనివాడంచ మెచ్చుంతస । దురుసుదండిన లధదోధరయేప దొరగినహింసాపరుండనియెంగరతని । ధయిర్యసంపుడు ధరణీశ్వరునిగన్న కఠినచిత్తుండనికదియరతన । సుజనుల బ్రోచుభూజునిగన్న పక్షపాతియటంచ లతిగాజాతురతని । నేవివెతవతులే మెరుంగుదురట్టి । చెరుకలేనిజనులసరసకుచేసి । మొలకపలుకువినెడికొలకు మేకొనగదే । వరకుదగునేయజివరకుమారి ॥ క ॥ ఐనజను రాదుకొనియెడి । నానోక్తులువినదలంచివచ్చితిగనమి । యానకు వెలచి గణించెద । భానుకులాధీశవినుముపౌరులపలుకుల్ ॥ సీ ॥ ఒకళంకములేకయుత్సాహకులమునసంభవించియు రామచంద్రుడకట । తోడబుట్టినకనిదోషాచరాగ్రణి మెత్తించలసింకనెడుగాక । మించినసిల్లాలసించికకొంచకముల దాగొనివచ్చిమరులుహెచ్చి । యెబ్బెతికములేకయేలుచున్నాడు చెలకువిల్లాసికజిక్కినాడు । పగతురేకాంతలనుచెరబట్టికొన । బలిమివిడిపింపకొనితెచ్చికలియవచ్చు । బ్రజకులాజానుమతమెధర్మంబుగాదెయనుచుగుమిగూడి పలికెదరవనిజనులు ॥ చ ॥ వినివినియెవేసరితివీధులవీధులనిట్టిమాటలె । యనుకొనువారలూరధమలక్షణులనోరులమూయవచ్చునే । యినకులనాధవారినిల్తి నేమనగూడునడంచుదెల్పినన్ । వినిశితశూలములైపుల బ్రేసినలాగయుజాలిజెందిమన్ ॥ గీ ॥ అధిపుడొద్దనున్న యాప్తులగనుగొని । యాపధంబునిజమునెటిగియొండు । దురేయటన్నవారుశిరములునంచుచుస్వామియేమిదెలుపువారవనిరి ॥ చ ॥ ఎడదలంగరాముడొకయించుకనేమ్రుమటేని మాటయున్నోడువచమానసహానివెతనూల్కొననివ్వెటగందియుంతన । కన్నడగలయాపులంబసిచి కంచుకునొకనిసెజెరబిల్చియు । కక్షకుడుదియానేదరుల్గ్రమ్మనదోడ్కొనిరమ్మనిపొమ్మనన్ ॥ గీ ॥ వాడునతిశీఘ్రచారియైవారివారి । గృహములకుబోయిరామభూమీశ్వరాజ । నా...

చేసినభరతాదులిపుడు పిల్చి । టేమియుననియాడుటంబున నేగుదెంచి॥ సీ॥ ఉస్సనినిగిడించుచునూర్పులబలు వేడి నించికెంపారునీ

(*) రామభద్రుండు దెత్తిన పౌరవాక్యంబుల దమ్ములకెఱిగించుట. (*)

డెందు వాని । నడకయెడ రెడునశ్రుధారల । నడ్డగించి తెప్పలనప్పలించువాని । నాచ్చర్యసమగ్నమగు మానసంబులోనుఱికి
చేష్టలుదక్కియున్నవాని । వెలవెలనేలేని వెడనవ్వునహించి మఱిపెంబుదలగిని మోమువాని । దైన్యమాకారమైన చందము
ననున్న। వానిదమయన్నగనుగొనివారు వెఱగు। పడిభయంపడితోకకటపడికటకట । పడిదిగుల్పడివడకుచు భక్తి జేరి॥ ఉ॥ ఏమి
టికింతవంతవహించినవాడొ నృపాలుడీవిధం । బేమియుదెవ్వరేమిగణి యుంచిరొయీ వెతయిట్లుదీరునో స్వామికటంచు
జింతిలుచు సాగిలిమ్రొక్కినకూర్మికొంమలకా ॥ రాముడుప్రేమమీఱగ గరంబులగ్రుచ్చికవుంగిలించుచుకా ॥ గీ ॥ చెంతనం
దరనిడుకొని చేరజేసి । కన్నుల నమ్రగంపుకన్నీరుకరతలమున । నప్పళించుచుగాద్గద్యమడచియొప్ప । బెలుగుమారొల్పివార
లకిట్లులనియె॥ మ ॥ అనుజతోచిరవృత్తి బూనినుసుమా యర్థంబుభాగ్యంబునా । యనుగుంజుట్టములాపులున్సఖులు మీరై రా
జ్యధారేయుగా । ననుమీరెయోనరించుకోల్లురటుగా నంపూనిబోనర్ధిమై । ననుమీతోననకిప్పకజ్జులను నిందావాక్యములిం
టిరే॥ క ॥ అనిననిదియేమినిందిరొ । మనుకులపతియెన్నడిట్టిమాటాడు తెం । పునపియొందొరుమొగము లు । గనుర్మదిగు
లొందివినగ గాకుత్థ్సుతుడనుకా ॥ చ ॥ చెరగొనిపోయిమాత్వపురి జేర్చివశాననుడాపరేగిగి । డ్పటిచినసీత దెచ్చుకొనిభావ
జుత్రికకులకొగ్గి యెగ్గుసి గ్గెఱుగకగూడి నాడిన కులేశ్వరుడకట తత్రిభర్మముల్ । మఱిచెనొయించుచునన్నప్రజ మాటికే
మారెడినేమి దెల్పుదుకా ॥ చ ॥ పరుడిపు దేవభూటిజెఱ బట్టింవాసివధించి సాధ్వియీ । తనిఱిచూటంచు జేకొనుట ధర్మవు
గాపగనెంచరాఘవే । శ్వరుడకనేలశంకయని జెన్మొజనులాడెడిమాటలంమనులై । యరువడిగుండెలోమెఱుముచున్నవిసోద
రులారయుయ్యెకకా ॥ వ ॥ అనితన్నుద్దేశించిబుద్ధిలేనిజనులాడుకొను తద్దుఱిగొన్నివద్దయు నగపులోనొద్దనున్నతంములకె
ఱిగించి పెద్దరధునిపెద్దకొడుకుతుందుడుకు నొందుకొని వెండియు లక్ష్మణునకుంగనియిట్లనియె॥ మ॥ అనువుగాలక్షణము
న్నెరుంగవెసమస్తాదిత్యులుకారుద్రులు । స్పవనిరేజభవాదులున్మునులు దిక్పాలుర్విలోకింపగా । వవసీకన్యక తేజనొల్లనమ
హోగ్రాగ్నింబ్రవేశింపు । న్నవిధబున్నతివహిజొచ్చుపరహెంద్రై లోక్యము న్మెచ్చుటల్ ॥ ఉ ॥ అప్పుడువచ్చివహ్ని తలయా
కృతితోధరణిజ దెచ్చియీ । యొప్పులకుప్పసాధ్వి సుమ తోన్నతినేనకళాంకరాన్మనై । యొప్పుడుగాంతునొచ్చమొకయం
తయు లేదనియప్పగింపడె । యప్పలుకుల్ని జంబులని యాడరేయప్పటివల్పులందరుకా ॥ చ ॥ అనిమొనబుంక్తికంఠుడనుమా
డినమేలుదలంచియిచ్చకం । బునకథరాజనుంచిదని బొంకిరొవేల్పులుసీతభావమే । గనియుమమాధుసిట్టులనగాగలరంచు
దలంచికాదెయ। య్యనలముమండజేసిచొరుమంటినిదానిదల్పరైరిగా ॥ ఉ ॥ వానరులాడుమాటనెంతవాటగనెంచివితా
కజెందగా । నేమిటికంచుమీరు । చియించిననేజనులైనదిట్టుగా । భూమినినింపకెంటిమృతి బొందినయయ్యాపకీర్తిభాజ
నుం। డామహిరెందుతారముగనాపదబొందునురౌరవాదులకా॥ ఉ॥ విఖ్యతస్వర్గద్వారం। బువరజమలారవృధ్యయశమం
దులకై । సువివేకులుత్సహింపుదు। రవివేకులుగాంచసేతునపయశమునకుకా॥ కః తుతిహీనబ్రతికియుండియు। మృతిబొందిన
వారునిందలెనసీనవారల్ । మృతిబొందియుబ్రతికినఘను లతినిర్మలకీర్తి దేహులపరిజాలారా॥ క॥ కానసడికోడిప్రాణముతై
నబుబ్రాణములకెల్లబ్రాణములగుమి । మైన్మనుద్యజింతునన గా। జానకినైననాయ చెంతచర్చింపగకా ॥ ఉ ॥ దీనతమాయ
నెల్లపడిదీఱగ జేసిక జానకీసతిం । గానలబ్రోయజచుట సుఖంబనిమొంచితి మంచిదౌనగీ ॥ దైవనుమంచితంచువినుదరదములా
డితిరేనమీకువా । యానసుడేటంచువిభు డాడినగొండలమొందిరెందరుకా ॥ క ॥ జనవిభుడంతటలక్ష్మను । గనుగొనుమీవది
ననన్నగాంగతటతపో। ననుజనకువేడ్కపుట్టెడిం। నని వేడినదట్టుగాననదియె నెపముగకా॥ శా॥ పల్యాటల్దల పెట్టకరుగు దద
యుంపకాయెపెయిలోకనిం। డిల్మానంతినుమంత్రిచౌదిరథా ధ్యాసినగావించివ । న్యల్మోదరబునబూరవన్మనుచుగాం
తన్నెవుగోరిపోయియా వాల్మీకున్వసింయుంచు నాశ్రమముచేర్పకడించి రమ్మానెనకా॥ గీ॥ ఇంతిపైనినిలమూర్ఖత్వమేలయన
కు । మననికతనాకడీతెంబునొఱంధ । మబయకాదేని జనులిట్లులాడుకొంతు । రయ్యెయింకేనేరవ మాటలాడుకొనగ ॥
క ॥ అనయానతిచ్చిభరతా । ద్యనుజాలగృహములకు బనుపనాపతముఖులై । కనుగవలనబ్రులొలుకగ। జనిరధిపుడువిన్నవ
గుచునదనముజేరెకా॥ గీ॥ జేరియెవ్వారిరనుబాష్పభారధార । అరుణముఖిగన్నుదామరరానినిదుర। మాన్పుమెల్ల వెతజెం
దెమనుజులనాధు। డలతనటునె వేగించిరనుజుశెల్ల ॥ క ॥ లోకాపవాదమువనాత్మోజన్యర్యజింపనెంగానోయేమో । యిం

(*) రామాజ్ఞ చేలక్ష్మణుడిడుసీతనువాల్మీకాశ్రమంబునకుదోడ్కొనిపోవుట. (*)

కొంతచననరాతిరి । కాకుత్స్థుగకొక్కబ్రహ్మలక్ష్మణులయ్యెకా॥ ఉ॥ జానకినిందజేసినప్రజప్పలుకాకరమొంపరోవర। క్షాన
నడ్డైవెలింగె ననజ్జసఖుండరుణొదుడొంతోనం । తానముతొగనంబడిన దత్సవయోచితకృత్యముల్వెసం । దావొనరించి
లక్ష్మణుడు ధైర్యముబూనిసుమంత్రుతోననుకా॥ ఉ॥ శ్రీరఘువంశవారినిధి సీతలధాముడురాముడంపగా। గోరికగాంగతీరవ
కోనటలుజానకిచూడబోవెడ । జేరుసుమంత్రశీఘ్రముననెంమనివల్కిరథంపండు । సింగారముచేసియప్పనులగట్టిరయం

బునఁ దెచ్చి నిల్పినన్ ॥ శా ॥ ఆసౌమిత్రి దృఢాత్ముఁడౌట వగ దైన్యంబు ల్ముఖాబ్జంబునన్ । నీసంబంతయుదోఁపనీక తెగువన్ దేవచ్చిసద్భక్తి సీ । తాసీమంతినికివ్వినమ్రుఁడయి మాతా గాంగతీరాశ్రమే । త్యాస కిన్నిను సందుదోఁడు కొనిపొమ్మంచు న్విభుండంపినన్ ॥ క ॥ వచ్చితి రథంబు దెచ్చితి । విచ్చేయుము పటునసీత వేడుక పడుచున్ । బొచ్చంబు లేని కృప సెలవిచ్చెనె పతియనఘ పాదమే వనములకున్ ॥ గీ ॥ అనిన నేమి యెఱుఁగదక్కటంచు సౌమ్యుఁ । డనఘ జేసియొంటినడఁ ద్రోచి । యెటులవత్తునను చు నెడదదల్లడపడె । లలన యెఱుఁగకుండ లక్ష్మణుండు ॥ ఉ ॥ అంబుజగంధి యాయెడ మహార్ఘులపత్నులకంచు గొన్ని హేమాంబరరత్నభూషణచయంబులు గైకొనియంమఱందియు । న్వేంబడి నెక్కె గారథము వేడుక నెక్కెఁ జిరత్నరత్నపీ । ఠంబుననుండె వాజులపహుటూహుటతో లెను మంత్రుఁడంతటన్ ॥ క ॥ రామాజ్ఞకు వెఱఁగందుచు । సౌమిత్రి భయార్తి దైన్య సంవృతమతియై । యేమియు నన

(*) సీతాపతి దుశ్శకునంబులం గని చింతించుట. (*)

కేఁగఁగ దోఁడ్తో మహీఁగఁ గుదోవన య్యెదుశ్శకునంబుల్ ॥ క ॥ ఆదుర్నిమిత్తములుగని । భూదేవికుమారి భీతిఁబొందిమనస్సం । యోగంబుడిందనుడనెం ॥ తోఁ దైన్యము మించ లక్ష్మణునితో నిట్లనె ॥ సీ ॥ నరియదు దెరువాగఁ గరుడియు బాలయు నెడమ నుండియు వచ్చి కుడి నిలిచె । జెవులుపో తేదుర య్యెడ మరుణా డె సజ్జా పె బలుమాఱుని దేవి బైబైడీ కంటె । సుడిగాలి తెరిలల్లుటు జట్టులువెట్టెఁ గడిదినుంటలు వ్రేళ్ళగ్ర కెక్కనక్క । యడ్డమై కాలాహియదె ప్రట్టు తుదకె కెనుగను గొంటె ధ్వజము పెట్రద్దలా ఁగా విరిదిగంతములనెల్ల గ్రంమకొనియె । ధరణి విరదిరదిరుగుచ దమునదోఁచె । గగనమణి మాసె బిగ తెఘూక ముఱ మ్రోసె నన్న లక్ష్మణాయిది యేమి యాగడంబొ ॥ చ ॥ ముకొనియిట్లు దుశ్శకునముల్ గన్పించుటకున్ మ్మెఱుంగువె । ట్టిపగతి నామనంబున గడిందిభయంబు జనించె దక్షిణాంగనికరముల్ బలించె ధృతిగాసి లెమేనవశత్వమొందెనే । మణిని విరించుదాన జగమంతయు బాడయి తోఁచె బూడ్కిక్ ॥ ఉ ॥ నాసఖు నామనోహరుని నాప్రభు వారఘురాము దేవ్రనిన్ । బాసి వనాళి నున్న మునిపత్నుల జూచెదనంచు నేఁ దలంచె । నా సగణించి వచ్చితిఁ హితాహిత చింతలు లేని వారుగా రేసతులంచు మాన్పకత దేమిటికివ్వర మిచ్చె లక్ష్మణా ॥ క ॥ నను మదికోర్కె దెల్పుమని నాథుఁడనంబదుఁ వాలు గేండ్లు గూ । చినవను లింతే కాయునిప శేషము వేఱొకటిచ్చగింపకే । మనివసఁ జూడ గోరితి పరాయిటుల న్విపరీత గాంత్యపో । త్తనజను పాపజాతికి నిదుశ్శకునంబులు గాకయుండునే ॥ చ ॥ కుమతివినాశకాలములకున్విపరీతపుబుద్ధి బుట్టయు క్రమములెకాంత చేసి శోదుకావున నాఁటనాగోరరానిది । ష్టమునితలంచి దుర్దశ బడంబలు తెంచితి మీదదుర్దశా । సమితికి మిత్రము లే సారికిఁ గావేన్న వాలనందనా ॥ చ ॥ ధవునెడ వాసి వచ్చు లెగఁ జారికి తాకిఁ వంత యేలని । య్యావశకునంబులం బొడముసా పదలన్నియు మాన్పి రామభూ । ధవునకు నీకున త్తలకు దక్కిన బాంధవ పౌరకోటికిన్ । వివిధశుభంబులీవలయము వేల్పులటంచు నమస్కరించినన్ । ఉ ॥ ఆ నామచిత్తశుద్ధికి నయంబున కుస్వెఱఁగందిలక్ష్మణుం । డీయఖిలైక మాతపతనెప్పుడు గూడి సుఖించునట్లు గాఁ । జేయక పాయఁ జేసె విధి చేష్టగదా యని ఁడ సేయునే । మోయునబోఁపుమానుపగనుస్స్వరనుం దలవంచునయ్యెడన్ ॥ క ॥ అన్నవలామిన్నయునిత । దన్న తెఱఁగు దుశ్శకునములుడుగ కననా దన్న తెఱంగు గనియును మిన్నకిచనె దైవగతి గ్రమింపగదరమె ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున సీతాలక్ష్మణులడవులు దడచి యేఱులు దాటి పర్వతంబులు గ్రమించి పక్కణంబులతిక్రమించి వని చనిమందట ॥ క ॥ గోమతి నమృతరసోపమ । గోమతి దగు పుంజమంజు ఘంజోరు తటీ గోమతి నుతకలత్రవతి । గోమతీ చాపించి ప్రొద్దు గ్రుంకిన యంతన్ ॥ క ॥ సరిదంతికాశ్రమంబుల । దిరముగ వాఁ డుండి వేగ డెరెక్కెమహా । ద్ధురగతి న ధ్వాప్నములో । నరిగి భాగరథీతటాంతలమునకున్ ॥ ఉత్సాహ ॥ చెంగటంగ నిక్కలతాంగి సీతలానిలాహతో త్తుంగభంగదీరసంగతుంగ నాగరంగనా । రంగరంగదంబుజాతరంగవృత్తచంగసా । రంగగంగనంగ మంతరంగమంత పొంగగాన్ ॥ శా ॥ ఈచందంబున నంగజా చితెనలో నింపొందకీర్తించు నీ । తాచంద్రాస్యసు లక్ష్మణుండుఁ గనియాశ్మస్వామియాజ్ఞాపనం । బాచింతాభ

(*) లక్ష్మణుండు గంగ దాటి రామాజ్ఞను సీతాదేవికి దెల్పుట. (*)

రమా నఁ ప్రసవధరాపునింత్రైవన్నినన్ లేమినేం । తోఁ చెల్వాం డెడినీమె కావినవుపక్కలాగి కందెల్పుదున్ ॥ క ॥ అనినిపలుపరానివగవ్వన । గనువగన్నీరునించిక స్తింబడెడియా । యనగని వెతయుదిగులుబెన । గొనగానజ్జనక రాజుకూతురు పల్కెన్ ॥ ఉ ॥ విన్నదనంబు మించె బరి వెల్వడినప్పటి నుండి నీ మొగంబున్న తెఱంగు గాంచి దిగులొందుచునుందునిదేమొయంచు నీ । యన్నకు దత్సహోదరుల కాపులకున్ శుభమేకదన్నని । కన్నుల నేల నశ్రువులు గ్రమ్మెడి చెల్పగదన్న లక్ష్మణా ॥ చ ॥ అడవికిదోల్ల గ్రీదోరగియన్ననుగోల్పుచు వచ్చినప్పుడున్ । గడుసరి యింద్రజిత్తునిముఖాముఖిగయ్యము సేయునప్పుడు । న్జడుపఁ సురావణాసురునిశక్తి యురంబున నాటినప్పుడుం । బొడమదుకంట నీరిపుడు పుట్టిన దేటికి నొ తండ్రి దెల్పవే ॥ ఉ ॥ మానసికవ్యథత్రుజలు మాన్పగనోపిన పుణ్యరాశిగం । గానదిజేరియుంటియును గసివడం దగునయ్య వేడ్కతో । సీనదినాటి తాపసుల యింతుల గన్గొనిభూషణావళుల్ । కానుకలిచ్చి దీనలకు గైకొనిపత్తము రమ్ము చెచ్చెరన్ ॥ వ ॥ అనిపలికిన లక్ష్మణుని ధైర్యంబుగని తెలల మరలనిట్లని యె ॥ క ॥ కన రానిదుశ్శకునములు । గనినప్పటినుంచి మనసుగలగెను నాకున్ వను ఖేలమరలిపోదమె వినుజూచిననికె మడించె నెవ్వగలనినన్ ॥ ఉ ॥ కన్నుల నీరు గ్రుక్కుకొని గ్రక్కున లక్ష్మణ దేవు సన్నుతున్న దిమున్నన్నది నెమ్మదిం గలచి । యార్తి దొకిము

డించి శల్లైరో ! నిన్నుటుకుర్ని మిత్రము లెవెవ్వగ గూర్చైనయోధ్యకేమీ । రెన్ని సనీ నవ్వలికి నేగుదమంచు వలించిదీరితక ॥ చ॥ అ
రదము డిగ్గియచ్చతురుడచ్చట సారధినుంచి యోడపై । ధరజజ నెక్కించి పెతనార్యన్‌దానును నెక్కి తత్సరిత్తరణ మొన
ర్చి వేగదట ధారుణి జేరియాశోకవార్ధిలోఁ । దరకిమనస్సుక్రైమునింగి ధారగ గన్నుల నశ్రులొల్కఁగ ॥ చ॥ జనకజ పెంపూ
దీనత మొనసంగ గనుంగొనియా రెలుంగతో । జననిరో పాయదీహృదయశల్యము శోకదవాగ్నిఁ గ్రాగుకం । బెనుమరణంబు మే
అ జననందితకృత్యముబూనివచ్చితిన్న నుసపింపుచు మంచు జరణంబుల చెంగట వ్రాలి యేడ్వగ ॥ క ॥ ఎదబడి పెదవులదదువ్రు
డు। ననదయెద బాల్మివదలనంగ మాగచలం । దుద మొదలు లేసిదీనత । గదుఁగ జనకసుత యతనిగని గొనియని రెక ॥ ఉ॥ అన్న
య నేక దీనదశలానిన వేళలనైసనసీవుము । న్నెన్న డునింతవంత వహింపవు ధైర్యము డింప నేల నేఁ । డెన్నెగులొందితిం దెదవ
హీనగ వాంబుధి పంచు నీగుణం । బెన్ను దురంద అవ్వరికి నెగ్గు చలందరుతిన్న గ్గడింపవె ॥ చ॥ పరసతు లెల్లవల్లులుగ భావన సేయుదు
వెల్ల వేళఁ । బరధనమన్న ఖాలహాలభంగిగఁ జూతువు బొంక నెన్నఁడుం । బరువము లాడ వెవ్వరిని బ్రాహ్మణభక్తియు రామ
సేవయుందిరమగునీకుఁదండ్రి జననిందితకృత్యము లేవ్వం యొయ్యెడక ॥ క॥ మన్ననఁ దొలంగసినుమీ । యన్న నిరాకరణ జేసయ డె
వ్వానికా । యన్నపయిభక్తి బోలఁగనో । కన్నాయము నేమిహ్రైన గాటించితివో ॥ క॥ గరుసిందయాచరించితో పరదూషణ చేసి
తివో వ్వపహారమిఁ జుడఁగనై । శరణన్నవారి ద్రోచితో । యురులకు వెన్నిచ్చి వేగ యరుదెంచితివో ॥ క॥ రామాజ్ఞలేక యేననుడ
మనమునుసిందబోవ తెచ్చితో నూహ్ని । స్వామిమతి మోడసియుండదో యేమిటకడ లేదవ్రతండ్రి తొలఁగింపగదే ॥ శా॥ సౌమిత్రిభ
యము వ్యేడన్న బంధుసూన్నో దేవిజామాత । యాశ్రమ మ్పర్శద తెన్తనుడా రఘుకులతిలక రాభ్యిబ్యూర్తెందుడా । హేమ తన్నో ధరిధి
రుఁ నాయనురమత్తే భేంద్రహర్యక్షుండా । శ్యామాంగ ప్రభుఁ జామహాప్రభుఁ డ లెనె స్నెయున్నవాఁ డె శ్రీరిక ॥ క॥ మనమార్గని
రతుండనగా । మనుమానవపతిదయాబ్ధి మానమ్మతుడైఁ నినుమాని నెనో మనమానవా । యనుమానము మానితెల్పుమునవ్వాని
నితోక ॥ క॥ తెలుపుటకు గొంతచింతిలి । తెలుపక బోరాదటంచు దృఢసిశ్చయుతం । దలచు చువడి లేచి కృతాం । జలియై యతడశ్రు
లొలుకజనకజసిరెక ॥ ఉ ॥ ఇంతకు బూనివచ్చినవచి యింపకనోను నెపినుతల్లిదు । శ్చింతులు రైత్యు వేబడిన సీతను గ్రమ్మఱ
నేలుచున్నవా । డెంతవి మోహి రాముడని మొగ్గలు పల్కన నాలకించు భూ । కాంతుడు తనిండ జెందిని నుగానల లో పరిడించి రం
మనెక ॥ క ॥ యుల్లకి జనదుష్టవచో । బల్లకిదంబనుల హృదయ పద్మము గలభూ పల్లభుడొరిచెభవదా । యల్లకభర మేము వి
నియెదమ్మరోయిరిక ॥ ఉ॥ మునులు మహాశపోనిధుల మోహపయాంబుధులాశ్రయింపుకా । నన మాలశేరిసీవికదిన మ్ములు శ్రో
యగదమ్మ యంచుసీ । యనిసికకనర్మమైన మెండ లొప్పగణింపగ వొగ్గనాల్క । సీయనదతనబునై తెమ్రి యింపరాయెంత
టిక్కై సుఖాదుమమా ॥ చ ॥ జనపతి లోకనిందబడ జానకని మ్వాని ద్రోయు మన్నబో । వినిసహించి కానలకు జేగమునం గొనితెచ్చి
నిల్పగా । జనునెడలంజించి వృతిసంపదబొంచిరిబోవు చిన్నవాఁ । డనవిను మంటిమూర్ఛునకటా విధి యేగతి సృష్టి సేసెనో ॥ ఉ॥
అంచితవాహబూనుజవ నాంతరభూమి వలన్నిన్ను గెంకిర । వ్వంచు రఘూద్వహుండని చె నక్కట యెక్కడనిల్చి యెట్లు వే । గిం
చెదవన్న యెవ్వరు సుఖజనుల వ్యోదవం మయేమియూహించినంబు సింక్రగలుంగు లెందవం మపతిప్రతావణి॥ ఉ ॥ సీవిమలప్ర
భావమును నీవినయాదికసద్గుణంబును న్దేవు డెటింగియుండియును నిందలకుంబురులోడి యోజగ । త్పావనసీవగోరి నేపం ।
బునిచ్చుటకొంపినాఁడు గా । కీపిరహాబ్ధి నేకరణినీదగ లాడతడెంకమీదటక ॥ ఉ ॥ దాయలక్కైనసిట్టి వెతనార్య నిసెగతిబా
డవచ్చుని । స్నీయటవీస్థలిన్విడిచి యేనెటు లేగుదునన్న నేలభూ । నాయకుడిట్లి దెట్టిద మునర్పగబొంమనె నెర్దిమైనచోఁ
జేయఁగనోడడి కఠినచిత్తుడటంచు నెతింగిపం చెనో ॥ సీ॥ మతిలేసియాడడీ మెలఁపుమెకమూలు సఖులలజలగ మేజననీకుఁ । బఁ
రికింపరానియాబులు మలల్‌నపరత్నము మాచంద్రశాల లేమాత నీకు । గడుభీతియుండ సీగ్రహానమాల్ విహరింపదగిన పూబోట
లేతల్లి నీకు । ఘోరవక్రభుజంగకోటితో హలయుసిగ్రహదములు తొలకు లేయమ్మ నీకు । బంధురము లైనయీ మహాప్రస్తరంబులిం
దుమణి వేదిక లెజనయిత్రి సీకు । గటగటాయెంటరి చ్చోట నెటులని లిశీ । దంపసీయస్స్క కేమంచు నమ్మ నేన ॥ మ॥ జననీ సీవు మహా
పతివ్రతవు నీసౌశీల్యమిల్లాంద్రకె । ల్లను మేల్బంతి రఘూద్వహుంపుల్చితియు గళ్గొజగ్నాల్యవై యుండుమీ । యని నేనేవ్వడవిన్న వింప
బతిజాయం జేసినిన్నొంటకుం । చినవాపాత్ముఁడనోరి కేగుమనుచుఁ నెల్విచ్చెనా దేవుడుఁ ॥ క । అలలనయతనివచనము । లెల్ల
న్ని మొదలునరుకనింపుకపడిలోఁ । ద్రొల్లెడికదళికవలెపా । ల్లి పసిబొట్టునేరగి ధరపైబడియొక ॥ చ॥ పడిచేద్పడిఁ బడిఁ బో
డము బడలిక వోడ తెలుంగక రెండు గన్నియలుండి కోండొక తెలిసి వెండియువలసియావసనై । దీనదశం బోరసియాక్వ శొంగిమరల
గన్ను దామరల విచ్చివిచ్చల విడ వెడలెడియశ్రుజలధారాప్రవాహంబులు చేరుకట్టడంబులపై జాలువారజాలునా మొలుంగుప
య్యెద తెలుంగు మీదికిదిగ జారియత్తుంగతి రస్తనకనకకలశంబులు సింధు కొనిన మెండుకొను పట్టూర్పు సెగలందగిలి చిగురువాతె
అనుకతుకనుడుకనుడుగనంబుల బెడంగునడంగఁద్రొక్కజేర్చు కొ్న దేలుఅలదశలతరచికరనీకరంబులికఫలకంబునఁ జేరలా
డందఁజినియసిరులసరులతో నొయిలకొప్పు పెన్నెయులంతభాగంబునఁబొరలి పడజుతువు చెంపటులుగ్రమ్మకొని నేమ్మనుగడ
గడపడంకగడంకదక్కచిన్నమొగంబు నిన్నవనంబున కెమ్ముబూన బరితాపదవానలంబునబడి పురపురబొక్కచు వాల్మీయ

లిఁ బ్రెక్కుచు లేచికూర్చుండి శోకరసంబాకారంబు దాల్చిన చందంబున చిత్రరూపంబు గాత్రంబుగైకొన్న చెన్నున సాధ్వసం
బు సాధ్వీయైన కరణిఁ గరుణంబు కరణంబు వొందిన తెఱంగున నుఱ్ఱుఁ వెక్కివెక్కి యేడ్చుచు నేడుపు విడిచి మౌనంబు పూనుచు
మౌనంబు మాని తనలో దానగుచు నగవుడిగి తలయూచుచు దలయూచుట విడిచి ముక్కుపై వ్రేలుఁ గీలుకొల్పుచు జాలిగొని
హాహాకారంబు సల్పుచు దలపని తలపులివిగో గూచితే లక్ష్మణా యని యతని దిక్కు చూడ్కులు నిగిడించుచు నిట్లనియె॥ చ॥ అ
డలకుమన్న నీకు వసుధాధిపు నానతి దాటవచ్చునే । యిదు మురఱెందు మంచు విధి యీధర నిన్ను సృజించియుండగా । గడదగ
నెవ్వలో పురుదు రుకాసల కేగిన నా కెయ్యాపదల్ల । డచితి నంచు నుంటి నే యింకగందుదిసిల్లగు నంచు నామదిన్॥ క॥ అదుర్నిమిత్తములఫ
ల। మీ దుఃఖము సేయకున్నె యీ దుఃఖములా పాదింప విధి దలంచినె। కాదే యాకోర్కి నాకు గలిగించుటయున్॥ చ॥ ఎడసక
పూర్వజన్మముల నేమిధనంబుల చాయఁ జేసి వా । రడగలనన్వుచుండితినొ యాంచుభుబూరికపోసె నాథుకా । తుడవుల రామ
పాదజలజాప్తి వసించి నే నాధుపొం । దెడసిన నాథనై యిచట నేగతి మేనభరింతు ప్రాణముల్ ॥ గీ ॥ ఏన సాధ్వినను చు నెల్లవా
రలు నన్ను। సన్నుతింతురనుచు సంతసింతు। గాననపు మునిట్టి కటకట నిందలు పుట్టె । యుడప ద్రోచు రాము డనుచు నెఱుఁగ॥ చ॥ కటక
ట లక్ష్మణా పిడుకం బెను బెట్టిదమైన యూటనే । డిటువిని యుండియుంబగుల దింతుబు గాదు గుండె మెయె । ప్పటివలె నున్న దీ కటికి
చావము తో తసువుల్ భరియించియి। డ్యాడపినె యింక నేవఱనా పంలో లదగనున్న దానవో॥ చ॥ కళకళమంది తెల్పితివొ కా
కపరాకున దప్పవిరిటివో । కలనయిన న్రఘూద్వహుఁడు కానలలోన నుద్రోయఁ బంచునే । తెలిసి గణింపు లక్ష్మణ మతిభ్రమమైన
నడోకాసహింపుయింప్రభు । వ్వలుకు లెఱుంగ కంట వెత బాటతెనేకో కభ్రాంతియున్నదే॥ ఉ॥ ఎన్నటికే రఘూద్వహుని నేను నుసన్ని
కె రామచంద్రుమం నన్ను లబూడకల్లకటో కొకల్ల యుండినప్రాణ మేలపో । దన్న రఘుప్రవీరు చెవులారఁగ నింతయు దెల్పనాదు
మే। నున్న దిశెంత గంగ మడుగున్న దిసైనటుల వ్యోమముండుదిక్॥ చ॥ పతిమతి నెంచనే మొతను జాసియు శోకవనంబులోపలన్॥
బ్రతుక దె పెక్కునాళ్ళను మదగ్రజుఁ డా దనుజుని దెంచి శత్రుసిక్ । హతుఁ దని గ జేయు నేఁ బనను నా స్థగ దాప్రతికించె నాటకా । గతినిక
నేమి యూసగొని కాయము నిల్పు మ తెల్పుమిన్నియున్॥ చ॥ ఎఱుఁగని మూఢులాడు కొను నెగ్గులకున్ భయమందియప్పటే। కరదు
మనంబుతో విభుఁడు కాననసీమకు బంపె గాక యుత్తై అగ్గొకపారినన్బిలిచి తెల్పిమనోవ్యథ తీర్చి విన్మనే । మఱునని పంపఁడ వ్యాన
భిమానము గూర్మియు నెందు బోయెనో॥ క॥ ఆకరుణయు ఆ ప్రసన్నత । యాకూరిమి యా ప్రియోక్తియా గౌరవము। గాకుత్స్థున
డుమతి చెగదా । యాకస్మికము గజనించునపదాదమునన్॥ శా॥ ఆకర్ణాయత నేత్రమై మణిమయోద్యత్కుండలద్వంద్వశో
భాకీర్ణాంచిత గల్లమై సురదనంబై సుందరభ్రూయుతం । బై కమ్రస్మిత చంద్రికా విలసితంబై యొప్పు శ్రీరాము మోమో । మీకాలం
బున జూచు భాగ్యమిక లేదే మోసుమిత్రాత్మజా ॥ సీ॥ అవనిన యోనిజనై తొట్టిమిధిలేంద్రు వీట నే బుట్టిన విధము వినరొ । యంగరా
గము లిచ్చి యనసూయ మొదలగు సతులెంచు కొన్న దిజాల వినరొ । యాలంకలో వెల్లి త్రైలోక్యము నుతింప వహ్నిఁ జొచ్చి
నవార్త వినరో । యీ సీత సద్గోష మేమి కోమ్మని రాము బ్రంహాదులపుడన్న పలుకు వినరొ । వినియు గనియు బ్రజలు నను నిందసే
సిన। యంతమాత్రమునకె యధిపుఁడు పలికి। యింత తెగువ సేయ నిచ్చగించుట నాయ। భాగ్యమింతె యొకరిబలుకనేల॥ చ॥ వనముఁ
కేలవచ్చి తివివల్ల ధనింబెడవాసి యుంటిగా । వనిమునిపత్నులెల్ల గుమి నైయడుగన్ ధృతి మాలి వారికే। మనివివరింతు నింతవిప
దంబుధి నేకరణిం దరింతునే యనుచున సీప్రతిక్షణము మోయగముల్ గ్రమియింతు లక్ష్మణా॥ వ॥ అని పెక్కువగల నంమగువ పొలిగి
మగని తెగువకు బరితపించుచు నించుక తగవు దలంచి తెగువ పూంచి ఒనర్ల భిత్తిచిత్రంబు కొంమ రొందియున్న యం మరంది
తో మంటి యునిట్లనియె॥ చ॥ వగవుఁ వదోచివన్నియున బారణ బలిరాతి గాక భర్తకు । న్నగద పవాద ముంగడువ శక్యమె వేను పియోన
సుగ్నతం । తెగువకుఁ బోడ్చి రాము జననిందఁడు జేయుడు నేత బాజ్ఞ రెం। ల్లగతవలబూని కానల మెలంగె మేను గలంత కాలమున్॥
సీ॥ అన్న లక్ష్మణ యింక నాలస్య మేటికి జనుమయోధ్యాపురంబునకు నీవు । మువ్వురత్తలకును మ్రొక్కితినని తెల్పుమచటి బంధుల నె
ల్లవడిగితి నను మతిక్షమింపుడు రామభూపతిం ద్రకు నవవార మ్రొక్కుగా నతిభక్తి మ్రొక్కు మీపుత్రన పాజ్ఞలఁ దాల్చి జననిందత మజెం
దనీక కానలఁ జరియింతునను మ। భూజనుల భాధవుల లెస్పఁ బ్రోవుమను ము । తలపనాకేదు గడయను నాని యనుమ। భావమె
ప్పుడు వనయూర్తి బాయదనుము। నెంమియొక యింత దామీద నిల్పుమను ము॥ గీ॥ పోయిరమ్ము సుఖంబు లుపొందు నిన్ను నన్నుమ

—— (❋) లక్ష్మణుండు వాల్మీకాశ్రమంబున సీతను విడిచి మఱలనయోధ్యకువచ్చుట. (❋) ——

ఱవకయుండుమా యన్న యనుచు। గన్నుగవన్ నశ్రుధారలు గ్రమ్మగొనగ। వన్నెలంతుక దీనయై యడలుచున్న॥ క॥ చనగాళ్ళు
రాక చకికి। కనదవి ధెలుపుడు బాయజాలనివత్సంబును బోలి జాలిగొని యా । జననీజననాధుగో జవమున దనెను న॥ ఉ॥ అ
ల్లనమ్రొక్కి కాళ్ళుపడకాడద తక్షణమాచరించిమే। నెల్లి జెలింప హాయని వేడ్చుచు బెద్ద యెలుంగుతోపహా । తల్లి నిడించి పో
యెదనా బాపమామినులార కూర్మిసం। ధిల్లగ బ్రోవరే యనుచు దీనత లక్ష్మణుఁ డేగె నమ్మెడన్ ॥ గీ॥ ఏగినాతఁ డెక్కియుడవత్తు
డపడ। దిరిగి తిరిగి సీత దిక్కు గనుచు। దిక్కు గలిగినీదిక్కు లేదాయెగా । తల్లియనుచు చవలితటము జేరి॥ క॥ తేరినివగ నంచుండె
డి। తేరెక్కి సుమిత్రయెంత దీనత వచ్చెన్। శ్రీరాము లీల మీతోడ । శ్రీరామవిధూటి నంచు జింతిలుకొనుచున్॥ క॥ చనుచుం జేనిచ

——(*) జానకి శోకించుట. (*)——

టసీతా। జనజాక్షీయునతడుమరలివచ్చునోయనియా। యీసజనినత్రోవపలుమఱు। గనుచుఁ దిక్కుదూఱుకొనుచుఁగటకటయనుచున్॥గీ॥ రమణిమణికొంతవడిదాకరథముజూచు । దరుణిమణికొంతసేపుకేతనముజూచు । దరుణిమణిమీఁదరథపరాగంబుజూచు। బడతిమణియంతటనువట్టిబయలుచూచు॥ గీ॥ చూచిచూచిచూక్కి-స్రుక్కి-తాలిమినక్కి-। వగలబొగలియూర్పుసెగల నొగిలి। దిగులదగులగుందివగజెందిబెగడొంది।యులసిసొలసిమూర్ఛలొలసిదెలిసి॥వ॥ అచ్చెలువతన్నుమునున్నుముచ్చటలతోఁగనప్పడప్పడమిత్రేమచేసినచెయ్యులుదలంచుకొని॥ సీ॥ అడిమిడసిదుకొనియుర మప్పైజెచ్చుట జెరికకదీకదసారియేము। చెకుఁ-చెంపటచేలకెరగునదుడుచుటచెలిమికిదితుడిచీటికేమేము । వుక్కిటితావికప్పురవిడెచిచ్చుటయును రాగమునకదియవధియేము । కోరినపనికియ్యకొనుట కరుణాప్రబంధమునకుఫలగ్రంథమేము । మోముమోనగదియలచిముద్దుగొనుట । యుదియేమోహంపుపనికిదీరుదలయేము । యెలనగవుదేరజూచిలోపలికనుచుట । మేలుచిన్నెలకిచోలిమేరయేము॥మ॥ అనిదుఃఖించునపప్రథమడెలుపకాహాభూవిభుండెంతవం । చన ... ంచునెయంచువిన్ననగునేచుదంబునందెప్పెపొం । మనెమోమోడకనంచునెంచుబిట్టిబాయంజేసితేదైవమా । యనునింకెవ్వరుదిక్కనుదొంగవప్రాణంబులోరాయనుక। క॥ అంమాయనుబలుకవునా। యంమాయనజాహ్నవిదయానిదిననుజె । కొంమాయనుగలశోంబుధి కొంమాయనుఖ మృగములుగుమిగూనియుడలన్ ॥ సీ ॥ వనవిహారమునభూవరుఁడాడునర్మముల్ మదిదలంచికంపమువహించు జలకేళిఁదలఁచుచోఁ జెలువుండుగావించు పరిహాసకములెంచుబరితపించు । భోజనాదులవేళరాజేదృడోసరించు బహుమానమూగాంచుభ్రాంతిమించు। దుయ్యాతాదికలందు దొరయెఱుంగనియట్లు కళలంటుటఁగణించికళవళించి । యేకశయ్యావిహారంబులెంచిమెంచి । ప్రణయకలహాంతములవగలరలికిపలికి । వలవుమచ్చటలెదఁజెర్చిచినడివనరి । యింతివిలసించెగలకంతులెల్లఁగడియ॥ క॥ కాంతారత్నంబిటులు। కాంతారమునందువగవకాఫలములక । చ్చెంతజరియించుమునిసుతు। లంతయువినివచ్చిజూచియనుదందివెసన్॥శా॥ ఆ[illegible]ల్మీకులగెంతకేగినతుత్రై యయ్యావిముక్తాజ్ఞయా।శ్రీవామాక్షియెధాత్రికిందగినజేజేయురాజుజేవేరియో।నానేల్గాంచెలత[illegible]యోర్తువనిలోనందీనమై బెట్టువా ప్రోవంగన్గోలతెల్పవచ్చితిమియప్పూబోడగావంగగున్ ॥ చ ॥ అనిమునిబాలకుల్దె[illegible]వంతమునియాదరదృష్టివంతయుం । గనిరగురామదేవిజనకక్షితిపాత్మజయంచుజలిక్రక । కుక్కనవటులర్ఘ్యపాద్య

——(*) వాల్మీకిసీతనూరడించితనయాశ్రమంబునకుదోడ్కొనిపోవుట. (*)——

పాత్రగొనికొబ్బలువెంబడినేగుదేరఁబా। యనిదయులెంమనంబుమొనయకజదిగాంగతటంబుచెంగటన్॥ చ॥ ఉడుగకలేదుచన్నదెసమూనసీచూపుక్కలుఁగన్గొలంకుల । స్విడివకపారునశ్రుపులవెల్లువలూలటలేసియార్పులుం । గడయిడరానిదంతయెదగాంచనిచెక్కిలిగేఁధూళిభ్రుం । గుడుపడుమేనుసుంగళిగికుండెడిజానకిగాంచికూరిమిన్॥ శా॥ చేరంబోయిచప్పుడింతవిననియానీతాంబుజాతాక్షియా । కారుణ్యాంబుధినత్తపోధనమణిం గన్నీరులేజికుల్కన్ । జాలున్తేప్పలొకింతయెత్తికనివిశ్వాసంబునిశ్వాసముల్। మీరన్జెటుగనేప్పుచుంజరణసామీప్యంబునవ్రాలినన్॥ మ॥ యతిమూర్ధన్యముబుజ్జగించివగపేలాపుత్రినిసద్గుణో । న్నతినీభర్తనురింగియుబజలనింబల్దాల్మిగుందింపఁగా । ధృతినీతెంపౌనరించెనింతయునునో దృష్టిన్విచారించివ । చ్చితినన్యాంధిలాధినాథువలెనీచిత్తంబులోనెంచుచూ॥ చ ॥ అరమరయేలనేనిలుచునాశ్రమదేశమునదెకాదెనీ। కెరపరికంబులేకనికఁనిచ్చటనున్నతపస్వికాంతలం। దయనుచితోపచారములొనర్పగలారువివేకశాలినుల్। మఱుతురెతెల్విదైవగతిమూన్పఁగనెవ్వరికైనశక్యమే॥ చ ॥ జనకుడుతండ్రిసద్గుణవిశాలుడుమంత్రిరథుండుమామచు। ర్జనభుజగర్వవైభవవీరాముడురాఁడుభర్తనీకునీ । వనుపనుధర్మమర్మనిధి వజ్ఞతజెందకునాథునాజ్ఞజే । కొనిచరియింపుమేలవెతగుందెదవర్ఘ్యముగొంముమానినీ॥క॥ అంమాయూరకవగవక। లెంమానావనమునీకులీలావనమా। రంయాయిదెజలములుచేకొంమానీముఖముగడిగికొంమాయనుచన్॥ గీ॥ అనునయించియర్ఘ్యమాయమకిపించి। మౌనిమణినిజాశ్రమంబునకును। గూర్మితోడదోడుకొనిపోయెనిర్వ్యాజ।బంధుజనులుగారెబ్రహ్మమునులు॥క॥ సీతాసతితోనిటులఁబ్రచేతసుసుతుండువనముచేరితనతోసం। ప్రీతిమెయినతులొనర్చుచు । హాతాపసతులఁజూచియతులమితివనున్ ॥ ఉ ॥ రాజకులాభిరాముఁడగురామునిదేవివిదేహధారుణి । రాజకుమారిపంక్తిరథరాజమనోజ్ఞసపెద్దకోడలి । రాజముఖీలలామయుంరాజసహోదరిబోలునీమెకుం। బూజలునయంగాదగుదపోధనకాంతలుమీరలందఱున్ ॥ చ ॥ చెడుగులరావణాసురునిచేజెరవోయినకాంతదుచ్చిమేలేదనినిన్నుపల్కినజలించిరఘూద్వహుడీమెసద్గుణం । బెడదనెరింగియున్ పడీసహింపకకొసలకంపినాడుమీ। రెడపకయీమెబోపుడని యింతినివారలకప్పగించితిన్॥ ఉ ॥ వారుమహాప్రసాదమని వామవిలోచవగారవించియాం। తోరపుహాబర్ణశాలలకుదోడ్కొనిపోయియథోచితంబుగా । సారెకువంతులూనియుప చారముసేయుచునుండిరంతన । కారణికుండుశ్రెందెసతికౌతుకులమూరడిలేన్ వధూటియున్॥సీ॥ రంగారుబంగారుచెంగావులుధరించుశృంగారవతినారచీరెలూనె। భోజనంబులమెచ్చుభోజనంబులొనర్చుచమలాక్షికందమూలములునమలె । జంద్రకాంతవిశాలచంద్రశాలలనుండుజవ్వనిమునిపర్ణ

శాలనుండె । మరలతో శ్రీరాముని రమ్మపైఁ బవళించు బాలికామణి యొంటి పవ్వళించె । గన్నునన్నులశుద్ధాంతకాంతలావరిం
చు సేవలు మెచ్చని కాంచనాంగి । యొగ్గమునిముగ్ధకాంతాకృతోపజార । విధికి నెంచన సాధ్యంబు విధికి గలదె॥ ఉ॥ అకటా డలక్ష్మ
ణుండు నటులాతురుఁడై చనుచుండఁ ద్రోవలో । స్రుక్కుచు సద్వినీతుడగు సూతుని జూచి సుమంత్ర చూచితే । యొక్కడ నిర్జ్నము

(*) సుమంత్రుఁడు లక్ష్మణునకు దుర్వాసువాక్యంబులు దెలిపి యూరడించుట. (*)

త్తము ధరాత్మజ కెంతయు పాథివచ్చెహా । నెక్కటి నైతి నంచు వెతనెక్కుడఁ బ్రాణము వీడునో కదే॥ చ॥ అడవుల బెక్కునాళ్ళ
డు ములందు విభుం బెడవాసి దైత్యుచే । బడియట నెవ్వరుం బడని పాట్లకు లోనయి ప్రత్యయార్థమై । యెడ రెడు చిచ్చు జొచ్చియు
తియత్నమున స్సుఖమింత చెందిసం । గడపట జానకీపతికి గాపురముం గడతేర దాయగా॥ మ॥ శివు కోదండము ద్రుంచె వాలి నడ
చెక్ జేపట్టె సుగ్రీవునిం । బ్లవగశ్రేణుల నేలెఘోర జలధిగ్బంధించె దోలస్త్యునా । హవభూమి న్దిలుటార్చె సీవ నితకై యుర్రా
న్వాయుస్వామియు । ట్టివధూటిం బెడవాసి నిల్వగగలండే తాల్మిచింతంబునన్॥ క॥ జనులందరాడుకొని యెద । రసికదపతసీత విడి
చెన వనిజతాపం । బున వగు పాపము జనులదొ । జననాథుందో గణింపు సారథి యనుచున్ ॥ చ ॥ వగచుచు బల్కు లక్ష్మణుని వా
క్కులు సారథియాలకించి కేల్ । మొగిచి వచించె నేల వెత మోదము ఖేదము గాలపద్ధతిం । దగులుచునుండు నెవ్వరికి దైవ మొముం
దర చౌరుషంబు సెం । వగు నెమహాత్మతొల్లి బుధులాడిన మాటబు విన్ము తెల్పెదన్॥ గీ॥ ధర్మనిధియైన యట్టి తండ్రి దశరథావనీశుడొ
క నాడు నిజపురోహితుని బూడ । దలచి నేమొక్క మూతకృత్యంబు నేను । బూనగ వసిష్ఠ మునివసంబునకు బోయి ॥ శా ॥ ఆపత్రిం
బున కేశవార్షికముఖవ్యాసక్తిమై వచ్చిదు । ర్వాసుండున్ గురుచెంత నున్కగని దివ్యద్వగ్నిభానుద్యుతుల్ । భాసిల్లందగు వారి
జేరజని సద్భక్తి న్నతుల్ సేసి త । త్పాదిక స్త్యంబున కుబ్బుచుం గొలిచి భూపాలుండు వర్తిల్లగన్॥ గీ ॥ అతిథిపైతవిమాయింటికి ధ
వయను చు । కందమూలాదికములు వేడ్కనారగింపి । ఆముసుభుజించి యమ్మౌల్ తగిన మాట । లాడుచు వసింప నవసరంబరసి
విభుడు॥ క॥ అనిదుర్వాసోమునికం । జనిచేసి మహాత్మ రామచంద్రుండెవ్వా । ళ్లి యేలుగాడుపులెందరు । గలిగెద రాయిక
ప్రమాణగతి యెట్లోతరో॥ గీ॥ అతని తమ్ముల బ్రతుకెట్టిదక్కవంశ । మవని నెందాక వర్తించు నఘచరిత । యానతిదగు నింత
యు వినగరుణ । పొందుమి తండ్రికయ్యాత్రి పుత్రుడని యె॥ క ॥ అవఘూనీతనయాగ్రణి । వినుమీ ధరణి దునోకండు వేలేండ్లేలున్ ।
మును లెంచ బెక్కుయాగము । లోనరించుం బిదప బుత్త్రయుగ్మము గాంచున్॥ క॥ అందగ్రసుతుని యోధ్యకు । బొందుగ బితిజేయు నా
ప్తబుధ మంత్రి సుహృద్వృంద ముతో నానందము బొందుచు మది బ్రహ్మలోకములకుం బోవున్॥ గీ॥ కొడుకు మగ్గురు పుత్రకులకి
ర్వురిరువురు । పుత్త్రులొదవి యన్యభూమి లేల । గలరు పెద్దకాలమిల నిక్ష్వాకు వంశమింక నాక్కబార్ద విసుము ॥ మ ॥ ధర
ణీజన్మెడ వాసి రాఘవసుదార్యత్ముండు పెక్కేడ్లత । ద్విరహంబొం దెడకారణంబు గల దావృత్తాంత మేమంటి । పరిపాటి
న్వినుమింతు విష్ణుడిపిజుల్ భంగించి సందైత్యులా । తురులై ముక్ భృగుపత్ని యుర్విజొ అనంతో కూర్మిన కాంతయున్॥ గీ॥ వారి
కభయమిచ్చి వైరులవారింప । నసురవైరి జేరియప్పురంధ్రి । శిరము చక్రధార భేదించి దైత్యుల । సంహరింప భృగువులగినిసి॥ ఉ॥ హా
దేవుడవంచు నిన్ను వినుతింపఁ దురందరు నింత క్రూరతన్ । స్త్రీవధ యెట్లు చేసితివి శ్రీధరయీ గోల చెందకుండెసం । బోవు నెమా న
వత్వమున ధూమిని సీవికబుట్టి యాత్మప । త్నివిరహాగ్నివంటి దువ నేక దినంబులటంచు దిట్టినన్॥ క॥ హరికిచ్చినయా శాపము । బా
రసేన తనిమరలబు ముషుల బోధనల తడా । హరిబొంగడి మాన్చ శాపము । హరికథ లెట్టుల నమే లేయది యేలప్పా॥ క॥ ఆభృగుశాప
మువారిద । నాథుండువహియించి నీకు వందనదయ్యో । స్నిభాగ్యమెంచదగునెక । దా హావర రాముడొందు దత్ఫలమింకన్॥ క ॥
హరికై నహరుకైనం । బు మేష్టికి నైనవి ప్రభావలుత్రోయం । దరమదు నేయనిపిలా । హరుడమ్ముని దెలుపన్నృపతి యద్భుతమిం
దెన్॥ గీ॥ ఈరహస్యంబు పురి జేరునెడ నృపాలు । డానతిచ్చిన నేవింటి సంతె కాని । యెవ్వరు నెఱుంగరీవార్త నిపుడ పొగులనన
గ దెల్పితి విదని ల్పమాట్లయందున్॥ చ॥ కతివయవర్షములు చనిన గార్యములన్నియు దీర్చి రామభూ । పతిమిముమున్నగా బనిచి బ్ర
హ్మపదంబున కేగుసీతకై । వెతపని లేదనన్ ధృతియు వేడుకయు న్వహియించి లక్ష్మణుం । డతనినుతింపుచుం జరియెం బునగో
మతి జేరెనాటికిన్॥ క॥ మనుచొడరుణోదయమున । నరదము సూతుండుపన్నన తడెక్కి మహోత్వరమధ్యాహ్నములోపల । ను
రువిమతా యోధ్యయగుచు నయోధ్య కు జనియెన్॥ వ॥ చని దీనాననుండై పుర ద్వారంబు సొచ్చి యచట నెవ్వానిం బూడక తలవంచి
కొని రాజమార్గంబున జనుచున్న తదైర్యంబు జానకీశూన్యంబైన రథంబును గనుగొని పురజనులు గుంపులుగూడుకొని సవస
వ గానిన్న నవము విన్నది నిజంబై లోచుచున్నది చూడండని గుసగుసలం బోవువారునింత లేసి సంచారచ్ఛేదంబులు వినయూరి
పుణ్యాత్ములవలన నేకదా యయ్యె నింకనేనోరు పెట్టుకొని మాటలాడుదుమనువారు నింతమాత్రంబునకే రామభూకాంతుం
డింత సాహసంబు సేయవచ్చునే యనువారు నిట్టి సాహసంబు చేయకున్న నిమ్మహాపవాదంబు భూపాలుం డేపగిదిం బావుకొవ
గోపున గువాఁడ నటిరట్టువినినప్పుడు చెట్టువడి పుట్టిన కోపంబు నట్టజాలక పాపపుణ్యంబులు కట్టడి ప్రజపీడం బెట్టి పట్టభద్రుండై
ట్టి బెట్టిదంపుపని సేసెనతని నిట్టిట్టనగూడదు నేయనువారు నెఱుక మాలి యెఱుకుతనంబుతో నట్టి సరవు పతివ్రతం బలికినవారు చల్ల
గా బ్రతికెదరనువారు నవారు వీరి బ్రతుకు బగాంరమయ్యె నిప్పుడు బంగారు వంటి కాపురంబు విడిచి యూళ్ళంగారవతి కారడవులంబ

డబడలికతో నడలుచున్నదిగదా యనువారును, బూచినతంగేడువలె సింగారించినరథంబువలె గన్నులపండువగ నిండుచు లాలిన డవులపాలు జేసితా ళవచ్చునే మనజనపాలుం డెలాగు తాల్మిదాల్మి నిల్చినవాడో యనువారు నిందు వేపురుగలిగి దిక్కులేనిదాని వలె గానలంబడి తల్లి యెంతసంతాపించెదవో యని సీతాకాంతం దలంచుకొని దుఃఖించువారును దైవమా యిటువంటియగచాట్లు పగవారికైన నందగవుసుమీ యని నిర్వేదించువారును నైషధులు చందంబులంబలుక నాలకించుచు నేను గనుమెంగ సాలకడ రథంబు డిగ్గి సుమంత్రిని సగౌరవంబుగా నింటికిం బనిచి నిట్టడవులలో మిసట్టంపు దేవిని విడిచి రెట్టివచ్చితిని యీగొట్టుమాట దిట్టవనంబుతో సధిప తిం జేరి యింక నేటుల విన్నపంబు సేయుదు దైన్యరసంబునకు సదనంబగు శ్రీరామదేవుని వదనంబ జూచి యేచందంబున దాళుదు నను తహతహం బు విన్ననైకొన్ని కష్యాంతరంబులు గడచి రాయంచ లేనికొలకువలెరత్నంబు లేని పెట్టియవలె బద్మంబు లేని కొలనువలె జంద్రకళ లేని గగనంబువలెం సరస్వతి లేని ముఖంబువలె రామభక్తి లేని చిత్తంబువలెను ప్రకృతి లేని సంపదవలె గీర్తి లేని క్రతువువలె వార్త లేని విశ్వంబువలె కాంతి లేని యద్దంబువలె శాంతి లేని తపంబువలె శాఖలేని చెట్టువలె రేఖ లేని బొందివలె సకల వైభవంబులు గలిగియు జనకనందన లేనందున చిన్నదటిగి విన్ననయున్న యన్నగరు ప్రవేశించి తదీయగృహాభ్యంతరంబున. సీ॥ ఏకతంబున నొల్లియ యతిపలికినకన్నులన్ పల్కులవారక్రుచ్చి కనివిషని వి। ప్రజ మిథ్యానిందచే బాటించి విడనెంత తెగువనే సితనంచు బొగిలి పొగిలి। యీమాట సౌమిత్రి యెటులోర్చి విన్నవించునో సతి యేమయ్యెనో యని చింతనడరి। ప్రాణేశ్వరిని బాసి ప్రాణంబులిక మేన నిలుచునే యెవిధి గలిగిక లగి। యేసుఖము నింక నేలని యెంచి యెంచి। నేత్రములు శోకబాష్పము ల్నించి నించి। సారిగి పలుమాఱు బాష్పములు నొరిగి।

(*) లక్ష్మణుండ యోధ్యకరిగి రాముకలంక దీర్చుట. (*)

నేల మూర్ఛను బొందిలక్ష్మణుండారుడగుచు॥ క॥ చేరిలవయన్న పాదాంభోరుహములను ప్రాలియ ప్రశుశ్రూషల దేరె। పాఱునడ లంగ ధృతిసెడి యీరఘువరు దతనిమ స్తవ ప్రశంసలముంచెన్॥ ఉ॥ ఆయెడ లక్ష్మణుండు హృదయంబున ధైర్యము వెంచి జూచి భూనాయక చంద్రుడీన వదనంబున సాశ్రులు రీతి దావశుల్। డాయగ జేసి దేవరయ లంఘ్యతరాజ్ఞ వహించి సీతగొంపోయి సురాప గాతటతపోవనభూములడించి వచ్చితిన్॥ ఉ॥ ఆవెతలెన్ని యేవగలవర్క తలాధి దాటువచ్చునే। దైవగతి న్శరీరికి సదా కల దేసుఖమూర్తి జెందినం। బోవునె వచ్చునా పదలు పుట్టిలయించుటకూడి పాయుటల్। జీవులకు స్వభావములు చిన్మయమూర్తివి నీవెఱుంగవే॥ చ॥ వగచుట పాటిగాదు మిము వంటిమహాత్ములకాత్మ తత్త్వముల్। తిగిలితలంచి గూచిన బృథగ్విధమైయ్యాదిన చ్చిదాత్మకం। బగు పరమాత్మ వీవు జగమంతయు నీవు దలంపన య్యెనా। దిరుగుడవైన నీకును పదేవము నొనరించువాడనే॥ చ॥ అవని జలాగ్ని వాయుగగనాత్మకమైన ప్రపంచమంతయున్। వివిధ చరాచరంబులు నీవ యినిండి వెలుంగుచుండగా। నవనిత మెందు బోయిన దియయ్యె భవద్వ్యతిరిక్తమైన దా। యిటువంటి యున్నదేన ఋపుచూపునజూచి తలంక నేటికిన్॥ చ॥ అమలిన మిమ్ము జెందిగిన మహాత్ములె పుత్రకళత్రమిత్రవర్గము సంతమోహముంచక విరక్తి వహింప మీకు జెల్లునే। భువికొనివందురందరును బాసిధరా పరిపాలనం బు సేయుమటిచే రాముడుండును కన్నజలాశ్రితదత్తనోత్సుకా॥ మ॥ అని బోధింపగ లంక దేరి రఘువంశాంభోధిచంద్రుడు। తమ్ముని నెంతో మోముప్రసన్నదృష్టి గని సంమోదంబు వాటిల్లి నీయవవదో క్తిహజార మున్దొరసియున్నానాల్గునాళ్ళయ్యెభూ। జనసంరక్ష ణ మెల్లికై నఘటియించం బోదగున్నే మకన్॥ వ॥ అని యానతిచ్చి యచ్చండాంశు వంశమండనుండు వెండియు నునుంగుతమ్మునింగనుంగొని యిట్లని యె॥ మ॥ సుజనానీకము బ్రోచుచున్ ఖలజనులన్ శోధించి దండింపుచుం ప్రజలాయాసమెడ దెల్పు విన్నపము లొప్పనిచు ధూ పాలురం। బుజనాధీశుడొప్పక్కికీర్తి వడయున్ సొంప్రమత్తాత్ముడై। నజనాల్ ఒట్టు దురిచ్చటున్నిరయసంత ప్తాంగుడౌనచ్చటన్॥ క॥ ఇల నే మనుకృతిన నుచును। బలుమఱు లోపల నేయుండి ప్రజవిన్నపము। దెటయవిన దేని గెడగు। గలనీయర్థము నకొకకథవిను

(*) రాముడు నృగమహారాజు చరిత్రమును లక్ష్మణుండు జెప్పుట. (*)

మనఘా॥ చ॥ నృగుడను రాజు తొల్లి ఘనతనిర్మలకీర్తియు బ్రాహ్మణప్రియుండ। డగణితవిక్రమోన్నతుడు హంకృతి శూన్యుడు సత్యవాదినా। బొగడతకెక్క రత్నమయ భూషణ భూషిత లేనవత్సలై। తగు బహు ధేనులన్ దినము దానము సేయు మహానులాలికన్॥ చ॥ అతడొక పుణ్యకాలమున నర్బుదసంఖ్యలదించునైజకీ। ప్రతతిసనాథ గోకముగ బ్రాహ్మణకోటులకిచ్చుచోటను। వ్రతుడగు నొక్క విప్రుని పవత్సక ధేనువ నేక ధేనుసం। గతినటనొ వెఱుంగకొక త్యాగ్మనకు బిచ్చిన పాలుడిచ్చినన్॥ క॥ దానముగొని యటజేగిన। ధేనువుగల విప్రుడాత్మధేనువు నెందున్। గానక బహు దివసంబులు। దీనుండై వెదకి కెనెల్లదేశములందున్। గీ॥ గోత్రవలగోత్రిలం దెల్ల గోవు వెదకి। గాత్రముల యంగన ఉండంతకనకలాభ్గ। దేశమున కేగి యందొక్క ద్విజుని యింట। దూడతో నున్నతన ద్రోణదుఘను గాంచెన్॥ క॥ కాంచి హర్షించి శబలీ। యంచుం బిలుచుటయు వోడయడరు డెంచిన వానికి దమకు జోజను। డెంచితమా పుమార్గ నంగద్విజుడెంపొదవకన్॥ క॥ తన ధేనువుతను జేరను। బని యే మెవ్వరికిన కుచుకని వడి వెంటన్। జను దెస్సు వారు దొకొని చనదానము పట్టినట్టి త్మోసురుడలుకన్॥ మ॥ తగు నీ నాయలు సొచ్చినా మొనవును డ్డండంబుతో గొంచు బా। అగచోరత్వము గాకయ్యె తైతు గుధీరత్వం బెయ్యన్ చుద్ధతి। స్వైరపీడ వెనుదక్కి మిండవదలం జేరెట్లను వ్వాచ్చి కి। న్నగియా విప్రుడు వేత్రియన్యథమైన స్నేలంగైకొందునే। క॥ నా

మునివిదినికుఱ్ఱవమౌక। నేమందలగలసితిప్పియుట జేరినదో । యీ మొదవుగానక యేయీ । సీమంతయుదిరిగియతల జెందితినతనిన్॥ ఉ॥ ఇచ్చినయట్టి దాతన్నృగుడ మొదవుం గయికొన్న వాన నే। నిచ్చట నే వచించెద వెయీయయన్నృతో ద్విజులిరా జె చెంతకుం। జెచ్చెర రంముచూత్రమని చేకొనినాతడుపల్కఁగాదనక్ । వచ్చునె యిట్టులెవ్వనికి వచ్చెనతండును గొన్న సమెత్తుడై ॥ గీ॥ వచ్చి పిదపఁ నాఖ్లుపసు దేశువాకిలి। గాచియతనిసంముఖంబు లేమి। రోసి ద్విజులున్నృగునిసూసరవెల్లి వై। పుట్టుమనుచుదట్టి పోనరఘ॥ శా॥ ఆశాపంబున్నృగావసీతుసీతుబావ్యా ద్వారముల్ దెల్పనెం । తేశోకించినజాగ్రత ప్రహితమంత్ర శేణికవ్వ్రజసం । కాశం బొద్విజశాపమున్నోడివివేగంబుత్రుసర్వక్షీమా । ధీశుంజేసినయాంయంబులు హితోక్తిం దెల్పదైర్యంబునన్ ॥ చ ॥ వలియయనుమంచు నెండయయునువానయు గాలియు జేరనీవిబ । లొఁలుగటు చేయుబంచియదికన్పడకుండగబట్టుము టొన । బిలువుగ సంప టింపుడనిపల్కనిజాకృతిం … చినొచ్చియం । దలయయుచున్నవాసవ్రమునాన్నృగుదూసురవెళ్ళిరూపునన్ ॥ క ॥ కావునవత్తుండగున్నృపు। డావిధమునవశిసి … ఘూనిమిరయన్ । భూసురుడునుగురుశాపము । చేవనయబమత్తవృత్తి జెందయ కాదే ॥ ఉ ॥ అకథయెటులన్నవినుమాదియుగంబున సూర్యవంశజాం । జైకొనవరొంచుచుండు నిమియన్జననాథవరుడుం శత్రుశి। ఇక్ష్వాకుకులుండతం

(*) నిమిచక్రవర్తివృత్తాంతమును రాముడు లక్ష్మణునకు జెప్పుట. (*)

డురహిం గౌతమమౌనివనంబుచెంతలో। క్రైకమనోహరంబగు మహాపురి యొండొనరించిదానికిన్॥ గీ ॥ హర్మ్యసౌధవిజితవయి జయంతమగాన। జయుజయంతమనెడివరసమాఖ్య। మయరజేసియచటనమరనాధునిబోలి। యావనినేలచుండియాఘనుండు॥ క॥ గురుసిఖుడవదగుతనకుల గురునింగసియొకఁ నాడు గురుమతిసేన । ద్వరమొకటి సేయబూనితి। గరుణస్మొరదిపహించికడతేర్చుడనన్ ॥ ఉ॥ ఆర్యశిఖావతంసమత డాతనికిట్లను నన్నుముస్నెయు । ద్వర్యలి కున్వరించె నఖ… దన్మఖనవ యినభూమిభృన్వర్యభవన్మఖంబునకువచ్చెదదాఁకుమటంచుబోయిసం । గ్రౌర్యముతోన్నపాలకుడు గౌతమమౌనివరించిచెచ్చెరన్॥ శా ॥ భృగ్వత్రిచ్యవనాదులైనఋషులబిల్పించి ప్రార్థించిబు । త్రివ్యగ్రంబుగవారిజేకొని తదాదేశాప్రిశీతాచల । ప్రాగ్విశంభరయజ్ఞశాలదగకుంభత్సంపదందద్ధరా । భుగ్వంశాగ్రణిదీర్ఘసత్రముజగంబుల్మెచ్చజేసెన్ రహిన్॥ గీ॥ అయిదువేలయేడుల డిగినవారి। లేడునాకదరమణిదుకూల । భూషణాన్నదానముల దృప్తిగావించె । నతవికలిమిబొగసలవియగునె ॥ ఉ ॥ అంతకుమున్నెయింద్రముఖమయినదదర్చితుడైయరుంధతీ । కాంతుడువచ్చియంతయును గన్గొనినన్నుగురుండ్వజించిదు । ష్క్రింతకుతోకఁనిన్ గురుజేసికొనెన్నిమివీనికంత్రో। వ్వంతయు నేడదంతునసియఁనువాక్కటగాచియున్నెడన్ ॥ గీ ॥ జడలిబగలునాకపవళించిని మియంతి । పురమునందునిమురవారుచుస్క । నెఱుగడవ్యసిష్ఠుడే తెంచికాచుట । యిల బ్రహ్మక్షత్రజనులకెఱుకగలదె ॥ చ॥ ఇటులమహామాత్రమాత్రమునవసీంద్రునివాకిలిగాచిరానయుం । డుటకుసహింపకాయజప నూజుడుగాయజునేవడంచుభూ । ర్జటిదశేమండెనవ్విడబివజ్ఞముచేసియుజెందకేరడే । కుటిలుడవీడనంగుడయి క్రుంపరుగాకనిశాపమిచ్చినన్॥ ఉ॥ ఆయనశాపమెట్టిదొన్నపాగ్రణికాయమువీడెనప్పుడే । కాయముకంబెముందుకడగాజనె నిద్రయు నవ్వధంబుమా । నాయకుడాత్మలోదెలిసినన్నృపదాతపించినాతడుం । గాయమువాసిగాసిపడుగాకనిక్రమ్మఱ శాపమిచ్చినన్॥ క॥ ఇతరేతరశాపోక్తుల । యతియున్నపతియువిదేహులయిరప్పుడుదా । భిత్తుడైవసిష్ఠమునిశత । ధ్యతికడకుంబోయితన్ను దెదివికొనియునుక్॥ మ॥ నిమిశాపంబునవ్వాలదేహముఁడగన్నేనూత్న దేహంబుతో । నమరారాధభవప్పదాబ్జములు డాయన్వచ్చి జక్స్థూల దే। హమునుబ్రాపించునుపాయమేమియికనే సేనెందుతపిర్యనింతున్ శిష్యా। సుముఖత్వంబున నానతీయదగునంచున్ దీనుతియనేసినన్॥ క॥ శరవిష్టిపలికి మిత్రా । వరుణులతేజంబునొచ్చివారలవలనన్ । ధరనీవయోనిజుడవయి । భరియింపుముదేహమునుచుబనిచినదతడున్॥ ఉ॥ ఆవిధియానతిచ్చినక్రియన్వరుణుండలయనూర్వశిం దుంతసిను । త్రావరుణుల్సయోధితటధారుణిగ్రాంమరుమండిముక్కలీ । లావననీధినూర్వశి మెలంగుటగన్గొని రంభ్రదుమిత్రుపం । నావగలాడిచూపులాలయింతమి నాతదుమన్మధారుడై ॥ గీ ॥ చానగదిసివంతజలమధాతువృథాల । నదిగ్రహించిఘటమునండిచి । వరుణుచెంతమెలగవరుణుఁడుంకామించి । సంభ్రమించికరియసకియపలికె॥ క॥ మిత్రుడువరించెదొలత గ। శత్రముగానింకమీరురక్షింపుటకుం। బ్రాణమగు నేనిమామక । గాత్రమునదిలకించుసుకనుగయికొనుడఖిన ॥ గీ ॥ దానితిన్నవినునుపలుకఁదానిదుఁ । దానియొయ్యారమునమెచ్చితాన్మెనిలువ । లేకవరుణుండుగూడస్థలించెదేజ। మదియుమును పటఘటమటనుండెదరిజయుంచె॥ ఉ ॥ అందులకల్గిమిత్రుడవిదానుమునవదరజెందియుండియు। నిందకుబాళియవ్వరుణునింగదియుంజగనీకుధర్మమే । యిందునభూమియందెవసియించిపురూరవుభార్యవయిపడిం । బొందునటంచువిట్టెగలిబుట్టిరగస్త్యవసిష్ఠనిర్జరుల్॥ క ॥ చనిమెనకస్త్యుడుతపమున। కినవంశాంభోధిశంద్రుడిక్ష్వాకుడు దోడ్కొనివచ్చెను వసిష్ఠుని। దనకెప్పటివలె బురోహితత్వమొనర్పన్॥ వ ॥ ఇదివసిష్ఠజన్మప్రకారంబిట నిమిరాజవృత్తాంతంబు దెల్పెదవినుమని రామభూకాంతుండూర్మిళాకాంతునకిట్లనియె॥ మ॥ నిమిదేహంబు వణియయాభరణ పంక్తిన్వస్త్రమాల్యానులేపనములనక మౌను । లకరించెదయతోనయ్యాగశేషంబుపూ । ర్ణముగావింప

జాంశములఁ గోరుట రానందించు ... ధారకుఁడ్ । గుమియయి సర్కారిముక్త దేహుఁడగు నాత్మయోగీశమూర్ధన్యతోఁ ॥మ॥ నిమిరా
జేంద్రనిరంతరామరశ జెందన్నిమఖంబు త్సభా । గమలంబు దృఢమై తెమిందఱము నింకం గోరుమెకోర్కె వై । నమదంబొందగ
నీకోసం దెగ మటన్నం ప్రాణిసంఘంబు వేత్రములఁ నిచ్చలు నిల్వం విండని యెనాతం డిచ్చివ దైవతల్॥క॥ నిమినిచ్చుటగమ తెప్పలు।
నిమిషములను ఖ్యాంతి జెం దెనిమి దేహముసం । యామలు సురల్ మంథింపగ । నమిత గుణాకరుఁడు జనకుఁడచ్చట బొడమెఁ ॥ గీ॥
వీత దేహముద్భవించిన నెలనొట । నతఁడు దగె విదేహుఁడనెడు పేర । మధవచాతుడగుట మిథియవర్ధిలె । నసని ప్రోలు మిథిల
యదగ దనరె॥మ॥ అనినఁ లక్ష్మణుఁడద్భుతంబొదవ రామాధీశు నీక్షించి దే। వనిమిత్త్వై పతిసత్యధర్మకరుఁ డా వద్ధిష్ఠుఁడయ్యె న్వసి।
ష్ఠు ఫలుం గ్రంచుఁ శాపమిచ్చె తనుఁ యొచ్చొగన్న బెంపొదడే । తనరుఁ గోపము చెల్లు నేయనిన సీతానాయకుం డిట్లనుఁ ॥ ఉ॥
అంతర వైరి గాదె యనఘా తనుకోపము తద్విముక్తుఁడై । క్షాంతి వహింపనొక్కనికి శక్యమె తొల్లి యయాతి ధారుణీ । కాం

(*) రాముడు యయాతిచరిత్రము లక్ష్మణునకు వచించుట. (*)

తుఁడ కెంత చెల్లి నదిఖ్యాతి వహించిన యమ్మహాత్మునవ్వ । త్తాంత మాకొంత దెల్పెద ప్రియం బెనయన్ విను మంచు నిట్లనుఁ ॥ క ॥ అత
త సితెమించున హుషాధిపసూతి ప్రభాకరప్రతి । జ్యోతిక్రతాధ్వరక్రందశ హూతి నిరీతిగుణాతిమానిత । ఖ్యాతిధరాభిరక్షణచ
ణాంచిత హేతిమహావిభూతిస । ద్వ్యాతవినీతిబంధురశివాతతియా యయాతి జితాభియాతినై॥ క॥ వృషపర్వాభిధదివిషద్విద్వ
గ్రణి పుత్రి దైత్యదేశికపుత్రిక । వృషభార్వతు లిఖుఁడతులిత । వృషపర్వుఁడతం డు దాబరిణయంబయ్యెఁ ॥ గీ ॥ మేదినీభర్త
తొలుత శర్మిష్ఠవలన । బూరుసితకీర్తిగం గాంబుపూరుగనియె । యావకలహంసియగు దేవయానవలన । నన్వెనుకవ ప్రత్తుభ
యమునియదునిగనియె ॥ చ ॥ దయ వృషపర్వపుత్రియెడ దద్దయనుంచి యయాతి భార్గవ । ప్రియసుత నాదరింపక చరింపయ
దుండది చూచి తల్లి కెం । తయు నెగపోసి కోసమెవ తారొగ్ర నశేసిన నామె యుందబు । ద్ధియయి గురుం దలంపరు దెం చె భృగూ
ద్వహుఁడుజ్జ్వలద్యుతిఁ ॥ క ॥ అరుదెంచి యతఁడు సుతస । చ్చరణాంబురుహంబుల ప్రజలముల గడుగఁ । వెఱగంది
యెఱతల్లి । పరితాపముఁ జెందెదనుచు బలుమఱు నడుగఁ॥ ఉ॥ కన్నులనీరు చెక్కులను గాల్వలు గట్టగ బుత్రివల్కెనో । యి
న్నమ తండ్రి దెల్పెద యయాతి సదా వృషపర్వ కూతురిఁ । యన్నవసేయుఁ గాని యొక నాఁడు నన్ను దలంపఁడింతయు । న్విన్న
పమాచరించినను వీడొకనిమేను త్యజింప నెంచితిఁ ॥ క ॥ పతిసవతి కూడుకొనెవ । నుతి సేసిన బ్రతుకు కంటె మెపుసవకు మేలో।
మతిజలజటలవిషాదల । గతులన్మృతి జెందు నుపమ గాంచుటలనిసఁ ॥ మ ॥ తనపుత్రిం గరుణించి మానుమని సంతాపంబు
నాతల్లి యా । పనగర్వంబు పనిన్ను గైకొనని భూపవ్రజాయుధుండిట టం । గను గాకెంత యువద్ధ బావమనుచుం గావ్యుండు
శాపించివో । యునజీర్ణించియు మామ పైనబడ గడయ్యెఁ రాజు హామాన్యుఁడే ॥ మ ॥ జరరత్వంబటులన్వహించి శశివంశ
స్వామి భోగస్పృహా । పరుఁడయి జవ్వనమగ్రపుత్రుఁడొ సంప్రాపించి హా కేల్ మాలి । ద్దరు దేవేరులతో సుఖించి ప్రజలఁ ధ
ర్మస్థితిం బ్రోచియ । ధ్వరముల్ చేసి ధవార్థులఁ మనిచి యంతరదృప్తి వాటిల్లి నఁ ॥ క॥ తనపుత్రి తానుం గొసిజ । న్వనమునగు
మారునకొసంగి వానింజనపా । లనఖేలనలోలునిగా । జొనరించియాకృతిజనెడ పావనమునకుఁ ॥ గీ ॥ యదుఁడు తండ్రిమా
ట కెను రాడియతనికా । పమున రాజ్యభరణ విముఖుఁడయ్యె । గ్రూరసంతతులకు గురుఁడయ్యె బిమ్మట । చేయుపాడుకీను
జెందుటరుదే ॥ క ॥ పూరుఁడు గురుభక్తిఁ జేకొని । ధీరుండయి కీర్తిగనెఁ దీర్ఘానపురా । ధారుండయి యుండుకులోద్ధారుండై
భూమి యేలేదం డ్రి తెలుగునఁ ॥ఉ॥ గాత్రము బాయమంచు గురుగ్రంథరచిట్టవదుర్భవవ్యధా। పాత్రమునసుక్కడయ్యె సమిభార్గ
వుగ్రంపుఁ డిట్లనోపియుఁ । క్షత్రియధర్మమూనిగుణ శాలి యయాతి సమించెఁ క్రంపుఁడున్ । దాత్రియనేలె సౌఖ్యమయ యతస్విల
సిల్లైనుతింపజెల్లదె॥ క॥ అనియివి మొదలయినపురాతన పుణ్యశ్లోకకథలు ఆతనతం మునికిన్ । వినిపించుచు నది శేషంబును రాత్రి

(*) ఆశ్వాసాంతము. (*)

యుగడపె రామ భూవరుఁ డెలమిన్॥ఉ॥ విద్యువతి శవంశ ... దివిజ రాజవ రాజయస్పృహా । ద్విడ్యవసచ్ఛటావలదుదీర్ణ విలోకవి
లోపధారా పరి। వ్రాడ్య మహద్ధబుద్ధి గృహావ ర్తనభోగనభోగ చారుణీ రుద్యుతి కేళికావగురు క్రమసార సుసారవిగ్రహా॥క॥ కాళిందీ
హ్రందలోలిత। కాళియఫణరంగసటనఘటనా వేళా। వేలాత్రిమధ్యజంగమ। బాలాసంస్తవనలోలపావనశీలా॥మత్తకోకిల॥
నారదాది మునీంద్రచాతక వారదాభశరీరసం। సారసారసగర్వనిర్హృతి సారసారసకాంతదృం। దారకాపతి యోధయాధ
వితాలకాశుగవారసి। హారసారద సారసారహార పాండుయశోనిధీ॥ గద్య ॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాకలితకటాక్షవీక్షా స
మాసాదిత చతుర్విధాన వద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజ సకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణ వితీర్ణ వైభవార్థుక్సతిరా
జరాజరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధర ధరాధిపసభాంతర స్తవనీయ నయాకళాయుగంధర బంధుర మనీషావిశే
షమాం దానవసుంధరాధర శోధితగణితశాస్త్ర రత్నాకర వినయాదిగుణరత్నాకర కంకంటివంశపయఃపారావార పరిపూర్ణ
రాకాసుధాకర తాప్పయామాత్య సంక్రందన నందన విజ్ఞానవిభవవిజితసనందన విష్ణుభూయావిలాసాభిధాన యక్షగాననిర్మాణ
ప్రవీణ తానినాదాన పాపరాజ ప్రదానప్రణీతంబయిన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు షష్ఠాశ్వాసము.

(*) శ్రీమదుత్తరరామాయణము - సప్తమాశ్వాసము. (*)

శ్రీలలితమిత్రవిందా । చాలామృదులోరునిహితపదపంకజభ । ద్రాలోలలోచనాకచ। కేలితనవహేమదామకేతనవి
రామా॥ గీ॥ అవధరింపుము రామచంద్రావనీంద్ర । వర్యుడీరీతనవ్విభావరిగ్రమించి । కాల్యమున లేచిసంధ్యాదికములుదీర్చి।
కొలువుసింగారమైనసభాస్థలికిబోయి॥ సీ॥ భరతాదిసోదరుల్ ప్రణతులై యటనిలిచి కనుసన్నబనిచినపనులొనర్ప । ప్రేమమీ
ఱవసిష్ఠవామదేవాదికుల్ మొనసియాశీర్వాదములుఘటింప। స్వామిపరాకుహెచ్చరికె హెచ్చరికంచుసారెగంచుకులుహె
చ్చరికదెలుప । మంత్రులాశ్రితులునుమంత్రిం దులెడనెలమితోబొడగనికొలువుసేయ । గములుగొనిమన్నెదొరలూడిగము
లుసలుప। హేమసింహాసనంబుపైనధివసించి। యుదయగిరినిల్చుప్రొద్దుతోసుద్దియగుచు । బెద్దకొలువుండెదశరథుపెద్దకొ
డుకు॥ గీ॥ ఇవ్విధంబునకొలువుండియున్నతఱిని । మ్రోలనిలుచున్నలక్ష్మణుమోముజూచి । యీవుమొగసాలకేగియందెవ్వ
రేని। మనవిగలదనదోడితెమ్మనుచుబనుప॥ ఉ॥ అతడుమహాప్రసాదమని యప్పుడెవాకిటకేగుదెంచియు । దతినిబిడంబుగా
నిరిచినట్టిప్రజంగనిరామధారుణీపతియపుడానతిచ్చినసుధాసితమందటతోడజెప్పినన్ । క్షితిజనులెల్ల నాయనకుజేతులుమో
డ్చివచించిరింపుగన్॥ గీ॥ చంద్రుబోలినశ్రీరామచంద్రుపెంపు । గన్నులనుజూడగోరుచుబోకగాక । యనఘపరిపూ
ర్ణకాములమైనమేము । విన్నపముజేయుమనవియేమన్నదిపుడు॥ సీ॥ భద్రేభములయందెపాయనిదమవృత్తి మధుకరావళి
యందెమలినగుణము । చండలాలతయందెచంచలభావంబు చెలులవెన్నడలందెయలరిసగము । మిథునసంగతులందెమించు
బంధములెల్లనలయకచంద్రునియందెకొఱత । కడిదిపట్లలయందెఘనతరాహిభయంబులపరపతువురాత్రిలందెతమము। ప్ర
తిపదాదులయందెతీరనిప్రదోష । మాత్మవిధులసమాధులయందెసలుపు । గానిమఱియెందువెదకియుగానమయ్య । రఘు
కులస్వామిపాలించురాజ్యమునను॥ సీ॥ కాననంబులయందెకాదుగాసుమనోవిలాససంపదప్రజలకునుగలదు। గంధసారము
నందెకాదుగాసంతతామోదంబుభూజనమునకుగలదు । గగనాంతరమునందెకాదుగాగనలక్ష్మి తెఱుదుగాచోరసంతతి
కిగలదు। కనకాంబరమునందెకాదుగాసుగుణసందోహప్రజానపథులకుగలదు। కతిపక్రమధానుపజలములందె। కాదు
గాధర్మమిలనెల్లగలదురామ। చంద్రుడెప్పుడుబరిపూర్ణచంద్రులీల । రాజ్యమొనరింపనేమిగొఱంతయనిన॥ క॥ ఆలింపుచు

(*) శ్రీరామునితోవిప్రతాడితమైనయొకశునకంబుతనవృత్తాంతంబుదెలిపికొనుట. (*)

న్ననచటికి । గాలేయకమొకటివచ్చికడువడినెత్తిం । గీలాలధారదొరుగగ । మూలుచుమొరసేయులక్ష్మణుడుగనికరుణన్॥
క॥ వేరజనిమేలనీరడిశివముపగిలె। నిచటమొరసేయుటకునేమిహేతువనిన । సగతిపలకెల్లగజయమునసుధిప్రతోడ। గాని
నేడెల్పవనిశునకంబుపలుక॥ గీ॥ మందిదనిస్వామికడకులక్ష్మణుడుపోయి । వినయమున దోల్ కుబ్జమాటవినికిచేసి । వెనుక
శునకంబుతెఱగుతెలియజెప్పి । మనుజపతిదానిదెమ్మన్నమఱలనేగి॥ మ॥ పతిదెద్దెమ్మనెనిన్నురమ్మనిననగంపముబూనిభూ
దేవతల్। యతులున్నిల్చుసభాస్థలంబునకురమ్మంచున్ననుంబిల్చు తే। చతురత్వంబునిసారమేయనినన్ సౌమిత్రియమ్మాటయున్।
క్షితిరాణ్మోలికిదెల్పదానెయరుదెంచెన్ రాముడచ్చోటికిన్॥ క॥ అరుదెంచినెత్తినెత్తుటి । వరదలుజెత్తిల్లనగరివాకిటవెత
తో।నిరవుకొనియున్నశునకము।బరికించిపచింపుమేలపరతెంచితనన్॥ ఉ॥ అప్పుగదంశకంబనియెనర్కకులేంరియలరకమెమి
యిం। నేమిటికేగుదెంచినదియేటికిగొట్టుముచాకలినసే డీమునులీన్నపాలమణులిందరుగొల్వగనిందువచ్చినా। తేమనిసీదయం
దికసమిద్ధగుణంబుబుసన్నుతింపుచున్॥ సీ॥ జలధిబంధనవేళబలవత్ప్లవంగమండలోచనగాసుదుతలాలించలేదే। శుకవామదేవా
దులకుసమానముజేసిమెలమిబక్షికిమోక్షమియ్యలేదె । హనుమంతుజెష్టమమరయుచో భరతుకన్ననుమున్నెగుహువేటబ
నుపలేదె। శబరియిచ్చినపండుచవిభరద్వాజునవిందొకరీతిభావించలేదే। దొడ్డుకొంచెంబులున్నవేదొరవునీక। టాత్మమున
నెవ్వడైనచోనాశ్రయింప। గదసిరక్షించుటయెనీకుగలగుణంబు। రఘుకులక్షీరనిధిచంద్రరామచంద్ర॥ చ॥ హరిహయపద్మనందం
డివనుజాధిపవాయుసఖేశశంభుభా। సరరజనీచరప్రముఖసర్వసుపర్వులుదావకాంశజుల్ । హరివిపరాత్పరుడవుగృపా
కృతిదుర్జనశిక్షసేయ। నిద్ధరనవతారమొందివిభవత్వతజెందితివిన్నుజూచుటన్॥ చ॥ నృపతికిసాధురక్షణమహించుటధర్మువుగాన
నాధువి। నృపమికనాలకింపుజననాయకయెవ్వరికగ్గుసేయకే। నెపుడుజరింతునీవ్వరిపిదేమియునేడొకభిక్షుకుండునన్ । గుపితి
మద్రశిరంబవియగ్గొట్టెబరామరిశింపవేయనన్॥ ఉ॥ అకరరుణాబ్ధిరామవిభుడప్పుడెభిక్షుకుబిల్వబంచియు। కుక్కకకునీకు
నేమిపగగోపముతోడదలప్రవయ్యగొట్టినా । వకటవిప్రవంశజుడవయ్యెదురాగ్రహమొత్తుగెల్వలే । పెకడిభిక్షుకత్వమిది
యేటివిరక్తియటంచుదూటిన॥గీ॥ అతడుగరములుమొగిచియిట్లనుచుబలికె । దేవభిక్షార్థమింటింటదిరిగితిరిగి। యలసినేరా
గనిదివీధినడ్డముగను। దలతున్ననుగొట్టితిదప్పుగలదు॥క॥ దండింపదగుదునేనన్।దండింపుమునన్నునీవుదండించినచో। దండిం
పడికమీదట। దండియునినవిభుమదగినదండనయరయన్॥ క॥ కౌలేయమిట్లనియెను। గాలాంజనమానెడిగిరినిగలదే శమ్ముం
బాల్తింపనికనిబనుప్రము । చాలునదియెదండమనినజనపతినగుచున్॥ గీ॥ అకనికపుడెకవాధిపత్యంబొసంగి । ప్రభుకదభిషేక

మొనరించి భద్రగజముమీఁది నెక్కించి పంచిన మేదినీంద్రుఁ । గాంచి మంత్రులు పల్కి రక్కజము గాఁగ॥ ఉ॥ తప్పొనరించి విప్రుఁడు
ముదంబునఁ దూగన్ విభుత్వ మొందెనం। చిప్పరినున్న విప్రజను లెల్లను జేయుచు రింక నిట్టులం। దప్పులు సేయుచుం బల్కుబతినవ్వచుని
ప్పనికీడౌ మంచిదో । చెప్పెడి గురుక్రంబని వచించిన భైరవు తేజి ఝుట్లనుక్॥ ఉ॥ ఎంచఁగ నింతకం బెగల ఁజేయవమానము దేవ
తొల్లి నే। నంచిత విప్రవంశజుఁడ నై యల దేవగృహాధిపత్యమున్ । గాంచితి దన్నభక్తిగొనికా దేవ హేంచితి సిట్టి జన్మముం। గొంచ
మె దేవతద్ర్ధాహృతి కుకర్తన నంబొనరించకుండు నే॥ క॥ జనవర దేవబ్రాహ్మణ। ధనహరణ మహాఘుదానదహనము వంశం। బను
వంశాటవిఁ గాల్పక। చను నే డెవ్వరికిదాని జను నెయొనర్పక్॥ ఉ॥ కోవెల పారుపత్తెమున రంబని బూనియు నేరుసాధుసం। సే
వయు దీనపోషణముఁ జేసితిగా పునసీ భవంబున । న్స్వాపర జాతిసంస్మరణము న్వహియించి శంగ్రోరుఁడిద్ధరా । దేవుఁడు సత్క్రి
యా ప్తిఁ గడతేరఁగలాడెత లంచి చూచినన్॥ క॥ అనిజాస్మృతిగలయీ। శునక మురఘురాముఁ బొగడుచు న్వేలఁగొనిపోక్కనికా

——— (*) చ్యవనాదిమునులు శ్రీరామునితో లవణాసురునివృత్తాంతము జెప్పుట. (*) ———

శికేగియటనిర। శనతం గృశియించి విడపసర్గతి జెందెన్॥ ఉ॥ అవనిపుఁ డంత నెప్పటి క్రియన్ సభ కేగి వసించునంతలో। జ్యవన మరీచి
కశ్యపదళాదపులస్త్యరుచీకముఖ్యమౌ । నివరులు వచ్చి వాకిట నునిల్చిన జూచి సుమంత్రుఁ డెంతయుం । జనమున బోయి యయ్యా
సురశత్రునికంజలి జేసి యిట్లనుక్॥ గీ॥ స్వామి యాముని నాకటారణ్యవాసులై ౨ । చ్యవనరుచికాది సంయమీశ్వరులు వచ్చి। వాకి
టను నిల్చి వారన్న వడిగ వేచి। వినయమున భక్తియుక్తి బెనగొనంగ॥ క॥ జడదారియొడయులకును। నృపవరుఁ డెదురుగ బోయి
పాదములకు వినతుఁడై। తోడితెచ్చి యుచితపీఠము। లిడి పూజలొనర్ప వారలెల్లను వేడ్క॥ గీ॥ తాము తెచ్చినపుణ్యతీర్థముల
పావ। నోదకంబులు పక్వఫలోత్తరములు। జిత్తములరంగ నిచ్చి యాశీర్వదింప। సంతసమునిసీతుండై రాముఁ డిట్టులనియె॥ శా॥ ఆ
ధుల్ దీర్పఁగ నోర్వుమీచరణతోయంబుల్ శిరంబాననా । సాధుస్వంబులు వెలింకనేల మీముసందర్శంబు నా సత్ఫలం । బేధన్యాత్ముని జే
సె గావలయ సేయింపం ..ల్ల మునచో। సాధూత్తంసములార మీరు కరుణించంగా దనవ్వచ్చనే॥ శా॥ నాసామంతచయంబు
నాయనుజసంతానంబు నా దేహము। న్నాసర్వము మీయధీనము గృపన్నన్నుం గటాక్షించి నే । దాసేయన్వనుతో నొనర్పదగు
కృత్యంబుల్ ప్రబోధింపుఁడం। చాసర్వంకషబుద్ధి పల్కు మునులత్యానందమగ్నాత్ములై॥ ఉ॥ ఏన్పఫుత్తైనినీకరణిసెవినయోక్తులు ప
ల్క నేర్తురే । మానసమున్న వై ఖరినె మాటలనాడెదరార్యపోషకుల్ । బానుకులీనులందఱును బ్రాహ్మణభక్తియుఁ దక్షశీల
యుం। బూనియకా దెనివిచటబుట్టుట రాముఁడటంచు నెంచఁగక్॥ చ॥ చ్యవనుఁడు పల్కె రాము నృపచంద్ర కృతంబున దైత్యవంశ
సం । భవుఁడు మధుండు నాలోకడు భాసిలువాతమధర్మశాలి యై । యవనిసురుల్ సురుల్సగణుండంచు నుతించ నుడంచితప్ర
భ। న్సవిజెలు వొందిపెక్కుదినములు శివుఁ గూర్చి తపంబొనర్చినన్॥ ఉ॥ ఆతఁడు మెచ్చి మెచ్చి శివుఁ డాత్మజటాన్యతిసాంధ్యరాగము।
ద్యోతితకాలకంధరుచితోరవ్రచికటదేహకాంతిచం । ద్రాతపముస్సృజింపఁ జగదద్భుతభంగి శింపసంమధుం । డాతని భక్తి
యుక్తి నతుఁడై నుతియించె నకేకరీతులన్॥ ఉ॥ సోమకళాధరుండు తన శూలము చేనఁటియొండు శూలమెం । తే మహిమ
న్సృజించియదిదివ్యకృపన్మధుచేతికిచ్చి సం । గ్రామమునందు నీవు గెలిచి క్రమ్మర సన్నిధిజేరు నేక దా । నీమదిధర్మమే మతిననిక్కము
గాననుజేరు నాపుడుక్॥ చ॥ మధు వది సన్నుతించి స్మరమర్దికిఁ గ్రమ్మఱ మ్రొక్కి మంతులం । బుధరిగ లంత కాలమును మున్నొసఁగై
దువ నిల్పవె దయా । నిధి యొవనీసుతుండొకఁడు నీవెనుకన్ ధరియించి దీని చేనధి । కతఁ జెందు శూలధరుఁడైన పుడాతఁడ జేయుదాజు
లక్॥ క॥ శూలంబుమఱి చేనేనియుఁ దాలానుమువై రిచేత వాడు హతుఁడగు । న్నాలం బెప్పటివలెమాశూలములోఁగలియునను
చు శూలిచనుటయుక్॥ ఉ॥ ఆ పరభోజియింతటఁ దశాననుకూరిమి చెల్లెలై ఎకుం । భీనసలంకఁ జొచ్చుబలిమిం గొని తెచ్చి హితో
క్తిఁ బెండ్లియయి । యానలినాక్షియందు లవణాసురుఁడిన్నటిలాత్మజాగాంచెనం । బోనిధికాలకూటవిషముం దొలికాంచినలీల రా
ఘవా॥ ఉ॥ కొడుకుదురాత్ముఁ డౌటకు జుగుప్సవహించి మధుండు వానికి । న్మృదుని వరంబు చెల్పియతఁ డిచ్చిన శూలము సంగధర్మ
మె। ప్పుడు విడకున్న మంచి వని ప్రోలికిఁ బట్టఁగట్టి నెమ్మదిం। బొడమిన తాపమింతయును బోవగ వారిధి జొచ్చె తజ్జిక్॥ క॥ అది
మొదలం మధుపుత్రుఁడు । మదమత్తుండగుచు మాదృశమునుల । న్నెలదగని యాయా మునుజుల త్రిదశుల బాధించు నేఁడు దెలుపుచు మ
ధిపా॥ మ॥ హరుశూలంబు వహించినాఁ డసాధ్యం బెది మేదారుణి। శ్వ...నిచెదురొక్కన న్వైతురస్మద్రక్షణార్థంబుగా।
దరమీరుండగ నెవ్వరే మిటికి నేశతాక్రమ్మనున్నేఁడు చే । వరకుం దెల్పఁగ వచ్చిరి మునులు ప్రోవం జెల్లు నాపన్నులన్॥ చ॥ లవణప
యోధిగట్టి సబలప్రబలానుజపుత్రమిత్రబాం । ధవముఖ రావణాసుర వధంబొనరించిన । మీకు లక్ష్యమే లవణుఁడు వీరు ద్రుంచివి
కలత్వము జెందివమానసంబులు । త్సవజలరాశి దేలెడి విధంబొనరింపఁగదయ్య నాపుడుక్॥ ఉ॥ ఆరఘువీరవర్యుఁడు గృతాం
జలియయ్యె మునులార వానికా । హారము లెవ్వియొక్కడ విహారము సల్పుచునుట్టియ । చారము నంజనించునది సర్వము దె
ల్పుఁడు వానిఁ బట్టి సం । హారము సేయుటెంత పని యన్న మహర్షులు పల్కిరందఱుక్॥ ఉ॥ నూఱుమదావళంబులిరువాఱు హరు
ల్పదివేలు మొప్పలా । ర్వ్నాఱుపసుల్సహస్రచము రుల్ కిటి లక్షయునొక్క పూటకా । హారము వానికిన్మఘువ సాంతర మేవిహా

రించుతానమా । … రము గ్రూరనుంచితవిచారము దూంతమటంచు దెల్పినన్ ॥ క ॥ లవణుని శౌర్యము రఘుపతి । లవమునకుం
గానకమా… యుంకన్ । లవణు వధింతు నవశ్యము । భవదాజ్ఞ నిహరింతు ననుచు బలికెఁ బ్రియమునన్ ॥ క ॥ భరతుని నలశ
త్రుఘ్నుని । గరుణాకలితేక్షణముల గనుగొని సోమియి । ధ్ధరణిలో నెవ్వడు లవణుని । బరిమార్పంగలరటన్న భరతుడు పల్కెన్ ॥

(*) రఘువీరుండు లవణాసురుని సంహరింప శత్రుఘ్నుని బంపుట. (*)

శా॥ ధాత్రీనాయక నన్ను బంపుము మహోదగ్రాత్ముఁ గుంభీనసా । పుత్రు న్నే వధియించి వచ్చెదయతుల్ భూదేవతల్ దేవతల్
స్వస్త్రాగసస్థితులంక జెందదని నన్వేలేచి భూభర్తకున్ । శత్రుఘ్నుండు కరాబ్జముల్ మొగిచి చంచద్భక్తితో నిట్లనెన్ ॥ మ ॥ ఇన
వంశాధిపమిమ్ముబాసి బదునాల్గేండు న్వెంతంగూరలే । తనినారల్ధరియించి నైజబడల నందిగ్రామవాసంబుచే । సీనవాడీభర
తుండుమీశరణసంసేవా ప్రికిందుండ నిండుండ నిండనిలో నే లవణున్వధింగగల నన్నంపింపుడంచత్కృకన్ ॥ క॥ తలచెదమీపదప
ద్మము। నిలిచెదమధుపురము చెన్నతనిమివ ముల్లోనన్ । గెలిచెద లవణుని మీకృప । బాలిశేదననను జూమెచ్చి భూవరుడనియెన్ ॥
చ॥ అవిరళధైర్యశాలివిక్రమ … సుడనాహవకోవిదుండవీ । వవుటనిజంబెకాదెలిసియం పెదవైరివధించి భూరివై । భవములనీ
వుదత్పురముచాలన సేయుము ధాత్రిబ్రోచుధ । న్యముకు ఛాటిలేదనిరి మున్పటిపెద్ద రాజరీతులన్ ॥ ఉ ॥ ఆలములో రిపుం గెలిచి
యారిపురాజ్యము ధర్మసంగతిం । బాలనసేయుకున్న గుణభావము పూర్వజునాజ్ఞ యొయ్యెకన్ । చాలరకున్ గ్రహింపనగుబ
ల్కకుమేమి యిశత్రు … ట్టణ । శ్రీలకునీవెరాజవభిషేకమహోత్సవమిందు నుంచనన్ ॥ చ ॥ అలుకకుమిత్మనాపరజుడగ్రజుడుం
డగరాజ్యవైభవం । బులువహించుటయింపంజిన్నలకుం బోలునెయంచన బోయుక్రమము । బలుకక క్రుక్కనన్ ధరణిపాలుడు లేనగ
వంకురింపగా । లలితమనస్కులౌ భరతలక్ష్మణులుం గలపల్కెనత్తరిన్ ॥ చ ॥ తగునభిషేకవస్తువులు దారతదేదగువారిబం
పుడా । ర్యగురువురోహితాప్తసచివాదులబిల్వుడు పిన్నతమ్మునిం । బనుపనిపట్టణంబునకు బట్టము గట్టెద మాటవీటిలో । సెగ
డగజాటబంపుడనసిన్నకవారలు నత్తఱింబునన్ ॥ గీ॥ అనిపుటడానటచ్చి వచ్చియజతగూర్చి । గురువురోహితాదికులను బిలిచి । స
కలకార్యములను సంఘటించితిమని । విన్నవింప దానవిభుడదనరి సీ । శ్రీరస్తు రిపుజయశ్రీరస్తు తేయని తీ తనుక్షేమ్మ లాశ్వీరదింప ।
బటహగోముఖశంఖపణవాద్యబహుతూర్యరవము లబ్బరో దోంతరముల నెరయ । హృద్యవాగనవద్యగద్యపద్యస్ఫూర్తిగనుపం
చి వందిమాగధులు పొగడ । నటకశాస్త్రాభిముఖ్యంబు గాగణికాంబుజాస్యలు సరసలాస్యంబు సలుప । దల్లులందఱు గన్నులుచ,
ల్లగాగ । జూచి జడపుసంతసిలపసిష్ఠుండు మంగ । ళాభిషేకంబు గావింపపను జనితలి । పట్టికసువర్ణపట్టంబు గట్టెభుడు ॥ చ॥ భవ
దనుజన్ము నేను మధుపట్టణభర్తనొనర్చినప్పుడే । లవణు డుపోరిలో బడి మొలత్తునపూర్వ్యజమీరు నెమ్మదిం । దవిలిలంచిసట్టిపనిత
ప్పనెసిద్ధముగాకయంచునా । చ్యవనుడుమున్నుగాగల మహర్షులు రాముని గాంచిలయ్యెటన్ ॥ చ॥ అనువరత్నభూషణమహాప్ర
భబాలదివాకరుండొనా । దరుచుచేరవచ్చి ప్రమదంబుని నానతుడైనవిన్నతే । మునిదయమీఱనెత్తుకొని యార్థముమారొకాలి
యక్కజేర్చి గ । కున్నిదొడమీరనుంచుకొని క్షణిసు తాపహ్నదయేశు సిట్లనన్ ॥ మ॥ అమరజ్యేష్ఠుడు తొల్లి యొక్క మహానియా
స్త్రంబు నిర్మించెడెం । దనునందామధుకైటభాసురులు దానంగూలిరయ్యస్త్రరా । జనునాదున్ లభియించె లోకము లకుస్సం
త్రాసమాదత్తయా । గము చేనంచదియే మొనెవ్వరి పైంగైకొమ్మి కిచ్చెదన్ ॥ వ॥ అనుజానీకిద్డిగల్గినన్ లవణసంహారంబుదు
స్సాధ్యమే । యనిశత్రుఘ్ను నకుం బ్రయోగముసంహారంబులు మంత్రకముం । బునసాంగంబుగనానతచ్చి విశిఖంబుం గూర్మి సిచ్చి
రా । మున్నపాలాద్రణక్రమ్మఱింబలికెతుంభత్రేప్రఘవాగ్రుంభనన్ ॥ ఉ॥ అనిటలాక్షదత్తచటులాయతశూలముకేలబూనినన్ । దా
నవునిన్ జయింపబురుదానవ భేదికినయినశక్యమే । దానిగృహంబునందిడితను ధార్యధగా నలసంచరించుచో । వానినెదిర్చినన్ జ
యమవశ్యమునికగుల క్ష్మణానుజా ॥ ఉ॥ ఆలము సేయుతచ్చెరిపుడంచు శోకయించుకవాడెతింగినన్ । శూలముకేలనేమఱుటుబు
మ్మదినుంచిదవ్వులం । బాళెనుడించియొక్కెడ వుబాణకృపాణధగద్ధతుడవై । యాలవణుండుప్రోల్వాడలి నప్పుడెకప్పముగో
ప్పుతూప్రులన్ ॥ ఉ॥ ఘోరశరాహతిన్నొగిలికుత్సితుడై పురిదూఱబోయినన్ । దూఱగనీకయుమ్మసురతో నని సల్పుమునిల్పుమ
ప్పుర । ద్వారముచక్కగన్ మొఱగివాడు గృహంబున కేగనేనియున్ । ఘోరున దెచ్చునిచ్చలును బూజలొనర్చు మహోగ్రశూల
మున్ ॥ క॥ అనిమిష మానససరూలం । బనదగుశూలంబులనియావసరమునశ । త్రుని గెలువుమనుచుబలుకుము । ననుజాయెఱిగించి
నాడనవిమలుపకుమీ ॥ సీ॥ తుణములలో పలసద్రిజౌకలించు జవంబు వనుమించు హయములు నాల్గువేలు । మణిహేమరుచులరోహిణి
మేనువులుమీఱిదండియారథములు రెండు వేలు । నిగితోనొఱుసుయతుంగాంగకస్ఫూర్తిసరిలేనిమపనసామజములు వేయి । విల
యమ్రుదునినైన వెఱపింపగాజాలు వీరభటుల్ పదివేలమంది । గొలువకవిసటగాయక కోటివం । మాగధసమూహమూరవ్యమ
ణులదండు । వెంటరాలత్తువరహారుమెచ్చమునకు । గొని మధుపట్టణమునకు జనుమునీవు ॥ క॥ సేనాధీశుల బటులబ్ర । ధానునులబాం
ధవులహితులనగురీతులస । న్మానింపు మేత అకతరి । యాయిపుసల్లానుముసముచితాదరణమునన్ ॥ క॥ వడిగలచారనిభటులనుబ
డలింపకుమనఘునడుదపయనంబులనుం । జెయు వేసవినిస్సిడిసిన । యొడలం బ్రజడప్పినొప్పలెఱుగుమూకరుణన్ ॥ మ॥ ధనలోభంబు

నఁబోవకుండెదనుమీఁదం బ్రతిభటశ్రేణులకున్। ధనమునౌర్జ్యముదుర్గముల్భటులచేతంగాదె సంరక్షణం । బున్నృపాలుఁడుభటోత్త
రుండ్రైనశత్రుల్బీరికింగొంచురే।జనులున్ మెత్తురెహత్తునేవిజయముల్సంగ్రామరంగంబునన్॥ ఉ॥ ఆతపతప్తులైనను భటాశ్వక
హాస్తిపకాదికుల్వడిమో।దాతిశయంబుగాంచసముదస్థితజహ్నుసుతాతటావనీ । జాతలతాగృహాంతము చాయలనిల్చిననీశ్వ
మంబుత।ల్చీతలవాతపోతముల చేసికమీఁదటబాయకుండునే॥మ॥ గగనోద్ఘర్షిగవాద్రికిలికలక్రుంకంబాశివారిస్పృహన్।మృ
గతృష్ణల్గొనిపోయిపోయిమృగముల్మేసుల్వడంకన్దగన్।జగతిన్వ్రీలెడిజాలిగనొనచుభీష్మగ్రీష్మసంతాపమిం। కగడంద్రోయ
గలారునీభటులుగంగాతీరవన్యస్థితిన్॥మ॥ భవదీయధ్వజినీవ్రజోత్థితరజోత్థితరజోబాహుళ్యనుద్రేసర। చ్యవనాదివ్రతిరాపి
కొన్జడతోనదింపగాబోయిజా । హ్నవియున్వెగగ్రమించియద్దరిని సేవన్ డించికాళిందిచే।రువనౌకఃండవెపొంచియుండలవ
ణుఁప్రోధిప్సిసాధింపుమా॥క॥ఎప్పుడులవణునిగూల్చితి । వప్పుడెసిఁజయులేఖలనుపుసిచటికి। స్నప్పసికిదావసించినజెప్పెడిదేమం
గళయులజీవములున్నే॥ క॥ అనిపలికిపయనముసకుం।దినమునునిశ్చయమొనర్చి తెలిపిననతఁడం।పునబతియానతియిచ్చిన। యను
పునసైన్యములగూర్చియాదివసమునన్॥చ॥ మునకొనియవ్వసిష్ఠునకుమ్రొక్కియతండురివృత్తులైన స్తుతే । యనమందమందితల
ల్లుకునందఱకున్నతిచేసివారిదీ। వనలుగ్రహించిస్వామికభినందనముల్ఘటియించిభక్తిపీ । డోఁనివఱియశుద్ధంగ్రజులకుంబ్రణా
మిల్లియథోచితంబుగన్॥ ఉ॥ విఘ్నములేకగెల్వుమరిలేరుసినీవవారిలుంగ్నపా । సిఘ్నమనస్కులైపనుప నెట్టనబాహ్నిహ్నాణపూ
జచేసిశత్రుఘ్నుఁడుపౌరకాంతలువిరుల్వయిజల్లగవిద్వసత్ప్రరో । దఘ్నమహోజ్జ్వలద్భటకదంబముతోగదలెన్ వహుతాహ
టన్॥ లయవిభాతి॥ కదలిత్రిదశేంద్రువనకదళికలవంచుకొనుకరలికలహస్తములుచదలబోదలంగా। మడకరులుముందరుగమి
దినేమగువేగములుగదురహయముల్నడలయుదుటుగనిపింప । న్జదరములునలుగడలబొదివికొనదెరుగములుదిరమలలోయన
గజదరకరుదేస।న్నదులుసిధులున్వనులుమొదలుగగనుంగొనుచుద్రిదినములలోనమరసవినతమచ్చేరెన్॥ అంబురుహము॥ చేరి
దరత్సరసీజలసంద్రసశీకరతులందిలశీతవనో । హారసమీరవిహారములన్విమా ఱగనన్దియవ్వలికిన్బ్భరిఁయంబునబోయి
తదంతికభూమిచమూచయముల్విడియ। న్బోరునబుట్టనుబుట్టినమౌనితపోవనమాయనచేరిరహిన్ ॥ మాలిని ॥ పరహితమతి
లోలున్బ్రహ్మవిద్యానిశాలుం । బరమమునివరేణ్యున్భారతిశోభిగణ్యు। న్సరసకవనదక్షున్సత్కృపాంచత్కటాక్షు। న్సురుచి
రగుణజాతుంబూచెపల్మీకజాతున్॥మత్తకోకిల॥చూచిలక్ష్మణసోదరుండువిశుద్ధబుద్ధివినమ్రుడై । యాచతుర్ముఖతుల్యుఁగ్గొనియి
య్యానేలవచ్చెసురు। న్నేచరాంతకురామునాజ్ఞనుగెల్వవచ్చితివేకువ।నేచిపోయెదనేఁజికిచ్చుటసిల్లునేయనివేడినన్॥ తరల॥ నగు
చునదిమునిపలెేనోనరనాథనంతనహాయమే । బెగడుచుండెఁఅవానిపోతికభేదవాక్యములాడగా । దగదేనీకృహసిమనీపుము
దంబుతోవసియింపనం।చగణెత్తాధృతిసేమమారసియర్ఘ్యమిచ్చికృపామతిన్॥మ॥ ఫలమూలాదులొసంగిస్ప్రీతియొనరింపంబ
ర్ణశాలాంతర।స్థలినాత్మాశ్రమమారనిల్చిపిదపన్శత్రుఘ్నుఁడమ్మౌనిక । న్జలికావించిమునీన్ద్రియాజనము లోజాలొందయాపా
ళుల గ్గలమైయున్నవిమ్మెరిందుమఖము ల్గాసించిరోనావుడున్ ॥ ఉత్సాహ ॥ ఆమునీంద్రుడానతిచ్చెనయ్యతో ల్లిమూర్యవం।

(*) సౌదాసునిచరిత్రము. (*)

శామృతాబ్ధిపూర్ణచంద్రుఁడైచిగుస్సుదాసుడ। న్బ్బమిభర్తయొక్కఁడవ్విభుండుపుత్రకాంతుఁడెం । తేమదిన్వహించిచేసెనెల్ల
ధర్మకోటులన్॥క॥మిత్రసఖుఁడనగనంతట।బుత్రుఁడొకఁడుద్భవించెబుణ్యావకముసం।ధాత్రీశుఁడతఁడుమారుని।ధాత్రికిబతిజేసితా
నుదపమునకేగెన్॥క॥ఆమిత్రసఖుండశౌర్యజి। తామిత్రసఖుండనంగనలరుచుమృగయా।ప్రేపనొకనాడుకాసన । సీమస్వవా
రించెబోలమ చెంచులుగొలువన్॥మత్తేభము॥ లయవిభాతి ॥ హరులుహరియించుచును గరులవిరియించుచును గిరులముటి
యించుచుచునునురులబోరిగొంచు।న్ధరణిపీడెల్లెడలదిరుగెనెడబెబ్బులుల తెఱగునను దైత్యరులిరువరలకాన।న్బఱచుమృగయా
ధములనఱుగడిగ । బ్రమింగుచునుబఱుగులిడబూచియెట్లకరిగెదరటంచద్దారకిసిసిగొనౌశరమదొడియొక్కపులి।శిరముదెగ
నేసెబొలవరులునుతియింపన్॥ మ॥ హతశేషుండునిజాకృతిన్నిలిచిరాజాన్నిమిత్తంబునా । హితుసింజంపితివేకదాఱతనే
యికార్యమంచునిదిరో।హితుడైనన్వెఱగండ్రకమఱియతండచ్చోవసిష్ఠోక్తిస । లిఁగ్రతుశాలల్ఘటియించిజేసె హరిమేధంబు
ల్బుధుల్మెచ్చగన్॥క॥ఆసమయంబునదొల్లిటి।యసురుడువసిష్ఠరూపమచ్చుపడగసౌ। దాసునిసాహిపాశన । మాపఱ్యేడి
గలుగజేయుమనియడుగుటయున్॥ ఉ॥ నిక్కమనౌనియంచుధరణీపతినెమ్మదినెంచిపాచకున్। గ్రక్కనఁజివ్వనంపునెడగ
న్గొనిపాచకవేషధారియై। యక్కుటిలుండుపచ్చియతడప్పుని దెల్పమనుష్యమాంసము । న్దక్కకవండితెచ్చి జననాథునిముం
దటబెట్టిపోయినన్ ॥ మ ॥ మనుజాధీశుడుభార్యచేతమునికిమ్మాంసంబుతోనన్నమిం । పునబెట్టింపవసిష్ఠుడల్గితగుమేధామీ
శయస్పృశ్యమౌ। మనుజక్రవ్యముబెట్టనీమదికి రవ్యంబయ్యెనీమాంసమే । తినుచున్ గ్రుమ్మరుమన్నరాజు వందయుంతీ
యుక్తుడైదీనతన్॥ చ॥ కులగురుజూచిమీరెమునుగోరినబాచకుబిబ్బియహా మో । పలలమువండితెమ్మనుచు బంచితివాదది
యెట్లువండెనో । తెలియదులెస్సచూడకయిట్లుటయుప మెయౌన్నినాతడుం । దెలిసెనదంతయుంబొలసు దిండిమొనర్చి

నమోంచు గామరిన్॥ క॥ తెలిసీవ సిద్ధుండు భూవర । తలకకునీయసురతనము ద్వాదశవర్షం॥ బులునన దోల గెడననతండలిగి గురున్నరలడట్టి తనంబువులుగొనన్॥ మ॥ మదియంతే సతియడ్డమై యిడుపు మోక్షమ్మునుండలాధీశ చెల్లదు కోపంబువ సిద్ధమౌసిపయి నేలాయింతి మౌర్ఖ్యంబలం । బగ భాగంబునడించె శాపజలముం బాదంబుల వ్వేడిమిం । గది సెంగర్బురభావమందు సదగెక్ గల్మాషపాదుడనన్॥ క॥ ఆసౌదాసుడు యాగము । సేసినచోటిది యటంచు చెప్పినజటలా । గ్రేసరుని తజ్జసెసుమి । త్రాసతికగో

—(*) జానకి వాల్మీకాశ్రమంబున కుశలవులంగనుట. (*)—

ట్టుకొండు కుదత్నమయ్యెన్॥ వ॥ ధరణీపుత్రియు నాటిరాత్రి శుభస్థానంబులన్నదృ్రిహా । తక్కరమొల్లి ల్యాగవంశదీపకులబుత్రశ్రేష్ఠులం గాంచెని । ద్వరజత్సంభవ వేళ బూనుగురిసెన్ ప్రేమొ సెన్ దివిన్ దుందుభుల్ । దొరసెన్ జల్లని గాడ్పునల్గడలసంతోపించిరచ్చో బుధుల్॥ క॥ మునిపసులువచ్చి రయమున । నినవంశుని దేవిసీత యిద్దరు మతులం । గనెనని విన్నవించిన । వినివల్మీకోద్భవుండు వేడుకతోడన్॥ మ॥ యశమున్వీర్యయు భాగ్యముల్బలము దీర్ఘాయువ్యముం గాంతురీ । శిశువుల్ బుట్టినవేళ మంచిదనుచున్ శీఘ్రంబుగాపోయి తా । కుశలార్థంబుగ నమ్మునీశ్వరుడు రక్షోనాశమంత్రస్ఫుర । త్కుశసంఘంబుల నంబునించి జఠరస్తోమంబుతో నిట్లనున్॥ క॥ ఈకుశలవములమార్జల । మాకొమరులకాచరింపుడందు నరక్షో । నీకాదికభయమడంగును । జేకురు శుభమనినవటుల జేసిరి వారల్॥ క॥ కుశమార్జితుడగు సుతునకు । కుశనామము లవజలములగు శలియయ్యెనయా । శిశువునకు లవసమాఖ్యయు । బ్రశమునిధియొసడొసగె ప్రఖ్యాతముగన్॥ క॥ చంద్రార్కులగతి నింద్రో । పేంద్రుల వలెనశ్వినులరపొంగుశలవులాసాంద్రతపోవనశాలయ । యంద్రాసము లేక వెలసిరత్యుజ్జ్వలులై॥ క॥ పుత్రోదయము ధరిత్రీపుత్రి తక్షేమంబున తపోనిధి దెలుపన్ । శత్రుఘ్నుడు విని యారా । త్రి శ్రోత్ర ముఖఫలించెనను చు సొంపు వహించెన్॥ మ॥ హరిహయాదిక్వధూమణియు నంతవిభాకరుగాంచె లక్ష్మణా । వరజుడు నిత్యకృత్యముల వారి తసిద్ధనొనర్చి యమ్మునీశ్వరునకు మ్రొక్కియా యవయొసంగెడి దీవన లొందిచెచ్చెరం । జరమ విశాభిముఖ్యవిలసత్పదవింజని మౌక్జయార్థియై॥ చ॥ చనిచని యేడునాళ్ళకురసాసతిగట్టెడు నితిపుట్టమో । యనిహారినీ అశైవలశశాంకకళంకకురంగనాభికా । భినవనిభాప్రభావమున జెంపగు భానుజం జేరియున్నరిక్ । మునిగిక్కతార్థుడై చ్యవనముఖ్యులనక్కడగాంచి వేడుకన్॥ క॥ వారికి మ్రొక్కి ప్రియంబున । వారిచ్చు ఫలాదికములవారసి తుష్టుండై । వారించి గతశ్రముడై । యా

—(*) మాంధాత లవణాసురునిచే మృతుండైనకథను చ్యవనుండు శత్రుఘ్నునితో జెప్పుట. (*)—

రాత్రి చ్యవనుతోడ నతడిట్లని మొక్॥ మ॥ ఆనమాయాలవణుండు మేటియః మీరానాడు స్వామితో । ననగానే నునువింటినైన శివదత్తాఖిలశూలంబు చేనని లోనెవ్వరినైన వీడ చే నేయాచందమల్గల్గ్వి । న్వినిపింపందగునన్న నా చ్యవనమౌని శ్రేష్ఠుడిట్లంచనుక్॥ క॥ అన్నాయాలవణాసురు । సన్నాహముతోడ గదియ జని శూలము చే । మున్నాజిపడిన రాజుల । నెన్నంగా శక్యమే పణీంద్రుననౌనక్॥ క॥ వచ్చిన నృపులీత నిచే । జచ్చిన నృపలెండతో యసంఖ్యులజేలా । మచ్చరమాసలవణునిచే । నౌశ్చెన్మాంధాతయును వినుమవివరింతుక్॥ ఉ॥ యువనాశ్వుండను రాజనందనుడు త్రైలోక్యాభర్త హేమాద్రిశా । త్రవశీత్వాతుమదిక్రమక్రమముడు మాంధాత్యన్తతీతుండౌమ । న్నవనీనాథుల నేలగెల్చి సురలోకాధ్యత్వమున్ గోరించియు । ద్దివమంజేకొనసెంచిదండు వెడలెక్ దీవ్యత్ప్రతాపంబునక్॥ క॥ వెడలికడవన్నెగుబ్బిలి । గడచిదివి కేగి మించి రాగ గాంచి మొగుల్తు । త్తడితో నతని జయించుట కడు భారమని మెలిగి వచ్చి కపటమతి ననుక్॥ ఉ॥ ఇమ్ముల భూమి శాత్రవుల నెల్ల జయించి దాసమర్థత । న్నమ్ముజయుంపరావలయు మానవనాయక నీక జేయుడై । యమ్మధుపుత్రకుండలవణాసురుడుండగ నెట్లు వచ్చినా । విమ్మయి వానిగెల్వక సురేంద్రునిపైనన రాజసిస్తుసక్॥ గీ॥ వానిదాకిపిదసవచ్చెదనీవీట । కనినసటుల జేయుమనుచు నింద్రు । డరిగెనా కమునకు నవని ద్రుడలుకతో । మధువనంబు కడకు మసలకేగి॥ ఉ॥ ఉపవనవీధి దండుదిగియుద్ధతిలోనొక దూతపంపినం । గుపితమనస్కుడౌ లవణుకొల్వునకుంజని వానివానిచే । సపహృతకాయుడైన్యోన్నృపుడంత టనంతకుమాడ్కి బేర్చియం । చ్ఛపలునిజేరబోయిదని జానకురాధవబోరరమ్మనక్॥ శా॥ గంధేభంబు నెదుర్చుకేసరి వలెన్ దగ్గింపు చుక్ వాడుగ । ర్వాంధశ్వంబున శూలముద్ధవిడి వ్రేయం దచ్చిశల్లప్పినక్ । బంధువ్రాతముతో సమాత్యతనుజాప్తశ్రేణితో సేనతో । మాంధాతృక్షితినాయకుండవుడెభస్సంబయ్యెవాకుమ్మడిక్॥ ఉ॥ కావున వాడు మున్మొదలకైదువబూనినవేళబోటికిం । బోవకు మీన్నపాలసుత మున్నె సమస్తము దెల్పినాడురా । మానసి భర్తదెల్పవలె నాయిక మేమును రేపవశ్యము । న్నీవు జయింతువాలవణునిన్నదిరింపుము నేడు నావుడుక్॥ క॥ ఆశత్రుఘ్నుడు చ్యవనుని । పేశలభాషలముదంబు బెరయుచు నిద్రా । శేశము జెందె దినంతగు । వేశయహిమాంశుడుదయశిఖరి శిఖరముజేరెక్॥ ఉ॥ అంతకుమున్నె లేచి యతడాహ్నికకృత్యములెల్లదీర్చి య । త్యంతదయాప్రసన్నులగు సచ్చటిమౌనులకెల్ల మ్రొక్కి వా । రెంతయు వేడ్కశత్రు నిజయింపుమటంచను పంశోరాస

—(*) శత్రుఘ్నుండు లవణునితో బోరుట. (*)—

ధ్వాంతకృపాణరూపణము బాల్చికపొందదాటిచెచ్చెరక్॥ క॥ మాధవదేవికనిరవగు । మాధవపుర మెదుటజూచి మోదిత్మై

ర్యంబుం। గ్రోధము చెనగొనను పశని। యోధాగ్రణియతఁడు లేచియుండెడి వేళన్॥ స్రగ్ధర॥ రవిపూర్వగ్రావమున్ జేరక యె మొను
పు రారంగ సింహాశ్వవిద్విడ్గజయక్రోడాదిజంతుగ్రసనవిలసనాకాంతు గేహంబులా। సెన్వవిధారణ్యాళిఁ డాసె న్వేలలయు మెక
ములన్ వేలవేలవగ్రవ్యాదిశాంతన్మసలంపరలన్వచ్చె మధ్యాహ్నమైనన్॥ సీ॥ సందిశ్చిటికి నిసమదేభశార్దూల ఘోణుల
బలుమాలుగోరికి కొనుచు। బలిమి వచ్చి పొలమునుండి నెలవులదిగజాను వల్లనాలుక చాచి నాకికొనుచు। మదమత్తచిత్తుడై పద
ఘట్టనలచేత జెట్టులు విరగ ద్రొట్టి మెట్టుకొనుచు। దేవతడ్డయ్యంగ నప్పనప్పటికిది లార్చుకొనుచు। నెవరు లేక యీరికే
తెంచు మధుపుత్రు। ఘనతనూనిరుద్ధకమలమిత్రు। నతకరాళవక్త్రు నగ్నిజ్వలన్నేత్రు। జూచి లక్ష్మణానుజుండు గినిసి॥
మహాస్రగ్ధర॥ డాచేతన్నంచు కోదండమున గుణరవాడంబరం బొందజేయ। న్నీచుండా దైత్యుడల్క న్నొగడు శిఖిశిఖాస్న్నే
నేత్రకోణంబులానం। జూచెం బ్రోద్ధీఘబాహుస్న్మితిపథగతపక్షంప్రయోజన్మిభావ। ద్రోచిస్తుల్యాస్త్ర పూర్ణోద్ధురశర
ధినిశత్రుఘ్నువంతన్॥ మ॥ చూచి కరాళ కుపితుడగుచుండగ జెట్టుగనప్పుత్రోవలో। వేచి కరంబునందు నొకవిల్లును బూని
యున్నని। చూచిన వాజికిం బోడరి శూరత జూపగ వచ్చినట్టులుం। దోశౌభవాద్యశుండొకొ యెదురొందసి నన్నుజయించు
వాడనన్॥ ఉ॥ ఈ పెడబుద్ధిని కెజయించనో యేజడుడైన చెల్వనో। హాశిధ్రద్రోయనీకువశమూలవణాసురువారిజడ్డవా। రీవరకె
వ్వరైనవని రేయికనూఱ్వరుప్రపన్నలాగినం। జాకక పోద వాటుకొనసాగు నెసిసి లవిద్యలిచ్చటన్॥ క॥ దినమును మెకములు రొ
అచిందినినయరుచివాయనెడుధినగలిగెగదా। మనుజాధమ సీదూంసం। బనిపడి కెడులవణాఁజూచె యాడుగ ఉమచున్। క॥ కటకట
ములగదగన్నా। జిటచిటనిప్పుకలు చెదరజిలువజిలు వచెం। మటలాడలగదలుకొనన। కుక్కటిఁజూనకనుమిత్రపిన్నకొడుకిట్లని
యెన్॥ సీ॥ పోటు బంటునని నెన్నిదురోత్తుంగ్రపేలెదొసిదు। ర్భావమదించినున్నటెన్వపాలురయిట్లన నెన్ దలంచితితో। రా
వణుబుత్రమిత్రసికరంబులతో ననిద్రుంచినట్టి రా। మాజన్నాథుతమ్ముడంగ్ర తాంజుడనికెటువో యెదింకటన్॥ శా॥ శత్రుఘ్నాఖ్యా
యుధరథ్మమై హింసపింపం దేవభూజేశత। శ్వాగ్రాహనస్థితి జెందనింక నప గోర్వన్నె పఖండించినీ। గాత్రంబిచ్చటి కంకగృధ్ర
ములపాల్గా వింతుగుండీన న్నా। పుత్రాదుష్టచరిత్రనిల్వుమనినన్ఫూరిరుధావేశుడై॥ శా॥ ఆరక్షోవిభుఁడార్చుచుబ్బి రలంకాధీ
శుమహాత్ములుం। బోరంగూల్చిన రామసోదరుండ నీవా మాన వాకొర్కి యీ। డీ గెన్నిష్వవశగ్రజాప్రహిత కోటింగూడ నేడంత
కుం। జేరంబంపెదనిల్వుమంచు బిట్టిస్పిఘుంబున నొప్పటగన్॥ అలుక న్ దలత్మనతంముడద్దమయి యారా రాయెరిదో పాటమూ। త్వలు
కుల్పలికి తొలంగిపో యెదవురా రానిన్నుశత్రుఘ్నుడి। క్కలనంగూల్పక పోవ పోవిడుచుబింకం బాడి ధీరుండవై। తలగన్నవ్వరె
లోకులంచు దెగడన్ దర్పించి వాదుద్ధతిన్॥ చ॥ పలికిన పల్కులో రిజనపాలకలాధవయాత్మనిల్వరా। కలిగెడదర్పలమనొచు
గ్రక్కువాహుపులపలెంచు భంగిలంబవార్చుచుండెలగి కేరుచునొక్కవిశాలసాలమ। గ్గలముగుబల్మితో బెరికి గ్రకొనివచ్చిము
చూచి వైచినన్॥ క॥ అధరకశత్రుఘ్నుండది। పదితునిదలొన వైవంచభల్లప్రహతిన్నదమె త్తినటులవాడును। వదలనిరోషము
నవ్వుత్తుపర్ణ మునుగురినెన్॥ ఉ॥ కురినెమల్లుపర్ణమునకున్వనతంయుకభానువంశజుం। డురుతరసాయకత్రయమునొక్క మొ
గిన్నగి డించియార్చి సం। గురిసెపువారసిశిఖ కోటులవాలములంచునన్మమున్లు। రిసెపిరోధివజ్రశరకోటిన డెంచెనతండుగ్రంమ
ఉన్॥ క॥ శేవాభారముద్రుంచం। గాసిభారమననట్టుకంటకుండువడ। న్నానాతరుష్షలువైచిన। మానకయతడడచేసిమిషమాత్ర
ములోనన్॥ క॥ తుమురైనశిలలభోళ్ళను। గుమిగొనితుత్తునియలైనకుజకులంబున్నాపరోన్విసిండికొనదు। న్సమయంబునసమసెన
చటసాలములెల్లన్॥ ఉ॥ చేరువచెట్టులెల్లసరిపేసినిశాటుడుపానుజానరిల్। తీరమహీరుహావళులు దెచ్చుబయింబడవైచుగ్రం
వ అం। దూరమువోవనేడబురిదూరువాపిడనియత్కుమారుడు। న్నారెకురామదత్తఘనసాయకమేయదలంచుచుండగన్॥ ఉ॥
అంతటునేవటించిలవణాసురుడొక్కకుజంబుదెచ్చిదు। ర్దాంతరయంబుపన్నిరము దాకగవ్రేయనతండునొచ్చివి। శ్రాంతి
వహించిమూర్చిలెచురన్నమనుబ్బెగడొందిరప్సరః। కాంతలుజాలిజెందిరిజగంబులుకంపముబొందెనయ్యెడన్॥ ఉ॥ అదివ్వ
గాదలంచిరిపుడార్చుచునేటకిశూలమింకన్నె। దిరినవైరివచ్చెననియెల్లమృగంబులభూరిమాంసము। ల్లాదిమునవెక్కుచున్న
యెడమూర్చచొలంగినగన్నునిచ్చినే। దుడుటునలేచెలక్ష్మణసహోదరుమత్సపహందెలోకముల్॥ వ॥ అత్తెఱంగునమహా
గ్ఘజేరియుంద్రజిద్వీరారిగారిమితో బట్టువుడనకట్టెదుట బలుచట్టులుపట్టుకొని పదఘట్టనలనిలాతలం దిట్టుచువడ పఱ
తెంచుచున్న మధుదైత్యపట్టభద్రుపట్టింగనుంగొని వీరరౌద్రరసంబుతో నంగమంతంతకునుప్పొంగ శ్రీశరాసనాంతరపు
తెలంగునంగనిపించి నిటలతటంబునవికటతరంబుగా గుటిలభ్రూకుటిఘటిల్ల దటిల్లతాపటలచటులద్యుతులకు దండయిగుకొ
దండంబుసారించి నిమిషమాత్రంబును సైరించక వైరించనహాచంచద్గరు చంచలచంచలానిభ విభాప్రపంచ వంచనాచుంచు
పాన్చితకాంచనసంఘటిత పుంఖప్రభాధురీణంబున రీణతేజోవిభవాధికమధుకైటభప్రముఖనిఖిలపరిపంథిప్రాణ కంటకకంఠలుం
ఠనక్రియాచమత్కియాభిమత్యశయిత్య సంపత్ప్రభాణంబును సకలభువనగ్రసనవ్యసనాత్యుదాత్త లీలావిలోలకాలమృత్యుక
రాళవక్త్రోఖీలదంష్ట్రాంకుర ప్రమాణంబుకుబ్రహ్మాణ ప్రభావ వైభవాధఃకృతచక్రశూలాది నానాదేవతాశ్రేణీసాధికృపా
ణంబునగు రావణాంతకప్రసాదానాదిత నవ్యభాణంబుతూణంబు వెడలందిగిచి లవణాసురుప్రాణంబుహరించుగుణం

బున నుణ్ణంబున గూర్చిన శతకోటిమార్తాండ మండలోద్దండతర కిరణస్ఫురణ నగ్గలించు తదఖండిత రుచిమండలంబు దిఙ్మండ
లంబు నిండుకొని చూడఁగూడక చూపరుల కు మిఱుమిట్లు గొల్పుటయు ననల్ప కల్పాంతయముని యుగ్ర తారా తరుణ జ్వాలికా మాలిక
లోనయి భీతులై గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరాది దేవతలు తేజ తాక్ష్యోద్దండగు పరమేష్ఠికడం జని వినుతులై యిట్లని విన్నవించి
రి॥ మ॥ జగముల్ మ్రింగెడి రుద్ర తేజమొ జగత్సంహార ఘోరాగ్నియో । జగముద్వ్యాపన భాస్కర ప్రభయొ నా శత్రుఘ్న బాణా
ర్చిము । జ్జగముల్ గాల్పు తెఱంగున న్వెలిగెడిన్ సర్వేశ యింకేవిధం । బిఁక నో లోకము లుద్ధరింపఁగదవే యన్నం జనిధాతృండనున్ ॥
మ॥ భయమేలా సురలార తొల్లి హరియా బాణంబు కైటభ్యరా । ద్ద్విజయముల్ పెక్కు వహించె నవ్వి శిఖ శ్రీ శత్రుఘ్నుఁ డుం బూని
యు । ర్జయలీలన్ లవణు వ్వధించు నిక మేసంతాపముల్ మాన్పుఁడ । ద్దయు సౌఖ్యంబు వహించు నన్నఁ జని రుత్సాహంబుతో దేవతల్॥

(*) శత్రుఘ్నుండు లవణాసురుని సంహరించి తత్పురంబు నేలుట. (*)

చ॥ అలశత్రుఘ్నుఁ డు వ్విధంబునను దివ్యాస్త్రంబు సంధించి పే । ర్చలు కన్ దైత్యుని యొంతయు నత్యుమునంగ జేయం జ్వాలికల్ దిక్కులన్
వ్వెలయ నన్ శత్రుని రొమ్ము మహారి యులయున్ భేదించి పాతాళవా । ములకున్ భీతి యొనర్చి క్రమ్మర పొదిం జొచ్చె న్నరుల్ మెచ్చఁగన్॥
క॥ బాణము వెడలిన యప్పుడె । ప్రాణంబులు వెడలి దనుజపతి పవనహత । శ్శోణీ ద్రవము వలెఁగూలెన్ । క్షోణీస్థలి జగము లె
ల్ల జోద్యము జెందన్॥ తోటకము॥ ఇల బ్రిలి లవణాసురుఁ డట్లొరఁగన్ । గలకాలము వానియగారము న్ । వలెనొప్పెడు మొందము మొన
వాల్మిపుచే । నలువొప్ప నెడుకూలమునంగల సెన్॥ క్రౌంచపదము॥ తావులు మీఱంబూవుల వాన ల్దొరుచు గగురియఁగదలి ఘన
భేరు । ల్గ్రోవల మ్రోయం గేవల గత క్రియల నవ వనత బిగికొని యుండన్ । దేవత లెల్లరు విఘటల్లన్ స్థిరమతి గొలువఁగ దివిజవిభుం
డుం । పావక ముఖ్యాశాపవిభు క్తి బగతు నివడచి నప్రభుగనవచ్చెన్॥ గీ॥ అభ్రుడు బ్రహ్మర్షి దేవర్షులాదిగాఁగ । ఘనులు శత్రు
ఘ్నుఁ దీవించి కౌతుకమున । రావణుని సంహరించిన రాముఁ డొకఁడి । ఁటుల బొగడిరి దేవేంద్రుఁ డతని కనిరె॥ ప్రణవవృత్తము॥
తీరెను మౌనుల గులి ఖ్యేలం । జేరెవ్వాకున జరసౌఖ్యంబు । ల్దేరెన్ లోకులది నగండంబుల్ । మీ రెన్నిబలిమి జేయంబయి॥ క ॥
వచ్చితి నీ ప్రతాపము । మెచ్చితి మిథ నజయాన వృద్ధిని న్నున్ । మెచ్చితి మొక వరమిమ్యాఁగ । వచ్చితి మన భూర్జయదుగ వల
యునటన్నన్॥ మ॥ అలశత్రుఘ్నుఁ డు శక్రముఖ్యులకు సాష్టాంగంబు లర్పించియుం । జలిగావించి మహాత్ములార భవదంచత్పా
దముల్ గొల్వఁగా । గలిగెం జాల కృతార్థుఁడైన నిమ్మధుని పోల్గొన్న దొల్లింటికం । బు నత్సంపద మీఱఁ జేయుట మిము వేంగల్గ నిండటులన్॥
మ॥ అనిపన్నిపుడలందునట్టుల తిరస్యుం దైత్యరాస్వర్గమో । యనని సింపాంబెడు నిప్పురంబనుచు వారం తర్థిజెందన్ సురం । బున శత్రు
ఘ్ను మహాశత్రు సంహరణమావ్యాఖ్యర గుస్వామికి । న్వినిపించంత గుపారి బంచి హితమంత్ర శ్రేష్ఠులేతెంచినన్॥ గీ॥ వారినాదరించి
వచ్చిన సేనల । గలయ నిజయమహాదకంబుల ముఖ్య । బటహ గోముఖాది బహుళ వాద్యంబులు । భోరు కొలుగ మధుపురము సొ
చ్చె॥ గీ॥ చొచ్చి యచ్చోటి ప్రజలకు పొంపెసంగ । నిర్జనంబయిన మధుని మందిరము జేరి । ధనమణి సువర్ణ వస్తువాహనము లెల్ల । జేకొ
నిసుఖ రాజ్యంబు సేయుచుండె॥ అప్పుడు॥ సీ॥ దివ్య సప్రభు శత ప్రథిత ప్రభా ప్రచయ నీ ప్రకట ప్రచురద ప్రగణము గలిగి । ఘన యూధ వధ
రోధక అనాథ రిత భూధర సుధా ధవళ సౌధ రాజి గలిగి । నవ శేఖర వినో చనము దాచరణ సూచకమణి చయ కృతాచలములు గలిగి ।
సుమ చేత్రీ మభలా శిశుక శారిక సుదా శీఘన కేళివన పాలికలును గలిగి । రంగదుత్తుంగతర గోపురములు గలిగి । కలితకృహాగ్ర విప
ణి మార్గములు గలిగి । సికదకల్ హరవహరిద్ది కలుగలిగి పొలి జెశత్రుఘ్ను వలననప్పుర వరంబు । క॥ బిహరులు మిత సత్త్వాఖ్యా । హా
రులు వచ్చి నిలిచి వలసినవస్తు । ర్వ్యూహములు నించిరప్పురి నారీ దశ్యానవ్వా యనావృత విబనన్॥ మ॥ తనప్రోల్ సర్గమే యించు సం
దలును సందర్శింప ధర్మస్థితి । ననుఁ బ్రోచుచు లేమియుం దెలుపు కృత్స్నం తాపముం దాపమె । వ్వనియం దుంగని పింపకెల్ల ప్రజ
లున్వర్ధిల్లఁ బన్నెండు వా । యినము రాజ్యల్ము సేసి రామపద నిష్ఠాకాంతియయి యుంతటన్ ॥ మ ॥ సుగుణాంభోధులమంత్రి

(*) శత్రుఘ్నుండు శ్రీరామపాద సేవార్థియై యయోధ్యకరుదెంచి మరలిచనుట. (*)

పుంగవుల చెన్నుంచి యాదన్మతిం । దగువారిందన వెంటఁ బెట్టుకొని రత్నస్యందనారూఢుఁడై । నగరావాసుల నెల్ల వీడ్కొని ప్రు
యాణవ్యాప్తిగొ న్నాళ్లకు । న్నిగుల న్వేడుకఁ జేరె వాల్మికి మహాశ్రమస్థానమున్॥ గీ ॥ చేరి వాల్మీకిమునికి నుతుల్ సేసి యాత ।
డంచి నాశీర్వచనమ్మా ర్తినాదరించి । యిచ్చిన ఘనార్ఘ్యాదకములు వహించి శాంతి । దొరగి పరిజనయుక్తి శత్రుఘ్నుఁ డలరె॥ ఉ॥ అమ్మౌని
చంద్రుఁ డంతఁ దయ నాతనికిన్ గొని పల్కె నెల్లలా । కమ్ములయు క్కుముల్లయి నకంటకుని ద్రుణలీలనొక్కఁ బా । ణమ్మున గూల నేసి
తివ నంత భుజాబలశాలి వెంచఁగా । నిమ్మహి నీకు పాటిగల రెవ్వరు కౌసలిలత్మజానుజా ॥ చ ॥ ఇంకొక నాటికిన్ లవణుఁ డుల్గు
నెల లోకులబాధ దీరునే । శంకదొరంగి వీనిజనిజం పెడితూరు ముఖామిపుట్టునే । యంకిలి లేక యుండుదురె యందుదల వ్వుదు
మాతలం వుని । ధంకధరించె నేడు బుధవత్సల నిన్ను నుతింపశక్యమె । రావణు ద్రుంచు నాఁడు రఘురాముని సన్ బహుళ ప్రయత్న
ముల్ । గావల సేన కౌననని కంచెను సాద్ధృతుఁ డైయ నేకుల్ల । భూనరులన్ హరించిన రిపున్ని మిషంబున ద్రుంచెనందున । దే
వసర్ప సురేంద్ర డెందుల తింపఁగ పింటిగ నీ ప్రభావమున్ ॥ చ ॥ లవణుని తోడనీ వికల స్థితి బోరెడు వేళ మీము వా । సవుకడనుం
డి చూచితిమి సర్వమునిద్భుతి యంతయొప్పనే । యవునవునీకె చెల్లునని యుక్కున జెర్చి శిరంబు మూర్కొనెన్ । బ్రవిమలచిత్తు

డత్తపసీపంక్తిముఖాంతికుపితమునీంద్రుల్॥ చ॥ ఇటువలెనాదరించి జటిలేశ్వరుడా ప్రబలాధిభూసుపృ । ద్భటయుతుడై వయా
తనికి బక్వఫలాదులదృప్తిచేసిచేం । గటియుటజంబునన్నిలువగా నెలపిచ్చినవకుమారుడ । చ్చటవసియించెభృత్యులుప
చారములన్ శ్రమముల్ వారింపగన్॥ అయ్యవసరంబున॥ సీ॥ ఉరుసుధారసధారలాలికెదుచందాన సరసస్వరస్ఫూర్తిసం
గటిల్ల । రిన్నగాదావిపూజేనెసోనలు మించువిధమునదారముల్వ్రాసరిల్ల । గండచక్కెరలానకమ్ములుప్రవహించు రహిఘ
నరాగముల్ రక్తిగులుక । విరవియయిచెఱకుపాల్వెల్లువవారెడి క్రమమున నాలాపగతులువెలయ । గవలుకవీణెలూనిద్రా
క్షాఫలోప । మానమానితవాల్మీకిమౌనిరచిత । బాలరామాయణశ్లోకసమితిగాన । లీలబరియింపశత్రుఘ్నుడాలకించి ॥
క॥ ఆమధురార్ద్రనిగుంబవ । రామాహ్వాదునకథాసువృత్తులపదసంద । ర్భామిరకౌశలియాఖ్యా । క్రామాణిక మెంచియితడు
పరవశుడయ్యెన్॥ క॥ పరవసుడగుడెలియక । స్మరవినితలయూచినింతమాత్రముసితా । వరపుత్రులిత్తపోనిధి । కరుణన్మనిరి
గదయనుచుకౌతుకమొందెన్॥ చ॥ అతనిదిజాపులద్భుతరసాబ్ధిమునింగినిజంబొన్వప్నమో । క్షితినిటువంటిగానములుసేయగ
టమెవీరలెవ్వరో । యతివరుజేరివేడగరగునయ్యయనరబరమాద్భుతంబులి । య్యతివరుపాలనున్న యవియారయ నెంతటి
వారమంచనన్॥ క॥ శత్రుఘ్నుడిటులసీతా । పుత్రులగానమును వేడ్కబొందివినుచునా । రాత్రిగడపెదర్థక్షణ । మాత్రముగా
నంతభానుమంతుడుపొడిచెన్॥ చ॥ దివసముఖోచితక్రియలుదీర్చిమునీంద్రుడనుజ్ఞయియ్యగా । సహనయపృత్తివీడుకొని సై
న్యముతోడసిలక్ష్మణానుజుం । డవిరళవేగలీల రవియంబరమధ్యముజేరునంతకున్ । రవికులనాథుడేలెడి పురంబునసన్నెయ
శోత్సవంబుగ ॥ వ॥ ఇత్తెరంగునంగనుంగొని యభంగవార్ష తెరంగి తాంతరంగంబున బురలక్ష్మీగరాంబుజంబుల మెకు
ళించి సముచితప్రకారంబునం బ్రవేశించి॥ సీ॥ సామజహయభటస్యందనావళులతోనెడనెడసామంతులెదురుకొనగ । భూ
సురాశీర్వాదపుణ్యవాద్యములతో వందిమాగధులక్కైవారమొలయ । గమనీయఘృణిమణికంకణక్వణనలై చెలులుమేడలనుండి
సేసలాలుక । నబ్జమండలపాండురాతపత్రములతో ముందరబలుటెక్కెములువహింప । బౌరులాలాడబొడగనిప్రస్తుతింప ।
బటహబహువాద్యరవముతో బ్రజలుదయులిపు । మీఱ మొగసాలముందరదేరుడిగ్గి శిరముపైనంజలిఘటించిసరగనతడు చ॥ కొలు
వునకేగిరామనృపకుంజరుపాదయుగంబుమస్తకం । బొలయగ మ్రొక్కి శత్రుపురినుండియుదెచ్చినదివ్యరత్నరా । సులడగు
కానుకల్ సేసిపరిశుద్ధమతిక్రాకనమ్ములెల్లనొగడ్చుచూ । పులకలిఖింపస్వామిమొగముంగనుగొంచటనిల్చియుట్లనన్॥ ఉ॥ దేవరయా
జ్ఞ శత్రునివధించితదీయపురంబుదంచితి । శ్రీవిలసిల్లజేసిపదిరెండుశరత్తులుబాసియుండితిం । గావునమీపదాబ్జములుగంగొ
నవచ్చితిదాళశక్యమే । యావునుబాయుదూడవలెనచ్చటనొంటిగనిల్చినాపృదుకన్ ॥ సీ॥ నగుచుదండమునిజేరదిగిచికౌగిటజే
ర్చివసుధేశుడనునేలవగపువత్స । యరిశిక్షయునుధరాపరిరక్షయునుజేయకూరకుండగక్షత్రియునకుదగునె । యటప్రకృత్య
ముహాస్వనోడియుండుటగాసనినుబాసిమేమైననిలువగలమె । వలసినప్పుడుపుడించుమవచ్చితల్లులమంము జూట్టులమిత్రులంబూడరా
దు । తామసింపకసప్తరాత్రములమాత్ర । మచటవసియించిపురికేగుమింతతడవు । రాజులేకున్నరాజ్యమరాజకమగు । సని
నపతియాజ్ఞశిరమునతడుపూని॥ మ॥ భరతుంగలక్ష్మణుంగదిసిభక్తినతుల్ఘటియించివారియా । దరణముగాంచిప్రేమమున
తల్లులకెల్లనమస్కరించితి । త్పరమహోశోక్తులందనరి బంధులనాప్తుల మంత్రులన్నరా । మదులయథోచితక్రియల వన్ననజేపి
యనంతరంబునన్॥ చ॥ ఇనకులుడానతిచ్చినటులేడుదినంబులునిల్చియవ్విభుం । డనుమతిసేయగాజయనమైజననీబుధబంధుకో
టివీ । డ్కొనిభరతుండులక్ష్మణుడుగూర్మినివెంబడివచ్చిపంపజయ్యనసతడయ్యెన్సబలుడై చని యొన్నినరాజధానికిన్॥ క॥
యీశత్రుఘ్నునికథయే । ధీశాలులుపఠనసేహితమతిజదివినసుతౌరశక్తిప్రాసినశత్రువి । వాననమగురాజ్యముమధనంమొలుగ
లుగున్॥ ఉ॥ అల్లవడారియిట్లుచనియాక్ష్మపురీజనులుల్లసిల్లవం । పుల్లనుసన్నుతిన్ ధరణిబోచుచుపిత్రుతకీర్తియుక్తిరా । గిల్లి
యనర్ఘభంగిశ్రుతకీర్తిమనోరథపూర్తిసేయుచున్ । తుకులార్తిబెంచు భయబార్తిపడందగె ధర్మమూర్తియయ్॥ ఉ॥
అక్కడనక్కడానిల యంతటిశ్వైర్యముబూనిరామభూ । భుక్కులచక్రవర్తి గతుంగుక్తులసర్వమదృక్కులస్సమ । ప్రతిక్కల
సాధువాక్కుల బ్రసన్నతతోనిగిడించిసత్క్రియా । భాక్కులగాకరాజనులబాలనసేనెసద్భక్తలౌనన్ ॥ సీ॥ శ్రుతిమ
మర్మములెఱింగినస్థిరాంతర్యావిమలులై బ్రహ్మభావమునమంచి । యధిగధర్ములై యరినాశమొనరించి యాశలుగెలిచిబ్రా
హ్మణులగొలిచి । పరమారవంతులై సురచిరాసాష్టాంగసంగతిగాస్పిరాజయోగమువహించి । తగుశాస్త్రములునేర్చిద్వం
ద్వంసహిష్ణులై తెలిపిమహార్యసేనలఘటించి । బ్రాహ్మణక్షత్రియోరవ్యభటులుయోగి । జనులెమెంచజగత్ప్రశస్తవతిమైఘ
టింపనెలమూడువానలెచ్చ । రాజ్యమొనరింపుచుండె శ్రీరామవిభుడు॥ మ॥ కతిపయదినాసముల్చనవానొకానొకనాడనక్కద్విలాప

(*) వృద్ధవిప్రమిధునంబు మృతుండగుకుమారుని రామునివాకిటవైచి విలపించుట. (*)

విస్మింజనమ్ముశ్రుపూరిపరిషిక్తకపోలమురువ్యథాభరా । పతిమొకవృద్ధవిప్రమిధునంబుమృతుండగుచిన్నపాపని । స్వీతమరికొంచు
వచ్చిరఘువీరునివాకిటవైచిదీనతన్॥ క॥ హాసుకుమారుక । హాసుగుణనిధానసీకునర్హంబటరా । గాసిపడజేసిమమ్మం బాసి
జనగనేమికష్టపాటలెదెపుహా ॥ మ॥ పతిగలనిన్నవంటిసుకుమారశిరోమణిమమ్మువంటిదు । ర్మతులకునేలదక్కజహా

మాత్రసపర్యలొనర్చి యెల్లదే । వతలను గొల్చి నిన్ను గని వంశము నిల్చెనటంచు నేమున । మ్మితి మదినిన్న కాలము ననపమృత్యువు ప్రమిం
గు లెఱుంగ మేసు తా॥ ఉ॥ ఎక్కడ జొత్తు మేదిఁ దేరు వెవ్వరి దిక్కగు వారలిఁక నో । చక్కని తండ్రి పాదజలజంబుల గజ్జలు మ్రో
యు ముందుమా । చక్కన టెంతు విప్పుడొక సారి యు నాడవు మాటలాడవా । మక్కువ యెందు బోయె క్షణమాత్రములో నెడ
కేగితి య్యెడన్ ॥ ఉ ॥ అక్కడ వైదు వర్షముల యర్భకుఁ డెక్కడ మృత్యువెక్కడే । దిక్కన విట్టి వింత గలదే తలిదండ్రులకౌ
ర్ధ్వదైహికం । బెక్కడ బుత్రులుండ ఘటియింపు రాత్మజశోకవహ్ని చే । బొక్కుచు దండ్రి సేయు నొకొ పుత్రునకున్ దహ
నాదికృత్యముల్ ॥ క ॥ శిష్టనుత ధర్మనిధి నజ । నతుష్టికరుఁడు రాముఁ డచ్యుతుఁ డనకేనయుండా । దృష్టాంతము పుత్రకనీ । దృష్టాం
తము వలన దెలిసితిమి నృపుఁడయినుడున్ ॥ మ ॥ ధరవర్ణాశ్రమ ధర్మ రక్షణము వేదప్రోక్తమార్గంబునన్ । ధరణీనాథుఁడొన
ర్పఁడేని యత డా ధర్మచ్యుతిం బుట్టిని । ష్ఠుర పాపంబుల కెల్ల నెల్లయగు నెచ్చో రాజదోషంబునన్ । దొరయున్ భూజనకోటికిట్టు
లపమృత్యువ్యాధిబాధావళుల్॥ వ॥ అని సతుయుతుండై పరాసుండగు సుతుని మీదం బడి ధరాసురుండు విలపించి ఖరాసు
రాంతకు నుద్దేశించి మఱియు నిట్లనియె॥ ఉ॥ అసురభీకరుండవనఁ రాగ్రణి రాముఁడు రాజ్యమేలగా । భూసురబాలకుం డపమృతి
బొందెనటంచ సుమాబవాసితో । నీసహజన్ములాశ్రితులు నిన్ను భజింపఁ జిరాయురున్నత । శ్రీసుఖయుక్తి రాజ్య మొనరింపు
ముసొంపున రామ భూవరా॥ క॥ ఇక్ష్వాకువంశజులు శౌర్యశ్వేలగ్రీవుల వని నరయఁగ శిశువు । త్యుత్వేలవి సరమాఘు ప్రత్యే
శనసీతర మును బాటిలె నదియున్ ॥ ఉ ॥ సత్యము ధర్మమున్ దయయు త్మ్యోపతిఁ దాల్చిన సిట్లు చాలు తెన్ । మృత్యువు చెందు నేయి
కన దేటికి బాలుని నగ్ని కృత్యమా । చిత్యమె మేము సేయుట త్యజించెద మీవెతదీర బ్రాణముల్ । హత్యలు మూడు నుం బొరసి య
య్యసుఖింపు మటంచు వాడఁగన్ ॥ క ॥ ఆపలుకు విని భయపడి । తాపపరితాత్ముఁడగుచు దాశరథిక్కృపా । కూపారుండా
పారుని । పాపన్ బ్రతికించు తమి సభకువచ్చె వెసన్॥ క ॥ హితులబు రోహితులమహా । పతులకు ఘహామతుల గృతుల భావిత్వ
సుహృత్సం । తతులగు సౌస్వితులఁ నిజా । శ్రితులం నిలిపించి చింత జేయుచు నున్నన్॥ సీ ॥ సంవర్తజలరాశి జానుదఘ్నంబుగా మ
నినమార్కండేయ మునివరుండు । ఫాలలోచనుని తోఁ బ్రతిఘటించి పదాంబుజమున గనుగొన్న గౌతమతపస్వి । నిస్సంశయ
జ్ఞాననిధులలో దొలుతగీర్తింపగా వగు వామదేవమౌని । భక్తిప్రపత్తిసంపత్తియు గానశైశారద్యమును గన్న నారదుండు । మ
ఱియు జాబాలి కాశ్యప మందపాల । కణ్వ కాత్యాయ నాత్రి మౌద్గల్య భృగువ । సిష్టముఖ్యులు శిష్యప్రశిష్యసహితు । లగుచు వ
చ్చిరి రఘువరు నాత్మ నెఱిఁగి ॥ క ॥ సభయులయి లేచి రప్పుడు । సభగల వారెల్ల రామచంద్రుఁ డునద । త్మభసన్ముని రాట్పద
ముల । కభివందనమాచరించి యానందమునన్ ॥ క॥ ఉచితాసనముల నునిచి స । ముచితార్ఘ్యావిధులొసఁగి యుచితజ్ఞుండై ।
రుచిరాననశశిబింబ । ప్రచురతరసుధాయమాన భాషలనని యెన్ ॥ చ ॥ అరుదుగ గోచరింపని పదార్థములైన మనఃప్రబో
ధవి । స్ఫురణలమీ రెఱుంగుదురు పుణ్యతపోనిధులార యీ ధరా । సురసుకుమారు డేమిటికి మ్రంద నెధర్మము లెట్టు చెందెని । ధ
రణి ననన్యధాతవసుధాసుధురోక్తులవాండుండనన్ ॥ మ॥ అవనీదేవత లెల్ల నంచితతపస్యాసక్తియున్ సత్యమా । త్మవివేకంబు
వహింపగా కృతము ధర్మస్ఫూర్తి మించం జిరాయువు । నారోగ్యము నెప్పుడుం గలిగి భూయోదైర్ఘ్య గాంభీర్యవయి । భవయుక్తిం
బ్రజయొప్పు నయ్యుగమునం బాటిక్కృతే ద్వేసు తా ॥ సీ ॥ అక్కృతయుగము నస్పలరుజ కుష్పాద జారిన యొద్దం బుజనవరేణ్య । త్రే
తసత్యపదంబు తెగిపడ ప్రయగామి యగుతు త్రియులు తపంబవ్రుడు తఱుచు । తవలతపోమహిమల ధరణిజనులు బ్రోతు రాయురా
రోగ్యభాగ్యములు గలుగు । నన్పృతము లపు వచ్చుటచ్చుజను ల్బుధులు మాత్రము బొందు బోరము రెందు । ద్వాపరంబు
ననగ చాలు ధర్మమేగు । వందు ద్విజరాజశూద్రులాచరించి । వయిశ్యులు తపంబొనర్తురవార్యనిష్ఠ । నదిపిపర్యాసమైతో చద
య్యుగమున॥ క॥ కలియుగమునఁ బాదత్రయి । తలగుసుధర్మంబు శూద్ర తపములు తఱుచౌ । గలవెన్ని యెన్ని పింతలు । తలఁపన
నర్హంబులా ధర్మములధిపా ॥ శా ॥ అలాగిప్పుడు శూద్రుఁ డొక్కఁడు తపోవ్యాసక్తి నీ భూమిలో । జాలన్ నష్టవహించె నందు
వలనన్ జచ్చెన్ ధరాదేవతా । బాలుండా కుటిలాత్ముఁ జంపి శిశువుం బ్రాణాన్వితుం జేయుమీ । కేలావాలపిడంబమిత్తుఁ మేలే
మ్మిక్ష్వాకువంశాగ్రణీ ॥ క ॥ పాపాత్ముల దండింపని । త్మ్మాపతికా పాపమునను షడ్భాగము సం । పాదించు గాన ధరలోఁ
బాపము లేకుండ నరసి బజ బోదదగన్ ॥ ఉ ॥ ఈయెడ రాజనీతి వచియించితి నింతియ యొక్క పారిరా । మాయసి నిన్ను బేరొ
నినయంత ననంతమైన పాపముల్ । పాయగఁ జేకురు నె పాపములిద్విజపుత్రు జీవితం । జేయుటయుం తొల్లి కపి సేనన

(*) రఘువీరుండు శంబుడను శూద్రతపస్విని జంపి బ్రాహ్మణకుమారుని బ్రతికించుట. (*)

నిన్ బ్రతికింపవే కృపన్॥ వ॥ అని పలుక నారదు పలుకులాకర్ణించి యాకర్ణాంతలోచనుండగు నయ్యహల్యాశాపవిమోచనుండు
మనంబున నప్పు డెప్పి కొని తన చెంగటనున్న లక్ష్మణునుపలక్షించి నీవు పోయి యాక్షణంబ యా భూసురుని మనస్తాపాభంబు
నివారించి తత్పుత్రదేహంబు సుగంధతైలకటాహంబున నిక్షేపించి సురక్షితంబుగా నుంచుమని యానతి యొసంగి కించిన్మీలి
తనయనుండయి హృదయబిసపుష్పంబున బుష్పకంబు దలంచిన నంత ననంతానంతమణిప్రభారమణీయపద్మరాగమణిచ్ఛవిచ్ఛటా
చ్ఛాదితదశదిశావకాశంబై గగనతారకాయమాన కూసకాయమాన ఘుంఘుమాయమానంబగు నప్పుష్పకంబు నొక్క

రించినంగటాక్షించి ప్రహర్షించి మహర్షిజనంబులకు నమస్కరించి విరించిసములగు వారియవారియాశీర్వాద వచనవయిభవం
బునొంది తదామంత్రణంబు గావించి పురరక్షణంబునకు భరతలక్ష్మణుల నియమించి సముచితతత్క్రియాసమున్నద సాంద్రశీర్ష
చ్ఛిదాచికీర్షదురాధర్షావర్షహర్షోత్కర్షంబవధరించి కవచంబు ధరియించి కవదోనలు బిగియించి ఖడ్గంబు సంగ్రహించి కా
ర్ముకంబవలంబించి జాతిమగరాతిమొత్తంపు క్రొత్తముత్తెంపు చెక్కటంపు పసిడిం బునం బ్రకటంబగు మకుటంబు తళుత్తళలువి
యత్తలంబున హత్తుకొనను త్తుంగతరదివ్యయానలలామంబు సుమంత్రాదిమంత్రిజనసమేతంబుగా సమారోహించి ధరావరా
రోహాభరావహమహాంజనాచలసదృశాంగసమంజనాంజనాభిధకుంజరేంద్రసాంద్రమదధారాచోరపీరణదద్భ్రమరఝం
కారరవాభోగంబగు షష్టిమదిగ్భావంబు పరిశోధించి సురావరోధవధూనివహవిహరణోచిత రచితాఖర్వసార్వభౌమా
త్మ్యఖండగండకండూడిమన్మత్తవేద్ధండగర్జితోర్ధ్వండగండోపలప్రకాండమండిత హిమవత్పర్వతసార్వభౌమభూమమహాప్ర
భామండలకిచండలంబగు మరగ్ధరామండలంబు దొరసి యపరకర్ణునకొండ నెల్లనరసి దిక్కులను క్రమజనమల్లోలకల్లోలమా
లికాకీర్ణకలశార్ణవకర్ణైకసవర్ణవర్ణితైరావణదంతావళి చతుర్దంతశంతన్యమాన కాంతకాంతకేరమాసమాక్రాంతంబ
గు శచీకాంతదిగంతంబు డాశిదృగంచవీక్షాపరంపర పెడచల్లి యుచ్చాటవిపర్యాసతపశ్చర్యాధుర్యాసం బోడగానక గానకళా
చతురోపరిభాగచరద్వైమానిక (శ్రేణికాశరా) యమాన విరావంబులాలించుచు నిజవిమానరాజవిరాజమాన రాజమణి
ఘృణితల్లికావల్లికలెల్లకడకలనని కొనసజ్జల్లిమందు సర్వంకషశేముషీధురీణ సర్వోర్వరాగీర్వాణ సర్వదాప్రకల్పిత నదీ
స్నానసంధ్యాజపానుష్ఠాననిష్ఠురతపోనిష్ఠాగరిష్ఠతాశ్రేష్ఠతరాశ్వత్థతరుప్రణావపురస్సరప్రదక్షిణంబగు దక్షిణంబునకుంబ
ఱతెంచి గిరిప్రాంతంబులు పరికించి సరిత్తటంబులు విమర్శించి సరోవరంబులు పరీక్షించి యరణ్యంబున వలోకించి తపోవనంబు
లన్వేషించి జనపదంబులు పలకించి ఘనవనంబులు నిరీక్షించి గోకులంబులు తిలకించి కోవెలలు వెదకి పకిరణంబులు నెమకి
పానియశాలలుఁ జూచి మఠంబులరయించి మఖశాలలు దర్శించి యగ్రహారంబులు గనుంగొని యన్నిదేశంబులుం బొడగని
యలయక మఱియు నందందమెలఁగుచు నడచనసి ధూరచారుశోణప్రభాస్తోమ ధురీణతాపాపన సింధురంబుడంబున బంధు
రంబై కన్నులపండువగు నిండుజేగురుచాయలదండిని మెండుకొను నాకకొండదంబుండరీక షండకోచికత్కాండ పాండురత
రంగమాలికాడోలికావిహారమాణ మరాళికాపాళికా కేళికాసారంబగు కాసారంబొకటఁగనుంగొని తన్మధ్యప్రదేశంబున॥
శా॥ శ్రీరామక్షితినాయకాగ్రణి నిరీక్షించెం గృశాంగున్నిరా । హారుణ్ శోటజటాచ్ఛటాధరు మహోగ్రాచారు నేకాగ్ర
తా । పారీనాత్మనధోముఖుణ్ భసిత శుంభత్పాంసురశ్రీనిధిణ్ । ధీరత్వాకరుదరచారు నాకపిణ్ దీవ్యత్తపస్వాన్వితణ్॥ క॥ వీ
క్షించి నివ్వెఱగువడి । యాక్షితికిణ్ డిగ్గి వానికపరోక్షగతిణ్ । సాష్టాంగ్యకరించె సాష్టా । దక్షరతత్వంబుశూద్రు డల్పు డెతల
పణ్ ॥ చ ॥ ఇటువలెన త్తపోధికుని దృష్టిపథంబున నిల్చి రాముఁడో । పటునియమాఢ్య యేశుభము పాటిల జేసెదవీతపంబుదు ।
ర్ఘటమిదిదీవు విప్రుడవొ రాజవొ నయిశ్యుడవొ వివేకివి । స్ఫుటమతి నీమంముశూద్రుడవొ బొంకక చెప్పుము కల్గినంతయుణ్ । క॥
నాపేరు రాముఁడందురు । భూనాథుడ దశరథపుత్రకుడను నీ । తాపససిష్టగనంగొన । నీపాలికివచ్చి వాడ నిను దెల్పుమనణ్॥
చ॥ కరమువినీతివాడనును గణ్యగుణాబ్ధి వినీశ వేడగా । హరిహరిమోటుబొంకుదుయథాగమశూద్రుడశంభుకాఖ్యుడన్నరవ
రభూదితోనెసురనాయకలోకముజెందుకాంక్షదు । షః రమగునిట్టిబలత్తపముగ్రైకొనిచేసెదనంచు చెప్పినణ్॥ క॥ వినియంత
వినయావంతుని । జనునేహింసింపరాజజన్మమునింద్యం । బనితో నిపెనక భూసుర । తనయుమృతిదలంచికినుకదయ బెడవాపణ్॥
చ॥ కలకలనవ్వుచున్నృపశిఖామణి పొన్నగనీబులోనియి । యుట్టులప్రమెఱుంగు చాయల పెదంగుకటారిజరీనటూనిమం । త్రుంటగ
నశూద్రుమస్తకముకరకుక్క నద్రుంచెబటీయరక్తము । జ్జులజనసంబునుంచెదివిషత్సుమవర్షముఘూనిమిఁచగణ్॥ మ॥ అమరేం
ద్రాగ్నియమాదిదిక్పతులు సిద్ధాదివ్యగంధర్వసాధ్యమరుత్కింపురుషుల్ ఋషుల్ రఘుకులాధ్యక్షు నగ్రభాగంబునణ్ । బ్రమదం
బొప్పగ వచ్చి నిల్చి పటువాక్ప్రౌఢిం బ్రశంసించిరం । తనరుత్వంతు దసేణ్ బరాస్పృతసుధాధారనసార్యస్తులణ్ ॥ ఉ ॥ విప్ల
వముల్ల్మహరించి స్పృథివీభరమీవుభరింపశోకహా । రిప్లవతాపికారముల రీణముల వ్యేభవత్కృపాణధా । రాప్లవపూతు
డై వృషలుడ గమతో దివికేగెడిన్నరా । నప్లవవృత్తివాడదెకనుంగొనుమయ్యుదశాననాంతకా॥ ఉ ॥ తుల్లమలస్వదించిపరి
శుద్ధులనేలెదమింముమెచ్చినేఁ । డెల్లసురల్వరంబొకటియెచ్చెదమంచుదలంచివచ్చినా । రుల్లమునందుగావలసి యున్నయ
భీష్టము సెల్పుడన్నభూ । వల్లభుడు మన్నహించి సురవర్యులకంజలిచేసి యిట్లనణ్॥ చ॥ కరుణవరంబొసంగు మదిగల్గిన దేవత
లార తద్ధరా । మరసుతు ప్రాణమిండు మహిమంబలరణ్ బ్రతికింతునందునే । భరపడి నన్నుసత్కృతిసభాస్థలి భాలకుఁ డట్టులొ
టరా । యస్థయుమి జేసికాడెయును నాయనతోననినిల్లవేల్పులుణ్॥ చ॥ శిఖికడుచల్లనైన నమశేఖరుడుష్ణగుణంబు బొందిన ।
న్నిఖిలశరణ్యమీరనైమనిన్న మువాక్కలబొంకుఁజెందునే । స్వఁకరకాసికంబుకునిజంపినయప్పుడె ప్రాణవంతుడై । సుఖము
ననున్నవాడద్విజసూనుఁడనూనుఁడు గాకభూవరా॥ ఉ॥ ఊహకలంగజింకకళయాఱుమప్పనికాశ్రితావనో । త్సాహజం
లాశినైకలశజన్మమదర్వాదశవర్షయాగధీ । క్షాహితనిష్ఠనుండెఁగదప్రాంగముగా నెల వెచ్చినేఁటఫ్రా । నోఽకపోయితీనేయం

బూనె మనంబు దరమమ్ము నిబూడ బోదగునే॥ క॥ క్రతుకర్తవు క్రతుభోక్తవు। క్రతుఫలదుఁడవు నీకుగలగుణములగదా। క్రతు
దవలోకించుటయని। క్రతుభోక్తలు వలుకనటుల గానించనుచున్॥ శా॥ కుంభీసంభవుఁ గాంచువాంఛదగఁ గాకుత్స్థాన్వయస్వా
మియు। జంభారిప్రముఖామరేశ్వరులు పజ్జంబుష్పకారూఢుఁడై। యంభోజాప్త నిజప్రభావిభవ మారానాగనాగేడ్దజ।
న్యంభోజాకర పట్టణోపవన సచ్ఛైలారమ్యముల్ చూచుచున్॥ సీ॥ ప్రాగద్రితటభాగ పారపరాగరాగ ధూతఘనాఘనాగకు
లము। దారితాభ్రశతారతారదంష్ట్రాదారదారయుగ్బాదారదారకంబు। మాలూరహింతాల తాలతూలరసాలసాల
కేసరసాలసాలయుతము। శబరయోమచండచండరుక్కరకాండకాండఖండితగండకండికంబు। పిండితాజాంగండభేరుం
డనినద। సంశ్రవణమాత్రవిత్రస్తశరభశరభ। నాగమనదర్శనోద్భ్రాంతహరివరేణ్య। మవ్వమహారణ్యమొకటి రాఘవుఁడు
గనియె॥ క॥ కనియామ్యారణ్యాపథమున। ఘనయానముమీద శతమఖప్రముఖులతో। జనపతిసంభాషించుచు। జనునప్పుడు గృధ్రమొ

(*) గృధ్రోలూకవివాదమును రాముఁడు తీర్చుట. (*)

కటి వనుదెంచి వేసన్॥ గీ॥ ప్రొక్కి నిలిచెనంతనొక్క యులూకంబు। వచ్చి జనవరా కుస్వామియనుచు। వినుతియాదరించవె
లగం దెరఘురాము। డందు గ్రద్ధ పలికె ముందుగాక॥ క॥ శిక్షింతువు దుర్మార్గుల। రక్షింతువు దేవతలను బ్రాహ్మణుల గృహస్త్వేష్ఠిం
తువార్తజనులను। సాక్షాద్విష్ణుఁడవు నిన్నుశక్యమె పొగడన్॥ సీ॥ వరగువిద్యాప్రౌఢి బ్రహ్మదేవునికంటె రౌద్రసంపన్నత రుద్రు
కంటె। గాంభీర్యధుర్యతం గలశాంబునిధికంటె దిరమైన తాల్మి భూదేవికంటె। యుక్తిచమత్కృతసమున్నతి బృహస్పతికంటె
నధికదాతృత్వమున హేమాద్రికంటె। ననుపమానవితీర్ణధననాయకునికంటె ధర్మవైకరిదండధరునికంటె। తేజమున భాస్కరు
నికంటె దీప్తకీర్తి। శశధరునికంటె ఘనుఁడవు సకలభూత। సంభవస్థితికరుఁడవు సర్వసాక్షి। యఖిలరక్షక యొకవాక్యమవధరిం
పు॥ క॥ ఈకౌశికంబు నాయిలు। చేకొని నాగృహమటంచు జేరగనీదా। నాకే నిజమౌ నిపోరెడి। మోకౌశికయాగరక్షణోత్సుకదే
వుడన్॥ క॥ నాయునదతనము మాన్పి కులాయము విడిపించి దుర్బలస్యా బలంరా। జాయన వాక్యము నిక్కము। సేయఁగదే యనఁగూ
బఖగపతిక నియెన్॥ సీ॥ ఇంద్రుఁ డంశంబున నెల్లభోగములు దివహ్నియంశమున బావనత జెంది। యమునియంశమున ధర్మాధి
రక్షయొనర్చి నిర్‌ఋతియంశమున దుర్నీతి మాన్పి। వరుణాంశనమున బ్రజాళికి సేమములిచ్చి పవనునంశమున నాబలిమి హెచ్చి। ధన
నాయకునియంశమున వితీర్ణ వహించి శివునంశమున భూతి నవధరించి। భాస్కరునియంశమునఁ బ్రతాపంబు బూని। చంద్రువం
శంబునను మహాసౌమ్యమూని। యఖిలకల్యాణగుణరాశివైన నిన్ను। బ్రస్తుతియొర్ప శక్యమే బ్రహ్మకైన॥ సీ॥ లక్ష్మీవిహారాబ్జ
లక్షణేక్షణముగల గరుణయు రోషంబుగడలుకొనక। నెల్లధర్మమునకు నిల్లయౌ మనమున శాంతిదౌర్లభ్యముల్ సంఘటింప। నంచి
తవైచిత్రి బొందిన మాటల వినయపారుష్యముల్ విస్తరిల్ల। దరహాసచంద్రికాస్ఫురితాస్యమున నాభిముఖ్యంబు వయిముఖ్య
మును రహింప। శిష్టజనరక్షణము దుష్టశిక్షణంబు। నాచరింపుదు వెక్కటనఖిలభూత। సముఁడవయ్యును సుధర్మసంస్థాపనార్థ
మిన్నిగుణములు వహించియీశ్వరేశ॥ ఉ॥ ఉద్యమరేయి భూమిపశనార్థము గ్రుంకక రితెల్లవారిన। న్నిద్దుర జెందవచ్చునని నేను
బ్రయత్నము సేసికట్టితిం। దద్దయు వేక నిల్లొదటి తద్గృహసీమ వసింపనియ్యదీ। గద్దరి గ్రద్ధ చేరి కలకాలము ఘోరెడి పోరు మా
న్పవే॥ క॥ ధర్మగతి రాము డీవగ। తిర్మమెయనియుకను ఖస్థితెని బ్రలికెద నేనీ। క్రిమించినయా సదనము। కూర్మిన్ విడిపింపవె రఘుప్రవర
యనన్॥ సీ॥ విలతాంతర వైరి నిజయుఁడౌ విజయుని పతులరూపజయాంఘుఁడగు జయంతు। సకలైకధర్మపాలకు ధర్మపాలకుఁ ధీవస్తు
తసుమంత్రుఁడగు సుమంత్రు। నరిరాష్ట్రసాధకుండగు రాష్ట్రసాధకుగిటవకార్యవిమోరక ధృష్టి ధృష్టి। యాచకసిద్ధార్థుఁడనఁద
గు సిద్ధార్థు ననవరతమశోకుఁడగు నశోకు। గాంచి వింటిరే గృధ్రఘూకముల వాక్కు। లనివిమానంబు డిగి రాడచట నిలచి। పులు
గులు బిచ్చిపోయె పక్షితోలుపకుత్తై। నీగృహముదుల్పుడసగృధ్రమిట్లులనియె। క॥ ఏనాఁడు బ్రహ్మపుట్టెలొ। యేనాఁడు బ్రజాసమృ
ద్ధియుద్ధంగనెనో। యానాఁడె నిలువనిడఁడ। యానీడముఁ గట్టితిన్నరేశ్వర యనినన్॥ క॥ పేచకము నెఘనసూచక। మేచకమే
చెంత వెలుచుమ్మలాడంగా। భూచక్రంబుదననుచే। నీకొట్టయిబనవుఁడయ్యె నీయిలు నాచెన్॥ చ॥ అనివిని మంత్రిపుంగవుల
నందఱుగన్గొని రామచంద్రుఁడో। యనితరధర్మమర్మనిధులార దినాంధము భూజము క్షజం। చినపుడె గూడుతాసిదటజేసితి
నంచనె గృధ్రమువ్వి పుట్టినయవుడే నివాసము। టించితినంచనెనిక్క మెద్ది యో॥ క॥ దాక్షిణ్యంబును బక్షా। పక్షంబులు దలప
కుభయపక్షములెంగా। నిక్షించితి గృధ్రోర్వుజ। చక్షణులకుఁ బరమపరములసౌఖ్యము గలుఁగన్॥ చ॥ తగవును బధ్యమున్ హితవు
తప్పకధర్మము పేర్మ విన్నవా। రగుగని సంతసింపవ్వ వసారములొప్పగదిద్ది సజ్జనుల్। జగతిఁ బ్రసిద్ధి కెక్కుదురు సత్యము ధర్మ
మెఱింగియుండియున్। దెగమొగమోడియున్న జననిందుఁ దలొందురు రంధధోగతుల్॥ ఉ॥ ఊరక రాసి పోని పసయుక్తులు గో
న్నిగణించి వాక్చను। త్కారము చూపి రచ్చలను ధర్మము దీర్చనిదుర్విచారుఁడ। వ్వారుణపాశబద్ధుఁడయి వందురు గావున మీరు
గృధ్రికా। కారుల నాదు దీర్పుమ యథార్థము గానని యానతిచ్చినన్॥ ఉ॥ ఆమెనమంత్రము మంత్రులదాజ్ఞవహించి మునిమా
ర్తమాత్రమే। కాయన తాప్రసక్తమతులై తలపోయిన రేంద్రుఁ బూచి భూ। నాయక గూబ గెల్చె సదనంబునకై మృషలాడెఁ బద్ధయ
నాయన ధ్యానువర్తి యుదిగర్హ్యము దండనకంబు దెల్పినన్॥ చ॥ అలరింఘూద్వహుఁ డనిమొనౌనది నామదినున్నలాగునం। దై

లిపితరమ్యలూదముగణించిననేవిజముర్వీవృక్షము । ల్గలుగకమున్నెయీగృహము గట్టితినంచునబద్ధమిక్కడ । న్బలికెడిగృధమిచ్చెదుగుబట్టినధింపకమానవచ్చునే॥ మ॥ వినుడేకార్ణదమైనకాలమునముస్వీష్టుండునిటస్సయిం। చినసద్దేవునియాత్మబుట్టి దివిషజ్జ్యేష్ఠుండుదత్కుక్షిహా । యసగోటుల్వసియించినిర్గమున మార్గాన్వేషియైయున్నెడన్ । జనియించెన్ గనకారవింద ముదరాంచన్నాభికాదీర్ఘికన్॥ శా॥ అనాలీకమృణాళనాళగతిబద్ధాగ్రంబుదాఁపించుభా। పానాథున్మథుకైటభాఖ్యులదలించన్నిద్రమేలాక్రాంచిడెం । దానంగోపముమించనుగ్రుడగుచున్నాభోనరోజుండు దు। ర్మానోదగ్రులవారిద్రుంచెనతిశీఘ్రప్రాప్తచక్రాహతిన్॥ క॥ ఆదానవమూర్ధన్యుల। మేదఃపంకమునవయ్యేపేరనియెప్పుడు। త్వాఁంచిశైలతరుస । న్నాదులనజుడందు

——(*) రాముడు బ్రహ్మదత్తుని శాపవిముక్తినింజేయుట. (*)——

వెన్కసఖిలముగలిగెన్॥ ఉ॥ కావునగౌశికంబునరికట్టిగట్టినగ్రదనుబట్టిగట్టిగా। నేవధియింత్తు నేడనుచు హేతిధరింపనభస్సరస్వతి। దేవవచించెనోన్నపవధింపకుమిప్పెనుగ్రద్దతొల్లిధా। త్రీవరుడాశరీరమదిగృధ్రతజెందుటనిన్నుతెల్పెదన్॥ ఉ॥ పూర్వము బ్రహ్మదత్తుడను భూవరుడై యితడొప్పుసత్యమున్ । సర్వవిరోధిజైత్రభుజశౌర్యముధైర్యముఁగ్లికీర్తుల । పర్వమునాటివెన్నెలలబాగునదిక్కులనెల్లబల్వగా । నుర్విరమేలుచుండుబుధయాఢచకోరములుత్సహింపగన్ ॥ క ॥ ఈతనికడకొకదినమున । గౌతమమునివచ్చియన్నకాంతునతిథినిజే దెంచితిబెట్టిదెయన । నాతిథ్యమొసగ్చియాతడడిగినభంగన్॥ క॥ ఇష్టపదార్థంబులతో । బుష్టికరంబుగనువాడుభోజనమిడియా । మ్రష్టింపచునకనటువలె । నిష్టాన్నమునూటయిరువదె సేండ్లిడగన్॥ చ॥ ఇటువలెబెక్కునాళ్లు భుజియింపగబెట్టినయాతనింతోటన । జ్జటవసియించియొక్క దివసంబున నన్నములోనగండయొ। క్కటిగనికూటిలోజలలఖండము బెట్టితిగానదీనని । వటవినిగృధ్రమై యిమెలగుమంచుశపించెదయాపిహీనుడై॥ క॥ శపియించినభయపడియా । నృపతియతని కెఱఁగి మొఱఁగనిదిదప్పైనం । గృపశాపముడుపవేయని । కృపణతబ్రార్థింపమరల బుషియిట్లనియెన్ ॥ సీ ॥ వెడదకన్నులవాడు విగ్రహాయుతకోటి విగ్రహాయతకాంతి వెలుగువాడు । రామనామమువాడు శ్యామలాంభోదవృక్ష్యామలాంగకలీలనమరువాడు । మునులపాలిటివాడు వనజాతహితకులా వనజాతహితకీర్తి దనరువాడు । పల్కిబొంకనివాడు పంక్తికంధరశిరః పంక్తికంధరమరుతృటిమవాడు । దశరథునిబోలు నొకరాజు దశరథునికి । దనయుడయి పుట్టగలడాహానతయు దెలిమి । మించినీదేహమునహస్తముంచినపుడె । యతివిభుడవౌదువనిమ్రొగెయతివిభుండు॥ క॥ ఆశాపముడకజేయుము । కౌశికహితకాంతుసేలగ్రద్దనుజంపక । శైశవమునునోనరింపవె । కౌశికహితకార్యమనిన గనవాణి మునక్॥ ఉ॥ ఆరఘువీరమౌళిచతురంబుధివేష్టితవిశ్వధారుణి । ధారుణభారనిర్వహనవత్సుతినక్షీణపాణిపదముం। గారుణితొమేర్పడద గద్దశిరంబుననుంచెసాపసం । హారము మొనరుచుంచభయహస్తమొసంగు తెలంగుదోపకన్॥ వ॥ ఇత్తెరంగునన త్తనణికులపుంగవుండు బంగరుమించుటుంగరముల మెఱుంగులనగరంబు మెఱయు తనకరంబువిహంగమోత్తమాగంబునం గదియించిన ॥ సీ ॥ మార్తాండఘృణినేలుమని కిరీటముడాలు మొనసిదిక్కులగీలుకొనవెలుగ । నవుజాలములలీల బెగడగొందుమకరాల సరులపొందునజాల నురముపెరయ । జగములన్నియుగెల్చి తెనుగువలెవ్మాదిదాల్చుపలరాజువలెబొబ్బచెలువుగులుక । మంచిపున్నపుచంద మామవెన్నెలచంద మొందుకప్పురగంధ మొఱవుసెఱప । మఱియుదగుభూషణంబులుమహితచిత్ర । వస్త్రమాల్యాదులురహింపలొసవాడు । లప్పరయద్భుతమనిమెంచనాక్షణమున। గ్రద్దయొకపుణ్యపురుషుడయి కానుపించె॥ ఇవ్విధంబున॥ గీ ॥ పురుషమయిసిల్చియమ్మహాపురుషుపాద । పద్మయుగళంబునవీపద్మరాగ । మకుటరుచులావరింపనమస్కరించి । హస్తములుమోడ్చియిట్లనియభినుతించి॥ సీ॥ జ్ఞానమార్గహారాయశరణార్థిహృద్వనాజ్ఞానమార్గణహారాయతేనమోస్తు । దీనజననదాయ ఘనభంగాంగన్న దీనజీవనదాయతేనమోస్తు । మానసత్వపరాయమానవాళివిభాస మానసత్త్వపరాయతేనమోస్తు । దానవారిధరాయధైర్యసంపద్ధూత దానవారిధరాయతేనమోస్తు । భానుజాదికసేవ్యాయతేనమోస్తు। భానుగోత్రపవిత్రాయతేనమోస్తు । మానితదయాసముద్రాయతేనమోస్తు। జానకీప్రాణనాథాయతేనమోస్తు ॥ మ ॥ చరణాంభోజరజంబుపోకి శిలయోపాత్రంబున్ గాంచెమీ । కరపంకేజముదాకఖగేశ్వరుడయి గాన్పించుటాశ్చర్యమే । దురితంబుల్ దొలిగెన్ శుభంబు గలిగెన్ దొల్లింటిచందానసా । పురికింబోయెదసెల్వొంగుమిక నోభూరిప్రభావోదయా ॥ క ॥ అనిమొంచి బ్రహ్మదత్తుడు । మనువంశస్వామౌళి మణిసముచితభంగినిగారవించిపనిచిన । దనదేశంబునకు జని తా దద్దయు వేడ్కన్ ॥ చ ॥ అమరులు క్రొవ్విరుల్గురిసి రంతట రాముడు పాక

——(*) రాముండగస్త్యయజ్ఞంబుచూడ దదీయాశ్రమంబు బ్రవేశించుట. (*)——

శాసన । ప్రముఖులు పెక్కుచందములం బ్రస్తుతిసేయ విమానమెక్కిమం । త్రిమణులగూడి కుంభభవునింగనేగ వేరకన్యకా । కమలరజోధురంధరము గంధమీరము సేవదీర్పంగన్॥ మ॥ శతమన్యుండటులేగురాఘవునిపజ్జంబోవుచున్ రామచూ । చితెయానాఁవిడభూమిసేడయిల యాచిత్రంబు శామాన్యప । ర్వతిమున్ గానముతావకీనఘనధైర్యస్ఫూర్తిచేగాసియై । త్రితిలోజొచ్చియడిగెనోగిరులనస్సీ తానెభుండెట్లనున్॥ ఉ ॥ సర్వసుపర్వమౌళిమణిసంగతదివ్యపదాబ్జసర్వతో । గర్వపహ్వ

తత్ప్రకరఖండనచండకృపాణమిం చఁగా । జేర్వకు మీరు రాగని వసింపక యిచ్చటికొండ లెల్లనీ । యుర్విపడంగనెన్నదగునొప్ప
నెయ్యోగతి వానతీననఁ ॥ చ ॥ నగుచు బలారివల్కె రఘునాయక చెంగటగంటివే యభం । గగురుతరప్రభావమణికర్ణికనా
దగు తామ్రపర్ణికం । బాగడఁతకెక్కు క్రొత్తవెలిముత్తెపుఁ జిప్పలు సేతుబంధనా । ద్యగణితతావకీనచరితాఙ్కితకీర్తి రుచిస్వ
లింగడిఁకఁ ॥ క ॥ మలయమునుగను మలయజదరు నిలయముచాదాగ్రభరితనిర్ఝరధణభృ । న్నిలయముగృతపథికశ్రమ । తిలదమ
నగభావధృతమణిసలయముఁ ॥ మ ॥ అదెకుంభీభవనాశ్రమంబదె సముద్యత్కర్ణ శాలోత్కరం । బదె పాథోధరయూథవృ
ద్ధికరదివ్యద్గోమఘామావ్రజం । బదె శాలాగతమంత్రతంత్ర పరహోత్రద్రవ్యపుష్టిప్రగణం । బదె యూపప్రముఖార్హ సా
ధనచయం బంచున్సురేంద్రుండనన్ ॥ క ॥ వినియతఁడు దెల్పినన్నియు । గనిరఘువీరుండుపుష్పకముడిగ్గి ముదం । బునఁ బ్రత్యు
దోచన జనమౌలనునువినతుఁడగు చు జనుఁ దెంచె వెసన్ ॥ చ ॥ అజరులు దెల్పగా విని జాగమనంబున కుల్లపిల్లకుం । భజుని పదాం
బుజాతములు ఫాలముసోకనమస్కరించు భూ । భుజు దలదడిచ్చు నర్ఘ్యబహు పూజల దృప్తి వహించె నంతయా । గజనితసా
వ్యభాగములంగ్రౌకొని యెగిరివేళ్ళలందరుఁ ॥ చ ॥ సముచితభంగియాగివిధిసర్వము దీర్చియగస్త్యమౌనిభూ । రమణుఁ డసనా
టరాత్రినిల రమ్యనివాసమునర్చికందమూ । లములను దేనెలందగు ఫలంబులదృప్తియొనర్చితత్ప్రస । న్నముఖసరోరుహంబు
ననునై జవ్వగాఁ బులజేర్చి యిట్లనెఁ ॥ ఉ ॥ నాదెసనెయ్యముంచిరఘునాయక మీరరుదెంచినందునం । గాదె చెలంగె మున్మఖము
గ వెలసె పంక్తులమాత్మయున్మహా । హ్లాదము జెందవిప్రతతయార్ద్ర శూద్రుని సంహరించియుం । ద్రాదులకింపొనర్చుటనమస్తము
వింటెమికాదు దెల్పనఁ ॥ క ॥ ఐనందున గిపేర్పుపతుల కీవాత్మీయ్యాప్రసక్తియొకరుణయునీ । యౌదార్యశౌర్యగాంభీ । ర్యాదు

——(*) అగస్త్యుఁడు రామునకు సర్వ్యాభరణహారము నిచ్చుట. (*)——

లుగలవేను తింపనలవియెనిప్పుఁ ॥ చ ॥ నినుఘనవంశ మెచ్చి భరణీవర యేమియొసంగువాఁడనై । నని దెవిచిత్రరత్నమయనవ్యవి
భూషణమొక్కటిచ్చెదం । గొనుమనినన్ రఘూద్వహుఁడు కుంభజుడు తాఁ బ్రతిగ్రహింపవ । చ్చునె ద్విజరాజధర్మములు చూ
చి యెఱుంగుదు నాన తెండనన్ ॥ చ ॥ ఎలమి గవేరువంశమున నియ్యగ బుచ్చుకొనంగ వచ్చు రా । జులకదిమెట్లు లన్నమును
క్షోణిజనంబులు రాజశోన్యతం । దలకిబలారినిర్జరగణంబుల సేతెడు లీలఁ బంపు మునే । నృపదగుబ్రోచు రాజవడ యింగదలం
చి పిధాత పాలికిఁ ॥ చ ॥ అంగిన మస్కరించి చతురాననదేవకనుండు లేకయా । ధరణి వహింపలేము కులధర్మపథంబుల నంచ
లింపను । పకారమయియున్నవాండారులగ్ర కొనసుఖం డెదికి చెయ్యుపుట్టి పీ । ఒరముగబంత చేసి యొకధీరుని కన్ సృజియిం
పవేయనన్ ॥ చ ॥ నలువను రేంద్రవండిజల నాధకు పేరులబిచ్చి పల్కెపీ । ఒలములనాలుగింటనొక పాలొనగుంచుత్వమంశ
చాతుడై । యిలభరియింపనొక్కనృపు నేమసృజింపెదనన్నఁ బిచ్చిర । చ్చెయిపుననారలందున సృజింపె విభాజితఁ బుపుత్రున్
క్షుపున్ ॥ మ ॥ క్షుపుడిక్షై వడిబుట్టి బింపువనుఁ డక్షోణీతలార్త్యన్ముడై । యపుడైశ్వర్యము దృప్తి దాత్మతయు నింద్రాభోధి
పాశంబునన్ । రిపునాశంబుకృతాంతునంశమున దారిద్ర్యార్తిసంహారము । ర్ధురత్వంబు ధనేశువంశమున నిత్యంబూనిబ్రో
చెంబ్రజన్ ॥ చ ॥ కావున నెవ్వరిచ్చినను గయికొనవచ్చు నృపాలమౌళికి । న్నీవు నృపాలమాత్రుఁడవె నిర్మలకీర్తివిపిష్ణుమూర్తివి ।
త్వావణభూషణంబిక గృపంగొనుమంచు నగస్త్యుఁడిచ్చినన్ । భూవరశాసనుండు క్రియఁ బూర్వముగా గ్రహియించి వేడు
కన్ ॥ చ ॥ అవధరియించి మౌనిగసియయ్యనసమస్తరహస్యధర్మసం । పదలకొసంగుమీరు ప్రతిభాషఁబలిర్కవనేర మక్షమిం
పవసుమఱంచు నేమిటికి బల్మరు వేడఁగ నైచి వారెకా । యిదియ హృదయంగమంబయిన దెక్కడిదీమణిభూష దెల్పవే ॥ సీ ॥ అవిపర్ణ
మౌళి వింధ్యనగంబు మీరుడా యవిపర్ణ కతిబూనదా మొదటనే । యహితాత్రేభయుడు దౌనహంస పావనిస్థితుడై హితాత్తి నిక్కి
ననడవబడచె । ధర్మాశయమునఁ గొంతయువార్త కెక్కెయు ధర్మాశయుం డె సంతతము మునరె । దానవద్విజసముద్ధతి వృద్ధి వహి
యించిదానవద్వీపు గుక్షిలోనడపరె । యులసముద్రంబు ప్రాగభివ్యక్తసత్త్వ । మైనశింపగొనరెయాపోశనంబు । మింమె
యుంగయునెటులని సొమ్ములకలిగె । ననుటయనుచితమదియెర్చియానతిండున్ ॥ క ॥ అనిననగస్త్యుఁడిట్లులను । ననఘాత్మకతెలి

——(*) అగస్త్యుఁడు శ్వేతుఁడను రాజుచరిత్రమును రామునితో జెప్పుట. (*)——

యవలసిన జోడిగినదప్పా । వినుమీయాభరణము । వచ్చినవిధమాద్యంత మెఱుక సేసెదనీకుఁ ॥ ఉ ॥ ప్రథమయుగాంతరంబుగ
పంబొనరింపక నేవలంచియూ । పృథివినివాసయోగ్యవసమెక్కడగల్గునొయంచు నైకది । క్షుథపథికుండనై సమధికత్వరఁ ద్రిప్పర
యొక్కదిక్కునం । బ్రథితబహుద్రుకుంజని కరస్ఫురితాటవిగంటి రాఘవా ॥ చ ॥ అలకలతైయాజరాశ మహాటవియాగతి
గాంచి జొచ్చి యు । వున్నెలవిహంగమాన్యమును నిర్జనముఁ మృగవర్జితంబునై । యసకొనరిం పజా టకనచ్చోరువాండు
చుబొఁ బుపోయి చేం । తలపయనోత్సవస్ఫురణ దార్కొనఁ నొక్క కొలంకు చూచితిఁ ॥ సీ ॥ అలలు పుయ్యాలలూగుచల రేఁడియల
బెలునం చెలఁ శనునలగ్నాంబకములు । బకముఖవిహంగచిర గిసారసములు సారసములు జేరి జక్కవకవ । కవకవబలికె పికం
చ వారపమెంచమించిన నెమనకుద్రడెంచెగాన । గానముత్స్నేయభృంగముల వేటకగనంగ సంతనాద్యకాంతినలరుతోలగ । రస
మ్మనోహరవాసనల్గ జయనాచు । నాచుజలదంతికరముల పాతిశమున । యమునరహిగాంచునత్తోయజాకరమున । గమురవ

మొప్పదీర్పితి గాల్యవిధులు॥ క॥ ఓజనయీవరకోలశోక। యోజనవిస్తారమొందియొరప్పైనదియర। దేజనుషీగాననిద్ధరి। భూజావలినించునొకతపోవనిగంటిన్॥ గీ॥ కనివరయోయిటివనమేమికారణమున। నార్యమునశూన్యమయ్యెనోయనితలంచి। కందమూలాదికములరాకలిగుడంచి। నేఁసించి నాటరేయెల్లనచట॥ క॥ వరువాడరుణోదయమున। సరసికిస్నానంబుసేయ జనుచుఁ జగదీశ్వర నేఁ దెరువున జూచితి। బరపూర్ణాంగంబునొకకు ణపాయువశమున్ ॥ ఉ ॥ చూచిమనోహరాంగమగు చుండెలువాండు శరీరమిచ్చట న్। వైచిశరీరి యున్నపుడిదంబున కేగెనొయీశరీరమిం। దేచెదలైనదంటినశియింపకమించుట కేమిహేతువో। యీవతురంగభూమిగనిసిట్టివిచిత్రమటంచు నెంచుచున్॥ చ॥ అంతనొకింతసేపటకిం నంబరవీథిని నేనుగంటిదు ర్దాంతమణీధగద్ధగిత రమ్యసువర్ణ సువర్ణఘంటికా। క్రాంతముచంద్రచుంబన శరచ్ఛర దామరదంతికాంతిసా। మంతసితచ్ఛ దైకలసమానమునొక్క మహావిమానమున్ ॥ చ ॥ అందొకదివ్యుడుజ్జ్వలత రాభరణద్యుతులుల్లసిల్లగా। జందసలిప్తదివ్య తనుసారభమద్దిశలావరింపగా। జందురుకాంతియుంగుసుమసాయకుగేరెడిసోయగంబునం। క్రందనుభోగముంగలిగికన్పు లపండువుగాగనంబడెన్॥ అప్పుడు॥ సీ॥ వింజామరలువైచు వేల్పుపూబోడుల కంకణక్రేంకారకలనకంటె। వివిధగీతావళు ల్వినుపించుగంధర్వవనితలవీణారవములకంటె। నటియించునప్సరోకుటిలాలకలపాద కటకఝళఝళార్భటులకంటె। సౌ పర్ణనేత్రభృత్స్వాధ్యాయకన్యాస ముత్కలితసామగానరావములకంటె। సరససంగీతవాద్యఘోషములకంటె। నాపవాహ్య మరాళసాప్రపక్ష। ఝంకృతులుమించవెలయు నాస్వర్గి దివ్య। యానమాణివోడిగ్గి వనభూమికరుగుదెంచె॥ క॥ అరుదెంచియాల్లశో వమును। దరిమర్దినిడాసికోసికండలుదివిర। త్సరసీజలపానంబున బరితుష్టింబొందియాతడు నటువేగమునన్॥ చ॥ కమ్మాఱున న్విమానమణి కౌతుకమొప్పగనెక్కి క్రేపలం। గొవ్వాలుగొల్వనేగగటి గుప్పజనించినమూరకుండకే। నమ్మహనీయమూర్తి గని యక్కటదివ్యుడవయ్యుఁ రోతలే। కిమ్మనుజామిషంబుదిన నేమిటకెవ్వడవీవు దెల్పుమా ॥ క ॥ హేయమగువనుజమాంస ము। యకరోభక్షింపనాశరులకుదగుగా। కోయి మహాత్మకయిప్పని। సేయకనీకగు నెయదినసిగ్గుననతడున్ ॥ చ ॥ శిరమొ కయుంచవంచియతిసేసికరంబులు మోడ్చి నాపయిం। బరమునినితియాడ్క లిడెశక్కమునీంద్రవిదర్భ ధారుణీ। శ్వరుడసుదేవు డన్నృపతి వర్యుడుదొల్లి సతీద్వయంబునం। దరుసముబూనిశ్వేతసుర దాఖ్యులనీర్వురకాంచెబుత్రులన్। గీ ॥ వారిలో శ్వేతుడనియెడువాడ నేను। మజ్జనకుడారవినుకధర్మప్రసక్తి। జగతిబాలించెవత్పరోత్తమునననున్న। గడగిమంత్రులుంపట్టె బుగట్టిరనఘ ॥ ఉ ॥ పట్టము నేనుగట్టుకొని బాహుజసీతి మెపట్టిశత్రులం। గొట్టియనేక కాలమునుగుంబినినంతయు నేలియంత దా। బుట్టినవాట్టియానురదు భూవరు గానొనరించి నెంమదిం। బుట్టినశాంతినిఘనతపోవనభూమికివచ్చియిచ్చటన్॥ క ॥ ఈ సరసీతటసీమనె। వేసరకవసించిమూడువేలేండ్లుతపం। బేసల్పితిదపగాయము। చాసితపోమహిమదేవభాగముగంటిన్। శా॥ దేవత్వంబువహించియొఘనమణిదివ్యద్దివ్యమానంబుపై। నీవేల్పుంజనరాంత్రతో మెలగగానింతెంతనన్ రానిత్తు। త్తైవే ళనన్నుగాసేయనిదినన్నేలాగుప్రాపింపనే। శేహావాసము జెందువారలకుతృష్ణ్యా వ్యథల్సెందునె॥ మ॥ ఇదియేమోయి నిచింతజేసియొకనాడే। బద్మజుంజేరితత్పదముల్ ఫాలముసోకమ్రొక్కికరుణా పాథోధిరోభారతీ। హృదయాధీశ్వ రనిన్నుజేరియును నేనీలాగుతృష్ణాబాధజి। క్కదినంబుందపియింతుయేమియన బల్కెన్ధాతనాతోగృపన్ ॥ మ ॥ నృపభావం బునరాజ్యమేలునపుడున్నీవన్నదానంబుదా। నపరత్వంబునజేయనంబుకొణమైనందప్పిగొన్నట్టినా। రిపయింగోటపిదీర్పవా కడపుర్వీనాథసాధుస్థితం। దపముల్సల్పుచుబ్రోవవేయతిథి నానన్ తృష్ణత్తునిన్నేచెడెన్ ॥ క ॥ ఆకొన్నవారిరమ్మని। తేవ వనన్నమిడువాడె దేవుడుదేవ। త్వాకాంక్షజేయుతపములు। ప్రాకటముగనన్నదానఫలమునకెనయో ॥ చ॥ అలసిశ్రమంబు తోనధికయాత్మగృహంబునకేదుదెంచినం। గలిగినమాత్రమన్నముద కంబునొసంగకసేదదీర్పకా। యిలసొరనీకయేమిటి కినీడకువచ్చితివంచుగ్రూరుడై। చలమునబుక్కదృష్టగృషివచ్చిననేను గునున్ననేమగున్ ॥ మ ॥ వలసీనయన్నవర్ధుకవారణ బెబెడిపాటిసంపద। ల్గలిగియుబెట్టవై తివటు గావుననాత్రిపహింపజేద్దీయుధ। న్నిలువకమున్నయేగిధరణిస్థలివేడినమేనిమాంస సమా। కవిసెడమెక్కతత్సరసిగల్గినతోయముద్రావిరమ్మిగన్ ॥ ఛ ॥ దినమునుమాంజమీవుదినితృప్తివహింపెదుమాంసన ష్టిన। త్తనువునశింపకెప్పటి విధంబునబూర్ణతజెందుజెక్కటా। యీవమునులువోవగుంభజి మహామునిరాగలడాడకమ్మా నీంగనుగొనమాటలాడిననుగష్టశవామిషభుక్తిదీరెడున్॥ ఉ॥ ఆనొనరించినంతయును దాసునుభూధివహింపకుండెనం। బో నతపింపనేమిటకి బొమ్మనిబ్రహ్మవచింపనిగతిం। బీనుగుమాంసముందినుచు జెక్కదినంబులనుండిపూసెదన్। హీనతవాతె ఱంగితిమునీశ్వరయెవ్వరుమీరుదెల్పరే॥ చ ॥ కమలజుడానదిచ్చినయగస్త్యులెకావలెగాకయన్ననీ। సమదికచిత్తశుద్ధియును శాంతియుదాంతియుభూమినస్యసం। యమములకుగల్గనేర్చునె కృతార్థతబందితి మిమ్ముజూచియో। విమలతపఃప్రభావని ధివిన్నపుమొక్కటియాలకింపవే॥మ॥ పాత్రులకున్జలాన్నములు భక్తినొసంగమిజేసికాచేవద్। గాత్రముకోసికోసితినగా వలసెన్ననుబ్రోవుడిమణి చిత్రవిభూషణంబయినజేకొనియంచునొసంగునంతలో। జిత్రముగానగోచరతజెందెశవంబతడు త్సజపగన్॥ శా॥ శ్వేతుండంతటనచ్చరల్గొలువగాశీఘ్రింబునన్వచ్చి। సంప్రీతిన్నాకునమస్కరించి కరుణాబ్ధిస్మికటాక్షుంబు

నన్ ఖ్యాతింజెందితిం దుదనంతల్ గడచితిం గ్రక్కొంటి సౌఖ్యంబుశంకాంతంకంబులుదీరనంచరిగె । సేనంపనన్ ఘుగ్రామణిడు । ఈ
తపనీయభూషధరణీశ్వరమీరుధరించినంగుణా । శ్వేతుడుదారసౌఖ్యములజేకొనశాశ్వతదాతృలోకసం । సాంప్రుతిజెందునం
చుగలశప్రభవుండెఱింగింపజానకి నేతమహోద్భుతాంబుధిమునింగి యగస్త్యునిజూచిమ్రొక్కెన్ ॥ చ ॥ ఓమునిసార్వభౌమశత
యోజనవిస్తృతిన్నయీవనం । బేమికతంబునన్ ఖగమృగేంద్రమనుష్యజనుల్చరింపగా । నేమునియోర్వలేకశపియించెవచిం

(✻) అగస్త్యుడు దండ్యుడను రాజకుమారుని వృత్తాంతంబు రామునితో జెప్పుట. (✻)

పుడటసమ్మని । గ్రామణిపల్కెదామరసగర్భసధూపదనూపురార్భటన్ ॥ క ॥ మనువంశరాజశేఖర । మనువనుదో ।
ర్బ్లిగగనమణికులమణివై యుయి । మనునతనికినిక్ష్వాకుడు । మనుజస్తుతుడుద్భవించెమహనీయరుచిన్ ॥ ఉ ॥ ఆయిక్ష్వాకుడుశయిశ
వంబునసమస్తామ్నాయశాస్త్రార్థధౌరేయుడై శతులన్నియుం గనిధనుర్విద్యాదిమాద్యత్కళా । వైయాత్యంబున బూ
నిశౌర్యమహిమన్వర్థిల్లిసామ్రాజ్యరక్షాయత్తాత్ముని జేసితండ్రిమిగులన్ హర్షంబుతో నిట్లనున్ ॥ చ ॥ చదివితివెల్ల వేదములు
శాస్త్రములున్ స్మృతులభ్యసించితి । భ్యుదయకరంబులై జగంబొప్పిన యాగమముల్ పఠించితే । కడతొల్లి ధర్మము త్తమము
గానమర్థముమధ్యంబుగా । మదినదలంపుకామమధమంబుగ జూడుముపుత్రయెప్పుడున్ ॥ క ॥ అదియేమియంటివేనియు ।
మొదటనుధర్మంబులేకమొనయదుద్రవ్యం । బదిలేకకామతలంచిన । యదిగావునసేమధర్మమధికంబంటిన్ ॥ ఉ ॥ ధర్మమునంప్రజా
హితముదారకాన పెల్పులుమత్తురాద్యులుం । గూర్మినహింతురర్థమును గూర్పకయేయభివృద్ధిబొందుడు । పత్కర్మలు బిత్తి
జెందుదుశత్రులడంగుగురిష్టసిద్ధియా నిర్మలకీర్తియున్ ధరణి నిల్పుదివంబునుగల్గుబుత్రకా ॥ చ ॥ పరహితమాచరించుట యె
భవ్యతసంబవిరాలిసమము । ల్పరులకుఁగీడుసేయుటొక పాపమటంచువచింపనేలయి । ప్పరమవాతో క్షితిబట్టిబరభాధగదా
యన్యాయాన రాదుభూ । వరులకుబాపకర్ములగువారలదండనసేయగాఁదగున్ ॥ క ॥ దండింపదగనిసుజనుల । దండించినదండ
మునకుఁదగదుర్జనులన్ । దండింపకున్నదరణి । మండలపతినరకకూప మగ్నుడుగాడే ॥ చ ॥ ఎడపకదండనీతివహియించి
యెకీర్తియు స్వర్గమున్నృపు । ల్వడయుదురాటరాజనయపద్ధతులట్టివిగావెయగ్గతి । న్నడుపుముసౌఖ్యముండెదవుసఁ దన
యంచునసేకనీతుల । కొల్లడుపనకానతిచ్చిన యశోవిముడాసయయేగెగాసకున్ ॥ మ ॥ మనసుతుఁడుండదుక్షమగు మార్గ
మున । ప్రజనెల్లబ్రోచుచుం । దనమతిపుత్రకాంతలకుఁ దావలమాటయుదానధర్మము । ల్మనుకొనియాచరించిమఖమున్స
తతంబునుసంగటించియుం । దునగనియెంగుమారతులనూర్గురభాంధవులుత్సగింపగన్ ॥ గీ ॥ వారికెల్లనుగడగొట్టువాఁడు
దండు । డనేడుపుర్మార్గుడన్నలయటులగాక । శ్రుతులుచదువక సాధుసంగతులమనక । హితులమాటలువినకయుధైర్యను
లఁగు ॥ మరియును ॥ సీ ॥ వీదిలోబోడగన్నవృద్ధులనరికట్టి వెకలినైపలుమాఱు వెక్కిరించు । నాడబోయినచోటదోడి
బాలురబట్టి మూర్ఖుడైయంగముల్ముఱియగొట్టు । దదువరాయేలదౌర్జన్యమూనెద వస్నకన్నతల్లినిజెట్టుకడఁగితిట్టు ।
నూరివారిండ్లలోనున్నపసువులెత్తిబలియుడైయెంతైనభారమైచు । నార్యులుపురోహితులునసన్నలరుగుదేర । నూరకయెబెబ్బ
భిగుకకూరుచుండు । సహజభార్గవ్యముబూనిశైశవమునందె । తండ్రివేళజెందదండుఁడుద్దండుడగుచు ॥ ఉ ॥ బాలకుడెంతలే
తనుచుబక్షముతోనొకకొన్నినాళ్లుభూ । పాలకుడోర్పవానినెల । పాయమునందలిచిన్నెలంబర । స్త్రీలకుగామెలంగు
టబుశిషులనెంచకనిందసేయుడు । శ్శీలములుంగనుంగొనియుసీయసిరోసెమనంబులోపలన్ ॥ ఉ ॥ రోసప్రజావలునన్ బుధవ
రుల్ దనధర్మమునీవమెచ్చఁగా । నాసుతునీసుతోనినకు లాదివుడాతడు పిల్చివింధ్యనం । వాశమునీకుమేలచట వర్తింపం
మనిమూరదేశగుం । జేసెకుమారుఁడంచునృప శేఖరులోర్వకమేరమీఱెనన్ ॥ చ ॥ మధుమత్తుండగుదండుడిట్లుగురుడంప
న్వింధ్యశైలంబున న్మధుమతలబను పట్టణంబొకటినిర్మాణంబుగావించియుం । డధికైశ్వర్యసమేతమానుడయిశుక్రాచార్యురా
చార్య । త్తిధరింపన్ దలయేలెశతముల్ దేహితుల్ దోడుగన్ ॥ చ ॥ అతడొకచైత్రమాసమున హర్షముతోజనిభా
ర్గవాశ్రమ । కుతినొకచోఁగనుంగొనియెఁ జిత్తజనూతచరాత్మ్యలక్ష్మికిం । బ్రతియగుదానిలగోమరు ప్రాయమునంజె
లువొందుదానినే । కరమునమున్నదానినొకకామినిమిత్తమరాళగామినిన్ ॥ చ ॥ గనుగొనిమావిలేజిగురుకైదువజోదుపఁడై
దుపఠారులే । సీనసమవాడితూపులెదజిక్కిన స్రుక్కియతండుసేరియో । వనతరయొంటియేటుకిటు వచ్చితివెవ్వరిదానవె
మిని । యనుపమనామమేశరణాదగతుఁడవ్వినిపింపరేయనన్ ॥ చ ॥ కరముభయంబుబొందియలకన్నియయిట్లనునోయిరాజ
నీ । గురుడనిమించుశుక్రుతొలి కూతురనయ్యానఘుండుకూర్మిన । న్నరజయటంచుబిల్చునతడంపగదాపసనిష్ఠనివ్వనాం । తె
రమునసున్నదానఁదగు ధర్మముదప్పఁదలంపనేటికిన్ చ ॥ అనవినితండుదిట్లనియు నంగనభార్గవియయ్యునసేమిని । ఘనకటిసీసీ
యపదుగానునీబిగిచన్నదోయినీ గనుఁగపబెళుకుంగనిపఁ గాముఁడుతాళఁగులేపకొంగిలిం । మనుచుటయటంబట్టినభయం
పడియంపుదిరాక్షికమ్మలన్ ॥ ఉ ॥ అక్కడధర్మమేగురుని యాత్మజపట్టిరమింపనెంచనీ । కెక్కడబుట్టెనీమమతయుప్పనిశుక్రు
డువిన్నసైచునే । నీక్కముమోహమున్న నతనింగనివేడిపరిగ్రహంపుమీ । కక్కసపుందనంబుకొరగాదనిసారెకుబుద్ధిచెప్పి
నన్ ॥ చ ॥ వినకయతండుగినుకనిఁక వెన్నభృగూద్వహుడేమిపలికిన । న్వినియెతగాకయిప్పుడలి వేణిరోమారునిబాటికో

ర్వరా । దనుచుఁ బలాత్కృతిగ నెగ్గు సుపుత్రుని బట్టి కూడె నే । మనిపినుఁ బించువాఁ మద నార్తుని మీఁదటి పాణి నెంతురే। క ॥ ఆక్రోశింపసి నిట్టుల లె । శూద్రకాత్మజుఁ బట్టి మిట్టసుదతి నిలుఁ సో । పక్రమమునఁ జూపియా పా । వక్రీడాపరుఁ డుసనియె బట్టణమున నకున్ ॥ చ ॥ అపజయ యనాన తాస్యయయి యశ్రుజరావృత నేత్రమైన బో । పరిపరి శిక్షగ్నఘువ్వయయి పాణిని రుద్ధకపోలమైన ఖాం । కురవృతి తాంగియై సటుల కుంచితకుంతలయై మనోవ్యథం । గరఁ గఁ థలంకు చున్నఁ యెడ గాథ్యుఁడు వచ్చిన విస్మయాత్ముఁడై॥ ఉ॥ కూఁతుర యేల యింత వెత గుందెగ వెవ్వరు నిన్ను డిట్టెరీ । లేత శరీరమిట్లు బడ లింపు మ రేయును దల్లడిప షము । ల్మాతని జాత్రు లంగడిగి నాయభిమానము వీటఁ బుచ్చెఁ యా । రోలుసేసెద యుడనిరో దనమాతుర యయ్యె యొనర్పుఁగన్॥ ఉ ॥ ఉసుగక వెల్ల లోకములు నొక్క ట్రుమింగెడు రుద్రుఁ పోలికన్ । బడబడ కోపము ప్పతిల బందుచు శుక్రుగుడు గ్రుద్ధై । చిడిముడి పాటతో నెదుటి శిష్యులఁ గన్గొని పింటి రే భయం । పడకమదీయ పుత్రిగని బల్మిని మి చినక్రిందు చైదమున్ ॥ చ ॥ మంటకు జెరికామిత మాడ్కి నశింపగ మత్కుమారి మె । నంటియు నింటికే దిచడ లంటన దుర్మతి సేన తోడ గ్రిం । దటగ మంటి వాన గురియంగ లడేడు దినంబులింక నే । మంటనొయంచు నెంచవల దప్పుడె యున్న నేల పాలుగన్ ॥ ఉ ॥ వాఁకసాపయుక్తి మఘమంతయు నాలుగు దిక్కులంచు । నూఱామడ దాక నున్న వనమంత యు నిర్జిత సోసిట మనినయ్యా మివరుండ వల్క నదిరోరగనే షుదినంబులింగ్రుడా । సీమను వంటివాన గురిసెన్ నశియించెనుదండు కుం టన్ ॥ గీ ॥ అప్పరంబు జోవృష్టి పడిగి యడవి యగుటనది దండకారణ్యమనగ బరగె । గావ్యని మహోగ్ర శాపంబు కతన నాట । నుండియును బ్రాణి శూన్యమయి యుండు సంధిప ॥ ఉ ॥ తానుగు శ్రీనయ్యోర జదారుణమైన తపంబొనర్చిన । కానన మధ్యసీమమున గల్గ రజోమయ వృష్టి నోర్వకం । వావిని జేరిరల్ల మఘమంత ముభోరు లు నాని చేజన । స్థానము నంగన్నోల వృధాత్రి బ్రసిద్ధి వహించె రాఘవా॥మ॥ అరజా సంగతయోజనాయత రసా ప్రాంతంబు బ్రాపించు వా । రులజో వృష్టికి తప్పి పోదురనె శుక్రుండాడ టంగోందరా । సీరసీతీర ముకాసలన్ బ్రదికి నేచ్ఛంబోయి రంచున్ ఖరా । సురవిధ్వంసికిగ స్త్యమౌని చెలిపెన్ శ్రోత్రంబులింపొంపగన్ ॥ క ॥ తెలిపిన కథ విని యమృతకలశజుని బెక్కు గతులఁ గణుతించుచు సొం । పలరం దధావిధ భాషణ । ములనన్ని శిగడ వేసంత బ్రొద్దు దఇంచెన్ ॥ గీ ॥ ప్రొద్దువుట్టిన పుడె ప్రజము లేడ తిభక్తి । నప్పుడాచరింప వర్ష్మమైన । కృత్యమెల్ల దీర్చ చే తెంచి యమ్మహా । ఋషికి నతి యొనర్చి కట్టులనియె ॥ చ ॥ ధరగల తీర్థకోటుల కుదానకమై విలసిల్లు మీపదాం । బురుహములాశ్రయించితి మిముంగని కొల్చితి మాటలాడితిం బౌరసితి మీయనుగ్రహము పుణ్యుడనై తిననజ్ఞ ఇచ్చినం । బురికికబోయిదచ్చెద దపోధనశేఖర యంచు బల్కినన్ ॥ మ ॥ పరితోషించియగస్త్యుఁ డిట్లనియె నో బభక్తా నాంభోజ భా । స్కర సాధారణసాధారణేంద్ర వలెనజ్ఞత్వంబు నై బూని యక్కరణిన్నన్ను సుతింప నెమిటకే సొత్తారకం బైన యుక । శుర తత్వంబవు నీవు నిన్ను దెలియం గాశక్తులే మాదృశుల్ ॥ సీ ॥ మొదట నెవ్వని పాదమున బుట్టి శపులలో ఖనకీర్తిగాంచె గంగా ప్రవంతి । ముని ముఖ్యులెవ్వని మూర్తిగానగలేక తపియింపుకరు మహాతపముంబునా । యెవ్వాని వాక్యంబు లీరేడు జగములశిక్షింపగా రవ ప్రశ్నించి । మహిమ నెవ్వని యనుగ్రహము కించిద్జ్ఞరసర్వజ్ఞులుగ చేసినవ ధరించు । నట్టి వారివ ఇనసీకు సర్వజ్ఞత్వంబొసంగి । కన్నులలరంగ జూచితి గాంతు దీన । జలుకు లనువింతమీకృపబడియగంటి । నద్యదనోక్సి యనుకొంటి నాత్మయందు ॥ సీ ॥ యతిరామ యంచు నీనామము జపించు భాగ్యశాలికి వేదపాఠమేల! నీ నుతొక్కపరి మైనగను గొన్న సుజ్ఞానసిధికి బ్రహ్మజ్ఞాన సిధికిబ్రహజ్ఞాననిష్ఠలేల! నీభక్తి యొనరించు సిరుణ జేరి భజించి స్థిరబుద్ధికి దపంబునేల । నీకటాక్షము దారినిమిష మాత్ర ముచేం చెలగుమేటికి దర్శ సేవయేల । నీవిలుతి సేయు వానికిని కృతముగ । జింత సేయంగని మూడసిద్ధులేల । జానకీనాథ మిబాదజరములు గ్రోలు ఘనుకు వాద్ధికి తేవత్స్వ కాంక్ష యేల॥ఉ॥ దష్టిపథంబునం బడిన తేదవిరోధులనై నభిమతన్ । శిష్టులఁ జేరుతోవునను జేర్చు దయాబ్ధిక గాని నీవు హా । ఇష్టికి వచ్చి నే నఘు

(*) శ్రీరామచంద్రుండగస్త్యునిపీడ్కొనియయోధ్యకువచ్చుట. (*)

టిఇంచు సపర్యలు మెచ్చినావు నీ । తుష్టియు సర్వలోకముల తుష్టిద ఘూర్వమహో ఇరుమికన్ ॥ మ ॥ అనిగంభీరవచోనిగుంభ వింద్యారాతి కీర్తింపం । చినచ్చోటతి తపస్వి చంద్రలఖ పాశీర్వాదముల్గాంచి ఫ్ । డొక్కసికౌబేర విమానమెక్కి నదివుల్లో ప్యంగ మధ్యందిన । బునకున్ రాముడయోధ్య జేరయునిమెం బూర్ణానురాగంబునన్ ॥ గీ ॥ జేరజనిడిడివను ల్చైలుగ దెల్ల। నగరి మొగసాలకడ విమానంబుడిగ్గి దానిపీడ్కొనినంతలో దమ్ము లెరిజీగి । వేగుడెంచి పదంబుల కెరగుటయును ॥ చ॥ ఇరువురు లేవనెత్తి ప్రియమేర్పడ గౌగిటజేర్చి రాఘవే । శ్వరుడను జన్ములార మిమువంటి గుణాఢ్యులు గల్గ నాజుమీ । వరణము పూనీబ్రాహ్మణ కుమారుడు ప్రాణములొందెడా వెతల్ । దొలగెటుచు వారలను దోకొని లోపలికేగి యవ్వటన్ ॥ చ ॥ జననుల గాంచి మ్రొక్కియరు సంబున వారిలో సంగుదీవన । ల్గాని సమయోచితం బగుట గోరకమీరగ । వజ్జనింబు భోజన మొనర్చియొక్క మణీ సౌధతలంబున క్రమించియు । జ్జనపతి చెంతనున్న నయను బన్ములు నిర్వురజా శికట్లు తన్ ॥ చ ॥ వదలక మీసహాయతంబువ ర్తిలి బల్మి వహించి శాజ్యన । య్యోదనను వాంఛ పుట్టెనవ రేంద్రుడు చంద్రుడు మున్ను కామిత । క్రతుమన రాజసూయముఖ రాజము నొనర్చి తన్ముఖంబు నే । యుడనొక ధనంబైన ముఖ మొక్కటి సేయుదు నాగణింపుడా॥ క ॥ మీరె తద్విధి దెలిపిన నది గౌరవ

మునవాచరింపకలవాడహిత । ప్రారంభులారయనురఘు।వీరునకుక్ భరతుడనిమెవినయంబెనయక్॥మ॥ ధరయాధారము సర్వభూతములకుక్ ధాత్రీశయీభూమికా । దరువైయుండెడివారుమీరుసురసంతానంబువాణిమతో। హరుచేరక్షీతమాగ తిక్ జనసమూహంబెల్లయుష్మత్కృపా । స్ఫురణన్వర్ధిలునట్టిప్రాణులుదుఃఖంబుల్వాయరేయెందునక్॥ సీ॥ అమరనాథుడు తొల్లియాయాగమొనరింపనుగ్రదేవాసురయుద్ధమయ్యె । మనహరిచ్చంద్రుడామఖముమున్నుఘటింప రణములోబొలిసిరిరా జులెల్ల । గలువలరాయండాక్రతువుపూర్వమునందుసవరింపనత్యుగ్రసమరమొదవె । నబ్ధీంద్రుడాదీనయ్యజ్ఞంబుగావింపఘోరి యాంధఃపాళిపోరిమడిసె । నాహవకరంబుగావుననాహవంబు।తలచుగాజేయరెవ్వరుధరణినాథ । యింతయునుమీకెఱుంగ రేయిష్టగోష్ఠి । కిపుడుమముజూచియడిగితిరింతెకాక॥ఉ॥ అంచితధర్మతత్త్వములకాస్పదమై చెలువొందుమిమ్ముబో । ధించ గనేర్తురెయొరులుదేవయానతియిచ్చినట్లుగా । వించనొకింతనేర్తుమను విన్నపమున్విని రాజసూయమే । వెరచినయట్టిదౌన నిమహీవతితమ్మునిమెచ్చె నెమ్మదిక్॥క॥సౌమిత్రియపుడురామ । స్వామికిహస్తములుమొగిచిజనవరసవన । ప్రేమముజనించె

(*) ఇంద్రుండు వృత్రవధలవలనం గలిగిన బ్రహ్మహత్యను అశ్వమేధాధ్వరముచే బాపికొన్నకథ. (*)

నేమియుమీమదినిడరాదెయశ్వమేధమొప్పక్ ॥ చ ॥ సకలాభీష్టఫలైకసాధనముదుష్టబ్రహ్మహత్యాదిపా । తకవిధ్వంసనకార ణంబుహయమేధంబంమఖంబాచరిం । చికదాయింద్రుడుబ్రహ్మహత్యమొడవాసందొల్లిసత్పూర్వవు । ణ్యకథాసంశ్రవణం బు సేయుదగువంచాలత్స్మణుండిట్లనక్॥ ఉ ॥ వృత్రుడుభాసురోగ్రతపససంసిద్ధుడుమహాతద్విషన్మహా । వృత్రుడుబ్రహ్మవర్చసపవి త్రుడునాదగునొక్కదేవతా । వృత్రుడయోజనాయుతసముద్ధతగాత్రుడతండుమిక్కబహా । శ్శతులతోడనాత్మగతశత్రులుగె ల్చిజగంబులేలగక్॥ చ॥ పలుమఖభూమిమన్నకమె పండునభస్సలిభూజనావళు।ల్వలసినవస్తువుల్గురియువారిధియూర్ములర త్నమాలికా । వళిగొనిబైటవైచు నవవర్షములున్నెల మూడువానలు । న్వెలయగనెల్లచోడనరు వృత్రునిధర్మము లెంచ శక్యమే॥ ఉ ॥ లోకములెల్లగెల్చి యతిలోకుడనంగనతండుమించియుం । బాకవిలోధికిన్నయము పాటిలశంబరుడక్ గుమా రుసిక్ । స్వీకృతరాజ్యలక్ష్మికభిషిక్తునిజేసితపంబొనర్చెర । త్నాకరతీరధారుణినుదంచితవైష్ణవభక్తిమీఱగక్॥ ఉ॥ వాసిత పోవిజృంభణమువాసవముఖ్యులుచూచిభీతులై । దానవవైరిజేరజనితత్పదకంజములాత్మమానసింబం । దానితరత్నదీరితులుదా రొక్కనవందనముల్ఘటించియో । దీనశరణ్యవృత్రుపగదీర్చికగంబులవంతమాన్పవే॥మ॥తపమునమజ్జగంబులకు దానెయధీశు డనైసుధాంధులం । గృపణుంజేసిదాసులుగనేలెదనంచుదలంచినాడుడ । త్తపముఫలించెనేని యరుదాయదియట్టులు గాక ముందరం । దపముభవన్మహాతపమునక్ హరియించివిరోధిద్రుంపవే॥ ఉ॥ నావినిపద్మనాభుడెలనవ్వులవేల్పులజూచిపల్కె నో । దేవతలారవృత్రునివధింపగనానుచితంబుగాదునే। నేవరముచ్చితిందొలుతసంద్రశతారధరిత్రులందుమ।త్ప్రావనతేజముం చెదవిపత్తునిన్నైజనుదంబుబంచినక్॥మ॥ అమరుల్జిష్ణునిగూడి శాత్రవునిడాయంబోవగానంతలో । గమలనాథునితేజముంగనే త్రిభాగస్ఫూర్తినందాద్యభా । గముశక్రున్సగ చాల్సవింగోదుగ్రవభాగంబుర్వి బాపించిన । స్నమువిధ్వంసివధించె శైర్యనిహ తాంతశ్శత్రునివృత్రునిక్ ॥ ఉ ॥ వృత్రునిజంపినప్పుడె సురేంద్రునిమేకొనె బహ్మహత్యతో । ద్దాత్రముకంపమొందదెవదిగాదప్ప డిమేన్సురరాత్రిచేటహి । శ్చిత్రములట్టులైరి వెతజెందిరి విప్రులువర్షహీనతక్ । ధాత్రిప్రశస్యఫలధాత్రియనందగ దన్యెన య్యెడక్॥క॥ ఆహత్యవలనగలిగిను। ధాహారన్యావువిగతయశుడైతొలగెక్ । స్వాహాధిపముఖదివిజులు । హాహాకారముల తోడహరిజేరివెసక్॥ ఉ॥ ఓహరియొక్కృపాజలధియోపరమేశ్వరమీరెపంపగా । నాహరివృత్రుజంపగనెహత్యఘటల్లెదొలం గెనాతపుక్ । సేహముబాసిలోకములుకెబ్బెషప్రవృత్తిగలంగెనింకమా । కెహితమానతిచ్చెదొకజేయనవాయున పల్కెవారి కిక్॥ మ॥ హయమేధంబుమదర్చణంబుగనురాజ్యత్సుండుగావించెనే । నియునాశంబగుబ్రహ్మహత్యయనిం నన్నింఖేనులైవే ల్పులా।క్రియదేవేంద్రునిగానబోయిమఖముపైరివ్యాప్త్యతుల్దెల్పని । శ్చయబుద్ధిన్మఖకోటిగూడియతడాజన్నంబొనర్చెక్రహిక్॥ క॥ సవనంబునేసివాసవు।డవభృథమొనరించునంతవలహత్యయుఘో। రవికారాకారముతో । దివిజేంద్రునితనువుదొంగిదివి జులగనిరెక్॥ గీ॥ ఈనిడవుజునితనువునెప్పటివలె।విశ్రమింపగగూడగువేల్పులార । యెందువసియింతునింకనాకిరవుజూపు డనినవాదిత్యులా బహ్మహత్యజూచి॥ క॥ పాపములకెల్లబలువగు।పాపంబవునీవునిన్నుభరియింపనొకం । డోపునెనాలుగు చోటులబ్రావిభవుచటంమనారుపనిచిరి వాసక్॥ చ॥ జలములఫేనరూపమునసాలముల్స్వలుబంకచందమై । చెలులయెడక్ రజోమహిమజేకొనివ గ్నిలెహత్యయారజ । స్వలలరమించుదుష్టజనసంతతిజెందుటకుననొక్కపా। త్సెలకొనియెన్నశేంద్రు డును నెమ్మివిపంబునకేగిరంజిలెక్॥ ఉ॥ కావునసశ్వమేధమధికంబుమఖంబులలోనవశ్యముక్ । దేవదయాచరింపుడదిదేవహి తంబనిలక్ష్మణుండన । న్భావరుడున్సహించి గుణభూషణ యాయితిహాససమింపుగా । లంక్ష్మివినంగతగనేడని ప్రస్తుతిజేవనిసి

(*) శ్రీరాముడుతమ్ములకు యిలోపాఖ్యానము జెప్పుట. (*)

వెండియుక్ ॥ చ ॥ అసఘతురంగమేదమఖిలాఘవినాశనమిష్టసౌఖ్యద । బనియిపుడీచెల్పితి యథార్థముతొల్లి యిలాభిధా నుడా । జనవరుడమ్ముఖంబుపురుషత్వముగ్రంమఉజెందుకాంతుమై। నొనరిచికామినిత్వమతియుర్వరయేలెనటంచుబల్కెనక్

న్నట్టి బెడంగు బాయపిడియంబులు దళ్కు లమర్పఁ బట్టుల్గఁగం । బట్టుపురాకుల సొంపున వెగిరి రాజు ముందఱన్ ॥ ఉ ॥ గాటపుబో
నులన్ జిగురు గండెలుసివ్వగిబంధ్లు నాగురా । కోటులజిక్కు మల్లెలుగుంతమలుంతడవిం డ్లంచూపుఁగన్ । మిఱుఁగుదీవమ్ము
లణులు మేలిమిమూలికలీకెలూనయా । కేటకు రాన్న పాలకుని క్రేవతనే గిరి కేఁ లక్ష్వాగన్ ॥ గీ ॥ కణుజున ళుషముననుజల కట్టెల
గుమ । జాలిదేగయు మొదలైన మేలిదేగ । తెగలదగ నేర్యరించియుత్తెములనుంచి । కదలెన్నృపు వెంబడిన యాడిగములగము
లు ॥ ఉ ॥ చోరులగుండెలుకాదిగువసిల్కుటకోటులపాలివృత్త్యవుల్ । క్రూరముగో త్తమాంగముల గూలెడ ప్పెప్పిడుగులశ్శర
బాం । క్రారనినాదములృశ్లి నకాలసదృశ్మృగయాప్రధానము । భైరవవాహముల్పటులసజ్జలనేగ పరుజ్జనోద్ధతిన్ । సీ ॥
ఎదిరించుసింగంబు బెదరించివడినించి సటలనుయ్యేలూఁగ భటుడ నేను । గవినున్నపులిగన్నఁగడసిగర్జించి గొబ్బలనీడ్చితెనో
పుబంటునేను । గరమూదిపైఁజిప్రక్కనసెక్కు కరికుంభమగలించిపరమవాహనుడనేను । శరభంబు కాళ్లు క్రొంచకపట్టినేలతో
గొట్టజాలినమహోగ్రుడను నే । గడిదికికోటి పాలిటిపిడుగునేను । సకలమృగములనడచు నంతకుడనే । దేవయికమమ్మదె
దెలిసెదవీవయనుచు । వేటగాండ్రాడు మాటలు వేడ్కవినుచు ॥ చనిచని ॥ స్రగ్ధర ॥ కనియె న్భూపాలలోకాగ్రణితన యెదురన్
గాఢవల్మీకనిర్ఘ । మనమాద్యద్భల్లహ స్తస్థలగతఫణరత్నస్ఫురత్నాగాలో । కనజాతాతశంకాకలితగమనభార్గంధకుంభీన్ద్ర
టాదా । వనభీతక్షుంద్రనానాద్విగమృగనినదజ్వాకులంబైనకానన్ ॥ మ ॥ కనియకాననదేశమున్సుభట సంఘాతంబుతో
జొచ్చియు । ల్లననానామృగసంఘము ల్మెలగుపట్లంబొగువారించటును । ధానుష్కులు గుంతధారులగుఁజుటుల్నిల్ప్యనేమింవి
శం । ఖునాదంబులుదుందుభిస్వనముఁడకానాదముల్మించఁగన్ ॥ గీ ॥ కలయజొప్పుదు వెట్టింపఁగరియుఁగురియు । గానరము సే
గరియుదుప్పిడిదిమెలగు । బులియునొగలగుమెకములుగలకదొలుక । చెదరినలుదిక్కులకుబారెనదరిబెదరి ॥ మఱియును ॥
సీ ॥ అగ్నియంత్రములు పెల్లాకాశమవియింప బయమందినెలవ్రులచాయనవియు । బటహాశంకధనుర్భ్రసిహ్వానడమంగలింపను
లికినల్గికలకుఱుకునవియు । భటులకోలాహలార్భటులన్నికడలాన బెదరిజంటలువాసిచెదరునవియు । ధానుష్కశింజిని
ధ్వానముల్చెవిదాఁకనులకీదాటున నిద్రలుడుగునవియు । నగుచుఁజెచుమృగంబులనాగిమూగి । యాటరివెన్నాడి మున్నాడి
యాక్రమించి । విక్రమించిరిముంచిరివిశిఖవృష్టి । విభుమనగదియింపకెక్కుండ్రు వేటకాండ్రు ॥ చ ॥ విలయఘనాఘనంబు
లటవిస్థలిడిగ్గనొయంధకాసురు । డిలజనియించిక్రంమఱనసేకశరీరము నెత్తెనోయిహా । నలమునమహేశ్వరుడు మిసిసంబలు
రూపులు జెందనోయన । న్వెలసినసూకరప్రతతి వెల్వడెదిక్కులఁగ్రుంగడఁగన్ ॥ ఉ ॥ అప్పుడు చెంచులున్సుభటులడ్డము బోయి
లకోరికోలలర । గప్పకనంతకంటె మునుగల్లబయుంబదెజాగిలంబులుం । జెప్పెడిదేమికోలములు చేకొనిశస్త్రచయంబులి
టెలుం । గుప్పుగఁగాఁబడన్వెఱుచుఁగోరలఁజింముచుజాగిలంబులన్ ॥ ఉ ॥ సారెకుబాలచేరుటలు జాగిలముల్గబళించియీడ్వగా ।
నీరసమొప్పదారసిఖియీబెలుపీఁ భటాళినొందగా । దారకకోప్పరింపుచును స్త్రీలనిప్పుకలుప్పతిల్లగా । బోరుగడించిదిపం
దినొకబోయిసిడెంబునగ్రుంగసాగలగన్ ॥ ఉ ॥ ఇరవులవాసితారసిలు నిన్నిటికిందఱమేగియొక్కరో । కర్కరమొకపందిజంపి
యొదగ్గకోనువాతముసామిచూడుమా । చ్చరికయూటుంచుబల్కి పరుషధ్వనిగొంటరికొండనేకసూ । గరములగుప్పగుప్పుమన
గాబంఁగుంమిరికుంతసజ్జులన్ ॥ చ ॥ తెగవగవెండెగుడ్లువలెదేశముమీఱినభైర్యవాశ్య । పంక్తులుపదిగిమైదు లాక్కమె
యూరినగోరలజీల్చివైచుచుం । బెళబెళఁబల్లెముల్విరిచి బిల్లులతల్లడమందనుద్ధతి । న్వాలనుదెంచితేజిపయి వచ్చికిదొరనాం
కెయూపునన్ ॥ చ ॥ గిరిగుహనుంతీమెకహరిక్రేపులరాజుహయంబమించిన్ । హయమునుపేరనేనుజలవందగనీవుసు బూనినా
వె సాస్థిరమగుపేరటన్నపగనేసిలెజైకరుచేరభర్తయున్ । శరమొకచేయుంద్రెళ్ళకవెసన్నిగుడన్న తి కెంగటారునన్ ॥ చ ॥
అంయుకలేడిదూడకుమినాగెడుకోల్పులులన్వరించుచుం । తులవెఱపించుసింపెములద్రుంచుదదాత్రికరొగ్రశౌర్యము । ల్గలశర
ఘాళినొంచిగవకంబునవాసిగలంచుజంటుపెం । దలలకడించిజంతువులధర్మశతంబతిసించునొక్కటన్ ॥ క ॥ కరికరిహరిశశ
భాదుల । హరియింపుసుభటులలరనట్టివనులకుం । జొరలేనిపిరికియుబ్బు । చయుంతురుశశకములకు జంబుకములకున్ ॥
క ॥ ఒకతూపుఁగలుమెకములు । నొకమెకమునసేకసాయకోత్కరములనొ । కొక్కచోనడుచుచురాజ । న్యకులాగ్రణితాతఁడు
వేటలాడెంపఁ ధేచ్ఛన్ ॥ క ॥ కదుపడిబడ్డాడెడిమెకమును । కెడుమకమునుబడుమెకంబుజేమ్వదుమెకమున్ । బడలుమెకమడలేమెక
మును । నెడయుమెకంబయ్యెనటువినిలునిభటులచేన్ ॥ క ॥ కండలుగుండెలుస్మెదడుగాటపుప్రేవులునెత్తురేకమై । సిందెనరణ్య
మంతముగనర్హారణోద్ధతియూనియూడియున్ । వేండియుభూవరుండనుపవేటనుమీటుగుడేగవేటయుం । గొండొకసేపుచూ

——(*) ఇలుడు సపరివారముగ వెండికొండదండనుండు వనంబున మగువయగుట. (*)——

చినగుకోరికలిచ్చెబుళించకోటకన్ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున మృగయావినోదంబునందనివిజెంది పందికం జేలుకండళిష్ఫగంబుమొ
దలగుమెకంబులపలలంబుపంచికొనుటకుం దమలోదమరుపలుచందంబుల నదడింబొందు భటబృందంబులం దిలకించిహా
సిద్ధరహసంపాకందళితవదనారవిందుఁడై యన్నరేంద్రసంక్రందనుడుకొండొకవిశ్రమించుతలంపున పరిమితచయాసమూహంకి
పమన్వితంబుగానకాఁ ఱడవిగడచి యాక్కకుకుజక్కనియుత్తరపుదిక్కునబెక్కు నిందుచందురుల పండువెన్నెలలొక్కట

క॥ ఆమాటకు వెఱగందుచు। రామునిగనితమ్ములసిరిరాజేంద్రయిలుం। డేమిటకిమగతసముచేడి। బామిసిమైయుండెదెలియ
లుట-సటన్నన్॥క॥ అంభోజబంధుకురకుల। శాంభోనిధిచంద్రుడాదయాంబుధిపలికెన్। శంబుజటోజ్జృంభిసరి। త్సంభృతగంభీ
రఘోషసంగతఫణిశేన్॥ క॥ అనుజన్ములారయిలుడను। జననాథునికథపురాణసంహితులందన్। వినబడునత్తైలగంతయావి
నుపించెదవినుము చెవులు వేడుకబారయన్ ॥ గీ॥ కర్దముడుదివ్యతేజఃప్రఘటితాఘు।కర్థముడునాగమున్నొకఘనతపస్వి। వెల
యునతనికిబలజితానిలుడుపితర। నైలబిలుడొప్పనిలుడనునాత్మజుండు॥ క॥ ఆయిలుడఖిలకళాధా।రేయుండైబారురూపరే
ఖాజితలా। మేయుండైజనాజేయుండయభూమిలోబ్రసిద్ధివహించెన్॥మఱియును॥ సీ॥ పరమధర్మాసక్తిబాటించుగావున
సఖిలమార్గంకోటిసంచరించి। సార్వభౌమస్ఫూర్తిసుర్విభరణముబూనెగావుసఘనదానకలనమించి। యంచితానంతవి
ద్యాశాలిగావునభోగభోగావాప్తినతిశయించి। జిష్ణువైభవలీలజెలువందుగావునబరిగోత్రసంపదల్పరిహరించి। గరుడగంధ
ర్వయక్షరాక్షసరాధిపతులుతనవిక్రమమునకుభయమునొంది। యగతికులమంకునశ్రాంతమాశ్రయింప। బాజిసామ్రా
జ్యమేలెనప్పార్థివుండు॥ క॥ ఈలీలరాజ్యపాలనలోలుండైవెలసియయ్యిలుండొకప్రాతః।కాలమునసిత్యవిధులును। శీలంబున
దీర్చికొల్వుసింగారంబై॥ సీ॥ అరిసైన్యవరచిత్రకరవేత్రకరకోటిబలసిముందరబరాబరులొనర్ప। శరదంబుధరకంబుశరభంబు
లహసించుజిగిమించుచామరల్చెలువీవ। గరలోలనరపాలవరఫాలములగప్పురములీలబదనఖప్రబలునిగుడ। స్థిరగాంగఝర
రంగదురుభంగరవభంగివేలయామాధగపాళివినుతిసేయ। నచ్చరలుచెల్వమెచ్చవినుచ్చకంటు। లచ్చెరువుపొచ్చదండలా
స్యములుపలుప। నన్యగంధర్వయువతిగానములువినుచు। నిండుకొలువుండెసిలధరాఖండలుండు॥అప్పుడు॥ఉ॥ తడవిండ్లుంగ
టిమేసులుంబలికెపూదండల్మిటారించుపె। న్పిడమల్ జేగురునామముల్బదనికప్పెంపొందులేదీగలుం। గడియంబుల్పిళితోడువ
ల్లడములుంగాసెల్వి పాలింపగా। దుడుమల్ గూడకవచ్చి చెంచులినరేంద్రుంగాంచివార్లంబునన్॥చ॥ వెదురులమూత్ర్యముల్పె
లలవిండ్లుంజవాదిపునుంచుచట్టముల్। పెదపెదదంతముల్పునుగుపిల్లులుజల్లులు జుంటితేనియ। ల్బదనికచాలుగా తెనుమువా
లునసంటలనంటుకప్రము। ల్మొదలగుకానికల్నృపతిముందటనుంచిజోహారొనర్చుచున్॥గీ॥ పలికిరొనేలయొకమీలకొలనుసా
మి। చేతగుత్తుగలపెద్దచెంచువాని। యింటికొంటాతచెలిమించుగుంటకులని।పొలములోపలజెలగుచెంచులముమేము॥సీ॥ తోలి
సందిబలుచందములుచెందుననుడాకెబెరయపండెలలెక్కబెట్టరాదు। కడిదిగోరులమూకకసిముసంగడపకసెసగుసింగపుజా
తినెంచరాదు। జంటినల్హొబ్బబల్ దంటమెపంముల బలగంబుమితియేరు పఱుపరాదు। పొలములోలేడిమూడలనేడమననిని
వులులసంఖ్యలెఱింగిపలుకరాదు। కటికియేదులనెలుగులగాతెనుముల। గత్తినేరిమెకంబులగణనసేయ। రాదుమాయన్న
గాననోబాజులయ్యాసోజెమాసామివేటాడిబూడరాదె॥ గీ॥ వానికందువమలలప్పైవాగ్రిలుమొగులు। చాలునరికట్టజాల్పెంచుజ
ద్వసులకు। నిబ్బరపుతూపుతడవింటబ్బజేసి। నుబ్బఃపైబాఱుమెకములగెబ్బబెంత॥ సీ॥ డాసిరేసుగులతొండమమీందనుం
డియుచెన్నలలూగునీచిన్నివాడుకవాడు। లేదీగబులికెదల్పైనుబెట్టివయ్యాళి దోలుగాఁడువిసీదుండగీడు। కరిజంపిపోవుసిం
గముబెంటజనిగోళముత్యముల్దెచ్చునీముగుదశిశువు। గండభేరుండంబురెండుతలల్దెండు జేతులజించునీచిన్నివాడు। వేడుకల
జేరియాఱుకాలప్రపీలబదన్ను। నడవిపందులకోరలీపడుచువాడు। లెక్కనలుగులగిలుగులలెక్కసేయ। నేటకికసివెచూతాదువే
టలందు॥ క॥ తలకక్కమెలగెడిమెకముల। ననుగులపాల్సెసిప్పగయునగుననిపొగడ। బులుగులవేటలుగనిమె। ప్పులు

(*) ఇలుడు వేటకు బోవుట. (*)

గులుకచమరలుడసంచుబోయలుతెలుపన్॥ మ॥ మృగయాక్రీడనతత్పర్వతమునధాత్రినాయకుండక్కరా। తగనంబుల్ బహు
మానరీతిముదమందనజేసి। యవ్వేటమాటగరిష్ఠాధ్యటిరాణువెల్లవినజాటుంబంచిబాలించియా। లగనుభ్యంతరమొందియ
ర్హావిధులెల్లందీర్చిశీఘ్రంబునన్॥ సీ॥ సగచాలుకపురవాసనలమించుసురంగనాభిందీర్చినగీరునామమమర। వీడిసడుల్పైపైన
మెఱయగట్టినబురుపారుమాల్చెరగులంసమునబొదల। దానికుంకుమపుగండపుబూతదగు పేరురంబునరత్నహారములు
వెలయ। సునుపాలకాయయసంటులతెసబాయ లొలసిచెక్కులకువెన్నెలలుగాయ। జిలుగుచెంగావిధట్టిపైజెక్కికొ
న్న। వంకిమలకించుపసిండిమువ్వలవపల్లె। వాటునెఱినీటుగిలకపావాలుమెట్టి। రాజదేవేంద్రుడంతఃపురంబువెడలె॥
అప్పుడు॥ సీ॥ వీమకెంపునడకెంపునునుకెంపుపల్లంబుదీపించుపచ్చరాదృష్టిదండ। జెళుకునీలంపుసింగంపుతలాడంబుదండివయి
డూర్యంబునిండువాగె। నిగరంపుపగడంపుజిడిదొట్టుమొగముట్టు రంగారుమదిరిణిసింగిణీలు। గోమేధికంబులగొవరొం
దుకళ్లెంబువజ్రాలమేలంకవన్నెయలును। గ్రొత్తముత్తెంపుతెఱలందళ్కొత్తుజాన। మఱుమరకతాళి మెఱుగొందు తరకస
ములు। బసిడితరటునుగలిగి సొంపెపకమెసంగు। నుత్తమాశ్వంబుగొనితెచ్చెసాధ్వి॥క॥ తెచ్చినతేజికిమొగొనివచ్చితిగన్
ముక్కెమెక్కినాగగొనియుహెూ। యొచ్చరికసాంయనురవ। మెచ్చగగంచుకులు వెంటనేతేరంగన్ ॥ క ॥ జోడనలుని
బ్బరంబులు। వేడెంబులుమెఱయరాజువేడుకతోడన్। గోడాదుమికింపగజతగూడిరిదొరలెల్లభటులగుమివెనుకొనిరాన్॥
ఉ॥ మట్టికిశాయఱన్బిగువుమాటలగుంకుమతావిగంధపుం। బట్టెలుజడంబులును బంగరు కాసెలయోరజెక్కి కొమె

దుకొన్న చేనగన్నులపండువైయుండు వెండికొండవడకుంబోయి కొండల జెందుమన్నని చేతిచికిలి ఖండాచాయ లేగేణిసే
యుశరవణంబువిలోకించి త్రిలోకమోహనంబగు నవ్వనంబుదరియంజొచ్చియచ్చ॥ సీ॥ తనకీర్తివిలసలత్యములసగవుంనదూ
ననచంద్రసౌమ్యమాననమునందుద । నఖడ్గవిభవమంతయుగీలుజయందు దనప్రతాపముసుధాతరమునందు । దనకువలయ
హితత్వమునేత్రములయందుదనగబ్బితనమురస్థలమునందు । దనధర్మరుచిరత్వముకన్నుబొమలందు ధనకాంచనసమృద్ధితను
వునందు । దనగభీరతనాభిహ్రదంబునందు । జననునోవిస్తృతినితంతలమునందు । వెలయనిలుడంతలోటుంట విలుతుచేలు
వ । భంగిదుళకించునొకమోహనాంగియయ్యె॥ దిత్తైరంగున ॥ ఉ ॥ కోటమిటారిగబ్బి చనుగబ్బలనుచ్చైడు నింపుప్రాయ
పుం । జేడియున్నైయతండరుదు జెందియమాత్యసుహద్భటాదులం । చూడగనందఱుందనకు జోడుగాగ్రైకొని రాడుపాడు
ముల । గోడిగచందమొందెనల ఘోటకరత్నముతక్షణంబునన్ ॥ క ॥ అన్నతనంబువహించిన । తన్నుందనవారిజూచిత
ద్ధయునగదో । నున్నంతనడరుగొనటి । గన్నియలే తెంచికరముకనికరమమరన్॥ గీ॥ ఫలికిరో వెత్రియుకనేలపరితపింప । గిరి
జతోగూడి శివుడీడగ్రీడసేయ । వచ్చినాడింతలోనిందుజొచ్చుపురుషు । డింతయా గాజయని శాపమిచ్చినాడు॥ చ ॥ నగజకు
బ్రీతిగానిజగణంబులతో దరుణీంచుమాళియున్ । మగువతనంబుబూనుకొని వాడటుగావునజూడుమవ్వనిన్ । ఖగమృగప
న్నగంబులునగరంబులుమున్నుగ స్త్రీలవైఖరిల । దగినవియీశ్వరాజ్ఞ జవదాటగనెవ్వరికయినశక్యమే ॥ ఉ ॥ ఏరసర్వేశ్వరు
నాజ్ఞయాదలలబ్రహ్మేంద్రాదికుల్యానికొం । ద్రాసర్వేశ్వరుడామారగరుడాయార్ధేందుకోటీరుడు । ల్లాసంబొప్ప వసింగి

—* ఇలుడు పార్వతీదేవిచే నొకనెలమగువతనంబు నొకనెలమగవతనంబునొందునట్లు వరంబుగొనివిహరించుట. *—

నాదధిగోపాలాపాణిభృచ్చామరవ్యాసంగానిలలోలకుంతలచయుండైయొందు ప్రార్థింపగన్ ॥ క ॥ అనిరుద్రకన్నలెతిగిం
చినపడతుకయియున । రాజశేఖరుడెలమిం । దనవారుదానుగ్రక్కున । జనగిరిజాసహితుడైన శంభునిగాంచెన్॥ గీ ॥
కాంచివిగిబన్నులిలమ్రోదగాంచనాద్రి । దనువిహాదాబ్జములకు నందనమొనర్చి । యంజలిగటించి యభినతరాచరించి।
వినయమెనయంగనిట్లని విన్నవించె ॥ ఉ ॥ పరముదయానిదాన శివపస్యలలాటసహస్రకోటిభా । సరనిబలెతమీరిడినశాప
మెఱుంగకవచ్చియీవహిం । తరమునసేవతోడ వనితాత్వముజెందితి నిర్వికారమున్ । భరణముసేయజాలనిక ఫౌరుష
మున్ గృపసేయవేయనన్॥ చ ॥ కలకలనవ్వి శంభుడను కర్ధలునందనయాండుజందము । దలగగజేయుటొక్కటియతరావటొ
క్కవరంబొసంగెద । న్వలసిననేమిదెల్పుమనినంజరమేశ్వరయన్యకాంతయు। న్వలయునెయంచునయ్యిలశివాసతిచెంగటికేగ
దీనతన్॥ వ॥ కలుకుమెఱుంగు చెక్కులచుగాటుకకన్నునసీఱుజాఱగా। నలతజనించునూర్పుసగలాననముఖాబ్జముబాహుదేరగా।
దబదపిఱుందుభారమునవారసితొక్కటపాటుమీరగానిల్చిపాగిమ్రొక్కి యిలయీశ్వరినిట్లనియెంచెదీనతన్। దండకము॥ శ్రీమ
ద్రమాభద్రశోభాతంగయాపామణిముఖ్యానానామరగ్రామణీ కామితకల్పితానల్పకల్పప్రసూనాదిపూజాతి రాజత్పదాంభోజ
ధిక్కస్నఖశ్రేణికాసాంద్రచంద్రాతప శ్రీసముత్ఫుల్లభక్తప్రియశ్రేణినేత్రోత్పలాఖండితాశ్వ ద్వివద్దానవోద్యత్పలాయత్పలా
మిత్రమిత్రాగ్నిహోత్రాఖ్యనేత్రత్రయాలోకలోకైకనిర్మాణతానేత్రతాజైత్రతారీణ చాతుర్యపారీణఖేలావతీచాదులావ
ణ్యలీలావతీదేవి తిర్యఙ్మనుష్యాదికప్రాణిబాహ్యాంతరవ్యాప్తిసుప్త్యాద్యవస్థాతిగజ్ఞప్తిరూపానురూపాక్రియా కారణాకార
రేఖానిలోకాతిలోకప్రయోదాబ్ధిమగ్నపాలేతుణాపద్మగర్భాండకోట్యుర్చుదాయత్త సంరక్షణాసూత్ర్మవిత్రాతి తీపరాక్షి
ణహార్ద్రిదిసిగ్గంధనాత్మానుసంధాన సంబంధభస్మాలబధానుభూతిప్రభూతాత్మ సౌఖ్యాత్మకశ్లాఘ్య నిష్ఠైకసంధాయినీ
బంధురాష్టాంగయోగాంచితధ్యాయినీకాయజాఖర్వగర్వాపహారవ్రతాచారచంచత్తపః కర్మచంచారిణి బాలచంద్రైకరే
కాసముద్గారిణి దారుణితోయతేజోమరుద్వ్యోమతన్మాత్ర తత్త్వాదృశప్రాణనేంద్రియ స్థానషట్చక్రనాడి విశేషాకృతి
హృదవీణానువాద్యాది విజ్ఞాకృతిప్రాకృతుల్ నిన్నుసర్వేశ్వరి న్మూలశక్తింబరంజ్యోతి బాద్యంతశూన్యంద్రయీరూపిణిం
గాంచి భావించగాలేక దాక్షాయణిదేవివంచున్ హిమక్ష్మాభృత్పుత్రి వంచుస్వీలోకించు నస్మాదృశాజ్ఞత్వ మాత్మన్ క్ష
మించంగ భేదంబుమాన్పంగ నీకేతగుంచంద్రికంబు బ్రజాకోటిపైదల్లికింగూర్మి బాహుళ్యమోతల్లియే దొల్లియే స్నానమే
దానమే యాగమెచ్చోటగావించినావో నీకుంజూడగాగల్గె బ్రహ్మసురేంద్రాది బృందారకేంద్ర స్ఫురద్భర్మకోటీ
రకోటీతటీ రత్నవిభ్రాజమాన ప్రభారాజితంబయిన నీయంఘ్రియుగ్మంబు సేవించితిఃబూర్వజన్మార్జితాశేషదో
షంబునీ సత్కటాక్షంబునం బాసినేనిప్డు వీక్షించితింకేని కాంక్షింపగానున్నదె నన్నునశ్చంచలత్వంబున న్వేడెదన్
వ్రీడకుందోదునీడైన యీమూడురూపంబు బాపించి యుష్మత్కృపాపాలిత ప్రాజ్యసుమాఱ్జ్యముల బాసిగాసిల్లగా
నోపనాపూర్వరూపంబు మన్నించి నన్నుంభవత్కింకర శ్రేణితోగూర్చి రక్షింపుమోనాతి వేరీతిజింతించినన్విశ్వలోక
ప్రపంచంబునీచేతి దీచేతనాచేత నవ్రాతమేలా గావింపనూహించి తాలాగునన్నీక సాధ్యంబులేమున్న వోపన్నగ
పూర్వాహమాద్రిస్తులాకోటి భృద్దేహినివిశ్వ సంమోధినీసోధ పాధోధిరత్నంత రానంతరత్నాం తరీపస్థిరామధ్యమా
ద్యత్కదంబాటి వీవాటిఖేలద్రు మూలస్థలీదివ్య చింతామణిభద్ర పీఠాగ్రసంవాసినీవాసవాద్యష్ట దిక్పాలకాదిత్యగంధర్వ

రుద్రనిళవాళి వస్వప్సర సిద్ధసాధ్యాది దివ్యస్తవా కర్ణనారోధ కర్ణోత్పలా మోదలోభ భ్రమద్భంభరో జ్జృంభితత్రస
సఖిత్పార్శ్వ భాస్వద్వ్యయన్యామణి చామరవ్రాతజాలానిలాధూత నీలాలకస్నిగ్ధమగ్ధేందు లీలాలసత్ఫాలకస్తూరికాచిత్రశ్రీ
కోడ్భాసిని సంతతోల్లాసినీ గౌరిమహేశ్వరీ శాశ్వతైశ్వర్యలక్ష్మీకరీ శాంకరీ కాళకంకాళినాళీక ధారావళిభీతభర్గా
శ్రితస్వీయ వక్షోరుహాక్షోణీ భృద్దుర్గదుర్గా మహాదేవి దేవిమతల్లి శ్రితార్తిచ్ఛటాభల భిల్లినను గన్నతల్లి నమత్కల్పవ
ల్లి నమస్తే నమస్తే నమః॥ క॥ అనికొనియాడెనగిరిజా । వనజాననసంతసించి వల్లభుమదిలో । నెనరొలకదెలిపియాయ్యెలఁగ
నుగొని యిట్లనియెఁగరుణగడలుకొనంగన్॥ క॥ నగచాలుశంకరుండును । నగచాలేనగుటనీకు నగమియ్యదగున్ । మగువయ
యుకొన్నినాళ్లున్, మగతనమునగొన్నినాళ్ళు మనుమికఁమీదన్॥ అనిపలికెయప్పరమేశ్వరియిట్లనియె॥ ఉ॥ ఎన్నిదినంబులింతితన
మీవువహించి చతుర్విలో । నన్నిదినంబులుండుము నృపాకృతినెప్పటి పౌరుషంబుతో । నున్నపుడెంతివా పెఱుగ కుండుము
కామినివైనవేళ యు। నున్నపుడు మున్న అచియుండుము రెంటను సౌఖ్యము బ్బడన్ ॥ చ ॥ వలదువిచారమన్న భవానికినయ్యి
లద్రిమొక్కి క్రమంబు । బలికెమహాప్రసాదమన పాయదయానిధిసీయనుజ్ఞచె । నలయిక యొక్కమాసము నృపాకృతిఁజెందు
చునొక్కమాసమి। చ్చలితనమొందుచుఁగ్రమణసేసెదఁగాలముపంచవేయనన్॥ క ॥ మంచిదియటుపలెనొంబొ। మ్మంచును
గొమ్మంచు మోవిహాసనాంకురముల్ । మించగగిరిసుతపంచిన । జంచలలోచనుఁబుగొల్వఁజనెనిలయనుచు ॥ పంచచామర
ము॥ ఇలాసుతాధివాధుఁడానతిచ్చి చన్న విస్మయా। త్ముడై సహోదరుల్నరేంద్రతోంటిరూపువాసియ। య్యిలుండు గాంతనైన
మతిదెక్కడన్నొలాగెనే । స్థలంబునం జెలంగెఁదద్విధంబు దెల్పవేయనన్ ॥ ఉ ॥ తమ్ములఁజూచిరామవసు భావతియిట్లను
నట్లుగౌరిచే । సమ్మతిమైవరంబుగొని సర్వసుహృద్భటమంత్రిపుంగవు । ల్గొంచులపోడుముల్ దొరసికొల్వగవాహనకోటినొ
క్కపా। ర్శ్వంముననడించియయ్యిలప్రసన్నమతిన్విహరించెఁగానలన్॥ సీ ॥ తిరుగునొక్కొక్క చోటజరణాబ్జములుసోకిమహి
యెల్లమెట్టదామరలు గాఁగ । బలుకునొక్కొక్క చోటఁబలుకుచక్కెరలక్రై కలికిరాచిలుకలబలగమొలయఁ । జూచునొక్కొక
చోటఁజూపులుపోదలపై నెలసితేఁటులదాటులినుమడింప । నవ్వునొక్కొక్క చోటనవ్వవెన్నెలలచేవనములోనెల్ల । గ్రొన్నన
లుమించఁ। జొక్కముగఁబాటబాడునొక్కొక్కచోట । గరుడకోయిలలెల్లఁజుట్టరికమరయ। సొలసియొక్కొక్క చోటునిల్చి
సొగసుమేనికంపుతావులుదివిలెల్లఁగంముమసఁగ॥ వ॥ ఇవ్విధంబునఁబ్రథమమాసంబునసమానవిలాసంబులమించుచున్మించు
బోఁడిత్రిలోకకామినీ కామినీయకంబులకునాస్పదంబై సానుమత్సానుభాగంబుల సానఁదీరినమానికంబువలెడంబుగనిఘనత
రవనౌఘ మేఘమాలికయందుమలకించుతొలుకరిమించు మించులవహించి మహితనికుంజపుంజముల చేరువజాజుపల్లి కామ
తల్లిగానమల్లాసంబులెల్ల గొల్లలాడికలంకులేనికొలంకుల కెలంకులబంకజప్రభువుని వారువంబుగావరంబునపౌరువడసినిలి
చినచోటనిలువకచూచినచోటుజూడకకోడెపాయంబుతోడి చేడియలఁగూడుకొని వేడుకతో బెకుకు జాడలఁగీడింపుచునొక్క
నాఁడుచొక్కపుకొండకఁ జక్కనిదక్షిణంబునఁజుక్కలరాజు చక్కనికొడుకుతపంబుసేయు పెక్కుతరునతాదులంబుంపె
కుక్కనొక్క యక్కజపువనంబుగనిదరియఁజొచ్చుట ॥ క ॥ విహరిపుచువిరిపూతా । విహరింపుచుగాడ్పు మెలఁగవిలసిల్లుచు
నం। మహిళామణి హచరబహు। మహీకటులంగూడిగహనమధ్యమునందున్॥వ॥ గగనముతోడరాయునొకగట్టుకనుఁగొ
నిహొన్నచాయల। న్నగునొకదివ్యచంపకవనంబునగంకణపద్మరేఖలం। దిగికవలాకరత్వముయధాతథభావమునఁబొసంగ

—— (✻) వనితయైనయిలునిబుధుండువరించుట (✻) ——

జె । న్నులుగుకునొక్క దీర్ఘికకనుంగొనికజ్జలమధ్యమంబునన్ ॥ క ॥ వరుసిన్నేలపురాచకొమరునిన్నగు సొగసుమింకమహి
మహింపన్। దురసుతపముానితగుచం । దురుసుతుబుధుఁజూచియధివనోజాతురుడై ॥ చ ॥ గుభుజముల్వెడందయురమిం
దునిగిందునమించనేసినెం। మొగముఘరంపిడాల్ తలిరుమోవియుఁగేరలమీరుకన్నులు। నిగిలపెందొడల్ గలిగిచెల్వవహించిన
యీతఁడీదబో। ట్టగుతపమూనినాఁడుచెలులారగనుంగొనుడంచుదెల్పుచున్॥ క॥ వికచారవిందబృందా। ప్రకటతరామోదభరి
తపాటీరమరు। న్నికరచలానలనిలా। లకలుసఖులుగొల్వఁకొక్కలంకుసేరివెసన్॥ గీ॥ కలికిరాయంచవలెసోయగపునడలు। గు
లుకునక్కలిక్కి చెంగావికోకవదలి। చలువపావడతోజొచ్చెఁగొలకునెలకు । మారుపైమారుడనుచుగటారుబోలి॥ అప్పుడు॥
చ ॥ హళిహళిసేయుచున్ జలరుహంబులుగోయుచుఁమీదవేయుచు । న్నిలుమనిహెచ్చరించుదును నీళ్ళనుమంచుచునుత్సహిం
చుచుం । బులుగులఁదోలుచుఁగలువపువ్వులప్రాలుచుఁదేనెగ్రోలుచు । న్వేలదుకలాండొరుల్గొలన వేడుకఁగూడుకక్రీడసేయ
గన్॥ శా ॥ తత్కాంతాకుచశైలఘటనసముద్యత్తుంగభంగాకరం । గత్కఁజాతసమంజసభ్రమరఝుంకారానుకారిస్వర।
తూర్యత్కారార్వితవారివారణకరాధూతారికోయష్టికా । ద్యత్కంఠార్భటవీనులబడినవెంతోసౌమ్యుండుద్రావెంతఁడై॥ గీ॥
తపముసాలించివారిలోదళుకువాలు। గన్నులనువాలుగన్నులచెన్నువెలయ నన్నెలతచిన్నిపాయంపుచిన్నలెల్ల। జోద్యపడిరె
ప్పవేయకచూచునంత॥గీ॥ మోదమునసనైదుతూపులపాదుసాహు। తఁమిదోదుమిమికొందిజెందమ్ముగ్రుమ్మికంముకొనివా
మ్మిసేసినసొమ్ముసిల్లియస్మహామహుఁడిటును నెమ్మనమున॥ఉ॥ యొక్క డనుండివచ్చెనొకొయుచ్చలిమెవ్వనిముద్దుగుమ్మయో

మొక్కడిసోయగంబిది సురేంద్రునికొల్వమెఱుంగఁబోఁడకీ । చక్కదనంబులున్నవెవిసప్రసవప్రభవుండువింతగా । నిక్కలి కంరకంఠిసృజియింపగ నేర్చితపంబొనర్చెనో॥ మ॥ చిగురాకుఁజిగినేలుకేలుకవ డాల్చెదంమిచందంబునన్ । సొగసొందు న్మొగమిందుకాంతరుచి మించున్మించుచేకల్వలజ్జగా । పగడంబుంబగడంబుగన్బెదవివేల్పాలిండ్లు హారంగఁగుల్లనం । దగురాయామృగరాజమధ్యసరిచానంగానేనెక్కడన్॥ చ॥ పలుమఱున్పువెన్నెలలుబారలుగొల్వగఁజ్చునచ్చులున్ । చెలిజిగిచెక్కుటద్దములునీడలుసూడగవచ్చుగాంచనా। చలయుగిగల్గినంగలికిచన్గవతోసరితూగవచ్చుని। చ్చెలినడుమేయలంతియనిసింగముగొల్వగవచ్చుబాబురే॥ ఉ॥ కొంకకనుబ్బచన్నురనుగుఁడుముపంకవలందిచెక్కుల । న్సంకుమదంబుబూసినెఱజాణతనంబునజాతికస్తురిం । బొంకముమిఙగానదుటబొట్టిడిపువ్వులకొయ్యజేర్చిమీ । నాంకునికేళినేలిజవరాళికిబాలిఘటింతునెన్నడో॥ ఉ॥ ఏలతపంబులుఁబ్రతమలీలలిశాంగికంగూడియుండినం। జాలదెయంచునక్కొలనకుంజగ్యాంవేల్యడిపర్ణశాలకు। న్బాళిదలిర్పనేగిమునిబాలురచేబుధుండయ్యలాళ్యని । లాలకియాళులన్నగుర్వైదుగురింబిలిపించియిట్లనన్ ॥ చ॥ అలికులవేణులార యిపుడబ్జవనంబునఁదమితూపుల । న్వెంటదిసిప్రేయుచున్నవలచె సికన్ధరియించినవల్వగల్వపై । నొలసినతేటఁషుంకృతులకులుకుచుఁగులుకుచుఁగేళిసల్పునా। నళినదళాక్షి కెవ్వడధినాథుండెవ్వతెదెల్పరేయనన్॥ క॥ నెలతనయునీపదములకు। న్నెలతలునతులాచరించిపిలిచియనఘయ। చ్చెలమాకెల్లనధీశ్వరి । యళిచేరనిపువ్వువంటిదనితెల్పుటయున్॥ క॥ తనయోగదృష్టిగర్భముతనయోదంతంబుతుదమొదనేర్పడఁగ। న్గాంనినేర్పడరగఁబుధుండు। వ్వనితలపిలిపించిపలికెవారనికరుణన్॥ చ॥ సరసిజనేత్రలార శివశప్తవనంబునమీరుస్త్రీత్వముం । బారసితిరింకమీజననముల్ ఫరియింపఁగనాయఁజగం । పురుషులభార్యలయిసుఖముఁబొందుఁడువారలనేసృజించియి । ర్ధగమునిల్పినాఁడనిన తక్షణమందఱు వీడుకొల్పినన్ ॥ క॥ ఇలయొక్కతెదక్కఁగనిల । చెలులదఱునతని యాజ్ఞఁదేగిఁపురషా ! వలిఁగలసితెలసిరొంటగ । నిలచినయిలఁజేరి బుధుడనియెనసరక్తిన్ ॥ చ॥ సరసమరాళసంగతింబొసంగనిపద్మినింబోలికోవెల । స్మరణముకేసమామిడిని బోలిమదభ్రమరాభియోగముం బొరయనిపుష్పమంజరినిఁబోల్చిధావసియింపనేలన । న్వరునిగనిఁకఁజేకొనిభవంబుస్థలింపసుఖింపవేచెలీ ॥ ఉ॥ యెవ్వడొపీడటం చుననునిచ్చఁదలంపకుమిందుపుత్రుండన్ । జవ్వని నే బుధుండనినుఁ జక్కఁగనుంగొనినంతసుండియుం । బువ్వలుకాడునావ్వదయమున్నొగిలింపుచున్నవాఁడని । నవ్వమొగంబునామొగమునంగదియింపవెయాదరింపవే ॥ చ॥ ఇరుగులవంటిసియడుగులికక్కడికకన్శభూమిసోఁకిన । న్నొగిలెనొయటంచు నామఁసు నొప్పిపహించివడెంతమకర్షం దగిలిసిన్నుచూసిచదభర్మ్నవుగాదికలెస్సచూడవే । మగువయటంబువాతఁడను మాటకుమోమరవంచినిగ్గునన్ ॥ చ॥ యెలనగుపంకరింపనలయించునిభావనపతెక్కస్వామినీ । పంకొనరించు చెంతయును భాగ్యముగాదెసుఖించుడిచ్చకు । వ్వలసినయట్టు లేమిటకినన్నడుగంబతిపిప్రభార్యతే। నెఱమినొంగ్చెమన్మథుఁడె యిద్దరికుందగుటమివెన్కడన్॥ క॥ అనుమాటలువెపినాటన। ననుమానముమానిసొమ్యుండఁగుసుంపుడు। య్యనుమానిమధ్యజేకొని । మునుపానసభవునిపంతమీదేరంగన్ ॥ వ॥ యీవిధం బురసలభావజాంహావభావంబులనయ్యల బోడిం బరిగ్రహించుమీంచుపుంపుతోపులకు భావించుతనపర్ణశాల ప్రవేశించెనప్పుడు ॥ గీ॥ అయ్యెలరుబోఁడిసిగ్గరిగయ్యెరునిచ్చ । బచ్చువింటిదునేదారిహెచ్చరింప । బుతికిపడెనిచ్చియడుగులుబత్తినొత్తచాలవలపించితమిహెచ్చంబలికెబుధుడు॥ సీ॥ కలికికీకస్వరపుబాగలొసంగినయట్లు వేడుకతోముచ్చలాడితేని। మగువయీతెలియాకుమడుపులిచ్చినయట్ల మెలమిఁజెక్కిలిచీరసిచ్చితేని । చెలిపాదముఁలంగేలుచిగురులుంచినయట్ల చిగురువాతెఅదయసేసితేని । కొమ్మసీజనముచేకొనిపిసరినయట్లకమ్మయరొప్పెలయుంబై గ్రమ్మితేని । వెలదితళుసేవసేవుగావించినటులం। గోర్కెమీఱంగపన్నెలుకొంటివేని । నేలవాలస్యమీవేళఁదాళనిదుబ । పీరులవిలుకాండుకొగిలివేలతాంగి । కరుణఁజేకొనకావవెకలికినన్ను॥ చ॥ అనిమృదుతాలోకులంబిడెని జాంఘ్రిసరోజములొత్తుచున్నచ । క్కనీచెకిమిందికిందిగిచుగ్రక్కునకౌగిని మంచినంత। బక్కనవనయంతపిడెసతికంచుకమిర్చురగాత్రశీమలన్మానుకొనిమొ స్మరుండెడినముఱుకలొవాంబులకాంతురావళుల్॥ చ॥ చనుంగవపైరిహేమకలశద్యుయిబాంచినబోవడంకుచుం । మినుకుకడానిచెక్కులనమీంటుగంబూనెమబోంజేమర్చుచున్ । మొనసికటిసువర్ణధరమట్టినచోంబులకల్వహింపుచు ॥ వ్వనజదళాక్షిఁగూడునెదవల్లబుకేల్దగెదస్రాకృతిన్॥ ఉ॥ అంటినఁగందునోయనక యంగముసిర్దయమృత్తిపిఁజగా। గింటకిదాళ్లైనుజ్జగునోకెంజిగురటదినాకయొపిటల్ । గంటులొనర్చిచన్గవ నలుంగునొనాకనఖాళిఁజేర్చివాల్ గంటిరమించెనాథుడుమస్యకార్యపరుల్మగవారలెంచగన్॥ సీ॥ నును చెంమటలగకరంగినయంకరాకుంకుమనక్తి మెఱనుట్టికొమతు గాంగ । నిర్దయాశ్లేషసంపిహితాంగముఁజెఱఁగుట భుజాభుజిఁబెనంగుటలు గాంగ । పపోన్యాంతాచలాక్రాంతరవముఘోద్ధతు లౌదుగఱుచుచందములు గాంగ । గల్లస్థలచపేటగాథపదఘట్టనాదులు ముష్టిప్రహార్తులుగాంగ । జంకెంఱువాడిగొపుబుబింకములుగ । శౌరవమురించబిందొసన్నలపులుల్ల। సములునగవులుఁడైపుభలసహాయముగాగ। పల్లయుద్ధంబుబోలెదంపతులరతము॥ చ॥ ఇటుకలెనయ్యలఁగలసి యిందుకుమారుండుచంద్రకాంతనింపుమీతొల్లసుదీరసంకలగ్రావుసుసంహారంబులకసరి । త్తమలజ్యజస్పరపుబాయమలసుస్వప్నంబుశ్వాలొటలం । బటు

నరమంజుకుంజగృహభాగములన్విహరింపుచున్నెడన్ ॥ క ॥ కళలుగలవానికౌడురు । గలసిదయయ్యిలకునొక్క కళయుంచనె
త । న్నెలయతఁడుగళవళింపగ । బోలతితనము మానియెంతబురుషుండయ్యెన్ ॥ చ ॥ ఇలుఁడిటులన్నిజాకృతి వహించి మహాశ్వ

(*) స్త్రీరూపధరుండైన ఇలుఁడు బుధునివలన పురూరవుండను కుమారుం గనుట. (*)

ముసాజ్ఞ బోటియయి । మెలఁగుటలచ్చటన్ బుధుఁడు మునిచుటమాసమతిక్రమించుటల్ । దెలియక మున్న వేఁటచను దెంచుటలెంచుచు
సేనవన్వన । సనివెదకం దొడంగె గిరిజాసతిమాటకు దప్పగల్గునే ॥ క ॥ వనమెల్ల వెదకి యచ్చట । దనసేనంగానక తపతపాత
పతోడం । జనుదెంచి సరసిమధ్యం । బున నుగ్రతపం బొనర్చు బుధుఁ బొడగాంచెన్ ॥ చ ॥ పొడగని యమ్మహాత్మునకుఁ బొంతకుఁ బో
యి నమస్కరించి యో । యుడుపతిపుత్ర బాహ్యమునఁ నీవొప్పెడు ప్రోలికి నేను రాజని । య్యడవికి వేఁటవచ్చితి భటాదులఁ గానఁ డుక
వారలెల్లనె । క్కడఁ జనిరో ననుస్విడిచి కాననన న్బుధుఁ డిట్లనుం గృపన్ ॥ చ ॥ వసుధాధీశ్వర నీభటుల్ పటుశిలావర్షంబుచే గొం
దఱు । గ్రసమీరోద్ధతిఁ గొందఱున్నడిసిరింక న్వారికై కుందపా । లసునిం బోలకు కందమూలఫలముల్ భక్షించి యీయాశ్రమం ।
బున నుస్తారిహరంబుని ల్వుమీ చటన్మోదంబుతో నావుడున్ ॥ శా ॥ ఆచాంద్రాకుడు సమ్మతించి యసునయ్యామంత్రసామంతనా ।
నాబనిధుప్రకరంబులెల్ల వని లో సంద్రిళ్లనే కాకనై । బోనెల్ల పురంబుఁ జేరనిచటన్ మీనాదముల్ గొల్చుచు మీబోధల్ వినుచు
గ్రమింతు దినముల్ మీరిప్పుడన్నట్టులన్ ॥ క ॥ విశదయశోమంతనిధికిన్ । శశిబింబవు గాగు జెలఁగు సత్సుతుఁడపుడా । శశిబిందుము
ఖాభూరమస । దృశలితభరియించు గాక యికననిపలుకన్ ॥ క ॥ అలరాజతనయుఁడలరుచు । నిలరాజయమై పసమంచి డెడాదిచ
టు । న్నిలువు ముమికుభ బులు । గలిగెడిననితెలుపనతఁడు గైకొనినిలిచెన్ ॥ క ॥ ఆన్నెల కడచినక్రమ్మఱ । గ్రొన్నెలనడుచుచుదురు
గలుగ కోమలియయ్యెగన్ । వెన్నెలగీముకుమారుమగన్నులలరబూచి దాసిగలసి సుఖించెన్ ॥ క ॥ మగువయయివలచియుం
డుగ్ । మగవాడై కొలచియుండుమదనునిభావన్ । మగుతనము మగువతనమును । జగతినాయకుఁడు దన కుదుసఫలత జెందన్ ॥ గీ ॥
మగువయైయున్న నెలయెల్లను వ తజూచి । చానసురక్తుడైయుండు జంద్రజుండు । మగతనము గన్న వేలయెల్ల మానమూని । తా
నతివిరక్తుడై ఘోరతపము సేయు ॥ క ॥ విరహాగ్ని మాన్చుకొనజను । కరణి ధరణీచాసియఖుకాసారజలాం । తరమగ్నుండ
గు రాజు । దన సాంబుధిమగ్నుడగునతఁడు చెలిగన్న ॥ క ॥ నెలపట్టి యిటులనలరగ । నిలనైయొక నెలయుమరల నిలుడై నెల
యుక్ । మెలఁగుచు గ్రమము న దొమ్మిది । నెలలున సబురూరవుం గనియె నదియంతన్ ॥ గీ ॥ అపురూపవైభోషిచుడనుచు నా
త్మ । గురునకొప్పించె బుధుడాతడు రుసుధార । సంబుద్రావించి పెంచె వాత్సల్యముంచి । యుచితశిక్షా ప్రపంచ జుడయ్యె
శిశువు ॥ చ ॥ అంతటనింతయాటుడిగి యయ్యిలుడెప్పటిలీలఁ గొల్వగా । నెంతయు గూర్మిఁ బట్టి బుధుడిలనిఁ ద్దశమానుని ప్పుడు ।
చాంతవైరిహంతలగునత్రిభృగుచ్యవనాదిమౌనులన్ । శాంతలబిల్వగా బనిచి చారుసపర్యలొనర్చి యిట్లనున్ ॥ క ॥ ఈయి

(*) ఇలుఁ డశ్వమేధమొనరించి శివునివలన మరల పురుషరూపమును ధరించుట. (*)

లుని యుంగనాత్వము । బాయంగాఁ జేయుటకు ముపాయంబేమో । మీయందఱు యాలోచన । సేయందగు వనిన వారు చింతించు
నెడన్ ॥ చ ॥ క్రతువున కాదియుక్తుడయి కర్దముఁ డచ్చట కేగుదెంచి యు । త్తములన సౌమ్యుడున్నలువు నర్చనలన్మదమంది యత్రు
నా । నతుగని యాదరించి కరుణానిధియౌ శివు గూర్చి విశ్వవ । ర్ణితమగు నశ్వమేధమొనరింపక యుద్ధురవస్థదీరునే ॥ క ॥ మటుమా
యయామసుతతన మొక్కటి విడచు పనియ దెంత గలదనికతం । డెటువలె వలసినటువలె । ఘటియింపంగలఁడటంచు గర్దముఁడని
నన్ ॥ గీ ॥ అందఱును సమ్మతించి శివార్పణముగ । నశ్వమేధంబు సేయించిరతనిచేత । యాగపరిపూర్ణకాలంబు నందుమునుల ।
కిందుధరుఁడు ప్రసన్నుడై యిట్టులనియె ॥ ఉ ॥ మీరొనరించినట్టి హయమేధము మెచ్చితి మౌనులారమీ । కోరినయట్ల యియ్యిలునకిం
బుమయిత్వము శాశ్వతంబుగా । గూరిమినిచ్చితి న్మఱియు గోరికలున్న వె తెలుఁడనన్న । కారుణికాగ్రగణ్యునకు గర్దమముఖ్యు
లు మ్రొక్కి వేడుకన్ ॥ క ॥ వేదాంత ములకుదోపని । మీదివ్యపదాంబుజంబులు మేమిప్పుడు స్వా । మీదర్శించితి మింతియ । కాదె
మామనసుతలంపు గలగోరిక యనుచున్ ॥ క ॥ నారీత్వము లేకె ప్పటి । పౌరుషము ప్రస్యుడు నుచు బగికేత్తిరిగటో । యారా
జునరి మెయ్యందటి । కోరిక యనిపొగడ శివుడగోచరుడయ్యెన్ ॥ క ॥ మున్నులరిగిరంతనిలుడుబు । ధునివీడ్కొని యాతనిపుత్రు
దోడ్కొని జనకుం । డనుమతి సేయ బ్రతిష్ఠా । నకరంమున నిలిచి భూజనంబుల బ్రోచెన్ ॥ గీ ॥ అతని వెనుక బురూరవుండప్పుర
మున । కధిపుండయ్యె నటు గాన నశ్వమేధ । యాగమఖిలార్థసాధకంబని నుజాలార । యని రఘుస్వామి సతియు సిట్లనుచు జలికె ॥
క ॥ భూనుతమయిలోపా । ఖ్యానంబిది వినిజనులకఘనాశనమౌ । నానార్థంబులు జేతురు । మానిత్రముగ నశ్వమేధమఖఫల
మొదవున్ ॥ ఉ ॥ సారసగేహినీసుదృఢసారసన ప్రవిమోక్షణక్రియా । సారసముజ్జ్వలస్మితరసారసన్ మధురాధరామృతా ।
సారస దానుభాఘనసారరరాశివహా సౌరకా । సారసఖధ్వజస్ఫురజనిసారసదృజ్ఞయనామనోహరా ॥ క ॥ అబ్జారిబంధు
నయనజ । యాబ్జాకగతాసిధనుర్దరగ్రకయాబ్జా । కుబ్జాతరుణీరమణక । కుబ్జాశగజోపమారికుంభీంద్రహరీ ॥ క ॥ విరాజవి
రాజితము । ఘనతరకౌనకల్మషకారణకాయకారణకర్మపరా । సనకసనందనశక్తిజనంకనసాధ్వభినందనసక్తమనా । జని
పవనోదనశక్త్యనోదనచారుసనోరససర్వహరా । వినుతసుదర్శనవిస్మృదర్శనసస్ఫుటదర్శనవేద్యపరా ॥ గద్య ॥ ఇది శ్రీ

మదనగోపాలకృపాలలితకటాక్షవీక్షాసమాసాదిత చతుర్విధానవద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతన భోజరాజసకలవిద్యా
జ్జవాభివర్ణితోదీర్ణవితీర్ణవైభవాదఃకృతరాజరాజరాజయోగసామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిప సభాంతరస్తవనీయ
నయకవాయుగంధరబంధుర మనీషావిశేషమంథావన సుంధరాధరశోధితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాది గుణరత్నాకర
కంకంటివంశపయఃపారావారా పరిపూర్ణ రాకాసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందననందనవిజ్ఞాన విభవజితసనందనవి
ష్ణుమాయావిలాసాభిధానయక్షగాననిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధాన ప్రణీతంబయిన శ్రీమదుత్తరరామాయ
ణంబను మహాకావ్యంబునందు సప్తమాశ్వాసము. ... ... *

ఉ త్త ర రా మా య ణ ము—అ ష్ట మా శ్వా స ము.

——(*) శ్రీరాముండశ్వమేధయాగము జేయంబూనుట. (*)——

శ్రీకాంతాధామసుదం । తాకాంతాప్రేమరవిసుతాద్యకుక్షవలావ్యాకీర్ణాఙ్ఘ్రితిశ్యామల । తాకలితసుధామలక్ష్మణా
ద్యభిరామా॥ గీ॥ అవధరింపుము రామచంద్రావనీంద్ర। చంద్రుడీరీతి దెల్పి సతెక్కథవిని । యనుజవర్ణులిర్వురదృ తాయత్తచిత్తు
లగుచు వానంద మొందరయ్యావసరమున ॥ చ ॥ మనుకులరాజశేఖరుడమందగుణాంబుధిరాముడెంతయుఙ్। ఘనహయమేధ

——(*) రాముడు మునులు మొదలగువారలను యాగమునకు బిలిపించుట. (*)——

యాగకుతుకంబుమిమనంబునంచలక్ష్మణుం । గనుకొనివత్సనీవు చనికశ్యపకుత్సవసిష్ఠకణ్వము । ఖ్యనిఖిలసంయమీశ్వరుల గ్ర
క్కునదోడ్కొనిరమ్మనావుడుఙ్ ॥ ఉ ॥ అలవణారియన్నపతియానతి యాదలదాల్చిచెచ్చెరఙ్ । గాలవకౌశికాత్రి భృగు
కణ్వపరాశరవామదేవజా । బాలివసిష్ఠకశ్యపవిభాండకముఖ్యులవేదశాస్త్రమల్। చాలనెఱుంగుబ్రహ్మమునులందోడితెచ్చె
వినతిహెచ్చగఙ్॥ఉ॥ అంతకుమున్నెనందుకొలువై బంతాదులుగొల్వనున్నభూ । కాంతుడువారిరాకవినకాంచపీఠికడిగ్గిసిర్మలి
స్వాంతముతోనెదురేగి నిసువర్ణకిరీటరుదుల్లదీయపా। దాంతికభూమముంచుకొనినందఱుఁబ్రేమిల్లి వేడుకఙ్॥ గీ॥ వినయ
మునదోడితెచ్చె వేర్వేర సముచి। తాసనంబులనునిచిహస్తాంబుజములు మొగిచి తంచూపు తేటులంమునులవదన। పద్మములయం
దునిగిడించి ఎలికెనభుడు॥చ॥ అనితరపుణ్యులారభువనాంచితమాహయమేధ మేనుమీ। యనుమతిజేయువాడననియాత్మదలంచి
తిమీరలమ్మఖం। బులకునసుజ్ఞయుండంసభోరుననంమును లెల్లబల్కిరో । జనవరమజ్జగంబులకు సంమతమాత్రతునాచరింపవే॥
గీ॥ అన్యథాభావమొందునే... ఫపనీయ। మోఘసంకల్పమునతన్నముదముజెంది। ప్రోలతిలుచున్నలక్ష్మణుమోము జూచి। పలికె
నంమేనాటిగంభీరభాషణముల॥ చ॥ హవనముజూడగారవినుతాంగదవాయుజనీలజాంబవ । ద్గవయకవాక్షభూమ్రముసలదా
రనుషేణసువేగవేగద । ద్వివిమతగంధమాదననీముఖమైందసిబాహుకేసరి । ద్వివిదగజప్రజంఘముఖవీరకపీంద్రలబిల్వనంపు
మా॥ మ॥ అనులాధ్యస్విత్సునస్విభీషణునిలంకాధ్యక్షురప్పింపుచ । య్యాంబిల్పింపుముకేకయాధిపవిదేహక్ష్మాదినాధప్రవ। ర్థన
ముఖ్యప్రియబంధులఙ్ హితసుహృత్సందోహముంగూడిర । మ్మనుచుఙ్ లేఖలుపంపుమీయఖిలదేశాధీశరించోలికిన్॥ శా॥ నా
నాదేశవాసులైనద్విజులన్నానాసదీతిర । వన్యానిత్యాశయులౌమహర్షులనుమింటన్నించుసప్తర్షుల । న్నానాదేవధరస్థలాం
తరములన్నలొందుదేవర్షుల। న్నానాదిక్కులనున్నబ్రహ్మఋషులన్రప్పింపుమా గ్రక్కునన్। గీ॥ బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులైబ్రహ్మబో
లు॥ బ్రహ్మవర్చసమింపొందబ్రహ్మవరత। బ్రహ్మలోకంబునివసించుబ్రహ్మమునుల। ననగ ప్రార్థించి పిలిపింపు యాగమునకు। క॥ క
విగాయకపరిహాసక। వివిధస్తుతిపాఠకులనువీణావాద్య। ప్రపణులవర్తకనాంశిన । నివహమురప్పింపుయజనలయంబునకుఙ్॥
సీ॥ నైమిశారణ్యపుణ్యక్షేత్రమునమించుగోమతీనతీరభూమియందుఁ । జాల్పువెడల్పున శాస్త్రరీతినెఱుంగు చతురశిల్పాచా
ర్యజనులచేత । మఖమంటపంబునిర్మాణంబుసేయింపుమండపాగారకున్నియెడల। బ్రాహ్మణక్షత్రియోరవ్యశూద్రప్రముఖులు
విల్వదగురచ్చకట్టములను। బోకళ్లపుటిడ్లను గ్రామముల నెలవులుండాకశాలలును... పక్కశాలలుపటశా
లలాపణములుఁ । దరిరథతురంగశాలలుఁగట్టుబనుపు॥గీ॥ చలువచప్పరములుఁజలివెంపరులు నీడ। నీడలగలుక జేయునెప్పటికిని।
విపణివీధులందువివిధవస్తువులమి। కొనుడటంచువైశ్యజనులకనుము ॥ సీ ॥ సనిగలుఁగోధుమల్మినుములుడిఉలముద్గములుము
న్నుగగలకాయధాన్య । ములుపర్వతాకారములుగానబోయింపుతండులరాసులదఱుగూర్చు । తథిఘృతతైలముల్మధుగండ
శర్కరలక్షళీఫలాదులుగందమూల । ములతెగద్రెప్పింపుపలుకాయకూరలుజాలనిప్పటినుండి సంగ్రహింపు। మనఘమఖసా
ధనములైనయఖిలవస్తు । సమితిమునుగల్గఘటియింపుశతసహస్రసంఖ్యలరహించుగోవులసర్వరత్న। భారకోటులజక్కగూర్చి
పనుపుమటకు॥ క॥ వివిధోక్తులనేఁదెలిపినయడియనునేఁదెలుపబరచినపినియుఙుజతగూర్చవలయునసిలక్ష్మణుతో । రవికుల
పతిదెలిపిమతిభరతుతోనసియెఙ్॥ఉ॥ పౌరుపసిష్టబాంధవులు। ప్రాజులనంతిపురంబుకాంతలఙ్ । దారకులన్ఘటాదికులదల్లుల
న్నాశ్రితులన్ధరాసుతా। కారసువర్ణపుత్రికనుగ్రక్కున నధర్వరశాల । జేర్పుమీచేరినవస్తువాహనవిశేషములేమఅడుండమచ్చ
టఙ్॥ క॥ యాగమునకుశత్రుఘ్నుని। వేగంబునబిల్వబనుపువిసువకుఖశా। లాగతులగుసుతులకున । ధ్యాగతులకుబూజసే

యయునన్వహామచటర్॥క॥ అనిసన్దేశించినదన। యనుమతినేకాగ్రచిత్తులై విసువకయప్పనులెల్ల సంఘటించిన। యనుజన్ములమె
చ్చిరాముఁడనురాగమునన్॥క॥ సంపూర్ణాంగములక్షణ। సంపన్నముదీర్ఘ కృష్ణసారంబగుచుం। బెంపొందుహయము వెంబడి
బంపెన్। లక్ష్మణునునేకబలసహితముగన్॥ఉ॥ అతఁడునునేకసైనికసమన్వితుఁడై బహుబుద్ధిగావళి। యుతుఁడయి శత్రుభీకరబ
లోద్ధరుఁడైనతురంతధారుణిం। గ్రకుతురంగంబుద్రిప్పెభుజ గర్వముదప్పిసమస్తదారుణి। పతులును భీతులై తనకుపాయన
ముల్గగసిచ్చిరొల్లగన్॥ ఉ॥ రాజకులాభిరాముఁడగు రామునితమ్ముఁడు లక్ష్మణుండెయి। త్రైజికరక్షుకుండుధరధీరులుగల్గినంబ
ణడందున। వ్యాజలలాటపట్టమునవ్రాసినద్రాల్గ నిదానిజేరరే। రాజకుభీతులై తమపురంబులచెంతలసంచరింపగన్॥సీ॥ దక్షి
ణక్షితివరోద్యద్గోపురద్వారమరకతాంశుకఘాసనికరములసి। పశ్చిమక్ష్మానాథపట్టణప్రాకారనిర్మలస్ఫటికాభనీడజూచి।
యుత్తరోర్వీశబాహ్యోద్యానభూరుహచ్ఛాయాంతరముల విశ్రాంతిజెంది। ప్రాగ్ధరాధీశ్వరప్రత్యగ్రకేళికానీరజాకరము
లనీలుద్రావి। మఱియుదక్షిణధారణీమండలముల। స్వైరవృత్తినటింపుచుజానకీ। మనోహరాధ్వరవము క్తవాహముల రె
శక్రజిద్వైరిరక్షనేజదువులేక॥ ఉ॥ అంతకుమున్నె రామవసుధాధిపుడాశ్రితబంధుమంత్రిసా। మంతసఖాస్తమిత్రభటమం
డలిగొల్వగగోమతినదీ। ప్రాంతముజేరియందుభరతాదులవ్యధరసాధనక్రియా। వంతులుగూర్మిజూచితిగె వైఖరినదన
నాదటింపుచున్॥ శా॥ నానాభూములనుండివచ్చిననరేంద్రశ్రేణులన్ బంధులన్। భానుప్రోద్భవుసివ్విభీషణునిదత్పార్శ్వస్థు
లంబ్రాంచిత। స్థానాభ్యంతసీమలందు వీడియింపంబంచెశత్రుఘ్నునిన్। శ్రీనిందారవృపాలుడట్లనిది యించెన్వారినమ్మేటి
యున్॥ వ॥ మఱియును॥ సీ॥ బ్రాహ్మణక్షత్రియప్రముఖులుభూజించుపట్లనేమఅకుండభీరతయనుచు। గెలకులనుండికావల
యుయాగార్హవస్తువులందియిమ్ము శత్రుఘ్నయనుచు। వదుగువారలకులేదనకయిష్టపదార్థరాసులిమ్మకపిరాజయనుచు। క్ర
తువిఘ్నకరులశిక్షయొనర్చిక్రతువురక్షణయొనర్పుము విభీషణయటంచుం। గొదువవడనివివేవేగగొంచువచ్చి। నిరతినెరవేర్చుభా
రంబునీదిసుంము। వాయొనందనయనుచుభూవరుడువారివారి నియమించెనుచితప్రవర్తనముల॥ ఉ॥ మించినవేట్కనట్లునియ
మించిన్నపాలుడుకాంచనేష్టికో। దంచితభూస్థలంబుఖదిరాదికయూపయుతంబురుక్మప। క్షాంచలపక్షిరాజచయనాఢ్యము
సౌసుఖవాటముంబ్రవే। శించెబులస్త్యకశ్యపవసిష్ఠభృగుప్రముఖార్యసమతిన్ గీ॥ ఇవ్విధమునప్రవేశించియెల్ల జగము। లెల్లర
క్షింపదీక్షవహించినట్టి। యాగదీక్షావిదక్షుఁడవుడుయజ్ఞ। దీక్షవహించెసకలవిద్వత్కులలర॥ సీ॥ స్థండిలస్థితయోపసన్యా
శ్వకుప్రోక్షణాక్షిణతంత్రయుగ్యాజకంబు। హుతాగ్నిహస్తలవిప్రజాతవాతప్రజ్వలితకిలికిలికావృతనభంబు। సరమాన్నవృష
దాజ్యవరువపామిక్షాది హవిస్సుబస్వాహారవోల్లసితముఁ దత్తత్క్రియాప్యాప్తతరసభాస్తా లోకముహుర్ముహుశ్శిరః కర
పవంబు। జంచదుద్గాతృసామగానాంచితంబు। విప్రహోతాధ్వర్యుబుగ్యజుర్వేదమంత్ర। నికరమకలుషహవిర్గ్రహసిద్ధరప్ర। సారి
తకతాబ్జమగుచునాజన్నమను రె॥చ॥ భరతునిచేధరామరులుబార్గివముఖ్యులుసన్నపానవీ। స్ఫురణలఁదృప్తులై ముదముబొంది
రిబ్రహ్మరుషుల్విభీషణా। చరితసంపర్యలంగడు ప్రసన్నతజెందిరియాదకుల్విభా। కరసుతుడిచ్చునర్థములగాంక్షలుదీరిసుఖి
స్థిరయ్యెడన్॥ చ॥ ఎడపకయేడుగాలమిటులే లేగలక్ష్మణుడంతలోనద। త్తడిగొనతెచ్చినన్నపతితద్దయువేడుకమాగక్ర
త్యముల్। నడువుదునుండెవిప్రులుదినంబునుభోజనదక్షిణాదుల। గడుమదమందియందరునుగాంచితముప్రశ్రమ్మఖంబునన్॥
చ॥ వలసినవారికివ్వలయునస్తువులన్నియునిత్తు రేకదా। నలినహితాత్మజాదికపినాయకులొల్లకయున్నవారికిన్। బలిమినిబిల్చి
భోజ్యములుభక్ష్యములున్ ధనరత్నభూషణా। వళులుసుగంధమాల్యములవారికిసిత్తురుపార్వకాలమున్॥చ॥ వలసినభోజనా
భవనవస్త్రధనాదులజెందితృప్తులై। పలుమఱుజాబుజాలునవిపల్కడువారలెకానిమానఁగా। వలయునొసంగుమంచెనె
డుబారలమందునకైవగానమా। స్థలమునజానకివిభునిజన్నమువైభవమెంచశక్యమె॥గీ॥ అర్థులెల్లగృతార్థులైరందువలన। వ్య
ర్థులైరన్నదాతలువసుధలోన। లేమికెచ్చోటవసియింపగీములేక। తజ్జనులహామములయందెతావుకొనియె॥ చ॥ మలినులు
లేరుకృశమానశరీరులు లేరులేరు పేదల। నెవ్వఁనున్నయందరు మణిమయభూషణభూషితుల్సలము। జ్వలకనకాంబరుల్మల
యగప్రగవారిపగంధగంధిలా। ఖిలదిశలంచితార్థజెతకిన్నరనాయకులెంచిచూడగన్॥ ఉ॥ ఆమఖవైభవంబునకునద్భుత
మందిమహర్షులెంచిరో। రామునుబ్రహ్మచేసినమఖధ్వరమున్మఘవంతుయజ్ఞముల్। సోమునియాగమున్వరుణుమహవంబు
దధిశుహూమముమీరామునియశ్వమేధమనురాజముతో ప్రతిసేయవచ్చునే॥సీ॥ ఖర్వమహాఖర్వకైలాసములకుప్పలేసినచోరింత
తెండియగునె। శతకోటికాంచనాచనములబంగారు గూడబెట్టినయింతపైడియగునె। యర్బుదాయుతరోహణాద్రిమణు
ల్పోగొనర్చినసిన్నిరత్నంబులగునె। యమితకల్పమహీరుహము లాకడదిక్కునసిలిచితెచ్చినసిన్నివలువలగునె। నూఱులక్షలు
కామధేనువులుగూడి। యిన్నియునుబోటికొనగిననిన్ని సముచి। తాంచుతపదార్థనిధిజయంబులవునెసవన। మట్లులోనరించరె
తొల్లియెవ్వరైన॥ గీ॥ అవనిజామాతృతాప్రేమనరక్షలుని। కాన్మగతబీబనిచయంబుల న్నయునును। ఘూర్ణమర్పింపదొడఁ
గెనోయనగనక్షు। యంబులైనవివిధదాన్యంబులిచట॥ క॥ కథసామగ్రియువ్వానా। జనసామగ్రియునురామజనవిభునకుగల్గిన
కతననీమహాత్సవ। మొనరించెంగాకలేకయొరులకువశమె॥ మ॥ అనిసభ్యుల్గొనియాడగారఘుకులాధ్యక్షుండుసంవత్సరం

బును పూర్ణంబుగ సాంగదక్షిణల చేబొల్పొందు యాగంబు సే । యు నెడ దన్ముఖవై భవంబుగన గానూహించి వాల్మీకి శి । ష్యానీకా యంబు బ్రశిష్యసంఘము భజింపన్వచ్చె నచ్చోటికిన్ ॥ క ॥ వచ్చినయమ్మునిచంద్రుని । హెచ్చిన రహి నెదురుకొనిన రేశ్వరుఁ డర్ఘ్య మిచ్చి సపర్యల నాతని నిచ్చ యలర గుశలమడిగి యిట్లని పలికెన్ ॥ చ ॥ వరమునిచంద్ర మీ రిటకు వచ్చుట నా మఘముల్ఫలించె మీ చరణ యుగంబు సోకి క్రతుశాల పవిత్రత గాంచె నేఁడు మా మకా । ధ్వర విధిపూర్ణమౌ దనుక వచ్చినయమ్మును లట్ల మీరు నిం దిరవుగ విల్వుడం

——(❀) కుశలవులు వాల్మీకి యాజ్ఞ చే రామునికడకేతెంచి రామాయణమును గానము చేయుట. (❀)——

చునిడియుంచే దనర్హ గృహాంతరంబులన్ ॥ చ ॥ ప్రశమనశీలుఁ డమ్ముని యు భక్తిమెయిం గను వేడుకొన్న య । ద్దశరథ రామ మా టజవ దాటకశత్రు కృతు దర్శనక్రియా । వశుఁడయి యందు నిల్చి పటువైణిక తాళ్యుల నాత్మశిష్యుల । గుశలవు నన్మనోజ్ఞ లకు రాబల తుల్యుల జూచి యిట్లనున్ ॥ చ ॥ ప్రవణతమీ ఱమీరు కననాయక రామకథా ప్రపంచమీ । యవనిఁ గొల్చి కూటమున నధ్వర శాలల మౌనులున్న చో । టవిపణి వీథులన్వనములన్నృపు రాజసభాంతరంబులం । గవిజనసన్నిధిం జదువ గావలయున్ జనులందఱున్వినన్ ॥ చ ॥ స్వరములు దాళముల్ లయను నారపు టుట్టుకొలంతులేర్పడం । జిరము గ మీకు నారదుఁడు నేర్పిన శిక్ష ఫలించ నింక మీ । రిరువురు వీణెలూని దినమిర్వదిసర్గల లెక్క రాఘవే । శ్వరు సభఁ బాడుఁ డద్విజని చారు చరిత్రము సభ్యులౌననన్ ॥ మ ॥ ఫలమూలాశనులై ధనేచ్ఛ విహింపఁ బోక రామాయణం బెలమిన్ జేపటనుండి యున్ దొరకొనుం డెవ్వాఁడు మీరం చునే । వల మైత్రిన్ రఘుంభర్త మిమ్ము నడిగిన వాల్మీకి మౌనీంద్రుని శి । ష్యులమంచున్వచియింపుఁ డబ్బిభుఁ దలంపుం డాత్మలో దండ్రిగన్ ॥ గీ ॥ ఏల నంటి రేని నిల రేని ప్రజ లెల్ల । దండ్రి గా దలంపదగవు గాన । దెలిపె వాడ నటులు దలపవు డవ్విభుం డంచు నాన తిచ్చె నమ్మహర్షి విభుఁడు ॥ ఉ ॥ అయతి యాన తిచ్చిన క్రియన్ జగతీసతి ముద్దుమన్మలా । రేయి గ్రమంచి వేగుటయు రేపటి కృత్యము లెల్లఁ దీర్చి వీ । ణాదృతపాణులై మునిగణంబులసన్నిధి రాజులొద్ద దే । వాయతనంబులన్విపణులందును గావ్యము పాడుచున్ రహిన్ ॥ చ ॥ సమయము జూచి యొక్కదివసంబున రాముని యజ్ఞశాలకుఁ గొమరులు వోయి యందు గవగూడి విపంచికలూని తానమా । సములును రాగముల్వివవినం జెలువై చెవులానినందఱుం । బ్రమద పయోధిలో మునుగ బాడెరి రామచరిత్రమింపునన్ ॥ గీ ॥ శ్రుతులు బెరయుట స్వరములు చూప్పనిడక చాలశుద్ధత గమటదోషములబాసి । ఘనవిధము గానపద్ధంబు గలసి మెలసి । యొక్కవలవారి గానంబు సోకొనర్చె ॥ క ॥ మదిగన వారి గాన మహిమంబది మెట్టిదొ వారు లెళ్ళనో । కక్కదెస నెనిల్మినట్లు లీవె గాంచిన యట్టి భాస్థలంబునం । బెదసిగదల్చి పల్కదొక పెద్దయు వద్దయు సద్దు మాన్పుచున్ । గదలక చిత్రరూపములకై వడి నుండం బాటసోకునన్ ॥ చ ॥ కొలువున నున్న రాజవర కోటులు దివ్యమణీభూషణా । వళులు గరంగి నీరయి ప్రవాహగతిం బ్రవహించె నన్న చో సలలిత జానకీతనయ సారసుధారసపూ । రు గానభంగులకు రంగు బెంతయతికో కొమల సభ్యజనాంతరంజముల్ ॥ మ ॥ పదసందర్భములర్థకల్పనలు శబ్దస్ఫూర్తులు త్వే । త్తులిం । వుదలిర్పన్మునియాచరించిన బగత్పూజ్యాది కావ్యంబులో । మొదటం జెప్పిన శ్లోకము ల్బుసం మోదంబుతో నాలకిం । చినరేం ద్రాద్య సుభర్తయ కొమరులం జేసన్న నారింపుచున్ ॥ మ ॥ సమయార్హంబగు హోమకృత్యములు నిష్టం దీర్చి రమ్యప్రదేశ శమునం గొల్వయి యుండుచుం డెమునులాచార్యుల్మహాశ్రోతలా । గమతంత్రజ్ఞులు శాస్త్రివేత్తలుతపోజ్ఞానుల్ పురాణజ్ఞులా । ప్తములున్మంత్రులు దండనాథులాశ్రితులు భూపాలుల్ హితుల్ గొల్వగన్ ॥ క ॥ కొలువుండి యక్కుమారులు । బిలిపించి సమీప భూమి బ్రీతివసింపన్ । సెలవిచ్చిన । బతిబింబెయు । గళముస్వ లెనున్న నారిగను గొని సభికుల్ ॥ ఉ ॥ ఈ ముఖకాంతులీ నగవు లీ కనుదామర మెలుంగులీ । చామన గాయలీ మెగు భుజంబులపొంకములీ యురంబులీ । కోమలమూర్తులీ వచన గుంభనలున్ గనుగొన్న గట్టిగా । రామునిలీల మించు రభి రామశరీరులు వీ రెవెవ్వరో ॥ ఉ ॥ హారకిరీటకుండల భుజాంగదవస్త్ర సుగంధమాల్యములు । లివ్వి రుధిరం పకీజటల వేషములే టికి దాల్చిరో శుభా । కార విలాస సంపదల గంతుజయంతుల ధిక్కరించినా । రేమసి పుత్రులో రుషుల కెక్కుడెవి మహనీయ రూపముల్ ॥ చ ॥ అనితమలోన దాము బ్రజలాడెడి సుద్దులసద్దులొక్కపెట్టనెగ సెనంత లక్ష్మణుఁ డడర చేగ రాంబుజసజ్ఞ నప్పుడ । జ్ఞనక కుమారికాత్మజులు సారెలు చక్కగ బుట్టి మెళవిం । చి సకవ వీణముల్ మొరయ జేయుచు బాడిరి రంగురక్తులన్ ॥ క ॥ నారదనిగదిత సంక్షే । పారూఢ ప్రథమసర్గ యాదిగ నాడిం । పారగ నిరువది సర్గలు । వారలు వినిపించిరచట వారలు మెచ్చన్ ॥ చ ॥ స్వరములయారే మేలు । శ్రుతి బాగు రెమూర్ఛనకంపితంపు బావురె । భళిరయ దాళ్ళె అసె బొనేరనీటు కులంబు తాయియు ద్ధిరస్ఫురితంబులం మయుని తేనియ బల్కెని వారి పాటలా । వరణమును మీఱ గావినిముదంబొదవంబతి మెచ్చె నెమ్మదిన్ ॥ క ॥ ఈలీల మెచ్చి పదిపది । వేలవరాలిం ముభరత వీరికి మతియున్ । లోలత నడిగిన వన్నియు । వాలాయము సంతుమనిన వారలు నగుచున్ ॥ చ ॥ కరములు మోడ్చి యో నృప శిఖామణి ఖానల దాపస్థితిం బరగుచు గందమూలములు భక్షణ సేయుచునుండు మాకు డే । వర లివ్వుటానలిచ్చి వసువర్ణము వేమిటికే లనన్య వ । స్తురతి యటన్న లేని గవుతో బతి వారలజూచి క్రమ్మరన్ ॥ చ ॥ అని యెగుణాఢ్యులార నిజ మానదియాకృతి యెవ్వరాచరిం । చిన యది యే ప్రమాణమున జెల్వగు నెవ్వనిదీ చరిత్రమిం । దులకబిదాన పేమెనమితో నిది మెవ్వరిం నేర్చినా । రనిన వినీతులయ్య కుశలవాహ్వయ లిట్టని రంమహాత్ముతోన్ ॥ సీ ॥ ఇనవంశ శేఖర యీకావ్యమనివిసిమించిన సుకవి వాల్మీకి మౌని । రామాయణంబను నామంబు దీనికి గావించె విభవకథ యసుమ్ము । వినుమీ

రువదినాల్గు వేలగ్రంథంబిది యేనూఱుసర్గలనింపుగులుకు । పట్టాభిషేచనపర్యంతకథలారుకాండంబులరచించె గడపటికథ । నవలనుత్తరకాండంబునందమర్చె । నంమహామౌనియతనిదియానిరూఢి । గనె మూర్ఛితమిదివిననిచ్చగల్గె । నేనపినదదుదినమునుని ర్విధమున ॥ క ॥ ఇంమనిఘనిష్ఠులుదీర్చన । పింపటనొక్కకొంత సేపుప్రియమున నికా — । వయముంపిన పలయు మాగీ । తంములుసాఫల్య మొందధరణీశ యనక ॥ గీ ॥ సంమతించి రామజనపతి బహుమతి । వెలయ వారిబనిచి ద్విజపురోహి । తార్యబుధసహితుడయి యాగ మంటపా । భ్యంతరమునను డెనర్హవిధుల ॥ చ ॥ దినదినమిట్లు జగజ్జగతీసతి మన్ననుపుష్పదేనెవం చినగతిగ ప్రవర్తరజము చిందినకె యువడిజాజిపొట్లముల్ । మొనగొని విప్పినట్టులతి మోహనగానకళానిరూఢిన । య్యనఘులు మోహనచ్ఛవిని మించిన గాత్రమెనగ స్వనపింపుచు నెసక ॥ చ ॥ జనవరుడంతనొక్క దివసంబున వారితనూవిలాసమ్ । గనుగొని జానకీరమణికై వడినున్న నిపేరిరూపుల । వ్వనజదళాక్షికిన్ను గవల్గ వియంచిరటంచు వింటెన । త్తనయులె ఈశుభాకృతులు లెక్కనని చెలువంబులుండునే ॥ చ ॥ జడలు ధరించి కృష్ణమృగచర్మములుం బలునారచీరలుం । గొడుకుల దానుగట్టుకొని కూరలగాయలు ద్రుత్తుచున్నచుక్ । గుడిగొనువంత రేజగలుగుదుచునెంతగలంగియున్నదో । యడవులలోన సీత యెట్టటాయికజూడక యెట్లు తాళుదుక్ ॥ ఉ ॥ త్వోసుతవాసినేను బహుకాలము తాలి దైర్యశాలినై । యాస్తతిబిల్వనంప్రజ లంబుసంయమిక జెందనిసభక । బాసయొనర్పబంచయిక బావనియాలెటిగింపకుండిన న్నాసుతులంచువీరి । బ్రజనంబు నెయంచు దలంచి చెచ్చెరక ॥ గీ ॥ చెంపనిలుచున్న శత్రుఘ్ను జేర

(*) రఘుపుంగవుండు వాల్మీకాశ్రమంబుననున్న సీతం బిలుపించుట. (*)

బిలిచి । పలికె బులనియోవత్స పవనసుత వి । భీషణసుషేణులను వెంటబెట్టుకొనియు । కల్మషుండయిన వాల్మీకి గానబోయి ॥ వ ॥ జనకజ ధర్మచారిణియు సాధ్వియు నౌట యెరింగియుండియు । జనులోనరించు నిందబడ జాలక విడినమాత్రమంతెయు । జనులకు బ్రత్యయంబొడవ సభ్యులలోకపథంబు బల్కిన । వ్వనజదలాక్షి దోగుకొని వచ్చుట మేలను మంమునీంద్రుతోక ॥ క ॥ ఈమాటకం మహాముని । యెమని ప్రతిభాషలానతిచ్చునో సీతా । భామినిహృదయస్థిగని । యేమనునో యదియు దెలిసి యె తెండనినక ॥ ఉ ॥ స్వామిమహాప్రసాదమని వారలు నల్వురు నంమహాముని । గ్రామణియున్న చోటికదికత్వర నేగి నమస్కరించి శ్రీ । రామనృపాలుమాటల తెరంగెరిగింపనతండు పల్కెదా । నేమిదలంచెనట్లు ఘటియించి ధరాసుత శంక యేటికిక ॥ క ॥ పతిదోవతాశిరోమణి । క్షితిసుత పథంబు సేయు సిద్ధము రేపా । క్షితిపతికి దెల్పుడీదియని । యతడనచినవారు వచ్చి యధిపతితోడక ॥ ఉ ॥ అంమునిమాటలెల్ల వినయంమున దెల్పిన రాముడెంతయుక । సంమదమంది యులముగల సభ్యులనందఱు జూచి యెల్లలో । కంముల మెచ్చరే పుజనకప్రభుకన్యక యీసభ స్వభా । ర్థంముగ పూని పల్కు శపథంబు వినంరగు మీరలిందఱుక ॥ చ ॥ శపథము సేయుచో నయిన జానకి సత్యమెంగుడీయనంద । పసులు ధారుణిపతులు వక్కిన జాతులు వారు బాంధవుల్ । గవులుని శౌదరుల్ హితులు గౌతుకవిస్మయభీతిమగ్నులై । రఘుదున్నపాలుడా జనులనందఱని ద్దసుబంచె నాటికిక ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున సభాసదులనందఱవిడుదలకుం బనిచిననిచి ముదంబున నత్తపనవిభావరిష్ఠుండవ్విభావరిం గ్రమించి మరునాడరుణోదయంబున గోమతీజలంబుల బ్రాతఃకరణీయంబులొనర్చి యర్చిష్మవాద దేవతార్చనంబులాచరించి సమంపుత ప్రకారంబున మహాహర్మ్యంటపంబు ప్రవేశించి భరతాదిసోదరులును సుగ్రీవాదివానరులును విభీషణాదిరాక్షసులును సుజేహరాజ కేకయరాజప్రముఖబాంధవులును బ్రవర్ధనాదిమిత్రులునును మంత్రాదిమంత్రిపటలంబును మథమద్వియజభద్రాదినర్మసఖులును బరివేష్టించి కొలువ నిండుకొలువుండి పృథ్వీసుతాకథితావితథశపథవచోవిధాశ్రవణకుతూహలంబునంబర తెంచిన వసిష్ఠవామదేవులవుల స్త్యకశ్యపాగస్త్య విశ్వామిత్రదువికాగ్నిమిత్ర మైత్రేయ భృగుచ్యవనజరాశరాత్రేయ కాత్యాయనగౌతమ శ్వేత శాతాపనులోమవరతంతు భరద్వాజవాలఖిల్యమార్గల్యమాండవ్య విభాండకమార్కండేయ కాండిన్యకణ్వప్రసన్న దేవశ్రవసబభ్రు శృంగమతంగమంకణాంగీరసశతానందమందపాలజాబాలి గాలవస్థూలపౌలస్త్యదుర్వాసః పర్వతనారదదళాదపిప్పలాద ప్రముఖ మహర్షులకు బ్రత్యుత్థానాదులొనరించి యుచితాసనంబుల నునియమించి పాంచాలమాళవగౌళచోళ మళయాళ మగధమత్స్యమద్రద్రవిడవిదర్భ శకసింధు గాంధార సౌవీర కేరళకాశ్మీర చేదిప్రముఖనిఖిల దేశాధినాథులసపరివారంబుగా వగుచోట్లం గూర్చుండనియోగించి బ్రహ్మక్షత్రియవైశ్యశూద్రులుదక్కిన పౌరజానపదాదిప్రకృతిజనంబులు నానాదిగంతరాళగత విద్వత్కవినటగాయకపరివారసముఖ యాచకనివహంబులు నలుదిక్కులం గిక్కిరి నివసింపనిలింప విభువయిభవంబున బొంపిదివోవుచు బావెతసాగమనంబు బ్రతీక్షించుచున్న యెడ నక్కడ వాల్మీకి మౌనీంద్రుడు దొలునాడె నిజాశ్రమంబుననున్న జనకనందనుం దానువిడసిన గోతీతటాశ్రమంబునకు బిలిచిపించినవాడు గాననద్దేవి నవలోకించి తల్లి భవద్వల్లభుడగు రఘువంశవల్లభుండు నీయుల్లంబు తెల్లంబుగా దెలిపియు బ్రల్లదంబులుచలకిన తుల్లక జనంబులు విశ్వసింప విశ్వమూర్తి బ్రహ్మర్షీశ్వర సభామధ్యంబుననిచె తిశపథంబులాడింపదలంచి నిన్ను వెంటబెట్టుకొని రమ్మని పన్నింబనిచి వాడతనివచనంబులం ఘనసీయు బదిగాక నినువంటి పతివ్రతలకు బతియనుమతిం బ్రవర్తించుట స్వభావసిద్ధంబుగదాయని దెలివినసపల్లవపాణి ప్రాణేశ్వర సందర్శనంబు నేటికయన నీనెవంబుగలిగె గనాయను మోదంబును దనపట్టపుదేవిపై నిట్టిపట్టి సంశయంబులు వు వప్పట్టభద్రుల

మరచ్చం బెట్టె నెట్టుదలం జెనో యను భేదంబును మనంబునం బెనంగొనంగనుంకాన లంచాటెల్లు కాటుక కన్నీరు రెప్పలతుద నప్పళింపుచు నప్పరమతపస్వి దిక్కు చూపులు నిగుడించి మహాత్మా యెట్టిపట్టునబుట్టి నెంతవాని జెట్టబట్టిన నే ట్టియిల్లు మెట్టిన నాఁడెనోములు నోచినను వంటిమచ్చేకంటికి దత్పన బనుబవింపక నోవచ్చునే రచ్చలోకివచ్చిబాస యిచ్చి పొందమని పుడమి తెడునోఁడె వినమాట దాటగూడునే మంచిది తామసింపనేల విజయంబు చేయుఁడని తెగువదోపం బలికి కమలసంభవుని వెనుకొని కమలామహాదేవిచందంబున డెందంబున బాయని శోకాంధకారంబు వెనుక వెనీతో నెనసన పర భాగంబున గనుపట్టుకీలుగంటుతో భుజటత్రవల్కలోత్తరీయంబున వాచ్చాదెంచిన గన స్తనకనకకలశయుగళంబుతో ప్రపదం బులపైదిగబాఱంగట్టి నవలిపెంపునారచీరతో బహుకాలపరిగత రఘువల్లభాయల్లకభరంబునంగృతియించిన మోహానాం గంబుతో నిటలతటంబున నెఱసిన చికురనికరంబుతో గపోలముకురంబులపై దిగజాఱునయనకంజనాంజన సమంజసాశ్రుజ లధారాప్రవాహంతో నప్పటప్పటికినిగిడెంచు నిట్టూర్పు సెగలం బొగిచిగురు మోవిరోజున్నబోయిన చివ్వారిముద్దుమొ గంబుతో నాద్యంతంబుల దాసుబడెనయిలిబడతలంపున బట్టునెవ్వరపాటునం జేడ్పడుచిత్తంబుతో మిహాసభాషధ్యంబున నె ట్టుకొని నిలిచి నిర్లజ్జనై రెట్లు మాటలాడుదానను భయంబున బోడము స్వేద కంపంబునతో నన్నిబొట్లకు తోనయ్యు దనవ లె ప్రాణంబులపై నాసంబూనిన మానవతులుగల శేయనుతలంపునం బొకొను దీనభావంబుతో గడగడవడంకు నెన్నడు ముతో నెడనెడదడుబడునడుగు బామరలతో కుల్లినీక డుపునంబట్టి యిట్టికట్టునకొడిగట్టతింత దాయనిసిట్టల పుగవపునంబు డమిపై నెలకొల్పు చూడ్కులతో దైవంబునలువురిలోనన్ను దలవంచికొనం జేసెగదా యను చింతవనంబున వంచినశిరంబు తో గరకమలంబుల ముకుళించుకొని యవ్వాలుగంటిమిన్న పంటువలంతి యల్లుడుకొలుపున్న బహిర్గంటపంబునకువా ల్మీకివెంట నరుగుదెంచు నప్పడయ్యోప్పుల మప్పందప్పక చూచి కన్నులజిప్పిలు శోకబాష్పధారతో నయ్యయో తల్లిరాము భద్రునంతటి పట్టభద్రునిం జెట్టబట్టిననిన్నువంటి సౌభాగ్యవతికీ నట్టడవున నెట్టుకొని నారచీరలుగట్టుకొని యిట్టియగబా ట్లకులోబడవలసెగా యనురను నీయుత్తమురాలి గుణవిశేషంబులెఱింగియు పతంగకులపుంగవుండంతరంగంబెనం గరుణ దొలంగియడవులం ద్రోచి యెంతసాహసంబు చేసెఁజూచితిరే యనువారును నవనీవిభుండు లోకోపవాదభయంబున గళత్రా భిమానంబు విడుచుటదొడ్డుగాదతనిమాటజవదాటక యిప్పరమపావని తపోవనందబులుదాసిగాగాసకోర్చి ప్రాణంబులుభరిం చుటదొడ్డనువారును శసుభులు శిగి వసుమతీపతి ప్రజాపరంపరలచేత మాటలంబెట్టుటపాటిగాదని గాకలేకున్ననీలోకమా తుకాతుత్స్ననెడబాసి ప్రాణంబులాశించునే యనువారును నేకపత్నీవ్రతుండగు రఘువర్యు దైర్యస్థైర్యంబులు సీతాసతిపాతి వ్రత్యంబునింతయొప్పునే యనువారునై బహువిధంబులంబలుకు నానాజనంబులకోలాహలంబుతో నలుదిక్కులం బిక్కటిల్లి చతుస్సముద్రఘోషంబు లొక్కదిక్కునఁగిక్కిరిసినట్లు వెక్కనంతయొక్కటియైన తెరంగుబహుళకోలాహలంబులకొల్ల లువనంగలిగియుండె నప్పుడు సీతాశపథపంశ్రవణత్పరత్వంబున బితామహుండును మహేంద్ర శశినివరుణకుబేరాదిలోకపా లకవసురుద్రాదిత్యమరుత్తుషితామరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షకిన్నరకింపురుషసభశ్చరభాస్వరమహారాజిజిప్రముఖఖ లబర్హిర్ముఖసమన్వితుండునై వచ్చి దివ్యమణిరమణీయవిమానకోటులతో జనులెల్ల నలంకరింపదగు యొడ బృందారకల్పందమం దారమాలికాగంధసంబద్ధమందగంధవహుం డప్పరివత్తునై వొలవేనీలాగున భూలోకంబునం గలిగిన సకలజనసమూ హంబులు దిడువనుండఁ నుంగొన దేవలోకంబునం గలిగిన సకలదేవతాగణంబులు దివినుండికనుండెన సీతాంగనాస హితంబుగా నమ్మహాసభామంటపంబు దరియుం జొచ్చి రఘువీరునిపురోభాగంబున నిలిచి వాల్మీకిమహర్షి శేకరు బచ్చటప్రజ

(*) భూపుత్రినిష్కల్మషయని వాల్మీకిసభాసదులువిన రామునితోఁ జెప్పుట. (*)

లకలకలంబు చేసన్న నివారించి యాసన్నులై దివినున్న దేవతలును సభనున్న సప్తజనంబులును నాకర్ణింపబాప్పడంభో దగంభీరఘోషంబునిట్లనియె॥ సీ॥ దినానాథాన్వయయాథరాతనియపాకప్రత్యమున్నత్యమ్మం। దనియమినీపుజనాపవాదగ తిశంకన్నిందుమాలాలిగా। ననసీమక్ దివిద్రోయబంచుటయు దైర్ద్వంబొందియస్మద్వనం। బునకువచ్చిరుతుక్ లవుంగని యునిపుణ్యోప్చవతుశ్రకుల్ ॥ చ॥ విలసితధర్మచారిణి వివేకవతీమణిసీతనుస్వభా। వులుయమలార్భకు ల్దుశలవుల్ గ్రహింపు మువిరిముప్పురి। స్వలదనూనమొందనిటువంటి మహాసభజేరికళ్ళతే। బలుకుదునద్యుబొంకిన దరంబుఫలించునటయ్యా మానికిక్॥ చ॥ బుధనుతుడొక్క చేతముని పుత్రుడనై శ్రుతులెల్ల నేర్చినే। నదికతపోవిభూతి జెలువందియసత్యములాడనేర్తు నె। యధిపమునోవచిక్రియలనన్యమెఱుంగుసీతక్షీరవారధిసుతకుక్ హిమాచలవంశ్యజకుం బ్రతిసద్గుణోన్నతిక్॥ ఉ॥ చా రుపతివ్రతాత్వమున జానకిపెద్దతుమాసమున్నతిక్। ధారుణిపెద్దవైర్యసముదగ్రతమేరువు పెద్ద తప్పులే। చారసినాదసీత హృదయంబువియమ్మరుదగ్నితోయము। ల్సారసవైభారకరులు సర్వుపర్వులుసాక్షిగాన్నృపా॥ ఉ॥ భూసుతకోసమేగను కబొంకితివేనియబిద్దకాలమక్। జేసిననాతపంబు రహి జెందగనప్ఫలమొజనంబువి। శ్వాసమునొంద జేయుటకుస్వాంతముగల్గినమీర కోరిన। ట్టిసభవారలెల్ల వినసిత్యా యుక్తశపథంబు వల్కెదక్॥ మ॥ అనివాల్మీకిమహామహాసీంద్రుడపుడయ్యాసా

నమెల్లం గలం! గని తాంతస్థిరబుద్ధినిట్లు వలుకంగా కుత్సరాన్మొలిది! ధ్యానబద్ధాంజలియై వచ్చి చెనసభూత్మా సీతలోకయి కపా వనియంచుమ్ము! నులంకలోన తెలిసె నవ్వహ్నివేశంబునక్॥ చ॥ తెలిసియు లోకులాడు నడి దీర్పంగ గూడక యింత చేసితింగలదప రాధమోర్వుండలు గన్వలదిక్కవలస్మదీయవు। త్రులగు మదీసె స్వాద్వియగు రూఢిగనింకొకసారి సీతయుం। దలి ప్రజలౌన నంగ శపథంబొనరించినం జాలమేలగుక్॥ అనిమతియునిట్లు రియె॥ గీ॥ అనఘ మీరు పలుకునంతకం టెను సీత। యాదుశపథమెం

(*) భూమిదేవి సీతాదేవింగయి సేసి రసాతలంబునకుం గొంపోవుట. (*)

తన్మైనిచటి! ప్రజలకాపె పలుకు పలుకునంగాని ప్రత్యయము పుట్టదను చునరపుడనిన॥ ఉ॥ ఆరఘుపీసమాటలనునచ్చుతమం దిరితత్సభాసదు। ల్వారిజసంభవాదిసురవర్యులు మేలవి మెచ్చిరచ్చటక్। సౌరసుమావళుల్ గురిసెం జల్లని వాసనలుల్ల సిల్లగా సారెకు గంధసారగిరి సారసముచి చేరై పయిక్॥ ఉ॥ అజ్జనుసీతారాముని పదాంబుజముల్ హృదయయాంబుజంబునం! దప్ప కనిల్పి ధీరతను దబ్బుఖియై తలవాంచి ధాత్రిపై। నొప్పరెజాపలోకినము లుంచి కరాంబుజముల్మొగిడ్చి తా। నెప్పటెలుంగుతో సభికులెల్ల నువిస్మయమందసిట్లనుక్॥ శా॥ రామస్వామి పదాంబుజంబు లెద నారాదింతు నేనిన్సదా। రామాజ్ఞన్ జరియింతు నేనిందగు జా! గత్స వ్వప్నను ప్యాదులక్। తాముందప్పని దాసనాటయుయు ధార్మిం బెనినాతల్లి యో। భూమీ ఈ యెడం ద్రో వం జూపినను గొంపోవంమనిలోసికిక్॥ వ॥ అనిశతానందపురందరాది బృందారక సందోహంబునకు నానందంబును సనకసనం దనాదికర్మనిబృందారకులంకుం ఒకమాద్భుతంబును నరవానరనిశాచర ప్రముఖనిఖిల జనంబులకు శోకదైన్యంబులు నుప్పతి లంబలికిన యచ్చిలుకలకొలికిపలుకులతోడనె శతకోటిఘోషంబు ననుకరించి సంవర్తసమయ మునదిత జలధపసంఘసంఘుసఙ్ఘ గోజ్ఞాతనిర్ఘాత జాతస్ఫీతనినాదంబుననుసరించి ప్రళయ వేధా భయంకర పణీశ్వరాభంక దంష్ట్రాంకుర ఘోరముఖస హస్రమోముచ్య మానపిస్ఫురత్కీలికిలికాజాలస్ఫులింగ స్ఫుటాబీలరవానుకూల విశాలభూతాత్కారవిరావంబునధిగమించి యనల్పకల్పాంతకాలకంఠ కాలదిరూపులముద్రు జధకాటధమధమత్కారంబునకు సహకారంబయి బ్రహ్మాండకరండఖండ నోద్దండ తాండవ రావణవరుణాలయోత్తుంగజ ఘూలతరంగసంఘాత ఘుమఘుమార్భటి బ్రతిఘటించి తత్సభామధ్య ర త్నగర్భాగర్భంబునునుండి మొకటదీర్ఘ నిర్ఘోషంబావిదర్భవించెనప్పుడు హస్సదనహిరణ్యరకస్సహారరంహ సమారబ్ధ విజృంభమాణపీన నృసింహసంభవావసరవిస్ఫుణ సభాస్తంభగంభీరనిస్వనంబులకుందో బుట్టువులకు పటపటార్భటులసంఘ టిల్లనిలిచినంతటల్లతవలె నిలుచున్నపుడమిపట్టిక ప్రైదుట బుడమిబిట్టవిసిపటెల్లునంబగిలిన నప్పట్టున మహాబిలంబగు నొక్కమ హాబిలంబుగనుపట్టెనట్టిబిలంబులోనుండి కుండలిమిండ లేశ్వరకుటిలదంష్ట్రాపటలవటుల ప్రభలకయివడభోగవతీసరత్తరంగ మాలికవలెనత్తటినికటనికగనిగటస్థితహాటకేశ్వరకఠోర కంఠకాలకూటకాంతులవలెందత్సహచరపారిషదచ్ఛటాజటారుణ రుచులవలెబహిర్గతాంతర పయోధిబాడబజ్వాలికలవలెం గోమలశ్యామలతూర్వాదళాభర్వరోచులవలె వజ్రమౌక్తికనీల ప్రవాళపద్మరాగమరకతప్రముఖ నిఖిలమణిగణమస్పణఘృణిసరంబులు వెల్లితరిశి యచ్చటవారికన్నులకుమిఱుమిట్లుగావించె నంతనంతవాసుకితక్షకకర్కోటక జనమేజయప్రముఖ మహాభుజంగ పుంగవులభంగతరాభోగ భోగచిరత్నరత్నఖచితకిరీ టకుండలహారకేయూరకంకణాది వివిధభూషణభూషితులయి కాంచనవేత్రధారులగు నపరిమితనాగకుమారులతో గానుపిం చి మద్దేనికి బ్రమిల్లియనేకరీతులంబూజించి రయ్యెదంచి తాకృతుల దివ్యవస్త్రమాల్యానులేపనోల్లాసిత వాసనావిశేషం బులా గుబ్బుగానమంటపంబెల్లఘుంము మనంగ్రంమునకొనెదమ్యోడవినుకె. పునును కెంపుసొంపులతో నెదురుపడగలవిడికెం పులదెలువగు చిలువరాచకొదుకులచేత నొక్కరత్నసింహాసనంబుంబట్టించుకొని భూదేవినాగకన్యకాక్ర మకరాంభోజ రాకద్దవళచామరమరుచ్చలాచలనీలాలక జాలకంబులలికఫలకస్థలసిస్థుల కస్తూరికాతిలకంబుతో జెలికారంబుసల్పుజలువ వెన్నెలలసొలపుం దెలుపుమవ్వంపు చిరునవ్వుల తెలుపురదసకుందకొరకబృందంబులతోం బొందొనర్పరతిదర్పకమణిదర్పణ ప్రభలనెక్కసకెంయిలాడుచొక్కపుచెక్కులప్పైపుల కొత్త క్రొత్తలముత్యాలకంబెడాలుపిడ్డింబునూపవిద్యాధరకుమారి కాపరిమితగద్యపద్యాభికర్ణ నానునోధ కర్ణోత్సలామోదసమోదసంచర చ్చంచరీకచంచత్ఝంకారంబులు మీరమేరు మందరశిఖరోపరిస్ఫురి తారకావారకంబునంబొదలుచుం గుచోపరిదేశంబునహీరహారంబులు వెలుంగమెఱుంగుతీగలతో నొప్పుపులకు కప్పుముసుఁగు తెఱుగునందురంగలించు బంగరువిరులసరులసిరులతోంగొప్పగీల్కొప్పు మిఠారించు మిన్నుజిగిదు లకించుమంచి బురుసాచీరసరిగంచుల కించుకించుక మించు కళుకుహొంగిలుకు మెట్టియలరవళినవలంబించు పదకజరం జ తర్గంతరాగమణి పుంజపింజరితమంజీర సంజాతశిరజాధ్వనులు నిజాగమనంబు సభ్యులకెఱింగింపగించిదవ లగ్నలగ్నకాం చనకాంచికాసంకలిత మణిసంకీర్ణ రవంబులు పాణికంకణ క్రోంకారంబులకులంకె సాటుపాటింప సాటిలేని శృంగార విలాపచాతురితోంగూతురికి సాష్టాంగకరించి చేరవచ్చి మచ్చికమెచ్చి బ్రుచ్చికౌంగిలించి సేయంబడిగి కన్నీరు మున్నీరుగా వగచుచున్న యప్పుత్రినమనయించుచు దల్లి యేలచింతిల్లెద నీ వెవ్వారికిందయు వగతిందప్పించవచ్చునె యారడెల్లునవనియసిమిష కన్యకాకరకలితకనకకలశవిలసితభోగవతీ సలిలంబులముఖప్రక్షాళ నంబుగావించి కస్తూరిబొట్టు బెట్టి కొప్పు చక్కగసవరిం

చిమందారకుసుమమాలికలుదుఱిమి దివ్యాంబరాభరణాదులనలంకరించి ఘనసారగంధసారకాశ్మీరకస్తూరికాది పరిమళన బులలందిసిద్ధభామినీసమర్పిత కర్పూరనీరాజనాదులవిరాజమానయగు నంమానవతినసమానమణిపీఠంబుపైనుంచుగొనినం బుగడలముంచుకొని గంధర్వచారణయక్షకిన్నరపన్నగబాలికలు డపంబుసురటిగిండెకాళాంజిమొదలయినవి ధరియించియూడిగంబులుఘటించ నచ్చరలునటించ నింద్రాదిదేవతలు మందారకుసుమంబులఁ గురియించ శంఖమర్దళపణవగోముఖడక్కాహుడుక్కాదివాద్యఘోషంబులు మించ భుజంగపుంగవులు బంగరుబెత్తంబులూని బరాబరులొనరించ రసాతలంబునకుంగొంపూయెనంత మహాప్రభావంబునకు నద్భుతంబునొందుచు బ్రహ్మాదిదేవతలందఱుం దమలోఁదమరు జగతీనందనపాతివ్రత్యప్రత్యర్ధమ్మంబులనభినందించు వెలుంగులు నంతరంగంబులుగలంగి సీతాంజనగూర్చి విలపించు సభాసదులయాక్రందనధ్వనులు నేకీభవించి భూనభోంతరంబులాచరించె నంమహాకలకలంబున నేలంబడిపొరలి యేడ్చువారు నయ్యయ్యో శ్రీరామభద్రుని యర్ధాంగలక్ష్మినేటితో మాస్వామి నెడబాసి పోయెఁ దేయని బిట్టు గాబ్రలాపించువారు నేమియునలిలేకశోక వ్యాకులతేంద్రియులయి బూర్ఛలమునుంగువారును నీలోకాపవాదంబింత చేసెగదాయను వారును సిట్టి మహాత్ములా లనట్టులాడిన యీలోకులకొక సత్యంబున్న దేయనువారును నక్కటా తల్లి తేనిబిడ్డలయితి రేయన్నలారా యనికుశలవులంజూచి వగచువారును నవకన్యకవచ్చినిలిచినచోటు గాంచి పలికినపలుకులువర్ణించినపోయినపోకఁదలంచి పలికినజేపల కుచుంబిలుమాఱుంబరితపించువారునునిదిగో కన్నులఁగట్టినట్లున్నదిది యజ్జగన్మాత నేరీతి మఱువవచ్చుననువారును నంద ఱనే మాటలబడివినికి వేసని ఈసరసిజాక్షిలోకనిందబాపికొని కారణజన్మురాలుగావునమహనీయ పథంబునకుజనియెదత్ప్రభావం బెవ్వరికయినం దెలియకక్యం బేయనువారునునింత యద్భుతంబెక్కడగనివినియెఱుంగమనువారును నౌదలలువంచియవిచ్చివ్వాష్పజరధారా పూరితనేత్రులయి వెక్కసంబుగా నెక్కివెక్కి యేడ్చు భరతశత్రుఘ్నశత్రుఘ్న సుగ్రీవాంగద హనుమత్సుషేణనలనీలజాంబవ ద్విభీషణవిభీషణ కేకయరాజ ప్రముఖులంజూచి వగవుచు క్రొత్తలై చిత్తంబులుతలంబు లొందనందం దల్లడించు వారునున ఘోముఖుండయి చేష్టలుదక్కి చేష్టవిడియున్న యన్నరేంద్రచంద్రునింజూచి పురపురంబొక్కువారును నంతస్తాపంబునప్రుక్కువారును దాలిమిదక్కువారును నయి పెక్కుచందంబులనం నయిదొరటిల్లరయ్యాస్థానంబు శోకదయిన్యనిధానంబయియొం డెనయ్యవసరంబున॥ మ॥ జనకక్ష్మావరకన్యయిట్లు మగవిశ్వంబంతయుఁ జూచుచుండఁగ నద్రోచిన దీనభావదరక్షాధైర్యంబుపో

(*) సీతాదేవిరసాతలంబునకరుగుటకు రాముడు చింతించుట (*)

నాడిబో । దనపంకేజములప్రు ధారమునుగఁ । దృష్మభర్తహాజానకి । యనుచుఁ బొరొర్భిల్లి క్రమ్మంబందెలిసిశోకాక్రాంతుడయియట్లనఁ॥మ॥ జననిందంబడలేకనీన్నాకరివనవ్రాంతంబుతోగానవం । బునద్రోయించినతప్పబాలకజగంబుల్వాపిశోకింప్రగిం । నిచంధంబునరచ్చనెట్టిపెనటుంచుఁ బాగినెటుసోంచు । వుచనేడింకొకసారినీనగుముగంబుంజూపవేజానకీ ॥ మ ॥ అకటానీవుపతివ్రతామణివి నాయందెంతయుఁ గూర్మిబా । యకవర్తింతువటంచుఁ మ్మితిగదే యర్ధాంగనీవున్నచో । టికినన్నుఁగగానిపోవకనిర్దయుల నొంటఁ దించిపోవందలం । పకనానేరముఁలిందువచ్చునిబునే మాటాడవేకోమలీ॥మ॥ సదనంబుంబెడవాసినీవు బహువర్షంబుల్వనక్షోణిజెం । దిదురంతవ్యధలొందినమ్మ వసురక్షింగూడివర్తింపఁగాఁ । నిదిపేసదయునయుపాయనంచుశపథంబెగోరితింగానినే । హృదయంబించుకైతేఁగినందలతునే యీమాటప్రాణేశ్వరీ ॥ చ ॥ అడరెడుచిచ్చుజొచ్చితరి నాపటనూరకచూచివాటని । లక్కడయామాగానద్రోచి చిరకాలమెండాలిన బెట్టితిదంబు । మెడగనివంతలన్నిసికినీయానతికొక్కడిమోహమంచుని । పృథమిపదంగిపోయిపోనివేమేపతివ్రతామణీ ॥ ఉ॥ కన్నులసారెకుఁ దొఱుగుకజ్జలసమ్మిళితాశ్రుధారతో । వీన్నదనంబుతోమిగుల వెచ్చనియూర్పులవాడుమోనితోఁ । జిన్నిమొగంబువంచిబలుసిగ్గునగేల్లగవమోడ్చియుండుని। న్నిన్నునినుండలంచుకొన సూహగలంగెఁ జేవభూమజీ॥ చ॥ అనిశమువానలూరువజనాంతరవాసముజెందినావునీ । పెనశినప్రేమసంగదినెదెప్పటిప్రేమమనుగూడియుండుమనం ।, చుమనొకయానబట్టుకొనిప్రుక్కపెక్కుదినంబులోర్చితి । న్ననుదిగనాడియిట్టుచనిన న్వేతనెట్లుభరింతప్రాణముల్॥ ఉ॥ ఎక్కడికిప్పుడేగితిడో యెక్కడదీనతఁబాసినిన్నిఁనా । వెక్కడబోయెనాటిమరు తెంతగృపారహితాత్మురారిక్రై । తెక్కడజొత్తునేదితెరు పెక్కరణంగ్రమియింతుకాలమిం । కెక్కడనున్నదానవనియె వెదకింపుదుబంకజాననా ॥ సీ ॥ దప్పించిపరమేశుధన్వంబుచేయుచుట నిమిత్తమెకదే నీలవేణి । యేలమితోఁగపిరాజుచెలిమిపాటించుట నీకోసమేకదే నీరజాక్షి । విబుధేంద్రుసుతుఁబొంచివ్రేసినిర్జించు నీరాకకేకదే నిర్మలాంగి । క్రోధించిసాగరక్షోపంబుసేయుట నీపనికేకదే యోపురంధి । బ్రహ్మాకులజునిబొల్పస్త్వపతిగెలుచుట । నిన్నగైకొంటకేకదే యన్నిలాడి। యకటయెవియెల్ల నెంచకనొకటిరెండు। గస్తులకునున్న నెడబాయఁదగునె సకి॥సీ॥ పడతిదీకటసీనుయిడుగుబట్టుట జేసి నేలగ్రుంగినయట్లు నేఁడుదోఁచె। జెలువనిలెగొనుబలముదూలుట జేసి సింగగూలినభంగిభంగి నేఁడుదోఁచె। నలినస్నీముఖచంద్రుడస్తమించుటఁ జేసి నికిలంబుతిమిరమ్మై నేఁడుదోఁచె । సఖియనీకాంచనాంగకమడంగుటఁ జేసి నిబిడదారిద్యంబునేఁడు దోఁచె । భామనీమణినీపొందుభల్దేమిజేసి । యింతతవిజ్ఞన్మమిక వర్ధ్యమనుచుదోఁచె । జలజనుఖినీవు వెడఁబాసి

చనుటఁ జేసి। యుదిగొనియన్నియుఁ గోదువలై యిప్పుడుం దోచెక్॥ క॥ నీగౌరవంబు సీయను। రాగము నీమైత్రి నీపరభావంబు। న్నీగరువతనము నీదయ। నీగుణముల్ మరువవచ్చునే యెన్నటికిక్॥ ఉ॥ నా మనసార యెంతకతనంబో తలోదరి నీవు సత్యభామా మహిమోన్నతి తన్నహో యొనంగిన త్రోవన హేంద్రకన్యకా। చామరచంచలచ్ఛికులజాతకవయి చనజూచి పస్సిపో। జేమియుం గామరాతివలెనే బెలువా దేమజూడుమి వ్యోడక్॥ మ॥ అనిసీతా సతినాత్మ మంచి తొలి మోహంబెంచి శోకించియు। య్యినవంశాగ్రణిభూ

(*) రాముడు భూమిపై బాణము ప్రయోగింపఁబూనుట. (*)

మివచ్చి నిభవంబె పారసియ్యంతినో। దోర్దండనిపాతాళబిలంబు జొచ్చిన తెఱంగున బుద్ధి నూహించి మిం। చినక్రోధంబుల సభ్యాలంగనివచు స్పెన్వార్షి కాబ్దన్వసక్॥ ఉ॥ కంటిరె సజ్జనులార జనకప్రభుకన్యక వేఁడుకొన్న చోఁ। బంటువలెంతి వచ్చి ప్రియభావముతో వెతదీర్చిపోక తా। కంటుసనన్నొకింత యెముతైకొనకల్పునిగాదలంచి వాల్। గంటనలంకరిన్పు కొని గ్రక్కున దోకొని చన్నచన్నదముల్॥ ఉ॥ బాలతనంబులీల నేను బెతపాలయిదీనత గాసిలంగనా। పాలిటిభాగ్యలక్ష్మి నను బాయనిజానకి గొంచుఁబోయెని। న్నేలపడనిముండగమనీతియుఁ జూచితి రేకదాయిఁకం। బాళిమిఁ బూమియత్రయసదండన సేయక తాళవచ్చునే॥ చ॥ అవనపయోధిఖేయ మగులంగకుంబోయిదశాస్యముఖ్యులక్। బరవములో జయస్స్విమును భూమను దెచ్చిననాకసాధ్వమే తిపిరిధరిగ్రొన్న సుధతిక్ మరలిచ్చు మాటఁడిన్నటుక్। భువనము లెల్లభీతిలఁగ భూరిశరాహతి భూరివచ్ఛేదక్॥ చ॥ దురుసుగ నామదింగినుకథాపము నరసీతఁ దెచ్చియి। ద్ధరణ మెయిసంగినక్ బ్రతుకుఁ దక్కినవాముక చాపముక్తని। స్ఫురవిశిఖప్రతాపముఁ జూపెడమున్ జేసియజాండమెల్లనా। వరుణపయోధిలో గలపివైచెదనో క్షణంబులోపలక్॥ వ॥ అనిహిరణ్యగర్భస్వచ్ఛవనాదివాధప్రముఖ హావిర్భుజులకు గర్భనిర్భేదంబు గాఁబలికి వెతనపలుకుకులకతుకులేక నిరాకులస్థితిం బ్రవర్తిల్లు ధాత్రీమీఁదం బుట్టిన జెట్టినం పురోషంబునం బెదవులదరనిడాదకన్ను కేవలచెడిదంపు మిడుగురులు లెదరటతగంగటతట బుఁ జెలింపము నిక్కప్రటమ్ములప్రకటతరోష్ణవసనమ్ము విజృంభిస్పటలతమ్మున నతివికటభ్రుకుటిఘటిల్లరదనపటమ్మునం బటపటార్భటులుప్పతిల్లబురుహారుణరసోన్ముఖంబై ముఖంబు జేపురిమ్పునె మ్మోనంజిఱుచెమ్మటల తెమ్మెలాపరింపఁబ్బధాత పలయసమయసముదండతాండవక్రీడాప్రచండచండీశ్వర విస్ఫభయంకరకరణపారదృశ్వశశ్వద్విశరసోల్లాసంబున నావాసంబొసంగి వాసవారవరప్రాసాదవిరాసలరాసక్రియయాసమల్లసమ్పరత్రయహరణకారణరణారంభశుంభశ్చంభుకరశరాసన విముక్త ముక్తాత్రవిశిఖాని వార్యకార్యంబులో నాహవర్యంబువాటించయనారిస్థైర్యధుర్యతాంకతు దతమధువిభాతప్రభూతసముద్రేకతాత్మురుద్రరౌద్రనిర్నిద్రవిరభద్రప్రభావంభావహించి భాభవాబ్ధిగర్వసర్వతో నస్వాలనఖేలనంసాలనచటులవిశాలధాత్రీస్థలకీలికాఖిలప్రశియకాలప్రద్యోతమాన ద్వాదశ ద్వాదశాత్మప్రతిప్రతాపరీతింబడిపించి యపారపారావారవారి పూరపరాహారక్రీడాడొకమానబడబానలశిఖాప్రకరతి ప్రతరోష్మంబువధిగమించి యనవధికనకభువనాక్రమణప్రవర్తనాతివతుఁ దవర్తసంవర్తసమయాంభోనిధాన గాంభీర్యంబునంబొలుపుమీఱి భూరివిశ్వంభరాభారభవణప్రవణఫణికులేశ్వరముఖనావాస్రజయుజ్యమాన పవమానాశనభిషమజ్జాతనంకేతఘ్రాణమూర్తి బింకంబున భయంకరుండై సకలప్రపంచంబునొక్కటనుకరండంబిదిగ్రమింగనవ్వళీందువిలయకాలమృత్యువు మహోద్ధత్యంబునబొంపిరివోవుచు నఖిలజనములగ్రమ్మకొనిదుంము సేయనుద్యోగించు ప్రళయకాలజంఝూసమీరంబు తెరున బలిమింజెఱువారి యెవ్వారికి జేరిచూడరారకోపంబు రూపంబుగైకొన్నకోవునసహాంకరించి హుంకారంబు విన్వల్లనివ్వెరాదిపీరుండు రూక్షరనిరీక్షణంబులు నిప్పులుకుప్పలువడకప్పడమి నట్టెయవలోకించి కించిజ్ఞవైజడమతిసన్నింగొంచె గాసింగాఁదలంచి నీతింజూడఁబోవ జెరువయినవో సంగతయితివిశదామంచిచి యాతుణంబునదిన్నినిర్భేదించి నీగర్భంబున నున్నయతలవిడలాది సప్తసాతాళలోకంబులు చీకాకుగావించి నీవుధరించిన సరిత్సముద్రగిరిపురగ్రామతనకానన నాడులతోడ నీయందుగల నిఖిలజంతువుల నిర్మూలించి నిన్నుభరించినకులపర్వత దిగ్గజభుజగవరాహకూర్మాదులనింతలింతలు తునకలుగానొనరించి నోటితోనియెడలోకంబుబు నీరుగావింపెదంనాళుమను చెంతనున్నలక్ష్మణుచేతి శరాసనంబునొడిసి పుచ్చుకొని యుచ్చరంబు హెచ్చనచ్చాకంబు మిక్కుటంపుటుక్కన నెక్కువెట్టి కోట్టుగారా రిసారించిస్సైరించరానితద్దీర్ఘనిర్ఘోషంబున బీసుబ్బవారిటుక్కలు ప్రకటలయ్యెఁ బుకటలు నేలపాలయ్యె సముద్రంబులు పంకిలంబులయ్యెఁ బరత్వంబులొడ్డగెడపులయ్యె నాదిశేషుండయ్యె నజాండభాండంబు పగిలినట్లయ్యె దిక్పాలురు దిగులుంజెందిరి దేవతలు నెగులుంబొందిరి కిన్నరలు ఖిన్నతవహించిరి కింపురుషులు కంపించిరి సిద్ధులుచే। ద్పాటునొందిరి విద్యాధరులు వికలతంగుందిరి గరుడులు గాదిసీకతవహించిరి గంధర్వులు కళవళించి విత్తుళితులు దుఃఖించిరి బాస్వరులు పరితపించిరి యక్షులుదొలంగిరి రాక్షసులు కలంగిరి నరులు మూర్ఛిల్లిరి వానరులు తల్లడిల్లిరి వసువులడలిరి మహారాజికులు బెదిరిరి నిజరుకౌదిరి రాదిత్యులు బెదరి సూర్ధ్వలోకంబులను గ్రాంధకారంబులు నిండుకొని యెనురగలోకంబు సనుద్వావొంబుల పొందుకొని యునట్టిసమయంబునం బ్రహ్మలోకసాదుండై కావత్సుండు చండకోదండంబున గాండప్రకాండంబులు తపిగిభూమండలంబున నేయందొడంగు కడకయెటింగి యుత్సాహంబుదొరంగి గడగడవడంకుచు వెడవెడఁగొంపుచు బొంకజాసనుండరు

జాసనుండరుగు దెంచి యయ్యయుగుణాఢ్యుని హస్తంబులు పట్టుకొని యఖిలదేవర్షి బ్రహ్మర్షి గణసమన్వితుండై యిట్లు యభిను

—(*) బ్రహ్మాది దేవతలు శ్రీరామునిస్తోత్రము సేయుట. (*)—

తింపదొడంగె॥ చ॥ జయజయ సాధురక్షణవిచారవిచక్షణ సారసేక్షణా । జయజయ సర్వకారణ నిశాచర దారణ కృష్ణహారణా। జయజయ సత్వభావనిసుజన్యసుభావ లోకపావనా । జయజయ మంజుభాషణల సత్కలభాషణవార్థి శోషణా॥ సీ॥ తనవిల్లు విరిచినట్లు నెరథంబును ద్రుంచగడఁగెగాయనుచు శంకరుడు వలికెదమ మేఘులాలీల దాల్పు। ధారమారత్నమడగుచున్న దెయంచు నబ్ధిగలఁగె । నిజధరాధరిసంజ్ఞ నేటితో దక్షమయ్యెనొయంచు జలించె బుడమి దాల్పు । లికనేమిగా వింకు మెందుజొత్తుమటంచు ఫణి ఘోణి కూర్మముల్ పరితపించె । నొకధరాదేవితో బోనెసకలలోకసముల దుజెడు కాలమొదవెనంచ భీకుజెంది। రెల్లలోకులు నిదేతవిల్లు పూని । ధాత్రిగను గొన్న మాదసీతాకళత్ర ॥ ఉ ॥ భూజవహ్నివాయువభముల్ మహాబాటులు సృష్టి జేసిని । వేజగదంతరాత్మనయి నింతకు నాఢ్యత జెందినాభిపర । కేజమునందు నన్ను గలిగించి తెపెంచితివి ప్రపంచమున్ । రాజవేషివు వమ్మారయురాజవుగాక త్రిలోకవందితా॥ ఉ॥ కారణయుక్తినీవల నగల్గి లెరాకమునీ వెత్రుంచెనె। వ్వాదము గాదటంచ నెదువారది మెవ్వరిదిట్టి ధాత్రిపై మేరి మెయింతకోపముశమింపుము గాంచి ముమూదిమానసా । గారవిభాసి దీపరుచి గాంచి వెలింగెజి సిస్వభావమున్ ॥ శా ॥ సత్తామాత్రుడవై ప్రపంచకలనా పాతుక్షిశ్వధుర్యుండవై । సత్త్వాదింద్రియబోధరూపకుడవై సచ్ఛక్తియక్తుండవై। తత్తాదృక్తిగుణాత్మకత్వమున నేతత్సృష్టి రక్షాత్యయా। యత్తానంతవిలాసలోకనని వ్వాదృశ్వి లెరాకింపవే ॥ అనిపలికి మతియునిట్లనిరి॥ సీ॥ కల్పక్షయమున నేకంబైన జలధిపై బవళించి పగదిచ్ఛ యవధరించి । హృదయాబ్జమున నన్ను సృజియించి నీగ్రమించుటకు బొందమ్మిబొకల్లుటిగటంచి । బయలు దేరినగోదపంబు సేయుమటంచు । నాకాశమూర్తివై యావృదుపల్కి । తపమునీష్టకు మెచ్చితగనంచవయి వచ్చి తెలయనంతయు నుపదేశమిచ్చి । వెనుకవయికుంఠమను పేరవినుతికెక్కు । భువనరాజ్యంబు లెరాశేషభోగితల్ప । శాయివయితొ చినను జగత్స్రగమునకు। నియ్యకొలిపిన నాతండ్రి నీవె కావె॥ మ ॥ శిఖివిద్యాబలశౌర్యపణ్యకృభిసంసేవాదులంగూడినీ । ముఖబాహూరుపదంబుల గ్రమమునంబుట్టించె జంతూర్వర్ణముల్। నిఖిలాశల్ జనియించెనీ చెవులనిన్నేత్రంబులన్ గల్గిరిం । దుఖరాంశుల్ జగదంత రాత్ముండవు నిన్నున్ శక్యమే యెంచగన్॥ మ॥ జనముల్ భ్రాంతు మొందబ్రాకృతునియోర్జదైత్యాశోకక్రుధ । ల్జను నేయిట్టు వహింపజాలు యెడమిగ్బాసంబభూ జెవిచే । సినతేప్పిమిత్వదాజ్ఞగాదె తెగవిచ్ఛిన్నితసిత్యాపహా । యునిన్నుంబెడవాసి యెందరిగెనంద్రీబుద్ధిసీవింపుమా ॥ ఉ ॥ సికతలాడియుండియునేప్పలరకాచియుంచినావా । ల్మీకిమహర్షి యక్కొడువలెస్సవినందగునందునన్మనో । వ్యాకులతాస్థితుల్లాలగు నంతయు గాదు భవివ్యదర్థము। న్నికెటుగంగవచ్ఛనది నేను నావింటిమునీంద్రకోటితోన్ ॥ శా ॥ శారప్రజ్ఞఘటించు శ్రోతిలకభీష్టంబుల్ ప్రసాదించు భాగీరధ్యాపగబోలి పంకమడగ్ గర్భాబ్ధి నీపాదమం । జీరస్మారమ్మృదుధ్వనిం జెవులకుంజేకూర్చునల్లాసము। శ్రీరామాయణమాదికావ్యముసుసీతాపనోవల్లభా॥ క॥ తత్తరమొందకయి శరీ। సు త్తరకాండంబు విన్నను త్తలమడగుం । జిత్తము ప్రసన్నమగు సని। యుత్తామరచూలివలుక నాంగాకనుచున్॥ గీ॥ కోపము పసంహరించి కాకుత్థ్స మౌళి । యమజు చేతికి శరశరాసనములొసగె। నలరి యవ్విభువీడ్కొని యజుండు సురసులు । మునులుగొలువంగ దనలెరా మునకుజనియె॥ క॥ ఆసమయంబున గాంక్ష్యము గీసీనగతిసతులువల్లకీ తతలొకసై। మోసినగతి నెలుగడరన్ । భూపతి కనుండి యొక్కడు డివిదబడియెన్॥ శా ॥ రామాద్యోర్వ చింతేయె మిటికిశ్రీరామాశిరోరత్నమే । భూమిన్సీతయనన్ జనించి హరిపై పొల్పొందునిన్ గూడెసి। వైముఖ్యంబు తుదిన్ సహింపక బుధుల్వర్ణింపనాత్మీయామా । ధామంబుం దొరసెందదాగమనమూర్తుం గోరుచుం ద్రెబ్బడిన్॥ చ॥ క్రియమున వేధయున్ ధృతియు గీర్తియుశక్తియుహ్రీయుశాంతియున్ । మయామయను దృష్టిభ్రష్టియును నిత్యముసీత యెరుమ్మతననో । దయితుడవైన నీ వెనరదైవము విన్వరుమీరు తల్లితండ్రియునై లెరాకరక్షయొనరింపుచునుండురు రెల్లకాలమున్॥ శా॥ ఏశివంతిసి పాదశోరణచి దేవేంద్రాదిదిక్పాలకాం । తాసిమంతములందుఁ జెందిరముచాదంబొందు నేచెవిపి। తాసమ్యగ్యతిలేకమద్ధ్విజః దౌర్గత్యంబు మాయుందునా। శ్రీతాసతిపిలినిన్ను భజియించెన్ రామకొన్నాళ్ళిలన్॥ ఉ ॥ సీతఁదలంచి యింక వెతఁ జెందకు శ్రీరఘురామ యామెపై। నాతతమైన నీకరుణ యంతయునిక్కనలందునిల్పు మా। జ్జాలభవోపదిష్ట ఉ గుపద్ధతి నుత్తరకాండమాలయున్। బీతిదళిర్వనీకువిను

—(*) రాముండశ్వమేధయాగంబు బరిసమాప్తినొందించుట. (*)—

వించరహస్యమనుచుఁ దెల్పినన్॥ ఉ॥ ఆపలుకుల్ చెవింబడియంతనొకించుక ధైర్యమూనియా । త్మాతత శాపలూరుభవుగన్గొని మీనుదువుల్పింగని । తాపసులిన్నృపాలకులుఁ దద్దయు గోరుచున్నవారికి। నేపటునులడియుం। బ్రయాణమునివ్వటిలంజడవింపుడవ్వలన్॥ క॥ అనిపలికి సకలజనముల । ననిచిన నెయ్యమునని చినందనులం। దోడ్కొనిముఖశాలకు జనియె। స్సానుకులవణియంత గగనమణియునుగ్రుంకెన్॥ ఉ ॥ ఆనిశిమెల్ల జానకిగుణాతిశయంబు లేచింత సేయుచు । న్మానచభర్తృస్ద్రయను మాటయెటుంగకెయుండివేగినన్ । స్నానము సంధ్యయుంజపము జన్నపునేమములన్ ఘటించియూ । స్థానము జేరి బ్రహ్మరుషి సంగమతోవసియుంచియప్పుడున్॥ గీ॥ సుతులఁగనుగొన్నవల్లకీశ్రుతులజెనయు । శ్రుతులశింగయతులు భూపతులు మెచ్చ। గతినయదిన్నంబు

ఉత్తరకాండకథలు। వారుతుదముట్టజదివిద్వరమునవ్వ్యా॥ ఉ॥ అతఁడిబుధ్విగావలికినంచినదక్షిణలిచ్చియర్థిసం । భూరిముదో రినట్లుకుతుకంబుననీవులొసంగిధారుణి । నేతలదానవేంద్రరజనిచరముఖ్యులభూషణాదులం । బ్రీతులఁజేసివీడుకొలిపెంబతి యుండఁజనర్హరీతులన్॥గీ॥ ఇటులఁగృతకృత్యుఁడై రాఘవేశ్వరుండు । ధరణికన్యావియోగాగ్నితప్తహృదయుఁ। డగుచునసుజు లుఁదనుజులునావులార్యు । లాశ్రితులుఁగొల్వగనయోధ్యకరిగియచట॥ఎ॥ నయమార్గంబునరాజ్యమేలెనవనీనాథుండు దేవద్వి జ । ప్రియకార్యంబులొనర్చుచుంజగతినై దెక్కగ్రహారంబులు। న్భ్రియసంపన్నతఁగల్లఁజేయుచుదురాచారస్థులఁబావుచున్ డయనర్థార్థులకోరుక్కలిచ్చుచునధానశ్రేణిరక్షింపుచున్॥నాజియనుచు॥సీ॥ అమితదక్షిణలతోలయుతాశ్వమేధముల్గావకొనిరొము సరించెఁగొన్నినాళ్లు। శిష్టులౌననఁగనగ్నిష్టోమయజ్ఞముల్గురుడుష్టనొలరించెఁగొన్నినాళ్ళు । భూరిదానములవిప్రులతృప్తిగన నేకగోమేధములానర్చెఁగొన్నినాళ్ళు । జేజేలలరభక్తివాజిపేయములు ఋక్కటవుకల్మినొనర్చె గొన్నినాళ్లు । లెదతెగ వియాహుతులనువహిస్వాకినజీర్తి । యడరనతిరాత్రిపొండరీకాదియాగకోటులుఘటించెఁబటుబుద్ధిగొన్నినాళ్లు । హేమసీ తాసమేతుండై యునకలుండు॥చ॥తొలువరసీతవంటినతిపోయినవిమ్మటనింకనొక్కతె । న్వలయునెపెండ్లియాడననివారనినెం బలినెవ్వరెన్నిభం । గులవివరించిననృపనకట్టోజబోలినసైడిమెన్మని। శ్చలమనిజెంతసుంచుకొనిత్స్మావతిసేసెననేకయాగము ల్॥ తతొక్కలంబున॥ సీ ॥ అవనివసుంధరాఖ్యకుచదగనైడలేనిహేమరావలకాంతినెసకమెసఁగి। వనధిరత్నాకరత్వముయథా ర్థముఁజేసెబలుతరంగలరత్నపఙ్క్తులూని । యభ్రనామముపోవ్యను మునిరూపముగఁతాల్చె జనులుగోరినవస్తుసమితిగురిసి। ధర్మాభిదానమంశమందునిక్కమునర్చెమునసత్యమైననుగడియాఁబోక । వలసినవుడెల్లవానలుగలిగియుండె । ప్రబలిరందఱు బాడియుబంటలెవసి । నెట్టకొనికొన్నిపోకలుబట్టెడమ్మ । శ్రీరఘుస్వామిరాజ్యంబుసేయునపుడు॥క॥ తరుణికులాధీశ్వరున కుఁ।భరియింపగనవుడురెంసుభారములొదవెన్ । ధరణీభారమునుసీతా।తరుణీచిం విరహభూరితరభారంబున్॥చ॥సుజనగనే ర్చులొకులదమస్థితిజల్కినయట్టివిందలు । న్మరువగనేర్చునాశ్రితులుమాటకికోసినయన్నితప్పులు। న్మఱచినమఱపురాకమదినా టినసీతవియోగదుఃఖమున్ । మరువగనేరడమ్యోగుణమండితుడారఘునీరుజమ్యోడన్॥ సీ॥ విద్యావయోరూపవినయశౌర్యా దులబ్రబలుతైకొలుకులుభక్తికలుప । హృదయానుగుణముగాసేవరకేవేళ ననుజన్ములఖిలకార్యములనడుప । సకలదేశా ధినాయకులుగింకర్యాణుతైపదాబ్జములెప్పుడనుసరింప । హితమంత్రిగురుపురోహితబంధుసామంతముఖులుమనఃపూర్వము గనుతింప । భూమిజిరకాలమేలుమాస్వామియనుచు । ప్రబలుచేపట్టగలిమియుబలిమిగలిగియొప్పియుండియుసీతలేకున్నకత న।నన్నియుగొలంతనైతొచేనవనిపతికి॥ గీ॥ ఏకతంబుననున్నచొరవకులుండు । భామినీమణిపూహించిపరితపించుఁ । గొలు

——(✽) కౌసల్యాకైకేయీసుమిత్రలు దివంబున కరుగుట. (✽)——

వులొనున్నయప్పుడుకొడుకులగని । సీతరూపంబుభావించిచింతనొందు॥ సీ॥ రాజ్యంబుజేయుశ్రీరామునివిభవంబు కన్నులు చల్లగాగాంచియులరి । యమితదక్షిణలతొనాతఁడొనర్చినయాగకోటులుగనిపూర్ణమొంది । యత్త్యయంచునపర్యలాచరించుకు శాదిపౌత్రులగనుకొనిదాళిజెంగి । సీతపోయినచింతజెందనికభజించుసూర్మిళాదులుజూచియాఁడల్లి । చెల్లబంధులపోషిం చియుహాసుఖంబు । లెల్లగనినదతులయుల్లమలర । నడిచినన్నగౌసల్యానాథుడున్న । లోకమునకేగసుతులెల్ల శోకమొంద॥ అప్పుడు॥ క॥ తల్లీసాధ్విలోకమ।తల్లిమముబాటిపోవందగునేయనుచిం । దల్లడమందుచురఘుపతి । తల్లికిబరలోకవిధులుతగ నొనరించెన్॥ చ॥ పతికటకామెచన్న యొకతుముంలోపలనేగగకయ। క్షితిపతిపుత్రియుస్స్వభునిచెల్మికినంతటి లోగ్రమంబు నం । గతిపయనాసరంబులకు గాంతునిజేరెసుమిత్రయన్నయ । ప్రతలిపినన్నశత్రులు పరస్పనిసౌఖ్యములొర్వరమ్యోడన్॥ అప్పుడు॥ క॥ ఆమాతలగూర్చిరఘు। గ్రామణిమహీసురులగొనగరత్నాభరణ। స్తోమంబులుహేమంబులు। గ్రామంబులుబా రలౌకికక్రియలమొడన్॥ చ॥ అతులవిభూతిమించిత్యయజ్ఞములిట్టులొనర్చిరామభూ। పతియనుచిత్సమందొరగిబంధుపురో హితమంత్రిసోదరా । న్వితుడయిమొక్కనాడుమహనీయసభంగొలువున్నకేకయ। క్షితివరుడూతవచ్చినతిజేసి కరంబులు మోడ్చియిట్లనెన్॥ గీ॥ స్వామివారికడనుమీమామతనపురో।హితునిబంపెవాఁతడిదిగోవచ్చు। చున్నవాడునేను మున్నగాదె

——(✽) రామునికడకు గార్గ్యమహాముని వచ్చుట. (✽)——

లుప। వచ్చితినటన్నృపతిశేఖరుండు॥ చ॥ అలరుచుగేకయాధిపతియంపినగార్గ్యనికిన్వసితిమె । చ్చిలనెదురేగివందనముజేసి నధీరతనిల్చియాతడు । న్వలపితలిలమించుపదివేలహయంబులరత్నభూషణా । వళులధనంబులన్వివిధవస్తుచయంబులొసంగ గానరాగన్।గీ॥ అవిపరిగ్రహించియివియెలదెచ్చితిఁటింతవింతచేతుకేయటంచు । వలసిదొడితెచ్చియర్ఘ్యాదులిచ్చియర్హాసన మునసుంచియథివడనిమొ ॥ చ ॥ లలితగుణాబ్ధిమీకుసుశలంబెకరాఘునుడన్మదీయమా । తులుడుసుఖంచునేవినయ దోహలు డాయనతండ్రివైభవో । జ్జ్వలుడయియున్నవాడె శుభవంతులెపుత్రులుగూర్మిమాపయిం । గలదెస్వదాగమంబునకుగార ణమేమిగణింపవేచుసన్ ॥ మ ॥ మృదువాక్యవిచుడమ్మునీంద్రుడనియెన్మీమాతులుండయ్యథా । జిధిలాస్వరుచార్యబం ధుయుతుడై క్షేమాననన్నాముప్రే । మదలిర్పన్శుద్ధశీలురన్మిము బరామర్శించుసన్పంపెవా । డదిగాకిప్పుడొకవార్తదెలుపమని.

నాడావింపుమర్వీశ్వరా॥ శా॥ గంధేభప్రతిమానవిగ్రహులుదగ్రస్యందనుల్బాహుగ్ర । ర్యాధుల్ సింధుల్ టోభయాశ్రితులు
మాయాయుద్ధబద్ధాశముల్ । గంధర్వుల్ శరచాపధారులు ప్రపక్ గారింపుచున్నారుడు । స్సంధుల్ వారలబట్టిజంపిబుధులక్
సంరక్షసేయందగుక్॥ ఉ॥ ధారుణికిక్ భరంబయినదారుణచిత్తులసంహరించినక్। భూరియశంబుపుణ్యమును బొందడ నేకద
నల్గురాజ్యముల్। శూరతమించుమీసుతులలోపల నెవ్వరికైననిర్వురన్వారక యిచ్చటన్నిలుపవచ్చు ప్రజావితి హెచ్చునందునక్॥
గీ॥ అనియుమీమామపనిచి నాడనిన రామాడెవ్వనికుమారుల । వ్వారులేందఱగలరనినవారెల్లమూడుగోట్లనినినాథ । అలులు
శైలూషసుతులంచు గార్గ్యుడనిన॥ చ॥ నినుకమసమ్మతించికడువీరుమగార్గ్యునిజూచిపల్కెనో। మునివరయుద్ధరాత్మలనమో
ఘశరాహలినుక్కడంచిశౌ । ర్యనీధులదక్షపుష్కరులనాన్మతనూజలనందునిల్పనా । యనుజులదారాముసిక్ భరతు నంపెదరే
పుబలాన్వితంబుగక్॥ గీ॥ విభవములుమించుగంధర్వవిషయములకు। బట్టములుగట్టబనిచెదభరతసుతుల । వీక్షణంబుననసవా

—(*) భరతుడు రామాజ్ఞచే శైలూషాత్మజులగు గంధర్వులమీదికి యుద్ధమునకుబోవుట. (*)—

లికిర్పురకును। జెలగపట్టాభిషేకముల్ సేనిపరుడు॥ ఉ॥ ఇటులదక్షపుష్కరులకిర్వురకుక్ రఘుభరసట్టముల్ । గట్టివినిత డో
భరతుగన్నొనిగార్గ్యులగొల్చి రేపెపో । విట్టలమైనబల్మిబొలియించుచమువ్వెనులగట్టుమిచ్చటం । బెట్టనయుగ్మమందులగుమా
రులనిల్పుమురమ్మునావుడుక్ ॥ చ ॥ నవినయబుద్ధినాతడు మహాసాదనియమ్ములునాట పెకువక్ । దివిసముఖోచితక్రియలుదీర్చి
కుమారులతోడవచ్చిరా । ఘుపునకు మ్రొక్కెదీవనను గాజొనిపిడొనియుదగిరి స్తవా । భయసబురసరించుకొని పౌరుష హా
ప్పజనైక్ జయార్థియై ॥ అప్పుడు ॥ సీ ॥ అసిఘోష ఘీంకారకృతవైరిమదవారణములైనఉదవారణములుగదలె ఘనఖురోద్ధర.
జోంధకారాంధహారి సైంధవములైనబహుసైంధవములునడిచె । జటులకేతనకాండచలిత తారామండలములైన రథమండల
ములుదరలె । వీతిభాగభియాతవిదళనోద్ధతిహేతికోటిఘ్నమైనపదాతికోటిపెడలె । నందుభేరీణాంధణల్ గ్రందుకొనియె। శంఖ
భుంభుంనినాదముల్ సందుకొనియె । నమితకాహళరవములు మిన్నందుకొనియె॥ శా॥ ఈలీలంబహుసేనగూడి భరతుండేగంగ
నాత్రోదలోగాల గ్రీపుడితండు సంయుమునకున్న గంధర్వమాంసాదులం । గీలాలంబులద్భుప్తిసేయుననుచుం గిర్తింపుచుక్ భూ
తభే। తాళక్రూరపిశాచకోటినడచెక్ దండుస్వలెన్వెంబడిక్। క॥ ఆలాగయినసరించెన్వ। గాలవ్యాకవ్యాఘ్రముఖవ్యాఘ్రంబులు
లగముల్ । నెనయుసింగియునెరసెవి। గొలచమూకలముపిశాచార్భటులక్ । ఇవ్విధంబున॥ మ ॥ నెలమీదలబడివేసువాళ్ళకు
మహానీకంబుతో నాత్మ । మాతులుమోస్సేరియుతదుని ల్పరహిసం దుస్సాటికిన్వచ్చి పెం । పలరంగామయనాడే కేకయసహా
హాయ్యంబురాశాత్రవు । ల్గలగక్ రామసహోదరుండు నలిమెన్గంధర్వ వేశంబుపై ॥ మ ॥ పటుహాద్వానములుక్ భటార్భ
టులుదబ్రక్రోదయోధచ్ఛటా । ఘటితేష్వాసగుణధ్వనుల్ నిజపధూగర్భైతనన్భేదనో । త్కటలీలన్నిగడందడాగ వనవార్త
ల్వెన్నవారాటనో । క్కొక్కగంధర్వులువచ్చితాకిరిలు కంగాకత్థ్సేనావలిక్॥ క॥ కడలింగడకిమెదురొక్కను । కడిమిక్
భరతేంద్రుసేనగంధర్వులపై । పడినిగుడబెడగుముగదలపడిపోరెదునపుడుపోరుభయదంబయ్యెక్॥ క ॥ నిలునిలుమనునెలు
గులుతల । తలమనియెదు నెఱుగులడరి తాకడిమేలుగుల్ । కీలకిలనార్పురెలుంగులు । భళిభళియనునెలుంగులునభంబవి
యింనక్॥ సీ॥ నడుచునప్పుడుదాసిపోడుచుచప్పుడుగేక క్రేయూచుచప్పుడుదోమ్మిసేయుచప్పు। డాగుచప్పుడు జెలరేగుచప్పు
డుగత్తులొఅయుచప్పుడుమూకవిరియుచప్పు । జెదతించుచప్పుడు బెదరించుచప్పుడగ్గించుచప్పుడుహుంకరించెచప్పు। డదిలిం
చుచప్పుడుబిదళించుచప్పుడు బిలుచుచప్పుడుబురికొలువెచప్ప । నుభయసేనలసమరితినుప్పతిల్లె । మిక్కుటపుకినుకచదలాని
పిక్కటిల్ల । మనుయోధలుశైలూషతనుజయోధ। లేదహెూరాత్రములుపోరిరీరసముగ। మతియును॥ సీ॥ చరడొహతులభూ
మిజనియించురజముచేనిఖిలదిక్కులనిర్లునించినించి । ఘళిపించువిద్యుకత్తులవల్లదుళికించుమించులదివివెల్ల ముంచిముంచి । జ
ముడుబిట్టాడించు జంతువుబొమ్మలట్లులతెజెందకత్రుపమ్ములాడియాడి । కుసుమితాశోకశాఖికోమరునగ్రొత్త నెత్తుటవాకల
మునోప్పదోగితోగి । చెయ్యొలిలయుగమూర్ఛలజెందిచెంది । యలవుకలిమినొకింతలోదెలిసితెలిసి । సింహముల లీలగర్జన
ల్సేసిసేసి। యుభయయోధులుబోరాడిరొక్కమొగిని॥ అప్పుడు॥ గీ॥ ఒరలుమదకరులుగ్వ్రాలెబోరులుహరులువిరుగుతేరులు
బలమేదిమెఱుగుబటులు । వ్రాలుపడగలునెత్తుటదోలుగొడుగు । లలబలమునందు రెంటనుగలిగియుండె॥ సీ॥ పొలసుకేశ్వరి
ప్రేగులనూడియున్నప్రేతవ్రాతములబిదతనమువాసె । బ్రమదలసిస్థిహారములియ్యగోరిన ఢాకినీతతి యభీష్టములుగల్గె। గి
లాలనదులలోగేలిసల్పదలంచుసాకినీసమితికిముచ్చటలునిరె । బచ్చిపీనుగులకై బహుజేశమరుదెంచినట్టి బేతాళుల యాత్మలల
రెం । గ్రొవ్వుమజ్జయు మెదడునుగూర్చి బ్రహ్మరాక్షసశ్రేణులకు సమారాధనంబు । సేయదెంచినదయ్యంపు చెలులయెన్ని
కలునుఫలించెనమ్మహాకదనమునను ॥ శా ॥ ఆలోనంబగవారినన్నోముగినూయాయుద్ధలీలారలిక్ । శైలూషాత్మజులంబరస్థ
లయినజ్ఞామాంసచమాక్సులక్ । శైలాదుల్గురియించిసేననొగిలించంగాంచిగల్పతుయ । త్వేశగ్రీవునికైవడిక్ భరతుడ
త్యుగ్రక్రుధాక్రాంతుడై ॥ శా ॥ సంవర్తారుణమండలస్ఫురదితీక్ష్ణజ్యోతిజృంభియా । సంవర్తాస్త్రముపింటబూర్చి జగముల్
శంకింపగానేసినక్ । సంవర్తాశుగసేగమొప్పనదియుక్ జ్వాలాస్ఫులింగోగ్రమై । సంవర్తాగ్నివలెక్ దహించెనపుడాశైలూ

వజ్రశ్రేణులన్ ॥క॥ ఈరీతిమాండుకోట్లను । హారజనికులక్షణములొనదగించినయా । శూరాగ్ర రాజమునసం హారమగావిం

——(*) భరతుడు గంధర్వులం బరిమార్చి తనకుమారులగు తక్షపుష్కలులదత్పట్టణంబున నిలిపి యయోధ్యకువచ్చుట. (*)——

చె భరతుడమరులువొగడన్ ॥ మ ॥ ఘనతుంతంభిగతిసుగ్ర శాత్రవతతిన్ భుజాచితదైశము । ల్సరశ్రౌఢిమనాక్రమించి ప్రజతోం చక్ సింధుభూమిస్సను । గ్రరమావైభవిమించనొకట్ పురముక్ గాంధారధాత్రిన్సభా । కరశీలోన్నతిగాంచునొకట్ పురమం గల్పించియారెంటికిన్ ॥ గీ ॥ పొసగదక్షశిలయుపుష్కలావతియునా । సజ్జ లాచరించి స్వర్గభంగింప నరుదతక్షశిలను దక్షు నిబుష్కలా । వతిని బుష్కరాఖ్యసుతుని నిలిపె ॥ చ ॥ పురములరెంటనిక్కలుజబులకులన్ సిరులొందనిల్పియా । భరతుడునా డువాటికల పట్టణముల్ధతధాన్యసస్తుభా । స్వరములుగాద్విజాంశ్రప వైభవాకసర్గవైభవా । కరములుగారభైభతుర గస్ఫురితంబులుగాగొనర్చినన్ ॥ సీ ॥ రాజితజ్యోతిఃపరాజితవర్ణా గారరాజితప్రాకారరాజితరి । చంద్రమండలతుంగచం ద్రమండితశృంగచంద్రశాలాభంగశాలలదిగి । రమణీయతరనాస రమణప్రసన్నసారవాజిస్ఫురిత గోపురములవెలసి । రాజరాజధనోత్కరాజ ప్రసంవాసరాజమార్గముల నేరపిసాపహించి ॥ కేళికాపారవాపికాఖేయకూప । కృతకకుధ రోపవనదేహగేహరుండు । రాధ్వజవిచిత్రకుడ్యతోరణవిశేష । భాసురశ్రీరనొప్పునప్పట్టణములు ॥ క ॥ అలకాయరావతుల శ్రేయనలరుదు నప్పట్టములవై దేంర్లలమి । న్నిలిచికుమారులవీడ్కొని । బలువేమకరాముకడకు భరతుడువచ్చెన్ ॥ గీ ॥ వచ్చి పంచేస్తినర్చించువానవుండు । పోలేలరడన్నపాదాబ్జములకు మొక్కి । యాతులమణిపూజలొసరించియారిపథంబు । మున్నుగా గలకార్యముల్విన్నవించె ॥ గీ ॥ విన్నవించినరఘురాముని భూధుసంత । సంచితమ్ములనిరుపురగాంచియనఘు । లారమనయుర్కి గయులకైనపురము । లెవ్వియన్నెకయిదాపుత్రుడిట్లులనియె ॥ ఉ ॥ అంగధరాంగనామజికినంగధమైతగునంచదీయము । య్యంగ

——(*) రాముడు లక్ష్మణునికుమారులగు అంగదచంద్రకేతులను అంగాదిదేశములయందభిషిక్తులం జేయుట (*)——

గుడేలును త్తరదిశాభరణంబున జంద్రకాంతసం । జ్ఞగరము వ్వపోల్దనుజన్ముడు గయికొనునట్లజేయుట । న్నంగడుసంత సిల్లి రఘునాయకుడంచివాసరంబునన్ ॥ గీ ॥ అట్టివారికిపట్టముల్గట్టిపన్చి । మనుపనంగదునిలుపలక్ష్మణుని బనిచె । జంద్రకేతుని మల్లదేశమునమప । బనిచెభరతుని సముముగా బలగులొసగి ॥ చ ॥ పనిచినవారునవ్విభుడు పంచినకయువడినందునందున । త్త నయులసుంచివారికిహితంబుపదేశమొసంగి రాజ్యము । లనుపడనొక్కవత్సరము సాయకతాముపసించితత్తనా । ర్యనుతు లవారిసవీడ్కొనిజాగ్రజుగొల్వగవచ్చిరమ్మెడన్ ॥ గీ ॥ వచ్చికొలుచుననుజవరులతో రఘుభర్త । దనరెగార్హ కల్పదత్తికొ గ్ను । లనుసరింపవెలయువాహదస్యాగ్ని । వలెవిభాషనాంశువులువెలుంగ ॥ గీ ॥ ఇవ్విధమున రాముదేకామశతసహస్ర । వత్స రములుపరమమైభవమున । నేలనాల్గుచెరగులలె ద్రేతాయుగం । బాదియుగములీలనతిశయిల్ల ॥ క ॥ ఘనముఖులు భరతల క్ష్మణు । లనవరతము రామునేవనానక్తమతిం । దనరుచుగాలము చేరువ । యనితాలిగియుగలగకుండి రాసమయమునన్ ॥ సీ ॥

——(*) యముడు మునివేషధరుడై రామునికడకువచ్చి రహస్యంబున బ్రహ్మవాక్యంబులు దెలుపుట (*)——

తనశోణతారకాంతర కాంతిచంచలచంచలాంచజ్జటాచ్ఛటలరించి । తనచతుర్దంష్ట్రి గాతెలతెలత్ప్రరిశుద్ధ భసితాంగరాగసం పదలనుంచి । తనకేళిదండంపుదండితనంటల్ల హ స్తస్ఫురద్బ్రహ్మసూత్రమెనిలిపి । తననిండుమేనికాంతలచాయకటిబద్ధనవ్యకృష్ణమృగాజినముబూన్చి । శాంతభావంబుకరదా ప్రసన్నముఖము । నిర్మలోదకపూర్ణకుండికయుదవర । జటలవేషంబుదరియిం చిజముము వెలిహ । జారమునకేగుదెంచి లక్ష్మణునికనియె ॥ ఉ ॥ ఇచ్చటికొక్కతాపసకులేశ్వరుడంపగనేను దూతనై । వచ్చితిపత్ప బంధుకులవర్యునికన్గొనిమాటలాడగా । నచ్చునరాన్యుతోదెలుపు మయ్యముదాగమవంబునాబుధుం । డెచ్చెరలక్ష్మణుండు నృపుజేరికరంబులు మోడ్చియిట్లనున్ ॥ చ ॥ దినకరతీక్ష్ణదేశమున దృష్టికిద్రేగొసరింపుచున్నవా । డనితరధర్మమూర్తియొక యార్యునిమాతతపస్విదేవరరి । గనుగొనిమాటలాడుటకుగా మొగసాలకువచ్చినిల్చినా । డనివినిరాముడాతనరయంబునదో డ్కొనిరమ్మనావుడున్ ॥ చ ॥ అతమునుశీఘ్రయానమునవంమునిదోడ్కొనివచ్చునంతలో । బతియెదురేగిసద్రమణయి పాద్యము మున్నుగబూజలిచ్చియు । న్నతకనశాసనస్థితు లొనర్చి ప్రసన్నతమించబల్కెనో । యతులవివేకమెవ్వరిట కంపకవచ్చితి రానతియ్యవే ॥ చ ॥ మిముగనుగొన్నయంతల మిత్రుడిజూచియట్లమానసా । బ్జములరునామమేమి తెలుపంగదె యన్ననితం డనుక్రరమా । స్యముగవచించిరిజ్జములసందఅబంధుము రామునీవెకా । కమతిపరుల్వినంగనధికారులుగారుమదీయవాక్యము ల్ ॥ క ॥ అవిగాకయిర్వురమునుప । హృదయములమ్మైమాటలాడునెడనిచటకిని । టొరంగివచ్చినాతని । విదళించెదవేనిగా ర్యవిధమెటిగింతున్ ॥ చ ॥ అవివినికొంతసేపుహృద యాబ్జమునంచలపోసిమంచిదే । యనిసభనున్నయందఱ బ్రియంబునబం చివిభుండులక్ష్మణుం । గనుగొనినీవువాకిటనె కాచుటయుంపుము ముంచెవ్వరైనిన । చ్చినవిది వేళగాదనివచింపుము పొమ్మనిపల్కె నెవ్వడన్ ॥ క ॥ ఆకుహనాముని శేఖరు । డేకతమున నున్నరాఘవేశ్వరుగనిసీ । తాకాంతబ్రహ్మపనుపగ । నీకడకేతెంచి నాడనేనంతకుడన్ ॥ ఉ ॥ ఈవున్నపాలమాతృడవె యీసచరాచరభూతకోటికిన్ । దేవుడవైవిష్ణుడవు దేవకిరీటచిర త్నరత్నశో । భావృతపాదపద్ముడవనాదివసంతుడవబ్జగర్భుడనయ్యావినుపింపుచున్న । విధముంతదాయనునకొను మాస్వడంచె

దక్॥ సీ॥ ఆదికాలమున క్షీరాబ్ధిలో జిలుకపన్నిట్టు పెంపవళించి నిదుర జెంది। కొన్నికల్పములరుగుటయు మేల్కని భవన్నాభి బుట్టిన తమ్మిన సృజించి। నీవీనులం దెజన్మించిన మధుకైటభాఖ్యుల ద్రుంచితదస్థితుల। ధరముల మెదడున ధాత్రియు గల్పించితి లోకాధిపత్యంబు నాకొసంగి। బాధలిడు హైత్యుల వధింప బ్రీతి నిబూని। వెనుక రావణుని చేనొచ్చి వేల్పు సురలరక్షింప దశరథసుతుడవగుచు। నవతరించితివని నొంచితి సురవరుని॥ గీ॥ మొదట బలికిన చందావబదునొకండు। వేలయేండ్లు దివ్యమేలితి వేలయింక దామనసము సేయ రంబమాత్మధామమునకు। నిలుము రాజ్యేచ్ఛ గలిగిన నేలనధిప। చ॥ అనిపరమేష్ఠి దెలుపుమనె నంచు బరేత విభుండు పల్కిన। స్వనిచియు నవ్వునవ్విరఘు వీరుడు వారిజసంభవుండు పంపు। న్నిల్చిన రేహితో క్తిగావలయు కృత్యములన్నియు

—— (*) దుర్వాసుడత్యూత్పీడితుండై రాముని కడకు వచ్చుట. (*) ——

నయ్యెనియ్యెడక్। బనులిక లేవు పక్ష్యేద్రప్రభావనిధి యనిబల్కుచున్నెడక్॥ సీ॥ అనసూయాసర్వసుక్తిరూపుగని యేమహార్షి ముక్త్యాగ్రగణ్యతవహించె। నత్రిసంయమితపోధాత్రిరుహమున కేయుతిప రేణ్యుడు ఫలాకృతి వహించె। నింద్రదుర్జ్ఞా విభూతిసేమాని కాపాతురాపదమునాయకుడై యబ్ధిగలిపె। రుద్రుని యత్యుదరోషాగ్ని యేమునీశ్వరుని చిందమునగోచరత జెందె। నట్టిదుర్వాసుడ వ్వేళనరుదెంచి। మోసలవసించు రాముతంమునిగనుగొని। యాధిపులో దెల్పు మారాకయునన లేడు। నెంతయు వితుడై మొక్కియిట్టులనియె॥ మ॥ జటిలాగ్రేసరవేళగాదురఘువశస్వామియే కాంతులం। పటచేతోగతినున్న వాడు క్షమియింపం జెల్లునొక్కింత సే। పటకున్నాకను బోవరాదసిన రోషాగ్నిజలజ్జ్వాలికాచటులుగ్రా రకటాత్ముడై యాతడునున్నా మిత్రితోద్రంమత్తుడ్॥ చ॥ నను నిలుపన్విత మహాజనార్థనశంభులకైన శక్తిలే। దనగనొకండు వత్తు దెస్సపాగ్రణికి మదాగమంబు దె। ల్పనికక్క మేనిహింత బాంధవమంత్రములతో ధనంబుతో। దనయులతో మిముంగనిసి దగ్ధముకాళపియుంతు నావుడుక్॥ గీ॥ గడగడవడంకి పెక్కం డ్రుమడియు కంటె। నరయు నొక్కనిబాటు వేలని తలంచి రాఘవునిజేరి మ్రొక్కి దుర్వాసుడిపుడు। దేవయారు దెంచి నాడని దెల్పుటయును॥ ఉ॥ వాసరరాజవంశమణి వాసరరాట్సుతు వీడుకొల్పిదుర్వాసుని జేరబోయి యభివందనముల్ ఘటియించి యేలవి। క్ష్వేసితిరేమి పూజనలు సేయుదునావుడు వేయియేండ్లు నే జేసిన బల్తి పంబు నగ్యశించితి నాకలి దీర్పవే యిక్॥ చ॥ వడివడి మూలమ్మపప్పుగలవంటకముల్ వరుగుల్ బ్యాలాడులుం। బడిదములప్పడముల్ పచలు పాయసముల్ గలమాన్న మాజ్యము। పృదములు గూరలుం బెరుగు పనసాలాది గనించి భోజనబికిన కంథ మెచ్చుచు యజేష ముగాభుజియించి పోయినక్॥ క॥ కీనాశుని సంముఖముల। దాసూనిన ప్రతిదలంచి దశరథసూనుం। డాసనమువంచివై

—— (*) లక్ష్మణుండు రామపరిత్యక్తుండై వరయానది నంగ్రుంకి దివంబునకరుగుట. (*) ——

ర్చవి। హీనుండై దీనవృత్తి నిట్లని దగశేక్॥ చ॥ కటకట యేల యిచ్చటికి గాలుడు వచ్చె మహాప్రతిజ్ఞ నే। మిటికి నొనర్చితన్ను జనమిత్రుని నా సహజన్ముని బాసి సే నెటువలె నిల్తు నెట్లు కాచి యింపుగ నిప్పుడమాట యెవ్వరుం। గటకటమనంబు దోడనపకార్యము లిట్టివి యాచరింతురే॥ సీ॥ ప్రక్కందనపాంగసౌఖ్యము లర్జించి నాతోడ దొల్లి కానలకువచ్చె। నెడపకపదునాలుగేండ్లు నిద్రాహారములుమాని నాకు సేవలు ఘటించె। సీతబాసి చింతజెందిన ధైర్యంబై ర్యమొదవమాటాడి నన్నుపచరించె। రణరంగమున మిసదర్థంబుగా నతికాయశక్రజిత్ప్రముఖుల సంహరించె। హృదయమెటుగ్రనవర్తించెనిన్ని నాళ్లు। నిట్టిహితు నిట్టి విశ్వాసినిం దెయూడ్పు। నిట్టి శేంషుని బనిచిన నై చెట్టునొంతు। దేమి సేయుదు దుర్దశైవమెంత జేసె॥ వ॥ అని శోకబాష్పాకులిత నేత్రుండై యుద్ధశరధపుత్రుండు పెక్కుభంగుల బన్నివపనివిక కన్నీరు కరతలంబున దుడుచుకొని యొట్టకేలకేన నప్పటి యెలుంగు నాలకించిపిడెం గటమున్న యనుంగు తమ్ముని గనుంగొని యిట్లనియె॥ చ॥ అలుకవహించి యింత్రికొడు కాకటి వెల్లునరేగి యెండలం బోలియ గట్టినోయిననుబోదుము। నెందిదినాత్మహానికిం। దలపక యేల వచ్చితివి హా యెడ కున్నది కోర్కి నిన్నుతి ర్మలు నెడవాసి నొంటిని కబ్రాణము లెట్టు భరింతు తమ్ముడా॥ క॥ ప్రతినయొనర్చిన నెపమున। మృతిబొంద జేయుననుచు నెమోయాననుక్। సతతంబున మ్మికొలిచితివతుల గుణాభరణ లక్ష్మణాయనిపకవక్॥ ఉ॥ ఆరఘువీరుజూచి వినయంబుమలక్ష్మణుడిట్లనున్నం। గూరిచింతిసేయకుము కోవిదులాపనలంగలంరే। వ్వారికి కాలముగడువవచ్చెనె మీరు ప్రతిజ్ఞ దప్పినక్। ధారుణిగ్రుంగ దేవ్వతలదగ్ధము మానుదు దేవరాధిపుల్॥ చ॥ ఎలమిమహించిన న్నద్యజియింపకయుండితి రేని బల్కలం। గలయుననత్యమం దుటచుగారణమేగనవన్ను జెందుద। స్థలవాటు గాకయుండనర పాలకవన్నునొరంగ సత్యము। న్వలసితకీర్తియున్నిలుప వేయన రాముడ ఖేదమందుచుక్॥ క॥ కులగురుడైన వసిష్ఠుని। వలఘునుతులమంత్రివరుల నార్యులహితులం। బిలిపించి జముని రాక మొదలుకొని సకలంబు దెలిపి పెద్దప్రభితులక్॥ చ॥ తెలిపితినీతిసోదరు బుత్రిజ్ఞయట చుద్యజింపగూడునే। తలకెడిజిత్తమెయ్యెడిహతంబె తెగింపుడు మీరలిందఱు। గలఫలమన్న దొండొఱుమొగంబులు చూచుచు కేర్చి యెద్దియుం। బలుకగనేరతూరకసభాసదులున్న వసిష్ఠుడిట్లనుక్॥ చ॥ ప్రతినయొనర్చుము లక్ష్మణుని చాయుట వోటవనేల రాముని। ప్రతిన దొలంగినంబలుక బద్ధమనంబడు నయ్యసత్యతక్। హతమగు ధర్మమా సుకృతమంత ముగా జగముల్ నశించులో। కతమున నెక్కునాశమగు కంటును సెహోదరు డొక్క డెక్క డే॥ చ॥ సకలమనిత్యమెప్పటికి సత్యమునిత్యము సత్యసంధులై। ప్రకటయశోవిభూతిమన రామన రాజులసత్యమా

డనో । పతికదనిన్నుగానలకుబంచెభవజ్జనకుండెఱుంగవే । యకుటిలసత్యసంపదజనాధిపకీర్తివహింపునావుడన్॥క॥ ఆమా
టలువినిసభిక। స్తోమమువిధిచెట్టయనుచుమూఁగరామ।స్వామికడు తెగువచేకొని।సౌమిత్రింజూచిధైర్యసంపదననియెన్॥ చ॥
ఎడపకమొంతతప్పుఘటియించినచోనినువంటితమ్మునిం । కడగివధింపజాలనధిపప్రతిభాన్వితులైనవారికి। న్విడుచుటచంపుటొ
క్కసరినిన్నుద్యజించితినీకునిశ్చయా । నెడకికనేగుదున్నదతడెంతయుశోకవిషాదమూర్తియై॥ క॥ అడలుచునన్నపాదముల
కప్పుడుసాగిలిమ్రొక్కియార్యుల । కడజనముల్వ్యథందు దనుగన్గొనియశ్రులునంచగొల్వవె । ల్వడిసరయూతరంగిణికవా
ర్యధృతికిజుని(?)క్రుంకియోగము । ద్యోడధరియించియాత్మదనయొప్పటిరూపుదలంచునంతలోన్॥చ॥ఎలమిబ్రసూనవృష్టిగురియిం
పుదునింద్రుడువచ్చిశంఖకా । హళములుమ్రోయరంభ మొదలైనచెలుల్నటియింపనమ్మహా । జ్జ్వలసిధిమేనితోడద్రిదివం
బునకుంగొనిపోయెవేడ్కనం । దలిబుధులౌరవచ్చెహరినాలువపాలనిప్రస్తుతింపగాన్॥ గీ॥ దినమునకునిట్లులక్ష్మణదేవుడరిగి
చనటిదివిజాలకేబూజలందికోట।భానుబింబప్రభాభాసమానుడగుచు।నిత్యముక్తాశ్రయంబయినెలవుజేరె॥ ఉ॥ అంతవసిష్ఠ
ముఖ్యులగువార్యులగన్గొనిరాముడిట్లను। స్వాంతగదోచుచున్నయదివిశ్వములక్ష్మణుబాసినిల్వతే । నింతటనుండియున్ భరతుని
ప్పురమేలెడునట్లుసేసిలో । కాంతరగామిహైనభలతానుజునిందిలకింపన్ నేగెదన్॥చ॥అనివినిశీఘ్రదైభరతుడన్నకుసాగిలిమ్రొ
క్కిపలెక్కనో । యనఘులనాథయీధరణిరేటికివింద్రపదాధిపత్యము । చ్చినమిమ్ముబాసినేతుణము సేపయినన్వసియింపజాల
ను । కనిశముసేవజేయుటయెయుచితరాజ్యమువేయునాటికిన్ । క ॥ నరవరకోసరదేశముపరిపాలనసేయగుశునిబట్టము
గట్టుం । మరున్నపము త్తరకోసల । ధరణిబతిజేయుడతనితమ్మునినన్ ॥ చ ॥ అనియెవసిష్ఠుడోరఘుకులాధిపమీపలుకాల
కించియూ । జనులెడవాయలేనివెతజాలివహించిరివీరిదేర్పగా । జనునని రామచంద్రుడుప్రసన్నతనాప్రజజూచిమీరుకో। రివ
నవియేమిచెల్పుడొనరించెదనెట్టిదిదైవనాడున్॥ ఉ॥ పౌరులుమంత్రులున్ భటులుబంధులుబ్రాంజలులైనిల్చియో । కారుణి
కాగ్రగణ్యకలకాలముబ్రోచితిముందుజించిపో । మేరయెపుత్రపౌత్రసఖిమిత్రసహోదరగేహినీసుహృద్వా। ద్వారముతో
బుముంగొలిచినచ్చెదమెక్కజన్నానావుడున్॥ క॥ ఎలనగవెలయరఘూద్వహుండలమనుజులమనవివినికృతాంతులపలుకు । ల్గల
చుకొనిమంచినని తెం । గలవెనమర్థులకసాధ్యకార్యములెందున్॥క॥కోసలకన్యాసుతుడిటు। లాసించినయట్టిప్రజలవలరించి

(*) రాముండు కుశలవులకు బట్టముగట్టుట (*)

కృపం।గోసలదేశముకుబతి।జేసెకుశునిపటుకరటికితాండుశున్ ॥ క ॥ లవునంఘవ్యతిజితమ। ల్లవునంగవిలాసవిభవలజ్జక
రతిపల్లవుడుత్తరకోసలమున । కవనీశ్వరుడధిపుజేసెనార్యులుమెచ్చన్॥గీ॥ఇటులదొరలజేసియిద్దరిసుతులకు। ప్రేమనిచ్చి కట్టి
భూములందు । రావణాహితుడుకుశావతియనుప్రోలుశ్రావితాఖ్యపురముసంఘటించె॥ ఉత్సాహ॥ దేవతాసర్పిరోపదేది
టర్మరాశిసం । భావితాభ్రవిభ్రమత్స్ఫురత్సురేశ్వర । గ్రావబద్ధగోపురప్రకాశములకుశావతీ । శ్రావతాభిదానతత్పు
రంబులొప్పసొంపెయున్ ॥ చ ॥ పురయుగమిట్లొనర్చియటమిత్రులబంపెదుపేళరాఘువుం । డిరువురకున్నమానమగనిచ్చెర
థేభభటాశ్వసంకులం । గరుణగనుంగొనెన్జనకకన్యదలచికవుంగలించిత । చ్చిరములుమూరొక్కనెన్నయ విశేషముతెల్లద
లంచిప్రేముడిన్॥ చ॥ ఇంతులభర్తచేదనయునిట్లుపలాలితులైతదంఘ్రియు । గర్మఖవిభత్స్వఫాలఫలకప్రదసద్ఘనసారరేఖ
లం । జెనకగమ్రొక్కిదీవనలుసేకొనివీడ్కొనిభాప్పపూర్ణలో । చనులయిపోయిరవ్విభుడొసంగినచోట్లను సైన్యసంగతిన్॥
గీ॥ అంతశత్రుఘ్నుడొడతెమ్మనిన్నపాలు । డాపుడగుదూతనొకనిని సనుపవేగి । రమునజనివాడుమూడహొరాత్రముల

(*) శత్రుఘ్నుండు తనకుమారులకు బట్టముగట్టి రామునికడకువచ్చుట. (*)

ము।నధికసౌభాగ్యమధురయామధురజేరి ॥ మ ॥ అలశత్రుఘ్నునిగాంచిలక్ష్మణునిసిర్యాణంబుపౌరాశ్రిజా । దులురామంబ
తిగోల్చిబోవుటకు నుద్యోగింపుటాత్మీయువు । తులకున్ గోసలభూములిచ్చిజననాథుడూర్ధ్వలోకోన్ముఖా। కలితప్రజ్ఞవహిం
చియుసిక మొదలౌ కార్యస్థితుల్ చెప్పినన్॥ క ॥ వీకకలిగియుగలగకయజ్ఞనాథసుతుండుధయిర్యసంపన్నతగాం । చనుడను
పుకోహితునిబుర । జనములబిలిపించిప్రియమెసగనిట్లనియె ॥ గీ ॥ అన్ననెడవాసిలక్ష్మణుండమరపురికి । నేగెనడయెల్లప్రజ
లశోసింకవిభుడు । వెడలనున్నాడట యయోధ్యవిజనమయ్యో । నటవిలోకించితీరెకాలమెటులవచ్చె ॥ ఉ ॥ రామవిభుం
డులేని యమరావతిమైనితృణంబునిల్తునే । యీమధురాపురంబునకు నింకసుబాహువుగ్రపుత్రుని । న్స్వామిగజేయుచ్చువిది
శాపురరాజ్యముశత్రుఘాతికిం । జేసువొసంగిబోయెదను మీరలనుజ్ఞనొసంగుడియ్యెడన్ ॥ క ॥ అనిపలికివారియనుమతి ।
గొనియాయాపురములకును గొడుకులనభిషే । చనమొనరించిచెలిసగముగ । ఘనబలముల బంచియొసగి గమనోన్ముఖు
డై ॥ క ॥ సుతదారాదులవీట్కొని । యతడతిధైర్యమునొంటి యరదముతోత్స్వా । పతిసంప్రేక్షితదూతాన్వితుడయి
సాకేతమునకు నేతెంచివెసన్ ॥ శా ॥ సందర్శించె మహాసభాంతరమునన్ శత్రుఘ్ను డుద్యత్సదా । నందున్ భూరికు
శాశనస్థితుమునీంద్రశ్రేణిసంభావితు । స్సందీప్తానలతేజుశాంత నిరతున్ క్షౌమాంబరోద్ధారుస్వ । చ్ఛందుంజందనభానున్
ఘనసద్వృత్తుస్వామినిన్ రామునిన్ ॥ క ॥ సందర్శించిప్రియమ్ముబు । వందనమొనరించిస్వామి వారిజునజ్ఞ నమున్నలగిభూ

ములఁ । యందునిలిపివచ్చినాఁడనలంకమతిన్ ॥ చ ॥ పలుకులు వేయునేల మిముఁబాసి యొకక్షణమైనఁ జిట్టిభూ । స్థలమునఁ నిల్వఁజాలనిది సత్యము నేనునఁ గొల్చివచ్చెద । న్నలఁడనియానతియ్యకుఁడు తాదృశులెవ్వెడఁ నమ్మియున్నవారలవిడరం చు వేఁడుకొనె రంమనెతాతనిరాముఁడాదృతిన్॥ తత్కాలంబున॥ చ ॥ నరపతియూర్ధ్వలోక గమనంబుచరుల్వినిపంపఁబుత్తు వా । నరులులిశాచన్వునిస్వనాథులఁగూడియయోధ్యకేఁగుదెం । చిరివినయంబుమించ రఘుశేఖరుఁగాంచి పణామముల్ఘ టిం । చిరికరముల్మొగిడ్చిరి వచించిరివెట్లని యిందరొక్కెడన్ ॥ క ॥ ధరణీనాయక మేమిం । దణమన్మిముఁ గొల్చివచ్చు తలఁపునఁనిటకుం । బలు తెంచితి మెడపకమము । గురుకృపనిక వెంటఁబట్టుకొనిపోవఁదగున్ ॥ చ ॥ అను నెడ భానుసూతివినయం బున రాముని జేరిమ్రొక్కి-దేవా । మనుకులనాథ దేవ విభువన్మనివానరరార్యపట్టభ । ద్రునిగనొనర్చిమీచరణముతో యరుదెం బులు గొల్వవచ్చితి । న్ననువిడనాఁడిపోవకుఁడనంబతిసన్మతమొందెనెమ్మదిన్॥ క॥ వాలితలంబుననస్తాంజలియై । యాలోనవిభీ షణుఁడునండకురాఁగా । వాలోకించిరఘూద్వహు । డేలాయీతలఁపు రాత్రిచరేశ్వరనీకు॥ చ॥ ధరణిచరాచరావళులు రాలిచి యుండెమనంతకాలముం । బరమవినీతలంక పరిపాలన సేయుమి దేలయంచును । త్తరము లుపల్కరాకుము సదాచరియించు ధరపద్ధతి । న్నిరతిశయప్రభావమున నెయ్యము ల్వ్హరుమంచుఁబల్కినన్॥ క ॥ రామాజ్ఞకు వెఱచియతం । డేమియునన రేరకుం డెనికకుబుడంతన్ । సామీరి మోముజూచిసు । ధామధుర వచోసిరూఢితగసిట్లని యెన్॥ శా॥ ఏతన్మాత్రుఁడ వేవిభాకరకృపావీక్షాస మాసాదిత । శ్రౌతస్మార్తరహస్యరాశినిభవిఖ్యాతద్భాత్మవిద్యాతాత్పర్యనిరూఢబుద్ధివినిశుద్ధబ్రహ్మచర్యవ్రతో । ద్ధూతాంభ శ్చరకేతనుండ నఖిలస్తుత్యప్రభావోదయా॥ క॥ మత్కీర్తిచంద్రికలయా । పత్కాలము కువలయమునవన్నియొగను దావత్కా లముగ దిచంద్రభ । వత్కాయంబు స్మృత గతిధుర్యంబుగనిల్చున్॥క॥నామాటలునిక్కమగు । నీమగియుకోర్కి-యుఫలించునిత్యు డవగుమిం । కేమియుబలుకకు మనిరఘు రాముఁడువామిరిక నికరంబనుం క్రిన్॥సీ॥ బ్రహ్మసూతురుతకులసార్వభౌముఁ జూచి నీవు చిరకాలజీవివినిర్మలుఁడవు । కలఁగకెప్పటివలె భూమినిఁబ్రమనివ । చించిమైందద్వివిదులవీక్షించివిభుఁడు ॥ చ ॥ బలువగు వేడ్కమీర మృతపానముఁ జేసినవారుగావునం । గలుగదుమీకుహాని చిరకాలమువర్తింపుర్వినంచుఁబె । పలరగఁబల్కి-తే క్కి-నవనాటులనాఁబడి నేఁగుదెందువిం । తిలకతలంచినట్లయని తేటపడన్వరించెనన్యోడన్ ॥ క ॥ ఆరఘురాముని మాటలు । పౌరులుబాంధవులుఁగవులు బహుజానపదుల్ । గోరిక పెండ్లికిఁబోనామువారివలెంజెలఁగి రుత్సవంబులు వెలయన్॥ సీ ॥ చూడ వచ్చినమహీసురులకుదమయిండ్లు వేట్కతోఁ జూరలు విడుచువారు । బిక్కయనుండియే తెంచినయర్థుల కెల్లపదార్థంబులి చ్చువారు । ధరణిదాపుటయినుధర్మమంచుధనంబు చెలఁగినిక్షేపముల్సేయువారు । కళ్యాణమికనింత కంటెనెట్టిదియనిన కలోత్సవంబులొనలువువారు । బంధములుదీరెమనతపఃఫలములొదవె । నెప్పుడిక నేఁగుఁజతివెంటనేపుడువోదు । మంచునల రేయియుగముగా నెంచువారు । నైరిసాకేతమున నున్నయకిలజనుల॥ మ ॥ మఱునాఁడంతవసిష్ఠుఁజూచి రఘురామస్వామిప ల్కెన్మునిశ్వానెడేపరపెష్టివీడుడింకింప నేడ్కవాడల్లెడ । వరిపాటన్నెరవేర్పుఁడంచిత మహాప్రస్థానకర్మంబుమేం । దర సాగింపుఁడుయాగవహ్నులననాతండట్లకావంచినన్ ॥ సీ ॥ పండువెన్నెలడాలు బైటవేయఁగజాలు ప్రవిమలక్షౌమాంబరము లుఁగట్టి । గరుడపచ్చలయేపుపరిహాసింపఁగనోపు దర్భాంకురములుహస్తములఁ దాల్చి । హరినీలములరంగు నపహాసింపఁదొ డంగుఘనకేశబంధమ్ము వెనుకఁ దాల్చి । తమ్మిరేకులఁజోకతగలచేయుమిలోక నములుస్వనాసికాగ్రమున నుంచి । కాంతలక్ష్మినవ సీయుంచుకరిజాతమనఁగ । మొగముపుళకించటటుమౌనముద్రమించ । నేవికారంబులేకయయ్యినకులేంద్రు । డల్లనల్లన నాత్మ

(※) శ్రీరాముఁడు తమ్ములతోడను పౌరులతోడను సరయూనదిని బ్రవేశించుట. (※)

గృహంబు వెడలె॥ వ॥ అప్పుడప్పరమకృపాళుని డాపలిభాగంబునం గరపద్మంబులు ముకుళించుకొని పురలక్ష్మియుమపరించెద క్షిణభాగ్యంబున హ్రీయమతోయజాక్షియాకారంబు ధరియించి దాక్షిణ్యకారుణ్యధైర్యగాంభీర్యస్థైర్యజాతుర్యాది వివిధగు ణంబులతో ననుగమించె ముందరవిజయవినయధర్మసత్యక్షమాశమదమౌదార్యవివేక విశేషంబులతో నుద్యోగంబు గమనించె వెనుకనినేకశస్త్రాస్త్రనివహంబులు పురుషవిగ్రహంబులుధరించి తనుంగొలువ బురుషాకారంబుతో గార్ముకంబనుసరించె ఋగ్యజురాది వేదంబులు బ్రాహ్మణరూపంబులతో నగ్రభాగంబుననరుగుదెంచె దన్మధ్యంబున సావిత్రిమహాదేవి స్త్రీరూప ధారిణియయి సప్తవ్యాహృతులతో ప్రణవంబుతో చందోన్యాసదేవతాభీజశక్తికీలక ప్రముఖ మంత్రాంగకంబుతో సమిత మంత్రతంత్రయంత్రసమూహంబుతో ద్వాత్రింశదుపనిషత్సమేతయైనడచె వద్దెవిపిమంచ స్మృతిశాస్త్రపురాణేతిహాసంబులు పౌరుషవిలాసంబులు వహియించి యనుగమించె సముచితస్థేమంబునం జనరఘురాముని వలోకింపుచు దేవరుషిబ్రహ్మరు షిరాజర్షిశేఖరులప్పరసిద్ధసాధ్యవిద్యాధరప్రముఖనికిలదేవవర్యులు నలుదిక్కులం గ్రిక్కిరిసినమ్మధనంబు గాఁబఱ తెంచిరి దాసీ దాసజనంబునతోఁ బుత్రమిత్రకళత్రంబులతో నాప్తసకిబంధుసోదరముఖ్యులతో నయోధ్యలోఁగల సకలజనంబులు జొట్టువట్లప ల్లెపట్టులంగల ప్రజలు జాలపములు మొదలుగానొక్కండును విడువక యొక్కమొత్తంబై నడతెంచిరి నాగ్నిహోత్రు లుఖనానా హార విశిష్టాగ్రవర్ణులు కుటుంబినసుస్థితంబుగా సంవత్సరములకు గోధనంబుల నన్నిమకొని వెంటఁబడంజనిరి

సుగ్రీవసుషేణగంధమాదన పనసగజగవయగవాక్షశతబలినలనీల వినతకేసరిగ్రథన దధిముఖ ధూమ్రవేగ తారకుముదఖు
జంఘప్రముఖ మహావలీముఖులు ఋక్షవానరసేనాసమేతులై పరమహర్షంబునం గదలిరి వాంశిక వైణిక మార్దళిక మౌరజిక
ఢాక్కిక వైతాళిక వందిమాగధప్రముఖులు వినటగాయకులు భద్రమధుమత్తకాశ్యపప్రముఖసర్మసఖులు గణికాబ్జము
ఖులు నిఖిలకర్మంబులు దిగంద్రోచి నిష్కల్మషభావంబున రామగుణకీర్తనంబులు సేయుచు నతని వెనుకొనిరి విద్వత్పురోహిత
వేదాంతిక తార్కిక వైయాకరణ ప్రముఖులు జన్మబంధంబులు దీరెనని సంబంధులై సింధుబంధుస్నేహానుబంధంబున వెంబడిం
గొలిచిపోయి రదృశ్యభూతంబులు నదృశ్యనగరవాసులు నతిసూక్ష్మశరీరులు నతిస్థూలశరీరులు నరుదెంచిరి పశుపక్షిమృగ
క్రిమికీటకాదులు శైలవృక్షలతాగుల్మాదులు పాదిరహిత పదాభిలాషంబున నయ్యఘశోషణు నాశ్రయించె నివ్విధంబున నఖిల
కరాచరంబు లొక్కదిక్కై నడుచున వ్విటిమహాఘోషంబు ప్రళయసముద్రఘోషంబు ననుసరించె భేరీపణవశంఖాదివాదఘో
షంబుల జాండగర్భనిర్భేదంబాచరించె నించుకయుఁ జలించక కొంచక నిహసుఖంబులు దలంచక దుఃఖించ మేకచిత్తులయి
యజ్జనులందఱుఁ బెండ్లికింబోవుచందంబున రఘునందనపదారవిందంబులు సేవించుచుఁబోయి రవ్వింత చూడవచ్చి వివిధ
రాష్ట్రనివాసులు తమకు సిద్ధియెట్టోవగాక యింతకంటె నేమిని శేషంబులున్నవియని కృతనిశ్చయులై వెంబడించి రిట్లు రఘు
వీరుం డామడదూరంబు మందగమనంబున నతిక్రమించి పశ్చిమవాహినియయిన సరయూనదీతీరంబు చేరంబోయె నయ్యవస
రంబున॥ మ॥ అన్నదికిమ్మహాగ్రమున నంబుజగర్భుఁడు లోకపాలకుల్ । గిన్నరయక్షకింపురుషఖేచరు న్వసురుద్రసంఘముల్ ।
పన్నగులాదితేయులును బ్రంహరుషుల్ గొలువ న్మణిప్రభా । చన్నవిమానకోటులదిశల్వెలుఁగం జనుదెంచె నయ్యెడన్॥ శా॥ ధిం
ధింధింమని మ్రోయుమద్దెళలతో దేవాదిరాడ్భేరికా । ధంధంధానములాకసంబు మెసె నంత దాళసంరావసం । బంధంబుల్ దగ
నాడి రచ్చరలు సవ్యాగ్గీతముల్ పాడిర । గ్గంధర్వుల్ జడివట్టె బెట్టుగురిసెం గల్పప్రసూనచ్ఛటల్॥ క॥ సరసజాక్షుఁడు రాముఁడు ।
సరయూనది జొచ్చె నపుడు సహజన్ములతో । జరణాంభోజములచ్చటి । యరుణాంభోజములు విచ్చె మందుచునలరన్॥ ఉ॥ ఆ
రఘువీరశేఖరు ముఖాబ్జమునందు నిజావలోకనో । దారమలింద్రబృందములు దాల్కొనఁజేసితివిభా రతి । చారుముఖీపదాం
బురుహసంగతహాలసరవానుసారిమం । జీరఝళంఝళంధ్వని విశేషముతో దివినుండి యిట్లనున్॥ క॥ శ్రీరామచంద్ర జగదాధా
రాదివ్యావతార దాశరథా । కారణ్యాసారరవిధుల । హారాభవ్యప్రచార యఖిలస్తవ్యా॥ ఉ॥ ఈయఖిలప్రపంచమున కీవు
విభుండవు దీయవాచ్యమా । మాయ నెఱుంగ మాతరమె మానుషవేషము దానియాదినా । రాయణమా దృష్టిపైయనుచు చరా
వలిగొల్వ ఖగేంద్రు నెక్కి విచ్చేయుము కాలయాపనము సేయగనేల మహాశయ యిచ్చటన్॥ ఉ॥ అవ్యయమప్రమేయ మఖిలాశ్రయ
మక్షయమాద్యమార్యసం । స్తవ్యము నందనవ్యపరతత్త్వము నీవయసృష్టిసాధన । ద్రవ్యగుణాత్మకత్వమునం దాలుతు వేతను
డయి నజాపము । ద్వివ్యశరీరమందఱకు దేవకను గొనవేడ్కయయ్యెడన్॥ క॥ శ్రీరాముసీతయనఁజను । శ్రీరామభవత్పదంబు జేరి
మునుపుగా । నీరాకగోరుచున్నది కోరికయొనగూర్పవయ్యా గొబ్బున ననుచున్॥ క॥ వనజాసనుండు దెలిపిన । విని రాముఁడు సం
తసించి విశ్వజగన్మో । హనలీలావిలసితమగు । తనదివ్యశరీరమాత్మం దలఁచినయనతిన్॥ సీ॥ శతకోటిభాస్కరద్యుతులమిటా
రించుఘనకిరీటము మౌళిఁగానుపించె । శేషభోగీశ్వరశ్రీలరాజిల్లు నాజానులంబిచతుర్భుజములు దోఁచె । నసురులకసురత్వమె
సఁగించు శంఖచక్రగదాసి శార్ఙ్గములెడురహించె । గౌస్తుభశ్రీవత్సకమనీయవైజయంతి కలతో వక్షంబు తేజరిల్లె ధాత
గాంచిన పొక్కిటతమ్మి వెలసెఁ । గటితటంబున దుళకించె గనకపటము । పొలిచె నిఖిలాంగములదివ్యభూషణంబు । లఖిలలో
కంబులవ్వేళ వరుదుదెంచె॥ సీ॥ మకరకుండలవజ్రమహనీయధళధళల్ కిలికేనగవుతో జెలిమిసలుప । మకుటపంకజరాగమణి
రుచుల్వొణిమిథిగపటసంధ్యారాగకాంతబెనుప । శారీరగారుడాత్మచ్ఛాయలు ప్రేలువయిజయంతికతో నవాదులాడ । గరల
గ్నశంఖచక్రశ్రీలు శతకోటి । చంద్రసూర్యులజోకజౌకసేయ । గటితటాబద్ధకనకాంశుకము మెఱుంగు । లసమయాతటిల్లతల
సొంపు దెలసనింత । గరుడవాహనమెక్కె లోకములు పొగడ । రాముఁడవ్వేళ వైకుంఠధాముఁడయ్యె॥ సీ॥ మొసలివాగెయుం
ట్ల కెంపులకేశవద్రుక్కోణసంసక్తరుచులతో సందిసేయ । లలితాలకస్థలాకలితాలకశ్రీలు మకుటనీలముతో ముచ్చటాడ । గీఱ
తేజము కౌక్కెనచంద్రవులట్ల శంఖచక్రములు హస్తములపెలయ । వక్షస్థ్నితేంద్రిరావతీనోజకస్తూరిచెలువునశ్రీవత్సచిహ్నము
మర, కోటదసకోటిళితకోటి గోటికోటి । భానుబింబంబులాకారమూనినట్లు । దుర్నిరీక్ష్యప్రకాశాస్పదైదోచెనిదిగో । విష్ణు
దనిమెంచి రచ్చోటివిబుధవరులు॥ మ॥ అపుడబ్జాసనలోకపాల వసురుద్రాదిత్యులాయిందిరా । ధీలోకైకమనోహరాంచి
తమహాదివ్యాగ్రశ్లాఘ్యము । చ్చపుభక్తిందిలకించుము బహునమస్కారంబులర్పించి ఫా । లపరీతాంజలులయి నుతించిరక
రాళపాతకాగ్న్యబ్ధిరిన్॥ గీ॥ ఎడ తెగక మ్రోసెసురభేరు లేకధార । గాఁగురిసెదివ్యసుమములొక్కమొగిబాడె । రతింగంధ
ర్వులుమగకయాడిరప్స । రోజనములాఖగేంద్రవాధిరాధు నెదుట॥ గీ॥ భరతశత్రుఘ్నులవ్వేళ బ్రహ్మమొదలు । గాఁగలస
మస్తదేవతలిగనుగొనంగ । నద్భుతాఖండతేజోమయాత్ములగుచు । గలసిరద్దేవు దివ్యవిగ్రహమునందు॥ గీ॥ అమలస
రయూజలములదేహంబు విడచి । భానునందనుడర్కబింబమున గలసె । ననబుబ్రాపించెనీలుండు నవ్విధమున । సమరవలశి

ల్పిలోపలుండైక్యమొందె॥ క॥ ఏమేవేల్పులయంశము । లేమేఁ కపులూనిపుట్టిరిలలోపలను । న్నాయా నేల్పులుగలసిరి యా యా కపియూథనాథులాహరియాజ్ఞన్॥ గీ॥ యక్షకిన్నరగరుడగుహ్యకవియచ్చ । రాదిదేవాంశములబుట్టినట్టిరుక్ష । వానర నిశాచరాదులవ్వాదినంగ । కములువర్జించినాకలోకంగలసిరముదము ॥ మ ॥ గరుడారోహకుండయినవిష్ణు నెదుటం గనంగొంచు నానాజను । ల్నరయూతోయములన్విముక్తతనులై సాక్షాద్రవిజ్యోతిరు । ద్ధురులై దివ్యవిమానరాజముల యందుం బుత్రపౌత్రాప్తసోదరకాంతాదులతో వసించి దగిరంతన్ దేవతామూర్తులై॥ క॥ పక్షిపశుక్రిమికీటక । వృక్షలతాగుల్మశైలవితతులు సరయూ । నిక్షిప్తమూర్తులై యప్పుడక్షయదేవత్వమొనసియలరేహరికృపన్॥ మ॥ సరసీజోదరుండంత బ్రహ్మ గని భాషానాదయా ప్రాణులం । దరు భూలోకముంబాసి నిత్యపదచింతం జేసి । నా వెంటవచ్చిరివీరెల్లను మాకు బ్రాణములు గాజింతించి సౌఖ్యార్థో । పరిలోకంబుల నిల్పుమంచుం గరుణాపారీణుండై పల్కినన్॥ మ ॥ అబురజ్యేష్ఠుండు తత్పశుద్ధముఖ తిర్యగ్జంతుసంఘంబుతో । నమరత్వంబు వహించియున్న జనులన్ హర్షంబునన్ సత్యలో । కముచెంతన్ బహుభోగభాగ్యములచే గంటును సంతానలోకములన్నిట్పె మీకుందుకూర్మికిశిక్షకంపంబుగా విందుచున్॥ క॥ పవనసుతాంగదమైంద । ద్వివిధవిభీషణులుబుధ విభుండుగా భువిలో । నివసించిరితక్కినవా । రవనీశ్వరు గెలిచిచనిరిహర్షముతోడన్॥గీ॥ నృపుండు సరయువునకు పచ్చునపుడు బుక్షవానరులలరవచ్చినవారలెల్ల । నవ్విభుడు విష్ణుమూర్తియైయాత్మపురికి నరుగునెడ నేల్పులై పోయిరద్భుతముగ ॥ఆటు కరేణుమ్మాయున్నప్రజలకెల్లను సద్గతులిచ్చి బ్రహ్మయు । ర్జలబలభిత్కృశానుయమరాక్షసపాశినరదనేశులా । కర్కటునరువం కళంకగలువగారుడవర్ణసువర్ణదీధితి । చ్చటలఖేలాశలందొరయజత్రిసధామపబానువర్తియై॥ వ ॥ వెంచేయునప్పుడప్పురం

(*) శ్రీరాముడు శ్రీవైకుంఠధామంబునకు వేంచేయుట (*)

బోరయుచప్పుడులతో నెడయాక సందర్శింతుతలంపులకై పెంబడి క్రందుసేయుబృందారకాదుల సందడిజడియగనకపటివిచి త్రవేత్రపాణిమై సూత్రవడికళత్రుంముముందర బరారులోనర్పు నెడనుప్పవిల్లు హుంకృతులనలంకరించు పరిసరిష్ఠలానుచర చామరకనామకన్యకానన్యరత్నసంకలితకంకణ క్రేంకృతులకు తులగుతదీయకబరీభరనిబిడీకృత కుసుమమాలికావాసనో న్ముఖమధురభ్రమరపాలికాఝుంకృతుల కళుకునింద్రపురస్కృత్తైరావణదంతావళరాజంబు ఘీంకృతులనావరించుసౌరభేరి భూరిభాంకృతులనప్పళించుసువర్ణవర్ణఝాకృతులననుసరించుపండసునందకుముదకుముదాక్షు పుష్పదంతచండప్రచండప్రము ఖపార్శ్వచరహుంకృతంబు నిఖిలదిగ్భాగంబులాక్రమించె నిర్విఘ్నంబునం విహంగవాహనుండు భువర్లోకనివాసులయానంద దీరదర్శనంబొసంగుచుసువర్లోకమందిరుల యభివందనంబులంగీకరించుచు మహర్లోకలోకుల నమోనారాయణాయేతివా క్యంబులాకర్ణింపుచుజనర్లోకపూజనంబులనలరుచుం దపోలోకతపోధనులసేవాంజలులుగ్రహించుచు సత్యలోకసంచారులా న్నమోనారాయణాయేతి మంత్రోచ్చారణపూర్వకంబుగానసర్పించు నర్ఘ్యపాద్యాదులచేకొనుచు సంతానలోకజనుల గుణియించు సంతానకుసుమవర్షంబులహర్షముననొందుచు గోలోకప్రచారులునివేదించుకానిక లంగీకరింపు రుద్రుపాదిపర మభాగవతజేగీయమానుండు దేవర్షిబ్రహ్మరుషి సమాగ్నమానుండుసు నఖండశతకోటి మార్తాండమండలద్యోతమానుం డును నైయుత్కృష్టంబున జనిజనిశరశ్చంద్రచంద్రికాస్నిగ్ధక జలధిసమావేష్టసశ్వేతద్యుతిప్రద్యోతితశ్వేతాంతరీ పప్రదీప్తజ్వాలా జాలికాసమానభాసమానహిరణ్మయధరణ్యంతరంబుదరియకజొచ్చి తన్మధ్యంబునంబుర్జవనకారణలింగశరీర నివారణసీమానం బును స్నాతకజనజరామరణక్షుత్పిపాసాద్యుపాధివిరామ ప్రభావంబునునమృతభావంబును సదాసదాశ్రయతాతిశయంబు నంబున్వాహ్వానంబును యదార్థంబుగావించు సుధామధురశిశిరలఘుతర సలలితసలిలంబులడంబుగని సకలసత్త్వమ హానియంబయ్యెలదలపనీయ సౌగంధింగంధసంబంధబంధురపుష్పందయగరుత్స్ఫురితము తనపరిచయంబుగలిగియభంగతనవరం గరంగత్కమలకుడుంగసంగచక్రాంగచక్రవళపక్షవిక్షేపణోజ్జాతవాతవేగసవంతతః పరిపాతిత రజోవికాసంబునందువరి యువిరజానామంబునంబ్రకాశించు నదీలలామంబుచేనావృతంబై యూర్ధ్వముఖానంతఫణాక్రాంతఅహిరిరాంత రానంత ధవళవపుర్విభావిశేషసూచకనిష్కలుష పురుషోపలప్రకర ప్రకల్పితశిల్పకల్పనాకల్పవిశాలసాల జాలాచ్ఛాదితచ్ఛవిచ్ఛటాతి పాండరితబ్రహ్మాండకరండంబును నభోమండలార్ణవశైవలాయమాన సక్రనీల శివాకలసంగతోత్తుంగ గోపురానిలరుచిరరు చిమాయాతమోహావృత తదగ్రసంస్థాపితకుంభకుంభాభినవదివాకరబింబనికరావలోకన విస్మయరసావేశ కారణంబును స్వారకాలపల్లవిత పుష్పితఫలితసలలిత విధవిధ్యకుంజపుంజమంజుపవనభవనోపవన చారణసంతతాస్మ నారాయణనా మస్మరణ క్రీడాపరాయణకలకంఠనీలకంఠ శుకముఖనిఖిలఖగజాతచేతనా నూతనప్రవాళదళ వ్యూహవారి వాహబింబికా ఫలమోహకారివిద్రుమద్రుమలతాసితబట్టాంబర వితానపద్మరాగ కపోతపాలికాభిరామమంబును గోమలదూర్వాదళ శ్యామలప్రకాశమానాలనాదుత్కృతరతయూథసమున్నతసౌధశిఖరాభ్రంకషగరుడ ముకేతనద్యోతమానశ్వేత పటపటలద్యో తివ్యంజితత్రిభువనాశ్రమణోపక్రమనిక్రమత్రివిక్రమోర్ధ్వప్రసారిత చరణాంగుష్ఠ నఖశిఖాముఖనిర్గళితా చరణపయోధిప యోధారాప్రవాహంబును గేళికాచకోరపాళికాజ్యోత్స్నాయమాన మానితజ్యోతిరుత్కటస్ఫటికదృష్టికటిత పక్కను

ద్యభాగచిత్రితనిజదశావతారకథాసూత్రచిత్రసందర్శనానంద పరవశలోకలోకమిథునస్సంభాషణవిధాధిక వీధికాశతసహస్రసందానితమందారమాలికాకలితవనమాలికాఘుమఘుమాయమానంబును నవరత్నకిరీటఘటితమకరకుండలాంగదకంకణాంగుళీయకకౌస్తుభహారశ్రీవత్సవైజయంతీవనమాలికాకనకకౌశేయ చతుర్భుజశంఖచక్రకౌమోదకీశార్ఙ్గనందకాద్యలంకృతలక్షితసురూపధారావరారోహనార్హారోహిణాచలలసమానవిమానకోటిసంకీర్ణకింకిణీకణకిణారవాపూరితదశదిశావకాశంబును వైడూర్యవిరచితక్రీడాచలాధిత్యకాచరన్నీల్లలకచామణీముఖ చంద్రసేవాసమాగత తారకావారకభ్రమాకరముక్తాఫలవిలసితోపకారికానికాయప్రకాశమానప్రసూనసరధ్వజచ్ఛత్రచామరచిత్రాన్బరముకురాద్యలకారదరీదృశ్యమానంబును గోమేధికరత్నరచితానేక మంటపాంగణమహనీయమాణిక్య మయూరంగవల్లికామతల్లికాంశువల్లికావేల్లితంబును బుష్యరాగమణివిభాసుర ప్రాసాదసమాసాదితజాతరూప వాతాయనరంధ్రాంతికనిస్తంద్రచంద్రకాంత కాంతవేదికాంతరకాంతావిలోకనేందీవర కైరవదళార్చితపదగతాగతభాగవతపదాంబుజంబును ఘనసారగంధసారకాశ్మీర కస్తూరికాదిపరిమళనిత్యనివాసంబును నైకర్బురాలోకదూరంబు గాకుండియుఁ గర్బురాలోకదూరంబై చంద్రవిభవాశ్రయంబుచేత బోయిత్రయరిల్లిచిత్రభానుసంభాషితంబుగాకుండియు జిత్రభానుసంభాషితంబై యనంతమణివిలాసాస్పదంబుగాకుండియు ననంతమణివిలాసాస్పదంబై స్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబుగాకుండియు స్వస్ఫురితప్రకాశాన్వితంబై చంద్రవిభవాశ్రయంబుగాకుండియుఁ జంద్రవిభవాశ్రయంబై ప్రకృతిగోచరంబుగాకుండియు బ్రకృతిగోచరంబై కరంబు రానించు శ్రీవైకుంఠనగరంబు జేరబోయి త్రయస్త్రింశత్కోటిపురద్వారపాలకులు సాలోక్యసామీప్యసారూప్యవంతులగు పరమభాగవతులు నఖిలప్రపంచమోహనశృంగారవతులగు యువతులు ననేకవిమానకాంతులు దిక్కులం బిక్కటిల్ల దివ్యగంధమాల్యాంబరాభరణవిభాసమానమూర్తులై యాడుచుం బాడుచు నపరిమితవాద్యవిశేషంబులు బోరుకొలువనైవేద్యాని పుష్పాంజలు లిచ్చువారును నానందనర్తనంబులొనర్చువారును నారాయణవిష్ణుకృష్ణగోవిందముకుందాదిదివ్యనామంబులు గ్రహించి సంకీర్తనంబు సలుపువారును గోటికందర్పసౌందర్యను ధారసంబు నేత్రాంబుజంబుచానంబు జేసి రోమాంచకంచుకితాంగులగువారును నాలపట్టంబులు భయవింజామరంబులు ముత్యాలగొడుగులు గరుడ పెక్కంబులుగనక నేత్రంబులు బంగారుసురటులు సౌవర్ణతాళవృత్తంబులు నమృతపూర్ణహేమకలశంబులు మొదలైధరియించి వివిధకైంకర్యపరాయణత్వంబున నగ్రభాగంబున నడుచువారును నై సందడించు వైకుంఠనివాసులతో విష్వదిమూడుకోట్ల దేవతలతో బ్రహ్మరుద్రాదిలోకాధికారులతో బురప్రవేశంబు గావించి యెడనెడ వైష్ణవీరత్నంబులు కర్పూరనీరాజనంబు ముత్యాలసేసను సమర్పింప గోటలు గోపురంబులు గొల్వకూటంబులు రత్నమంటపంబులు జలువచప్పరంబులు రాజమార్గంబులు గృతకాచలంబులుగనక సౌధంబులు దోరణస్తంభంబులుం జూచుచు సకలవిశేషంబుల నొప్పునప్పురంబు నట్టనడుమ నిట్టలంపు పులుదిండి నటులంగట్టిన యభ్యంతరవప్రగోపురద్వారంబున గట్టి కుందనంపు చేట్టు వలంగను పట్టుపిట్టపహుమాయి తేజిదిగ్గనయ్యవసరంబున॥ సీ॥ వలపటనుండి చౌవంచ మోములదు నేదారి నెయ్యమున గ్రదండయొసగె। దలుకువజంపు చెక్కడపుమేర్పావలై ఫణిలోకవిధుడు శ్రీసదములూనె। జారుముక్తామయచ్ఛత్రంబు ధరియించె యెడవాయక సునందుడనుసరించె। గడవన్నెతళుకు బంగరు వీజనము బూని విసరు ఖగరాజు వెంబడించె। గంమబాగాలొసంగు సూడికము వహించె। బుష్పదంతుండు సేనానిభూరివేత్రపాణియై యగ్రమున బరాబరులొనర్చె। హరినిజాభ్యంతరము జేరునవసరమున॥ గీ॥ బలువెల్పురాప్రతిమల చెక్కడపుగండపెండెంబు తాకాల బెరిమజూప। గటిబద్ధకనకాంశుకంబుపై మణులయడ్డిగలయొడ్డాణంబు జిగిదలిర్ప। దళుకుకుంకుమపు గందవుపూతనెఱుపుచునురమున కౌస్తుభంబొప్పుగులుక। నాజానులంబిబాహాతుష్టియమున బంచాయుధస్ఫూర్తి పరిడవిల్లి మకరకుండలవజ్రసంపదలతోడ। ముకురతులితకపోలముల్మెచ్చటాడ। స్వర్ణకోటీరరుచితరత్నవలభులొలయ। నవ్విభుడు సేరెమొదటకభ్యంతరంబు॥ సీ॥ పలమనుంగాత్మనిల్పక నిజాంఘ్రులు గొల్చితటములు సేసిన ధన్యమతులు। నారాయణసమర్పణంబంచు వివిధయజ్ఞంబులొనర్చిన శాంతినిధులు। గోవిందకృష్ణహరేముకుందమాధవయంచు దనుస్మరించిన దాంతియుతులు। దీర్ఘయాత్రలుపోయి దివ్యదేశంబుల దనువులవిడిచిన ధైర్యపతులు। నేయితులసీదళము లెంచి వేయిపేళ్ళ। దినమును స్వకీయపూజసల్పినకృతార్థులచటనుండి క్రియాసక్తిననుసరించి। యెదురుకొని యర్ఘ్యలిచ్చిరనిచ్చలలరి॥ మ॥ ధవునిన్నాద్వి భజించుపోల్కిదసకుక్ దాసత్వము బొందిభ। క్తివిశేషంబున గొల్చుసాత్త్వికులు నర్తింపం గరాబ్జైనరేం। డవకభ్యంతరము ప్రమాధిపుడు పేడక్క్ డాసితద్బక్తవుం। గవులిచ్ఛాహ్వయశక్తితో నొసగుసత్కారంబులం బ్రీతుడై॥ మ॥ వనజాక్షుండఖిలాత్మకత। మునసర్వవ్యాపుడైయుండగా। యనగాకున్నదొకండు లేదను విశిష్టాద్వైతసంఘంబువా। యనియమ్మాడవకత్యజేరిక మవాధ్యక్షుండు దిచ్చక్తితోఁ। దనకున్వారు సపర్యలవ్వగొని మోదంబొప్పగా నావలక్॥ మ॥ చనిపూర్వంబవధూతచర్యలయదృచ్ఛాలాభసంతుష్టులై। తనురక్షాదికకృత్యముల్మరగి కాంతాద్రవ్యకాంక్షావివర్జనులౌ నిత్యవిరక్తులున్న చతురంచద్వారముం జేరియా। న్విసయాభ్యుల్కిమలాభిముక్తిననుసేవింపఁ బ్రహ్మానందంబందుచుక్॥ చ॥ ఇరువదినాల్గుతత్త్వముల నేర్పడగన్గొని గానికవ్వవ। బరగెడిపంచవింశకునభాసనసేయుచు జిర్వివివేకవీ। స్ఫురణలమించు సాంఖ్యులకు జోటగునైదవవాకిటన్గయా। కరుడ హోం దేహోప్రియ కామినిచేవి

విధోపచారముల్॥ మ॥ సరసీజాత్మునిగా జతుర్భుజునిగా సౌవర్ణకా సేయుగా। బరమానందునిగా బ్రసన్నముఖుగా బ్రాదేశమాత్రాంగుగా నిరతంబున్ సుజింత జేసిన సుధీనిర్దోషరత్నావళికా। కరమానావల చోటదృష్టి వలనం గాంచెన్విభుం డర్భకల్॥ సీ॥ నానావిధామానసనాడికాశోధనాభ్యంతరాంగకశుద్ధ లాచరించి। దేశికాకలితోపదేశపద్ధయమనియామాదియోగాదిశయము లెనసి। పరగు బ్రాణాయామబాహుళ్యమున సుషుమ్నాయగర్భమున న్ప్రాణములు సేర్చి। కుండలిమేల్కొల్పి మందు జాఠరశిఖిజ్వాలసుధాధారజల్ల జేసి। యూర్ధ్వముఖషట్సరోజనాళోపరి ప్రభాసురసహస్రదళపద్మవాసి హింస। సంగతి యాహించు హఠయోగిజనులు వృష్టి। గలసి సేవింప సప్తమస్థలము దాటి॥ క॥ ఆనందకరుడార్యజ। నానందకరుండు వారిజాత్ముడు బ్రహ్మా। శౌనామరేంద్రవిష్వ। క్సేనాదులగూడి యువలికింజను వేళన్॥ సీ॥ కోల్లాటమండలోత్ఫుల్లచంద్రికలరో విహరింపనేర్చిన విమలమతులు। రవిశశాంకాగ్రజాగ్రత్తాలకజ్యోతులొకటిగా దిలకింపనోపు ధన్యు। లానన్దదానాహతానూనగానంబుచవి యెరంగిన మహాసవృక్ష్యనిధులు శాంభవీముద్రాశ్వసంరూఢు లైనట్టి బయలు బ్రాకగజాలు బ్రహ్మవిదులు। జననమరణార్తిముఖసమిత్సమితియనుభ। వాగ్ని బ్రేల్చినఘనయజ్వలదనర్చ। రాజయోగాహ్వయసామ్రాజ్యరాజ్యకర్త। లష్టమద్వారగతు లెరటహరిడిగాంచి॥ క॥ సనకసనందనముఖులగు। ననఘులతో నెదురుకొని ప్రియంబున బూజించి। సనలరుచు శ్రీధరుడ। జ్జనములవీడుకొనియవలజనుసమయామునన్॥ సీ॥ గిలుకుమెట్టియలమ్రోతలకంతికాంగుళిభూషణార్భటి ప్రియంబులగణింప। మంజీరసంజాతశింటారవములకు రాయంచరవళి పరాకు దెలుప। గాంచిఘంటాఘణంఘణలకు గరలసత్కంకణధ్వనులు కైదండయొసగ। కర్ణోత్పలాళిఝంకారంబున కుగచో దేశికేకీరుతంబు తెరువు సూప। సూత్రవతియాదిగాగల వేత్రపతులు। నలుగడల నిండుసందడిదంలగ ద్రోయ। నిరుగటల ధాత్రుజేసేళ గుడేర। నిందిరాదేవి గోవిందు నెదురుకొనియె॥ చ॥ ఎదురుగవచ్చి యచ్చెలువ యింపగు వాలుమెఱుంగుచూపులం న్నొందటని నాళియిచ్చి ప్రియము న్నయమున్నవయందు నెమ్మదిన్। గుదుకొని బిమ్మటన్యువతికోటులు శోదపనీయపాత్రికా। సదమలరత్నదీపికలశారికినారతులెత్తి వేడుకన్॥ ఉ॥ ఆరతులెత్తు వేళ జవరారిముఖాబ్జము తేటజూచునో। య్యారపుచూపు జూచిబిగియారుచనాస్గవచూచు మేనిసిం। గారము జూచు జెక్కుల ప్రకాశము జూచు ముకుందు డంతయున్। గౌరవ మొప్ప నెన్నడును గానని వస్తువుగన న్కైవడిన్॥ శా॥ ఆలోభూమిధరించె వీజనముని శ్రీజ్ఞానతీకరుస్వారతాం। బూలంబర్పణ సేయు నూడిగములంబోల్వాంద్రైశ్రీదేవియుం। గైలాగిచ్చిన నేశవార్ధి కవియోగ ప్రాజ్యచింతాభరవ్యాలోలత్వము బాసి కేసవుడు వార్ధాంభోధినోలాడగన్॥ క॥ కమలాకాముని పాణిపంకజము సోకన్ మెగగుర్పారక। కర్కమలాత్సుండని శంబు సాత్త్వికమున గన్పట్టియున్నద్విలా। సమునన్నాత్వికమా నేబుఘవరవిష్వక్సేనశేషాదికుల్। దమశృంగారకళావిశేషములు సందర్శించి హర్షింపగన్॥ శా॥ ఈలాగిందిరగూడి మందరధరుండేర్వంకలన్ వైష్ణవీ। జ్వాలంబుల్విధిపచారములా నర్పలజోచ్చైజనభాదిష। స్నీలాంభోరుహరాజవప్రముఖమాణి

—(*) పరమపదవర్ణనము. (*)—

క్యోశిరుల్వాంచిత। స్థానస్తంభకవాటకోటిజెలువొ శుంభన్నిజాస్థానమున్॥ వ॥ అనిమిషీయునసంతదివ్యరత్నసమానతేజఃపుంజంబునకాస్పదంబయియపరిమితవిచిత్రచిత్రాంబరసువర్ణపట్టాంశుకప్రతాపంబులగట్టినమేలుకట్లు చెన్నుసంగన్నులకు మిరుమిట్లుగొల్పుచు నలుదిక్కులంబిక్కటిల్లు హరిచందనమందారకల్పక సంతానపారిజాత ప్రసూనవాసనలకాస్పదంబయిన యత్యున్నతస్ఫటికమయ మహాస్తంభకోటుల నీటుల దీటు లేక యనేకబ్రహ్మాండసహస్రంబులంగల ప్రాణులెల్లనొక్కసారిపరతెంచినిల్చిన నొక్కయంకణంబునకురిజాలదనంజాలుచాలువుగలిగి యుగళేయద్రుగంబుజంబులుగల నిజనాథునిపతేలఘుతర వజ్రజాలకరచితజాలకరంధ్రనికాయంబుల నవలోకనీయంబయి కమనీయమాణిక్యమయప్రాకారబమాలికాపరంపరల పెంపునునింపొనర్చుచు దర్పణంబుల టెక్కునం దలక్కనమెరయుకాంతి మచ్చంద్రకాంతకాంత కుడ్యాంతరంబులనెంతయువింతయయి చింతామణిగణనిబద్ధ నిశాలవితర్దికానికరంబులం గరంబురాణించి కెంపుటట్టిలంగట్టిన యుట్టిరంపుమెట్టులంగనుపట్టి సుపమాధిక గోమేధిక తోరణ ప్రాంచితపుష్యరాగ విటంకభాగభాగ పరభాగవిభాగ పరభాగతతులనతులంబయి స్వయంప్రకాశంబై నిత్యముక్తాశ్రయంబయి త్రైకాలికసత్యంబయి స్వతస్సిద్ధంబయి ముముక్షుజనాపేక్షణీయంబయి శుద్ధసత్త్వానందకరంబు గావున నానందమణిమంటపంబున ప్రసిద్ధంబయిన సభామంటపంబు ప్రవేశించి యందు నేపాక్కకంబయి చెలువొందున శేషరత్నచిత్రితసద్రాసనంబుపైవసియుంచి శ్రీదేవీనురంబున నుంచుకొని భూనీళల నిరుపార్శ్వంబుల నిడుకొని యనంతగరుడవిష్వక్సేనాదినిత్యులతో శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గనందకాభిరాములు వికటమోహములునాజానులంబిచతుర్బాహులు గౌస్తుభహారకేయూరమకరకుండలాది దివ్యభూషణభూషితులు గనకాంబరధారులు వైజయంతీవనమాలికాదత్తులు పుండరీకాక్షులు గుడాకేశులు నభంగురప్రకాశులు నగు సారూప్యధారులు దాను బూపిన విశ్వరూపంబువలె గణియింపనలవిగాక డాపలిపార్శ్వంబున నిలిచి సేవాంజనులుదాలిచి కొలువుసేయం బాంచజన్యంబోలు కంఠంబులుజకంబుబోలు కటిమండలంబులు సౌర్ఙ్గంబుబోలు కలుబొమలు నందంబు బోలుకీలుజడ గౌస్తుభంబుబోలు కెంమోవులు శ్రీవత్సరుచు [illegible] ముంగురు లునాభిపద్మంబుబోలు ముద్దుమొగంబులు గనకాంబరధ్యులంబోలు నెమ్మేనిచాయలు నీలాబిరా

మంబులుగనూగారుమీనానాగరంబులగు బెళుకువాలుచూపులుగరమరూపసరూపంబులగు ప్రగంబులుంగలవన్నెలాడులుచి న్నారికేండేగిలిగురులంగనకకలశంబులుగా లాంజికలుగుంచెలు సురటులునాలవటంబులు భవవింజారమరంబులుమణిముకు రంబులు బరిమళకరండంబులుజిలుగుపానడలు గర్పూరతాంబూలపేటకలు గమ్మపూబంతులుగాంచనవేత్రంబులు మున్నైనవి ధరియించిపెక్కువగలమాడిగంబులొనరింపసనకసనందనాదులుబాల్యంబువహించిలౌక్యంబులేనిభక్తియోగంబునజెంతనుం డికన్నులముదశ్రుపూరంబులొలుక నానందనాట్యంబొనరింపశతానందుఁడు పులస్త్యపులహప్రముఖనవబ్రహ్మలతో వలవంక నిలిచిసేవింపనేకాదశరుద్రులు ప్రమథగణంబులుగణేశ్వరగుహచండీశ్వరాదులుదన్నుంబిరివేష్టింప నష్టమూర్తిరోమాంచకం చుకితమూర్తియైసహజస్నేహంబుననలువర్తింపునిలింపపాలకుండఖిలలోకపాలకులతో ముప్పదిమూడుకోట్లదేవతలొక్కచ క్కంచికొట్టల్ల నటలఘటితాంజలియైయిభజియింప జిత్రగధహాహాహూహూప్రముఖగంధర్వులతో దుంబురునారదాదులుప రివారిసులు మొరయింపుద నింపుగా నిజబిరుదాంకితగీతంబులువినిపింప ననుకంపాయశకటాక్షంబులభిలషించినలువదినాలుగు కోట్లసహస్రులుపనిష త్పరంపరలుగ్గడింపుచునొక్కదిక్కున నెలకొని యభినందింపరంభోర్వశీమేనకాదిచతుష్షష్టికోట్యప్సరః పాటలాడగులాటలంబాలంబాటవంబునెఱపుచుముందటనటింప నభంగురప్రభావంబుననిండుజోడులేకశతకోటమార్తాండ మండలప్రకాశంబులొక్కరాశియైనట్లు ప్రచండతేజోవిశేషంబున దుర్నిరీక్షణుండైకోటిపుష్పబాణకోదండుల చక్కదనంబు లొక్కటియైనట్లు సకలలోకాశ్చర్యకరసౌందర్యలీలా సవిభ్రమావిర్భావహేతు దివ్యమంగళవిగ్రహంబుచే నభీక్షణీయుం డైనప్రత్యాహార గాయత్రయు. సగాయిత్రీసీమంతపదాంతమణిమాణిక్యకాంతులసిజపాదనఖదచంద్రికలోలయుంబేయుచుండబు రుషాకారంబులువహించికొలిచియున్న బుగ్యజుస్సామాదులనాదరింపుచుసరూపంబులయికొలుచు స్మృతిశాస్త్రపురాణేతిహా సప్రముఖవిద్యలసప్రేమంబుగానవలోకించుచు మెలువులూనినయజ్ఞాద క్రియాళిలాపంబులసర్వజానసమైరాగ్యంబులందగురీతిగా రవింపుచుసర్వనియంతృత్వ సర్వభోక్తృత్వసర్వకర్తృత్వ సర్వపాలకత్వసర్వజ్ఞత్వాది సర్వశక్తియుక్తుండయఖండితప్రభా

(*) శివుఁడు విష్ణునిస్తుతియించుట. (*)

వంబువనిండుకొలువుండెవయ్యావసరంబున॥శా॥ శుక్సంభేధకతత్సభాస్థితబుధస్తోమంబుక్రందెల్ల వి। ష్వక్సేనుండుగరాబ్జసంజ్ఞ లనుమాన్పన్ శౌరినెమ్మోమునన్। దృక్సంఘంబిడిహస్తముల్ మొగిచిగౌరీభర్త పల్కెన్ శిశో । భాక్సాపర్వధునిఘుమంఘుమర వప్రత్యగ్రవాగ్దుంభనన్॥శా॥ శ్రీమంతంబుసనాతనంబువితిభూజిద్బాణబాణాసనో। ద్దామంబాశ్రితరక్షణసమమున్సీతాలక్ష్మణోపేతమై। ర్వ్యామోదప్రదమాంజనేయహితముఖ్యత్తారకంబౌభవ । ద్రామాకారమునామనోంబుజమునన్ ధ్యానింతున శ్రాంతమున్॥శా॥ విశ్వాసంబునవార్తినాన్నడనియూవేల్పుల్మిము న్వేడిన। న్విశ్వామిత్రలుంరనంబునకునావిర్భావముంజెంది యా విస్వామిత్రహితంబుముందుగనేరివిజేసిచెల్వొందదుమీ। శశ్వచ్చిత్రచరిత్రముల్ దలతునశ్రాంతంబుస్వాంతంబునన్ ॥శా॥ ఆదిత్యేందుహుతాశనప్రముఖదీప్యత్కాంతిమచ్చేణికు। చ్ఛేదింపంగదరంబుగాకదరముంజేకూరునజౌతమ। స్త్రీబోషాంధ తమిప్రముక్తషణముల్ భేదించిపేర్కొందుమీ। పాదాంభోజనఖాంశువుల్నిటలముంబ్రాపింపగాప్రమొక్కెదన్॥శా॥ ధర్మా రంభనిరూఢుత్తైజనపతుల్గారొందురొ। దేసీయున్ । శర్మంబుల్ధరణీసుతాపరిణయేచ్ఛస్మీరుమున్నుద్ధతిన్। ధర్మచ్ఛేదనమాచ రించినవిచిత్రంబెంతవర్ణింపచెదన్ । ధర్మాద్యత్నదిగీశరక్షమహోదారప్రభావోదయా॥ మ॥ ఏతత్క్ష్మాధిమజామదగ్నిమదినా వేశించిదుష్టత్వమా। పతులందఱకిక్కపెటరుమార్గడచుభూభారంబువారించిత। ద్గతతేజంబుశరాసనంబుగొనుమీకంగ్రంమలం గొన్నమీయతిగాంభీర్యపరాక్రమాది గుణముహాత్మ్యంబులూహింపెదన్॥ క॥ గురుపులకునాదికారణ । గురుజనిప్రఖ్యాతిగని యురుగుణాజ్ఞ వనాం। తరమునగాంతాసంగతి। జనియించినమీచరిత్రశక్యమెపొగడన్॥ సీ॥ అఖిలలోకములకునభయప్రదాత వైవుబలరియమున్సులకునభయమొసగి।పుణ్యజనప్రీతిబొరసీయుఖరదూషణాదిపుణ్యజనులహతులజేసి। యమృతంబుగొనుపక్షి నాదినేలియుగానవధ్యంబుగొనునారడించి । యాదిత్యజాతకార్యముబూనియుండియు నాదిత్యజాతకార్యమువహించి। వాలిననినొంచివనచరావళులమాన్పి। వనధిబంధించిదానవేశ్వరుజయించి । సీతబ్రాపించిపురిశ్రీవేశించిమించి। ధరణియేలినమి ముగొల్తుబరమపురుష॥క॥అనికొనియాడెవశంభుని।గనుగొవిదరహాసవదనకమలుండైయ।వ్వజనదశేక్షణుడిటులను।ఘనవర్షాం భోదనాదగంభీరోక్తిన్॥మ॥ గిరిజాధీశ్వరనీవునీయజుడునిగీర్వాణరాజాదిది గ్వరునీన్నరయక్షకేచరమరుద్గంధర్వముఖ్యుల్వ నే। చరరూపంబులుదాల్చిశత్రుహతికిన్ సాహాయ్యముంజెందుటన్। సురవిద్వేషణుడీగ్గదాపసమనీకీర్తి పంబుదీనెన్నెదన్॥గీ॥ శిష్టజనరక్షణముదుష్టనిగ్రహణంబు । నవనినొనరిచుకొరకునేనవతరించిమహత్కథాగాంగలహరిగామహిజనుల । పాపపంబాల మడగింతుపాలవయన॥శా॥ శ్రీరామాయణముఖ్యమామకకథాశ్రేణుల్ ప్రసంగింపుచుం। బారీణత్వముమీఱగాజదువుచుంబా టించిమాలింపుచున్।సార॥ప్రజ్ఞరహింపమానవులకున్ షడ్వర్గముల్ దారుజేకూరంభోరికలారుఘోరదురితాగ్నుల్మ్రీయువైశ ర్యముల్॥గీ॥ అనిప్రియబునహరునితోనానతిచ్చి। యజ్ఞసర్వాదిదివిజులదాదరించి కొంతవడికందఱులువీడుకొనికళత్ర। ములు ముగులుగొల్వహరియంత్రీపురమునొచ్చె ఉ॥ చొచ్చినయంగు కెన్నునునుసోరణగండ్లకడానిలోపలం। బచ్చలతల్పులన్ స్ఫటిక

——(*) ప్రళయతలహాదివర్ణనము. (*)——

బంధురకుడ్యములక్షశశాంకర। తోన్నచ్ఛ్రియవేదులన్వెలయునొక్కమహోజ్జ్వలసౌధమెక్కియుం। దచ్ఛవుఫువ్వుచప్పరకుట్టిమములందగుమందిరంబునన్॥గీ॥ కుందనపుదళ్కుచప్పరకోళ్ళగులుకు। మేలిసకిదేలమంచంబుమీదనీవి ప్రమానిపూవులజిగిమించుమంజుశేష। శయ్యగూర్చుండెహరిరమాసహితుగగుచు॥గీ॥ అపుడుభూనీళలనురాగమతిశయిల్ల। సురటవయడపంబుగొనికల్వజూచివెన్నుని డెంతిచెందం బెఱిగినక్వయిరుకరములు।బటివారలగూర్చుండబెట్టుకొనియె॥గీ॥ రాజకీరంబులవ్వేళ రాజవేషధారినైనమున్ను డానున్నమేరలెన్న। నంకగతనైనశ్రీదేవినాచరించ।కపుడుగోవిందుడొకలేనియలుకబూని॥చ॥ అవునవుమంచిదానవశివానిని నేమనవచ్చునొంటికా। నవనిసుంధ్యజెంచిసభయుందవుడిద్ధరద్రోచయివ్వగా। నవమతిజేసివచ్చితివియాకఱుకుందనమాత్మనెంచినన్। దివిరికొనందఱునేనిమొగమింకదలోదరీమణి॥ గీ॥ అనుచుశ్రీలక్ష్మితోబల్కియవ్వదిక్కు। మాఱుమొగమైననేనేమినేరమాచ। రించితినొయంచుధరణిప్రార్థింపనివె। కావెతోడెచ్చితనిచక్రధరుడుపల్కె। అప్పుడు॥మ॥ కరపద్మంబులుమోడ్చిపద్మయనునోకంజాక్షునామీదనే। తిరుగతప్పకణంచిమీరనినవాదింపంగనేనేర్తునే। నరులేమోయొకనిందబెట్టిరనికాంతారంబునంద్రోయబం। పరువెమేండ్లడవాసిగాసిలవెమీపాదంబులూహింపుచున్॥క॥ ననుమునుగ బగనిచటికి। బనుచుతులంపువనుగాదెప్రత్యయమిమం। చనుటమిముగానకుండం। గొనితెచ్చెనెధరణియేలగోపింపగన్॥చ॥ గతజలసేతుబంధ[illegible]కంబనియేమనియెన్నికార్యము। ల్మతినీసహించియున్ననుమాటకెనిచ్చటనేదమెన్నవ। చ్చితిరెయటంచుమోమువలజేసినప్రెయసిజూచిశౌరిన।వ్వతిశమియింతవేయనుచువేమఱుగౌగిటగ్రుచ్చెమచ్చికన్॥క॥ ఉరమునవిల్లుశ్రీరమణినుంచుకభూవనితాంసవీధిశ్రీ। కరముడిసీళపొందొడగలప్రమకరాబ్జముసాచికేళనీ శ్వరశతకోటిరూపవిభవంబెసగన్ఫణిరాట్పణాళిపై। నొఱగిప్రహర్షమొందెహరియుజ్జ్వలిసౌఖ్యరసైకలాడ్యై॥గీ॥ ఇటువలెనీసర్గవైభవంబెసకమెసగ। శ్రీధరానీళలనుగూడిశేషగురుడముఖ్యదా

——(*) గ్రంధపఠన శ్రవణాదఫలము. (*)——

సులప్రోచుచుముదముజెందు।నకిఖిలరక్షోచనుండునారాయణుండు॥గీ॥ఈమహాకావ్యమతిభక్తినెవ్వడువిను।నతడుహంబునసకలసౌఖ్యములజెంది।తనివిగనియంతంబునరాగమవిరహితశాశ్వతబ్రహ్మలోకనివాసమొందు॥సీ॥ఇదిత్రిలోకస్తవ్యమిదివిబుధశ్రావ్యమిదిదివ్యమిదిభవ్యమిద్దియఘవ్య। మతురసభావ్యమాదికావ్యంబిదిద్విజుడుపఠింపవాగ్విదుడసగగు। క్షత్రియుండుపఠింపసర్వసహాభర్తయగు వైశ్యుడుపఠింపనమితపుణ్య। ఫలశాలియాశూద్రకులజుడు పఠింపవంశంబులోవాసివన్నెగాంచు। వఖిలవేదంబులుపఠియింపనగుఫలంబు। నఖిలదానంబులొనరింపనగుఫలంబు। నఖతీర్థంబులనుగ్రుంకనగుఫలంబు। నొరవునికథనొక్కింతచదివినన్॥క॥ప్రత్యక్షరమును నానా।హత్యలునశియించుగరతలామలకగతిం।బ్రత్యక్షంబగు మోక్షముసత్యంబీరామచరితచదువుజనులకున్॥క॥ ఎందాకజెలగువేదము। లెందాకన్దివిజరింతురిందుడుసూర్యుం। డెరిదాకగులగిరులుదగుదానంకబోసంగుదబ్జనానందంబై॥శా॥ వైదర్భికుచగాత్రభంగరచపావైయాత్యసత్వారతా।ప్లోదాజాంబవతీకపోలముకులప్రాంచన్ముఖామిత్రవిం। దాదంతచ్ఛదచుంబనాభిరతభద్రాద్యూతలోలాసుదం। తాదృఙ్మోహనభానుజాంకతలసుప్తాలక్షణాశ్లేషణా॥క॥ శ్రీవత్సగోత్రశుభకర। శ్రీవత్సశ్రితలోదరీకౌస్తుభసు। శ్రీవత్సరవిసహస్ర। శ్రీవత్సప్రముఖదనుజశిఖరిబలారీ॥

మాలిని॥ సరసిజదళనేత్రా చారుసౌవర్ణచేత్రా। గరుడజవనపత్రాకాలభిత్కంకప్రతా। చరణవినతమిత్రా

శాత్రవధ్వాంతమిత్రా। కరధృతఘనగోత్రాకండవిద్వేషగోత్రా॥

గద్యము॥ ఇది శ్రీమదనగోపాలకృపాలలిత కటాక్షవీక్షాపాదిత చతుర్విధాన పద్యకవిత్వవిద్యావధానాధునాతనభోజరాజసకలవిద్వజ్జనాభివర్ణితోదీర్ణవైభవాణః కృతరాజరాజరాజయోగ సామ్రాజ్యలక్ష్మీవిలాసధురంధరధరాధిప సభాంతరస్తవనీయన కళాయుగంధరబంధురమనీషా విశేషమంధాన వసుంధరాధరశోధితగణితగణితశాస్త్రరత్నాకరవినయాది గుణరత్నాకరకరకంకంటివంశపయః పారావార పరిపూర్ణ రాకాసుధాకరాప్పయామాత్య సంక్రందననందన విజ్ఞాన విభవపజిత [illegible]దన విష్ణుమాయావిలాసాభిధాన యక్షగాన నిర్మాణప్రవీణతానిధాన పాపరాజప్రధాన ప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్తరరామాయణంబను మహాకావ్యంబునందు సర్వంబును - అష్టమాశ్వాసము.

శ్రీమదుత్తరరామాయణము

సంపూర్ణము.